

**TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBÎ
TERCÜME-İ ENÎSÜ'L- 'ÂRİFÎN
(Giriş- İnceleme-Metin-Dizin)**

Neşe AYDIN KARAASLAN

(Doktora Tezi)

Eskişehir, 2020

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBÎ
TERCÜME-İ ENÎSÛ'L-'ÂRÎFÎN
(Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)

Neşe AYDIN KARAASLAN

T.C.
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı
DOKTORA TEZİ

Eskişehir, 2020

T.C.
ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTİSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Neşe AYDIN KARAASLAN tarafından hazırlanan “TÂCÎ-ZÂDE CA’FER ÇELEBİ TERCÜME-İ ENÎSÜ’L-’ÂRİFÎN (Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)” başlıklı bu çalışma .../.../2020 tarihinde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin ilgili maddesi uyarınca yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Prof. Dr. Leylâ KARAHAN

Üye

Prof. Dr. Erdoğan BOZ

(Danışman)

Üye

Prof. Dr. Can ÖZGÜR

Üye

Doç. Dr. Dilek ERENOĞLU ATAİZİ

Üye

Doç. Dr. Cüneyt AKIN

ONAY

(İmza)

Prof. Dr. Mesut ERŞAN

Enstitü Müdürü

.../2020

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin/projenin Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi hükümlerine göre hazırlandığını; bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmanın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Eskişehir Osmangazi Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla taranmasını kabul ettiğimi ve hiçbir şekilde intihal içermediğini beyan ederim. Yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması halinde ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Neşe AYDIN KARAASLAN

ÖZET

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ TERCÜME-İ ENÎSÜ'L-'ÂRİFÎN

(Giriş-İnceleme-Metin-Dizin)

KARAASLAN AYDIN, Neşe

Doktora, 2020

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Danışman: Prof. Dr. Erdoğan BOZ

Bu çalışmada 16.yüzyılda Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi tarafından kaleme alınan Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn adlı eser incelenmiştir. Çalışmamızda eserin bilinen nüshaları arasından Millet Yazma Eserler Kütüphanesi AEsry 1024 arşiv numarası ile kayıtlı nüsha esas alınmıştır.

Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn üzerine yapılacak olan bu çalışmada eser, eserin müellifi, nüshalar hakkında bilgilerin verildiği birinci bölümünden sonra üç bölüm bulunmaktadır. "İnceleme" bölümünde söz dizimsel inceleme yapılmıştır. "Metin" bölümünde metin çeviriyazı işaretleriyle Latin harflerine aktarılmıştır. "Dizin" bölümünde ise metinde geçen bütün sözcükler yapıları dikkate alınarak bir dizin programı (Turk soz Diz) yardımıyla dizilmiş ve bağlamlarına bakılarak anlamları verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn, 16.yüzyıl, Söz Dizimsel İnceleme

ABSTRACT

TÂCÎ-ZÂDE CA'FER ÇELEBİ TERCÜME-İ ENİSÜ'L-'ÂRİFİN

(Introduction- Review-Text -Directory)

KARAASLAN AYDIN, Neşe

Doctorate, 2020

Field of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Erdoğan BOZ

In this study, Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn , a manuscript written by Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, 16th century is examined. From the specified copies of the manuscript, the study has been based on the copy recorded with code AEsry 1024 in Millet Manuscript Library.

This study over Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn contains three sections following the introduction part which involves information about the manuscript, its author and its copies.

In the “Review” section, sentences have been syntactically classified according to their structure, semantic properties, verb types and argument arrangements. In the “Text” section, the relevant copy of the manuscript has been adapted to Latin alphabet via transcription and its facsimile has been presented. In the “Directory” section, words have been aligned according to their meaning(s) helped by (Turk soz Diz) as used in the articles of the manuscript.

Keywords: Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifîn , 16th century, syntactical review.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ.....	x
KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ	xi
ÖNSÖZ.....	xii

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI.....	2
1.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	2
1.3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	2
1.4. MÜELLİF HAKKINDA.....	3
1.4.1.Divân.....	3
1.4.2.Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi	3
1.4.3.Münşe'at	4
1.4.4.Heves-nâme.....	4
1.4.5.Kûs-nâme	4
1.5.ESER HAKKINDA (Tercüme-i Enîsü'l -'Ârifin).....	4
1.5.1.Eserin Adı, İçeriği.....	4
1.5.2.Eserin Nüshaları.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

2.İNCELEME

2.1.SÖZ DİZİMSEL İNCELEME	7
2.1.1.Yapısına Göre Tümceler	7
2.1.1.1.Enîsü'l- Arifin'de Ki(m)'li Tümce Yapıları	8
2.1.1.1.1.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir Ögesi Konumunda Bulunması	8
2.1.1.1.2.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir Ögesini Açıklayıcısı Durumunda Bulunması	23

2.1.1.1.3. İç İçe Birleşik Ki(m)'Li Tümcelerde Yardımcı Tümcelerin, Hem Temel Tümcenin Bir Ögesi Olması Hem De Bir Ögenin Açıklayıcı Konumunda Bulunması.....	30
2.1.1.1.4. Zîrâ ki ve Tâ ki İle Bağlanmış Tümceler	43
2.1.2. Yüklemin Türüne Göre Tümceler.....	45
2.1.2.1. Ad Tümcəsi	45
2.1.2.2. Eylem Tümcəsi.....	45
2.1.2.2.1. Basit Eylemlerle Kurulan Tümceler	46
2.1.2.2.2. Birleşik Eylemlerle Kurulan Tümceler (Ad+Yardımcı Eylem)	46
2.1.3. Anlamına Göre Tümceler.....	47
2.1.3.1. Olumlu Tümce	47
2.1.3.2. Olumsuz Tümce	48
2.1.3.2.1. Eylemlerde- {mA} Olumsuzluk Biçimbirimiyle Yapılanlar.....	48
2.1.3.2.2. Adlarda 'degül' İlgeci ile Yapılanlar	48
2.1.3.3. Soru Tümcəsi	49
2.1.3.3.1. Soru Biçimbirimi + {mı} İle Yapılan Soru Tümceleri	49
2.1.3.3.2. Soru Adılı 'kim' ile Yapılan Soru Tümceleri	49
2.1.3.3.3. Soru Sözcüğü 'ne' ile Yapılan Soru Tümceleri	49
2.1.3.3.4. Soru Adılı 'ka(n)' ile Yapılan Soru Tümceleri.....	50
2.1.3.3.5. Soru Sözcüğü 'niçün' ile Yapılan Soru Tümceleri.....	50
2.1.3.3.6. Soru Sözcüğü 'neden' ile Yapılan Soru Tümceleri	50
2.1.3.3.7. Soru Sözcüğü 'nice' ile Yapılan Soru Tümceleri	50
2.1.4. Yüklemin Yerine Göre Tümceler	51
2.1.4.1. Düz (Kurallı) Tümce	51
2.1.4.2. Devrik Tümce.....	51

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ÇEVİRİYAZI

3.1.ÇEVİRİYAZILI METİN OLUŞTURMA ESASLARI.....	54
3.2. ÇEVİRİYAZILI METİN.....	55

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.DİZİN

4.1. DİZİN OLUŞTURMA ESASLARI	249
4.2. DİZİN	250
SONUÇ	621
KAYNAKÇA	623

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

ا	a, ā	ص	ş
ا	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, đ
ب	b, p	ط	t
پ	p	ظ	z
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	ķ
ك	ḵ	ك	k, g, (ñ)
ك	ḵ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

KISALTMALAR VE İŞARETLER LİSTESİ

[...]	: Birleşik tümcede temel tümce sınırı
/	: Veya anlamında değişke belirtir
{...}	: Biçimbirimlerin toplu soyut biçimi
...	: Tmcelerde yüklem dıőı diğer geler
{...}	: İçteki ki'li tümce sınırı
(...)	: Biçimbirimlerde değişke
A	: [a, e] değişkeleri
i	: Birinci tümcenin ögesi
ii	: İkinci tümcenin ögesi
iii	: çnc tümcenin ögesi
iv	: Dördüncü tümcenin gesi
Ø	: İőaretsiz işlevler
	: Özne
T	: Tmleç
v	: Beşinci tümcenin gesi
Y	: Yüklem
Yt	: Temel yüklem
Yy	: Yardımcı yüklem

ÖNSÖZ

Batı Türkçesi, Oğuz Türkçesi lehçelerini kapsayan bir terimdir. XIII-XV. yüzyıllarda Selçuklu ve Osmanlı coğrafyasında konuşulan Oğuz Türkçesine dayalı Batı Türkçesi, 16. yüzyıl itibarıyla Osmanlı İmparatorluğu'nun siyasi alandaki başarılarına paralel olarak Arapça ve Farsçadan alınan bilim, din, edebiyat ve kültür alanlarına ait dil malzemeleriyle sürekli zenginleşen çok güçlü anlatım özelliklerine sahip bir medeniyet dili hâline gelmiştir. Arapça ve Farsça ile olan irtibatın artmasıyla dilin gelişimi farklı bir boyutta seyretmeye başlamıştır. İşte bu sebeple geçiş dönemi olan 16.yüzyıla ait eserler üzerine yapılan dil çalışmalarının önemi büyüktür.

Bu döneminin değerli şahsiyetlerinden biri de Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'dir (1452-1515). Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'ye ait olan ve dönem özelliklerini yansıtan Tercüme-i Enîsü'l-Ârifin isimli eser hakkında şu ana kadar herhangi bir akademik çalışma yapılmamıştır. Yeteri kadar çalışmanın bulunmadığı geçiş döneminde dil özelliklerini doğrudan yansıtabilen eserlerin incelenmesi önem arz etmektedir. Batı Türkçesinin seyrinin takibi açısından dilsel birimlerin gelişim evrelerinin ortaya çıkarılmasında bu eserdeki dil verilerinin önemi büyüktür.

Doktora tezi olarak hazırlamış olduğumuz Tercüme-i Enîsü'l-Ârifin adlı eserin bilim ve kültür dünyasına kazandırılması bu çalışmanın en önemli kazancıdır.

Doktora eğitimim süresince her zaman her konuda bana destek olan, fikirlerini benden esirgemeyen çok değerli danışman hocam Prof. Dr. Erdoğan BOZ'a, çalışma boyunca bilgi, birikim ve tecrübeleriyle desteklerini gördüğüm saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Leylâ KARAHAN ve Doç. Dr. Dilek ERENOĞLU ATAİZİ' ye bu süreçte hep yanımda olan ve desteğini esirgemeyen arkadaşım Şerife SAZAK' a,

Desteğiyle güç veren, her durumda yanımda olan annem Hanife AYDIN' a babam Mehmet AYDIN'a kardeşim Seçil ÖZALTIN'a ve değerli eşim Hakan KARAASLAN'a çok teşekkür ederim.

Neşe AYDIN KARAASLAN

Temmuz 2020-Eskişehir

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI

16.yüzyılda Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi tarafından kaleme alınan Tercüme-i Enîsü'l- 'Ârifin isimli eser üzerine yapılacak bu çalışmada, metin, dizin ve eserin dil özelliklerinin ortaya konmasıyla, bilim dünyasına katkıda bulunmak amaçlanmaktadır.

1.2.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Dil tarihimizde edebî ve kültürel nitelik taşıyan eserlerin incelenmesi döneminin dil özelliklerinin tespiti bakımından önemlidir; ayrıca yeteri kadar çalışmanın bulunmadığı bu dönemin dil verilerinin ortaya konulabilmesi bu tip eserlerdeki dil verilerine bağlıdır.

1.3.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Tercüme-i Enîsü'l- 'Ârifin üzerine yapılan bu çalışma dört bölümden oluşacaktır. Birinci bölüm müellif, eserin adı, nüshalar hakkında bilgileri içermektedir. İkinci bölüm "İnceleme"dir. Bu bölümde söz dizimsel inceleme yapılmıştır. Üçüncü bölüm "Çeviriyazılı Metin" dir . Metin, çeviriyazı işaretleri ile Latin harflerine aktarılmış, noktalama işaretleri kullanılmamıştır. Metin içerisinde geçen ayet ve Arapça ibareler Arap harfleri ile yazılmıştır. Geçtiği sayfanın altındaki dipnotlarda ayet ve Arapça ibarelerin anlamları ayrıca belirtilmiştir. Dördüncü bölüm "Dizin" bölümüdür. Bu kısımda bütün sözcükler yapıları dikkate alınarak bir dizin programı (TürkSözDiz 3.4 versiyonu) yardımıyla alfabetik olarak dizilmiştir. Birleşik yapıdaki adlar ile Arapça ve Farsça tamlamalar madde başı olarak, birleşik eylemler iç madde olarak verilmiştir. Sözcüklerin metindeki anlamları temel alınmıştır. Madde başı sözcüklerin ait olduğu diller parantez içerisinde kısaltmalar şeklindedir.

1.4. MÜELLİF HAKKINDA

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi Amasya'da doğmuştur. Doğum tarihi 1452 olarak bilinmektedir. Asil bir aileye mensup olan Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin soyu hakkında tek kaynak Hüseyin Hüsameddin'in Nişancılar Durağı adlı eseridir (Akpınar, 1972: 63). Babası Amasya'da Bayezit'in şehzadeligi zamanında bir müddet defterdar olarak görev yapan Tâcî Bey'dir (Ergun, 1938: C.2).

İlköğrenimini babasının yanında Amasya'da yüksek öğrenimini İstanbul'dan daha çok Bursa'da tamamlamıştır. Devrin değerli şahsiyetlerinden ders almıştır. Devlet idaresinde önemli görevlerde bulunan Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi I.Selim döneminde yeniçerilerin ayaklanmasıyla iftiraya uğramış, I. Selim tarafından 1515 yılında idam ettirilmiştir. Mezarı Balat'da bulunmaktadır (Erünsal, 2010).

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi dönemin önemli bir devlet adamı olmasının yanısıra değerli bir âlim ve sanatkârdır. Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'ye ait olan eserler şunlardır:

1.4.1.Divân

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin Divân'ı, İsmail Erünsal tarafından tespit edilen sekiz nüshasının yedisinin karşılaştırılması suretiyle tenkitli metin olarak hazırlanmış ve şairin hayatının, edebi kişiliğinin, diğer eserlerinin ve Divânı'nın incelenmesinin de yer aldığı çalışma İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları arasında (İ.Ü. Edebiyat Fak. Yayınları, Yayın No: 3103) yayımlanmıştır.

1.4.2.Mahrûse-i İstanbul Fetih-nâmesi

İstanbul'un fethini anlatan bu eserde Arapça, Farsça ve Türkçe beyitler, ayetler ve hadisler vardır. Erünsal'a göre çok yerel bir üslupla yazılmış olan eser 16. yüzyıl nesrinin en güzel örneklerinden biridir.

1.4.3.Münşe'at

Bütün kaynaklar Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin inşadaki başarısından ve bu alanda getirdiği yeniliklerden bahsetmekte ve bazıları bu nedenle münşe'at sahibi olduğunu bildirmektedir. Eser bulunamamıştır.

1.4.4.Heves-nâme

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin bütün kaynaklarca en beğenilen eseridir. 3810 beyittir. Eser Erünsal'a göre nazım tekniği, üslubu ve muhtevasıyla orijinal ve başarılı bir eserdir. Eser yayımlanmıştır (Necati Sungur, Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Heves-nâme, TDK Yayınları, 2006).

1.4.5.Kûs-nâme

Bu eser bulunamamıştır.

1.5.ESER HAKKINDA (Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifin)

1.5.1.Eserin Adı, İçeriği

Tercüme-i Enîsü'l-'Ârifin adını taşıyan eser, günümüz Türkçesine “Ariflerin Dostluğu” olarak aktarılabilir. Eserin Farsçadan Türkçeye tercüme edildiğini belirten kısım metinde (3a) ‘da verilmektedir.

Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, eserin girişinde bu tercüme-i Hâdim Ali Paşa'nın isteği üzerine yaptığını ifade etmektedir. Giriş kısmının süslü üslubuna karşın asıl metnin tercümesi daha sade bir dille yazılmıştır. Her biri ahlakın bir yönünü ele alan 15 bölümden meydana gelen eser, çeşitli olaylar karşısında verilebilecek doğru ya da yanlış tepkilerin küçük ibret öyküleri biçiminde bir araya getirilmesinden oluşmaktadır. Eserin tercüme edildiği tarih belli olmayıp sadece Ali Paşa'nın İkinci Beyazıt zamanında sadrazamlık yaptığı dönemde yazıldığı düşünülmektedir. Erünsal, Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi'nin Mevlânâ Şükrullah'ın aynı isimli eserinin Farsçadan tercümesi olan bu çalışmasından, kaynaklar arasında yalnızca Katip Çelebi'nin Keşfü'z Zünûnu'nda bahsedildiğini belirtir (Erünsal, 2010).

1.5.2.Eserin Nüshaları

i. Millet Yazma Eserler Kütüphanesi

Eserin bu çalışmaya konu olan nüshasıdır. Demirbaş numarası AEsry 1024 şeklinde belirtilen nüsha 210*150 mm ebatlarındadır. 97 varaktan oluşan eserin her sayfasında 1b sayfası dışında (bu sayfada 12 satır) 15 satır bulunmaktadır. 1b-2b'de hamdele, salveleden ve dört halifenin övgüsünden sonra sebab-i tercüme-i kitap bölümüne geçilir ve 5a-b'de eserin

bölümleri verilir ve eser başlar. Eserde 15 bab vardır. Cilt sırt kısmından ve kenarlarından yıpranmış durumdadır.

ii. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi

T.834 17 satır ve 77 varaktan oluşmaktadır. 76-77. varaklarda şiir bulunmaktadır. Harekesizdir. Bab sayısı 15'dir.

T.3593 17 satır ve 160 varaktan oluşmaktadır. Bu nüshada 3 ayrı eser vardır . 2-30 varak arası Hadis-i Erba'in, 31-109 varaklar arası Tercüme-i Enîsü'l-Ârifin 110-160 varaklar arası Risale'i Nevâi'uşşâk (110-160) bulunmaktadır. Tercüme-i Enîsü'l-Ârifin harekesizdir. Bab sayısı 15'dir Cilt sırt kısmından ve kenarlarından yıpranmış durumdadır.

T.3393 19 satır ve 60 varaktan oluşmaktadır. Harekesizdir. Bab sayısı 15'dir.

iii. Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Koleksiyonu

Demirbaş numarası 1825 şeklinde belirtilen nüsha 205*145 mm ebatlarındadır. Eserin giriş bölümünde diğer nüshalardan farklı olarak şiirler bulunmaktadır, şiirlerin ardından babların tanıtımına geçilmektedir. Okunabilir ve temiz bir nüshadır.

iv. Konya Yazma Eserler Müzesi

Demirbaş numarası 1643/1 şeklinde belirtilen nüsha 205*140 mm ebatlarındadır. Nesih ile yazılmıştır. Eserin giriş bölümü bulunmamaktadır. Eser babların tanıtımıyla başlar. Nüshanın ön ve arka kapaklarında çeşitli tarihler ve hesaplamalar bulunmaktadır. Okunabilir ve temiz bir nüshadır.

v. Londra British Museum

Demirbaş numarası Or. Nr. 8016 ve Or. 8995 olan nüshalara ulaşamamıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.İNCELEME

2.1.SÖZ DİZİMSEL İNCELEME

Enīsü'l- Arifin üzerinde yapılacak olan söz dizimsel inceleme, 'tümce türleri' ile sınırlandırılmıştır, söz öbekleri inceleme dışında bırakılmıştır.

Tümce türleri kendi içinde dört başlık altında incelenecektir.

- Yapısına göre tümceler
- Yüklemin türüne göre tümceler
- Yüklemin anlamına göre tümceler
- Yüklemin yerine göre tümceler

2.1.1.Yapısına Göre Tümceler

Söz diziminde tümce yapılarına ilişkin incelemelerde yapılarına göre tümceler genellikle **basit, birleşik ve karmaşık tümce** olarak üç alt başlıkta incelenmektedir. Basit tümceler içinde tek yüklem barındıran tümceler olurken birleşik tümcelerde birden çok yüklem bulunmakta ve bu yüklemelerden biri yardımcı tümcenin yüklemi diğeri ise temel tümcenin yüklemi olmaktadır. Birleşik tümceler genellikle **şartlı birleşik tümce, iç içe birleşik tümce ve ki'li birleşik tümce** olarak üç alt başlıkta incelenmektedir. **Karmaşık tümce** ise birden çok tümce yapısının iç içe olduğu tümce türü olarak kabul edilmektedir.

Bu tasnifin yanında ayrıca **sıralanışına göre tümce tasnifleri** de yapılmış ve bağlaçlarla birbirine bağlanan tümcelere **bağlı tümce**, bununla birlikte art arda sıralanan ve aralarında bir anlam bağı olup öge bağı olan veya olmayan tümceler de **bağımlı sıralı ve bağımsız sıralı tümce** olarak ikiye ayrılmıştır (Gülsevin, 2020).

Burada yapılacak incelemede metnin özelliğine bağlı olarak yalnızca **ki(m)'li tümce** yapıları incelenecektir. Enīsü'l- Arifin mensur bir metindir ve söz dizimi incelemesine oldukça uygundur. Metinde ki(m)'li tümce yapıları oldukça fazladır. Bu nedenle metin hakkında yeteri kadar malzeme verebileceği düşüncesiyle ilk elli yaprağında geçen ki(m)'li tümcelerin 'seyreltilmiş tarama yöntemiyle' seçilmesine karar verilmiştir. Ki(m)'li tümceler yanında **gerek(dür) ki, vācibdür ki, zīrā ki, tā ki** gibi bağlaçlar ile kurulmuş tümceler de taramaya dâhil edilmiştir.

Enīsü'l- Arifin bir öğüt kitabı niteliğindedir. Bu nedenle metnin neredeyse tamamı alıntılardan oluşmaktadır. Metinde *Hz. Allah, Hz. Peygamber, din büyükleri, padişahlar, felsefeciler, bilim insanları* vs.den yapılan sayısız alıntı vardır. Alıntı tümcelerinin önemli bir

kısmı ki’li tümcelerden oluşmaktadı. Bu tümcelerin genel yapısı [... Yt{buyur-}ki (...) ya’nı (...Yy)] şeklinde formüle edilebilir. Bu yapıda ki(m)’li temel tmceden sonra Arapça veya Farsça orijinal metin gelmektedir. Bu metnin hemen ardından ‘ya’nı’ açıklama bağlacı ile metnin tercümesi verilmektedir. Tercüme edilen kısım, basit tümce olabildiği gibi karışık tümce yapısında da olabilmektedir. Bu ki(m)’li tümcelerin temel yüklemleri, eylem tümcelerinde *buyur- di-, eyit-, rivayet kıl-, sual et-, yaz-* vd. şeklinindedir. Bu tip tmcelerde yardımcı tümce, temel tümcenin genellikle nesnesi konumunda bulunmaktadır.

Enıs’l- Arifin’de ayrıca tanımlama ve açıklamalar da ki(m)’li tümce tarzında verilmiştir. Bu tip tmcelerde yardımcı tümce, temel tümcenin yüklem, özne, nesne ve belirteç tmlecini açıklama görevindedir.

nce ‘kim’ daha sonra giderek ‘ki’ ile kurulan birleşik tümceler, Türk Dilinin en erken devirlerinden itibaren grlmektedir. Eski Uygur Türkçesi metinlerinde tercümelerle ortaya çıkan bu yapının, Hint-Avrupa dillerinin etkisiyle geliştiği çok açıktır. Karahanlı Türkçesi ve tarihsel olarak onu takip eden devirlerde önce yaygın şekilde ‘kim’, sonra giderek Farsçanın etkisiyle bir süre ‘kim’ ve ‘ki’ birlikte ve nihayet ‘ki’ bu tip tümcelerin kurulmasında kullanılır olmuştur. Bu açıdan bakıldığında Eski Anadolu Türkçesinde ‘kim’ ve ‘ki’ ile kurulan yapıların her ikisine de rastlanırken Osmanlı Türkçesinde ‘kim’ giderek terk edilmiş ve ‘ki’ bağlacı bu tip tmcelerde en yaygın şekliyle kullanılır olmuştur.

Ki(m)’li tümcelerdeki tümce yapısı, genellikle önce temel tümce sonra yardımcı tümce(ler) şeklinindedir. Türkçe sondan işlevli bir dil olması dolayısıyla bu tip tümce kuruluşu onun ruhuna aykırıdır. Ancak her şey rağmen bu tip tümceler uzun yüzyıllar boyunca kullanılmıştır. Türkiye Türkçesinde bu tip tümcelerin kullanım sıklığı, önceki devirlere nazaran giderek düşmüştür (Tekin, 1992; Korkmaz, 1994; Karahan 2010).

2.1.1.1.Enıs’l- Arifin’de Ki(m)’li Tümce Yapıları

Ki(m)’li tümceler başlıca dört başlık altında incelenecektir.

2.1.1.1.1.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir gesi Konumunda Bulunması

Bu tip tmcelerde yardımcı tümce temel tümcenin bir ögesi konumundadır. Bu ge temel tümcenin öznesi, nesnesi, belirteç tümleci ve yüklemi olabilmektedir.

Bir başkasından söz nakletmek için kurulan bu örnek tümcelere bakıldığında **buyur-** eyleminin öznesinin *Hz. Allah, Hz. Peygamber ve Hz. Ali* olduğu grlmektedir.

1. [... Yt “buyur-”] ki [(...) ya‘nī ...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** ħudā-ı ‘izz ü ‘alā ħullarına ‘ağıldan evlā bir nesne virmemişdür’
- ii. ‘efđal’ül-beşer ħazret-i peygamber ‘aleyhi’s-şalātü ve’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** ħaħħ subħānehu ve te‘āliden vehm ve ħavf eylemek mebdē’-i küll-i ħikmet ve menşe’-i cemī’-i ma‘rifetdür’ (8a/5)
- iii. ‘ħudā-ı ‘azze ve celle kelām-ı mecīdinde ve furħān-ı ħamīdinde buyurmuşdur **kim** (...) **ya‘nī** hevāya mütāba‘at dīne āfetdür’ (8b/3)
- iv. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** dillerün efđali ve ġāyet ekmeli doğru sözlü olmağdur’ (9a/2)
- v. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** tedbīr eylemek nişf-i ma‘išetdür.’ (9a/10)
- vi. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** müşāvereden evlā ve meşveretden aħvā ħiçbir i‘timād idicek nesne yok’ (9b/11)
- vii. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** ħayā īmāndandır’ (10a/11)
- viii. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** ħayā her ħāle münāsib ve cemī‘ aħvāle vācibdür’ (10a/13)
- ix. ‘emīrū’l-mü‘minīn ‘ali kerrema’l-lāhu veche buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī** şaħş bilmedüđi nesnelere mahz-ı‘adūdur’(20b/5)
- x. ‘resūlu’llāh buyurmuşlardur **ki** (...) **ya‘nī** şīr tabī‘at tağyīr eyler’ (46a/4)

2. [... Yt “buyur-”] (ki) [(...)]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ve ardından tercümesi verilmemektedir. Kimi örneklerde **ki** bağlacı bulunmamaktadır. Ancak verilmiş olan orijinal metin ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘ħazret-i ħaħħ ‘azze ve celle ‘ulemā ħaħħında buyurmuşdur **ki** (...)’ (11b/12)
- ii. ‘ve daĥı buyurmuşdur (...)’ (11b/13)

- iii. ‘ve bir yerde dağı buyurmuşdur (...)’ (11b/14)
- iv. ‘hađđ subhānehu ve te‘ālī kelām-ı mecīdinde ve furqān-ı ħamīdinde buyurmuşdur ki (...)’ (28b/3)
- v. ‘ĥudā-ı ‘azze ve celle buyurmuşlardur ki (...)’ (35b/10)
- vi. ‘hađđ subhānehu ve te‘ālī ĥazretleri ħur‘ān-ı mecīdde buyurmuşlardur ki (...)’ (41a/1)
- vii. ‘ĥudā-ı te‘ālī ĥazretleri buyurmuşdur ki (...)’ (44b/14)

3. [... Yt “buyur-”] ki [(...) ya‘nī ...Yy ... Yyii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümceler **sıralı bağımlı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘emīrū’l-mū‘minān ‘ali kerrema’l-lāhu veĥe buyurmuşdur ki (...) **ya‘nī** Őeref-i nefis ‘ilm-i edeb iledür ĥasbe’l-neseb ile degül’ (12a/7)
- ii. ‘kısm-ı evvel resūl ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur ki (...) **ya‘nī** ĥiĥ faĥr yokdur cehlden a‘lā ĥiĥbir fā‘idelü māl yokdur ‘aĥıldan evlā’ (19b/10)

Bir başkasından söz nakletmek için kurulan bu örnek tümcelere bakıldığında **di-**eyleminin öznesinin *ekābir, ĥukemā, ulular, dānā, mü‘eyyid vd.* olduğu görölmektedir.

4. [... Yt “di-”] ki [(...) ya‘nī ...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘ekābir dimişlerdür ki (...) **ya‘nī** ĥazret-i ĥađđā ĥārīn merd-i aĥmađdan ırağ olmağdur’ (22a/11)
- ii. ‘dimişlerdür ki (...) **ya‘nī** cāhile naŐĥat meste mev‘ıza söylemek gibidür’ (22b/2)
- iii. ‘dimişlerdür ki (...) **ya‘nī** rāĥat-ı insān ĥıfz-ı lisānındadır’ (25a/10)

5. [... Yt “di-”] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘hükemā dimişlerdür **ki** insanuñ mezāhir ve mu‘āvini ‘akıldur’ (6b/10)
- ii. ‘hükemā dimişlerdür **ki** cemī‘mizüñ mebdē’i ve cümle-i kemālātuñ menşe’i rāstlık ve toğrulıkdur’ (9a/4)
- iii. ‘hakīmān-ı fāris dimişlerdür **ki** ‘ilmden hūb-dānişden maħbūb hergiz ‘ālemde bir haşlet yok’ (12a/9)
- iv. ‘dimişlerdür **ki** ‘ālemde dört nesneye hergiz çāre yokdur’ (14a/14)
- v. ‘hükemā-ı yūnān dimişlerdür **ki** menşe’-i ‘adāvet beş nesnedür’ (38a/4)
- vi. ‘dimişlerdür **kim** nīk-nāmlıgla ölmek yıllar ile bed -nāmlıgla selāmet olmağdan evlādur’ (43a/2)
- vii. ‘ulular dimişlerdür **ki** meydān-ı irādetde fażilet topın uranlar eyyām-ı şabāvetde üstāda hizmet idenlerdür’ (48b/6)

6. [... Yt “di-”] ki [...Yyi Ø/ve ...Yyii ve ...Yyiii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **bağimli sıralı/bağlı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘hükemā dimişlerdür **ki** her nesnenüñ bir āleti var erbāb-ı ‘aqluñ dağı āleti ‘akıldur’ (7b/6)
- ii. ‘hakīmān-ı fāris dimişlerdür **ki** ‘aql bir ulu reh-nümā ve müşkil-küşā ve püşt ü penāh her dānādur **ve** ‘ilm u edeb enbāzı ve eyü haşletler anuñ hem-rāzıdur’ (7a/11)
- iii. ‘büzürcmihir dimişdür **ki** ‘aql ulu sermāyedür **ve** şerm eyü pirāyedür **ve** yār-ı mihribān‘ilm ü edeb ve temettu’-ı hūb muvāfağat-ı ahbābdur’ (7b/14)
- iv. ‘hakīmān dimişlerdür **ki** dāniş vaqt-i meşakğatde dest-gīr-i merd-i dānādur ve hengāmında refiğ-i şefiğ ü yār-ı bā-vefādur **ve** her söz ki erbāb-ı dānişden gele kulūbda mü’essirdür’ (13b/7)
- v. ‘ağla dimişlerdür **ki** cūhelā ‘ulemāya ve bilmedügi nesnelere ‘adüvvdür **ve** düşmendür’ (20b/4)

- vi. ‘hukemā dimişlerdür **ki** kelām-ı dānā tarīk-i şevāba olur rehnümādur **ve** güftār-ı hūb ‘uqālāya eyü sermāyedür **ve** hākīm-i mü’ebbedlere laṭif pīrāyedür **ve** ‘aql ehline madde-i şādmānī sūhandur’ (23b/1)
- vii. ‘hukemā dimişlerdür **ki** sözi endāze ile kılmak nışf-ı kethūdālıkdur **ve** kişi miqdārın bilmek nışf-ı āsāyiş-i insāniyyetdür **ve** her işde taqdīr-i rabbānī ve hükmi-şamedāniye rāzī olmak nışf-ı emn istirāhatdür’ (25a/6)
- viii. ‘dimişlerdür **ki** eyü söz ile yılan ininden çıkar **ve** aşhāb-ı tebdīr güftār-ı şīrīn ile nice şu vaz‘iyyet düşvār ve müşkilkārları eyü eyle’ (25b/15)
- ix. ‘dimişlerdür **ki** tebdīr ile hāşıl olan iş ve şey-i qalīl tebdīrsüz hāşıl olan umūr-u keşīreden ahsendür **ve** müşāvere ile haṭā eylemek ḥodbinjlikle şavāb işlemekten müstahsendür’ (29a/12)
- x. ‘farisīler dimişlerdür **ki** tama‘kār olmamak her hūnerün mebde’idür **ve** perhīz-kārlık her fazīletün mense’idür **ve** gāyet luṭf u kerem ḥalk-ı ‘ālem dilinden rencide olmamakdur’ (31a/6)

7. [... Yt “di-”] ki [...Yyi {(y)A} ...Yyii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce **şartlı birleşik tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘dānālar dimişlerdür **ki** söz kişünün miqdārına göre olmaya anı h‘ār u ḥākīr eyler’ (25b/10)

8. [... Yt “di-”] ki [...Yy] tā ki [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Ki’li tümce **tā ki** bağlacı sondaki tümceye bağlanmıştır.

- i. ‘mü’eyyidler dimişlerdür **ki** sözi ḥācet olıcağ söyleyüp ve vaqtine münāsib söylemek gerek **tā ki** te’sīri zāhir olup zebān-ı sūhandān elmāsdan tīg ü şimşīrden berrān ola’ (25b/12)

9. [... Yt “di-”] ki [...Yy] zīrā ki [...Yi ve ...Yii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘hakīm-i dānālar dimişlerdür **ki** ‘uqālā sözin nādāna söylemek hemān serāb üzere köprü binā eylemege benzer **zīrā ki** nādāna bu sözler hoş gelmez **ve** mev‘ izat ve naşihat aña te’sir eylemez’ (22b/3)
- ii. ‘efādil dimişlerdür **ki** ‘adāvet kıılmağı pīşe ve ‘ādet idinmek eyü ‘alāmet ve hūb haşlet degül **zīrā ki** kişi düşmene hıkd u hased eylemek ‘adāvete lāzımdur’ (37b/12)

10. [... Yt “di-”] ki [...Yy] zīrā ki [...Yi amma ...Yii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **zīrā ki** ve **amma** bağlacı ile bağlanan sondaki üç tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘ba‘zı hukemā-ı yunān dimişlerdür **ki** başiretsizlik başiretsizlikden düşvārdur **zīrā ki** a‘māya müretteb olan āşār yolın ihsās itmeyüp tehevürile çāh-ı belāya düşüp nihāyeti helāk-i cismānīdür **ammā** cehālet kişiyi şibāk-ı helākına bırakdukdan sonra ‘ākıbet nādānlık ile dünyā ve āhıret sermāyesin dağı elden çıkarur’ (20a/6)

11. [... Yt “di-”] ki [...Yyi ... Yyii] ammā [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **amma** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘hukemā dimişlerdür **ki** cehālet bir deryā-ı ‘amīkdür her taraftan aña tarīk mümkün **ammā** ol tarīka kadem başmak kişiyi kendü eliyle cānını helāk ve mühlike-i haşar-nāke salmakdur’ (20a/11)

12. [... Yt “di-”] ki [(...) ya‘ nī ...Yy] eger [...Yyi {(y)A} ...Yyii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce şartlı birleşik tümce yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘arablar dimişlerdür ki (...) **ya‘ nī** benüm zebānum bir yırtıcı canavardur eger rehā idem beni helāk eyler’ (25a/8)

Bir başkasından söz nakletmek için kurulan bu örnek tümcelere bakıldığında **eyit-**eyleminin öznesinin *ebū šekūr, eflatun, zenon-ı ekber, hākīm-i fikrāus, erdeşir, mihrānbih, sokrat vd.* olduğu görülmektedir.

13. [... Yt “eyit-”] ki [(...)]

Bu tümce, **ki’li temel tümce** yapısındadır. Temel tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ancak ardından tercümesi verilmemektedir. Ancak verilmiş olan orijinal metin yine de ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘ebū šekūr eydür ki (...)’ (39a/1)
- ii. ‘kelīle-i dimnede eydür ki (...)’ (39b/12)

14. [... Yt “eyit-”] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘eflāṭūn eyitmişdür ki be-gāyet ḥod dūrbīn-i güftār ḥūb-rengīn ve zebān-ı şirīndür’ (6a/10)
- ii. ‘zenon-ı ekber eydür ki ḥukemā-ı yūnān ve feylosofān-ı ezmānuḡ meşāhīrindendür’ (8b/7)
- iii. ‘itābla ḥiṭāb idüp eyitdi ki bunun gibi destār ile selāṭīn-i kām-kār ḡatında varmaḡ bī-vech degüldür’ (16a/8)
- iv. ‘hākīm-i fikrāus eyitmişdür ki beş nesne cehālet ‘alāmetidür’ (21a/11)

- v. ‘keşîş eyitdi ki iy şeyh sizün peygamberünüzün ‘avdeti hikâyeti nicedür’ (24b/1)
- vi. ‘abbas bin abdül-muṭṭalib raḍiya’l-lāhu te‘ālī ‘anhümā resūlu’l-lāh ḥazretleri şalla’l-lāhu te‘ālī ‘aleyhi veselleme eyitdi ki ilk ne nesne’ (27a/12)
- vii. ‘erdeşir eydür ki mazlüm döğilmişden yed-i tereddüd ve ölüm qorqudan hoşterdür’ (32b/6)
- viii. ‘bu fāzıl cevābında eyitdi ki ol şimdiki hālde dostların fezā’iline muhtācdur’ (36b/7)
- ix. ‘şakirdleri eyitdiler ki bu meḥāsin-pesend ile berbaṭ heves kılmaktan şerm itmez misin’ (50a/13)
- x. ‘ḥalīfe eyitdi ki i şeyh bu ne maḥall-i secdedür’ (50a/3)

15. [... Yt “eyit-”] ki [...Yyi Ø/ve ...Yyii ...Yyiii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘ḥakīm büzürcmihr eyitmişdür ki nitekim cismün kıvāmı canladur cānuḡ daḡı kıvāmı ḡired-i hurdevātladur’(6a/3)
- ii. ‘mihrānbih eyitmişdür ki her şaḡşuḡ bir hem-rāzı **ve** her kişinün bir enbāzı vardur’ (6a/15)
- iii. ‘sendabād-ı ḥakīm eydür her nesne ‘aḡla muhtāc ‘aḡl daḡı tecrübeye muhtācdur’ (9b/12)
- iv. ‘üstādı eyitdi ki āḡiret endişesinden ḡāfil olma ve birlige vāşıl olasın şükr eyle ve gönlünj a‘ rāz-ı dünyevīye baḡlama’ (11a/14)
- v. ‘boḡraṭ eydür ki bir kimesneyi ḡavlıle incitmek fi‘lle incitmekden bedterdür ve her nesneye şabr ve taḡammül mümkindür ve illā kelimāt-ı bārda degül’ (24b/7)
- vi. ‘ḡikāyet erbāb-ı fezā’ilden birine su’āl eyitdiler ki felān kes dā’ima me‘āşīye muşırr ve menāḡīye mürtekindür’ (36b/4)
- vii. ‘soḡrāṭ eydür ki düşmen herḡiz rāst olmaz ve mihrībān olup andan vefā gelmez ve ‘adüvvden iylik tevaḡḡu‘ itmek herḡiz cā’iz degül’ (39a/5)

- viii. ‘büzürmihr için eydür **ki** düşmenün gözi senün eyliğün görmez **ve** kulağı hergiz eyliğün ışitmez **ve** dili hakkında hayr söylemez ve gönli senün huşuşuña eyü fikr eylemez **ve** hünelerünji ‘ayb bilür ednâ ‘aybuñı a‘lâ gözler’ (41b/2)

16. [... Yi ...Yii] ammā [... Yt “eyit-”] ki [...Yy]

Burada ilk tümceler **amma** ile bağlanan **bağımlı sıralı tümce** yapısındadır. Bu iki tümce sondaki cümleye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır ve temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘halife huzûrına gelüp çok şefâ‘atler itdi halife icâbet kılmadı ‘**ammā** eyitdi **ki** sen kendü müte‘allikâtuñı benüm ‘asker-i gerdün-i mü’essirüme ulaşdurup ferâgat it’ (14a/3)

17. [... Yt “eyit-”] ki [...Yyi {(y)A/sA} ...Yyii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce **şartlı birleşik tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘hindili eyitmişlerdür **ki** fazl u dāniş şî‘âr-dişâr olmaya anuñ maqâmi mertebe-i ‘avâmdur’ (14b/10)
- ii. ‘hakîm mü’eyyidler eyitmişlerdür **ki** herkese kendünün kuvvet-i dānişine i‘timād eyleye ol kimesne hergiz felâketden kırtılmayup felekden behre ve ‘ilmden şemere bulmaya’ (21a/9)
- iii. ‘erdeşir eyitmişdür **ki** âdem ne deñlü ‘âkıll olursa anı kâmil havâdiş rûzgâr eyler’ (30b/1)

18. [... Yt “eyit-”] ki [...Yy] zîrâ ki [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **zîrâ ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘ḥakīmān eydür ki her işe lāyık ve sezāvār pīrlerdür zīrā ki yigitlerde tīzlik ve sebk vardur’ (31a/11)
- ii. ‘büzürmihr eydür ki ādeme şādī ve zamān-ı muḥannetde dostdan ferāgat cā’ iz degül zīrā ki her işde re’y ü tedbīr mānend-i āfitāb-ı’ ālem-tāb rūşenālīk virür’ (34a/13)

19. [... Yt “eyit-”] ki [...Yy] tā [...Yi ve ...Yii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **tā** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘sendabād-ı ḥakīm eydür ki sen zebānuḡı kūteh dut tā ḡalkuḡ dili saḡa dirāz olmaya ve ol fitne ve fesād ki bir sā’ atde bir kelime sözle ḡāsıl ola’ (26a/7)

20. [... Yt “eyit-”] ki [...Yyi {(y)sA} ...Yyii] zīrā ki [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **şartlı birleşik tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesini konumundadır**. İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘sendabād-ı ḥakīm eydür ki ādem her ne deḡlü ḡilye-i dāniş ve zīver-i ‘aḡlıla mūzeyyen olursa aḡa bir yār-ı muvāfiḡ ve müşfiḡ dost vācibdür zīrā ki her ḡaziyyede re’y ve tedbīri şem’ -i tābānuḡ menzilesine düşer’ (33b/4)

21. [çün ...Yy] [... Yt “eyit-”] ki [...Yyi ...Yyii ...Yyiii]

Bu tümce, **iç içe birleşik tümce** yapısındadır. İçteki **ki’li tümce**, **çün’lü birleşik tümcenin nesnesi konumundadır**. Ki’li tümcenin yardımcı tümceleri **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**.

- i. ‘**çün** mülk-i mevrūş ābā-ı kirāmından aḡa intīḡāl eyledi üstādına eyitdi baḡa bir pend ü naşīḡat vir ki tā anuḡla ‘āmil olam ‘aḡıbetüm ḡayr ve ḡātemüm sa’ ādet üzere ola dūnyā ve āḡiretde faziḡat yūzin görmeyem’(11a/13)

22. [... Yt “eyit-”] [...Yy] ki [...Y] ammā [...Y]

Bu tümce, **iç içe birleşik tümce** yapısında olup **ki’li tümce** dıştaki tümcenin **nesnesi konumundadır**. Ki’li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. Ki’li tümce **ammā** bağlacı ile sondaki tümceye bağlanmıştır.

- i. ‘hâcib eyitdi kâsım ol câriyedür **ki** ebū-hâtım aña altmış biğ dirhem şayup şatun aldı **ammā** melik-i nâ’ im kimdür bilmezem didi’ (27a/8)

23. [... Yt “eyit-”] ki [...Yy] eger [.....Yy{sA} ... Yi ve ...Yii ve ...Yiii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Yardımcı tümceyi takip eden **eger’li şartlı birleşik tümce** temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**. İlk tümce, **eger** ve **ve** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘baṭlamyus eyitmişdür **ki** ‘ilm ü dāniş sermāye-i re’y ve tedbîrdür **eger** dāniş ü ma’rifetde fażilet-i bî-şümār olmasa ‘ulemā şöyle büzürg-vār olmazdı **ve** ḥavāş u ‘avāma bunlaruḡ emri cārî olmazdı **ve** nāfiz olup pādişāhlar bunlara tamām inḳiyād gösterüp muṭî‘ ve münḳād olmazlardı’ (13b/1)

24. [... Yt “rivāyet kıl-”] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘rāviyān-ı aḥbār şöyle rivāyet kıldılar **ki** rüzgār-ı ḳadimde bilād-ı farsda bir şehzāde’-i ‘ālî vardı’ (11a/10)

25. [... Yt “sor-”] kim [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘nūşirevān-ı ‘ādil şordılar ki cānı ‘aziz eyleyen ne nesnedür’ (30a/5)

26. [... Yt “su’āl it-”] **kim** [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘melik-i rüm hakīm-i fārsuñ ilçisinden su’āl itdi **kim** biz mi eflātūn yāḥūd siz mi’ (8b/5)

27. [... Yt “yaz-”] Ø [...] **ya’ nī** [...Yy]

Bu tümce, yapı bakımından **ki’li tümce** yapılarını andırmaktadır. Metindeki benzer birçok örnekten bunu çıkarmak mümkündür. Bir istinsah hatası olarak ‘**ki**’ bağlacı unutulmuş olabilir. Ø ile işaretlediğimiz ki’li tümceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘tevrīte yazmışdur (...) **ya’ nī** ‘ağıldan ārāste bir dost-ı şādık ve bād-ı muvāfık yok’(6a/2)

28. [... Yt] **ki** [...Yyi ve ...Yyii] **ammā** [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **ve** ve **ammā** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘ol şehriñ der-dīvārında yazılmışdı **ki** bir günlük hizmetūn ücreti bir dirhem **ve** bir vaqt-i laṭifūñ mükāfātı yüz dirhem **ammā** bir sā’ atde ḥāşıl olan dāniş ü ma’ rifete bahā ve kıymet ma’ lūm ve mutaşavver degül’ (13a/12)

29. [... Yt “gör-”] **ki** [...Yy] (,) [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Sondaki tümce ile **bağımlı sıralı tümce** yapısındadır.

- i. ‘gördi **ki** çaçal fāriğü’l-bāl yatmış uyur fırsatı ganīmet bildi’ (44a/3)

30. [... Yt “oldur”] ki [... Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. Burada temel tümcenin yüklemi olan adıl (ol) yardımcı tümceye **ön gönderim** yapmaktadır.

- i. ‘evvelki haşlet oldur ki merdüm-i ‘âkıl ve dānā-ı kāmīl hażret-i ‘izzetden ‘izzet-i āsumāna leylen ü nehāren sirran ü cehren havfda ve korkuda ola’ (8a/2)
- ii. ‘nev[‘]-i şālīş oldur ki dost dostı haqqında gökçe gösterüp anuñ me‘āyibini dā’imā ketm eyleyüp izhār eylememege sa‘y eyleye’ (36a/5)
- iii. ‘şart-ı muhabbet oldur ki biz andan meveddet eylemeyüz’ (36b/8)
- iv. ‘nev[‘]-i rābi‘ oldur ki dost dostına şıdķ ve şafāyıla izhār-ı şefkat ve ibrāz-ı meveddet eyleye’ (36a/9)
- v. ‘nev[‘]-i sābi‘ oldur ki dost dostı dā’imā hayr du‘āyla yād idüp anuñ ğaybetinde evlād u ensābın ri‘āyet eyleye’ (36b/11)
- vi. ‘şart-ı vefā-ı muhabbet oldur ki kendüler munķariz olduķdan sonra ol dostlık oğlanlarına mirās ola’ (37a/1)
- vii. ‘pes erbāb-ı‘ aķla ve aşhāb-ı ħurde vācib ve münāsib oldur ki elden geldükçe ‘adāvetden perhiz eyleye’ (37b/10)
- viii. ‘bunuñ fā’idesi oldur ki oğlan ħissete ve bed ħulķla ve dūn-himmetlikle mevsūf olmaz’ (46a/6)
- ix. ‘üçünci oldur ki anı mü’eddeb dutup muħarremāt ve menāhīden men‘ eyleyeler’ (46a/7)
- x. ‘ferzende sa‘ādet-mende daħı oldur ki atasınıñ vefātından sonra anuñ nuşķıyla ‘āmil ola’ (47a/13)
- xi. oğluñ yaramazı oldur ki kimesne andan hayr ummaya (47a/15)

31. [... Yt “oldur”] ki [... Yy{(y)A}] tā ki [... Yti... Ytii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. İlk tümce, **tā ki** ile bağlanan sondaki iki cümleye **ki** bağlacı (yeter ki, öyle ki) ile bağlanmıştır.

- i. ‘pes ākıl-dāneye vācib ve münāsib olan **oldur ki** bir nesne için bāṭıl ve fāsīd endişelere düşmeye **tā ki** ‘ömr-i ‘azīzi ki pīrāye-i devlet ve sermāye-i dūnyā ve āhiredür ‘ayş yerlere zāyi‘ olmaya’ (27b/15)

32. [... Yt “oldur”] ki eger [...Yy{sA} ...Yti] eger [... Yy{(y)A} ...Ytii]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı iki tümce, **eger’li şartlı birleşik tümce** yapısındadır ve temel tümcenin **yüklemi konumundadır**.

- i. ‘nev‘-i sādīs **oldur ki eger** dostundan zillet ve taqşīr-i ḥādīs vāḳi‘ olursa anı ‘afv eyleye **eger** terk-i evāmir ve vācibāt vāḳi‘ ola anuḡ dostluḡın mekrūh görüp andan ‘alākayı kesmeye (36b/1)

33. [... Yt “oldur”] ki [...Yy] zīrā ki [... Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘bunuḡ fā‘idesi **oldur ki** bir kimesneyi kerrāt u merrāt tecrübe itmeyince aḡa i‘timād idüp andan emīn olmayalar zīrā ki emīn tecrübeden şonra ḡaşıl olur bir ma‘nīdür’ (9b/14)
- ii. ‘ikinci **oldur ki** bir muşālaḡa ve ḡelāl-ḡār ve nīk ḡūy dāye taleb eyleyeler **zīrā ki** ḡūy-ı bed dāyeden sirāyet eyler’ (46a/2)

34. [... Yt “budur”] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. Burada temel tümcenin yüklemi olan adıl (bu) yardımcı tümceye **ön gönderim** yapmaktadır.

- i. ‘dördüncü **budur ki** yaramaz muşāḡib ile muşāḡabetden men‘ eyleyeler’ (46b/2)

35. [... Yt] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**.

- i. ‘pes bilgil ve āgāh olğul ki istihkāk ile dostluğ ve muḥabbet eylemek aṣl-ı aṣil ve fi’l-i cemildür’ (33a/6)
- ii. ‘āgāh olğul ki düşmenlik kār-ı ḥaṭar-nāk ve mūcib-i helāk bir ma’ nādur’ (37b/1)

36. [... Yt] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**.

- i. ‘gördi ki bir mu’ allim bunun oğlancıkları muḥammede ve me’ mūna ta’ līm-i ‘ ilm eyler’ (17a/7)
- ii. ‘feridununun nuṭq-ı eyvānında yazılmışdı ki ulu menfa’at ‘ ākıllarla dostluğ ve muṣāḥabet eylemekdür diye’ (33b/7)

37. [... Yy {(y)A}] ki [...Yt]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce başta ve temel tümce sondadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**.

- i. ‘ḥıfz-ı zebān eyleye ki baş āsān kaṣr ola’ (32b/13)

38. [... Yt “vasiyet kıl-”] ki [...Yy] zīrā ki [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İlk tümce, **zīrā ki** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘peygamber ‘aleyhi’s-selām ḥazretleri ‘ alī kerremallāhu veche vaṣiyyet kılmışdur ki ayuğ evvel günü ve āḥir günü ‘ avratlarıñuz ile ṣoḥbet kılmağ **zīrā ki** ol vaqt ṣoḥbetde ṣeyāṭin ḥāzır olurlar’ (45a/11)

2.1.1.1.2.Yardımcı Tümcenin Temel Tümcenin Bir Ögesini Açıklayıcısı Durumunda Bulunması

Bu tip tımcelerde yardımcı tımcce temel tımcenin bir ögesini açıklamaktadır. Bu öge temel tımcenin öznesi, nesnesi, belirteç tımcleci ve yüklemi olabilmektedir.

39. [...Yt] ki [...(Yy)]

Bu tımcce, **ki'li tımcce** yapısındadır. Yardımcı tımcce temel tımcenin **yüklemine** açıklamıştır.

- i. ‘ümıddür ki sem^ç -i rızâyıla işgâ oluna’ (4a/7)
- ii. ‘bu ma^ç nānuş cümle-i fevâ’idindendür **ki** her işüñ ki ibtidâsı tedbîrile ola ekşeriyyâ intihâsı dahı muqtezâ-ı irâdet üzerine silk-i itmâmda şüret-i intizâm bula’ (9b/2)
- iii. ‘erbâb-ı nuqk-ı selim katında müberhen ve müteyakkındur ki eşref-i evşâf-ı hamîde ve hil^ç at-i pesendîde’ (11b/11)
- iv. ‘şekk degüldür ki bunun emşâli ef^ç âle ikdâm eylemek azîm hatar-nâkdür’ (37b/9)

40. [...Yt] ki [...Yyi ...Yyii/ ve ... Yyiii]

Bu tımcce, **ki'li tımcce** yapısındadır. **Ve** bağlacı ile birbirine bağlanan yardımcı tımcce temel tımcenin **yüklemine** açıklamıştır.

- i. ‘şol söz ki dâ’ire-i ‘ağıldan hâric ola dost ve düşmen katında pesendîde olmayup nefis andan hâz itmekte hemân hurma-ı nâ-resîdeye müşâbih ola ve dahı şol dânişe ve ma^ç rifete muqârindür’ (24a/4)

41. [... Yt “meşurdur”] ki (...) ya^ç nî [...Yy]

Bu tımcce, **ki'li tımcce** yapısındadır. Temel tımceden sonra alıntı dildeki metin verilmekte, ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tımcce temel tımcenin **yüklemine** açıklamıştır.

- i. ‘‘arabda meşel-i meşurdur ki (...) **ya^ç nî** senüñ üzerine emânet olsun şâhib-i tecrübe ile meşveret eylemekdür’ (9b/8)

- ii. ‘arabda meşel-i meşhürdur **ki** (...) **ya’nî** hayvan gibidür ‘avām’ (14b/13)
- iii. ‘arabda meşel-i meşhür **ki** (...) **ya’nî** bir derde düşvār ü renc-i meşakḳat-dār yokdur cehālet ve nādānlıḳdan bed-ter’ (19b/13)
- iv. ‘arabda meşel-i meşhürdur **ki** (...) **ya’nî** kişi hem-sāyelerinden renc ü meşakḳat ve derd ü miḥneti ıraḡ eylemek tarīḳ-i mürüvvet ve muktezā-ı fütüvvetdür’ (43b/5)

42. [... Yt “meşhurdur”] **ki** (...) **ya’nî** [...Yy] **ammā** [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklem**ini açıklamıştır. İlk tümce, **ammā** bağlacı ile bağlanan sondaki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘arabda meşel-i meşhürdur **ki** (...) **ya’nî** egerçi zebān bir ‘uzv-i şaḡirdür **ammā** zebān ‘azīm ü kebirdür’ (26a/11)

43. [... Yt] **ki** [...Yy] **ve** [... Yt] **ki** [...Yy] **ve** [... Yt] **ki** [...Yy] **ve** [... Yt] **ki** [...Yy]

Bu tümceler, **ki’li tümce** yapısındadır. Örnekler, birden fazla **ki’li tümce**den oluşmaktadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklem**ini açıklamıştır. İlk tümceler, **ve** bağlacı ile bağlanan kendilerinden sonraki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmışlardır.

- i. biri şol ok **ki** atılmış **ve** biri şol kazā **ki** vāḳi’ olmuş **ve** biri söz **ki** söylenmiş **ve** bir şol rūzgār **ki** geçmişdür’ (14a/15)
- ii. ‘biri ol cāhil **ki** dānā-ı kāmīl ile da’vā-ı dāniş eyler **ve** biri ol merd-i za’if **ki** düşmen-i ḳavī ile zorbāzūsına i’ timād idüp kūşiş eyler **ve** biri ol dervīş fūrümāye **ki** hem-sāye-i ‘ālī pāye ile muḥāşamet ve mu’ādāt eyler’ (20a/1)

44. [her kimse **ki** ...Yy] **fi’l-ḥaḳīḳa** [...Yt]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini** açıklamıştır. İlk tümce, **fi’l-ḥaḳīḳa** bağlacı ile bağlanan kendisinden sonraki iki tümceye **ki** bağlacı ile bağlanmışlardır.

- i. ‘her kimse ki anuñ nefsi-nāṭıķası ḥılye-i ‘ulūm ile ārāste ve zīver ve ma‘ārifle pīrāste degül fi’l-ḥaķıķa ol kimesne dā’ire-i insāniyyetden ḥāricdür’ (12a/11)

45. [her söz ki ...Yy{(y)A] [...Yt]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**.

- i. ‘her söz ki fikr ü naẓarla söylene ḳā’ili nīk-nām olup işidenlere nef’ü fā’ide ḥāsıl’ (26a/6)
- ii. ‘her söz ki erbāb-ı dānişden gele ḳulūbda mü’essirdür’ (13b/7)

46. [her işüñ kim ...Yy] [...Yt]

Bu tümce, **kim’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesini açıklamıştır**.

- i. ‘her işüñ kim evveli bī-fikr ve ru’yetdür āḥir ve ‘āķıbeti peşimānlıķ ve nedāmetdür’ (9b/3)

47. [her kim ki...Yy{(y)A/sA}] [...Yt]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Şartlı birleşik cümle yapısında olan yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**.

- i. ‘her kim ki ḥaķķ subḥānehu ve te‘āliden ḥavf itse ḥaķķ te‘ālī anuñ heybet ve mehābetin ve şalābetin ve şavlet-i ḥaķķuñ göñlinde cāy-gīr eyler’ (8a/9)
- ii. ‘her kim ḥaķķ te‘āliden ḥavf itmese ḥudā-ı ‘azze ve celle anı insān gözine ḥaķķir eyler’ (8a/11)
- iii. ‘her kim ki ḥaķķ te‘āliden ḥavf eylemeye ḥaķķ te‘ālī anı cemī‘ eşyādan ḳorkuda’ (8b/1)
- iv. ‘her kim ki meşakķat ve belā vaķtinde dāmen-i ‘aķlı elden komaya dā’imā gerdun-ı‘ ārāyiş-i murādātında ḥamā’il ola’ (6b/12)

48. [her kimüñ ki...Yy{(y)A/sA}] [...Yt]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **nesnesini** açıklamıştır.

- i. 'her kimüñ nefsi-i hevâsı 'aqlına ğālib ola anuñ işi zulm ve ta' addī elüñ müslümanlaruñ māl ü menāline uzatmakdur' (8b/13)

49. [her kimde ki...Yy{(y)A/sA}] [...Yt]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **belirteç** tümlecini açıklamıştır.

- i. 'her kimde kim havf olsa ol kimse hergiz bī-ğam olmaz' (32b/8)

50. [her kaçan ki ...Yy{(y)A}] [...Yti ve ...Ytii] tā ki [...Y]

Bu tümce, **ki'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç** tümlecini açıklamıştır. Temel tümce, **ve**, **tā ki** bağlaçlarıyla birbirine bağlanan tümcelere (**her kaçan**) **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. 'her kaçan ki bir müşkil-kāra ve hādise-i düşvāra mübtelā olasın şabr eyle **ve** kendü māl u menālünge rāzī olup kimesne emvāline el uzatup tama' eyleme **tā ki** haşā'il-i vesā'il ile dünyā ve āhiretde müreffehü'l-hāl ve fāriğü'l-bāl olasın' (11b/6)

51. [kaçan kim ... Yyi{sA} ... Yyii{sA}] [...Yt]

Bu tümce, **kim'li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **belirteç** tümlecini açıklamıştır.

- i. 'kaçan kim 'adüvv kılsa āraste yalan sözleri benzedürlerse anuñ çāresi epsem olmağdur' (41b/10)

52. [her bār/gāh ki ...Yy] [...Yt]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Sıralı tümce yapısında olan yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**.

- i. ‘**her-gāh ki** muḥaḳḳaḳ ve mu‘ayyen ola cedd ü cehdle dost ve düşmen senden kesilmek mümkün olmaya’ (39b/7)
- ii. ‘**her-gāh ki** düşmenle bī-vaḳit muḥāşama ve muḥārebe kılasın kendülikle silāḥuñı aña teslīm idüp sen seni nişāne-i tīr- belā eyleyesin’ (41a/4)
- iii. ‘**her-bār ki** düşmāndan emīn olmayasın andan kīn almaḳ murāduñ ola’ (44a/13)

53. [her bār/gāh ki ...Yy] [...Yt] tā [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**. İlk tümce, **tā** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** bağlacı ile bağlanmıştır.

- i. ‘**her bār ki** ‘aḳıl-dāne bir şa‘b u düşvārda ‘uḳdeye düşe anuñ ḥaline ‘aḳl eliyle sa‘y eylemek gerek tā cümle-i āfetlerden emīn ola’ (7a/13)
- ii. ‘**her-gāh ki** meşāḳḳat ve belā miḥnet ve ‘anā yüz göstere ‘aḳlı mu‘āvin idinmek gerek tā ol miḥnet ve meşāḳḳatden ḥalāş ve necāt bula’ (7a/15)

54. [nice kim ...Yy] [...Yt]

Bu tümce, **kim’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**. Yardımcı tümceler sıralı tümce yapısındadır.

- i. ‘**nice kim** āfitābdan zulmet gelmez bī-ḥayādan daḥı miḥribānlıḳ ve şadāḳat gelmez’ (30b/1)
- ii. ‘**nice kim** şehd ve şekerde merāret ve telḥlik olmaz şāḥib-i mürüvvet ve ḥüdāvendān-ı fütüvvet olanlardan daḥı ḥayāsızlık gelmez’ (30b/2)

55. [... Y] ammā [... Yt] ki [...Yy]

Ammā bağlacı ile birbirine bağlanan yardımcı tümceler, temel tümceye **ki** ile bağlanmıştır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**.

- i. ‘egerçi etrā-ı ḥaşā’yili yanında baḥr-i ‘amīk ḡāyet-i tūldan‘arza ḳābil degül **ammā** mukrī ḥoş edā-ı zebān **ki** ḥaṭīb-i ḥıṭṭa-i dehāndur’ (4a/3)

56. [... kim ... Yy] [...Yt]

Bu tümce, **kim’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

- i. ‘şimdi **kim** eyyām-ı şiddet ve hengām-ı mihnetdür bunlardan cüdā olmaḳ revā degül’ (14a/7)
- ii. ‘bu mertebede **kim** isrāf olmaya bu ma‘nī şerāyit-i müşāfāt ve ādāb-ı muvāfātda derece-i a‘lā ve mertebe-i ‘ulyādur’ (35b/14)

57. [...Yt] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce, temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır.**

- i. ‘bu ḥadīşde işāret-i şahīḥ ve beşāret-i şarīḥ vardur **ki** mütevāzi‘ler pīrlige yetişüp mu‘azzez ve muḥterem ve mükerrem ola’ (11a/5)
- ii. ‘mu‘tasım ḥalīfe ‘amr bin leys **ki** sulṭān-ı ḥorasandı’ (25a/11)
- iii. ‘cihānda hiçbir nesne bulınmaz **ki** yek ola’ (37a/12)
- iv. ‘vişāl-i dostlardan daḥı bir nesne yokdur **ki** ola telḥ firāḳ-ı dostān perhīzden’ (37a/13)

58. [...Yt] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır.**

- i. ‘ḥikāyet ol zamān **ki** melik-i minūḫehr efrāsiyāb taberistānda muḥāsara ḳılmışdı’ (29b/2)

59. [... Yt] ki [...Yyi ...Yyii] tā ki [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır.** İlk tümce, **tā ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘şol nesne ki ‘ırqda müstahsen ola cūd u seḥā ve rıfḳ u müdārā o sözi rāst söylemek ve pīrlere ḥurmet eylemek ve taḥşil-i ‘ilm ve hünere iştiğāl göstermek gibi ḳatında medh eyleyeler tā ki ṭabī‘atde menāhīden nefret ve ḥaşā’il-i ḥamīde rağbet olup nihādında müstahkem ola’ (46a/11)

60. [...Yt] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklem**ini açıklamıştır.

- i. ‘nīk-baht ol kimesnedür ki ‘ākıl-dāne ola’ (12b/11)
- ii. ‘hemān şol yetişmiş ḥurmā gibidür ki anuḡ ṭa‘m ve ḥalāvetinden mezāḳ-ı insānī behre-mend ola’ (24a/2)
- iii. ‘ümiddür ki ḥudā-ı rabbü’l-‘izzet ḥazretleri aḡa fazlından tevbe ve iḥlāş virüp anı cehennem ‘azābından ḥalās eyleye’ (36b/8)

61. [...Yt “vācibdür”] ki [...Yy]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümce temel tümcenin **yüklem**ini konumundadır.

- i. ‘dost-ı nādāndan iḥtirāz itmek vācibdür ki anuḡ dostlığı insān-ı nādānuḡ dostlığından evlādur’ (21b/12)

62. [... Yt “gerekdür”] ki [...Yy] tā [...Y]

Bu tümce, **ki’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **yüklem**ini konumundadır. İlk tümce, **tā** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘‘ākıl gerekdür ki andan ictināb ve iḥtirāz eyleye tā ḥüsn-i istilām ve diyānetile mevşūf ve ma‘rūf ola’ (11a/8)

2.1.1.1.3.İç İçe Birleşik Ki(m)'Li Tümcelerde Yardımcı Tümcelerin, Hem Temel Tümcenin Bir Ögesi Olması Hem De Bir Ögenin Açıklayıcı Konumunda Bulunması

Bu tip tûmcelerde yardımcı tûmceler hem temel tûmcenin bir ögesi konumundadır hem de bir ögesini açıklamaktadır. Dolayısıyla yardımcı tûmceler hem özne, yüklem, nesne ve belirteç tûmleç konumunda bulunabilmekte hem de bu ögeleri açıklayabilmektedirler.

63. [... Yt “buyur-”] kim { [her kim ki ...Yy] [...Yt] }

Bu tûmce, iç içe birleşik ki'li tûmce yapısındadır. Dıştaki ki'li temel tûmceden sonra içteki ki'li tûmce ‘her kim ki’ yapısında verilmektedir. Yardımcı tûmceler, dıştaki temel tûmcenin nesnesi konumundadır. İçteki ki'li tûmcedeki yardımcı tûmce ise içteki temel tûmcenin öznesini açıklamıştır. Yardımcı tûmceler sıralı tûmce yapısındadır.

- i. ‘bezirgān ve ekābir-i ehl-i yakīn buyurmışlardır **kim her kim ki** rāstlığı kendüzine şî‘ār-dişār ide haqq subhānehu ve te‘ālī ‘azze ismuhū dā’imā anuñla rāst ola’ (9a/6)

64. [... Yt “buyur-”] ki { [her kime ki ...Yy] [...Yt] }

Bu tûmce, iç içe birleşik ki'li tûmce yapısındadır. Dıştaki ki'li temel tûmceden sonra içteki ki'li tûmce ‘her kim ki’ yapısında verilmektedir. Yardımcı tûmceler dıştaki temel tûmcenin nesnesi konumundadır. İçteki ki'li tûmcedeki yardımcı tûmce ise içteki temel tûmcenin belirteç tûmlecini açıklamıştır. İlk tûmce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tûmcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘peygāmer hāzretleri şalla’llāhu te‘ālī ‘aleyhi ve sellem teslimen keşīran buyurmışlardır **ki** bāri te‘ālī ‘azze ismuhū **her kime kim** hayr rūzī kılmış ola aña bir muhabbet ider’ (33b/1)
- ii. ‘resūl ‘aleyhi’s-selām buyurmışdur **ki** (...) **ya’nī her kime kim** rıfķ u müdārādan naşīb şunılmış ola ol kimesne dünyā ve āhīret iyliklerinden behre-mend olmuşdur’ (10b/9)

65. [... Yt “buyur-”] ki (...) ya‘nī { [her kim ki ...Yy] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümceden** sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki’li tümce** ‘her kim ki’ yapısında verilmektedir. Yardımcı tümceler dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**. Yardımcı tümceler, **ya‘nī her kim ki** bağlacıyla birbirlerine bağlanmıştır.

- iii. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī her kim ki** hakk subhānehu ve te‘āliden ‘azze ismuhū havf eylese hakk te‘ālī cemī‘ eşyāyı andan korkuda’ (8a/15)
- iv. ‘resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nī her kim ki** hakk te‘ālī rızāsıçün tevāzu‘ eyleye hakk te‘ālī anı ulu ve ‘azīz ve rif‘ati derecede ziyāde eyleye’ (10b/12)

66. [... Yt “buyur-”] ki (...) ya‘nī { [...Yt] ki [...Yy] } **tā** ki [...Y]

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümceden** sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi olan içteki **ki’li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**. İlk tümce, **tā** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘resülü’llāh ‘aleyhi’s-selām buyurmuşlardır **ki** (...) **ya‘nī rahmet** ol kişiye ki ziyānda ıslāh ide tā **ki** menşe’-i mazarrat olmayup mebde’-i menfa‘at düşe’ (23a/6)

67. [... Yt “buyur-”] ki (...) ya‘nī { [her kimde kim ...Yy] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümceden** sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki’li tümce** ‘her kimde kim’ yapısında verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**. İlk tümce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘emîrû’l-mü’minîn ‘ali kerrema’l-lâhu veche buyurmuşdur ki (...) ya’ nî her kimde kim hûb guftâr ve şîrîn zebân ola aña çok aşhâb-ı hullân ve ahhâb-ı ihvân bulına’ (10a/8)

68. [... Yt “buyur-”] ki (...) ya’ nî { [...Yt] ki [...Yyi ve ...Yyii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümceden** sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki’li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri ve bağlacı ile bağlacı ile bağlanmış olup temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **ki ve ve** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuşdur ki (...) ya’ nî her işüñ hâkîkâtime vâkıf ol kimesnedür ki anı nice kez şınamış ve keyfiyyet-i ahhâlini bilmişdür’ (9b/6)

69. [... Yt “buyur-”] ki (...) ya’ nî { [...Yt] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümceden** sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi olan içteki **ki’li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **yüklemeni açıklamıştır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘buyurmuşdur ki (...) ya’ nî hîçbir ‘aql yokdur ki fikr ve tedbîrden evlâ ola’ (9a/12)
- ii. ‘resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuşdur ki (...) ya’ nî erbâb-ı ‘aqla vâcib oldur ki hâlâ’iğ ile müdârâ eyleye’ (10b/4)
- iii. ‘resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuşdur ki (...) ya’ nî ‘ilm bir genc-i a’lâdur ki hergiz aña fenâ yol bulmaz’ (12a/2)

70. [... Yt “di-”] ki { [...Yt] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘hükemā dimişlerdür **ki** şol ‘adāvet **ki** fi‘l u hīle ve mekr u hud‘a ile olanuñ te’siri ziyāde olā şol zāhir kūşiş u kuvvetle evvelinden olā’ (38b/5)
- ii. ‘resūl ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur **ki** (...) ya‘nī **her kime kim** rıfķ u müdārādan naşīb şunılmış olā ol kimesne dünyā ve āhıret iyliklerinden behre-mend olmuşdur’ (10b/9)

71. [... Yt “di-”] ki { [...Yt] ki [...Yyi{sA} ...Yyii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi **şartlı birleşik tümce** yapısındadır ve temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘minuçeher dimişdür **ki** ‘ilm bir çerāğ-ı rahşendedür **ki** andan her ne deñlü çerāğ ve meşā‘il ve şem‘ve kanādīl uyarsalar anuñ pertevinden zerre miķdārı nesne kem olmaz’ (13a/3)

72. [... Yt “di-”] ki { [herkesde kim ... Yy] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümce ‘**herkesde kim**’ yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**.

- i. ‘efādīl dimişlerdür **ki** **herkesde kim** bu dört haslet olmaya andan dostluķ ve insāniyyet gelmeye’ (35a/11)

73. [... Yt “di-”] ki [... Yy] zīrā [...Yt] ki { [...Yyi] ki [...Yyii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Dıştaki ki’li tümcenin ardından gelen ki’li tümceler **zīrā** bağlacı ile bu tümceye bağlanmışlardır. İçteki birinci ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**, ikinci ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **zīrā, ki, ki** bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘dānālar dimişlerdür ki evḳāt-ı feraḥda ḥandān ve saḥāt-ı nevhde giryān olmaya zīrā nice sādilerdür ki sebep ḡuşṣa ve ḡamdur ki neşāt ve sūrūra sebebdür’ (28a/15)

74. [... Yt”meşhurdur”] ki (...) ya‘nī { [...Yt] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. İçteki ki’li tümce, dıştaki ki’li tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**.

- i. ‘arabda meşel-i meşhurdur ki (...) **ya‘nī** düşnām bir cerāḥatdür ki aḡa dermān ve istirāḥat mutaşavver degül’ (24b/9)

75. [... Yt”meşhurdur”] ki (...) ya‘nī { [...Yt ”oldur”] ki [...Yyi ve ...Yyii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri ve bağlacı ile bağlı tümce yapısında olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. İlk tümce, **ki, ve** bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘arabda meşel-i meşhurdur ki (...) **ya‘nī** a‘dānuḡ yaramazı oldur ki mekāyidini iḥfā’ eyleye ve düşmen ‘arż-ı muḥabbet itmekle andan ḡaflet cā’ iz degül’ (38b/7)

76. [... Yt “meşhurdur”] ki (...) ya‘nī { [bir kimesne kim ...Yyi ve ...Yyii] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li temel tümceden sonra alıntı dildeki metin ve ardından tercümesi verilmektedir. İçteki kim’li tümce **bir kimesne kim** yapısında verilmiş olup dıştaki ki’li tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri **ve** bağlacı ile **bağlı tümce** yapısında olup temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**.

- i. ‘ arabda meşel-i meşhürdür ki (...) ya‘nī bir kimesne kim riyāsete taleb ide ve taksīr eyleye hemān ḥarmana bağlanmış bir sığır dur’ (48b/3)

77. [... Yt “di-”] ki [... Yyi ve ...Yyii] meger { [...Yt] ki [...Yyi{sA} ...Yyii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri **bağımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümlecisi temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce **meğer**, ve bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘çepniler dimişlerdür ki ‘ilm ü dāniş dīn ü dünyāya ārāyişdür ve her nesne çoğ oldukça ḥ^vār u ḥākīr olur meger dāniş ü ma‘rifet ki her ne deñlü çoğ olursa ol deñlü ‘izzetlü ve ḥurmetlü olur’ (13a/6)

78. [... Yt “di-”] ki [... Yy] meger { [her kim ...Yy {(y)A}] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümce **her kim** yapısıyla verilmiş olup yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**. İlk tümce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘şehriyār dimişlerdür ki dāniş ü ma‘rifet bir yağmur gibidür her kim tālib ve rāğīb ola vuşul müte‘ ayyindür’ (14b/15)

79. [... Yt “di-”] ki { [her kaçan kim ...Yy {(y)A}] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümce **her kaçan kim** yapısıyla verilmiş olup yardımcı tümce, temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**.

- i. ‘fużalā’ dimişlerdür ki her kaçan kim eyyām-ı muvāfaqat ve fetḥ ü nuşret mu‘ āvenet eylemeye anda kaçmak ‘ayb degül’ (40b/14)

80. [... Yt “di-”] ki { [her kim ki ...Yyi {(y)A} ve ...Yyii {(y)A}] [...Yt] } zîrâ [...Y]

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümce **her kim ki** yapısıyla verilmiş olup yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**. İlk tümce, **zîrâ** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘ol sebebden dimişlerdür **ki her kim ki** sözi yerinde söyleyüp rāst söylemeye **ve** ol sözde bir nef’i ve fā’ide daḥı olmaya anuḡ gibi söylemekden söylememek evlādur **zîrâ** böyle olmayan kelimātuḡ fā’idesi miḥnet ve te’essüfdür’ (24b/12)

81. [... Yt “eyit-”] ki { [bir kimse kim...Yy] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki kim’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki kim’li tümce **bir kimse kim** yapısıyla verilmiş olup yardımcı tümce, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**.

- i. ‘ebū naşr-ı mansur eydür **ki bir kimse kim** bir işde endîşe ve tedbîri pîşe kılmak hemānā altını ḡill u ḡışdan pāk itmeg için āteşe göstermek gibidür’ (9a/14)

82. [... Yt “eyit-”] (ki) { [...Yyi ...Yyii] ki [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır ancak bağlaç “ki” düşmüş veya unutulmuştur. İçteki ki’li tümce temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**.

- i. ‘keşîş eyitdi resūli ihzār idün anı bir vechle ilzām idüp ‘aczi izhār itdüreyin **ki** kendü daḥı inkāra mecāli olmasun’ (24a/12)

83. [... Yt “eyit-”] ki { [...Yy] ki [...Yti (,) ...Ytü] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **belirteç tümleci konumundadır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘şeyh eyitdi ki yā emīrū’l-mū’minīn müddet-i medīd ve ‘ahd-i ba’iddür **ki** bu şehrdeyüm sürür u selvet u fer ‘āleminde bunlarıñla bileyüm’ (14a/4)

84. [... Yt “eyit-”] ki { [...Yt “oldur”] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘büzürmihr eyitmişdür ki ‘āqilān-ı sūḥan oldur ki fā’idelü ola’ (24b/11)

85. [... Yt “sor-”] ki { [...Yt] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘bir ḥukemā sordılar ki ḫanḳı ḫaḳḳ nesnedür ki ḫalka zişt gelür’ (32b/3)

86. [... Yt “sor-”] ki { eger [...Yy (y)A] } [...Yt] ki [...Yy ...ve ...Yyii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin temel tümcesi **eger** ile kurulmuş **şartlı birleşik tümce** yapısındadır ve yardımcı tümce temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **ki**, **ve** bağlaçları ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘baṭlamyus eyitmişdür ki cāhile **eger** sa’ādāt-ı musā’ade ve iḳbāl ü devlet muwāfaḳat ide ḡam degüldür ki bunuñ emri nevādir-i rüzgārdandur ve āḫirü’l-emr pāyidār olmaz’ (20b/14)

87. [... Yt “eyit-”] ki { [...Yt “gerek”] ki [...Yy] tā [...Y] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümce **gerek ki** yapısında verilmiş olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. İlk tümce, **tā** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

Bu tümce **tā** bağlacı ile sondaki tümceye bağlanmıştır.

- i. ‘bokraṭ eydür **ki** ‘ākıl **gerek ki** söyledügi sözi cevābın endiše ile ve muḳaddemātın āheste āheste söyleye tā cevābında bār kelimāt işitmeye’ (26a/12)

88. [... Yt “eyit-”] ki { [...Yt “gerekdür”] ki [...Yy] } zīrā [bir kimesnede ki ...Yy { (y)A }] [...Yt]

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki birinci ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümce **gerek ki** yapısında verilmiş olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki ikinci ki’li tümce ise **bir kimesnede ki** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**. İlk tümce, **ki ve zira** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘aristoṭālis eyitmişdür **ki** dostluḳ ve muşāḫabet ve şadāḳat ve muvāneseti şol kişiyle itmek gerekdür ki andan ḫayā ola zīrā bir kimesnede ki şerm olmaya andan muşirr-ı vefā gelmeye’ (10b/1)

89. [... Yt “eyit-”] ki { [...Yt] kim [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki kim’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki kim’li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **kim** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘cevābında eyitdi ki fāḏıl u dānā ol kimesnedür kim nefsi-hevāsına tābi‘ degül’ (8b/6)

90. [... Yt] ki { [...Yt “oldur”] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi, temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. İlk tümce, **ki(m)** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘bokrat eydür **ki** hāşşa-i fażīlet ve şemere-i dāniş ü ma‘rifet **oldur kim** şāhibini kemter-pāyeden derece-i girān-māyeye yetişdüre’ (14b/9)
- ii. ‘bil ki refiķ-i şefiķ **oldur ki** dostdan taķşir vāķi‘ olıcaķ anuñ cānibinden i‘ tizār eyleye’ (35a/7)

91. [... Yt “eyit-”] ki { [...Yt] ki [...Yyi ... Yyii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri, temel tümcenin **yüklemi açıklamıştır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘efādil eyitmişlerdür ki şol ‘adāvet **ki** rıfķ u müdārā evvelā ola hoşnūd ve muhāşamayile evvelinden bed-ter ola’ (40a/1)

92. [... Yt “oldur”] ki { [...Yt] ki [...Yyi ... Yyii] }

Bu tümce, **iç içe ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümceleri ise temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile birbirine bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘onuncı hāşlet **oldur ki bir iş ki** hadd-i zātında vācib olmaya aña iķdām ve ihtimām itmek beyne’n-nās mustehab olmaya’ (11a/6)

93. [... Yt “oldur”] ki(m) { [her kim (ki) ...Yy{(y)A}] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki kim’li tümce **her kim (ki)** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**. İlk tümce, sıralı tümce yapısında olan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘bunun fā’idesi oldur ki her kim ki rıfķ u müdārāyı ‘ādet idine dünyāda cemī‘ murādına āsān vech ile vāşıl olup ‘uķbāda şevāb-ı māla nihāyet hāşıl kıla’ (10b/6)

- ii. ‘bununun fā’idesi oldur ki her kim pırlere pırliginden ötürii‘ zāz u ikrām eyleye pırligi vaqtinde kendü dağı mu‘ azzez ve mükerrem ola’ (10b/14)

94. [... Yt “oldur”] kim { [her kimün kim ...Yy{(y)A}] [...Yt] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki kim’li tümce **her kimün kim** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **nesnesini açıklamıştır**. İlk tümce, sıralı tümce yapısında olan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘bununun fā’idesi oldur kim her kimün kim ‘aklı hevāsına gālib ola anuñ cümle-i aqvāli ve ef’āl-i sünnet-i aḥmedī ve şerī‘at-i muḥammedī ye muvāfıḳ ve muṭābıḳ gele herāyine bu ma‘nī ‘alāmet-i şebāt-ı devletdür’ (8b/11)

95. [... Yt “oldur”] ki { [her kimde (kim) ...Yy{(y)A}] [...Yt ve ...Ytii] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki kim’li tümce **her kimde (kim)** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **belirteç tümlecini açıklamıştır**. İlk tümce, **ve** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘fā’idesi oldur ki her kimde ḥayā olmaya andan vefā gelmez ve aña i‘timād eylemek dağı olmaz’ (10a/14)
- ii. ‘fā’idesi oldur kim her kimde kim ṭatlu dil ola anuñ sözi ḥalḳuñ göñlinde cāy-gİR olup anuñ hevā-dārları ve muḥabbet ve maḥlaşları keşİR-evlādür’ (10a/3)

96. [... Yt “oldur”] ki { [...Yt “gerekdür”] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki tümce **gerekdür ki** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemine konumundadır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘yedinci ḥaşlet oldur ki ‘aḳıl olan gerekdür ki şāḥib-i ‘arz ve ehl-i ḥayā ola’ (10a/10)

97. [... Yt “oldur”] kim {[...Yt “vâcibdür”] ki [...Yyi ve ...Yyii]}

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki kim’li tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki tümce **vâcibdür ki** yapısında verilmiş olup yardımcı tümcesi ise temel tümcenin **yüklemine konumundadır**. Yardımcı tümceler ‘ve’ bağlacı ile bağlanmışlardır. İlk tümce, **ki, ve** bağlaçları ile bağlanan sondaki tümcelere **kim** ile bağlanmıştır.

- i. ‘dördüncü haşlet oldur **kim** ‘âkııl-dâneye vâcibdür **ki** her işe şurū‘ itmeden endîşe kıla **ve** re’y-i tedbiri kendüzine dâ’imā pîşe kıla’ (9a/9)

98. [... Yt “buyur-”] ki (...) ya‘nî {[...Yt “vâcibdür”] ki [...Yy]}

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. Dıştaki **ki’li tümceden** sonra alıntı dildeki metin verilmekte ardından tercümesi içteki **ki’li tümce** ile verilmektedir. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **nesnesi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi vâcibdür ki yapısında verilmiş olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır**.

- i. ‘resûl ‘aleyhi’s-selâm buyurmuşdur **ki** (...) **ya‘nî her kimsede** güftâr-ı nerm ola her şahşâ vâcibdür **ki** aña dost-ı mihrîbân ve yâr-ı vefâdâr ola’ (10a/5)

99. [... Yt “eyit-”] {[her kim ki ...Yy] [...Yt] ve [her kim ki ...Yy] [...Yt] ve [her kim ki ...Yy] [...Yt]}

Bu tümce, **iç içe birleşik tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler, **her kim ki** yapısında verilmiş olup temel tümcenin **nesnesi konumundadır**. Yardımcı tümceler, temel tümcenin **öznesini açıklamıştır**.

- i. ‘fennâ hüşrev eydür **her kim ki** kendü nefesine dürüst ola günâhdan perhîz eyleye ve **her kim ki** kendü oğlına muhâbbet eyleye gayruñ evlâdına dahî merhâmet kıla ve **her kim ki** tâlîb-i fazl ve hüner olsa fâzıllarla ve kerîmlerle şohbet kıla’ (31a/3)
- ii. ‘baţlamyus eydür **her kim ki** bed-endîşe ola hiçbir zamanda miñnet ve teşvîşden hâlî olmaya ve **her kimün** **ki** gönlinde yüz endîşe ola anuñ âşârı çehre-i nâ-mübârekinde rüşen ü peydâ u zâhir u hüveydâ ola’ (32a/6)

100. [... Yt “oldur”] ki { [...Yt] ki [...Yy] }

Bu tümce, **iç içe birleşik ki’li tümce** yapısındadır. İçteki ki’li tümce dıştaki ki’li tümcenin **yüklemi konumundadır**. İçteki ki’li tümcenin yardımcı tümcesi temel tümcenin **yüklemine açıklamıştır**. İlk tümce, **ki** bağlacı ile bağlanan sondaki tümcelere **ki** ile bağlanmıştır.

- i. ‘vech-i şāni oldur **ki** ba‘zı müteḳaddimān **ki** bu ṭā’ifenüḡ meşāhīrindendür’ (45b/9)

2.1.1.1.4.Zirā ki ve Tā ki İle Bağlanmış Tümceler

Bu tip tmcelerde **zrā ki** ve **tā ki** baēlaēları tümceleri ‘‘yle ki, bundan dolayı vs.’’ anlamlar ile birbirine baēlamaktadır.

101. [... Yt ‘oldur’] **kim** [...Yyi ve ...Yyii ...Yyiii] **zrā** [her kim ...Yy] [...Yt]†

Bu tümce, **iē iē birleŖik kim’li tümce** yapısındadır. Yardımcı tümceler **baēımlı sıralı tümce** yapısında olup temel tümcenin **yüklemi konumundadır**. Bu tümce **her kim** yapısında verilmiŖ olan yardımcı tümcesi temel tümcenin **znesini aēıklamıŖtır**. İlk tümce, **zrā** baēlacı ile baēlanan sondaki tümcelere **ki** ile baēlanmıŖtır.

- i. ‘dördünci **oldur kim** anuē yanında itmām-ı meŖāliē-i mslimāne sa’y itmek vācib ola ve me’āŖiye daēı her ne deēl esrārı var ise nefsinde iērār ve i’tirāf üzere olup hdā-ı pākden ‘azze ve celle bī-pāk olmaya **zrā** her kim allahu te’ālī ḥavfı olmaya aēa i’timād ve i’tiēād cā’iz degül’ (35b/6)

102. [... Yi ve ...Yii] **zrā ki** [...Yi ve ...Yii ve...Yiii ve...Yiv ve...Yv]

Bu tümceler, **zrā ki** baēlacı ile baēlanmış tümcelerden oluŖmaktadır. **Ve** ile baēlanan ilk iki tümce, **ve** ile baēlanan sondaki dört cümleye **zrā ki** ile baēlanmıŖtır.

- i. ‘pādiŖāhlarıē enbāzı ‘akldur ve ma’rifet-perdāzıdur **zrā ki** ten mlketinē pādiŖāh-ı fermān-revāsı ‘akldur ve beden mlketinde ḫamu tedbīr ve taŖarruf **anuēdur ve** ādemi zlmāt-ı cehlden ma’ārif rŖenālıēına ıķaran **oldur ve** ḫall  ‘aēd umr-ı ‘ālem fi’l-cümle andan zāhir ve **peydādur ve** rŖen-i hüveydādur’ (6b/2)

103. [...Yi] **zrā ki** [...Yii]

Burada tümceler ‘**zrā ki**’ baēlacı ile (bundan dolayı öyle ki) birbirine baēlanmış **baēlı tümce** yapısındadır.

- i. ‘ikinci nîk hūy olmağdur zîrâ ki merdüm hūydan selâmet ve şadâkat mütevaqqî‘ degül’ (35b/1)
- ii. ‘üçüncü nefsinde rıfğ ve sükûnet ve inşâf ve ma‘delet olmağdur zîrâ ki bu kimesne şitâbında zâlim olsa andan hergiz dostlık gelmeye’ (35b/4)
- iii. ‘nev‘-i hâmis dost dosta meşâlih-i dîn ü dünyâyı ta‘lim ve tefhîm itmek zîrâ ki kişi dostın cehennem ‘azâbından halâş itmek dünyâ eleminden kurtarmağdan evlâdur’ (36a/13)
- iv. ‘nev‘-i tâsi‘mümkin olduğça aradan tekellüfi götürmekdür zîrâ ki tekellüf ‘ırğ-ı nâsda çendân müstağsen ma‘nâ degül’ (37a/5)

104. [...Yi (...Yii)] **tâ ki** [...Yiii]

Burada ilk iki tümce **bağımlı sıralı tümce** yapısındadır. Sondaki tümce ise ‘**tâ ki**’ bağlacı (yeter ki, öyle ki) ile diğer tümcelere bağlanmıştır.

- i. ‘mu‘taşım halîfe bir vaqt başra halkına ‘itâb ve hışm itdi hıttâ-i bağdâddan başra nevâhîsine leşker çekdi tâ ki başra şehrin temâmet harâb idüp bi’l-küllîye nehb ü gâret ide’ (13b/10)
- ii. ‘pes kuşu da‘vet kıilup çağala risâlete gönderdi tâ ki varup bunlaruñ mâbeyni muşâlaha eyleye’ (43a/11)

2.1.2. Yüklemin Türüne Göre Tümceler

2.1.2.1. Ad Tümcəsi

Yüklemi ek fiille çekimlenmiş bir ad veya ad öbeği olan tümcelere ad tümcəsi denir. Adlar, sıfatlar, zamirler, zarflar veya ad hükmünde olan öbekler, ad tümcésinin yüklemi olabilir. Yani ad cinsinden sözcük veya sözcük öbekleri ek-eylemin görülen geçmiş zaman ve öğrenilen geçmiş zaman şekillerini alarak veya herhangi bir zaman eki almadan geniş zamanda çekimlenerek tümcede yüklem olarak kullanılırlar. Geniş zaman çekiminde anlamı pekiştirmek veya yükleme ihtimal anlamı katmak için +{DUr} eki de kullanılır.

- i. ‘kitāb-ı enīsü’l-’ārifin ki derc-i dūrer-i hikmet ve burc-ı derārī pend ü naşihatdür’ (3a/12)
- ii. ‘yā emirü’l-mü’ minin müddet-i medid ve ‘ahd-i ba’iddür ki bu şehrdeyüm’(14a/3)
- iii. ‘cühelā ’ulemāya ve bilmedügi nesnelere ’adüvvdür ve düşmendür’ (20b/4)
- iv. ‘altıncı bāb dost ve şiddik ve haqq hūkūğ bilmek beyānındadır’ (33a/5)
- v. ‘hekīmā güftend ki bir kişiye hezār yār vefādār olursa çok degül amma biñ kişiye bu düşmen dağı olursa hāl-i düşvārdur’ (34b/1)
- vi. ‘nev’-i sāmīn şart-ı vefā-ı muhabbeti yerine getirüp ri’āyet eylemekdür’ (36b/15)
- vii. ‘peygamber hazretlerinüñ sünnetidür’ (41a/4)
- viii. ‘sekizinci bāb oğla naşihateve terbiyet itmek beyānındadır’ (45b/4)
- ix. ‘ālem-i şabāvetde ‘ilm-i edeb öğrenmekdür’ (49a/1)
- x. ‘dördüncü oldur kim dostuñ her zaħmına efkār olmak hoş degül’ (51a/1)

2.1.2.2. Eylem Tümcəsi

Yüklemi çekimli bir eylem veya birleşik eylemden oluşmuş tümcelere eylem tümcəsi denir. Kip ve kişi bildiren tüm eylemler yargı taşır.

Eylem tümceleri basit eylemler ve birleşik eylemlerle kurulan tümceler olarak gruplandırılmıştır.

2.1.2.2.1. Basit Eylemlerle Kurulan Tümceler

- i. bilür her hıred-mend şāhib-i naẓar (12b/13)
- ii. serīrini gül-berg-i sūrī gibi hevāya getürdi (13a/7)
- iii. başrada bulunan meşāyih-i kibār cem‘ olup ḥalīfeye üç yüz biñ dīnār iletdiler (13b/10)
- iv. sūrūr u selvet u fer‘ āleminde bunlaruñla bileyüm (14a/4)
- v. eyyām-ı ramaẓānuñ daḥı yigirmi toḳuzı geçmişdi (15a/10)
- vi. bir gün hārūnu’r-reşīd raḥmetu’llāhi ‘aleyh bir manẓarda oturmışdı (17a/6)
- vii. peygamber ḥazretlerine nübüvvet zamān-ı fütüvvetde gelmemişdür (31b/2)
- viii. ḳomaz hergiz āyine-i dilde keder raḥ-ı yār güftār-ı ehl-i hıred (34a/4)
- ix. baña gösterürem dostlık cāndan aña her sözi āheste söylerven aña (39b/15)
- x. ‘ferīdunuñ ḳaşrına bu on kelime yazılmışdı’ (50b/6)

2.1.2.2.2. Birleşik Eylemlerle Kurulan Tümceler (Ad+Yardımcı Eylem)

- i. derece-i imkāndan cilve-gāh-ı şuffeyi icād ve ibdā’da ibrāz ve izhār itdi (1b/9)
- ii. ‘inḳılāb-ı şiteviden zā’il olup i‘tidāl- i rebī‘īye vāşıl olmuşdı’ (2b/15)
- iii. istimā’ ve ezān cihāniyān ol ‘uḳūd-ı le’ālī ve dūreri-i müte’ālī ile müşennef ve mufarraḥ olmağıçün tahbīr olındı (4a/5)
- iv. ‘her kim ḥaḳḳ te‘āliden ḥavf itmese ḥudā-ı ‘azze ve celle anı insān gözine ḥaḳīr eyler’ (8a/10)
- v. ‘yā emīrū’l-mü’mīnīn ‘afv it’ (14a/9)
- vi. ‘sultānuñ ef‘ālī ve melālī daḥı ziyāde oldı’ (16a/7)
- vii. ḥikāyet ḥaccāc bin yūsuf bir ḳavlini nāḥiye-i ‘ırāḳa vālī kıldı (31b/9)
- viii. ‘dost dosta mühimmāt ve ḥacātda mu‘āvenet ḫaleb itmez’ (36a/2)
- ix. ‘ola izhār itmege māni‘ vāḳi‘ olup bātından ḡadre meşḡül olā’ (38b/4)
- x. fennā ḥüşrev eydür her-gāh ki düşmenle bī-vaḳit muḥāşama ve muḥārebe kılasın (41a/4)

2.1.3. Anlamına Göre Tümceler

Sadece Türkçe için değil, dünyadaki diğer diller için de tümcelerin en temel anlam özelliği olumluluk ya da olumsuzluktur. Olumluluk ve olumsuzluk dışında soru anlamı da anlamına göre tümceler başlığı altında incelenmesi gereken bir kategoridir.

2.1.3.1. Olumlu Tümce

Yargının meydana geldiğini ifade eden tümcelere olumlu tümce denir. Bu tümcelerin yüklemi olma, yapma ve yapılma bildirmektedir.

- i. ‘her kim ki haqq subhānehu ve te’āliden havf itse haqq te’ālī anuñ heybet ve mehābetin ve şalābetin ve şavlet-i halkuñ gönlinde cāy-gīr eyler’ (8a/7)
- ii. her kimüñ nefsi hevāsı ‘aqlına gālib ola anuñ işi zulm ve ta’addī elüñ müslümanlaruñ māl ü menāline uzatmağdur (8b/11)
- iii. ‘üçünci haşlet cedd ü cehd idüp sözi rāst söyleyüp fikr ve endişeyle söylemekdür’ (8b/14)
- iv. hūkemā dimişlerdür ki cemī‘ mizüñ mebdē’i ve cümle-i kemālātüñ menşe’i rāstlık ve toğrulıkdur (9a/2)
- v. boğrat eydür ki hāşşa-i fażilet ve şemere-i dāniş ü ma’rifet oldur kim şāhibini kemter-pāyeden derece-i girān-māyeye yetişdüre (14b/7)
- vi. bağlamyus eyitmişdür üç nesne levāzım-ı cehldür (21a/2)
- vii. ‘hemān şol yetişmiş hurmā gibidür ki anuñ ta’m ve halāvetinden mezāk-ı insānī behre-mend ola’ (24a/2)
- viii. ‘nev’-i sābi’ oldur ki dost dostı dā’imā hayr du’āyla yād idüp anuñ gaybetinde evlād u ensābın ri’āyet eyleye’ (36b/11)
- ix. beşinci bāb hikmetde ve emşāl ve pend ü nasihatdedür (27b/4)
- x. müşāvere ile haṭā eylemek hoşbiñlikle şavāb işlemekden müstağsendür (29a/14)

2.1.3.2. Olumsuz Tümce

Olumsuz yargı bildiren tümcelere olumsuz tümce denir. Bu tür tümceler bir işin, bir oluşun, bir hareketin veya bir düşüncenin gerçekleşmediğini bildiren tümcelerdir

2.1.3.2.1. Eylemlerde-{mA} Olumsuzluk Biçimbirimiyle Yapılanlar

- i. ‘dördüncü haşlet bir vaktde kim bir sözün fâ’idesi olmaya söyleme’(18a/2)
- ii. ‘ol kimesne hergiz felâketden kurtılmayup felekden behre ve ‘ilmden semere bulmaya’ (21a/10)
- iii. ‘nādāna bu sözler hoş gelmez ve mev‘izat ve naşihat anı te’sir eylemez ol sebebdendür ki dānālar nādāndan kendü sırrın ketm idüp aḥvālinden anlara haber virmez’ (22b/5)
- iv. ‘mesālik-i buhl ve nifāka sālīk olma ve insāniyyet eylemekden ğaflet ve ferāġat itme’ (28a/13)
- v. ‘eger dilersen herkes ḥ^vār u ḥākīr olmayasın ḥākka muḥālefet etme’ (29a/8)
- vi. ‘kendü re’yiñe i‘timād edüp ta‘cīl iş işleme’ (29a/11)
- vii. ‘her kimse ki kendü ‘aybın görmeye hemīşe ‘aybdan hālī olmaya’ (31a/10)
- viii. ‘bir kimesneye ki bir nesnenün vücūdı ‘ademden evlā olmaya anuñçün renc ü meşakkat çekmeye’ (32b/1)
- ix. ‘kulağı hergiz eyliğün işitmez ve dili ḥākķında ḥayr söylemez ve gönli senün ḥuşuşuna eyü fıkr eylemez’ (41b/3)
- x. ‘onuncı oldur ki fikr olınmamış sözi hergiz söylemeyeler ve āḥirīn mülāḥaza itmedin ḥiçbir işe ikdām eylemeyeler’ (50a/11)

2.1.3.2.2. Adlarda ‘degül’ İlgeci ile Yapılanlar

- i. ‘ol efzūn degül dānālıġundan’ (7b/11)
- ii. ‘her kimse ki anuñ nefsi nāṭıķası ḥilye-i ‘ulūm ile ārāste vü zīver ve ma‘ārifle pīrāste degül’ (12a/9)
- iii. ‘bākī insān kuşūr ve nokşāndan hālī degül’(21a/6)
- iv. ‘illā kelimāt-ı bārda degül’ (24b/8)
- v. ‘rūzgār ve eyyām bed-‘ahd ve cefā girdāra vüşük ve i‘timād cāiz degül’ (29a/2)

- vi. ‘nice ki h̄ardan şemer mütevaqqi‘ degül ‘aql söz ademden dağı mütevakki‘ degül’ (31b/8)
- vii. ‘h̄iç bir kimesne ğayruñ derecâtı kendü mertebesinde ‘ālī olmağa rāzī degül’ (47b/5)
- viii. ‘bu eyyāmda mähla āfitāb arasında münāzarāt-ı maħmūde mümkin degül’ (45b/6)
- ix. ‘vazgelmek tarīķ-i fütüvvet ve muķtezā-ı mürüvvet degül’ (34a/6)
- x. ‘‘adüvvdn iylik tevaķķu‘ itmek hergiz cā‘ iz degül’ (39a/6)

2.1.3.3.Soru Tümcəsi

Soru sorma yolu ile bilgi almayı amaçlayan tümcelere soru tümcəsi denir. Soru tümceleri anlamına göre hem olumlu hem de olumsuz olabilmektedir.

2.1.3.3.1. Soru Biçimbirimi +{mı} İle Yapılan Soru Tümceleri

- i. ‘bu meħāsin-pesend ile berbať heves kılmaķdan şerm itmez misin’ (49a/13)
- ii. ‘kim biz mi eflāţün yāħūd siz mi’ (8b/5)
- iii. ‘kim biz mi eflāţün yāħūd siz mi’ (8b/5)
- iv. ‘şākirdleri eyitdiler ki bu meħāsin-pesend ile berbať heves kılmaķdan şerm itmez misin’ (50a/13)

2.1.3.3.2. Soru Adılı ‘kim’ ile Yapılan Soru Tümceleri

- i. ‘ķāsım kimdür ve melik-i nā‘ im kim’ (27a/7)
- ii. cümle-i aķvāli ve ef‘āl-i sünnet-i aħmedī ve şerī‘at-i muħammediye muvāfiķ ve muţābık kim gele (8b/9)
- iii. bu kimdür ki benüm ferzend-i ercümendlerüm aña ħizmet eylerler (17a/11)
- iv. seni bu ma‘nādan kim emīn kıldı (26b/5)
- v. ‘ķāsım kimdür ve melik-i nā‘ im kim’ (27a/7)
- vi. ‘ebū ħātım aña altmış biñ dirhem şayup şatun aldı ammā melik-i nā‘ im kimdür bilmezem didi’ (27a/9)

2.1.3.3.3. Soru Sözcüğü ‘ne’ ile Yapılan Soru Tümceleri

- i. ‘iy şāh bir kimesne kim senüñ fermānuña itā‘at kılmaya sen aña ħurmet kılmaķ ne revādur’ (16a/1)

- ii. ‘iy şāh bir kimesne kim senūñ fermānuña itā‘ at kılmaya sen aña ħurmet kılmak ne revādur’(16a/1)
- iii. ‘ne vechle pūšt ü penāh ola’ (26b/4)
- iv. bunuñ emeli nedür (27a/5)
- v. cānı ‘ azīz eyleyen ne nesnedür (30a/6)
- vi. a‘ dāyla zindegānī ne vecihle kılnur (38a/3)
- vii. terceme daħı bundan bed-ter ne ola (42b/15)
- viii. ne nesnedür ferzendüñi zāyi‘ eyleyen (46b/12)
- ix. kamu maķşūd ne evvel ola pīrüz (48b/1)
- x. iy şeyħ bu ne maħall-i secdedür (50a/3)

2.1.3.3.4. Soru Adılı ‘ka(n)’ ile Yapılan Soru Tümceleri

- i. ‘kanda kim erbāb-ı luṭfuñ vaşf-ı ħāli’ (4b/4)
- ii. ‘ki kankı ħaķķ nesnedür’ (32b/4)
- iii. ‘kankı dāderüñ dādı getürür’ (32b/6)
- iv. ‘eyitdi ki şor bu kişi kankı vilāyetdendür’ (55b/1)
- v. ‘bunuñ ħaṭā ve şavābı kanda’ (70b/2)
- vi. ‘bunca vaķtden beri kandayıduñ’ (75b/7)
- vii. ‘bu kanda kıaldı’ (83b/12)
- viii. ‘cihān gör neyledi anlara kani’ (97a/4)

2.1.3.3.5. Soru Sözcüğü ‘niçün’ ile Yapılan Soru Tümceleri

- i. ‘niçün ħılāf-ı emr üzerine nidā kıldurdi’ (16b/9)
- ii. ‘niçün andan dostlığı kaṭ‘ eylemezsin’ (36b/7)
- iii. ‘niçün bu def‘ a ten-i tenhā sefer kılduñ’ (92b/11)

2.1.3.3.6. Soru Sözcüğü ‘neden’ ile Yapılan Soru Tümceleri

- i. ‘‘adāvet neden ħāşıl olur’ (38a/3)
- ii. ‘muşħafı neden ötürü aldıuñ’ (79b/3)

2.1.3.3.7. Soru Sözcüğü ‘nice’ ile Yapılan Soru Tümceleri

- i. ‘peygamberüñüzüñ ‘avdeti ħikāyeti nicedür’ (24b/2)
- ii. ‘bunlaruñ aħvāli nice ola’ (45a/4)
- iii. ‘nice isterse kişi itse kıadır oluban’ (48b/15)

- iv. ‘hāl-ı kâziyye nice olacağı ma‘ lüm idi’ (83a/5)
- v. ‘benüm cismüm mülkini nice harâb ve vîrân eyledi’ (90a/13)

2.1.4. Yüklemin Yerine Göre Tümceler

2.1.4.1. Düz (Kurallı) Tümce

Yüklemi tümcenin sonunda bulunan tümcelere düz(kurallı) tümce denir. Türkçede tümcenin temel ögesi olan unsurlar çoğunlukla tümcenin sonunda yer almaktadır. Yardımcı unsurdan temel unsura doru diziliş, Türk tümce yapısının temel özelliklerindedir. Bu dil kuralına uyum sağlayarak yüklemi yani ana unsuru tümce sonunda yer alan tümceler kurallı tümce olarak nitelendirilir. Tümce içerisinde yüklemi tamamlayan unsurlar yüklemden önce bulunmaktadır.

- i. ‘hakîm büzürcmihr eyitmişdür ki nitekim cismün kıvâmı canladur cānuñ dahı kıvâmı hured-i hurdevâtladur’ (6a/2)
- ii. ‘ikinci haşlet ’aklı hevâ-ı nefse gâlib kılmakdur’ (8b/1)
- iii. ‘ba’zı kimesneler ki erkân ve şurû-ı şehâdetden ki ru’yet-i hilâlde ri ’âyet itmek vâcibdür’ (15a/11)
- iv. ‘’amr bin leysün hizmetinde bir hizmet-kâr dururdu’ (25a/15)
- v. ‘ikincisi gayruñ māl ü menâlin almakdur’ (38a/6)
- vi. ‘dördüncü ümidlendiği nesneden nevmid eylemekdür’ (38a/9)
- vii. ‘fennâ hüşrev eydür her-gâh ki düşmenle bî-vaķit muhâşama ve muhârebe kılasın kendülikle silâhuñı aña teslîm idüp sen seni nişâne-i tîr- belâ eyleyesin’ (41a/4)
- viii. ‘erdeşir bir gün leşkerlerine nâme gönderdi’ (42a/11)
- ix. ‘kenâra getirince çaķal meşe köşesinden çıkup ol balığı kapup pinhân olurdu’ (42b/4)
- x. ‘hâlet-i tufüliyyetdeyken sögmegi ve yalan söylemegi ve tekebbür ve iftihâr itmegi ve hısseti ve bunun emşâli me‘ âniyi mezemmet eyleyeler’ (46a/9)

2.1.4.2. Devrik Tümce

Yüklemin sonda bulunmadığı, başta veya ortada bulunduğu tümcelere devrik tümce denir. Yüklem başta veya ortada olmakla birlikte, yüklemden sonra tümcenin ögelerinden herhangi birisi veya tümü gelebilir.

- i. ‘keder ve āhuḡ erdi çün eflāke didi āfitāb’ (4b/9)
- ii. ‘’āqıllılığ ü güftār-ı nerm resm-i pākāndur bu tīre ḡāḡde’ (6a/13)
- iii. ‘ne ḡoş dimişdür rahşān-ı ’ilm / komaz tarlıkda dāniş seni her gāh’
(19b/6)
- iv. ‘ḡū-pezir oldı nefs-i insānı’ (22a/10)
- v. kendüñe hem-dem itme nādānı (22a/10)
- vi. ‘velī ḡapıñda olsa ’izz ü devlet kılurlar ḡalk ḡaḡa cāmıla raḡbet’ (25b/7)
- vii. ‘şu kim zebānını duḡmaz düşer özi bende’ (33a/5)
- viii. ‘olur yār yārıyla ārāste’ (33b/12)
- ix. ‘yaḡın bil kim naşīḡat dostlardan kişiyे yegdürür dürr ü gevherden’
(34b/5)
- x. ‘eger irişse saḡa kimesneden azar havāle eyleye anı rüzgāra sen iy yār’
(40b/3)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ÇEVİRİYAZI

3.1.ÇEVİRİYAZILI METİN OLUŞTURMA ESASLARI

Çeviriyazılı metni oluştururken dikkat edilen hususlar şu şekildedir.

- i. Millet yazma eserler kütüphanesi koleksiyonunda AESry 1024 demirbaş numarası ile kayıtlı olan nüshanın çeviriyazısı yapılmıştır.
- ii. Üzerinde çalışılan nüshanın varak numaralandırılması yeniden yapılmıştır.
- iii. Çeviriyazı yapılırken satırlar numaralandırılmıştır.
- iv. Metin aktarımında noktalama işaretleri kullanılmamıştır.
- v. Metinde geçen ayet ve hadis gibi Arapça ibareler Arap harfleriyle bırakılarak ayet ve hadislerin anlamları dipnotta verilmiştir.
- vi. Aynı şekilde metinde geçen Farsça şiir kısımları orijinal şekliyle bırakılmıştır. Müellif tarafından yapılan tercümelelerde şiir dizeleri ‘/’ işareti ile belirlenmiştir.
- vii. Derkenarların çeviriyazısı yapılmamıştır.

3.2. ÇEVİRİYAZILI METİN

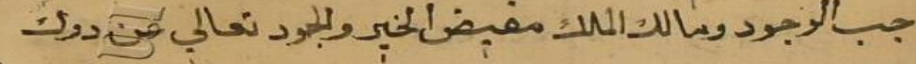
1 b

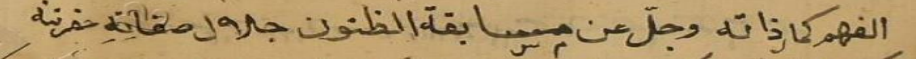
1 şükür ü sipās ki nesīm-i şemīm şıdķ u ihlāş ¹ āyetinüñ ĥadīķa-ı

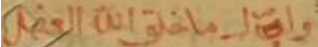
2 zāt-ı behcesin tāze vü reyyān ve ser-sebz ü ĥandān ide ve sitāyiş-i

3 bī-kıyās ki pertev-i eşi[‘] a-ı envār-ı ihtişāşı ²

4 āfāk-ı enfūs-i tābān ve dırāĥşān eyleye ³

5

6

7 ki māşīta-i tekvīn ve ĥudreti pīrāyeyi ⁴

8 eyler şāhid mücerred ‘aķl bī-bedel ve zāt-ı basīṭ-i ma[‘] lül evveli

9 deriçe-i imkāndan cilve-gāh-ı şuffeyi icād ve ibdā[‘] da

10 ibrāz ve izĥār itdi ve şabbāğ-ı şun[‘] -i şamediyeyi ⁵

11 zevāt-ı cevāhir-i mucerredāt ve ĥaķāyık-ı nüfūsın

12 müfāraķatı vüçüd ve tekvīn ve elvān-ı şubūt ve taķarrur ile kār-ĥāne-i

¹ “...eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım...” , KK 14/7

² “Güneşe ve kuşluk vaktindeki aydınlığına; güneşi takip ittiğinde aya andolsun” , KK 91/1-2

³ Her türlü noksanlık ve çirkinlikten yüce olan, bütün mülkün ve kainatın yegane sahibi, hayırlara feyiz veren, zatında mükemmellik bulunan Hz.Allah

⁴ “Ve Allah ilk olarak akıllı yarattı...” Hadis-i Şerif (“**Hem O’dur ki gökleri ve yeri altı günde yarattı. Bundan önce ise Arş’ı su üstünde idi.**” (*Hud, 11/7*) mealindeki ayeti ile “**Allah vardı ve onunla birlikte başka hiçbir şey yoktu. Arş’ı da su üzerindeydi**” (*Buhari*))

⁵ “...Boyası Allah’inkinden daha güzel olan kimdir?...” , KK 2/138

2 a

1 zāyi‘yi bedāyi‘-i ihtirā‘ pür-renk ü nigār eyledi ve ta‘alluḡ-ı irādet-i

2 lem-yezeliyyesi cevāhir-i ecrām-ı ‘ulviyyāt ve zevahir-i bevāhir-i süfliyyatı

3 samṡ-ı vucūdda münselik ve münhariṡ kıldı ve temessül-i ‘ināyet-i

4 ezeliyyesi üstuḡsā‘-i erba‘ ayı aḡşād-ı emzice ve ihtilāf-ı

5 keyfiyyāt ve tebāyün-i ‘inbātla muttaşıfken birbiriyle muḡteliṡ ve murtebiṡ itdi

6 ve cümle-i mükevvenāt ve maḡlūḡāt ve silsile-i mevcūdāt-ı mümkünāt anuṡ

7 vucūb-ı vucūdına delil-i ḡāṡı‘ ve bürhān-ı sātı‘ dur ve pertev-i

8 şa‘şa‘a-ı aḡkām ve āşarı nāşiye-i çehre-i aḡvāl-i rüzḡarda her nefis

9 vāziḡ ve lāyiḡ ve bāriḡ ve lāmi‘dür 6

10 ve hüviyyet-i ḡāşşası teksir ü taḡyir ü müşākelet-i mekān ü münāsebet-i

11 zemāndan münezzeḡ ve mu‘arrā ve müşābehet-i a‘rāz ve cevāhir ve muḡābele-i aḡdān

12 ve nevāzirden muḡaddes ve mubarrādur ne cevherdür ne cism ne arzdur

13 ne ḡāl ne hevla ve şalavāt-ı selām nā-maḡdūduṡa fevāyiḡ-ı ezāhir

14 ‘ibārātından revāyiḡ-i rayāḡındür 7

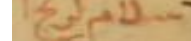
15 ile meşām-ı münzeviyān zevāyā-ı ceberüt mu‘aṡṡar-ı durūd-ı taḡiyyāt-ı nā-ma‘dūd ki

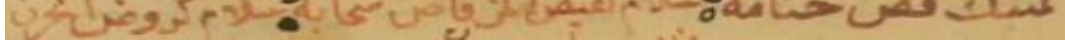
⁶ “Her şeyde O’nun varlığını, birliğini gösteren bir alamet vardır” ... KK 1/24

⁷ “Çok merhametli olan Rab’den bir söz olarak ‘selam’ vardır” ... KK 36/58

2 b

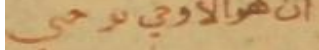
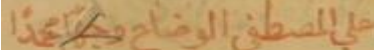
1 buhūr-ı mecmere-i isti' arātından nükehāt-ı dil-pezîr ⁸

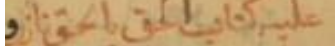
2 birle dīmāg-ı mu' atefekān şavāmi' -i mülk ü melekūt mübahhar ola ⁹

3

4 cenāb-ı seyyidü'l-mürselîn ḥazret-i ḥātemü'n

5-nebiyyine ki tūḫi-nevā ¹⁰ ve mu' ciz-nümā

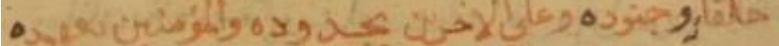
6 ¹¹ dur a' nī

7 ¹² ve andan şoḡra āline ve aşḫābına ki her biri server-i

8 cūybār ¹³ ve külli sene-i ḥadīka ¹⁴

9 ilā yevmi't-tenād ebedü'l- ābād vāşıl u mutevāşıl ola ¹⁵

10

11

12 **sebeb-i terceme-i**

13 **kitāb** ol faşl devr-i dінде ki āfītāb-ı ' ālem-tāb nuқта-ı erba' a-i

14 i' tidāl ve inķilābdan ki minṭaķati'l-burūcla maķarru'n-nahāruḡ nuķātından

15 ḥāşıldur inķilāb-ı şiteviden zā'il olup i' tidāl- i rebī' iye

⁸ “Kendisine kavuştukları gün, (Allah’ın) onlara iltifâtı...(selâmdır.)” , KK 33/44

⁹ “Öyle bir selam ki...İncilerin dizilimi, miskin güzel kokusu, bulutların gökyüzündeki akışı gibi...(selâmdır.)”

¹⁰ “O, kendiliğinden konuşmamaktadır.” , KK 53/3

¹¹ “O’nun (bildirdikleri) vahyedilenden başkası değildir.” , KK 53/4

¹² “Biz o Kur’ân’ı hak ile indirdik ve O da hak ile indi” , KK 17/105

¹³ (İman ve amelde) öne geçenler ise, (ahirette de) önde geçenlerdir.” , KK 56/10

¹⁴ “İşte onlar, (Allah’a) yaklaştırılmış kimselerdir.” , KK 56/11

¹⁵ “Ahmed’in şefaatinı isteyenlere ‘Allâhümme Salli Alâ Muhammedin Seyyidinâ ve Alâ Âlihi ve Ashabihi’tam bir esenlik dilemelerini (salavât getirmelerini) söyle.” Hadis-i Şerîf Buhârî

3 a

1 vāşıl olmışdı ve mühendis-i rüzgār nuqta-ı kaţarāt-ı bārāndan şekl-i

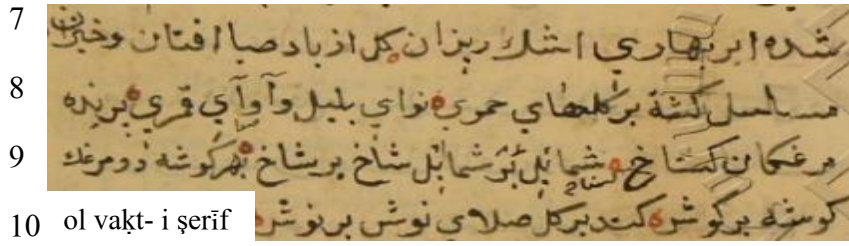
2 saţh-ı cūybār üstine dā'ire-i pergārı çekmişdi ve mü'essis-i maqşūre-i halka-i

3 kārḫāne-i te'sīr-i kudretde günbed-i zümürüd-fām saqf-ı minā

4 rengin zerkārī kılmışdı ve şāhid-i gül-i şad-berg gülle sebz-i zeberced renginden

5 āheng-i 'arşa-i bostān itmişdi ve ārāyış-i şekāyık-ı nu' mān

6 la'lin teşa'ülle temāşā 'azmine şahrā vü beyābāna çıkmışdı şî'r

11 ve sâ'at-i laţifde bir bendeyi bî-miқdār ve kemīne-i ḫāksārda ḫiţāb-ı

12 vācibü't-ta'zīm vārid oldı kitāb-ı enisü'l-'ārifin ki derc-i

13 dūrer-i ḫikmet ve burc-ı derārī pend ü naşihatdūr zebān-ı fārisiden lisān-ı türkīye

14 tercüme eyleyem bir ḫazretten ki şāhib-i eyvān-ı vezāret

15 ve şāhib-i dīvān-ı şadāret mālīk-i memālik mesālik-i

3 b

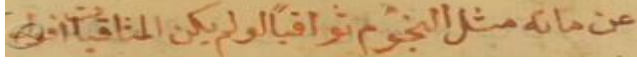
1 meḥāsin-şiyem maṭraḥ-ı eşi‘‘ a-ı āfītāb-ı devlet ve maṭma‘ -i bāşıra-i bercīs-i

2 sa‘ ādet ‘ unvān-ı şaḥife-i mü’ eşşir ve fihrist-i cerīde-i mefāḥirdür

3 ve deryā-ı ḳulzüm ve ‘ ummān elṭāfindan bir reşḥa ve

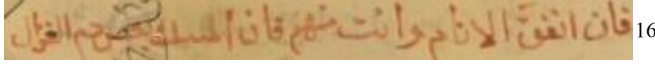
4 münir tābān-ı leme‘ ān evşāfindan bir lem‘ adur ve nāme-i ārā-ı

5 su‘ ād-me’ āl

6 mefhūminuḡ ṭuḡrā-ı ġarrāsıyla müveşşeh ve muṭarrā ve şafḥa-ı menşūrdur

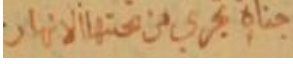
7 vaşf-ı ḥāli

8 muşaddaḳınuḡ tevaḳḳu‘ -ı şerīfiyle müşerref ve mücellādur ve ḥadāyık-ı ‘ izzdür

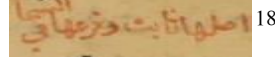
9 devlet-i feyezān-ı seḥāb elṭāf-ı raḥmāniden ḥayāt

10

¹⁷ simātıyla mevsūm olmuşdur ve nihāl-i

11 iḳbāl-i sa‘ ādeti sebzezār-ı neşāt ve kāmuranide

¹⁸

12 cüy-bārından neşvünemā bulmuşdur ve ḥuşul-i emniyet

13 āmāl-i asitān gerdün-ı irtifā-ı şüreyyā ictimā‘ ina ‘ arz lāzım

14 ve te‘ azzüz ü ikrām ü iclāl sāye-i çetr-i felek-fersā bile heyülā ve şüret

15 gibi mütelāzımdur **beyt** melek sīret ki gerdün-ı ‘ uluvv-i pür-nübüvvet / ‘ abdu’ hu’ l-aşḡar

¹⁶ “Sen onlardan olduğun halde, insanlardan üstünsün; (bu şaşılacak bir durum değildir) nitekim misk de bir tür ceylan kanıdır.” anlamındaki Mütenebbi’nin Seyfü’ d-Devle el-Hamdānî’yi övdüğü teşbih-i zımnî sanatının yer aldığı dizesi. Teşbih-i Zımnî : Müşebbehe kabul edilemez bir bir hüküm nisbet edildiğinde bunun mümkün olduğu bir örneğine benzetilerek kanıtlanır; buna müşebbehin imkânını beyân denir. (Bkz. TDV İslâm Ansiklopedisi, Teşbih maddesi)

¹⁷ “...altından ırmaklar akan cennetler...”, KK 113/72

¹⁸ “Allah’ın nasıl bir misal getirdiğini görmedin mi? Güzel sözü, kökü sabit dalları gökte olan güzel bir ağaca benzetti ...”, KK 24/25

4 a

1 nuvīsende-gāh ‘ arz-ı ihtiyāc **neṣr** egerçi eṭrā-ı ḥaṣā’-

2 yili yanında baḥr-i ‘ amīk ḡāyet-i ṭūldan‘ arza ḳābil degül ammā mukrī

3 hoş edā-ı zebān ki ḥaṭīb-i ḥıṭṭa-i dehāndur ber-mūcib

4 ¹⁹ ṣerḥ-i fezā’ ilinde birkaç beyt

5 zıkr eylemişdür istimā‘ ve ezān cihāniyān ol ‘ uḳūd-ı le‘ ālī ve

6 dūrer-i mūte‘ ālī ile müsennef ve mufarraṭ olmaḡiçün taḥbīr olındı

7 ümīddür ki sem‘ -i rızāyıla ıṣḡā oluna / iy medār-ı dīn ü devlet merkez-i şıdḳ u ṣafā iy

8 ḳuṭb-ı inṣāf u ‘ adālet miḥver-i cūd u seḡā / neyyir-i burc-ı vezāret maṭla‘ -ı luṭf u kerem

9 āfītāb-ı ‘ izz ü devlet āsmān-ı kibriyā / muṣṭafī sīret ‘ ömer heybet ‘ alī paṣa kim ol

10 şıdḳ ile bū-bekrdür ḥilm ile ‘ oṣmān-ı ḡayā / āṣaf-ı ṣafdur ki tīḡı aşıldur ‘ arṣda

11 döndüren ol şudur dolāb-ı çarḥı dā’imā / oldı bir pāye firūze muraṣṣa‘ -ı nerdübān

12 āstān-ı ḳaṣr ḳadrinde nücūmla semā / ‘ aḳla şordum ḡāk-i pāy cevher-i ḡaccīteyn

13 beṅzeridi nevbahār-ı himmetüḡ ḡül-zārına / ḡülşen-i nīlūferinde olsa ger būy-ı vefā

14 oḳumadan ḡuṭbe bülbül elemden ‘ aḡd-i ṣaḡīḥ / bozmadı ‘ ahdüḡde beṅzer ḡoncanuḡ mihrin ṣabā

15 dest-i iḡsānuḡ ḳomadı baḡre çün-kim ābdur / keffüḡden ‘ araḳ-rīz olsa ar idüp ḡayā

¹⁹ “Bir şey bütünüyle elde edilemezse, tamamen de terk edilmez.” Hadis-i Şerīf (Risāle-i Nur, Tarihçe-i Hayāt, Sayfa:122)

4 b

1 sâhat-ı kâşr-ı zemînüñ ravza-ı huld-ı berîn / sidre-i kâdr-i refî' sidre-i müntehâ

2 iy sevâd-dergehüñ devlet-i güzîne ' ayn-ı nûr / veyâ ğubâr-ı gerd-i râhuñ çeşm-i rûha tütüyâ

3 büstân-ı devletinde necm-i felek / jâlelerdür sebze-zâr üstine düşmiş ğüyâ

4 kanda kim erbâb-ı luţfuñ vaşf-ı hâli söylene /cümle-i cânda senüñ aĥbâruñ ola mübtedâ

5 kâh bağlanur ĥurşid-i cevzâdan kemer / bendeler gibi gelüp kapuñda ĥizmet idene

6 çekmeg için pîş-keş kapuñda giderdi nesîm / nergise zerrîn lâleye la' lîn kabâ

7 gevher-i luţfuñ ğamından her dem iy baĥr-i kerem /kân içinde lem' a olmışdur

8 bî-kâdrlik idüp öyküñdi benefşe ĥalkuña / lâ-cerem anuñ dilin çekdi kâfâsından kâzâ

9 keder ve âhuñ erdi çün eflâke didi âfitâb / merĥabâ iy tütüyâ-ı çeşm-i devlet merĥabâ

10 olsa tığuñde ' aceb mi şekl-i zerrîn dâ'ire /çünkü nîlûfer şu üstinde bulur neşvünemâ

11 bir şaru yâķût kaşlu ĥâtem fîrûzedür / kûrşa-i mihr ile engüş-i celâlünde semâ

12 âĥar olmaz vaşfı lâ-yuĥşî senâ'yı okuyup / rûz-ı şeb vird it duâ-ı devletini ca'ferâ

13 nice ki şarf-ı zamânıla ĥarîm-i baĝda / lâleler açup benefşe gözine mehmûzü'l-fâ

14 ğül gibi olup muzâ'af devletüñ ğünden ğüne /düşmenüñ nergis mişâli nâķış u muĥtell ola

15 pes ol ĥükm-i cihân muţâ' ve emr-i vâcibü'l-etbâ' da imtişâl idüp vüs'

5 a

1 u ʔākat ve ʔudret u isti‘ dād olduᄁça muᄁadderāt-ı me‘ ānisi ki

2 ²⁰ evşāfiyla ittişāf bul-

3 mışdur zīver-i elfāz-ı türki birle ki ²¹

4 dürr-i menāşşa-ı taᄁrīr ve taᄁrīrde cilve-ger olmasına müte‘ ayyinen bi-‘ avni’llāh

5 iᄁdām ve ihtimām olındı va’l-lāhu’l-müste‘ ān ‘ aleyhi’t-tekelaᄁ **fihristü’l-**

6 **ebvāb evvelki bāb** fezā’il-i ᄁireddedür **ikinci bāb**

7 sitāyiş-i ehl-i dānişdedür **üçünci bāb** nā-dānlıᄁdadur

8 **dördünci bāb** söz söylemek beyānındadır **beşinci bāb**

9 emşāl ve ᄁikmet ve pend ve naşīhat beyānındadır **altıncı bāb**

10 dostlıᄁ ve şadāᄁat itmek beyānındadır **yedinci bāb**

11 düşmenlik ve ‘ adāvet beyānındadır **sekizinci bāb** naşīhat-i fer-

12 zenddedür **toᄁuzuncı bāb** āyīn-i salᄁanat ve pādişāhlıᄁ beyānındadır

13 **onuncı bāb** pādişāhlara ᄁurmet itmek beyānındadır **on birinci bāb**

14 şabr ve şitābdadır **on ikinci bāb** iylikde ve yaramazlıᄁdadur

15 **on üçüncü bāb** ᄁūy-ı nīk ve ᄁūy-ı bed beyānındadır

²⁰“...Onlara (eşlerinden) önce ne bir insan, ne bir cin dokunmuştur.” , KK 55 / 56

²¹“Onlar sanki yakut ve mercandır.” , KK 55 / 58

5 b

1 on dördüncü bāb ketm-i esrār itmek beyānındadır on beşinci

2 bāb hırş ve dünyā beyānındadır bāb-ı evvel fezā' il-i hıred-menddedür

3 ve bu bāb iki kısma münhaşır dur kısım-ı evvel aklıu fażiletleri

4 ve kısım-ı şānī uķalānuķ haşletleri beyānındadır erbāb-ı selīme

5 ve aşhāb-ı ŧabāyi' -i müstakīme pūşide ve maħfi degildür ki aķl bir cevher-i şerīf

6 ve gevher-i laŧīfdür ki cemī' āferīnişden vücūdda muķaddem olmaĝa musteħaķk

7 idüĝine cümle-i erbāb-ı dāniş mu' terif ve müttefikdür ve vurūd-ı hıŧāb ve

8 teklif -i aķluķ huşūline mevķūf bir ma' nādur ve haķķ subhānehu

9 ve te' ālī ' azze şānuhu ve beher burhāne resūl hażretini ' aleyhi efđalü'ş-

10 şalavāt e' zebhā ve min et-taħiyyāt aŧyebhā ' āķıllara göndermiş-

11 dūr ve haŧāyi' uķalāyile kılımdur ve kelām-ı mecīdinde buyurmuşdur ki

12 ان في خلق السموات والارض واختلاف الليل ²²

13 والنهار لاوبى الاباب resūl ' aleyhi' s-selām

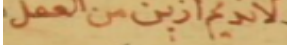
14 buyurmuşdur ki ما اعطى الله عباده احسن من الفعل ²³

15 ya' nī ħudā-ı ' izz ü ' alā ķullarına ' aķıldan evlā bir nesne virmemişdür

²²“Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde selim akıl sahipleri için elbette ibretler vardır.” KK 3 / 190

²³ “Allah, kullarına akıldan daha güzel bir şey vermemiştir.” Hadis-i Şerif (Gazâlî, İhyâ 1/217)

6 a

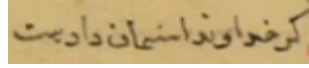
1 ve tevrīde yazmışdur ya' nī ' aqıldan ārāste

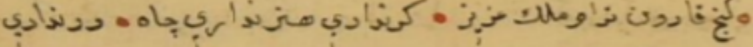
2 bir dost-ı şādık ve bād-ı muvāfık yok ve hākīm **büzürmihr** eyitmişdür ki nite-

3 kim cismüñ kıvāmı canladur cānuñ dağı kıvāmı hıred-i hırdevātladur ol

4 kişide kim ' aql olmaya eger cemī' amāl ve emānī aña müyesser ola haqīqaten

5 andan zāyi' ' alemde bir ādem dağı olmaya **şi' r**

6

7 **terceme** eger evzāni ide haqq te' ālī / sana mülk-i

8' azīz ve genc-i qārūn / hünerver olmaiseñ merteben yok / ve ger olmaya ' aqluñ

9 dūn isen dūn **ve eflāṭūn** eyitmişdür ki be-ğāyet ḥod

10 dūrbīn-i güftār ḥūb-rengīn ve zebān-ı şīrīndür **şi' r**

11

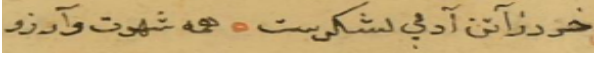
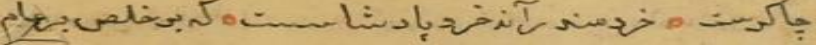
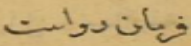
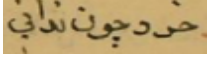

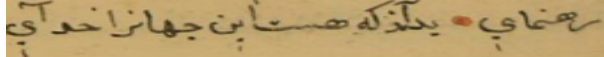
12 **terceme**

13' āqıl olanlar bilürler pāk-şerm / ' āqıllılığ ü güftār-ı nerm

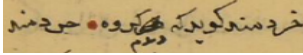
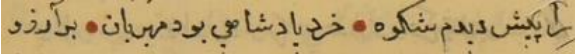
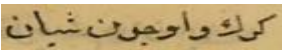
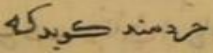
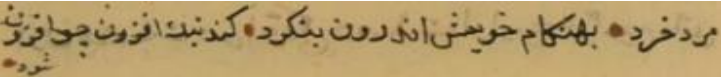
14 resm-i pākāndur bu tīre ḥākde / hem melā'ik ḥūydu eflākde **ve mihrānbih**

15 eyitmişdür ki her şahşuñ bir hem-rāzı ve her kişinüñ bir enbāzı vardur pādişāhlaruñ

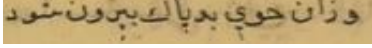
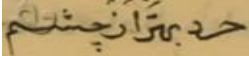
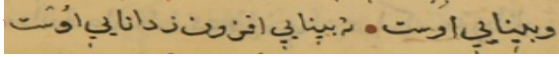
6b

- 1 enbāzı ‘aqlıdır ve ma‘ rifet-perdāzıdır zīrā ki ten mülketinüñ pādişāh-ı
- 2 fermān-revāsı ‘aqlıdır ve beden mülketinde kamu tedbīr ve taşarruf
- 3 anuñdur ve ādemi zulümāt-ı cehlden ma‘ ārif rüşenālığına çıkarar
- 4 oldur ve ḥall ü ‘aqlı umūr-ı ‘ālem fi’l-cümle andan zāhir ve peydādur ve rüşen-i
- 5 hüveydādur **şi‘r**
- 6
- 7 **terceme** ‘uqūluñ cismi ādem leşkeridür / murād ve şehvet
- 8 anuñ çākeridür / bilür gāfil ki ‘aql ol pādişāhdur/
- 9 ki ḥāş u ‘āme hep fermān-revādur **ve ḥukemā** dimişlerdür ki
- 10 insanuñ mezāhir ve mu‘āvini ‘aqlıdır ve her kim ki meşakḳat ve belā vaḳtinde
- 11 dāmen-i ‘aqlı elden ḳomaya dā’imā gerdun-ı ‘ārāyiş-i murādā-
- 12 tında ḥamā’il ola ve her nesneye mübāşeret olına
- 13 aña hergiz peşimānlık ve nedāmet yol bulmaya **şi‘r**
- 14
- 15

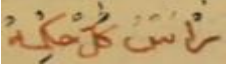

7a

- 1 ma' lūm eyler/ kılur pejmürdeyiseñ tāze vü ter / miyāncısız dañı
2 hem rehnümāsız / bilür 'ālem degüldür ħudāsız **behrām anī şufehā**
3 eyitmişdür ki hüner-mend nīk-bahtlık derd ü hüner nīk-bahtı ' ağıldur ve
4 hüner ' aql-ı selāmetlıkdur ve hüner selāmet bu cihānı bī-beķāyı rızā-ı
5 ħüdāyiçün terk eylemekdür **şı' r**
6
7 **terceme** didi ' aqıl ki gördüm her gürüñi ħired-mendün
8 şamudan yek řüküñi ħired pādīřāñ-ı mihrbāñdur hemīře
9 arzū gerek ol řeyāñdur **řakīmāñ-ı fāris** dimiřlerdür ki ' aql bir
10 ulu reh-nümā ve müşkil-küřā ve püşt ü penāñ her dāñādur ve ' ilm
11 u edeb enbāzı ve eyü ħařletler anuñ hem-rāzıdur her bār ki ' aqıl-dāne bir
12 şa' b u düřvārda ' uķdeye düşe anuñ ħaline ' aql eliyle şa' y eylemek
13 gerek tā cümle-i āfetlerden emīñ ola ve her-gāñ ki meřaķķat ve belā miñnet
14 ve ' anā yüz göstere ' aqlı mu' āvin idinmek gerek tā ol miñnet
15 ve meřaķķatden ħalāř ve necāt bula **şı' r**
16

7b

- 1 **terceme** hıred-mend ider ki merd-i hüner
2 gerek kendü hāline dā'im nazar çü arta özi arta iyilügi hem
3 yaramazlığı kendüden ide kim **ve hukemā** dimişlerdür ki her nesne-
4 nüñ bir āleti var erbāb-ı 'aqluñ dağı āleti 'aqlıdur ve her kişinüñ bir qarārgā-
5 hı vardır pür-hünerkāraruñ qarārgāhı 'aqlıdur ve her kişinüñ bir enbāzı
6 var hākimlerıñ dağı 'aqlıdur ve dīde-i 'aql çeşm-i cihān-bīn
7 üzerine rācihdür zīrā hudā-ı te'ālī insāna ol sebebden 'aqlı
8 'atā idüp durur tā her neyi ki bu göziyle görmeye
9 başiret gözi ile göre **beyt**
10
11 hıred yigrekdürür bīnādan / ol efzūn degül dānālıgundan
12 **büzürmihr** dimişdür ki 'aql ulu sermāyedür / māyedür ve şerm eyü pīrāye-
13 dür ve yār-ı mihrībān' ilm ü edeb ve temettu'-ı hūb muvāfaqat-ı aḥbāb-
14 dur **kısm-ı şānī** erbāb-ı 'aqluñ ḥaṣā'ilindedür ol dağı
15 on ḥaṣletdür **evvelki ḥaṣlet** oldur ki merdüm-i 'aqlı

8a

- 1 ve dānā-ı kāmīl ḥāzret-i ʿizzetden ʿizzet-i āsumāna leyllen ü nehāren
2 sirran ü cehren ḥavfda ve ḳorḳuda ola ve efdalʿül-beşer ḥāzret-i
3 peygamber ʿaleyhiʿş-şalātü veʿs-selām buyurmışdur ki
4 ²⁴ yaʿnī ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālīden vehm
5 ve ḥavf eylemek mebdēʿ-ı küll-i ḥikmet ve menşeʿ-ı cemīʿ-ı maʿrifetdür ve bu
ḥuşūşda
6 nuşūş-ı nebevī ve eḥādīs-i muştafavī bī-ḥadd ü bī-şumārdur ve a-
7 nuḡ cümle-i fevāʿid-i ʿacībe ve ḥālāt-ı ġarībesindendür her kim ki
8 ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿālīden ḥavf itse ḥaḳḳ teʿālī anuḡ heybet
9 ve mehābetin ve şalābetin ve şavlet-i ḥalkuḡ gönlinde cāy-gīr eyler
10 ve her kim ḥaḳḳ teʿālīden ḥavf itmese ḥudā-ı ʿazze ve celle anı insān
11 gözine ḥaḳīr eyler ve resül ʿaleyhiʿs-selām buyurmışdur ki
12
13 ²⁵ yaʿnī her kim ki ḥaḳḳ subḥānehu
14 ve teʿālīden ʿazze ismuhū ḥavf eylese ḥaḳḳ teʿālī cemīʿ eşyāyı andan
15 ḳorḳuda ve her kim ki ḥaḳḳ teʿālīden ḥavf eylemeye ḥaḳḳ teʿālī

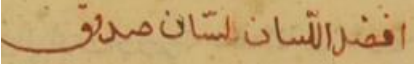
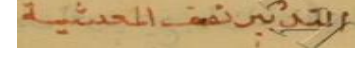
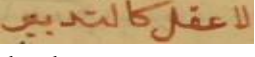
²⁴“Her hikmetin başı Allah korkusudur.” Hadīs-i Şerīf, Taberānī

²⁵“Kim ki Allahʿtan korkarsa, Allah ondan herkesi korkutur; korkmayanı da her şeyden korkutur.” Hadīs-i Şerīf, Ebu Talip El-Mekki, Kalplerin Azığı

- 1 anı cemî‘ eşyâdan kôrķuda **ikinci ĥaşlet** ‘ aķlı hevâ-ı nefse
2 ġâlib kılmakđur ve ĥudâ-ı ‘ azze ve celle kelâm-ı mecîdinde ve furķân-ı ĥamîdinde
3 buyurmuşdur kim ²⁶ ya‘ nî hevâya mütâba‘ at dîne âfetdür
4 **ĥikâyet** melik-i rûm ĥakîm-i fârsuĥ ilçisinden su’âl itdi
5 kim biz mi eflâţûn yâĥûd siz mi cevâbında eyitdi ki fâğıl u
6 dâná ol kimesnedür kim nefis-i hevâsına tâbî‘ degül ve **zenon-ı ekber** eydür
7 ki ĥukemâ-ı yûnân ve feylosofân-ı ezmânuĥ meşâĥirindendür
8 bu su’âli eyitdiler hemân ol cevâbı virdi ve bunun fâ’idesi oldur kim her
9 kimüĥ kim ‘ aķlı hevâsına ġâlib ola cümle-i aķvâli ve ef’âl-i
10 sünnet-i aĥmedî ve şerî‘at-i muĥammedîye muvâfık ve muţâbık kim gele herâyine
11 bu ma‘nî ‘ alâmet-i şebât-ı devletdür ve her kimüĥ nefis-i hevâsı ‘ aķlına
12 ġâlib ola anuĥ işi zılm ve ta‘addî elüĥ müslümanlaruĥ mâl ü menâline
13 uzatmakđur neste‘îzu bi’llâĥ bu ma‘nî emârât-ı zevâl-i memleketdür
14 **üçüncü ĥaşlet** cedd ü cehd idüp sözi râst söyleyüp
15 fikr ve endişeyle söylemekdür ve resül ‘aleyhi’s-selâm buyurmuşdur

²⁶“...Nefis arzuna uyma!...” , KK 38 / 26

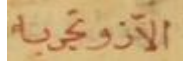
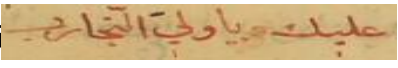
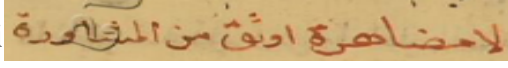
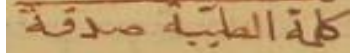
9a

- 1 ya' nî dillerüñ efđali
2 ve gāyet ekmeli doğru sözlü olmağdur **hukemā** demişler-
3 dür ki cemī' mizüñ mebdē' i ve cümle-i kemālātun menşe' i
4 rāstlık ve tođrulukđur ve bezirgān ve ekābir-i ehl-i yağın buyurmışlardur
5 kim her kim ki rāstlığı kendüzine şī' ār-dişār ide hađđ
6 subhānehu ve te' ālī ' azze ismuhū dā' imā anuñla rāst ola **dördünci**
7 **haşlet** oldur kim ' ākıł-dāneye vācibdür ki her işe
8 şurū' itmeden endişe kıla ve re' y-i tedbiri kendüzine
9 dā' imā pīşe kıla ve resūl ' aleyhi' s-selām buyurmışdur ki
10 ²⁷ ya' nî tedbir eylemek nişf-ı ma' işetdür
11 ve dağı buyurmışdur ki ²⁸ ya' nî hiçbir ' ağl yoğdur
12 ki fikr ve tedbirden evlā ola ebū naşr-ı mansur eydür ki
13 bir kimse kim bir işde endişe ve tedbiri pīşe kıılmağ hemānā altunı
14 ğıll u ğışdan pāk itmeg için āteşe göstermek gibidür ve bu ma' nā-
15 nuñ cümle-i fevā' idindendür ki her işüñ ki ibtidāsı tedbirile ola ekşeriyā

²⁷“Tedbir, hayatın yarısıdır.” Hadis-i Şerif, Deylemî

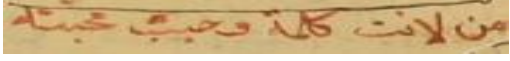
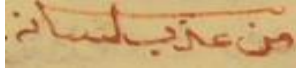
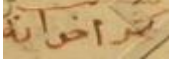

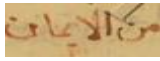

²⁸ “Tedbir gibi bir akıl yoktur.” Hadis-i Şerif, Cāmiu's-Sağır

9b

- 1 intihāsı daḥı muḳtezā-ı irādet üzerine silk-i itmāmda şūret-i
- 2 intizām bula ve her işüḡ kim evveli bī-fıkr ve ru'yetdür āḥir ve ʿāḳıbeti
- 3 peşimānlık ve nedāmetdür **beşinci ḥaşlet** mücerreb kişilerile tecrübe ve
- 4 meşveret eylemekdür resūl ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki
- 5 yaʿ nī her işüḡ ḥaḳıḳatine vāḳıf ol kimesnedür
- 6 ki anı nice kez şınamış ve keyfiyyet-i aḥvālini bilmişdür ve ʿarabda
- 7 meşel-i meşhūrdur ki yaʿ nī senüḡ üzereḡe
- 8 emānet olsun şāḥib-i tecrübe ile meşveret eylemekdür ve resūl
- 9 ʿaleyhi's-selām buyurmışdur ki
- 10 yaʿ nī müşāvereden evlā ve meşveretden aḳvā hıḅbir iʿtimād idicek
- 11 nesne yoḡ **sendabād-ı ḥakīm** eydür her nesne ʿaḳla muḥtāc ʿaḳl daḥı
- 12 tecrübeye muḥtācdur ve bunun fāʿidesi oldur ki bir kimesneyi kerrāt
- 13 u merrāt tecrübe itmeyince aḡa iʿtimād idüp andan emīn olmayalar zīrā ki
- 14 emīn tecrübeden şonra ḥāşıl olur bir maʿnīdür **altıncı ḥaşlet**
- 15 ²⁹ yaʿ nī eyü söylemek şadaḳa virmek

²⁹ “Güzel söz sadakadır .” Hadis-i Şerif, Buhârî

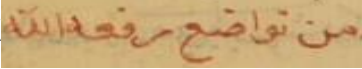

10a

- 1 derecesindedür ve fâ'idesi oldur kim her kimde kim tatlu dil ola a-
2 nuñ sözi halkuñ gönlinde cāy-gîr olup anuñ hevâ-dârları
3 ve muḥabbet ve maḥlaşları keşîr-evlâdur ve resûl 'aleyhi's-selâm buyurmuşdur
4 ya' ni her kimsede güftâr-ı nerm ola her
5 şaḥşa vâcibdür ki aña dost-ı mihribân ve yâr-ı vefâdâr ola ve emîrû'l-
6 mü'minîn 'ali kerrema'l-lâhu veche buyurmuşdur ki
7 ya' nî her kimde kim ḥüb guftâr ve şîrîn zebân ola
8 aña çok aşḥâb-ı ḥullân ve aḥbâb-ı ihvân bulına **yedinci**
9 **ḥaşlet** oldur ki 'âqıl olan gerekdür ki şâḥib-i 'arz
10 ve ehl-i ḥayâ ola ve resûl 'aleyhi's-selâm buyurmuşdur ki
11 ³⁰ya' nî ḥayâ imândandur ve daḥı buyurmuşdur ki
12 ³¹ya' nî ḥayâ her ḥâle münâsib ve cemî' aḥvâlde vâcib-
13 dür fâ'idesi oldur ki her kimde ḥayâ olmaya andan vefâ gelmez ve aña i' timâd
14 eylemek daḥı olmaz **aristoḥâlis** eyitmişdür ki dostluḡ ve muşâḥabet
15 ve şadâḡat ve muvâneseti şol kişiyle itmek gerekdür ki andan ḥayâ ola

³⁰ "Hayâ / utanmak imândandır." Hadîs-i Şerîf, Buhârî

³¹ "Hayânın hepsi hayırdır." Hadîs-i Şerîf, Müslim

10b

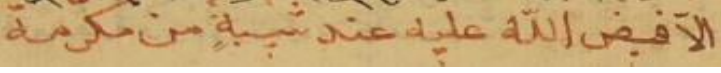
1 zîrâ bir kimesnede ki şerm olmaya andan muşirr-ı vefâ gelmeye **sekizinci haşlet**
2 dâ'imâ hâlk ile rıfķ u müdârâ eylemekdür ve resül 'aleyhi's-selâm buyurmışdur
3 ki ³² ya' nî erbâb-ı 'aķla vâcib ol-
4 dur ki hâlâ'ik ile müdârâ eyleye ve bunun fâ'idesi oldur ki her kim ki rıfķ u müdârâyı
'âdet
5 idine dünyâda cemî' murâdına âsân vech ile vâşıl olup 'uķbâda şevâb-ı
6 mâla nihâyet hâşıl kıla ve resül-i ekrem buyurmışdu
7 ³³ ya' nî her kime kim
8 rıfķ u müdârâdan naşîb şunılmış ola ol kimesne dünyâ ve âhîret iyiliklerinden
9 behre-mend olmuşdur **toķuzuncu haşlet** ulemâya ve pîrlere şeref ve şeyhû-
10 hetden ötüri tevâzu' ve meskenet kıлмақdur ve resül 'aleyhi's-selâm buyur-
11 mışdur ki ³⁴ ya' nî her kim ki hâķķ te' âlî rızâ-
12 sıçün tevâzu' eyleye hâķķ te' âlî anı ulu ve 'azîz ve rif' ati derecede
13 ziyâde eyleye ve bunun fâ'idesi oldur ki her kim pîrlere pîrliginden ötüri
14 i' zâz u ikrâm eyleye pîrligi vaķtinde kendü daķı mu'azzez ve mükerrem ola ve
15 resül 'aleyhi's-selâm buyurmışdur ki

³² “İmandan sonra aklın başı iyi geçinmektir.” Hadîs-i Şerîf, Ramuz el-Ehâdis

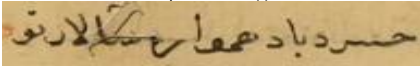
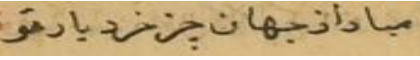

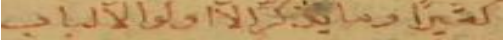
³³ “Rıfķ / Yumuşaklıktan mahrum olan hayırdan mahrum olur.” Hadîs-i Şerîf, Müslim

³⁴ “Kim mütevâzı olursa, Allah da onu yüceltir.” Hadîs-i Şerîf, Tirmizî

11a

- 1 ³⁵ ya' nī her civān
2 ki pīrliginden ötüri pīrlere i' zāz u ikrām eyleye haqq subhānehu ve te' ālī pīrligi
3 vaqtinde aña ba' zı kimesneler vire ki anı mükerrem ve ' aziz ve muhterem dutalar ve
bu hadişde
4 işāret-i şahih ve beşāret-i şarih vardur ki mütevāzi' ler pīrlige yetişüp
5 mu' azzez ve muhterem ve mükerrem ola **onunci haşlet** oldur ki bir iş ki hadd-i
6 zātında vācib olmaya aña iqdām ve ihtimām itmek beyne'n-nās mustehab olmaya ve
kendü-
7 nün müferriqa'l-hāl olması aña muvaffaq olmaya ' āqıl gerekdür ki andan ictināb
8 ve ihtirāz eyleye tā hüsn-i istilām ve diyānetile mevşūf ve ma' ruf ola **hatm-i bāb-ı**
9 **hikāyet** rāviyān-ı aḥbār şöyle rivāyet kıldılar ki rüzgār-ı qādīmde
10 bilād-ı farsda bir şehzāde'-i ' ālī vardı cün mülk-i mevrūş ābā-ı kirā-
11 mından aña intikāl eyledi üstādına eyitdi baña bir pend ü naşihat vir ki tā anuñla
12 ' āmil olam ' ākıbetüm ḥayr ve ḥātemüm sa' ādet üzere ola dünyā ve āḥiretde faziḥat
13 yüzün görmeyem üstādı eyitdi ki āḥiret endişesinden gāfil olma ve
14 birlige ki vāşıl olasın şükr eyle ve gönölüñi a' rāz-ı dünyevīye bağlama ve bir nesne ki
15 fevt ola anuñçün ḥasret çekme ve hergiz dāmen-i şermi elden qoma ve kimsenün

³⁵ “Bir genç, bir ihtiyara yaşından dolayı hürmet ederse, onun yaşına varınca Allah Tealâ da ona hürmet ettirir.”
Hadis-i Şerif , Şir'a

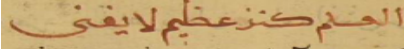
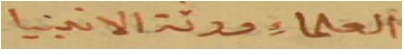
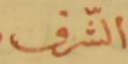
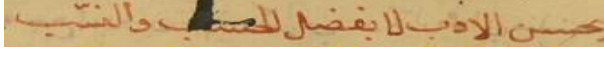
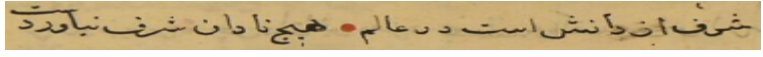
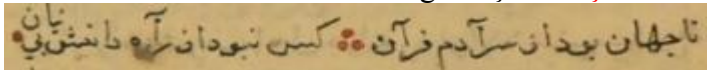
- 1 haremine qademe başma ve bir sözde ki saña menfa‘at olmayup ğayra mazarrat
2 ola söyleme ve şalâh-ı nefsi için fesâd-ı ğayrı maqsûd ve murâd idinme
3 ve her kaçan ki bir müşkil-kâra ve hâdiş-e-i düşvâra mübtelâ olasin şabr eyle
4 ve kendü mâl u menâlüne râzî olup kimesne emvâline el uzatup tama‘
5 eyleme tâ ki haşâ‘il-i vesâ‘il ile dünyâ ve âhiretde müreffehü’l-hâl ve fâriğü’l-bâl
6 olasin **ebû şekûr eydür**
7 **terceme** her dem olup ‘aql-ı sâlâ-
8 ruş senüş olsun ol yâr-ı vefâdaruş senüş **ikinci bâb**
9 sitâyiş-i ‘ulemâ ve haşâ‘il-i fużalâ’ beyânındadır erbâb-ı nuṭṭ-ı selîm
10 qatında müberhen ve müteyaqqındur ki eşref-i evşâf-ı hamîde ve hil‘at-i
11 pesendîde ki vardur dâniş ü ma‘rifetdür ve hâzret-i haqq ‘azze ve celle
12 ‘ulemâ haqqında buyurmuşdur ki ³⁶ ve dağı
13 buyurmuşdur ³⁷
14 ve bir yerde dağı buyurmuşdur ki
15 ³⁸ ve resûlu’llâh ‘aleyhi’s-selâm

³⁶“(Allah) kendilerine ilim verilenlerin derecelerini yükseltsin...” , KK 58 / 11

³⁷“Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” , KK 39 / 9

³⁸ “ ...Kime hikmet verilmişse, şüphesiz ona çokça hayır verilmiş demektir. Bunu ancak akıl sahipleri anlar.” , KK 2 / 269

12a

- 1 buyurmuşdur ki ³⁹ ya' nî ' ilm
- 2 bir genc-i a' lādur ki hergiz aña fenā yol bulmaz ve dağı buyurmuşdur ki
- 3 ⁴⁰ ya' nî e' imme-i dīn ve ' ulemā-ı ehl-i yağın
- 4 rıdvānu'l-lāhi ' aleyhim ecma' in verāşe-i enbiyā ve mürselīndür ve emīr
- 5 ü'l-mü ' minīn ' ali kerrema'l-lāhu veche buyurmuşdur ki
- 6 ya' nî şeref-i
- 7 nefis ' ilm-i edeb iledür hasbe'l-neseb ile degül **ve hakīmān-ı**
- 8 **fāris** dimişlerdür ki ' ilmden hūb-dānişden maħbūb
- 9 hergiz ' ālemde bir haşlet yoğ her kimse ki anuğ nefis-i nātıkası
- 10 hilye-i ' ulūm ile ārāste vü zīver ve ma' ārifle pīrāste degül
- 11 fi'l-ħađıka ol kimesne dā ' ire-i insāniyyetden ħāricdür **şı' r**
- 12
- 13 **terceme** şeref ' ilmiledür ' ālemde iy cān şeref olmaya hergiz
- 14 nefis-i nādān ve kelīle-i dimnede gelmişdür ki **şı' r**
- 15

³⁹ “İlim, bitmeyen büyük bir hazinedir.” Hadîs-i Şerîf , Hadis, kaynaklarda “Kanaat, tükenmez bir hazinedir.” şeklinde geçmektedir. Taberânî

⁴⁰ “Alimler, peygamberlerin vârisleridir.” Hadîs-i Şerîf , Tirmizî

12b

1 مردمان بخردان نور هر زمان • راه دانش ل بهر کونه زبان

2 کرد کرد نو کرد میباشند • تابستک اندر همی بینکاشند

3 دانش اندر دل چایغ روشنست • وز نه بد بر تن تو جوشنست

4 **terceme** tā cihān ādemle oldı serfirāz / kimesne dānişden degüldür

5 bī-niyāz / ʿ āqıl-dāne olanlar her zamān/ isteyüp her dilde dānişden

6 nişān/ cemʿ idüben hoş girāmī dutdılar/ anı senüñ

7 üstinde taḥrīr itdiler/ ʿ ilm ü dāniş şemʿ -i rüşendür saña/

8 savmaʿ a-i āfāq-ı cevşendür saña / **nūşirevān-ı ʿ ādil** eyitmişdür

9 ki cemīʿ meḥāsinüñ reʿisi ʿ ilmdür ve ḥikmetdür ve şeref-i girān-māye

10 dāniş ü maʿ rifetdür ve nīk-baḥt ol kimesnedür ki ʿ āqıl-dāne

11 ola **şīʿ**

12

13 **terceme** bilür her ḥired-mend şāhib-i naẓar /

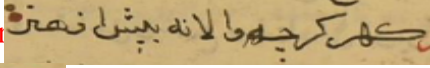
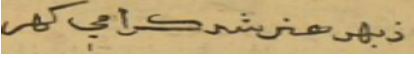
14 ki ʿ ilmiledür şaḥşa teʿyīd-i fer / kişi çünki dānā ve cö-

15 merd ola / şerīf ol civān-merd ola **minuçeher**

13a

- 1 dimişdür ki ʿ ilm bir çerāġ-ı raşşendedür ki andan her ne deŋlü çerāġ
- 2 ve meřāʿ il ve řemʿ ve řanādil uyarsalar anuç pertevinden zerre
- 3 miřdārı nesne kim olmaz **çepniler** dimişlerdür ki ʿ ilm ü dāniř
- 4 dīn ü dūnyāya ārāyiřdür ve her nesne çoġ olduķça ħ^vār
- 5 u ħaķīr olur meġer dāniř ü maʿ rifet ki her ne deŋlü çoġ olursa
- 6 ol deŋlü ʿ izzetlü ve ħurmetlü olur **ĥikāyet** süleymān ʿ aleyhiʿs-selām
- 7 bir gün bād-ı řabāya emr eyledi serīrini gül-berg-i sūrī gibi hevāya
- 8 getürdi ve bir řehristāna indürdi ki ol řehrūġ
- 9 der-dīvārında yazılmıřdı ki bir günlük ĥizmetūġ ücreti
- 10 bir dirhem ve bir vaķt-i lařifūġ mükāfātı yüz dirhem ammā bir sāʿ atde
- 11 ĥāřıl olan dāniř ü maʿ rifete bahā ve kıymet maʿ lūm ve mutařavver
- 12 degül **başlamyus** eyitmişdür ki ʿ ilm ü dāniř sermāye-i
- 13 reʿy ve tedbīrdür eġer dāniř ü maʿ rifetde fażīlet-i bī-řümār
- 14 olmasa ʿ ulemā şöyle büzürg-vār olmazdı ve ĥavāř u ʿ avāma
- 15 bunlaruġ emri cārī olmazdı ve nāfiz olup pādiřāĥlar

13b

- 1 bunlara tamām inkıyād gösterüp muṭī^c ve münkād olmazlardı
- 2 ebū šekūr eyitmişdür ki ši^c
- 3 terceme güher şanma hünerden olsa
- 4 vālā/ hünerden ötürü olur rağbet aṅā ve ḥakīmān dimişlerdür ki
- 5 dāniş vaḳt-i meşakḳatde dest-gīr-i merd-i dānādur ve
- 6 hengāmında refiḳ-i şefiḳ ü yār-ı bā-vefādur ve her söz ki erbāb-ı
- 7 dānişden gele ḳulūbda mü'eşşirdür ḥikāyet mu^c taşım ḥalīfe
- 8 bir vaḳt başra ḥalkına ^c itāb ve ḥışm itdi ḥıṭṭa-i bağdāddan
- 9 başra nevāḥisine leşker çekdi tā ki başra şehrin temāmet
- 10 ḥarāb idüp bi'l-küllüye nehb ü gāret ide başrada bulınan
- 11 meşāyih-i kibār cem^c olup ḥalīfeye üç yüz biḡ dīnār iletdiler
- 12 ve çok türlü tazarru^c lar fā'ide virmedi ve ol zamānda bir ^c ālim-i rabbānī
- 13 vardı adına ^c abdu'r-rezzāk dirlerdi fuḥūl-i fużalā'
- 14 ve meşāhir-i ^c ulemāsında idi ve hārūnu'r-reşīdün muşāḥiblerinden
- 15 olup anuḡla çok muşāḥabet itmiş kişi idi ḥalīfe

14a

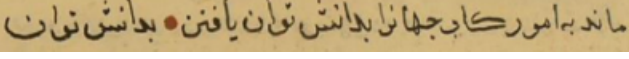
- 1 huzūrına gelüp çok şefâ' atler itdi halife icâbet kılmadı
- 2 ammâ eyitdi ki sen kendü müte' allikâtuñı benüm ' asker-i gerdün-ı mü'eşşirüme
- 3 ulaştırup ferâgat it şeyh eyitdi ki yâ emîrû'l-mü' minin müddet-i
- 4 medîd ve ' ahd-i ba' iddür ki bu şehirdeyüm sürür u selvet u fer
- 5 ' âleminde bunlaruñla bileyüm şimdi kim eyyâm-ı şiddet ve
- 6 hengâm-ı miñnetdür bunlardan cüdâ olmak revâ degül diyüp kalkdı ki
- 7 gide şeyhün mürîd ü mün' ekkidlerinden harîş-nâm haşâ'il-i hamîde
- 8 ve evşâf-ı pesendideyle mevşûf ve ma' rûf bir şâhib-i ma' rifet
- 9 yigit var idi du' â kılup eyitdi ki yâ emîrû'l-mü' minin ' afv it
- 10 eger sonra peşimân olursuñ ' uķûbet itmek âsân ammâ eger
- 11 ' uķûbet idüp sonra nâdim olursuñ **mışra** ' afv itmege yok
- 12 mecâl ü imkân ki dimişlerdür ki ' âlemde dört nesneye her-
- 13 giz çâre yokdur biri şol oķ ki atılmış ve biri şol
- 14 kazâ ki vâki' olmuş ve biri söz ki söylenmiş ve bir şol
- 15 rûzgâr ki geçmişdür bu söz halîfeye te'sîr idüp göñlinde

14b

1 yer itdi o kimesneye hil' at virüp başra halkın tamāmet ' afv

2 eyledi pes her söz ki ehl-i dānişden gele fā'idesi böyle

3 olur **şi'r**

4

5 **terceme** şu kim ' ilme şarf eyleye rüz-

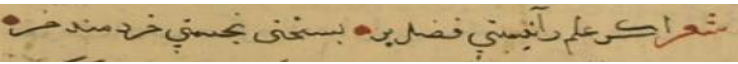
6 gār/cihān içre olmaya beyhūde / döner ' ālim-i merd dāniş-

7 peẓir /olur dāniş ile qolay her ' asir / **bokrat** eydür ki hāşşa-i

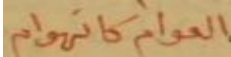
8 faẓilet ve şemere-i dāniş ü ma' rifet oldur kim şāhibini kemter-pāye-

9 den derece-i girān-māyeye yetişdüre **hindīli** eyitmişlerdür ki

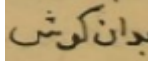
10 faẓl u dāniş şi'ār-dişār olmaya anuñ maqāmı mertebe-i ' avāmdur

11 **şi'r**

12 **terceme** tefaddul eger olmasa ' ilm-ber/ gerekmezdi yük çekmege şaşşa **har**

13 arabda meşel-i meşhürdür ki ya' nī hayvan gibidür ' avām

14 **ve şehriyār** dimişlerdür ki dāniş ü ma' rifet bir yağmur gibidür her kim

15 t̄alib ve rāğib olana vuşul müte' ayyindür **şi'r**

15a

1 نازوردانا شوې چو دانا شوې زود و الا شوې • نه دانا تو

2 نکس که والا نرست • که والا نرست کس که دانا نرست • که

3 شاخان بر تختگاه • زرانندگان باز جویند راه • اگر چه

4 بمانند دور دراز • بدان بود شان همیشه نیاز terceme sa'y

5 eyle kim dānā olasin/ ki olsa dānişūñ vālā olasin/ şu kim

6 dānā degül olmaya vālā/ hemīn vālā odur ki ola dānā/ temāşā

7 eyle her şāhib-i kelāmı/şorar dānendelerden resm-i rāhı/ ne deñlü

8 kim bula ' ömr-i dırāzı/ kesilmez ehl-i dānişden niyāzı/

9 hikāyet sultān melik şāh tayyibetu'llāhi şerāhe neşāt

10 ve sürür ki bir gün şehr-i nişābūra gelmişdi ve eyyām-ı ramazānuñ

11 dañı yigirmi toñuzı geçmişdi ba' zı kimesneler ki erkā-

12 n ve şurū-ı şehādetden ki ru'yet-i hilālde ri' āyet

13 itmek vācibdür ğaflet idüp ba' zı ekābir hizmetinde söyledi-

14 ler ki biz māhı gördük tamām nüdemā-ı sultān bunu işidüp

15 pādişāha eytdiler ki ferdā hükmi-i kaçā olsun ki

15b

- 1 ʿıyd-i ferḥunde nübde ola çün şāhide düstür oldı münādiler şehri
- 2 nişābūrda nidā kıldılar ki sulṭān saʿīd emr eyledi ki erte ʿıyd
- 3 ola ḥāli ḥıvāce ebu'l-maʿālī ki vaḥīd-i dehr ü muḳtedā-ı ʿaşr idi
- 4 bu ḥaberi işitdi şehride nidā kıldırdı her kim baḥa iḳtidā ve benüm fetvāmla
- 5 ʿamel ide gerekdür ki yarın o kimesne rüze-dār ola çün aşḥāb-ı
- 6 aḡrāz bunı işitdiler şāha sebeb-i aḡrāz olsun diye taʿbīr-i münkir
- 7 veh-i müstenkirle maʿrız-i ʿarzda inhā kıldılar ve eyitdiler ki ebu'l-maʿālī
- 8 saḥa ʿadāvet idüp izḥār-ı muḥālefet ider ve şekk degüldür ki
- 9 senün ḳılün den olan münādī anuḡ fetvāsına ziyādedür lācerem bu maʿniden
- 10 nāmus-ı sulṭāna ḥalel ve noḳşān vardur egerçi ki sulṭān melik şāh
- 11 nīk-i ʿtiḳād ve şāḥib ʿadl ü dād idi ve ʿulemānuḡ ḥurmeti anuḡ ḳatında
- 12 bī-ḥadd u ḡāyet idi velikin bu maʿniden ḥāṭırını müteḡayyir ve mütekeddir oldı
- 13 ḥaşekilerden baʿzına buyırdı ki ḥāli ebu'l-maʿālīye varuḡ
- 14 tamām iʿzāz ve ikrām idüp edeb birle bunda getürüḡ didi didiler
- 15 iy şāh bir kimesne kim senün fermānuḡa iṭāʿ at kılmaya sen aḡa ḥurmet

16a

1 kılmak ne revâdur pâdişâh eyitdi ki anuñ dağı sözi

2 ma' lûm ve mübeyyen olmayınca ehl-i ' ilme taḥfif itmek müstaḥsen degüldür

3 çün ebu'l-ma' âliyi da' vet kıldılar hemân ḳalḳup başındaki taḥfife

4 ile pâdişâh ḥuzûrına geldi ḥuşemâ yine pâdişâha ḡamz itdiler

5 ebu'l-ma' âli evvel itdügi şenâ' ate ḳanâ' at eylemeyüp seni taḥfif

6 idüp ' izz ü ḥuzûr ki taḥfife ile geldi bu vaz' la ümerâ-ı

7 ' âli cenâb ḥizmetine varmak terk-i edebdür sultânun ef' âli

8 ve melâli dağı ziyâde oldı ' itâbla ḥiṭâb idüp eyitdi ki

9 bunun gibi destâr ile selâṭin-i kâm-kâr ḳatında varmak bî-vech

10 degüldür ve ebu'l-ma' âli bülend âvâzile nidâ ḳılup eyitdi benim kelimâtum istimâ' idüp

11 andan ' itâb u nükte âḡâz itmek gerek çün pâdişâhdan icâzet

12 buldı eyitdi ki şâha ben bu vaz' la namâz u tã' at ve niyâz u münâ-

13 cât iderin bir kimesne ki ḥudâ-ı te' âli ḥizmetine lâyıḳ ola şekk yoḡdur ki

14 mülûk ḥizmetine dağı şâyestedür ammâ bu ḳadar var ki ebnâ'-ı zamâna ve pâdişâhân-ı

15 devrân-ı ' âdet-i me'lûf ḳâ' ide-i ma' rûf ḳılmıḡlardur ki

16b

1 bu şüretle mülük-ı rûzgâr ve selâtin-i kâmkâr huzûrına

2 varılmaya ve benüm dağı maşşûdum idi ki bu ‘ âdeti ri ‘ âyet kıldum ammâ ol

3 sâ‘ at ki fermân-ı sulţân vârid oldu ben bu vaz‘ la itdüm ve vehm itdüm ki eger vaz‘ tağyirine

4 meşğûl olam bu kadar te’ hîr için benüm adum sulţâna izhâr-ı ‘ işyân idenler

5 cerîdesine tahrîr olma ve eyitdi ki eger bir meyzerle dağı bulınsam hemân

6 anuğla gelürdüm tâ ki kirâmen kâtibîn **ebu’l-ma‘ âlî** itâ‘ at-i selâtin-

7 de taqşîr ve te’ hîr itdi diyü yazmayalardı melikşâha bu söz

8 gâyet hoş geldi ve eyitdi ki çün sulţâna itâ‘ at

9 bu vechle vâcibdür niçün hılâf-ı emr üzerine nidâ kıldurdu

10 ebu’l-ma‘ âlî eyitdi her nesne ki emr-i sulţâna müte‘ allıkdur bize dağı

11 itâ‘ at vâcibdür ammâ ol nesne ki fetvâ-ı müte‘ allıkdur ‘ ulemâya şâha

12 dağı itâ‘ at vâcibdür münâsibdür pes rûze dağı fetvâ-ı ‘ ulemâya

13 müte‘ allıkdur fermân-ı şâha ve selâatine degül çün każiyye-i hâl

14 bu minvâl üzere cârî oldu sulţân melikşâh rahmetu’l-lâh şeyh

15 ebu’l-ma‘ âliyi ihtirâm ile yine maşarr-ı şerîfine götürdi beyt

17a

1 beyt چو بختنه شود تلخ شېرین شود • داندش سخن کوه

2 کین شود terceme dimişlerdür ki 'ālemde ulu devlet ve 'alī

3 sa' ādet dāniş ü ma' rifetdür 'ilmüñ şerefindedür ki

4 pādişāhlar 'ulemānuñ ri' āyetin vācib bilüp oğlancıkların

5 cānlarından azīz iken 'ālimlere hizmet itdürürler hikāyet

6 bir gün hārūnu'r-reşīd raḥmetu'llāhi 'aleyh bir manzarda oturmuşdı

7 eṭrāf-ı 'ālemi temāşā iderdi gördi ki bir mu' allim bunuñ

8 oğlancıkları muḥammede ve me'mūna ta'līm-i 'ilm eyler bir zamāndan şonra

9 mu' allim bir ḥācet için örü durdı muḥammed ve me'mūn

10 na' leyn önine getürdiler ḥalīfeye bu ḥāl 'acīb ve ğarīb geldi

11 karşıusunda bir hizmet-kār dururdu eyitdi bu kimdür ki

12 benüm ferzend-i ercümendlerüm aña hizmet eylerler hizmet-kār eyitdi ol

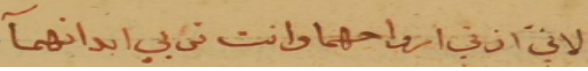
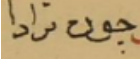
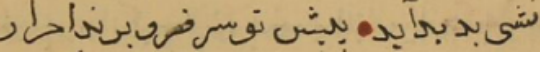
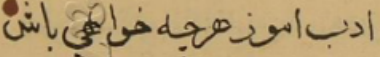
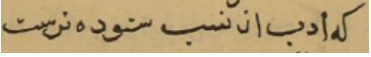
13 mu' allimdür ki maḥdūm-zādelere ta'līm-i 'ilm ü hüner eyler ve anlar daḥı şeref

14 için aña 'izzet ve ḥurmet eylerler mu' allim bu kelimātu işitdi

15 eyitdi yā emīrū'l-mū'minīn

لو كنت محمدا لكان قلبا

17b

- 1 ya' nī
- 2 eger sen daħı bunlara mu' āvenet eylesen henüz haqq
- 3 hizmet edā olmazdı zīrā sen bunların ebdānın
- 4 beslersin ben ervāhın beslerüm **şi'r**
- 5 **terceme**
- 6 eger taħşil idersen ' ilm ü dāniş/ o kılkte bende ola
- 7 cümle aħrār **beyt**
- 8 **terceme** edeb öğren
- 9 ki yarasın her ümīde / nesebden yek edeb ey nūr-ı dīde /
- 10 **dānālar** eyitmişdür ki her kim ki ' ilm ü dāniş ile mevşūf ola
- 11 gerekdür ki bu on haşleti kendüye şi' ār-dişār eyleye
- 12 **evvelki haşlet** oldur ki kendünün ' aybına bī-şek varup
- 13 bīnā vü dānā ola zīrā ki kendünün ' aybına ma' yūbdur
- 14 **ikinci haşlet** dānālarla şöhbete ƣalup anların naşihatine
- 15 rağbet ƣıla **üçünci haşlet** kendünün tedbīrine

18a

1 ve kuvvetine i' timād itmeyüp elden geldügi miqdârı dānālara

2 ilticā idüp anlaruñla meşveret eyleye **dördünci haşlet** bir vaqtda

3 kim bir sözüñ fā'idesi olmaya söyleme **beşinci haşlet**

4 oldur ki bir kimesneyi ki imtiḥān itmemiş ola aña i' timād eylemeye

5 meger ki ḥaşā'il-i pesendide ve ḥüsn-i istikāmetle meşhūr ve ma' rūf ola

6 **altıncı haşlet** oldur ki nādānuñ dostlığına ve mu' āvenetine i' timād

7 kılmaya zīrā şāyed ki nādān anuñ ḥaqqında iylik ḥaşd iderse daḥı

8 cehl sebebi ile bir vechle tertīb-i muḥaddemāt ide ki mażarratı

9 nef' inden ziyāde ola **yedinci haşlet** nādāndan ırağ olmaḥ ' ādet

10 idine her ki nādāndan ba' iddür ḥaqq subḥānehu ve te' ālī ḥazretlerine

11 ḥarībdür **sekizinci haşlet** kimesneye belā sebeb-i ḥışm ve ' uḫūbet itmek-

12 dür ki bu emşāli ef' āl-i ḥaqqatde hemān kendünüñ ḥabāis-i

13 nefis izhār itmekdür **doğuzuncı haşlet** oldur ki dimişlerdür

14 ki ḥasenātına mükāfāt iylik eyleye belki a' dānuñ isā'eti

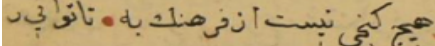
15 muḥābelesinde daḥı luḥ u iḥsān eyleye zīrā ki bunuñ emşāli

18b

- 1 aḥvāl-i peygamberler şıfatına ḳarīb bir ma‘ nīdūr **onuncı haşlet**
- 2 ḥūb ve zıştı fark eyleyüp anuḡ ki iyilügi rüşendür anı
- 3 ‘amel idüp şunuḡ ki mefāsidi zāhirdür anı terk eylemekdür
- 4 **ḥātıme-i bāb** dānālar dimişlerdür ki emvāl-i dünyā maḥbūb-ı ervāḡ
- 5 ve maṭlūb-ı eşbāḡdur ve bezl-i māl vesīlesiyle zāḡıre-i āḡıret
- 6 ve dünyāda āsāyiş ve refāhiyet ḡaşıl olur ammā bu cümlesiyle
- 7 ‘ilmüḡ mal ü menāl özine beş fażīleti vardır **evvel** ol ki
- 8 ‘ulemā refi‘ olup ümerāya anlaruḡ ri‘ āyeti vācib olur ammā
- 9 ḡāl-i aşḡāb-ı māl bunuḡ ‘aksinedür anlaruḡ şıyānet-i māl için
- 10 pādışāha ve ḡızmete ve ḡaşemine ḡızmet iderler **ikinci**
- 11 ol ki ‘ulemā ‘ilm vesīlesiyle ḡavf ve belādan emīn olur ammā ḡāl-i
- 12 ḡüdāvendān-i māl bunuḡ ‘aksinedür bil ki nice ler nefsi-i emvāl
- 13 sebebinden ma‘ riz-i āfetde telef olmışdur ve bunuḡ emşāli ‘ālemde
- 14 çoḡdur **üçüncü** oldur ki eger mālda bezl ve isrāf ide-
- 15 siz cüzvī zamanda fenāya yüz dutup hebā ola ammā ‘ilm-i

19a

- 1 hāli böyle degül her ne deḡlü beḡl eylesen eksilmez belki daḡı
- 2 ziyāde olur **dördünci** ol ki tavārik-i hidsan ve sürür
- 3 zamān ile mālā bir zevāl gelse anuḡ ṡāḡibi dervīṡ
- 4 olup ṡol belālar ki anuḡ cem‘ inde ve iktisābında çekmiṡdi
- 5 bi‘l-küllīye zāyi‘ olur ammā ‘ ilm-i ḡāl böyle degül ṡāḡibinden
- 6 zā‘il olmaḡ iḡtimāli yoḡdur eger ṡöyle ki cemī‘ ‘ ālim bir cānibe
- 7 ola ‘ ālim ḡāḡır-ı vefā ve zihn-i fiḡādından bir mes‘ele maḡv itmege
- 8 ḡādir olmaya **beṡinci** oldur ki ‘ ilm āḡiretde vesīle-i necāt
- 9 ve ṡevābdur ve māl u menāl sebeb-i ‘ uḡūbet ve ‘ azābdur ve bir fā‘idesi
- 10 daḡı bu olsa cā‘izdür ki eger bir ‘ ālim olsa ki māl u menālinden
- 11 hiḡ nesneye ḡudreti olmasa mümkindür ki ‘ ilm sebebiyle taḡṡil ide
- 12 ammā eger māl olsa dāniṡ ve kifāyet olmasa ‘ ilm herḡiz ḡāṡıl
- 13 olmaz ve daḡı cā‘izdür ki māl nādānlıḡ sebebiyle zāyi‘ ola

14 ‘ ilm ile degül **ṡi‘r**

15

19b

1 ز دانش نگر بیان ~~کتابی~~ تواز جاردان • چنین گفت ان بنجر

2 دهرش بار که دانش ز شنکی برون آورد • چو پی راه کردی

3 بر اهدت برد • **terceme** gereklü genc ‘ ilm ve ma‘ rifetdür/ ne deñlü cem‘

4 idersenñ maşlahatdur / saña dāniş nigh-bāndur nighbān/ velī gence

5 nigh-bānsın sen iy cān / olur perhīz-kār anuñla ādem/ ne

6 hoş dimişdür rahşān-ı ‘ ilm / kıomaz tarlıkıda dāniş seni her gāh /

7 çü bī-rāh olsun irşād ider rāh / **üçünci bāb** nādānlıkda

8 ve cehāletdedür ve bu bāb üç nev‘ üzerine münhāşırdur evvel mezemmet

9 nādāndadır ve nev‘ -i şānī ‘ alāmet-i nādāndadır ve nev‘ -i şāliş anlardan

10 ictināb ve ihtirāz itmek beyānındadır **kısm-ı evvel** resül ‘ aleyhi’s-selām

11 buyurmuşdur ki **لا فقر أشد من الجهل ومال أعوز من العقل**

12 ya‘ nī hiç faqr yoğdur cehlden a‘ lā ve hiçbir fā’idelü māl yoğdur ‘ ağııldan

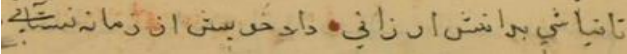
13 evlā ve ‘ arabda meşel-i meşhūr ki **لاداء أعيان من الجهل** ya‘ nī

14 bir derde düşvār ü renc-i meşakğat-dār yoğdur cehālet ve nādānlıkdan

15 bed-ter **ve hāşim-i işfahānī** üç tã’ife dā’im nādım ü peşimān

20a

- 1 ve vālih ve sergerdāndur biri ol cāhil ki dānā-ı
- 2 kāmīl ile da‘ vā-ı dāniş eyler ve biri ol merd-i za‘ if
- 3 ki dūşmen-i kavī ile zorbāzūsına i‘ timād idüp kū-
- 4 şiş eyler ve biri ol derviş fūrümāye ki hem-sāye-i
- 5 ‘ālī pāye ile muḥāşamet ve mu‘ādāt eyler ve bunun üçi daḥı
- 6 farḥ-ı cehāletden ve ḡāyet-i ḥamāḳatdendür **ba‘ zı ḥukemā-ı yunān**
- 7 dimişlerdür ki başiretsizlik başiretsizlikden dūşvārdur zīrā ki
- 8 a‘ māya müretteb olan āşār yolın iḥsās itmeyüp tehevürile
- 9 çāh-ı belāya dūşüp nihāyeti helāk-i cismānīdür ammā cehālet
- 10 kişiyi şibāk-ı helākına bıraḳduḳdan sonra ‘āḳıbet nādānlıḳ
- 11 ile dūnyā ve āḫiret sermāyesin daḥı elden çıkarur **ve ḥukemā** de-
- 12 mişlerdür ki cehālet bir deryā-ı ‘amīḳdür her taraftan
- 13 aḡa tarīḳ mümkin ammā ol tarīḳa ḳadem başmaḳ kişiyi kendü eliyle
- 14 cānını helāk ve mühlike-i ḥaṭar-nāke şalmaḳdur **şı‘ r**

15

20b

1 نېست اندر جهان ز من بشنو • هيچ دردي چود مراداني

2 **terceme** her ki olmaya ‘ ilme erzānī / dād eylemez zamāneden cānī/

3 benzemez bu cihānda benden işit/ hiçbir derde derd-i nādānī/

4 ‘ aqla dimişlerdür ki cühelā ‘ ulemāya ve bilmediği nesnelere ‘ adüvvdür

5 ve düşmendür emirü’l-mü’minin ‘ ali kerrema’l-lāhu veche buyurmuşdur

6 ki **الرعدى لاجهل** ya‘ nī şaḥṣ bilmediği nesnelere mahz-ı

7 ‘ adūdur **şî‘ r** **ابي رانشان يارتو كي كسنده • ابي دوشان**

8 **دشمن دان نشو** **terceme** kaçan yār olisardur saḡa nādān / ki nā-

9 dān dānişe düşmen dārā-ı cihān / ve cāhilden hergiz bir müstaḥsen

10 tevki‘ itmek cā’iz degül zīrā ki eger mümkün olaydı ḥukemā cehālet

11 için bir ḥūb ḥaşlet isyāb iderlerdi **şî‘ r** **كرازيه**

12 **جهل يك فضل خوب آمدست • مرورا ستاينده بستاييد**

13 **terceme** eger cehl için ḥaşlet-i ḥūb/ eger di anı

14 zıkr idüp efāḍil **baṭlamyus** eyitmişdür ki cāhile eger

15 sa‘ ādāt-ı musā‘ade ve iḡbāl ü devlet muvāfaḡat ide ḡam

21a

1 degüldür ki bunun emri nevâdir-i rûzgârdandır ve âhirü'l-emr pâyidâr olmaz

2 **nev'-i şânî** 'alâmet-i cehâletdedür **baṭlamyus** eyitmişdür

3 üç nesne levâzım-ı cehldür evvelkisi kişi kendüyi bî-'ayb

4 bilmekdür ve bu gâyet cehâletdendür zîrâ 'âkıll-dâne katında

5 meczûm ve maḳtû' dur ki 'işmet-i enbiyâya ve kemâl-i ḥudâ-ı te' âliye

6 maḥşûşdur bâkî insân kuşûr ve noḳşândan ḥâlî

7 degül ikincisi kendüye lâyıḳ olan ile ḡayra lâyıḳ ola-

8 nı fark itmekdür üçünci kendünün dâniş ü ma' rifetine i' tiḳâd

9 eylemekdür ḥakîm mü'eyyidler eyitmişlerdür ki herkese

10 kendünün kuvvet-i dânişine i' timâd eyleye ol kimesne hergiz felâ-

11 ketden ḳurtılmayup felekden behre ve 'ilmden şemere bulmaya **ḥakîm-i fikrâ-**

12 **us** eyitmişdür ki beş nesne cehâlet 'alâmetidür **evvelkisi**

13 bilâ-mücib ḥışm ve 'itâb eylemekdür ve bu ma' nî farṭ-ı ḳabâḥat ve

14 nihâyet ḥabâşetdendür **ikincisi** bî-fâ'ide söz söylemek

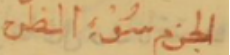
15 **üçüncisi** ifşâ-ı esrâr eylemek **dördüncisi**

21b

1 dostlığa ‘ivaż düşmenlik izhâr itmek ve bu ma‘ nî gâyet bî-

2 inşâflıktan ve cehâletdendir **beşincisi** her kişiye i‘ tîkâd

3 ve i‘ timâd eylemekdür resûl hâzretleri buyurmışlardır ki

4 ⁴¹ ya‘ nî her işde bîdâr olmak kimseyi imtihân

5 itmedin güzâfen i‘ timâd eylemekdür **büzürmihr** eydür ki nâdân ile

6 muşâhabet ve muvâneset kılmak ‘alâmet-i nâdânî ve cehâletdür

7 **ve dâñalar dimişler ki** ziyâde kılmak kendüyi

8 mütemevvil ve şâhib-i ni‘ metdür didürmek için gâyet hamâkat ve ifrâṭ

9 eylese cehâletdendir **nev‘ -i şâliş** muşâhabet-i nâdândur

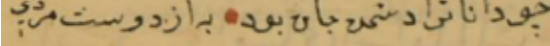
10 tecennüb ve taḥarruz göstermek beyânındadır **arifoṭâlis** eydür

11 dost-ı nâdândan ihtirâz itmek vâcibdür ki anuṅ

12 dostlığı insân-ı nâdânuṅ dostlığından evlâdur ve dimişlerdür ki

13 ya‘ nî

14 câhil kendü nefsine ‘adâvet ider kaçan gayra muşâdaḳat göster-

15 se gerek **şi‘ r**

⁴¹ “Sû-i zân yanlış karardır.” Hadis-i Şerîf , Buhârî

22a

1 **terceme** çü dānā saña düşmen-i cān ola/

2 beg ol dostlardan ki nādān ola / ve peygamber ‘aleyhi’s-selām

3 hāzretleri buyurmuşlardur

الروحوت خير من جليس السوء

4 ya‘ nī tenhā oturmak eşerile muşāḥabet eylemekden yekdür ve hiçbir

5 vaḳtde nādānı celis ü enīs itmek cā’iz degüldür nādāna cehālet

6 ṭabī‘ at olmuşdur ve dimişlerdür ki

الطبع يسرق من الطبع

7 ya‘ nī ki her ṭabī‘ at ṭabī‘ atdan nesne uğrular zīrā ki ḥallāḳ-ı

8 cihān nefsi-i insānı her nesneye ḳābil-i ḥalḳ eylemişdür **şī‘r**

9

يا بدار و كبر نفسك • خوفي يرهت نفس انسانة •

10 **terceme** ḥū-peḳzīr oldı nefsi-i insānı/ kendüğe hem-dem itme

11 nādānı / ve ekābir dimişlerdür ki

مقاطعة الاحق تتر

12 **إلى الله تعالى** ya‘ nī ḥāzret-i ḥaḳḳa ḳārīn merd-i aḥmaḳdan

13 ıraḡ olmaḳdur ve dimişler ki

النظر لي وجبالا

14 **معصية** ya‘ nī aḥmaḳ yüzine naḳar ḳılmaḳ ma‘ şiyetdür ve bu ma‘ nā-

15 da işāret vardur ki ‘āḳıl ile muşāḥabet idüp

22b

1 aña nazār kılmak ʿ ayn-ı t̄āʿ atdur müʿeyyid eydür ki cāhile naşīhat

2 fāʾide kılmaz ve dimişlerdür ki

3 yaʿnī cāhile naşīhat meste mevʿıza söylemek gibidür hakīm-i dānālar

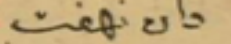
4 dimişlerdür ki ʿ uqālā sözün nādāna söylemek hemān serāb

5 üzere köprü binā eylemege beşzer zīrā ki nādāna bu sözler

6 hoş gelmez ve mevʿizat ve naşīhat aña teʾşīr eylemez ol sebebden-

7 dür ki dānālar nādāndan kendü sırrın ketm idüp aḥvālinden anlara ḥaber

8 virmez şīʿr

9 terceme süḥandān söyledi sözün ne kim vār/

10 velīkin ḳalmadı nādāna güftār / dördünci bāb güftār-ı ḥüb-

11 girdār beyānındadır bilgil ve āgāḥ olğıl ki zebān-ı insān-perver

12 diyār-ı ʿ ālemün ve girdār-ı benī-ādemün ʿ acāʾib ve ğarā-

13 ʾib-i luḥfindandır egerçi şūretde bir pāre etdür ḥaḳīkatde

14 cemīʿ mevcūdātđan ʿ ibāretdür zīrā ki cümle-i eşyā anda zāḥir ve

15 hüveydādur belki maʿnīde ḳāʾim maḳām nefis-i nāḫıka ve nāʾib-i

23a

1 ve nā'ib-i menāb kuvve-i 'āqıludur her neyi ki 'aql-ı derrāk idrāk

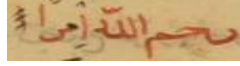
2 eyler ziyāde anı taht-ı taşarrufına getürür ve her menfa'at ve mazarrat ki

3'ālemdē zāhir olur anuñ mebdē'i ve menşe'i zebāndur pes 'āqıl-

4 dāneye vācibdür ki lisānına hāfız ve zebānına hākim ola şol 'āqıl-dāneye

5 kelām-ı fāsiddē ki aña zarar 'āyid olur andan ictināb ve ihtirāz

6 eyleye resūlu'llāh 'aleyhi's-selām buyurmışlardur ki

7 اصْلِحْ لِنَفْسِكَ ya'nī rahmet ol kişiye ki ziyānda ıslāh ide tā ki

8 menşe'-i mazarrat olmayup mebdē'-i menfa'at düşe şî'r

9 جو با فوٹ باید سخن در دهاں • سبک سنک لیکره برہا بن

10 جو کراں • سخن تا نکوی تراں پر دست • ز بردست شد کن

11 دماں تو جسٹ terceme gerek yāqūt-veş güftār-ı rengīn/

12 kendü bahāsı līk sengīn/ sūhan söylenmedin elde bil anı/

13 dile gelse çıkar elden 'inānı kelīle-i dimnede eydür şî'r

14 پس کہ برکفتہ پشیمان بوده ام • بس کہ ناکفتہ شجاع بوده ام

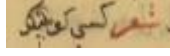
15 terceme söylemekde çok peşimān olmışam epsem olduğumda

23b

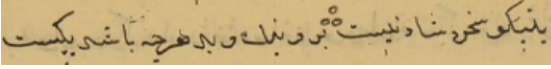
1 şādān olmuşam **hukemā dimişlerdür ki** kelām-ı dānā tarīk-i şevāba olur

2 rehnümādur ve güftār-ı hūb ‘ uçalāya eyü sermāyedür ve hākīm-i mü’ebbedlere laṭīf

3 pīrāyedür ve ‘ aql ehline madde-i şādmānī sūhāndur **şi’r**

4 **terceme**

5 şu kim şīrīn sūhāndan kalmaya zevk eyüden yavuzı ol eylemez fark

6 ve cemī‘ ‘ izz ü cāh ve merātib-i devlet ve kāh sūhāndan olmuşdur ve hākḳ

7 subḫānehu ve te‘ālī peygamberlere gönderdügi hediye-i sūhāndur ve anları

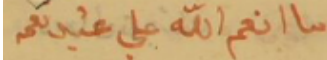
8 ol hediye ile büzürg ve muḫterem ve ‘ azīz ve mükerrrem kılmışdur ve resū-

9 lu’l-lāh ‘ aleyhi’ş-şalātü ve’s-selām buyurmuşdur

10 **هه لسانا**⁴² ya‘ nī cemālū’l-insān feşāḫat-ı lisāndur

11 **ve ca’fer-i şādık** buyurmuşdur

12 **اشد ما اعطاه الله في اللسان فصاحة وفي كلام اللدو**

13 ya‘ nī ḫudā-ı ‘ azze hākḳ celle celāluhu kullarına andan özge

14 ni‘ met virmemişdür ki dillerinde feşāḫat ve sözlerinde ḫalā-

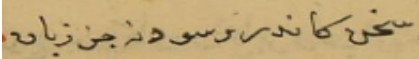
15 vet ḳomışdur **büzürce mihr**

⁴² “Bir adamın dilinin güzelliği / güzel konuşması, onun güzelliğindedir.” Hadis-i Şerif , Hz. Cabir’dan nakledilmiştir. prof-dr-cevat-aksit@milligazete.daktilo.com

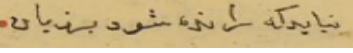
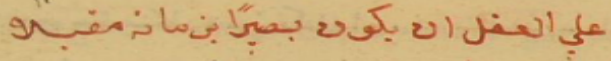
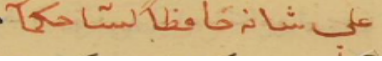
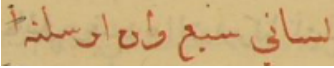

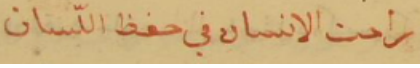
24a

- 1 eydür her söz ki muvâfık-ı hürd ve muṭâbık-ı ‘aql ola aḥbâb
- 2 ve a‘ dâ ve nādân ve dānâ ḳatında ḥamīde ve pesendīdedür hemân şol
- 3 yetişmiş ḥurmâ gibidür ki anuḡ ṭa‘ m ve ḥalâvetinden mezâḳ- ı insânî
- 4 behre-mend ola şol söz ki dâ`ire-i ‘aḳıldan ḥâric ola dost
- 5 ve düşmen ḳatında pesendīde olmayup nefis andan ḥaz itmekde
- 6 hemân ḥurmâ-ı nâ-resīdeye müşâbih ola ve daḡı şol dānişe ve ma‘ ri-
- 7 fete muḳârindür şâḥibine ‘azīm mesned ve ḳavī mu‘ âvindür
- 8 **ḥikāyet** şehensâh-ı‘ adudu`d-devle imāmı vilāyet-i rūma
- 9 risālete gönderdi çün melik-i rūm evḳât-ı mülâḳâtda imâ-
- 10 muḡ süḥandānlıḡın görđi bir ulu keşīş-i pür-kīş
- 11 vârdı aḡa eyitdi bu resûlüḡ ḡüftârına cevâb eydüp
- 12 bunı ḥacīl ve şerm-sâr kılasın keşīş eyitdi resûli iḡzâr
- 13 idüḡ anı bir vechle ilzâm idüp ‘aczi iḡhâr itdüreyin ki
- 14 kendü daḡı inkâra mecâli olmasun çün melik-i rūm bunı işitdi
- 15 cemī‘ bezirgân ve ekâbir ve a‘ yân cem‘ olup imâm biḡ endişeyle

24b

- 1 keşîş-i pür-kîş hâzır kıldılar keşîş eyitdi ki iy şeyh sizün
- 2 peygamberünüzün ‘ avdeti hikâyeti nicedür imâm eyitdi ki anuñ hikâ-
- 3 yeti hemân sizün peygamberünüzün anası hikâyet ve mâcerâsı gibi-
- 4 dür illâ bu kadar vardur ki bu hâmile olup vaz‘ -ı haml itmedi
- 5 velîkin ol hâmile olup oğlan dağı vücûda geldi ve
- 6 zuhûra getürdi melik-i rûm ve cemî ehl-i meclis işidüp
- 7 h^vâr u hacîl olurlar **boğraç** eydür ki bir kimesneyi kavlıle incitmek
- 8 fi‘ lle incitmekden bedterdür ve her nesneye şabr ve taḥammül mümkündür ve illâ
- 9 kelimât-ı bârda degül ve ‘ arabda meşel-i meşhurdur ki
- 10 ya‘ nî düşnâm bir cerâhtdür ki aña dermân ve istirâhat mutaşavver
- 11 degül **büzürmihr** eyitmişdür ki ‘ âkilân-ı süḥan oldur ki fâ’ide-
- 12 lü ola ol sebebden dimişlerdür ki her kim ki sözi yerinde söyleyüp
- 13 râst söylemeye ve ol sözde bir nef‘ i ve fâ’ide dağı olmaya anuñ gibi
- 14 söylemekden söylememek evlâdur zîrâ böyle olmayan kelimâtuñ fâ’idesi
- 15 miḥnet ve te’essüfdür **şî‘r**

25a

- 1 terceme şu söz aşşu ide zebān /
- 2 gerekmez ki söyleye ziyān / ḥudā-ı te‘ ālī ‘ azze ve celle şuhuf-ı ibrahīmde
- 3 buyurmuşdur ki
- 4 ḥukemā demişlerdür ki sözi endāze
- 5 ile kılmak nısf-ı ketḥüdālıkdur ve kişi miqdārın bilmek nısf-ı āsāyiş-i
- 6 insāniyyetdür ve her işde taqdīr-i rabbānī ve ḥükm-i şamedāniye rāzī olmak
- 7 nısf-ı emn istirāhatdür ve cāhillerden ırağ olmak nısf-ı selā-
- 8 metdür ve ‘ arablar demişlerdür ki
- 9 ya‘ nī benüm zebānum bir yırtıcı canavardur eger rehā idem beni helāk
- 10 eyler ve demişlerdür ki
- 11 ya‘ nī rāhat-ı insān ḥıfz-ı lisānındadır ḥikāyet mu‘ taşım ḥalīfe
- 12 ‘ amr bin leys ki sulṭān-ı ḥorasandı ilçi gönderdi ilçi ‘ amr bin leysle
- 13 mulākāt idüp ḥalīfenün peyām ve peygāmın taqdīr iderken eşnā-ı
- 14 kelimātda gāhī taḥvīf u tehdīd ve gāhī telaṭṭuf u ümīd gösterdi
- 15 ‘ amr bin leysün ḥizmetinde bir ḥizmet-kār dururdu resülün cevābında

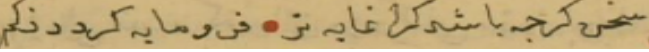
25b

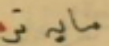
1 eyitdi ki bir kimesne senün da' vetin ile gelmeye dağı senün reddün ile gitmeye çün

2 taḥvīf u tehdīdine müfid imiş telaṭṭuf u ümīd neye gerek ḥ^vāceye buyur-

3 dı ḥizmet-kār yüz degnek ura ve biñ aqça 'atā vire ve eyitdi ki

4 egerçi ki söz gāyet ḥūb sözdür ammā saña düşer söz

5 degüldür **şî'r**

6 **terceme** ne deñlü olsa sözüñ şānı a' lā/ görünür kim çok

7 diyen ola ednā/ velī қаpuñda olsa ' izz ü devlet/ қılurlar ḥalk̄ aña

8 cānıla rağbet/ elinde bir gedānuñ la' l-i ḥātem/ görürse müşteri

9 virür bahā kim/ daқınsa şāh eline şırça ḥalk̄a/ bedaḥşī görünür

10 ol şırça ḥalk̄a / **dānālar** dimişlerdür ki söz ki kişinün miқdārına göre

11 olmaya anı ḥ^vār u ḥaқīr eyler ve ' atā ve seḥā ki қudreti yetdükçe olmaya

12 kişiyi kemter-pāye ve dervīş fūrümāye eyler **mü'eyyidler** dimişlerdür ki sözi

13 ḥācet olıcaқ söyleyüp ve vaқtine münāsib söylemek gerek

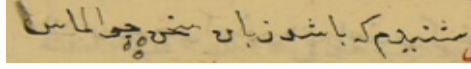
14 tā ki te'şiri zāhir olup zebān-ı sūḥandān elmāsdan tiğ ü şimşir-

15 den berrān ola ve dimişlerdür ki eyü söz ile yılan ininden çıkar ve aşḥāb-ı

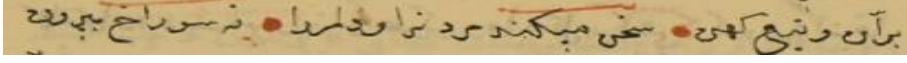
26a

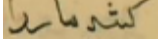
1 tedbîr güftâr-ı şîrîn ile nice şu vaz' iyyet düşvâr ve müşkil-

2 kârları eyü eyler şî'r

3

4 terceme kişiler var ki açılsa dehânı / şanasın tîğ-i berrânı

5 zebânı// kılursın şahşî lâyıq taht u dârâ/ çıkarur yahşî söz iniden

6 zâniden yılanı / **aristoğâlis** eydür her söz ki fikr ü nazarla

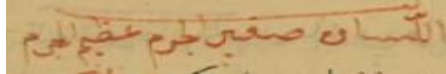
7 söylene kâ'ili nîk-nâm olup işidenlere nef' ü fâ'ide hâşıl **sendabâd-ı**

8 **hakîm** eydür ki sen zebânunı kûteh dut tâ hâlkuñ dili saña dırâz

9 olmaya ve ol fitne ve fesâd ki bir sâ' atde bir kelime sözle hâşıl ola

10 mürûr-ı eyyâm ile ve görür a' vâmla şalâha qâbil olmaya

11 ve ' arabda meşel-i meşhûrdur ki

12 ya'nî egerçi zebân bir ' uzv-i şağirdür ammâ zebân ' azîm ü kebîrdür **boğraç**

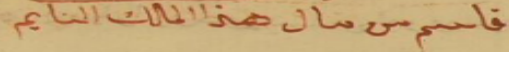
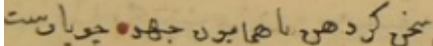
13 eydür ki ' âkıll gerek ki söyledüğü sözi cevâbın endîşe ile

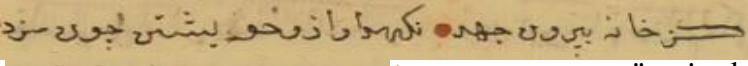
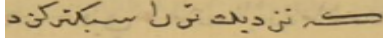

14 ve muqaddemâtın âheste âheste söyleye tâ cevâbında bâr kelimât

15 işitmeye **hikâyet** şâm- ı halîfe melik-i rûma bir kez kâğıd gönderdi

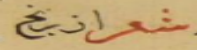
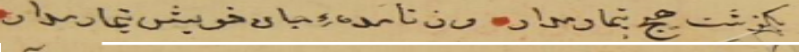
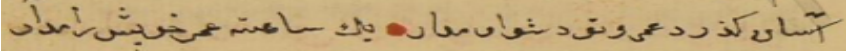
1. ve buyurdu ki ‘ unvânını yazdılar **min hişâm emîrû’l-mü ’minîn ile’l-melikü’t-ṭāhî**
2. **melik-i rûm** haber gönderdi eyitdi ki şāhân-ı rûzgār ve selāṭin-i
3. kām-kāra düşnām ve āzād hergiz revā degül bir kişi ki kendü diline kâ-
4. dir ve tuvānā ve ḥākim-i fermān revā olmaya ğayra nice pādīşāh / ve ne vechle
5. pūşt ü penāh / ola ve eyitdi ki seni bu ma’ nādan kim emīn kıldı
6. ki ben cevāb-nāmede yazmayım **melik-i rûm ḥalīfe-**
7. ye göricek şerm ve ḥaclet gelüp bu aña pend ü naşīḥat oldı
8. **batlamyus dānā** eydür her söz ki fikr ü endişeyle söylene anda
9. hergiz nedāmet olmaya ve güftār-ı ḥüb ve müvecceḥ çün ki vaḳte
10. tuş ola fā’idesine nihāyet olmaya **ḥikāyet** mu’ taşım ḥalīfe-
11. nūḡ ebū-ḥātīm nām bir ḥāzini var idi ḥalīfe bir gün bir şā’ ire
12. iḥsān ve in’ām itdi ḥāzini te’ḥīr eyledi virmedi ol
13. eyyāmda ḥāzini altmış biḡ aḳçeye bir cāriye maḥsūben aldı
14. şā’ ir ḥāzini ḥaḳḳında bu iki beyti ifşā eyledi **şī’ r**
15.

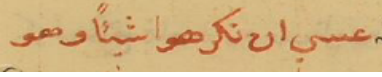
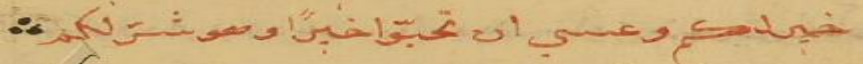

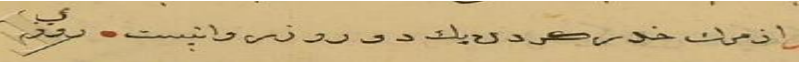
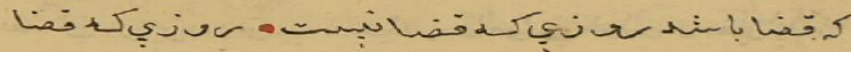

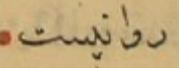
27a

1. **terceme** ebū-ḥātīm varalum ḥākim
2. gel /ya inşāf eyleye yād idüp ḥudāyı melik-i nā‘ imüñ malından
3. alup / virürsen ḳāsım altmış biñ bahāyı /bir gün ḥācib ḥalīfe
4. ḥuzūrında münāsebetle bu beytleri oḳudı ḥalīfe eyitdi ki bunıñ emeli
5. nedür du‘ ā ḳılup eyitdi bir vaḳtde ḥalīfe bir şā‘ ire iḥsān
6. eyleyüp ḥāzin ebū-ḥātīm virmekde taḳşır ve te’ḥır gösterdi ol
7. şā‘ ir bu iki beyti ol vaḳt dimiş ḥalīfe eyitdi ḳāsım kimdür ve melik-i
8. nā‘ im kim ḥācib eyitdi ḳāsım ol cāriyedür ki ebū-ḥātīm aña altmış
9. biñ dirhem şayup şatun aldı ammā melik-i nā‘ im kimdür bilmezem didi
10. ḥalīfe eyitdi ol melik-i nā‘ im benüm zīrā eger bīdār olsam ebū-ḥātīm iki
11. yılda altmış biñ aḳçeye cāriye almazdı ve bu ma‘ nā ebū-ḥātīmüñ ‘ azline
12. sebep oldı ‘ **abbas bin abdū’l-muṭṭalib** raḍiya’l-lāhu te‘ ālī ‘ anhümā
13. resūlu’l-lāh ḥāzretleri şalla’l-lāhu te‘ ālī ‘ aleyhi veselleme şordı ki ilk
14. ne nesne resūlu’l-lāh ḥāzretleri buyurdılar ki dildedür ve eyü dil daḥı
15. oldur ki eyü söyler **şi‘r**

1.
2. terceme yaramaz söz ağızdan çıksa
3. her bār / şanasın kim hemîn āniden çıkar mār / ırağ eyle özünđen sa‘y
4. it anı / yakın olana tiz erer ziyānı / **beşinci bāb** hikmetde ve
5. emşāl ve pend ü naşihadedür pūşide ve maḥfi degüldür ki egerçi ḥalā’
6. iḳ-ı ‘ālem ṭā’ife- i benī ādem eṭrāf ve emākinde her biri bir şüretle mutavaṭṭın
7. ve mütemekkindür ammā fi’l-ḥaḳīḳa misāfirlerdür ve dünyā memerr ü geşt ü güzer-
8. gāhdur cāy-ı ḳarārgāh degül ve sā‘āt ve eyyām-ı merāḥil ve şuhūr ve a‘vām-ı
9. menāzildür ve ḥaḳīḳatde bir kişi umūr-ı dünyeviyyede mālīkāne taşarruf itmek
10. mucāz ve emvāl ve zehārif-i dünyā bir beşer-i müste‘ārdur ve bu ḳā’ide-i
11. müselleme ve muḳarrerdür ki ‘āḳıl-dāneye lāzım olan budur ki her nesneye
12. rağbetin berāber ḳıla ve ol nesneyi ki ‘āriyete almaya ki mücib-i endūh
13. ve miḥnet illā ve resül ‘aleyhi’s-selām ḥazretleri buyurmışlardur
14. ya‘nī dünyāya rağbet
15. ḡuşşa vü miḥnet ü endūh u meşāḳḳat arturur pes āḳıl-dāneye

28a

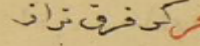
- 1 vācib ve münāsib olan oldur ki bir nesne için bātıl ve fā-
2 sid endişelere düşmeye tā ki ‘ömr-i ‘azizi ki pīrāye-i devlet
3 ve sermāye-i dünyā ve āhiretdür ‘ays̄ yerlere zāyi‘ olmaya **şi‘r**
4
5
6 **terceme** aṅup geçmiş belāyı olma efkār henūz olmamış
7 için olma ġamḥ^vār / ‘ömr āsān geçer sen dime düşvār/ bu ‘ömrün
8 bir demini görmegil ḥ^vār/ ü bir kimse ki olmamış iş için der-
9 d ü elem ve ġuşsa ve ġam çeke dā’imā ġamgīn ve endūh-gīn olup anuṅ mezāķı
10 hergiz şīrīn olmaya **ve rŭmīler** dimişlerdür ki elden geldükçe kendü
11 nefsüñi ‘azīz dutup esbāb ve emvāli ḥ^vār u ḥaķīr eyle ki
12 baḥşış-i vücūd her kemālün menşe’ ve cemī‘ hŭnerlerün mebbe’idür
13 ve mesālik-i buḥl ve nifāķa sālīk olma ve insāniyyet eylemekden ġaflet
14 ve ferāġat itme ve gerdiş-i rŭzgārdan muzṭarib ve münfa‘ il olma ki
15 aḥvāl-i cihān bir ķarāra mŭnķalib ve mütebeddildür **ve dānālar**

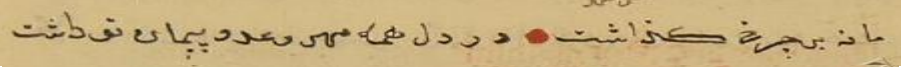
- 1 dimişlerdür ki evkāt-ı feraḥda ḥandān ve saḥāt-ı nevḥde giryān olmaya
- 2 zīrā nice şādilerdür ki sebep ğuşşa ve ğamdur ki
- 3 neşāt ve sūrūra sebebdür ve ḥaḳḳ subḥānehu ve te'ālī kelām-ı mecīdinde
- 4 ve furḳān-ı ḥamīdinde buyurmuşdur ki
- 5
- 6 ve dimişlerdür ki ḥarcuñızı muvāfiḳ ve muṭābıḳ idüñ ve ğayruñ mal u
- 7 menāli ṭama' edüp nesnesine el uzatmak ve ḳāziyye ve ğam çekmek
- 8 ve ölecek nesneden ḥazer itmek ğāyet bī-fāidedür ki
- 9 ya' nī taḳdīr her ne ise vāḳi' olur aña taġyīr iḥtimālī yok
- 10 şı' r
- 11
- 12
- 13 terceme bir iki gün de olmadın ḥazer olmaya revā
- 14 bir ḳazā' dem bir daḥı kār māye ḳazā çün ḳazā ermiş
- 15 ola kişiye sa'y etmeye sūd çün ḳazā gelmeye şaḥşa olam olmaya

29a

1 revā ve her ne vaḳ' aya ve ḥādīse ki vāḳi' olan ol ezel ezelde

2 kişinüñ ser-nüviştidür rûzgār ve eyyām bed-' ahd

3 ve cefā girdāra vüṣūḳ ve i' timād cāiz degül **şi'r**

4

5

6 **terceme** saña göstermese mihr-i ' ahd ü peymān anı bir düşman-ı bī-mihr bilsen

7 ki bu ḳadar ol şiddiḳ olmağa imkān iskender-i zü'l-ḳarneyn

8 üstādı vaḳt-i müfāreḳatda eyitdi ki eger dilersen herkes ḥvār

9 u ḥaḳīr olmayasın ḥaḳḳa muḥālefet etme ve eger dilersen ki māl ü menālün

10 ' abeş bular şarf olmaya müsteḥaḳlardan diriğ eylemeye ve eger dilersen

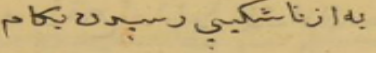
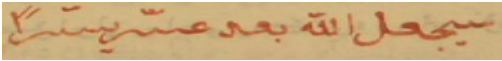
11 her işde şavāb üzere olasın kendü re'yiñe i' timād edüp

12 ta' cıl iş işleme ve dimişlerdür ki tedbīr ile ḥāşıl olan iş

13 ve şey-i ḳalil tedbīrsüz ḥāşıl olan umūr-u keşīreden aḥsendür

14 ve müşāvere ile ḥaṭā eylemek ḥodbiñlikle şavāb işlemekten

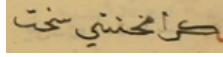
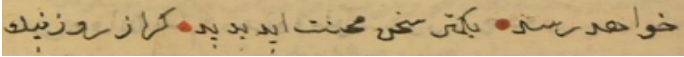
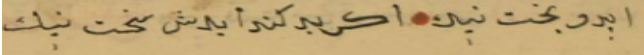
15 müstaḥsendür **şi'r**

- 1 **terceme** kişi şābirliġiyle düşse
- 2 dāma/ yek ol bī-şabrdan kim ire kāma / **hikāyet**
- 3 ol zamān ki melik-i minūçeħr efrāsiyāb ṭaberistānda
- 4 muḥāşara kılmışdı minuçeħr ser-efrāz leşkerini cem^ç idüp taḥt
- 5 üstinde ayaġ üzere durup bir ḥuṭbe āġāz eyledi ve ol
- 6 ḥuṭbede bunı derc itdi ki taḳdīr-i rabbāniye çāre olmaz ve ḳazā-ı
- 7 āsumāniye ḥazer fā^ıide kılmaz ammā vazīfe-i ^çuḳalā oldur ki bir kişi çün
- 8 bir kār-ı düşvāra şataşa aşḫāb-ı ḥurd u ḥakīm-i mü^ıeyyidlerle meşveret
- 9 idüp anlardan isti^çānet ṭaleb ide ve çün renc ü meşakḳat
- 10 ve derd ü miḥnet göstere şabr ve taḥammül eyle ki aḥvāl-i cihān inḳilāb
- 11 üzeredür imdi recā-ı ḳaṭ^ç itmek revā degül şāyed ki şoḡı
- 12 bir fetḥ-i bāb ola ḥaḳḳ celle celāluhu kelām-ı ḳadīminde buyurmuşdur
- 13 ⁴³ vāḳı^ç ā bir nice müddetden
- 14 minuçeħr ol meşakḳatden ḳurtulup efrāsiyāb ile mā-beynlerinde
- 15 olan fitne ve fesād şulḥ ve şalāḥa mübeddel oldı **şı^çr**

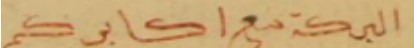
⁴³...Allah, bir güçlükten sonra bir kolaylık yaratacaktır.” , KK 65/7

- 1 كشته شده شود کار چون بحث نیست. کوهی بلند است
- 2 نابوده نیست. از انوره و شادی دهر آسمان. فراخی زمینگی
- 3 **terceme** küşâde ola çü bağlana saht/
 4 nice ser-bülend ola olmaya pest/olur tarlıguñ vüs‘ati bî-gümân /
 5 getür ğam u şādımānı zamān / **nūşirevān-ı ‘ādil** şordılar
 6 ki cānı ‘azīz eyleyen ne nesnedür eyitdi ki dīn ü cihānı ebdān iden
 7 ne nesnedür buyurdı ki ‘adl ü dād **fīkrāus ḥakīm** her dem ne
 8 ḳadar ‘āqıl-dāne olursa çünki bir müşāvere idicek
 9 hem-rāz bulmaya şol ḳanaṭı kesilmiş ḳuşa beñzer ki pervāz eylemeye
- 10 **şī‘r** ترا که چه دانش یکرد و در رسد. ز طای دیکر ستوبی
- 11 سئود. چه گفتند در داستان دلاز. نیا شد و کس از رفعت
- 12 **terceme** ne deñlü sende çoğ olsa fażīlet/ gerekdür ğayr-
 13 ılardan isti‘ānet/ cihān durduḳça ve olduḳça ‘ālim gerekdür
 14 ve ‘arabda meşel-i meşhūrdur ki **ve** و کیف یطیر
- 15 **erdeşir** مقصود من البناح یا‘nī ḳanatsız ḳuş uçmaz

30b

- 1 eyitmişdür ki âdem ne deñlü ‘âkıll olursa anı kâmil havâdis
- 2 rûzgâr eyler mü’eyyed ki meşâhir-i müteḳaddimîndendür eyitmişdür ki
- 3 bu kimesneye sa‘âdet müsâ‘adât ve iḳbâl ü devlet muvâfaḳat
- 4 ide anuñ re’ıy ve dânişi günden güne ziyâde ola ve az nesne-
- 5 si ‘âlem gözine çok gözüke ammâ çün rûzgâr muvâfiḳ
- 6 olmaya her ne deñlü eyü fikr eyler ise şemeresi şûr u şerr ola **şî‘r**
- 7
- 8 **terceme** görünür ‘abd-i ra‘ıyyet bedbahtuñ kemâli / olur ‘aynî hüner
- 9 sa‘d olsa **sendabâd-ı ḥakîm** eydür çün devlet ve sa‘âdet
- 10 zevâle yüz duta kişi her ne deñlü eyü söz söylemek kaçd eylerse
- 11 yaramaz düşüre ve her neyi ki aḥkâm eylemek istese kaç‘î eyleye ammâ
- 12 çün rûzgâr-ı yâr ve baht ve devlet muvâfiḳ ola diline her ne
- 13 söz gelse ḥûb ve mergûb ola **şî‘r**
- 14
- 15 **terceme**

31a

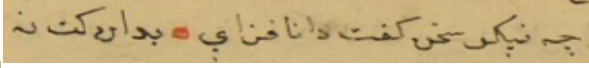
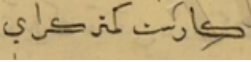
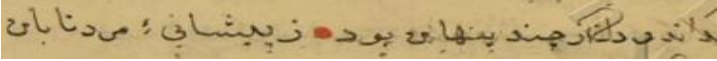

- 1 çü şahşa gelmelü olsa meşakkat / arar az nesneden çok dürlü
- 2 miḥnet /velī sa‘ d olsa fālī baḥtı meymūn/eger zeşt itse de
- 3 ḥūb ola ḡāyet /fennā ḥüşrev eydür her kim ki kendü nefsine dürüst
- 4 ola günāhdan perhīz eyleye ve her kim ki kendü oḡlına muḥabbet eyleye
- 5 ḡayruḡ evlādına daḡı merḥamet kıla ve her kim ki ṭālib-i faẓl ve hüner olsa
- 6 fāẓıllarla ve kerīmlerle şoḥbet kıla farisiler dimişlerdür ki ṭama‘ kār
- 7 olmamaḡ her hünerüḡ mebdē’idür ve perhīz-kārılıḡ her faẓiletüḡ menşe’i-
- 8 dür ve ḡāyet luṭf u kerem ḡalk-ı ‘ ālem dilinden rencide olmamaḡdur fennā
- 9 ḥüşrev eydür her kim bāṭıla mā’il ola ḡāne-i ḡabāseti ābādan eyler ve her kimse
- 10 ki ḡaḡḡa muvāfiḡ ola āzādeleri kendüye bende-i fermān eyler ve her kimse
- 11 ki kendü ‘ aybın görmeye hemīşe ‘ aybdan ḡālī olmaya ḡakīmān
- 12 eydür ki her işe lāyık ve sezāvār pīrlerdür zīrā ki yigitlerde tīzlik
- 13 ve sebk vardur ve her ḡaṭā ki vāḡi‘ olur menşe’i
- 14 ve ta‘ cīldür ve resūlu’llāḡ aleyhi’s-şalātü ve’s-selām buyurmuşlardur
- 15 ⁴⁴ ya‘ nī bereket sizüḡ ekābirüḡüzdedür

⁴⁴ “Bereket, büyüklerinle beraberdir.” Hadis-i Şerīf , Ramuz el-Eḡādis

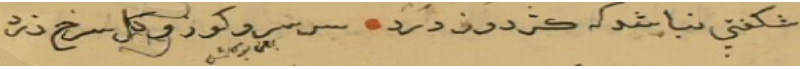
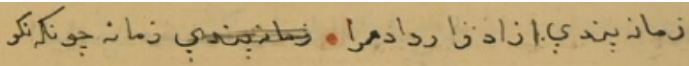
31b

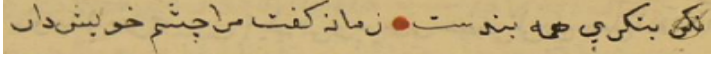
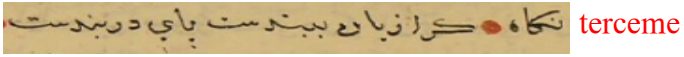
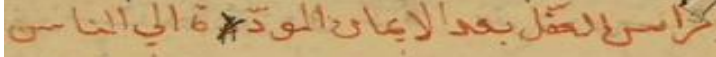
1 ve aña birden murād pīrlerdür zīrā ki pīrler şeref-i şeyhuḥetden
2 berḥurdār ve kār-dīde-i rūzgārdur ve peygamber ḥazretlerine nübüvvet
3 zamān-ı fütüvvetde gelmemişdür eflātūn eydür kim ki kendü қа-
4 tında büzürg-vār ola ğayruḡ gözine ḥ^vār u ḥaḳīr ola ve nice kim
5 āfītābdan zulmet gelmez bī-ḥayādan daḡı mihribānlıḡ ve şadāḳat gelmez
6 ve nice kim şehd ve şekerde merāret ve telḡlıḡ olmaz şāḡib-i mürüvvet
7 ve ḡüdāvendān-ı fütüvvet olanlardan daḡı ḡayāsızlıḡ gelmez
8 dānā eydür nice ki ḡārdan şemer mütevaḳḳı‘ degül ‘ aḡl söz ademden
9 daḡı mütevaḳḳı‘ degül ḡikāyet ḡaccāc bin yūsuf
10 bir ḡavlini nāḡiye-i ‘ irāḡa vālī ḡıldı velī ol şaḡşuḡ ol
11 maḡāma istiḡḡāḡı yokıdi bir ğün ḡaccācuḡ dīvānında ḡācib-
12 lerin ḡaldılar ki şāḡib-i maşlaḡat ve ehl-i ḡācet olanlar gelsün
13 deyü bir maşḡara anda ḡāzır bulundı ayaḡın uzatdı
14 eyitdi baḡa bir cezme lāzım didi ḡaḡıyup eyitdiler ki
15 bu cāy-ı ‘ adldür maḡām-ı ḡüner degül maşḡara ğülüp eyitdi

32a

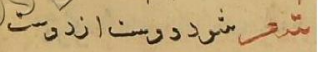
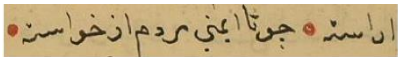
- 1 pes fülān vālī -i' irāq olmak ğāyet ' adāletden midür di-
2 yū қазиyyeyi ҳaccāca ' arz itdiler buyurdı ki ol şahsı ' azl eyleye-
3 ler pes gerekdür ki hiçbir iş nā ehle sipāriş olınmaya kimesne
4 та' n eylemeye **şî' r**
5 **terceme** ne dimişdür ' āqıl- dāne
6 şu kim işüñ degüldür olma mā' il **baṭlamyus** eydür her kim ki bed-en-
7 dīşe ola hiçbir zamanda miḥnet ve teşvīşden ḥālī olmaya
8 ve her kimün ki gönlinde yüz endīşe ola anuñ āşārı çehre-i
9 nā-mübārekinde rūşen ü peydā u zāhir u hüveydā ola **şî' r**
10
11 **terceme** ne deñlü bed dilde pinhān ola/ kişinün
12 cebīninde tābān ola / **ḥakīm-i hindī** eydür her kim ki bir işüñ
13 cehd olup iḳdām itmege hergiz ol iş tamām olmaya zīrā ki
14 sāzende ne deñlü üstād ve dānā olursa ḳādir degüldür ki
15 eliyle çaldıġınun delile er lebi bile binmus-ı dānā eydür

32b

- 1 bir kimesneye ki bir nesnenün vücūdı ‘ ademden evlā olmaya anuñçün renc
- 2 ü meşakkat çekmeye eger çekecek olursa derd-i vaḥdet aḥmıṣ
- 3 ve ğuşsa ve nedāmet götürmiş ola **bir ḥukemā** şordılar
- 4 ki ḳanḳı ḥaḳḳ nesnedür ki ḥalka zişt gelür eyitdi kişi istiḥḳā-
- 5 ḳına göre kendüyi medḥ eylemek ve eyitdiler ki ḳanḳı dāderün
- 6 dādı getürür eyitdi ki ḥaḳḳa cevābda ḳaṭ‘ī söylemek **er-**
- 7 **deşir** eydür ki mazlūm dögilmişden yed-i tereddüd ve ölüm ḳorḳudan ḥoşter-
- 8 dür her kimde kim ḥavf olsa ol kimse hergiz bī-ḡam olmaz **şî‘r**
- 9
- 10 **terceme** ‘ aceb eylemek ger çimenlerde derd / dü taḳınsa servī gül-i sürḥi
- 11 zerd / **ḥukemā** dimişlerdür ki dīn-i devlete ḥaşārāt ki ‘ ömrün müddeti
- 12 azdur ve niyyetün ḥayr eyleye ki ‘ āḳıbet düşvārdur **büzürcmihr**
- 13 eydür şermi pīrāhen adın anuñla ‘ abdün pinhān ola ve ḥıfz-ı zebān
- 14 eyleye ki baş āsān ḳaşr ola **ishāḳ cūycārī** eydür **şî‘r**
- 15

- 1
- 2 **terceme**
- 3 zamān ider āzādeler naṣīḥatini / ki beñzemez bu cihān işi
- 4 hiçbir bende/ didi ki bir göz açup ʿibretle eyle nazār/
5 şu kim zebānımı dutmaz düşer özi bende / **altıncı bāb**
- 6 dost ve şiddīk ve ḥaqq ḥukūḳ bilmek beyānındadır pes
- 7 bilgil ve āgāh olgıl ki istiḥkāk ile dostluḳ ve muḥabbet
- 8 eylemek aṣl-ı aṣīl ve fiʿl-i cemīldür ʿāqıl-dāne olan
- 9 kimesne eḥibbā ve eşdiḳānuḡ muḥabbetinden vazgelmez iḥtimāl degüldür
- 10 ve resūluʿl-llāh teʿālī vesellem ḥazretleri buyurmışlar
- 11 dur ki yaʿnī
- 12 ʿuḳalāya ve cehle aḥsen ve ṭarīḳ-i müstaḥsen oldur ki ḥazret-i
- 13 rabbüʿl-erbābuḡ ʿazze ṣānuhu vaḥdāniyyetine cānile iḳrār ve edeb ve
- 14 resūl ve kitāb melāʿike u suʿāl u cevāb u ḥaşr u neşre
- 15 kāʿil olup taşdıḳ itdikden şonra ḥalāʿiḳ ile dü

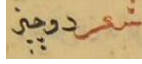
33b

- 1 dostlık ve muḥabbet eyleyeler ve peygamber ḥazretleri şalla'llâhu te'âlî
- 2 'aleyhi ve sellem teslimen keşîran buyurmuşlardır ki bâri te'âlî 'azze
- 3 ismuhû her kime kim ḥayr rûzî kılmış ola aña bir muḥabbet ider muḥliş-i
- 4 erzânî kıla sendabâd-ı ḥakîm eydür ki âdem her ne deñlü ḥilye-i dâniş
- 5 ve zîver-i 'aqlıla müzeyyen olursa aña bir yâr-ı muvâfık ve müşfik
- 6 dost vâcibdür zîrâ ki her kıziyyede re'y ve tedbîri
- 7 şem' -i tâbânun menzilesine düşer ferîdunun nuṭk-ı eyvânında
- 8 yazılmışdı ki ulu menfa'at 'âkıllarla dostlık ve muşâḥabet
- 9 eylemekdür diye pek ziyâde her dem nâdân ile şoḥbet eyleyüp ve muvâneset
- 10 itmekdür ve eḥibbânun kıadrin bilmek gerek ki merdüm-i bî dost
- 11 kibrdür
- 12 terceme olur yâr
- 13 yârıyla ârâste / nice k'ola gencile pîrâste / heme çiz pîr-
- 14 pezîr / meger dostı kâr rind-i civân / alur pîr- i ken'an
- 15 ne virse hemân / kıalan dostluḡdur ebed nev-civân / **aristotâ**

34a

1 **lis** eydür iki nesne dilden endüh ve gamı giderür birisi

2 dostların dīdārī ikinci ‘ uqālānuş güftārī

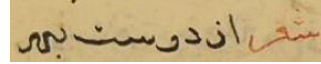
3 از دل اندوه به بیرون برد • رخ دوست و آواز مردم خرد •

4 **terceme** kıomaz hergiz āyine-i dilde keder raḥ-ı yār güftār-ı ehl-i ḥıred **eflā-**

5 **tūn** eyitmişdür ki kişi dostından ba‘ zı kıuşūr ve nokşān

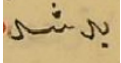
6 için ki lāzım-ı māhiyet nev‘ -i insāndur vazgelmek tarīķ-i

7- fütüvvet ve muķtezā-ı mürüvvet degül

8 بجز زخمی او کار نیاید شد • و زیار بهر جوری بیار دنیا

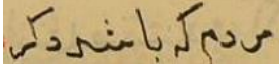
9 **terceme** dostuş her zaḥmına efkār olmaķ ḥoş degül-

10 dūrler ki ferīdunuş sarāyı dīvārında bu beyt yazılmışdı

11 بود دوست هر دوست را جویم سیر • نه از دوست

12 **terceme** kıılır cānını yāra yār-ı işār/
مردم که باشند کمر

13 şu kim cāna kııla dime aña yār / **büzürmihr** eydür ki ādeme şādī

14 ve zamān-ı muḥannetde dostdan ferāğat cā‘ iz degül zīrā ki her işde

15 re‘y ü tedbīr mānend-i āfitāb-ı‘ ālem-tāb rüşenālīķ

34b

1 virür **hekīmā** güftend ki bir kişiyē hezār yār vefādār olursa

2 çok degül amma biñ kişiyē bu düşmen dañı olursa hāl-i

3 düşvārdur **eflātūn** eydür ki şadākat ve ʿ adāveti endāze-

4 yile kılmak āşār-ı dāniş ü maʿ rifetdür

شعر که مردوست را جاو

5 **terceme** yaqın bil kim

دانه بنووست • به کوهر چنر کوهر نکوست

6 naşīhat dostlardan / kişiyē yeğdürür dürr ü gevherden/ ʿ āqıl gerekdür ki

7 dostluğın bir ġaraža mebnī kılmaya tā ki ol ġaraž hāşıl olmayıcağ

8 ol dostlık fāsīd olup andan bedel düşmenlik ʿ ābid olmaya

9 **terceme** şol ādem ki gözleye sūd u ziyān

شعر هزاره دوست کز بهر سود و زیان • نبود دوست

10 **terceme** şol ādem ki gözleye sūd u ziyān

دشمن بود بی کار

11 degül dost düşmendür ol bī-gümān **minūçehr** eydür ʿ āqıl her kaçan

12 görse ki yāri bir şaʿb u düşvār işe şataşdı eger

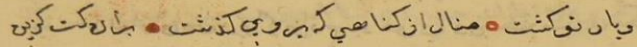
13 andan incinmişise dañı ol incinmeye ferāğat idüp aña ʿ ināyet

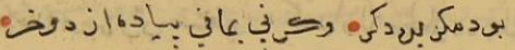
14 itmek gerekdür ve eger müstaḥakk-ı ʿ itāb ise dañı aña ḥışm u ʿ itāb itmemek

15 gerek ki dostluk maşlahatı oldur

شعر که از مودیش روید

35a

1

2 **terceme** şunu

3 kim şunduñ bulduñ saña yār/ eger cürmin bulursañ olma efkār /

4 anı terk itme bulmazsañ ziyāde/ qalursın iki merkebden

5 piyāde / **fiqrāus hakīm** eydür eger dostdan bir cürm şadır

6 ola ol sebebden andan ihtirāz idüp vaz gelmek dostlık

7 ‘alāmeti degül bil ki refiḳ-i şefiḳ oldur ki dostdan taqşır

8 vāḳi‘ olucaḳ anuñ cānibinden i‘ tizār eyleye **ferīdunun qaşırında**

9 yazılmışdur ki ednā taqşır içün muḥabbet ve muḥlişlere evzā‘ -ı taḡyīr

10 itmek ve ḥātırı anlardan rencīde dutma ḥaḳīḳatsız ve nādā-

11 nlıḳdur **efāḍil** dimişlerdür ki herkesde kim bu dört ḥaşlet

12 olmaya andan dostluḳ ve insāniyyet gelmeye evveli ‘ aḳıldur zīrā ki

miftāḥını açmaḳ

13 bī- menfa‘ atdür ve āḫir ‘ āḳıbeti vaḥşetdür eger şöyle ki iḥsān

14 eylemek daḫı qaşd iderse nādānlıḳla ihtimāl var ki bir vechle

15 iḳdām eyleye ki mażarratı menfa‘ atdür ziyāde ola **ikinci**

35b

1 nîk hÿy olmağdur zîrâ ki merdüm hÿydan selâmet ve şadâkat

2 mütevaqqî' degül çün bir cüz'î müteğayyir ve mütekeddir ola bir lahzada cümle-i

3 hıkkı terk idüp ve cemî' inbisâtı bi'l-külliyeye hebâ' en menşürâ

4 eyleye üçünci nefsinde rıfk ve sükûnet ve inşâf ve ma' delet

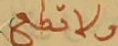
5 olmağdur zîrâ ki bu kimesne şitâbında zâlim olsa andan hergiz dostlık

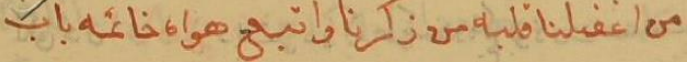
6 gelmeye ve dördünci oldur kim anuñ yanında itmâm-ı meşâlih-i müslimîne

7 sa' y itmek vâcib ola ve me' âşîye dağı her ne deñlü esrârı var ise nefsinde ikrâr

8 ve i' tirâf üzere olup hudâ-ı pâkden ' azze ve celle bî-pâk olmaya

9 zîrâ her kim allahu te' âlî havfı olmaya aña i' timâd ve i' tiğâd

10 câ'iz degül ve hudâ-ı ' azze ve celle buyurmuşlardır ki

11 ⁴⁵

12 hıkk dostânedür ol dağı on nev' üzerinedür nev' -i

13 evvel dost dostı yolında mâl ü menâl harc eylemekdür

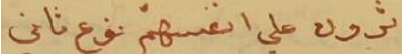
14 bu mertebede kim isrâf olmaya bu ma' nî şerâyiğ-i müşâfât

15 ve âdâb-ı muvâfâtda derece-i a' lâ ve mertebe-i ' ulyâdur ve hudâ

⁴⁵ "...Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, boş arzularına uymuş ve işi hep aşırılık olmuş kimseye uyma!" , KK 18/28

36a

1 ʿ azze ve celle anların haqqında ʿenā idüp buyurmuşlardır ve bu

2 ⁴⁶ dost dosta mühimmāt

3 ve hacātda muʿ āvenet taleb itmez sözün istiʿ ānet eylemek-

4 dūr ammā şol şartıla ki gönli sāde ve habībini küşāde

5 ola **nevʿ -i şālīs** oldur ki dost dostı haqqında

6 gökçe gösterüp anuñ meʿ āyibini dāʿimā ketm

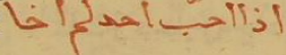
7 eyleyüp izhār eylememege saʿ y eyleye ve huzūrında dostlık

8 şerāyiñ nice yerine getürüp riʿ āyet iderse ğaybetinde

9 dağı riʿ āyet eyleye **nevʿ -i rābiʿ** oldur ki dost dostına

10 şıdķ ve şafāyıla izhār-ı şefkat ve ibrāz-ı meveddet eyleye ve resū-

11 luʿllah hāzretleri şallaʿllāhu teʿ ālī ʿ aleyhi vesellem buyurmuşlardır

12 ki yaʿ nī kaçan bir kişi bir kişiye muḥabbet

13 ve meveddet eylese aña hūsn-i edāyile ḡaber vire **nevʿ -i ḡāmis**

14 dost dosta meşālīḡ-i dīn ü dünyāyı taʿ līm ve tefhīm itmek

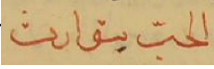
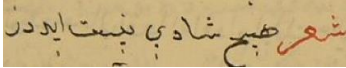
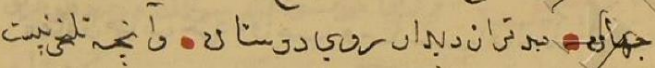
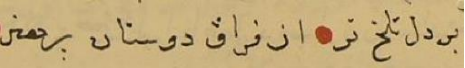
15 zīrā ki kişi dostın cehennem ʿ azābından ḡalāş itmek

⁴⁶ “...Onları kendilerine tercih ederler...”, KK 59/9

36b

- 1 dünyā eleminden kırtarmaqdan evlādur nev^ç-i sādīs oldur ki
- 2 eger dostından zillet ve taqşır-i hādīs vāqı^ç olursa
- 3 anı ^çafv eyleye eger terk-i evāmir ve vācibāt vāqı^ç ola anuğ do-
- 4 stlığın mekrūh görüp andan ^çalāqayı kesmeye hikāyet
- 5 erbāb-ı fezā'ilden birine su'āl eyitdiler ki felān kes dā'ima me^ç āşī-
- 6 ye muşırır ve menāhīye mürtekbdür niçün andan dostlığı
- 7 kaç^ç eylemezsin bu fāzıl cevābında eyitdi ki ol şimdiki hā-
- 8 lde dostlaruğ fezā'iline muhtācdur şart-ı muḥabbet
- 9 oldur ki biz andan meveddet eylemeyüz ümīddür ki
- 10 hudā-ı rabbü'l-^ç izzet ḥāzretleri aña fazlından tevbe ve iḥlāş
- 11 virüp anı cehennem ^çazābından ḥalāş eyleye nev^ç-i sābi^ç
- 12 oldur ki dost dostı dā'imā ḥayr du^ç āyla yād idüp
- 13 anuğ ḡaybetinde evlād u ensābın ri^ç āyet eyleye ḥuşūşā ki
- 14 peygamber ḥāzretleri buyurmuşlardur ḡā'ibün ḡāyb ḥaqqında
- 15 du^ç āsı müstecabdur nev^ç-i sāmin şart-ı vefā-ı muḥabbeti

37a

- 1 yerine getirüp ri' āyet eylemekdür ve şart-ı vefā-ı muḥabbet
- 2 oldur ki kendüler munḳariẓ olduḳdan ōnra ol dostlık
- 3 oḒlanlarına mirāş ola ve resūl ḥāzretleri 'aleyhi's-selām
- 4 buyurmuşlardur ⁴⁷ ya' nī dostlık oldur ki evlā-
- 5 d ortasında mirāş ola **nev' -i tāsi'** mümkün olduḳça
- 6 aradan tekellūfi ḡötürmekdür zīrā ki tekellūf' ırḳ-ı nāsda çendān
- 7 müstaḥsen ma' nā degül **nev' -i āşir** oldur ki dā'imā ōyle i' tiḳād
- 8 eyleye ki dostlık ḥuḳūḳın edā itmekde ḳuşūr kendüendür
- 9 ve dostdan mūrā' āt ṭaleb itmegi ' ādet olmaya ki bu ma' nā
- 10 şāyibe-i ṭama' dur
- 11
- 12 **terceme** cihānda
- 13 hiçbir nesne bulunmaz ki yek ola vişāl-i dostlardan
- 14 daḒı bir nesne yoḒdur ki ola telḒ firāḳ-ı dostān perḥīz-
- 15 den **yedinci bāb** ' adāvetde ve anuḒ keyfiyyet ve esbābı

⁴⁷ "Sevgi mirastır." Hadis-i Şerif ,el-Ebedü'l-Müfred

37b

1 beyânındadır āgāh olğıl ki düşmenlik kār-ı haṭar-nāk ve mūcib-i

2 helāk bir ma‘ nādur huşūşā selāṭīn ortasında şol

3 cihetden ki anlaruñ ‘ adāvetine lāzımdur ki nüfūs ve e‘ ādī-i

4 mu‘ arriz āfetde ve ğāretde ola ve dā’imā vüs‘ at ve ḳudret ve imkān

5 istiṭā‘ at olduḳça a‘ dānuñ rif‘ atine ḫalel virüp anı dām-ı

6 helāke bıraḳmağā sā‘ ilerdür lā-cerem e‘ ādī daḫı ṭarīḳ-i muḫāşama

7 ve sübül-ü muḳāvemeyi elden ḳomayup muḫārebede iḳdām-ı tāmmla

8 ḳıyām gösterse gerek pes netice-i ‘ adāvet ṭarafından emvāl

9 ve ğāretde olmaḳdur şekk degüldür ki

10 bunuñ emşāli ef‘ āle iḳdām eylemek azīm haṭar-nākdür pes erbāb-ı

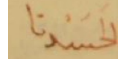
11 ‘ aḳla ve aşḫāb-ı ḫurde vācib ve münāsib oldur ki elden

12 geldükçe ‘ adāvetden perhīz eyleye efāḫil dimişlerdür ki ‘ adāvet

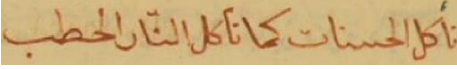
13 ḳılmağı pīşe ve ‘ ādet idinmek eyü ‘ alāmet ve ḫüb ḫaşlet

14 degül zīrā ki kişi düşmene ḫıḳd u ḫased eylemek ‘ adāvete

15 lāzımdur ve resül ‘ aleyhi’s-selām buyurmışlardır ki

38a

- 1 ⁴⁸ ya' nī ḥased ḥasenātī
- 2 şol od odunu yidügi gibi yer pes 'ākıl-dāneye vācib
- 3 olan budur ki 'adāvet neden ḥāşıl olur ve a' dāyla zindegānī
- 4 ne vecihle kıılınur anı ma' lūm eyleye **ḥukemā-ı yūnān** dimişlerdür ki
- 5 menşe'-i 'adāvet beş nesnedür **evveli** ki bir kişinüñ māl ü menāline
- 6 tama' idüp bilā-sebeb katl-i nefş kaçd eylemekdür **ikincisi** ğayruñ
- 7 māl ü menālin almağdur ḥuşūşā ḥılāf-ı şer' -i şerīf üzere
- 8 ola **üçünci** zūlm ve te' addidür ḥuşūşā ḥılāf-ı müte' ārif
- 9 ola **dördünci** ümīdlendügi nesneden nevmid eylemek-
- 10 dūr **beşincisi** sözü ḥoşnūdla söylemekdür ne deñlü tarīk-i
- 11 ma' delet üzerine olursa dağı amma ol sebebden ki evkāt
- 12 ve sālāt kıābil degül ki kişī 'adüvvıyla 'adāvet ide dā'imā
- 13 ve herḥālde mübāşeret idüp muḥālifleri mühimmā itmege
- 14 iştiğāl göstermek rāst gelmez eyle olsa keyfiyyet-i
- 15 ma' işet oldur ki eger düşmen şeikle 'ahd ü peymān dağı

⁴⁸ “Ateşin odunu yediği gibi, haset de iyilikleri yiyip bitirir.” Hadis-i Şerif , Ebu Davud

38b

1 iderse hīçbir zamānda aña i‘timād eylemek cā‘iz degül ve dā‘imā andan

2 hāzer eylemek vācibdür ve a‘dānuç gökçek sözine ve çatlu diline

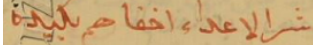
3 mağrūr olmaç muçtezā-ı ‘aql degül zīrā mümkindür ‘adāvet

4 anuç derūnında mütemekkindür ola izhār itmege māni‘ vāki‘ olup

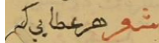
5 bāından ğadre meşğül olā ve **hukemā** dimişlerdür ki şol

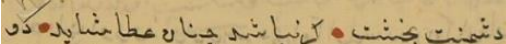
6 ‘adāvet ki fi‘l u hīle ve mekr u ħud‘a ile olanuç te’sīri

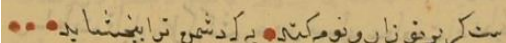
7 ziyāde olā şol zāhir kūşiş u kuvvetle evvelinden ola ve ‘arabda

8 meşel-i meşhūrdur ki ya‘nī

9 a‘dānuç yaramazı oldur ki mekāyidini iħfā’ eyleye ve düşmen ‘arż-ı

10 muħabbet itmekle andan ğaflet cā‘iz degül

11

12

13 **terceme** ger ‘adüvv saña ide cūd ü seħā ol seħā olmasa

14 ola evlā her ne değlü iderse dost cefā yegdür andan

15 ki düşmen ide vefā **ebū şekūr** eydür ki

39a

1 اسنوار مبادي • گردش درختست فلح از نهند •

2 ز دشمن کرا بدو تک یا می سنکر • کمان بو کر زهرست هر چند

3 **مخور** terceme 'adüvvi cedd ü cehd it olma mağlûb ki düşmen

4 bir dıraht kılıç birdür eger düşmen olursa şehd ü şeker saña ol

5 zehr-i kıtıl yeterdür **sokrâ** eydür ki düşmen hergiz rāst olmaz ve mihribān

6 olup andan vefā gelmez ve 'adüvvden iylik tevaqqu' itmek hergiz cā' iz

7 degül **sokrâ** eydür 'adüvv her ne deñlü mülāyemet idüp

8 meyl ü muhābā gösterse ol kadar andan ihtirāz ve ictināb itmek

9 gerekdür zīrā ki 'adāvet anuñ gönlinde muhkem bir vechle nihādında

10 müstahkem olmışdur ki sīnesi kīneden pāk olmağ mutaşavver

11 ve mümkin degüldür **شعر** هر کتیه از دل بو د ساخره • نبیندش

12 هر کز کسی کاسته • کسی ناکه باشند ناکه دار خویش • بگو کارد

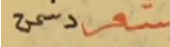
13 **شش ناکه دار پیش** terceme şu kīne ki aña menşe' ola sīne ebedā

14 kesilmeye hergiz o kīne şuña setr kendüzine ola nāzır di

15 görsün düşmen işin evvel āhir **eflāṭūn** eydür düşmenden

39b

1 ol vaqt hāzer itmek gerek ki sen havf itmelü degül diyü emîn olma

2 sen ol saña muhābā gösterüp müdārā kaşd eyleye

3 زشت فعل و خوب سخن • بار • اصنت زار • بود • بجهاى

4 اندر روزي دشمن و دوست • بنود همچو خلق از وحشت نمود

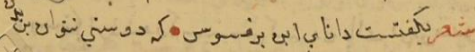
5 **terceme** düşmen zışt-i fi' l hūb-suḥan şanasın zer-nigāra

6 āhendür şol ki dost ola ki düşmen dost dime aña

7 ki düşmendür **eflātūn** eydür her-gāh ki muḥaḳḳaḳ ve mu' ayyen ola

8 cedd ü cehdle dost ve düşmen senden kesilmek mümkin olmaya

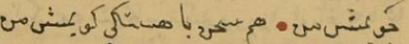
9 fırsat el verinceye dek nā-çār ola ol eli öpmek vācibdür

10

11 **terceme** dimemişdür ki ol sühan-gū ki kesmedügüñ eli

12 öp başa ço **kelile-i dimnede** eydür ki

13 دشمنیت • وز روان یاک بوخواه منست • هم بهر که دوستی

14 **terceme** her kimi

15 bilsem ki düşmendür baña eylemişdür dürlü sū'-i- zann baña gösterürem

40a

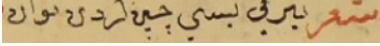
1 dostlık cāndan aña her sözi āheste söylerven aña **efāḍil**

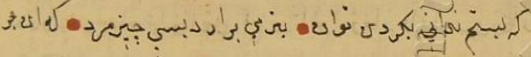
2 eyitmişlerdür ki şol ‘ adāvet ki rıfķ u müdārā evvelā ola hoşnūd

3 ve muḥāşamayile evvelinden bed-ter ola görmezmissin ki

4 eserse bir ağaca uğrayıcaķ nihāyet budaklarından birķaç budagını

5 düşürür amma āhestelıgıla ki altından aķa aķa ‘ āķıbet

6 anı yerinden ķoparur

7

8 **terceme** nice müşkil olur luḫfila āsān

9 nice ābād olur ‘ unfila vīrān şu işler k’ olmaya cengiyle ḫā-

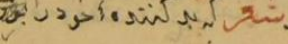
10 şıl kişi luḫfila reviiyyet ola vāşıl **sokrāt** eydür

11 cedd ü cehd it ki gāzab-nāk olmayup ve ḫışm-nāk olmayasın

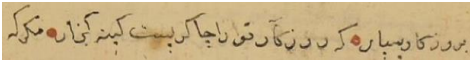
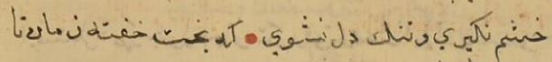
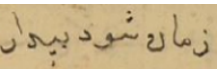
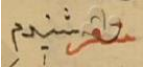
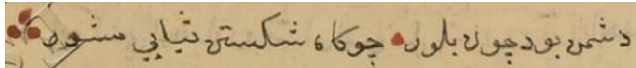
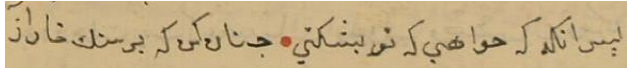

12 zīrā ki gāzab rüy-i maķşūdı tīre ve dīde-i ‘ aķlı āḫīre

13 eyler eger bir kimesneden müte’ezzi olsañ mükāfātın itmege daḫı el

14 vermese anı zemāneye ḫavāle eyle ki intikām-ı ebnā’-ı rūzgār

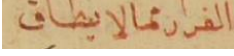
15 eyyām şāḫibinden yigrek ķalur

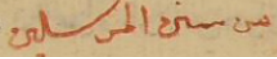
40b

- 1 1
- 2 2
- 3 **terceme** eger irişse saña kimesneden azar/
4 havāle eyleye anı rüzgāra sen iy yār / şağın melūl oluban
5 olma teng-dil zinhār / ki bir dem uyusa baht bir zamān ola
6 bīdār efdāl ü fużalā' dimişlerdür ki düşmeden mār-ı efi' den
7 hāzer ider gibi ihtirāz itmek gerek tā ol zamāna dek ki rüzgār
8 müsā' ade ve iqbāl ü devlet müvāfaqat eyleye çün vaqt irişüp
9 fırsat el vire intikām almağa iqdām itmek gerek 9
- 10 10
- 11 11
- 12 **terceme** dimişler düşmen olur hem çü bilür/şımağ vaqti
13 deng eylemeye zor çün ire vaqt-i fırsat nāgehānī
14 götür taşdan çalgıl sen anı fużalā' dimişlerdür ki her kaçan kim
15 eyyām-ı muvāfaqat ve fetḥ ü nuşret mu' āvenet eylemeye anda kaçmağ ' ayb degül

41a

1 haqq subhānehu ve te'ālī ḥazretleri qur'ān-ı mecīdde buyurmışlardır ki

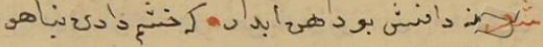
2 ⁴⁹ ففرت منكم لا تخفتمكم ve dimişlerdür ki

3 ya' nī qaçmaq bir vaqtdə kim muqāvemət eyleme ki

4 tākāt olmaya peygamber ḥazretlerinüñ sünnetidür fennā ḥüşrev

5 eydür her-gāḥ ki düşmenle bī-vaqit muḥāşama ve muḥārebe kılasın kendü-

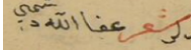
6 likle silāḥuñı aña teslīm idüp sen seni nişāne-i tīr- belā eyleye-

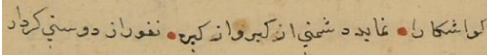
7 sin

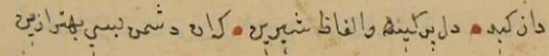
8 **terceme** degül 'āqıl şu kim hengām-ı kīne vire divānenüñ şimşir

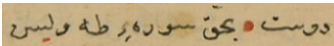
9 eline **fikrāus** ḥakīm eydür şol 'adāvet ki maḥfidür āşikār

10 yüzine muḥāşamadan bed-terdür zīrā ki söz ne qadar maḥfi söylenür-

11 se ḥuşūmet ol deñlü ziyānda ve qavī olur

12

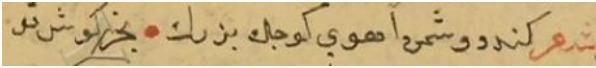
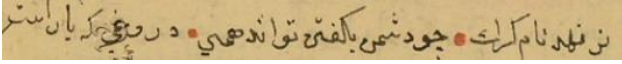
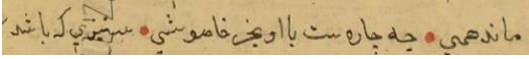

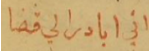
13

14 **terceme** iy raḥmet ol 'adüvv

15 saña düşmenlik eyler gösterür kīn velī şol dosta

⁴⁹ "Sizden korkunca, hemen aranızdan kaçtım...", KK 26/21

41b

- 1 şad la‘ netullāh için pür-kīn ide sözini şīrīn /‘ adüvv yeg
- 2 ancılayın dostlardan/ bi-ḥaqq sūre-i ṭāhā ve yāsīn **büzürmihr** için
- 3 eydür ki düşmenüñ gözi senüñ eyliğüñ görmez ve kulağı hergiz
- 4 eyliğüñ işitmez ve dili ḥaqqında ḥayr söylemez ve gönli senüñ ḥuşū-
- 5 şuna eyü fikr eylemez ve hünelerüñi ‘ ayb bilür ednā ‘ aybuñı a‘lā
- 6 gözler
- 7
- 8
- 9 **terceme** kişi ‘ aybuñı göre düşmen ide
- 10 ḥar-güşun adını gerek / kaçan kim ‘ adüvv kılsa āraste yalan
- 11 sözleri beñzedürlerse anuñ çāresi epsem olmağdur
- 12 cedel iden anuñla aḥmağdurur **eḫlāṭūn** eydür çün
- 13 düşmene fırsat bulup andan intiḳām almağa kaşd ide-
- 14 sin anda daḥı ta‘ cīl ve şitāb itmeyüp endīşe-i şavāb
- 15 itmek gereksin **ca‘ fer-i şādīk** eydür

1 حاجت خودی بخافه از دستجوی بغیری نیستی

2 ya' nī qaṣan 'adüvvün bir maşlahatı düşse anuñ itmāmında isti' cāl

3 iderin tā ğayra ilticā idüp benden bī-niyāz olmaya **ibn-i 'abbās**

4 **raḍiyallāhu 'anhümā** eydür qaṣan düşmen senünle müşāvere eyleye irşād-ı

5 şavāb it tā sen me'cūr u müşāb olasın düşmen ħudānuñ

6 ħılāfın idüp maḫhūr olur **ḥakīm-i hindī** eydür bir iş ki āheste

7 -lıġla ve müdārāyıla ḥāşıl ola kat' a anda ta' cİL revā olmaya

8 az nesnelerden çok belālar peydā olur **شور بیری جو**

9 کردن نهی و ریز کار در شنی و سختی نباید بکار

10 **terceme** çü senden çekmeye eyyām-ı gerden / gerekmez kim ħuşūnet

11 idesin sen **erdeşir** bir gün leşkerlerine nāme gönderdi ve eyitdi

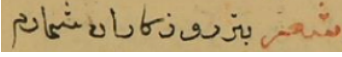
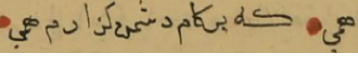
12 siz bizi merkeb-i şabre süvār ve ednā işlerde a' lā

13 işlerde itmedüğüniz tedbiri eyleñ tā murād ḥāşıl ola

14 شجر تجاع ان کم دله ناشکیبا کند باشفتن ازور

15 سوارا کند ترجمه بهادر اولور اوله ناشکیبا

42b

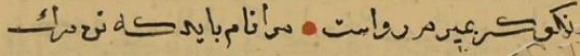
- 1 kıla aşüfte-hāl müdārā hikāyet iderler ki kenār-ı baırde
- 2 balıkcıl ve bir çaçal mekân dutmışlardı her gün
- 3 balıkcıl ğavvāşvār deryāya girüp kıt itmek için bir māhī
- 4 şikār iderdi kenāra getirince çaçal meşe köşesinden
- 5 çıkup ol balığı kapup pinhān olurdu bir nice müddet
- 6 çaçal bu üslüb üzere hareket kılup balıkcıl şabr ve müdārā
- 7 kılırdı ve dā'im endişe ider aña bir mekr ü hīle
- 8 evvel allah çaçal bed-fa' ālün şerrinden emīn ola bir gün kendü
- 9 kendüye fikr eyledi eyitdi eger ħarkār terk-ī diyār
- 10 idüp bu maķāmı çaçal bed-gerdara teslim bu dağı bir ulu
- 11 melāmetlikdür ve benüm bu hālime dostlarum ğamnāk ve düşmanlarum şā-
- 12 dān olur ve dā'imā bu sırruñuz şitem cemī' kuşlar ortasında bir büyük
- 13 hikāyet ve dāsītān olur
- 14 **terceme** dağı bundan
- 15 bed-ter ne ola düşvār ki düşmen ere maķşūdına ey yār

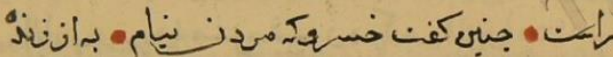
43a

1 ve merdüm ser-firāz oldur ki ʿ ömrini çok ve az her ne ise hānumanında

2 geçüre ve dimişlerdür kim nīk-nāmılgla ölmek yıllar ile

3 bed -nāmılgla selāmet olmağdan evlādur

4

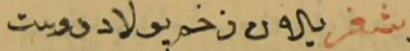
5

6 terceme eyü ad ile ölmekdür ulu

7 sūd ʿ ālemden hemīn ad oldı maqşūd eyü ad ile

8 gītmek bu cihānda yek ol dirlikden ola şād düşmān

9 bes şimdi tedbīr oldu ki ben ānuğla hīle ve tezvīr eyleyem

10 nice ol baña eyler

11 terceme dilire çekse-

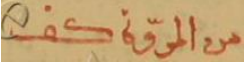
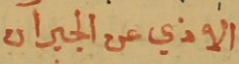
12 ler tiğ şavar anuğla yine başdan anı

13 pes kuşı daʿ vet kılup çağala risālete gönder-

14 di tā ki varup bunlaruğ mā-beyni muşālağa eyleye

15 eyitdi diyesin bunca zamāndan beri bu diyārda

43b

- 1 senüñle hemçü arz birbirimizi ri‘ âyet itmek üzerimüze
- 2 vâcibdür hâzret-i seyyidü’l-mürselin eyitmişdür cebrâ’il-i
- 3 emîn hem-sâye haqqında baña şol kadar vaşiyetler eyitmişdür
- 4 ben temennâ eyledim noldı hem-sâyeden mirâş
- 5 eyledi ve ‘ arabda meşel-i meşhürdür ki
- 6 ya‘ nî kişi hem-sâyelerinden
- 7 renc ü meşakkat ve derd ü miḥneti ırağ eylemek tarîḳ-i
- 8 mürüvvet ve muḳtezâ-ı fütüvvedür eyle olsa senüñ rızâñda
- 9 olmaḳ benim maḳşûdumdur gel qarâr eyleyem biri saña
- 10 ve biri baña olsun bâḳî ‘ ömrümüzi göñül ḥo-
- 11 şlıḡıyla senüñle bir arada geçürelüm çaḳal daḡı bu ma‘ nâya
- 12 rızâ gösterüp balıḳçıl la dost ve âşinâ oldı
- 13 ve balıḳçıl daḡı ol ‘ ahd üzere günde
- 14 iki kerre şayd eyleyüp birin kendü yerdı ve birin
- 15 çaḳala verdi leys bir gün balıḳçıl şikâre

44a

1 gidüp çaçal deryā kenārında intizār ile otururken

2 gözlerine ḥ^vāb ḡālib oldu yatdı uyudu

3 çün balıçıl şikārdan geldi gördi ki çaçal fā-

4 riḡü'l-bāl yatmış uyur fırsatı ḡanīmet bildi

شعر

5 جود شمع بینی او فتنه کن نوزور • سه هر کونگر

6 ددر هانا پاکور terceme çü düşmān elünḡde giriftār ola /

7 daḡı ḡaleme çengelünḡden anı rehā / hemānā balıçıl çaçala çengel u-

8 rup getirüp meyān-ı deryāya iletdi ve eyitdi

9 ben her ḡün şikār bundan iderin eger senünḡ

10 daḡı maḡşūduḡ ise sen daḡı şikār eyle diyü bı-

11 raḡdı gitdi ' arz bu ḡikāyetden oldur ki çün

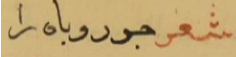
12 balıçıl düşmān ile müdārā ḡıldı āḡirü'l-emr aḡa zafer bulup

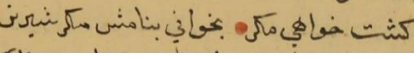
13 murādına vāşıl oldu sendabād-ı ḡakīm eydür her-bār ki

14 düşmāndan emīn olmayasın andan kīn almak murāduḡ

15 ola aḡa herḡiz ḡaṭ'ī söz söylemeye tā fırsat ol verüp

44b

1 maḳşūduḡ ḥāşıl ola

2 terceme

3 eger bir rubehe ḳaşd itsen ey cān / ḥiṭābuḡda

4 ḳo adın şīr-i gurrān **sekizinci bāb** oḡla naşīḥate

5 ve terbiyet itmek beyānındadır şol sebebden ki fer-

6 zend-i mü`eyyid ve peder ḳatında vedī`at ve emānet-

7 dūr ve anuḡ bir gevher-i bī-nazīrdūr ve mūm

8 gibi her naḳşa ḳābil velī cemi`at naḳşdan ḥālīdir ve

9 bir zemīn-i pākdur ki her ne dāne ekersen ḡzāyi`at

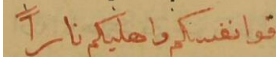
10 olmaz eger toḡm-ı sa`ādet ekseḡ dīn ü dünyā ḥāşıl

11 ola ve eger toḡm-ı şekāvet ekseḡ şaşsaḡ ḥuşūnet

12 ve nedāmet vāşıl ola ve eger felāḥ-ı nefsine ve şalāḥ-ı

13 ḥāline sa`y eyleyeler māder ve peder ve mu`allim hūner-perver me`-

14 cūr ve müşāb olalar ve ḥudā-ı te`ālī ḥāzretleri

15 buyurmuşdur ki ⁵⁰

⁵⁰ “...Kendinizi ve ailenizi ateşten koruyun ...!” , KK 66/6

45a

1 ve bāri ‘azze şānuhu oğulların mihr-i muḥabbeti ataları

2 gönlünde cāy-gīr idüp dā’imā gönlünü anların

3 endīşe ve fikrinde esīr kılmışdur bizden sonra bunlar-

4 un aḥvāli nice ola ve ‘ākıbetleri niye yetişe diyü ‘ale’l-

5 ḥaḳıka şemere-i zindegāni ve zaḥire-i ‘ömr-i kāmranı

6 anlardır ve bu maşlaḥatların ḥuşūli beş nesnenün

7 ri‘āyetine mevķūfdur evvel ol ki mūcib-i tevālūd

8 ve tenāsül-i evvelini ri‘āyet itdüğünü vaḳt-i muḳtezā-ı

9 ‘aḳl ve şer‘ üzerine şoḥbet kıla ya‘nī bir vaḳtdeki

10 taleb-i ferzend mekrūh ola ol demde şoḥbet eylemeye

11 ve peygamber ‘aleyhi’s-selām ḥazretleri ‘alī kerremallāhu veche

12 vaşıyyet kılmışdur ki ayun evvel günü ve āḥir günü

13 ‘avratlarınuz ile şoḥbet kılmay zīrā ki ol vaḳt

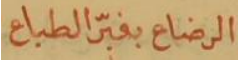
14 şoḥbetde şeyāṭın ḥāzır olurlar eger ol nuṭfe-

15 den bir oğlanlık mütevālīd olursa vesvās şeyāṭın

45b

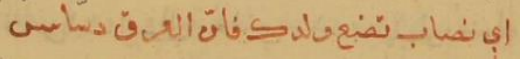
- 1 aḡa müstevlī ola ammā vech-i ma'ḡūl üzere erbāb-ı
- 2 ṣanā' at nücūm ḡatında bu mu'īninūḡ iki yūzden
- 3 ri'āyeti müstaḡsendür vech-i evvel ḡānūn-i ehl-i nücūm
- 4 oldur vaḡt-i ṡaleb-i ferzendede māh-ı naḡar-ı sa' d ile nāzır
- 5 olup tesdīs ü teṡliṡi münāḡarāt-ı taḡassüsdan berī
- 6 olmaḡ gerek ve bu eyyāmda māhla āfitāb arasında
- 7 münāḡarāt-ı maḡmūde mümkin degül bi'z-zarūri
- 8 ittiṡāl naḡsın biriyle muttaṡıfdur ḡuṡūṣā ki
- 9 felek-i tedvīrde münḡadir bulına vech-i ṡāni oldur ki
- 10 ba'zı müteḡaddimīn ki bu ṡā'ifenūḡ meṡāḡirinde-
- 11 ndür dimiṡlerdür ki māh her ḡanḡı burcdayken nuṡfe ki
- 12 ibtidā-ı kevndür müte'allıḡ ola ba'yine ol burc aḡa
- 13 ṡālī' -i vilādet ola ve bundan lāzım geldi
- 14 ki vaḡt-i ibtidā-ı kevnde ḡamer ki taḡt-ı ṡu'ā' da
- 15 ola felek-i tedvīrde münḡadir bulına veyā muḡābeleden

46a

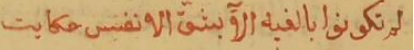
- 1 mutaşarrıf ola ʔālī^ʿ -i menhūs ola lā-cerem bu ma^ʿ nīnün
- 2 ri^ʿ āyeti maʔlūbdur **ikinci** oldur ki bir muşālaḥa
- 3 ve ḥelāl-ḥār ve nīk ḥūy dāye ʔaleb eyleyeler zīrā ki
- 4 ḥūy-ı bed dāyeden sirāyet eyler ve resūlu'llāh buyurmışlar-
- 5 dur ki ⁵¹ ya^ʿ nī şīr ʔabī^ʿ at
- 6 tağyīr eyler ve bunun fā^ʿ idesi oldur ki oğlan ḥissete
- 7 ve bed ḥulḳla ve dūn-himmetlikle mevşūf olmaz **üç-**
- 8 **ünci** oldur ki anı mü^ʿ eddeb dutup muḥarremāt ve menā-
- 9 hīden men^ʿ eyleyeler ve ḥālet-i ʔufūliyyetdeyken sö-
- 10 gmegi ve yalan söylemegi ve tekebbür ve iftiḥār itmegi ve ḥısseti
- 11 ve bunun emşāli me^ʿ āniyi mezemmet eyleyeler ve şol
- 12 nesne ki ^ʿ ırḳda müstaḥsen ola cūd u seḥā ve rıfḳ u müdā-
- 13 rā o sözi rāst söylemek ve pīrlere ḥurmet
- 14 eylemek ve taḥşīl-i ^ʿ ilm ve hūnere iştiğāl göstermek
- 15 gibi ʔatında medḥ eyleyeler tā ki ʔabī^ʿ atde

⁵¹ “Emzirilen (süt), (çocuğun) tabiatını / karakterini değıştirir.” Hadis-i Şerif , İbrahim Canan

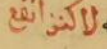
46b

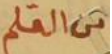
- 1 menāhīden nefret ve ḥaşāʾil-i ḥamīde raġbet olup
- 2 nihādında müstaḥkem ola **dördüncü** budur ki yaramaz muşāḥib
- 3 ile muşāḥabetden menʿ eyleyeler zīrā ulular dimişlerdür yaramaz
- 4 hem-nişīnden ādeme beş nesne sirāyet eyler şuhluḡ u bī-
- 5 şermlik ve yalancılık ve lecūclık ve her işde çerilik
- 6 ve nā-pāklik her kim ki yaramaz musāḥibden dūr ola
- 7 bu beş nesneden maşūn ve meʾmūn ola **beşinci** oldur ki
- 8 her pīre ki şehvet iktizā ide nefis ve hevāya
- 9 mütābaʿat kılmaya tā aşālet-i nefis-i ferzend zāyiʿ olmaya
- 10 ve peygamber ḥazretleri ʿaleyhiʾs-selām buyurmuşdur
- 11
- 12 yaʿnī naẓar eyleye gör ki ne nesnedür ferzendüñi zāyiʿ eyleyen
- 13 egerçi ferzendi
- 14 bu ḥaşāʾille şıyānet itmek nevʿ-ı meşakḡatdür ammā bu derecede
- 15 meşakḡat çekmeye ululıġa istiʿdād taḥşil eylemeye nice kim ḥaḡḡ

1 subhānehu ve te‘ālī ḥazretleri kelām-ı şerīfnde buyurmışlardur

2 ^{52c} abdū’l-melik

3 mervānuḡ beş oḡlı vardı kendüsi ḥalīfe-i ‘aşr

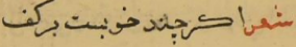
4 idi oḡlanlarına pend ü naşīḡat idüp eyitdi

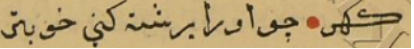
5 ya‘nī hiç ‘ilmnden enfa‘ bir genc yoḡ cedd ü cehd idüp

6 ‘ilm ü fażīlet taḡşīl idüḡ ki dā’imā rūzgāruḡuz meymūn

7 ve baḡtuḡuz humāyūn ola cihānuḡ aḡvāli bir ḡarāra degül

8 egerçi kişi neseble büzürg olur ammā dāniş ü ma‘rifet

9 birle büzürg ola

10 terceme egerçi

11 ḡūbdur lū’lū-ı lālā / dizilse silke olur daḡı

12 vālā büzürcmihr eydür ātiye vācib olan ḡāl-i ḡayātında-

13 yken oḡlına ḡayr naşīḡat eylemekdür ferzende sa‘ā-

14 det-mende daḡı oldur ki atasınuḡ vefātından şonra

15 anuḡ nuşḡıyla ‘āmil ola eflāḡūn eydür oḡluḡ

⁵² “...canlarınızın güçlük çekmeden varamadığı...”, KK 16/7

47b

1 yaramazı oldur ki kimesne andan hayr ummaya **hakīm-i sokrat**

2 eydür bezr-i ikbāl-i ferzendle muğtenem olmağ cihānda veled-i muğbil

3 hāşıl itmekdür şol kimsenüñ ki bir nīk taht

4 oğlı qalmaya haqīkatde ol kimesne zāyi^ç olmuş ola

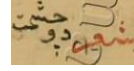
5 ve hīç bir kimesne ğayruñ derecātı kendü mertebesinde

6 ^çālī olmağa rāzī degül meger büzürge ^çilm ü fażīlet

7 ve dāniş ü ma^ç rifetde oğlınuñ kendüden yeg

8 olmasına cān u dilden t̄alīb ve rāğıbdur ol rāhat

9 olmağičün kendü ta^çab u miḡneti iḡtiyār eyler

10 بقر زنده روشن بود • اگر چند فرزند دشمن بود

11 به پیش پسر مراک خواص پدر • نور دشمن شنیدگی

12 **terceme** dü-çeşmüñ ola ferzend ile rü-

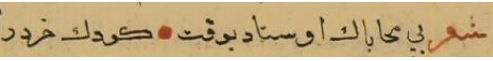
13 şen / ne deñlü saña ferzend ola düşmen/ ne deñlü

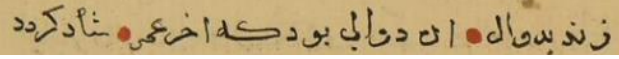
14 sevmezise ey hünerver / ata oğlı öñinde ölmek

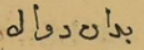
15 ister / ve ulu sermāye ki kişiyi emāret ve eyālet

48a

1 deriçesine yitişdürür ‘âlem-i şabâvetde ‘ilm-i edeb öğrenmekdür

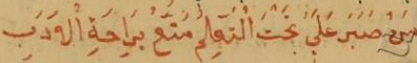
2

3

4 **terceme** çü ta‘lîm eyler iken bî-muḥābā /ura şākîr-

5 de üstādı duvālî / ebed ol ḥaberinden olalar anuḡ/ müreffeh

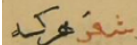
6 cümle ebnā‘-ı vālî / emîrû‘l-mü‘minîn ‘alî kerrema‘llāhu veche buyur-

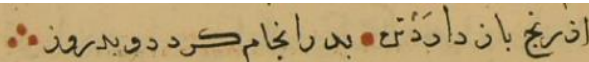
7 mışdur

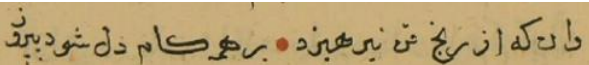
8 ya‘nî her kim ‘ilm öğrenmekde renc ü meşakḡate

9 şabr eyleye āḥîr-kār berḡurdār olup rāḡata yetişe **ḡukemā-ı**

10 **hindî** eydür ḡāyet ile nādān ol kimesne derk-i

11 ‘ilmi āsānıḡla taḡşîl eylemeg ister

12

13

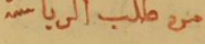
14 **terceme** şu kim kendüzine virmeye zaḡmet /ola bed-ḡā-

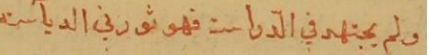
15 le bed-girdār ve bed-rûz /şu kim zaḡmet çeke kalmaya

48b

1 perhîz kamu maqşûd ne evvel ola pîrûz **eflâtûn**

2 eydür âsânlık âsânlık getürür ve renc çekmek renc ü ezâ-

3 lar ve ‘ arabda meşel-i meşhûrdur ki

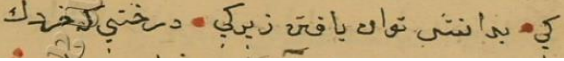
4 ya‘nî bir

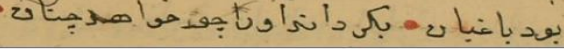
5 kimesne kim riyâsete taleb ide ve taqşîr eyleye

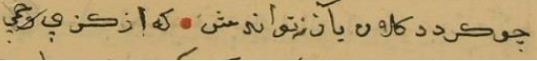
6 hemân hârmana bağlanmîş bir şığurdur ulular dimişlerdür

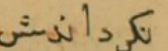
7 ki meydân-ı irâdetde fazîlet topın uranlar eyyâm-ı şabâvetde

8 üstâda hizmet idenlerdür

9

10

11

12 **terceme** yigitlikde ve genclikde hem ey can /

13 kolaydur hâşıl itmek ‘ ilm ü ‘ irfân / acem-i genc-i vâlâ

14 ey yâr-ı nâdir / nice isterse kişi itse qâdir /

15 oluban çün geçüre nice ezmân/ dağı egrisi

49a

1 olmaz rāst ey cān **aristotālis** eydür ādemüñ qadri

2 ʿilm ü hüner ile zīneti māl iledür ve kişi kim cāhil ola

3 ḥ^vār u ḥaḳīr ve bī-hayyīz ve bī-miḳdār ola

شعر درم ستا

4 و کج دانا ای است • درم کس در کون ناتوانا نی است

5 آهوی بختت مرم و را خواسته • کرا خاست کارش

6 اراسته • بیفزاید از خواسته خوش و رای • نهلی

7 دوست را دل نباشد بجای • نوا کس بر دافریں مپاه

8 **terceme** • و دل کو پیش نفرین بود پی کناه

9 dirüm sermāye dānālīḳdur genc/ cem^ʿ eyleye çekgil

10 miḥnet ü renc/ ki saña arḳadur māl u menālün / anuñla ḥoş

11 geçer ʿālemde ḥālün/ hem artar māl ile yār /

12 eli boş olanuñ gönli olur dar **aristotālis**

13 eydür eger dilersenḡ kim şeref-i ḥikmet-i yezdānī seni ruḡānī-

14 ler ile enīs eyleye ʿilm öğrenmekden ʿār eyleme ki dāniş her

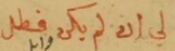
15 fesādı ıslāḡ eyler egerçi şol deñlü taḡşıl

49b

1 idemezsen daħı ki ʿ ilmle aqṭār-ı ʿ ālemde iṣṭihār siyādetün olup

2 ŧit ü ŧedāñ āfāka ğulğula ŧala yāri saʿ y eyleye ki nāmuñı

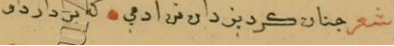
3 cehāletden ve cerīde-i cehāletden ḥakk eylesin

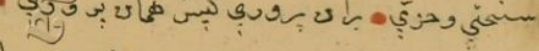
4 yaʿnī ulular dimiŧlerdür ki bir kiŧinün kim

5 naʿ tı ḥayra ola ve niʿ mete ŧükri ola ve ziyāde ṭaleb kılmaḳda

6 olmaya ḥaḳḳ subḥānehu ve teʿ ālī ḥazretleri aña tevfiḳ eyler ki

7 ṭabʿ -ı insānı her neyile beslerisen anuñla perverde

8 olur

9

10 terceme kılur ādem eyüye yavuza

11 ŧabr /anı böyle yaratmıŧ ḥaḳḳ teʿ ālī / neyile beslerisen

12 beslenür ol/ ne yola giderisen varur aña / **hindiler** eydür-

13 ler kim ādem gerekdür ki dāʿimā dāniŧ ü maʿ rifete saʿ y eyleye

14 ki dāniŧ kiŧiyi kemter-pāyeden derece-i aʿ lāya eriŧdürür

15 ve ḥalk iḳinde ḥurmetlü ve muḥterem ve ʿ aziz eyler **ḥikāyet** sālīm-i eṭṭās

50a

1 bir gün me'mûn halîfe katına vardı halîfe buña i' zâz u ikrâm
2 u ihtirâm gösterüp kendü eliyle buña nihâlî kodı sâlim-i
3 eftas görüp sücûda vardı halîfe eyitdi ki iy
4 şeyh bu ne maḥall-i secdedür sâlim eyitdi ḥāṭıruma ol ḥuṭūr
5 itdi ki ben bir ḳaşşābuḡ ḳulıydum me'netümden' âciz olup
6 beni azād ḳılup destür virdi ' âciz ve fūrümānde
7 ḳaldım āḫir fikrûme geldi ki imām-ı ebū ḥanîfe raḥmetu'llahi 'aleyh
8 anuḡ yanına ve ḥizmetine varam çün anuḡ ḥizmetine yetişdüm
9 ol ḥizmet ' ilm ü fazîlet berekâtıyla bir dereceye yetişdüm
10 emîrû'l-mü'mîn baña i' zâz u ikrâm idüp çün kendü eliyle
11 nihâlî bırakur ol sebebden secde-i şükr eyledüm **ḥikâyet**
12 aristotâlis yetmiş yaşında iken berbaṭ çalmağa heves ḳıldı
13 şâkirdleri eyitdiler ki bu meḥâsin-pesend ile berbaṭ heves
14 ḳılmaḡdan şerm itmez misin aristotâlis eyitdi şerm ol vaḡt
15 eylerüm ki bir tã'ife ile oturmuş olam anlar berbaṭ çalmaḡ

50b

1 bile ben bilmeyem

شعر بیاموز تا زنده ، روز و شب • چنبر

2

گفت دانا چو بکشاد لب • نهاده ز پیر خود چنبر آمد دست

3

کاز مه بدانشن کز پیر آمد دست terceme kemāle sa'y kıl her rūz

4 ve her şeb / ki böyle didi dānā açdı çün leb / aña cehd

5 olup her işde dānā / olasıñ fazlıla günden hüveydā

6 ferīdunuñ kaşırına bu on kelime yazılmışdı ol evvel

7 her kim ki münāfiķuñ kavline i' timād kıla ve sā' i fettā-

8 nuñ sa' yine mağrūr ola bir kār-ı düşvār giriftār ola

9 ki aña hergiz tedārik mümkün olmaya ikinci oldur kim her kimüñ

10 kim ' aql-ı selīmī ola hergiz düşmenden gāfil olmaya ki

11 düşmen bir yılan gibidür hergiz aña dost olmaz üçünci

12 budur ki muhibb ve maḥlaşlardan az nesne için ictināb

13 u i' rāz idüp rencīde-ḥātır olmaya ki bu ma' nī gāyet

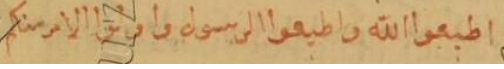
14 ' alāmet-i cehāletdür dördünci oldur kim

15 dostuñ her zaḥmına efkār olmaḳ

51a

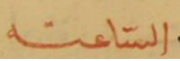
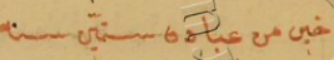
- 1 hoş degül **beşinci** oldur kim çün düşmen dost ola aña
- 2 gāyet telatṭuf göstermek gerek ʿ iyāzen ki ana noḳṣān iltifā-
- 3 tdan muḥabbeti noḳṣān-peẓīr ola **altıncı** meşveret ʿ āḳıllar
- 4 ve dānā u kāmillerle idüñ tā nedāmetden emīn olup
- 5 aḥsen-i vechle maḳṣūduñuza vāşıl olasız **yedinci** oldur
- 6 kim evdeki düşmeden mümkün olduḳça ḥazer eylen ve anuñ kemīn-
- 7 gāhından gāfil olmañ ki çün fırsat bula ol itdügi
- 8 ʿ adāveti kimse ḳılmaya **sekizinci** oldur kim her kimde ki fikr-i şāʿib
- 9 ola her kişiye iʿ timād ḳılmaya **toḳuzuncı** oldur kim
- 10 ulu menfaʿ at iḥtilāṭ-ı dost ʿ āḳıl ve büyük zibān-ı muşāḥabat
- 11 nādān-ı gāfildür **onuncı** oldur ki fikr olunmamış sözi
- 12 hergiz söylemeyeler ve āḥirīn mülāḥaza itmedin hiçbir işe iḳdām
- 13 eylemeyeler **toḳuzuncı bāb** pādişāhlık ve salṭanat beyānındadır
- 14 pūşide ve maḥfi degüldür ki salṭanat bir emr-i ʿ azīm ve vilāyet
- 15 zabṭ eylemek bir büyük maşlahatdur ve yeryüzünde ḥudā-ı

51b

- 1 te'ālī ḥazretlerinüñ ḥılāfetidür şol şartıla ki muḥālif fermān-ı
- 2 izedī ve münākış naşş-ı nebevī olmayup naşfet u ma' delet
- 3 üzerine ola ammā çün re'fet ve şefkatden ve 'adl ü dād ve ḥimāyetden
- 4 ḥālī ḥılāfet-i iblisdür 'aleyî'l-la' ne ve bāri 'azze ismuhū
- 5 çün bir kılını teşrîf-i emāretle müşerref ve ḥıl'at-i salṭanat
- 6 ile müzeyyen ve mücellā kılup emākin-i evāmır ve nevāhiden mümkün ve mutavaṭṭın
- 7 kıla anuñ derecesi nübüvvet mertebesine qarībdır ve vücūdı
- 8 ta'zīm ⁵³
- 9 ya'nī mülkinde münselik ve aḥkām-ı nüfūs ve emvāl-i enām üzerine
- 10 nāfiz ve cārī ola her āyine ol bendeye vācib ve lāzımdur ki
- 11 ḥaḫḫ te'ālī ḥazretlerinüñ ḥizmetinde ve işā'at-ı 'adl u
- 12 inşāf ve ifāzat-ı cūd u iḥsānuñ ri'āyetinde taḫşîr
- 13 itmeye ve i'lā'-ı 'allām-ı dīn-i muḥammedī ve icrā'-ı aḥkām-ı şerāyi' -ı
- 14 aḥmedīde sa'y-i belīga ve kūş-i bī-dirīg göstere ve
- 15 umūr-ı āyālını şol menāṭ üzerine ki aḥkām-ı ḥazret-i

⁵³ "... Allah'a itaat edin, peygambere ve sizden ulu'l-emre itaat edin ..." , KK 4/59

52a

- 1 risālet aḡa menūtdur ṣābit ve muḡarrerdür ve bunı yakīn bile
- 2 ki kendü eli altındağılardan birisi birine ki cevı ü te' addi
- 3 eyleye kıyāmet güninde anuḡ ' itāb ve ' iḡābı aḡa olup
- 4 ol ḡükm andan teftiş ve tefahḡuř olınsa gerek ve çün
- 5 ri' āyet-i vilāyete meřḡül olup meřāliḡ-i mülk milelerinde ' adl
- 6 u dād eyleye anuḡ ' adlinüḡ bir ḡünlük řevābı cümle-i ra' iyyetüḡ
- 7 maḡbül olmuş řā' atine muḡābele ve muḡāvemem odur resülu'llāḡ
- 8 ' aleyhi's-selām ḡazretleri buyurmuşdur ki
- 9 ⁵⁴ ya' nī pādiřāḡuḡ bir sā' atde
- 10 itdüḡi ' adl altmış yıllık řā' at ve ' ibādetinden ki ber-devām
- 11 ola evlādur ve ḡaberde gelmişdür ki kıyāmet ḡüni yedi
- 12 kişi ḡaḡḡ te' ālinüḡ sāye-i ḡimāyetinde ola evveli
- 13 sulṡān-ı ' ādil resülu'llāḡ ḡazretleri şalla'llāḡu te' ālī
- 14 ' aleyhi vesellem buyurmuşlardur sulṡān-ı ' ādile ḡaḡḡ subḡānehu
- 15 ve te' ālī her ḡün altmış müctehid-i muřībüḡ řevābın rüzī

⁵⁴ “Onun bir saati atmıř senelik ibadetinden daha hayırlıdır.” Hadis-i řerif , Aliyyu'l-Kāri, Esrāru'l-Merfū'a.

52b

- 1 kılur pes pādīshāh olana vācibdür ki meşālih-i müslimān
- 2 ile ihtimām itmege kıyām göstere ol dağı müyesser olmaz
- 3 illā meger ki bu on kâc ideyi zabt eyleyüp kendüzine
- 4 şîc ār-dişār eyleye **evvel** evvelki her każiyye ki vākiç olur
- 5 kendüyi raç iyyet ve ğayrī pādīshāh farz eyleye bir nesneyi
- 6 ki kendü nefsinde revā görmeye anı raç iyyete dağı tecvīz
- 7 itmeye **ikinci** kapusunda erbāb-ı hācet h̄vār u hāķīr
- 8 olmağdan ictināb ve ihtirāz eyleye ki te'ħīr-i każā'-ı hācet
- 9 rüz-ı kıyāmetde andan muṭālebe olınsa gerek
- 10 **hikāyet** aristotālīs esnā-ı pend ü nasīhat
- 11 de iskendere eyitdi eger hāķķ teç āliden
- 12 ç ināyet isterseñ maṭlūblaruñ feryādına
- 13 iç ānet eyleye **üçüncü** oldur ki cemīç evķātde müstağrak-ı
- 14 shehvāt-ı insānī ve ṭālib-i meṭālib-i nefsanī
- 15 bil ki aña saç y eyleye ki ekşer evķātı teḃbīr-i memlekete

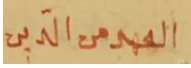
53a

- 1 ve aḥvāl-i ra' iyyete nāzır olmağıla ma' ruf ola **ḥikāyet**
- 2 ḥukemādan ba' zı bir pādiṣāha pend ü naṣıḥat idüp eyitdi
- 3 ki ğaflet uyḥusına varma tā ki mazlūmlar ḥazret-i ḥakka Őikāyet idüp
- 4 āḥir ve ' aḳıbetün ḥarāb kılmayalar ve uyursaḅ daḅı bu miḳdār
- 5 uyu ki ' ömr fesāda virmeye zırā ki ' ömr-i devlet āfitāb-ı tābān
- 6 gibidür Őabāḅ bir dīvārda ve aḥşam bir dīvārda ki
- 7 bir dīvārda daḅı olur sa' y idüp asānlıđıla andan
- 8 murādın taḥşıl itmek gerek **dördünci** oldur ki her nesne-
- 9 nün bināsın ve esāsın luḥf u müdārā ile kıilup ' unf
- 10 eylememek gerek zırā resūlu'llāḅ Őalla'llāhu te' āli ' aleyhi vesellem du' ā
- 11 kıilup buyurmışlardur ki yā rabbī her vālī ki vilāyetinde ra' iyyetine
- 12 luḥf eyleye sen aḅa luḥf eyle ve Şol vālī ki
- 13 ' unf eyleye sen aḅa ' unf eyle **ḥikāyet** ḥişām bin ' abdü'l-melik
- 14 mervān ḥulefā-ı ' izāmdandur bir gün ebū ḥāzma ki ol ' aşruḅ
- 15 meşāḥirindendür su' āl eyledi eyitdi ki ne işleyem ki cehennem

53b

- 1 ‘azābındañ ħalāş olam ebū hāzm eyitdi her māl ki alursın
- 2 şerī‘ at mūcibince ol kimesneye zūlm ve te‘ addī eyleme ve şarf itdū-
- 3 gūñ vaqt maşrūfına şarf eyle hişām eyitdi ki
- 4 bunı kim ri‘ āyet eyler ebū hāzm eyitdi ki ol kimesne ki
- 5 cehennem ‘azābına tākāt getüremez **beşinci** oldur ki şudreti
- 6 bitdükçe şer‘-i şerīfe muvāfaqat eyleye tā ki ra‘ iyyet andan hoşnūd
- 7 ve āsūde-ħātır ola **ħikāyet** bir vaqt ‘ulemādan ba‘ zı
- 8 bir pādişāha naşīhat idüp eyitdi ki eger ħaqq te‘ ālī senden
- 9 hoşnūd olsun dirseñ anuñ kulların bī-sebeb rencide-
- 10 ħātır eyleme ve ħaqq te‘ ālī rızāsıçün anları hoşnūd eyleye
- 11 **altıncı** oldur ki ħiçbir āferidenüñ fermānına muħālefetin
- 12 revā görmeye ve muqtezā-ı şehveti mūcib-i şerī‘ at üzerine
- 13 taqdim itmeye ve eger şöyle ki bir kimesne şerī‘ atden baş çekse
- 14 ol sebebden pādişāhdan hoşnūd olmasa anuñ rencide-
- 15 ligi ol şahşuñ kendü vefātına zarar ide **yedinci**

54a

- 1 oldur kim çün andan hüküm taleb eyleyeler ‘adl eyleye ve eger rahmet
- 2 taleb eyleyeler ‘afv eyleye ve her ne kim va‘de eyleyeler anda hergiz
- 3 hılâf olmaya resûlu’llâh ‘aleyhi’s-selâm buyurmuşdur ki
- 4 ya‘nî ‘ahd u peymân dîn ü îmândandır **sekiz-**
- 5 **inci** oldur ki dîdâr-ı ‘ulemâya harîş olup mev‘ıza
- 6 ve naşîhata tâlib ve râğıb ola velî mümkün olduğça şol
- 7 ‘ulemâdan ictinâb eyleye ki kendülere menfa‘at için anuñ
- 8 rızâsın gözleye **toğuzuncı** oldur ki kibr ü kîni kendüye
- 9 ‘âdet kılmaya ki bunlar hadem ü haşem üzerine mûcib-i keşret-i
- 10 hışmdür ve hışm ‘adüvvi ‘ağldur ve her nesne ki ‘ağla dü-
- 11 şmendür anuñ zararî bî-nihâyetdür terki hoş ve müstaşsen-
- 12 dür **onuncı oldur ki** hemân kendü zulm itmedüğine kanâ‘at
- 13 kılmaya memleketi bir vechle zabt eyleye ki vilâyetde ‘ummâl kâr-dâr
- 14 ve nuvvâb ve hizmet-kâr ve hadem ü haşem dahı kimseye zulm ü te‘addî
- 15 itmeye ve dâ’imâ muşâhibleri aşhâb-ı efkâr-ı şâ’ibe

54b

- 1 enzār-ı şāķibe evvelā **ekābir** dimişlerdür ki a' māl-i dīn ü devlet
- 2 ve işgāl-i mülk-i millet aşhāb-ı pākīze-i re'yy vesīlesiyile
- 3 intizām bulur ve emr-i nevāhī ki pādīshāhıdır
- 4 ferzāne-i müdebbirler vāsıtasıyla tamām olur her-gāh ki bu kavā-
- 5 'id mer'ī ola ve vezīr-i vüzerā āşār u āmāl vāzıh u iķbāl ü sa' ā-
- 6 det günden güne lāyih ve umūr-ı dīn ü devlet ve mezheb
- 7 ve aḥvāl-i mülk ü millet müretteb ola ve zümre-i enām bil ki
- 8 ḥavāş ü 'avām eṭrāf ve eknāf-ı 'ālemden ravza-i celāl
- 9 ve ḥadıķa-i iķbāline teveccüh idüp elṭāf-ı şīmenden ve eşnāf-ı
- 10 ni' amından evfā ve naşīb-ı müstevfī olalar **ḥukemā-ı yūnān**
- 11 dimişlerdür ki her-gāh ki erbāb-ı devlet ü dīn-i ḥudāvendān
- 12 'ilm-i yakīn bir pādīshāha muḥabbet ve meveddet göstereler
- 13 ğalebe-i zan şebāt-i devlet-i mübīn ve keşret-i imāret
- 14 devām-ı memleket gün gibi rüşen ola ve esbāb-ı sa' ādet
- 15 ve siyādet-i eyyām-ı hümāyun ne vāşıl ve mu' āraza-i e' ādī-

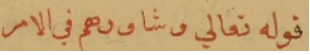
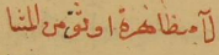

55a

- 1 den zāt-ı meymūnına selāmet hāşıl olup şetāmet-i
- 2 hılāf ve nizā‘ dan pīrāmen hıttā-i memleket maşūn ve me’ mūn
- 3 ola hikāyet re’ y şehrinde bir kişi vardı adına ebū naşr-ı
- 4 mansur dirlerdi eyitdi evvel-rūzgārda ki pādīşāh
- 5 hasan-ı başrī adı rūma ğazāya müteveccih oldı evvel-
- 6 emirde ehl-i islām kefereye ğālib oldılar sonra melik-i
- 7 rūm nefir-i ‘ āmm idüp eṭrāf ve eknāf-ı memleketden cem‘
- 8 eyleyüp bizi şikeste kılcak cānib-i ‘ irāka müteveccih oldı
- 9 re’ y leşkerine hıttā-i sipāhāndan ba‘ zı kimesneler ki mu‘ ā-
- 10 venet için gelmişlerdi çün rūm sipāhīleri anları
- 11 bī-nevā kıldı leşker-i ‘ irāk dağı muḥārebeye iqdām eylemeyüp
- 12 firār ihtiyār eylediler melik-i rūm bir gün tahtında oturup
- 13 ekābir ve a‘ yān cümle ayağın devirmişlerdi buyurdu
- 14 ki vaqt-i kār-zārda esir ve giriftār olanları getirüp
- 15 ‘ arzda beni gördi ki ebū naşr-ı mansuram tercümāna

55b

- 1 eyitdi ki şor bu kişi kıanķı vilāyetdendür ben cevāb
- 2 viricek ki re'ıy memleketindenem baņa eyitdi ki saņa birkaç
- 3 ģaber ışmarlasam hasan-ı başrıye iledür misin ben eyitdüm ki yād-ı
- 4 řāh her ne hükm iderse ben aņa itā' at kıılurvan
- 5 eyitdi hasan-ı başrıye diyesin ki kıonşantınıyyeden
- 6 ol kıaşda çıkıdum idi ki senüģ memleketüģ bi'l-küllıye ģarāb
- 7 ve yebāb idem dāmen-i salşanatı elüģden ģalāř eyleyem ammā
- 8 ģün senüģ keyfiyyet-i aģvālüģden ve kıapıģdağı ģızmet-kār-
- 9 larıģdan istıfsār eyledüm 'alāmet-i devleti sende müřāhede
- 10 idüp baņa ma' lüm oldu ki henüz senüģ āfitāb-ı
- 11 devletüģ evc-i ikbāl ve zirve-i kemāldedür ol kimesnenüģ
- 12 āfitāb-ı devleti perde-i ufüle düşüp ģazız zevāle mā' -
- 13 il olmaya anıģ muķarribleri pers 'amīd ve
- 14 ve ebü'l-fazl-ı hindī olmaya her pādiřāhuģ
- 15 ki dergāhında bu aşl řā'ıfe cem' ola devām-ı devletine

56a

- 1 ve şebāt-ı ‘azze haşmetine dāll ve işāret ola ol sebebden
- 2 senün vilāyetüne müte‘ arrız olmadum pes gerekdür ki
- 3 pādīşāh olan erbāb-ı ‘aқılla muşāhabet idüp
- 4 dā’imā anlarıñla meşveret eyleye ve ħudā-ı ‘azze ve celle ħāzret-i
- 5 risālete ‘aleyhi’s-selām bunça kemāl ve ma‘ rifet ile meşveret
- 6 emr eyledi ⁵⁵ ve resül
- 7 ‘aleyhi’s-selām buyurmuşlardur ki
- 8 ya‘ nī müşāvirden evveli meşveretden evlā hiç i‘ timād
- 9 idecek nesne yokdur **ħikāyet** melik-i rūm nūşirevān-ı ‘ādile
- 10 nāme gönderdi eyitdi ki mülk ü ra‘ iyyeti ne vecihle ri‘ āyet
- 11 kılduñ ki kimesne saña muħālefet kılmadı nūşirevān cevā-
- 12 bında eyitdi ki yedi nesne ile **evvel** ol ki dilimi fuħşıyyātdan
- 13 şaқlarum **ikinci** emrime ve nehyime hezl ħarışdurmadum **üçünci**
- 14 va‘ dümde ve va‘ idümde ħılāf eylemedüm **dördünci**
- 15 her kişi ne ħizmete lāyık ise aña ta‘ yin eyledüm **beşinci**

⁵⁵ “Yüce (Allah’ın) ‘...İş hakkında onlara danış ...’ , KK 3/159

56b

1 ʿadl ü dād itdüm ol sebebden raʿiyyet gönlin rencide

2 kılmadum **altıncı** rāst söylemekle halkıñ gönlin başa rāst

3 eyledüm **yedinci** eyitdügüm ʿuqūbetini teʾdīb için kıldum ve ʿabd-

4 **ullāh bin ʿömer raḍıyallāhu ʿanhümā** eydür ki reʾy ve tedbīrden pek

5 kilid-i ārāʾ-i müşkil-küşā yok ve pādişāhlara ʿadl ü dāddan

6 eyü pīrāye yok ve meşveretden ulu sermāye yok ve hīç

7 bir leşkere āhestelikdan ulu şikest ve hezīmet

8 yok ve hīçbir gence istiḥkākla şarf eylemekden ulu nigh-bān

9 yok her şehriyārda tamaʿdan ziyān-kār nesne yok

10 ve ḥayr niyyetden yeg fiʿl ḥüsn-i raʿiyyete ʿadl ü dād

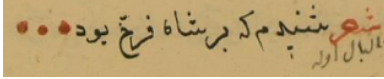
11 eylemekden özge ṭarīḳ-i mütahsen yok **ḥukemā-ı fārīs** demişlerdür ki

12 her pādişāhuñ vezīri dānā ve şāḥib-i kelām ola

13 dāʾimā ol pādişāh-ı ferḥunde faʿʿāl ola ve şol pādişāhuñ

14 ki vezīri nādān ola dāʾimā ol pādişāh şikeste-ḥā-

15 tır ve münkesirüʾl-bāl ola

57a

1 کرد سنور پاکیزه فرخ بود • غا بدش د سنور نادان

2 کاره و بپرا آ نادان نا اسنوار terceme işi feruḥdur ol

3 şāh-ı cihānuḡ ki düstürü ḡired-mend ola anuḡ

4 çü düstürü olmaya dānā ve ‘ākıl mürebbāsı ola nādān ve

5 ḡāfil ve dimişlerdür ki vezīr gerekdür ki ere mişāl kendü cānına ve ra‘iyyet cānına

6 daḡı rāst ḡareket eyleye ve pādişāh rāḡat

7 olmaḡiçün kendü zahmet ve meşakḡat çekmegi ihtiyār eyleye vire-

8 mez kimesnelere yüz virmeye eger şöyle ki vezīr olan bu

9 ḡariḡ üzere olmaya memlekete ‘ummāl-i nā-be-kār müstevlī olup

10 kendünüḡ ‘izz ü cāhına maḡrūr olup zūlm ü te‘addī

11 elin cezb-i emvāl ve cerr-i menāfi‘ itmek içün müslümā-

12 nlar üzerine dırāz eyleyeler ve kendüler rāḡat olmaḡiçün

13 fitne ü fesād ḡapuların küşād kılup her işüḡ ‘aḡıbetinde

14 ḡaflet iderler bi’l-ḡaḡīka bu vecihle taşarruf şol muḡālif

15 ḡidā gibidür ki ādem anı günde bir miḡdār yiye ve

57b

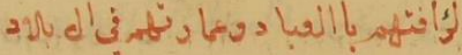
- 1 ve anuñ sebebiyle bāṭınında yaramaz ahlāt zāhir olup
- 2 tadrīc ile nihādından müstaḥkem ola ve fesādınuñ āṣārı
- 3 günden güne a' zā ve a' şabında zuhūr eyleye çün marāz
- 4 zāhir ola ṭabī' at def' inde ' āciz ve mizāc-ı be-ğāyet müteḥarrif
- 5 ve kuvvet bi'l-külliyē sākıṭ ola pes ṭabīb her ne deḡlü
- 6 üstād-ı ḡāzık olursa mu' ālecesinde dermānde ve' āciz
- 7 ü fürū-mānde ḡala ve bunuñ mişāli şol mühendis ḡālīdür ki
- 8 bir sa' atde bir ḡaşr-ı ālī ve sarāy-ı cennet-i ḡavālīnūñ bināsından
- 9 ḡaber virür ammā müddet-i medīd ve ' ahd-i ba' id gerekdür ki ' imāret
- 10 olup şūret bula ve bir zālīmūñ daḡı bir günde itdūḡı
- 11 fitne ve fesād rüzḡār-ı derāz ṣalāḡ-pezīr olmaḡ mümkün
- 12 deḡül ' uḡalā dimişlerdür ki pādīşāha üç nesnenūñ
- 13 ri' āyeti vācibdür **evvel** oldur ki vilāyetūñ ' imāret olmasına
- 14 sa' y eyleye **ikinci** ra' iyyete şefḡat ve re' fet gösterüp
- 15 anlaruñ arasında ' adl ü dād eyleye **üçüncü** ulu işleri

58a

1 ednī kimesnelere ışmarlamaya ھاızret- i risāletden ‘aleyhi’ş-şalātü

2 ve’s-selām su’āl eyitdiler ki salṭanat-ı sāmānilerde dört

3 biṅ yıl miḳdārı ne cihetden ḳarār eyitdi cevābında buyurdi

4 ki ya‘ nī iki ḥaşletle

5 bir ra‘ iyyete şefḳat itmekle ve biri daḫı vilāyeti ‘imāret

6 ḳılmağıla ve dirler ki ba‘ zı āl-i sāmāniden şordılar ki salṭanat

7 dört biṅ yıl miḳdārı sāmānilerde baḡlanmıřken ol

8 ḫan-dārı sebeb-i intiḳāl ne oldı cevābında

9 eyitdi ki dānā u ‘ āḳıllara sipāriř olıcaḳ işleri nādān

10 ve cāhillere tefvīz ḳıldılar pes tedbīr zāyi‘

11 olup erbāb-ı devlet ve kār-dīde pīrler ḳılmayup

12 hevāsına maḡlūb kimesneler memlekete müstevli oldı ol cihetden

13 dāmen-i salṭanat elden ḳıḳdı **ḫikāyet** bir vaḳt nūřirevāna

14 ‘ arz eylediler ki fūlānuḡ malı bī-nihāyet ve esbāb-ı ni‘ meti

15 ḫadden ziyādedür aḡa kifāyet miḳdārı ḳoyup baḳsın

58b

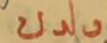
1 hazîne-i ‘âmireye teslim eyleme nüşirevân-ı ‘adil cevâbında

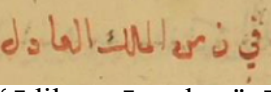
2 eyitdi ki ğinâ-ı ra‘iyyet hazîne-i pâdişâhdur ve pâdişâh

3 gerekdür ki ra‘iyyete ‘âdl ü dâd eyleye ol vaqt mâl u hâcet

4 ola ahsen vechiyle almağ âsândur eger nüşirevân-ı ‘adil

5 ‘adli pîşe kılmasıydı cihânda anuñ adın kimesne işitmezdi

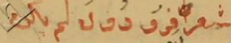
6 ve resûl ‘aleyhi’s-selâm tefâhür idüp eyitmezdi ki

7 ⁵⁶ ya‘nî demek olur ki ben pâdişâh-ı

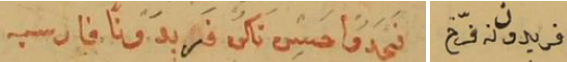
8 ‘adil zamânında vücûda geldüm pes bilgil ve agâh olğıl ki

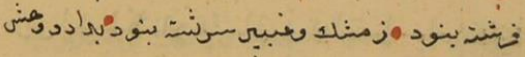
9 her pâdişâh ki dîni âbâd kıla cihânı âbâdân ider her kim

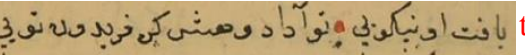
10 cihânı ‘adl ile âbâdân ide haqq te‘âlî andan râzî olup

11 eyü edâyla muhâllede ve mü’ebbed ola

12

13

14

15 terceme

⁵⁶ “Ben adâletli bir padişahın zamanında doğdum.” Hadis-i Şerîf , TDV İslâm Ansiklopedisi, ‘Enûşirvan’ maddesi.

59a

1 degüldür şāh-ı ferīdūn ferīşte / veyāhūd misk ü ʿ anberden

2 serrişte / bulupdur ʿ adl ü dād ile eyü ad / sen

3 olasin eylesen dād / ve pādişāh olana lāzımdur ki kendü

4 meşālihi üzerine naşb itdügi kişileri ʿ āqıl ve kāmīl

5 ola ve şol kimesne ki mütehettik ve ğāfil ola anları kendü-

6 den devr ü mehcūr eyleye hikāyet nūşirevān-ı ʿ adile ʿ arz

7 eylediler ki vālī-i ħorasānuñ sarāyına ağır girüp ħaylī insānı

8 zāyi ʿ olmuş fiʿl-ħāl ʿ azl eylediler ki eyitdi ki her kişi

9 kendü evin ħıfz itmeye memleketi ol ne vechle zabtı ide

10 bilür büzürcmīhr eydür ve her pādişāh ki āheste-kār ola āfitāb-ı

11 ʿ ālem-tāb gibidür meyveyi ħāşıl eyler ve her pādişāh ki mütehettik

12 ola ateş gibidür erişdüğini yakup göyündürür erdeşir

13 eydür üç nesne pādişāhlara ʿ ayıb degül bir ʿ āqıl-dānelerden ted-

14 bīr ve reʿy taleb eylemekdür ve biri dağı düşmanı ħahr eylemek için

15 dostlardan muʿ āvenet istemek ve biri dağı raʿ iyyetden zārūret

59b

1 vaktinde mal almak **şî'r** بود باد شاه مستحق ترکیبی کردار

2 دنگال چیز و دار دبیسی • اگر عام دارد همی خواسته • بدان

3 تا بود کارشواراسته • بیسی این شاه را ید که دارد نگاه • که

4 بر عامه بر چون شیانست شاه • جو خسر و نوار دجو خواهند

5 **terceme** از و • حق مردمان چون کوزار دنگو

6 dur pādīšāhlar / gerek cem^ç ideler çok sīm ü zer /dürer çün

7 her kişi māl ü menāli / k̄ānuḡla hoş geçe ^ç ālemde ḡāli /gerek

8 daḡı ziyāde ide sulṡān /ki olmışdur k̄amūya ṡāh çoban/

9 kılurlar virmekle ṡāha ṡā^ç at/ çü māl olmaya dutulmaz

10 vilāyet **fennā ḡüşrev** su^ʔāl eyitdiler ki dūnyāda ṡaḡa ne nesne

11 ḡūb gelür cevābında eyitdi ki bir kimesne gūnāhkār ola bir anı

12 ^çafv eylemem melik-i hindī ṡordılar ki ṡaḡa ne nesne hoş gelür

13 eyitdi ki ben rāḡat olam kimesne benden zaḡmet ve meṡaḡḡat

14 çekmeye nuṡirevān-ı ^çādīle bu k̄ıṡṡayı ^çarz eyitdiler eyitdi ki

15 baḡa hoş gelen ol nesnedür ki bī-bīm ve bī-gūnāḡ olam **büzürmihir**

60a

1 bir gün nūşirevān-ı ʿādile eṣnā-ı naşīhatinde eyitdi ki hengām-ı

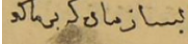
2 hoşnūdda hıŝm ve ʿuḳūbet ve ikāmet-i merḥametde ŝefḳat ve ʿāfiyet

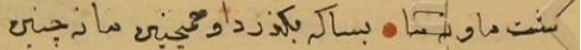
3 eyle ve her maḳāma münāsib ise anı riʿāyet eyleyedür

4 ve rüz-ı şeb ḥaḳḳ teʿālīye ʿibādet ve ṭāʿat eyleye ve cedd ü cehd

5 eyleye ki cihān seni yemeden sen cihānı yeyesin ve saʿy eyleye ki

6 baʿde'l-memāt ḥayāt-ı cāvidānı bulup ʿālemde efʿāl-i pesendide

7 ve āŝār-ı ḥamīde ḳoyasın ŝiʿr

8 terceme

9 nice biz yoĝiken vardı ezmān yine biz yoĝ olavuz ḳala

10 devrān ḥikāyet aristotālis iskendere vaḳt-i naşīhatde

11 eyitdi ki dilersenḳ ki hergiz ḥvār u ḥaḳīr olmayasın ḥaḳḳ teʿālī

12 nūḳ emrine muḥālefet eyleme eger dilersenḳ ki mal u menāl ʿabeŝ

13 yerlere telef olmaya müsteḥaḳden dirīĝ eyleme ve eger dilersenḳ ki

14 her işde fikr-i ŝāʿib üzere olasın dāʿima endīŝe kendüḳe

15 pīŝe eyleye ve hemīŝe niyetüḳ ḥayr olup dīn ü devlete ḥiŝār

60b

1 ile ki ʿākıbetüñ şaʿ ab ve düşvār olmaya **hikāyet** muʿāvīye bir gün

2 aḥnef-i kıaysa şordı ki yā aḥnef cevābında

3 eyitdi ki

أنت الزمان إذا صلحت صلح الزمان وإذا

4

فسدت فسدت الزمان

yaʿ nī zamāna maʿ nā da sensin

5 eger şālīḥ olasın zamān daḥı şālīḥ ola eger sen ṭālīḥ-i

6 müfsid olasın zamān daḥı öyle ola ve eyitdi ki ʿadl ü dādı ʿādet idin ki seni

7 bu ateşden nigāh tutmağičün ʿadl bir hoş siperdür ve resül

8 ʿaleyhiʿs-selām buyurmuşlardur ki

العداء جنة وأهله جنة

9

باقية

⁵⁷ yaʿ nī ʿadl ü dād bir siper-i nighbān ve behişt-i cāvīdān-

10 dur **şiʿr**

دادك كره وار الحاله منزل خسروان دادك كره

11 **terceme** dād kııl ki dārʿül-ḥuld ʿadl idici meliklerüñ

12 pīridür **hikāyet** iderler ki şāḥib bin ʿibād zamānında

13 bir kimesneden nāme geldi ki fülān tācirüñ menşūr ḥayātın

14 dest-i kātīb-i kıudret

كل نفس ذائقة الموت

⁵⁸ ʿunvānıyla

15 muʿanven kıılup bī-nihāyet mal u menāli kııldı vārişleri daḥı

⁵⁷ “Adaletli olanlar Allah katında Rahman’ın yanında nurdan minberler üzerinde ağırLANacaktır .” Hadis-i Şerif, NesaiAdabu’l Kudat

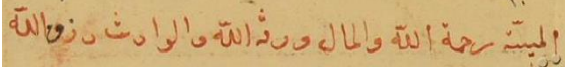
⁵⁸“ Her can ölümü tadıcıdır...” KK 3/185, 21/35, 29/57

61a

1 etfāl-i nā-bālīgadur anlaruñ nafaķasına kifāyet ider miķdārı

2 koyup baķsın pādīşāh-ı  alem penāhuñ ĥazīne-i  amīresine

3 teslīm olsun şāĥīb-i nāmenüñ cevābında yazdı ki

4

5 ya' nī meyyīte ĥaķķ te' ālī raĥmet kılsun

6 ve mālı verīşe-i erzānī olsun ve vārişleri ĥudā-ı  azze ve celle

7 berĥurdār emr itsün ve allāhu te' ālī la' net

8 eylesün **ĥikāyet** ebū ca' fer ĥalīfe bir gūn bir kūteh-bin

9 ĥatline emr eyitdi mūbārek yegāne-i rūzgār-

10 dı andan ĥazır bulundu eyitdi yā emīrū'l-mū'minīn ĥazret-i

11 seyyīdü'l-mürselīnūñ bir ĥādīşi ĥāĥıruma geldi ĥalīfe eyitdi

12 ki buyur işidelüm mevlānā eyitdi hasan-ı başrī raĥmetullāhi  aleyh

13 rivāyet kılurlar ki resūlullāh buyurmışdur ki kıyāmetde

14 cemī' ĥalā'ik bir şāĥrāda cem' idüp münādī nidā

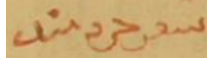
15 eyleye ki ĥaķķ te' ālīnūñ üzerine bār-ı minneti olan kimesne-

61b

1 ler kılksun diyü ol 'uqûbete müsteḥaḳ olan kimesnelere 'afv

2 ve raḥmet iden kimesneler ḥaḳḳ te'ālī ide çün bunlara mücrimleri 'afv

3 itdilerdi ben daḡı bunların 'afv itdüm diye

4 گوید که بر عهد و دار بود یادشاهی و دین آباد

5 بدین کاران در جهان ان بود که ما نند و کارین در این بود

6 **terceme** didi 'āḳıl ki eyle 'adl u dād/ kāvlar anuḡla dīn ü devlet

7 abād/ çün oldı 'adl-kār ḥaḳḳ te'ālī/ cīhānda

8 nesne yokdur andan evvelā **onunci bāb** pādişāhlara ḥizmet

9 eylemek beyānındadır pūşīde ve maḡfi degüldür ki pādişāh

10 selāṭin- i kām-kār ve rüzgāra ḥizmet kılamak kār-ı ḥaṭar-nāk

11 ve bir düşvār-ı maşlaḥatdur her kim ki pādişāhların südde-i

12 seniyye ve 'atebe-i seniyyesine ḥizmet kıla ol kimesne hem meded

13 ḥaṭır ve miḡnetde ve hem mesned-i kibriyā ve devletdedür ve bu

14 ma' nīden ki resūl ḥazretleri buyurmuşdur ki

15 **افترب ابواب السلطان افتبر** ya' nī her kim

62a

1 pādişāh-ı ‘ālem-penāh evvelinüñ dergāhına qarībdür fītnē ve

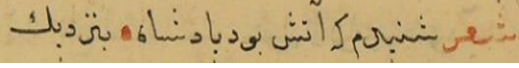
2 fesāddan ba‘ id degül ve ‘ arabda meşel-i meşhürdur ki

3 ya‘ nī her kim ki

4 kāse-i sulţāndan bir çatre āb içe dehānı odlarla

5 yana

6 terceme demişlerdür ki āteşdür bir pā-

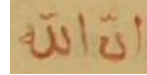
7 dişāh/kimesneye āteş ola mı penāh / eger şöyle ki taqđir-i

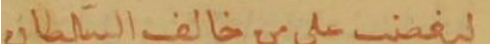
8 rabbānī ve hük-m-i yezdānī bir bendenüñ huşuşında pādişāhlar

9 hizmetinde olmasına cārī ola ol şahş gerekdür ki

10 hīçbir vaqtde ve hīçbir sâ‘ atde pādişāha muhālefet

11 kılmaya ki resül ‘aleyhi’s-selām buyurmuşlardur ki

12 ya‘ nī hudāvend

13 zemīn ü āsumān hışm eyler ol kimseye ki muhālif sulţān-

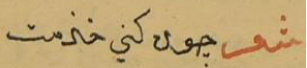
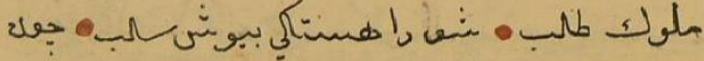
14 dur pādişāh hizmetine kıyām göstermege ikdām iden

15 kişiye vācibdür ki bu on kâ‘ideyi ri‘āyet eyleyüp

62b

- 1 hulāşasın kendüye şî'âr-dişâr eyleye tâ ki pâdişâhuñ
- 2 hışm u ' itâbında halâş bula **evvel** ol ki hiçbir hâletde
- 3 pâdişâhuñ ef' âline ve aqvâline münkir olmaya egerçi muţâbık
- 4 şer' -i nebevîyye dahı degülse bil ki anı anda tedrîc eyle ve te'ennî
- 5 ile men' eyleye **ikinci** şol ki levâzım-ı 'übüdiyyet
- 6 kemâliyle ri' âyet idüp pâdişâhuñ gönline istimâlet
- 7 vermegi hemîşe pîşe kıla **üçünci** hiçbir hâletde pâdişâhla
- 8 hüccetleşüp fermânına muhâlefet kılmaya **dördünci**
- 9 oldur ki hiçbir vaktde pâdişâhuñ ri' âyetine ğurre
- 10 olup anuñ hışm u ' iķâbından emîn olmaya **beşinci**
- 11 oldur ki pâdişâh huzûrında dilini kendüde dönüp
- 12 kimesneye hışm ve ' itâb eylemeye zirâ ki pâdişâh huzûrında
- 13 kimesneye hışm eylemek aña düşer ma' nî degül **altıncı**
- 14 pâdişâh fermânına kulaķ ve göz dönüp cemî' evâmirine
- 15 imtişâl eyleye **yedinci** oldur ki çün pâdişâh

63a

- 1 bir nesneyi maşlahat göre huzū' ve huşū' la söz pā-
- 2 dişāhuḡdur diye muhālefet idüp hücetleşmeye **sekizinci**
- 3 oldur ki pādişāhdan çok hācet dilemeye tā kendü hır-
- 4 metini yayınlanmaya ve eger bir hācet revā olmaya ol sebebden
- 5 incinüp hizmetde tekāsül itmeye ki kendü helākine mü'eddī
- 6 olur **toğuzuncı** oldur ki pādişāhuḡ hizmetde nīk
- 7 hūy ve küşāde rūliḡi 'ādet kıilup endüh-gīn
- 8 ve turş-rūy olmağdan ictināb eyleye **onuncı**
- 9 oldur ki pādişāhların hizmet-kārları ile 'adāvet
- 10 kılmaya eger şöyle ki 'adāveti dahı var ise pādişāh huzūrında
- 11 izhār ve huşūmet kılmaya anuḡ hağğında pādişāh söyledüḡi
- 12 vağt bir vechle 'arz ide ki naşīhat tarafından olup
- 13 nice maşlahatları mutazammın ola ve her hālde rıfğ u müdārāyı
- 14 kendüye şī'ār-dişār eyleye
- 15

63b

1 درای دو چشم وارنگ که چون بر روی فرازدار

2 • دولب terceme her ki ide şāh hizmetini taleb/ kıla

3 ol şabrı kendüzine selb/ içerü girse yuma göz-

4 lerini/ her kaçan taşra çıka bağlyya leb/ebed her yerde

5 müfid ve hūbdur huşūşa pādīşāhlar hūzūrında gāyet

6 mergūbdur ve yaqīn bil ki selāṭīn rūzgāruḡ hizmetinde

7 olmaḡ 'azīm düşvārdur şī' r نو دانی که زردی که شهر

8 یار • بود خویشتمی داشتی سخت کار • دل از صیبت

9 شاه خیره شود • دو چشم بیند بره شود terceme

10 yaqīn bil şehler eşiginde ey yār /olur hizmetde

11 olmaḡ suht düşvār / olursa heybetinden sīne

12 büryān/ olur şeh korkusından dīde giryān

13 eflāṭūn eyitmişdür ki ' aqıbet endīşe olan

14 pādīşāhdan ne ḡadar dil-rīş ise daḡı anuḡla

15 bārid kelimāt itmez ve her ne deḡlü pādīşāhdan luṡf

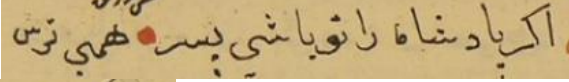
64a

1 ʿināyet-i nevāziş ve riʿāyet görse aña ʿizze olmaz ve ne

2 deñlü muḳarrib olursa aña rübūde olmaz ki taḳarrubda ḫaṭar

3 tebāʿ üdiyledür ve anlaruñ ḳabūlinde hevādan pinhān-

4 dur **şiʿr**

5 **terceme** olursuñ daḫı sulṭāna

6 yüsrin / eger başuñ gerekse ḫorsın / **sendabād-ı**

7 **ḫakīm** eydür pādişāhlara ḫizmet itmek ve deryāda

8 ticāret eylemek ve yalan ile yazı ve arslan ile terk

9 tazı ḳalmaq kār ḫaṭar-nāk ve ʿazīm sehīm-nākdur **fiḳrā-**

10 **us ḫakīm** eydür pādişāhuñ rızāsında olup

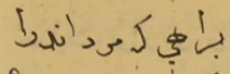
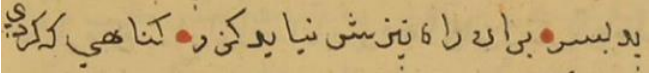
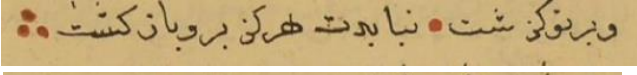
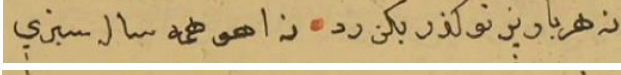
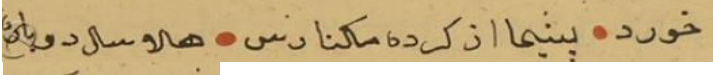
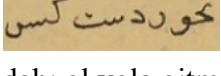
11 anuñ göñli murādınca ḫizmet itmek ḫizmet-kārenüñ

12 baḫtlılıḳ ve ulu ḡanīmetdür **soḳrāṭ** eydür pādişā-

13 huñ bir ḫizmet-kārı ḡunāhkār olsa pādişāh luṭf

14 idüp ḡunāhın ʿafv eylese evvel ḫizmet-kāra vā-

15 cibdür ki miḳdārını bile bir daḫı ol ḳuşūr-ı zilletde

- 1 bulunmaya **ebū šekūr** eydür **šî'r**
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6 **terceme** şu yolda ki bir kerre aña ziyān/
 7 daḡı ol yola gitmeye kār vān / şu cirmī ki bir kez ide
 8 bir kişi / anı şanma her-bār ki qala saña ki her-gāh āhu bu-
 9 lınmaz giyāh / peşīmān ol insiñ günāhı hemān/
 10 ki bir kez açılır ‘ālem-i mişāl / yaqīn eflātūn pādīşā-
 11 hlara ḡizmet itmek mutaşavver degül illā üç nesne
 12 ile alın kūteh ü çeşm-i zībābını nigāh dutmağ-
 13 lıqla **mü'eyyid** eydür ḡizmet-kār her ḡālde pādīşāh
 14 ferḡunde fāl-ı ḡuzūrında ḡışm ü ‘itāb eylemekde
 15 ictināb eyleye ki nisbetde ol bir qatre āb

65a

1 ve pādīṣāh bir deryā-ı bī-ḥesābdur **şî' r**

بدین پوانکی ماندله

2 **terceme** hemānā sen anı

داوری • کچشم سوی زرف دریا بری

3 dīvāneliḳ bil/ kā' idesin çeşme-i bahre muḳābīl **minūçehr** eydür

4 ḥaşemünj evveli dīvāneliḳdür / ve āhiri peşimānlıḳdur **baṭlamyus**

5 eydür çok güftār olur ki ḥadd-i zātında belāyken pādīşāhlara

6 ilkā eydürler anlar daḥı sem' -i ḳabūl ile işgā iderler temşīli

7 hemānā bir müşt gil gibidür ki dīvāra çalsalar eger anda ḳarār eylemezse

8 daḥı āşarı ḳalur **ḥukemā dimişlerdür ki** pādīşāhlar maşlaḥatında

9 toḡrulıḳdan ve istiḳāmetden eyü nesne yoḳ zīrā ki istiḳāmet

10 mebde' her ḥaşletde **şî' r**

بکری و ناراستی کم کراب

11 **terceme** cihān toḡrulıḳdan

جهان از بی براستی شوبیای

12 oldı abād/çaḡırma egriligiyle şaḳm ad / **ḥikāyet**

13 nūşirevān-ı 'ādile eyitdiler bizüm ortamızda bir

14 'ādet ihdāş eyle ki biz aḡa ṭāḳat getürüp ri'āyetine ḳa-

15 dir olavuz nūşirevān eyitdi rāstlıḡı 'ādet idinüp

65b

1 anı ri'āyet idüñ ki toğrulıķ ve hıçbir nesne

2 yokdur andan evveli ve rāstlıķ iki nesneden ' ibāretdür

3 biri güftār ikinci girdār **şî'r** هرا نكده شور استيت

4 اشكار • فراوان بود مرزا خواستار • رحى كن خداوند

5 **terceme** ne vaķtin شد مختيار • بوايدش بي سرخ بيسيار كار

6 ki şıdķuñ ola aşikār / saña çok kişiler ola hā-

7 stār/çü kavilden ĥudāvend rāzī ola / ola müşkil

8 işler hep asān aña/ pes işide kişi rāstlığı pīşe kılmaķ

9 şıfat-ı ĥamīdedür ve e' ūcācdan ictināb eylemek ' uķalā ķatında

10 pesendīdedür ki yalan cemī' ekābir ve a' yān ķatında bir fi'l-i

11 giryedür **mihrānbih** eyitmişdür ki ĥinlik yalancılıķdan

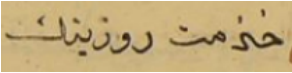
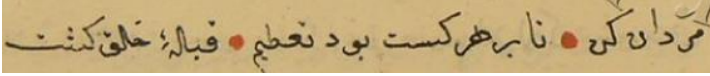
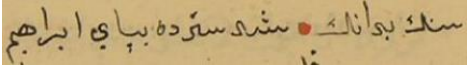
12 evlā ve müstaĥsendür **şî'r** نگوهيده باشه دروغ از ماې

13 بسوي بنر كار و بسوي خداي • يك اهو كه از يلك

14 دروغ ايدا • بصد راست گفتن نه ايدا • دروغ اب

15 واز دم گتر كند • و كر راست كوي كه با و ر كند

66a

- 1 yalancı olma istersen şa'adet / andan hudā ve hālik
- 2 nefret / kişiye bir yalan sözden gelen / nice gerçeğe
- 3 gitmez bî-şekk ü rayb / yalanı her ki iş ide üzerine/
- 4 inanmaz gerçek sözine / **hakīm-i hindī** eydür üç
- 5 nesne bed-bahtlık 'alāmetidür **evvel** kişi kendü 'aybın gör
- 6 memek **ikinci** gayruş 'aybın görilmek **üçüncü** yalan
- 7 söylemek **nüşirevān-ı 'ādil** eydür hiçbir kimesne murād dilen-
- 8 ende kāni' itmek mutaşavver degül bārī gerekdür ki
- 9 a' dādan intikām alup ehibbāya fā'idesi doğunmağa
- 10 ihtimām eyleye ki bir maşlahat dahı müyesser degül illā meger ki pādişāh
- 11 hizmetinde olan kimesneye **şir**
- 12
- 13 **terceme nīk**
- 14 ādemiye hizmet kıla tā saña her kişi ide ta'zīm / kıble-i halk
- 15 oldı senüñ / harem çün kadem başdı aña **efādil**

66b

- 1 dimişlerdür ki pādişāh bir deryā-ı pākdür ki kimse-
- 2 den şerm-i pāki yok ve şehriyār olanuñ dostlığı ve mīhribānlığı
- 3 ol dıraht-ı mīve-dāra beñzer ki şuyı miğdārı
- 4 hācetine açar yaqīn bil ki üstāda şākird ve āmūzgār
- 6 eydür her ne deñlü sulţān-ı zamān ve zemīnden ırağ olur-
- 7 sañ anuñ hışm u ʿ itābından emīn ola ki pādişāh-ı āfitāb
- 8 ʿ ālem-tāb gibidür ki her yere hūkmi nāfizdür **hukemā** dimişler-
- 9 dür ki pādişāha hıżmet-kārdur ya seferin itmek gibidür ki
- 10 gāhī renc ü miñnet ve gāhī sūd u selāmetdür **şif**
- 11
- 12 **terceme** hemīşe deñizden güher çıkmaya/ dem ola ki beş dağı
- 13 kırtılmaya **büzürmihr** eydür nīk-bahtlık ʿ alāmetinüñ
- 14 biri oldur ki kişi hıżmet itdügi pādişāhı ʿ ādil ve
- 15 hūb-girdār ola ve bed-bahtlık emāretinüñ biri

67a

1 oldur kim kişi hizmet itdügi pādişāh zālīm

2 ve cebbār ve hıŧm-nāk ve ğaddār ola **ŧi'r**

3 اوروزشت و نیکو بچشم • نه نیکو بود پادشاه

4 زود خشم • کراکار با شاه بدخوبد • بیازم بری

5 **terceme** çı ger zıŧ ü nīk getürür

6 ŧitāb / yaraŧmaz ki tīz ide ŧehler metāb / cihān-

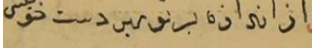
7 ban ola her nefŧ / ŧu kim ola bed-hūy ŧehe hümā-nefŧ

8 **büzürcmihr** eydür ŧehriyār ile bende-var zindeġānī

9 itmek gerek zıll-ı īzed-i müthāl ve sāye-i hūdā-ı bī-

10 miŧāldür **hukemā dimiŧlerdür ki** hizmet-kār olına ŧehriyāre

11 muhālefet idüp kendü miġdārından ziyāde hareket

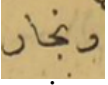
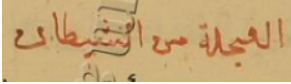
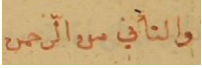
12 itmek cā'iz degül **ŧi'r**

13 • فزود ان کلیمت ماکنش پای خوبش • هر ان کس که

14 با پادشاه یکی • سنجزه کند ما نداندر زمین • کراخ

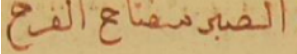
15 کسکه بیچر سراز شهر بار • چه انکسکه او دیر خارو

67b

- 1 **terceme** elüñ uzatma saña düşmez ise /
- 2 yorğanuña göre hemîşe / şu kim şehlerle eydür kibr ü kîn ol /
- 3 çalar yerden yere bal kendüzine ol / şu kim yüzden dere
- 4 şehlerden iy yâr / şoqar kendü eliyle gözine hâr **on**
- 5 **birinci bâb** şabr u şitâb eylemek beyânında pûşide
- 6 ve maḥfî degüldür ki şabr insānuñ cümle-i ḥişâle ḥamîde ve
- 7 evşâf-ı pesendîdesindendür ve ta' cîl ü şitâb
- 8 daḥı cümle ef' âl-i ḳubḥ ve aḥlâḳ-ı zemîmesindendür ve resûl
- 9 'aleyhi's-selâm buyurmuşlardur ki
- 10 ⁵⁹ ya' nî kâr-ı şeyṭân ve te'ennî fi' l-i raḥma-
- 11 ndur 'uḳalâ dimişlerdür ki şabırda beşer fâ'ide vardur beyne'n-
- 12 nâs ḥûb ve aḥsendür ve ta' cîlde beş ḥâşşe
- 13 vardur ki cemî' ḥavâş ve 'avâm ḳatında ğayr-ı müstaḥsendür
- 14 **evvel** ol ki şabırda ümîd-i ferḥat ve ḥubûr u sürûr selvet
- 15 ve serverdür ve resûl 'aleyhi's-selâm ḥazretleri buyur-

⁵⁹ "Acele itmek şeytandır, teenni itmek / sabretmek Rahmân'dandır." Hadis-i Şerîf , TDV İslam Ansiklopedisi, Teennî maddesi

68a

1 buyurmuşlardır ki ⁶⁰ ya' nî şabr kilid-i

2 şādīmānī der-pīş bundan ma' lūm oldı ki ta' cīl

3 ve şitābda bunun zıddıdır mütevaqqı' dūr **ikinci** şabrdan

4 şavāb ve şitābdan haṭā mütevaqqı' dūr ki resūl 'aleyhi's-

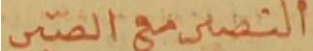
5 selām buyurmuşdur ki

6 ⁶¹ ya' nî her kim ki şabr ve te'ennī eyleye ol

7 işde muşib veyā şavāba qarībdūr ve her kim ki bir işde

8 ta' cīl eyleye hemin muḥāṭara ve haṭāya qarīndūr üçünci

9 şabrda fetḥ ü nuşret mercūdur ve resūlullāh ḥazretleri

10 buyurmuşlardır ki ya' nî fetḥ u zafer

11 şabr ile müyesserdūr ve bundan istidlāl olunur ki şitāb

12 ve ta' cīlde bunun zıddı ki şikest ve hezīmetdūr ol

13 mütevaqqı' dūr **dördüncü** şabrda ümīd tevritde

14 yazılmışdur ki ya' nî

15 şabrdan 'evlā hiçbir ḥasene-i a' lā yok ve bu kelāmuḡ

⁶⁰“Sabır ferahlığın,kurtuluşun anahtarıdır.” Hadis-i Şerif, Mesnevî

⁶¹“Tennî eden/sabreden isâbet eder, acele eden hata eder.” Hadis-i Şerif, Beyhekî

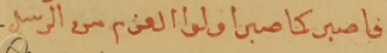
68b

1 medlulātından mütefeh̄im oldu ki ta' cilden hāşıl o-

2 lan nesne seyyī'e ola **beşinci** hāzret-i risālete

3 ittibā' ve iktidā eylemekdür ki hāzret-i rubūbīyyeti

4 kelām-ı mecīdinde ve furqān-ı hāmīdinde

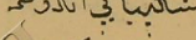
5 buyurmuşdur ki ⁶²

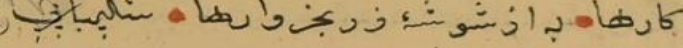
6 bu ayetden ma' lūm ve mefhūm oldu şabr eylemek me'mū-

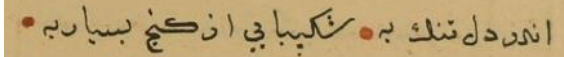
7 rāt-ı ilāhīden ve 'acele ve şitāb kabīl menāhīden

8 ola fi'l-cümle vāzih ve lāyih olan oldur ki şabr ekşer

9 umūrda musteḥab ve aḥsen ve ta' cīl cümle-i aḥvāle

10 mekrūh ve ğayr-ı müstaḥsendür **şî'r**

11

12

13 **terceme** her işde ādeme şabr eylemeklik / yeg ola yükleriyle

14 sīm ü zerden/ şabırdur evvel her kaçan dil-teng olur

15 suḡ/ki yegdür şabr / **şakīḡ-i belhī**

⁶²“Azim ve kararlılık sahibi peygamberlerin sabrettikleri gibi sen de sabret...”, KK 46/35

69a

- 1 eydür her kimde kim bu dört haşlet ola ' âlemde
- 2 andan yeg bir âdem dağı olmaya **evvelki** haşlet hemîşe
- 3 şabrı pîşe kılmak **ikinci** her işde ' âkılâne fikr ve endîşe
- 4 kılmak **üçünci** ' adl ü dād itmek **dördünci** kişi
- 5 civân-merd olmak **sokrât** eydür ' acele tohm-ı peşimānī
- 6 ve şabr-ı ümîd-i şādımānîdür ve her kim ki şabr eyleye maṭlûbını
- 7 hâşıl olup her neyi maḫşûd ve murād idinürse
- 8 ' âḫıbet vâşıl ola / **rûmîler dimişlerdür ki** hergiz
- 9 bir fi' l-i ḫasen ta' cille muvâfaḫat kılmaz ki hâşıl şabr
- 10 selâmet degül ve netîce-i ta' cîl-i melâmetdür ve merd-i ' acül
- 11 lâyıḫ medḫ ü taḫsîn degül bil ki sezāvâr-ı nefsindür
- 12 **me'mûn ḫalîfe** eyitmişdür ki üç kimesneyile şabr yüzinden
- 13 zindegānī itmek gerek biri pâdişâh-ı sitem-kâr **ikinci**
- 14 merdüm-i bîmâr **üçünci** yâr-ı nîk **emîrû'l- mü'minîn** ' ali
- 15 **kerremallâhu-vechehu** buyurmışdur ki her kim ki şitâb

69b

1 ve 'aceli ve hışm ve tekāsüli terk eyleye dā'ima müreffehü'l-ḥāl

2 ve fāriḡü'l-bāl ola efāḡil buyurmışlardur ki ba'zı

3 iş vardur ki andan ta'cıl münāsibdür eger teḡā-

4 fül ve tekāsül göstereyin maḡşüd fevt olmaḡı

5 mūcib ola meşelā řol açılmıř gül-i ra' nā gibi eger

6 bāḡ-bān iki gün miḡdārıdur meger taḡşır eylese pejmür-

7 de ve efserde olup ol ḡüsn ü behcet

8 bi'l-küllıye hebā ola ve ba'zı iş vardur ki

9 anda řabr eylemek vācibdür ki mürür-ı eyyām ve ger řuhūr ve

10 a' vām ile daḡı ḡüb ve laḡıf olur meşelā şol

11 ḡurmā gibi ki eger anı ḡām iken deyü şuralar ol ḡalāvet

12 ve letāfet ki aḡa vaḡtinde gelür anı bulmaya eflāḡün

13 eydür ki şabır merāretin görmeye rüzḡār ḡalāvetin dınmiye

14 ve kişi ḡudreti yetiřmedüḡi işe iḡdām eylemek ḡudreti

15 yetdüḡinden teḡāfül idüp ihtimām itmemek evlādur

70a

- 1 iskender ender bir kişi ne değlü muhterem ve   aziz ve m kerrem
- 2 olursa m l u men l ol  adar  atında h v r u  akir
- 3 olmak gerek ve ne değlü şa  ab ve d şv r mi nete girift r
- 4 olursa ol  adar şabrı p şe kılma  gerek ve ne değlü
- 5 t v na olursa ol  adar rıf  u m d r  itmek gerek
- 6 b z rcmihr eyitmişd r ki her işde ta  c l ve şit b
- 7 itmek d şmanların fikr-i n -şav b itd ğinden  aberd r
- 8 eylemekd r ve res l   aleyhi's-sel m buyurmuşdur ki
- 9 isti  c l hi bir işde  el l deg l ill  u  nesnede
- 10 bir  ızı ere vermekde ikinci defn-i meyyit itmekde  
- 11  inci şınıf  jine ta   m g t rmekde  ukem -ı
- 12 f ris dimişlerd r ki bir nesne ki   ıra gelince hem n
- 13 fi lle gele  aşılı peşim nlik ve ned met der-piş-i    kl-ı
- 14 rid ya gerekd r ki bir nesneye i d m idicek aŗa her  ara-
- 15 fdan n zır olup g re ki tam mına nef  u  ardan

70b

- 1 ve istirāhat-ı vaʿtardan ne nesne müterettibdür ve tefekkür eyleyüp
- 2 bile ki bunun ʿaḥzā ve şavābı kanda ve buña münāsib
- 3 maḳām ne nesnedür ve güftār ve girdārda endiše ʿalma-
- 4 maḳdan iḥtirāz eyleye tā āḥiri evvel nedāmet ki ḥusreve
- 5 ve şol ʿuḳūbet ve melāmet ki ferzend-i müʿeyyide yetişdi
- 6 eyle olmaya ḥikāyet iderler ki ḥusrevün bir cāriye-
- 7 si var idi serv-i bālā semen-sīmā māh-rūy müşk-i
- 8 mūy laʿl-i leb sīb-i ḡabḡab kebk-i reftār tūḥ-i
- 9 güftār bu gice anı ḥalvete daʿvet kıluv muşāḥabet
- 10 ideyorurken buña dest-dırāzlık idicek cāriye
- 11 daḥı ger şerr āḡāz idüp ʿişve vü nāz iderken eli
- 12 ḥusrevün burnına doḳunup burnından ʿan
- 13 revān oldu ḥusrevün çeşmini ḥışm tīre
- 14 idüp müʿeyyide ḥaber gönderdi eyitdi bir kimesne
- 15 ki velī-niʿmetine el uzatsa anuñ ʿuḳūbeti nedür ittifāḳ-ı

71a

1 hüveydâda bulunmayup ferzend-i mü'eyyid hemân elin kesmek

2 gerek diyü endîşe itmez sözün hüküm eyledi pâdişâh

3 dağı emr itdi cāriyenün kesdiler bunca müddetden

4 sonra husreva nedâmet gelüp ol haber getüren

5 âdeme şordı ki ol hüküm-i mü'eyyidi eyitdi

6 yohsa bir şahş-ı âhar mi ol âdem eyitdi ki mü'eyyid anda

7 hâzır degüldi oğlu hüküm eyledi eyle olsa husrev

8 mü'eyyidi okudı mes'ele andan teftiş itdi

9 mü'eyyid cevâbında eyitdi ki dört kimesneden gayrı-

10 nuñ elin kesmek gerek husrev eyitdi ki anlar kimlerdür

11 mü'eyyid eyitdi biri şol cāriye ki halvet-hānede

12 ola **ikinci** mest **üçünci** tıfl **dördünci** divāne

13 ola pes oğluñ söziyle ben bu cāriyenün

14 nā-ħaqq elin kesdüm mü'eyyid eyitdi oğlanuñ

15 dağı elin kesmek gerek pes pâdişâh emr itdi

71b

1 mü'eyyidüñ oğlunuñ elin kesdiler **me'mün halife**

2 eydür bu söz ki söyleyesin ta' cîl ü şitâb

3 itmeyüp cevâbın endîşe kılmak gerek tâ şonra nedâmet

4 hâşıl olmaya **hikâyet** bir kişi bir a' māya eyitdi ki ' acebâ

5 nâ-binâlığuñ saña fâ'idesi yitigi a' mā eyitdi ki fâ'idesi

6 oldur ki senüñ gibi kişinüñ yüzün görmez **hikâyet**

7 manşūr-ı hâllâc zamânında havâric-i ' arabdan boy-

8 nı dönüp önüne gördiler istihzâ ile aña şor-

9 dı ki bizüm ' askerden sizünle gâyet şahâbeden

10 kimlerdür göster diyü ' arab eyitdi ben bu bahâdırları

11 görmeyüp dururam bilmezem kafâlarından

12 gösterün haber vereyin manşūr-ı hâllâc bu cevâbı işidüp

13 gâyet şerm-sâr oldu pes dâna gerekdür ki her söz ki

14 söyler te'ennî ile söyleye tâ ' âkıbeti hacâlet ve nedâ-

15 met olmaya **hikâyet** hasan-ı başrî raḥmetullâhi ' aleyh

72a

1 h azretleri g ayet ulularđı Őaĥ abeden  c y z miĥd r

2 kimesneyle mul k t itmişdi bir g n eŐn -1 kel mında

3 aŐĥ b-1 meclise eyitdi ey dir g  Őaĥ be ile Őoĥbet

4 ider iken Şimdi siz nle muŐ ĥabet ider z yigit

5 ehl-i meclisde eyitdi ey Őeyĥ-i isl m dir g  Őaĥ beye

6 daĥı ki h azret-i ris letile ‘ aleyhi’s-sel m Őoĥbet iderken

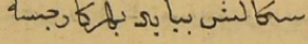
7 sizler nle muŐ ĥabet ider oldılar didi ĥasan-1 baŐr 

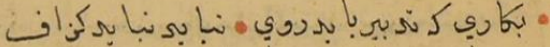
8 bu s zi iŐid p renc de ve Şerm-s r oldu

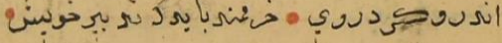
9 **b z rcmih**r eyitdi yaramıza rıfĥ u m d r  ideni s zlere

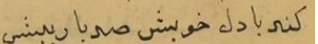
10 taĥamm l eylemekd r gel n ve civ n-merdlikd r ve ĥurbında

11 yazılmışdur ki ĥariŐ d ’im  maĥr m ve merd-i ‘ ac l hemişe

12 peŐim n ve n dimd r **Şi’r**

13

14

15 **terceme** gerekd r fikri

72b

1 dā'im pīşe itmek / ne söz kim söyleye endişe itmek /

2 şol işde kim gerek tedbîr kılmak / hoş degül

3 aña el urmak/gerek 'ākıl kaçan kim duta / danışa

4 gönliyle anı şad bār **on ikinci bāb** ihsān ve isā'et

5 beyānındadır pūşide ve maḥfi degüldür ki ihsān cemī' 'ālem-

6 bān kıatında evşāf-ı ḥamīde ve aḥlāk-ı pesen-dīdeden

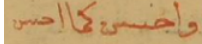
7 ma' dūd bir ma'nīdür ve cümle-i 'uḳalā ve zümre-i fuḳalā'
mütevāfiḳ-

8 lardur ki fırsat el virdükçe kişi ḳudreti yetdügi

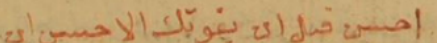
9 ihsānı kıılmağa iḳdām itmege ihtimām göstermek gerek

10 tā afāt te'ḥir vāsıtasıyla fevt olmaya ve bunun şemeresi

11 cihānda eylügile nām-ı nişān taḥşil eylemekdür ve ḥudā-ı

12 'azze ve celle kelāmında buyurmışdur ki

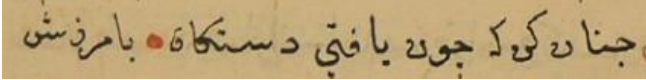
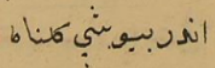
13 ⁶³ ve resül 'aleyhi's-selām buyurmışdur ki

14 ya'nī fırsat

15 fevt olmadan vaḳtinde eylük eyle **aristoḳālīs** eydür

⁶³“...Allah'ın sana ihsanda bulunması gibi, sen de insanlara ihsanda bulun...” , KK 28/77

73a

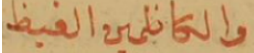
- 1 ahlāk-ı hamīde bir tohum-ı girān-mayedür ki hergiz zāyi‘ olmaz
- 2 **zenon-ı ekber ki** meşāhīr-i hukemā-ı yūnāndandır eyitmiş
- 3 her kim ki elinden geldiği eyelügi bir kişi hakkında taşşīr ide
- 4 kendünün ‘ adāvetin ol kimesnenün gönlünde cāy-gīr ide
- 5 ve her kim ki āsānda bir kimesneye ināyet ide haqīqate ol kimesneye
- 6 naşīhat itmekden ferāgat eyleye fi’l-haqīka muşāḥabetden
- 7 i‘ rāz itmiş ola ve her kim ki bir nesneyi bir kimseye ihsān
- 8 itmekden men‘ eyleye ol kimesne mennā‘ u’l-ḥayr olup bed-girdā-
- 9 r olmuş ola **efāḍil** dimişlerdür kim perhīzkār-
- 10 lık bünyād her ihsān ve ṭama‘ kārlık bünyād her ḥusrān-
- 11 dur **fennā ḥüşrev** sordılar ki saña ne nesne ḥūb
- 12 gelür didi ki ben mücrim merḥamet kıılup günāhın ‘afv eylemek
- 13 **şī‘ r**
- 14 **terceme** şuḡa cehd it ki elün
- 15 çün irişe/gene ‘afv itmek ola saña pīşe / **ḥikāyet**

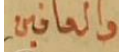
73b

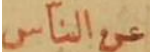
1 Һazret-i Һuseyn rađıyallāhu ʿanhümā bir gūn rūze dutmıŝdı

2 çūn aĥŝām oldı taʿām yemege oturdı bir gūlām ŧabağıla

3 aŝ gōtūrūrken ayağı sūrçüp Һazret-i Һuseynūŋ

4 ūzerine dōkildi eyitdi ki ⁶⁴ Һazret-i Һuseyn

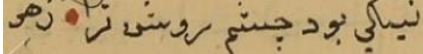
5 eyitdi ki ĥıŝmı hazm eyledüm gūlām eyitdi

6 ki ⁶⁵ Һazret-i Һuseyn eyitdi ki ʿafv dağı eyitdüm gūlām eyitdi

7 ki ⁶⁶ Һazret-i Һuseyn eyitdi ki seni āzād dağı

8 eyledüm **hakīm-i hindī** eydür eylük bī-gāneyi āŝinā ve dūŝmeni

9 dostı bā-vefā eyler ve yaramazlık āŝināyı bī-gāne-var dostı

10 ʿadūvvi ġaddār eyler **ŝiʿr**

11 **terceme** olur eylükle iy cān

12 çeŝm-i rūŝen/ saņa her bed-terdür eylük ola cevŝen

13 **eflāṭūn** eydür eylük itmek ve tevāzuʿ gōstermek

14 bir niʿmetdür ki kimse aņa ĥased itmez **imām ŝāfiʿ i Һazretleri**

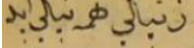
15 raĥmetullāhi ʿaleyh eydür ŝirīn zebān nice tīġ-ı berrānı

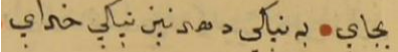
⁶⁴“...öfkelerini yutanlar/yenenler...”, KK 3/134

⁶⁵ “...insanları affedenler...”, KK 3/134

⁶⁶“...ve Allah iylik yapanları sever”, KK 3/134

74a

1 kendü nice şimşiri berrān eyler **şî' r**

2 **terceme** hemīn eylükden

3 eylük ola hāşıl/eyüye verür eylügeni huzā bil **sendabā-**

4 **d-1 hakīm** eydür şeref tevāzu' ve meskenetde ve kerem eylük itmekde

5 ve ululık taqvā ve diyānetdedür **fennā hüşrev** eydür ulu

6 devlet ve büyük sa' ādet üç nesnedür biri āfet-

7 lerden emīn olmağ **ikinci** yaramazlıqdan ba' id olmağ **üçünci**

8 eylügene qarīb olmağ **hukemā** dimişlerdür ki eyülerünmüşāḥabeti

9 evvel sāğar-ı zerrīn gibidür ki şınması müşkil ammā şınduğdan

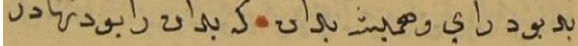
10 sonra yine ıslāḥ itmek āsān velī müfsidler müşāḥabeti

11 bir cām-ı sıfālīn gibidür şikest olması āsān ammā

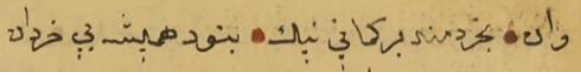
12 şikest olduğdan dürüst olmağa imkān yoğ /

13 **büzürcmihr** eydür müşāḥabet-i eşirrā itlāf-ı zindegānī

14 ve müşāḥabet-ı nīkān sermāye-i ' ömr-i cāvidānīdür **şî' r**

15

74b

1

2 **terceme** bed olanuñ bed olur hem-nişini / ki yine dīv olur

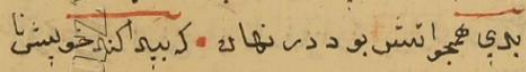
3 dīvüñ qarîni ‘**ulemā** dimişlerdür ki eylük nîk-bahtlık

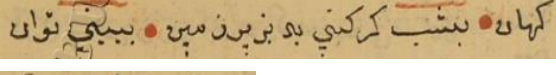
4 ‘alâmetidür sa‘y eyleye ki nîk-baht olasın ve eyülerle

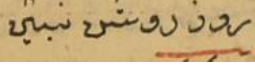
5 şöbet eylemek perhîz-kârlar şınıfıdur cehd it ki perhîz-

6 kâr olasın ve yaramazlıqdan ihtirâz eyleye ki yaramazlık bir

7 âteş-i pinhân gibidür nâ-gâh bir gün ‘ayân olur **şî‘r**

8

9

10 **terceme** yaramazlık durur bir nâr-ı pinhân

11 ki tâ ki kendüden olur hüveydâ / qarañu gicede defn

12 itseñ anı / hemân ol gündüz ola âşikâr / ve

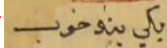
13 dimişlerdür ki bir kimesneye ki eylük idesin âşinâ ise

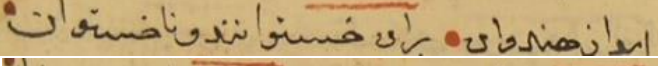
14 dost ola eger dost ise qul derecesinde ola

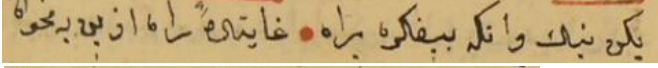
15 eger bî-gâne ise bir gün ola ki mükâfâtın qıla eger senüñ

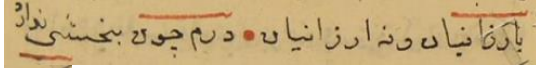
75a

1 hıçbir hızm̄etũnde bulunmağa şabil olmaz ise dağı   indallāh

2 mũşāb ve mecũr olmağdur şir

3

4

5

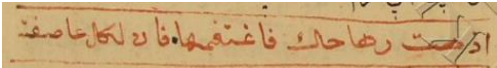
6 terceme deyũpdũr hindiler bir ĥũb pendı / kānĩ

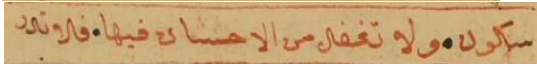
7 řāh u gedālar hep yıgıtdı / sen eylũkleriņi eyle şuya

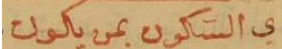
8 şal / şaleb eyleme dağı rehnũmā gel / eger dānā ola ger

9 ola nādān / ziyān itmezsin eyle luş u āsān / emĩrũl-

10 mũminĩn   alĩ kerremallāhu tealĩ veche buyurmışlardur ki

11

12

13 yanĩ nesĩm-i devletũņ deper nesne

14 ĥoř gũr ki ve her cũnbiřũņ āĥir sũkũnı / ĥoř

15 eylũk eyle fışat eldeyiken/ ki ādem dāimā bulmaz bu gũni

75b

- 1 **hikāyet** ol vaqt mūsī ‘aleyhi’s-selām tūr-ı sīnā-
- 2 dan geldi sāmīrī bir zerrīn peydā idüp
- 3 anuñla kavm-i mūsīyi bī-gümrah kılmışdı mūsī ‘aleyhi’s-selām
- 4 buyurdu ki od yaqdılar o gevsāleyi yaqup eritdiler
- 5 sāmīrīyi taleb kıldılar bulunmadı kırk günden sonra
- 6 hazret-i mūsīye getürdiler mūsī ‘aleyhi’s-selām eyitdi
- 7 bunca vaqtden beri qandayıduñ bir yufkanuñ ardında
- 8 mūsī eyitdi bu ne ‘aceb söz olur sāmīrī eyitdi
- 9 yā resūlullāh her gün dervīşe bir yufqa şadaqa
- 10 eylerdüm haqq te‘ālī beni sende eylerdi bu gün virmedüm
- 11 lā-cerem giriftār oldum **büzürmihr** eydür ādemüñ dilini
- 12 mezemmetden medhe getürmek ve bir kişi kendünüñ kerā
- 13 hittini halk göñlinde götürmek mümkün degül illā luḡf
- 14 u ihsān ile ve bir kişiyi darb-ı dost ile muḡī‘
- 15 itmek olur illā göñlini şiddīk itmek baḡşīş ve in‘ām

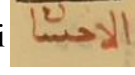
76a

- 1 ile olur **hikāyet** imām-ı a' meş bir gün mescide otu-
- 2 rurdi kâdî ebū yūsuf mescid kapısında uğradı
- 3 a'meş eyitdi hudāya ehl-i islāmı bu zālīmüñ elinden
- 4 sen halāş eyle kâdî ebū yūsufa bunı haber virdiler
- 5 evvel gice a'meşe beş yüz aqça ve bir cāme ve bir nice pāre
- 6 aqmışe gönderdi yārendesi mescid kapısında geçdi
- 7 imām-ı a' meş eyitdi hudā pāyidār-ı islām bu emşāli
- 8 muqtedā-i dīn ve ' ulemā-ı ehl-i yakīnden hālī eyleye şākır-
- 9 dleri bunun bu aşl harekātına ve bu vechle kelimātına hayrān
- 10 oldılar a'meş eyitdi ta' accüb itmek dūn ki eyle
- 11 didüm āzāde madem bu gün anuñ ' abīd-i ihsānıyam ki
- 12 dimişlerdür ki **el-hayyü ' abül-berr** ya' nī āzāde kimesneler eylük
- 13 bendesidür **nüşirevān-ı ' ādil** eydür be-ğāyet
- 14 bu dört nesneye ri' āyet itmek vācibdür biri
- 15 eylük eylemek **ikinci** halka merhamet itmek **üçünci**

76b

1 dost kazanmaqdur **dördünci** cefāya taḥammül kılmmaqdur

2 emirü'l-mü'minîn 'ali kerremallāhu veche buyurmuşdur ki

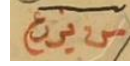

3 **يقطع النساء** ya' nī iḥsān kaṭ'ı zebān eyler **hukemā**

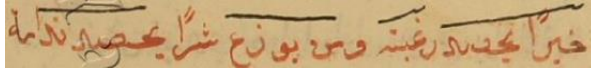
4 dimişlerdür ki her ki kendüyi bed kirdār ile evvel nīk-kār-

5 dur ve her kim kendüyi nīk-kārıyla ol bed-girdārdur

6 ve resūlullāh 'aleyhi's-selām buyurmuşlardur ki

7

8 ya' nī her kim ki ḥayr aḡa raḡbet ide nice ve her kim

9 ki ḥasret ve nedāmet nice **dānālar dimişlerdür** ki her kim

10 ki kendünün devletin ḡayruḡ devletiyle isteye ol kimesne

11 devlet bulmaya ve her kim ki ḡayruḡ refahü'l-ḡāl olduḡın

12 istemeye da'ımā mükedderü'l-bāl ola **baḡlamyūs** çün bir kimesneye

13 iylik idesin aḡa minnet idüp anuḡla iftiḡār eyleme ve

14 elüḡden geldükçe kimesneye yüz şunma ve iylikden perḡiz eylemeye

15 şeref luḡf u iḡsān ol ki bir kişi aḡa her-

77a

1 giz peşimān olmaz ve muḳtezā-ı ‘adl inşāf oldur ki

2 çün bir kişi senüñ ḥaḳḳında iylik itmiş ola andan

3 minnet olup mükāfātın itmege sa‘y itmek gerek-

4 sin **şi‘r**

بنوداف که مردم که نیکی کند که نامکافات ان جنبه

5

منکافاتها چیزی کونه بود یکبار آنگاه کار دهمان بد رود

6 **terceme** kişi iylik anuḳçün eydür saña / mükāfāt

7 sende aña/ mükāfāt daḥı olur bir nice / biri oldurur

8 gibi pişe ol / **on üçünci bāb** nīk-ḥulḳ ve bed-ḥulḳ

9 beyānındadır ve ḥazret-i risāletden ‘aleyhi’ş-şalātü ve’s selā-

10 mdan su’āl eyitdiler ki

ای المؤمن افضلهم⁶⁷

ya‘nī mü’-

11 minlerden kimlerdür efḍal cevābında buyurdılar ki

احسنهم

12 **خلقا** ya‘nī ḥüsn-i ḥulḳ olanlardır ve daḥı buyurmışdur

13 **واؤه ما بوضع في الميزان الخالق الحسن**⁶⁸ ya‘nī rūz-i

14 ḳıyāmetde evvel mīzāna gelen nesne aḥlāḳ-ı ḥamīde ve ḥaşā’il-i

15 pesendīdedür **şi‘r**

خردمند کوبد که بنیاد خوب

⁶⁷“Mü’minlerin en faziletlisi kimdir?” Hadis-i Şerîf , TDV İslam Ansiklopedisi Münzîrî maddesi

⁶⁸“Mizanda ilk olarak koyulacak şey, güzel ahlakıdır.” Hadis-i Şerîf , , TDV İslam Ansiklopedisi Taberanî maddesi

77b

- 1 زشتمت و داننس نکهبان او • نکود استار اناک
- 2 خسی و بود • کرآه با ربرجان بود خوی بد • بهشت
- 3 ان کسی را که او نبالک خوست • که دانسنی خبی مردم
- 4 بدوست • هر چیزها را پسندد و خرد • مگو ناخره مندا
- 5 **terceme** didi 'ākıl ki hūsn-i hılķa bünyād /

6 hayādur līk dānişdür nigeḥ-bān / didügi husrevün

7 hoş dāsītāndur / ki cān hūy-ı bed bār-ı kirāndur/

8 behişt anuḡ ki ola hılķı zībā / ki 'anuḡ andan kişinüḡ

9 hayr peydā / gelür her nesne 'aqla hūb-ı dil-bend / meger hūy-ı

10 bediyle nā-hurd-mend **büzürcmihr** eydür hūsn-i hılķdan

11 pek hūb-nejad ve 'alī nihād ve 'ākıbet endişelik

12 gibi hiç bir dāniş olmaz ve kim azarlık gibi hiç perhiz-

13 kārlık olmaz **hikāyet** imām-ı a' zāmuḡ raḡmetullāhi 'aleyh cemālī

14 aḡlāk-ı ḡamīdesinden biri oldur ki bir cuhūduḡ

15 aḡa deyni var idi imāmuḡ ve göḡli ol deyni meṡālibe

78a

- 1 alıcak cuhūd ü gün mühlet isteyüp sefere gidüp
- 2 bir yıl midārı āyet oldu ün yine seferden geldi
- 3 vekīl azret-i imām ile müşāvere eyledi ki cuhūda
- 4 teāzā eyleyeyüm diyü imām buyurdu misāfirdür bir hafta
- 5 şabr eyleyelüm bir haftadan sonra vekīl meālibe alıcak
- 6 cuhūd hemān mühlet isteyüp bir yıl adri daı
- 7 āyet oldu ün yine geldi vekīl bir haftadan
- 8 sonra ālib-i māl iün vardı cuhūd yine mühlet
- 9 isteyüp bir yıl midārı zemān daı āyet
- 10 bu arī ile beş yıl midārı zemān
- 11 āyet oldu def' -i vait eyledi azret-i ebū anīfe 'aleyhi'-
- 12 rrahme hibir vatde teāzā idüp anı rencide eylemegi
- 13 revā görmedi anula şabr u medār eyledi āir cuhūd
- 14 bir gün ebū anīfe hizmetine gelüp müslümān oldu
- 15 ve eyitdi ben şol deynde olur kim anda senü

78b

1 gibi bir evşâf-ı hamîde ve ahlâk-ı pesendîdeyle mevşûf

2 kimesne ola ve ‘ arabda meşel-i meşhûr ki

3 ya‘ nî

4 her kim ki hüşn-i hulkı ve kelimât-ı laţif ve müstaşsen ola rûzi-

5 gâr aña müsâ‘ adât ve muvâfaqat eyleyüp kavî anı ulu-

6 layup ri‘ âyet eyleyeler **ķārun** eydür cedd ü cehd

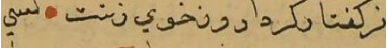
7 hüşn-i hulkı ziyāde eyle ki her kim hoş hūy olmaya andan

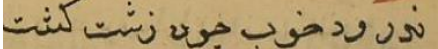
8 emānet ve diyānet gelmeye **hakīm-i sendabād** eydür merdüm bed hūy

9 dā’ima ef’ āl u aķvālinden dil-tengdür ve her kim ki merdüm bed hūy

10 eyle muşāhabet ide kendünüş hūzūr-ı nefsinı elden

11 çıkarup dā’ima renc ve belāda giriftār u ğam nāk ve endüh-gīn

12 ola **şif’ r**

13 **terceme** kaçan bed hūy görür

14 iyilik yüzünü biçer kişi hemān çün ekdüğünü **büzürcmihr**

15 hūy-ı nīk ile ol cihān hāşıl ve bu cihān abādān

79a

1 olur hindîler eydür her kimde ki bu beş haşlet ola

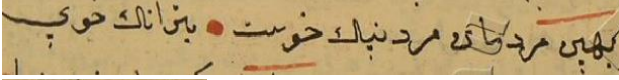
2 ol kimesne cemî' halâ'îk ortasında memdûh ve maqbûle

3 ola **evveli** hüsni-i hulq **ikinci** kanâ' at kılmak **üçünci**

4 dâmen-i şabri elden koymak **dördünci** şirîn güftâr

5 **beşinci** kim **eflâṭūn** eydür âdemün yaramazı

6 oldur kim bed huyluğı kendü şî'âr-dişâr eyleye **şî'r**

7

8 **terceme** eyü oldur ki ola hūy-ı zibā/

9 yüz ol kim yaramaz hūyı ola **hikāyet** ma' ruf-ı

10 kerhînün ḥaşā'il-i ḥamīdesinden beri oldur kim bir gün

11 bir şu kenârına yetişdi diledi kim abdestin tâzeleye koyında

12 bir muşhafı vardı anı bir yerde koyup abdest almağa

13 meşgûl oldı bir 'avrat gelüp ol muşhaf-ı şerîfi

14 uğruladı ma' ruf abdestini tamâm itdikden şonra ol

15 'avratuñ ardına düşdi 'avrat bunu görüp

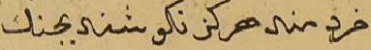
79b

- 1 gāyet ḥavf eyledi ma' rūf eyitdi ki ve hem eylemeye eger ḳur'ān
- 2 oḳumaḳ bilürsün müşḫafı saña bağışlayayum ' avrat
- 3 eyitdi ki bilmezem ma' rūf eyitdi yā müşḫafı neden ötüri
- 4 aldun ' avrat eyitdi andan ötüri aldum ki bir pīrāhene
- 5 deger şem' -i ma' rūf eyitdi ki müşḫafı baña verin saña pīrāhen
- 6 virin saña müşḫafı ' avratdan alup çıkardı giydügi
- 7 pīrāhen aña verdi rümīler dimişlerdür ki her nesne-
- 8 nün bir bünyādı ve ḥüsn-i ḥulḳun bünyādı şerm u ḥayādur
- 9 ve dāniş ü ma' rifetdür ve ' alāmet-i ḥūy
- 10 bed kimesneden naşīhat işitmeyüp herze ve hezeyān sö-
- 11 ylemekdür **büzürcmihr** eyitmişlerdür ki bir nice ḥūy revādur ki ' āḳıl
- 12 -dānā anı ri' āyet itmek vācibdür biri kendüye nef' i
- 13 olmayan sözi söylemek biri daḫı kendüye mażarratı
- 14 olan sözüni dilemeyüp ictināb eylemek ve biri
- 15 daḫı her işe kim iḳdām ide anuḡ āḫir ü ' āḳıbetine nazār

80a

1 eyleye biri dağı darb ve harbi şulh u şalāh üzerine

2 teraccūh itmeye **şî'r**

3 **terceme** çü hāşıl ola

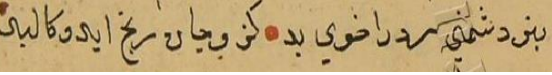
4 şulh ile selāmet hıred-mend itmeye çünki ikāmet **büzür-**

5 **cmihr** eyitmişdür ki cemāle bed hūlqdan biri oldur kim kişi

6 bed hūlqdan kendüye mazarrat menfa' at itdüm şana ve bir

7 i dağı oldur kim kimesneden 'ibret dilemeye ve biri dağı

8 oldur kim dā'ima hūlkuş 'aybın gözedici ola **şî'r**

9

10 **terceme** kişiye hūy bed-ter ulu düşmen ki andan incinür

11 hem cān u hem ten ve dimişlerdür ki bu iki nesne gāyet

12 nādānlık 'alāmetidür biri ol ki kişi kendü sīm-ü zerrīn

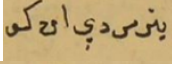
13 dileylene vere istemek kādīr olmaya ve biri dağı ol ki kendü

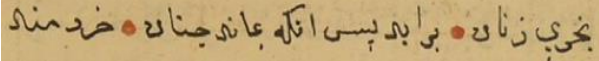
14 sırrını bir kimesneye haber vere şonra aña vaşıyyet idüp

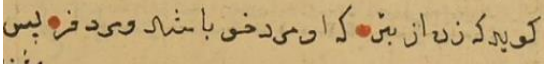
15 diye ki allahu te'ālī bunu kimesneye dilemeye **hukemā** dimişlerdür ki

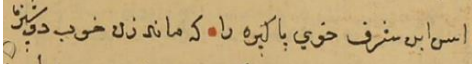
80b

1 'avratuŋ yaramazı oldur ki er hūylu ola ve erüŋ yaramazı

2 oldur ki 'avrat hūylu ola **şi'r**

3

4

5

6 **terceme** yaŋin bil ki ol kimsedür bed kişi / zenāne

7 ola hūy u cünbiŝi / hemīn oldurur 'avratuŋ bed-teri

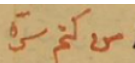
8 k̄anūn ola merdāne hūy u feri / yeter bu ŝeref hūy-ı

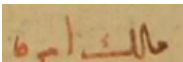
9 pākizeye / ki pākizeden hūb dūŝizeye / **on dö-**

10 **rdünci bāb** ketm-i esrār itmek beyānındadır pūŝide

11 ve maḥfi degüldür ki ketm-i esrār itmek kār-ı büzürg-vār ve her-

12 ḥālde ve cemī' aḥvālde bu ma' nī sūtūde ve maḥvdur

13 ve resūl 'aleyhi's-selām buyurmuşdur ki

14 ya' nī her kim ki sırrın gizleye her emrine mālīk

15 ola bu ḥadīŝden maḥŝūd oldur ki ya' nī her kim ki sırrın

81a

1 ‘ayān itmeye aḡa taḡṣīl murād itmek asān ola ṣol cürümden

2 ki eṣīrā ve a‘ dānuḡ murādına vāḡıf olmayup def‘ ine

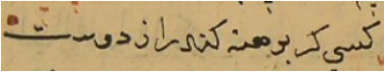
3 tedārik itmeyeler **eḡlāṡūn** eyitmiṣdūr ki zamīr-i esrāra

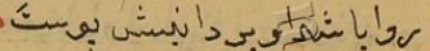
4 maḡzūn ve anuḡ kilidi dildūr ve her kim ki

5 ol kilidi ṣaḡlamaya nādān ve ḡāfildūr **büzürcmih**r eydür

6 üç kiṣiye sır söylemek ḡaṡ‘ ā cāyız degüldür bir aḡa ki aḡmaḡ

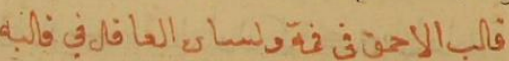
7 ola **ikinci** ṣuḡa kim dostı çoḡ ola **üçünci** oldur ki

8 **ṣi‘r**

9 **terceme** ṣu kim

10 evvela andan ‘ayān dost/ revā ola andan

11 yüz dilerse post / ve ‘ arabda meṣel-i meṣhūrdur ki

12 ya‘ nī

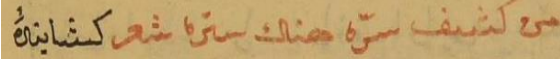
13 aḡmaḡuḡ ḡöḡli zebānındadır ve ‘ āḡıluḡ lisānı cenānında-

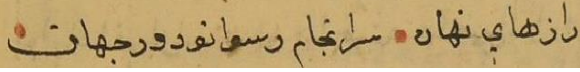
14 dur **erdeṣir** eydür her kim ki esrār-ı aḡvāl itmeye hergiz

15 o kimesne düşmenlerini pāymāl ḡılmaya ve ‘ arablar dimiṣlerdür ki

81b

1 her kim ki sırrın āşikār kıla kendü eliyle perdesin pāre pāre

2 ide

3

4 **terceme** şu kim keşf ide esrār-ı nihān ol / hemīşe

5 ola rüsvā-ı cihān ol / **nūşirevān-ı ‘ādil** eydür kim

6 pādişāhlar fetḥ-i bāb buldılar fikr-i şākīb ve tedbīr-i şa-

7 yible ḥāşıl kıldılar ve tedbīr-i şayib daḥı keşf-i

8 māfi ’z-zamīr eylememekdedür **hermes** eydür eger dilersen ki

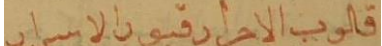
9 sırrıñdan düşmenler ḥaberdār olmaya ayende ve revendeye

10 nesne söylemeye bunda iki dürlü fā’ide vardur

11 **biri** oldur ki eger şā’b olursañ maqşūda

12 vāşıl olasın ve **ikinci** oldur ki eger muḥṭī olur-

13 sañ melāmet ḥāşıl kılmayasın ve ‘ arabda meşel-i meşhūrdur ki

14 ya’ nī āzādelerüñ

15 gönli esrāruñ kubūrıdır **ḥikāyet** ḥaccāc bin yūsuf

82a

- 1 ‘ahd-i qadīminde bir hācī vardı halvet gicelerde ned-
- 2 imliklere dağı eydürdi bir gice eşnā-ı kelāmda haccāc eyitdi
- 3 ki ‘avratları mahrem-i rāz eylememek qaṭ‘ ā cāyīz degül hācib
- 4 eyitdi ki küllīsi degül benüm bir rāz-dār ‘avratum vardur ki
- 5 hergiz keşf-i esrār eylemek anuğ şānı degüldür haccācı ha-
- 6 zīneden hezār dīnār getürdi alup üzerine
- 7 kendü mührin urdı hācibe eyitdi ki al bu altunı
- 8 saña ‘aṭiyye kıldum ammā ‘avratuña eyitdi ki bu dīnārı
- 9 senden ötüri hazāne-i pādīşāhdan uğruladum
- 10 hācib dağı fermān-ı sulṭān imtişāl kıldı bir nice
- 11 müddetden şonra haccāc hācibe bir cāriye-i hūb in‘ām
- 12 kıldı hācib dağı evine gönderdi çün aḥşām oldı
- 13 hācib evine vardı ‘avrat eyitdi bu cāriye ne cāriye-
- 14 dür hācib eyitdi ‘avrat eyitdi baña sulṭānuđ in‘ām u iḥsānidur
- 15 ‘avrat eyitdi eger benüm hāṭırum ri‘āyet idersenü bu

82b

- 1 bu cāriyeyi şat hācib eyitdi pādişāhuᅇ iᅇsān
- 2 itdūgi cāriye ben kaçān ola ki şatmak idüm ‘ avrat daᅇı
- 3 epsem olup ᅇayr u şerr ayruᅇ nesne denmedi ol gice
- 4 şabr u taᅇammül kıldı çün şabāᅇ oldu ᅇalkup ᅇaccāca
- 5 varup ᅇaccācla bulışdı temhīd-i ᅇavā‘ id-i ᅇizmet
- 6 idüp zemīn-i ‘ ūbūdiyyeti būs kılduᅇdan şoᅇra eyitdi ki
- 7 müddet-i medīt ve ‘ ahd-i ba‘ iddür ki benüm ketᅇūdām beni senüᅇ
- 8 şadaᅇa ve ni‘ metüᅇle perverde kıılır şimdi eger ol bed-baᅇtlik
- 9 idüp senüᅇ şükr-i ni‘ metüᅇi ve edā-i ᅇizmetüᅇi ri‘ āyet
- 10 itmekde taᅇşir itdiyse ben anı ketm itmege mazlūmdan
- 11 ᅇorᅇdum ve ᅇudā-ı te‘ āliden şerm eyledüm pes andan şoᅇra
- 12 bir kīse dīnārı ᅇıᅇarup ᅇaccācuᅇ öᅇinde ᅇodı
- 13 ve eyitdi ki bunu benüm erüm senüᅇ ᅇızāneᅇden benüm iᅇün
- 14 uğrulamışam ben ᅇarc itmege revā görmedüm müᅇriyle yine
- 15 ‘ izz ü ᅇuzūr ki getürdüm ᅇaccāc eyitdi ki iy zen-i pāk

83a

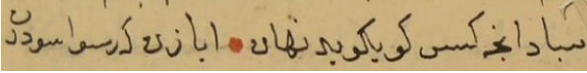
1 re'y-i haqq-ı te'ālī saña rahmet idüp 'ākıbetün hayr eylesün

2 çün 'avrat taşra çıkdı haccāc hācibe ādem gönderüp

3 ve oqudı ol kīseyi öninde qodı ve eyitdi ki senün ol

4 rāz-dār 'avratuñ getürdi eger haqıqat-ı hāle vāqıf o-

5 lmasam hāl-ı kažiyye nice olacağı ma' lūm idi **şir**

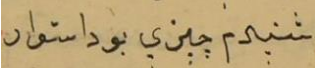
6

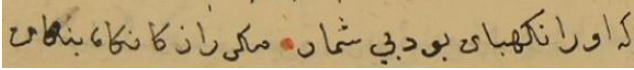
7 **terceme** şağınğıl 'avratı idinme sırdāş

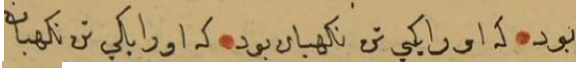
8 ki ider ol seni 'ālemlere fāş / **eflātūn** eydür her nesne-

9 nün ki nıgeh-bānı çoğ ola evvelā ol deñlü muhkem olur hılā-

10 finca rāz u esrāruñ nıgeh-bānı çoğ olursa ol deñlü

11 āşikār olur **şir**

12

13

14 **terceme** ne nesne ki çoğ ola nıgeh-bān/ olur ol

15 nesne gāyet muhkem iy yār / velī ol vaqt olur

83b

1 esrār-ı pinhān / kim aña bir kişi ola nıgeh-bān / **erdeşir**

2 eydür rāz ifřā itmekden dil kesmek evlādur **şi‘r**

3 اگر راز خواهی که پنهان بود • چنان کن تدبیر جفایان

4 بود • چو الماسی کاهن بپردهی • سخن نبردله را بده

5 دهی • راز را بدار بد هر جای بست • که راز را ز راز

6 **terceme** eger rāzuñ dilersenñ **کسی بدار در بست**

7 řala pinhān / hemān kendüñle řıl tedbīrūñ iy cān / ne resme

8 kim diler elmās-āhen / sūħan daħı geđer eyle çerkerdi / gerek bađlu

9 dutasın dilüñi/ ki kimse bilmeye rāz dilüñi **fennā ħüşrev** eydür

10 her kim ki iħfā‘-ı rāz eylemeye ol kimesne hergiz tedbīrinden

11 ħurrem olup ‘ adüvvine ġālib gelmeye ve bi‘l-küllı ki sırrı

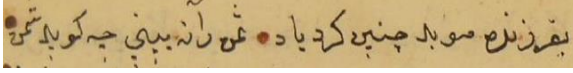
12 ehline dimege ruşşat yoğdur bu şanda şaldı ki nā-ehle

13 **şi‘r** کسی کاورد راز دلہ را بدهی • ز کبھی بکامہ خوا

14 هیدر سبب • تلفتی سزد را و راجا و دای • بجای

15 باز بایدش بستن بجای • ایا دوست و شمع نیاید کنیاد

84a

1

2 **terceme** şu kim kılmaya nihān

3 murād bulmaya ‘ālemde iy cān / gerekdür sır işitse behlivānlar /

4 dimegil sırrını bād- ı şabā / ki derdi oğlına mü`eyyid hemīşe

5 ne hoş dimişdür iy yār ki / dime rāzuñı kimseye zinhār

6 **on beşinci bāb** hırş ve dünyā beyānındadır pūşīde

7 ve maḥfī degüldür kim ‘ömr-i ‘ azīz her ne deñlü devr-i dırāz olursa

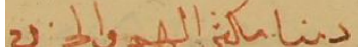
8 āḥiri fenā olur ḥayāt zindegānī ne kadar pāyidār olursa

9 ‘ākābeti nihāyet bulur ve ḥāşıl keşret-i emvāl ve zeḥārif

10 dünyā nedāmet ve peşimān ve şol himmet ki meşāliḥ-i dünyāya

11 maşrūf ola neticesi ḥüzün ve perīşāndur ve resūl

12 ‘aleyhi’s-selām ḥazretleri buyurmuşdur ki

13 ⁶⁹ ya‘ nī dünyāya rağbet

14 kılmak ḡam ve endüḥi ziyāde eyler ve bir kişi cihānına

15 eyle geldiyse yine alup gitdügi hemān oldur **şî‘r**

⁶⁹“Dünyaya rağbet itmek tasa ve hüznü artırır.” Hadis-i Şerif , Ahmed b. Hanbel, Kitābü’z-Zühd

84b

- 1 بر عهدہ بدی کامدی در جہان • نید با نوجہر اشکارا
- 2 ونہان • جنان و کامدی ہجینان و بلتہ ری • خورویہ
- 3 سسٹا افزویں ترا بر سہری • خہ و منہ کو بد کہ ہست
- 4 اہم جہان • **terceme** cihāne یکنی یولہ براہ و باہر حانہ

5 geldi ādem çünki ‘ uryān / yoğıdı nesne hiç peydā vü

6 pinhān/ çü geldügüñ gibi yine gidersin / di

7 bāri bu esbābı nidersin / cihāniçün dimişlerdür ‘ aklı

8 olan bul / ki iller geçmekiçün köprüdür ol **hikāyet**

9 melik-i minūçehri evvel zaman kim şaberistānda efrāsiyāb-ı

10 ğaddār hışār kılmışdı minūçehr kendü ‘ askeri için

11 bir hıṭbe bünyād idüp evvel hıṭbede bunu dağı derc

12 itdi ki çün ābā-ı kirām ve ecdād-ı ‘ izāmumuz melik-i iklīmi

13 bize tefvīz ve teslīm kılıp bu cihān-ı fānīden gezer

14 kıldılar lā-cerem biz dağı anlaruñ gibi ‘ aqābince gitmek meczūm

15 ve maḳṭū‘ ma‘ lūm ve muḳarrerdür zīrā anlar bize nisbet benc

85a

1 ve bir meşābesine düşüp biz anlara nisbet ağşān-ı tenezzüle-

2 sine düşmez şekk yokdur ki biz ağacın kökünü çat' idüp

3 giderseler budakları ne kadar pāyidār olduğu ma' lüm-

4 dur merātib-i menāşib duran merāhil ve menāzil olup

5 halk anda bir muḥammel beste-kār-ı ender ' aṭiyye-i rüzgār bi'l-külliyе

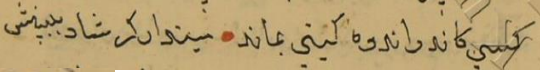
6 mis' ārdur ve her nesne ki müste' ār ola bākī ve pāyidār degül

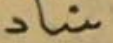
7 **hukemā-ı yunan** eyitmiş cihān bir tāze gül-zāra beḡzer ki

8 anda ma' rifet yetmiş ola ve şol şākire beḡzer ki şabr ile

9 karışmış ola ve şol deryā pür-gevher gibidür ki ba' zı

10 andan faḡiri ve müflis ve ba' zı ḡanī ve tüvān-ger ola **şir**

11

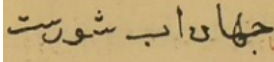
12 **terceme** şunu kim ḡaplaya endūh-i dünyā / cihān

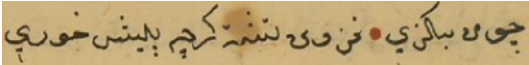
13 içinde şād olmaya çat' ā / **eflātūn** eydür hırş

14 ve az at' imeyle memzūc olmışdur cehd idüp hemişe er yemeḡi

15 pişe ider ki hırş çün ṭabī' atla serbeser ola ancak

85b

1 mevt vaqtinde zā'il olur **şî'r**

2 **terceme**

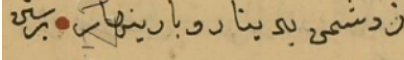
3 cihān-ı pür-şūr deryādan giryān yok/ ne deñlü teşne-leb

4 açmağıl çok **batlamyūs** eyitmişdür ki ādem ğalebe-i a' dādan

5 bed-terdür zīrā bir kişiyē dūşman ğālib olsa kaçmağ eyleye

6 ve māl virmek ile ve emān dilemekle def i mümkün ve mağşūd-

7 dur amma eger hırş ve az ğālib olsa bunlaruñ hiçbiriyle def

8 müyesser degül **şî'r**

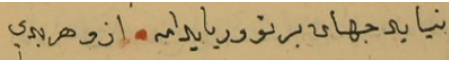
9 **terceme** ' adüvv çāre eyler māl ve

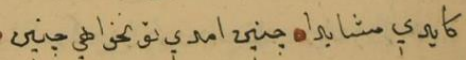
10 zinhār / velākin hırş u aza itmez iy yār binmūs

11 eydür bu cihān bir sulṭāndur ki kimesneye raḥm u şefkat

12 kılmaz ve kimesne ile dost olup şadākat itmez ve dirhem

13 kalsaq dirhem bilā-sebeb verür bī-günāh yine alur

14 **şî'r**

15

86a

1 پسنده نزه باجهان افروپ • نگرود بكام نوه كز يدوش

2 **terceme** cihān itmez kimesne

3 ile uzluḡ / ne deḡlü dirilsek eyler yozluḡ / bu derdi

4 her kişi her laḡza yāre/ anı böyle yaratmış ḡaḡḡ te‘ālī /

5 degüldür saḡa bu devrān muvāfıḡ / işi tebdīr ile gelmez mi

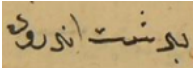
6 ayıḡ **fıḡrāus ḡakīm** eydür eger biḡ sene bu cihānı ābādan

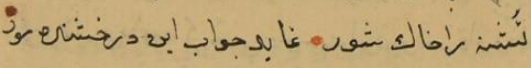
7 idersenḡ āḡir-kār ol senüḡ cismüḡ mülkini vīrān

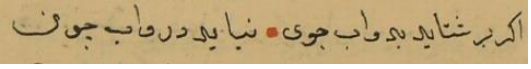
8 eyler ve ne deḡlü aḡa hevā-dār olup hevāsında dilerseḡ

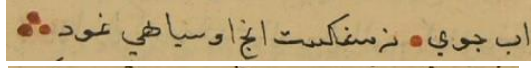
9 ebeden beher-mend olmayup ‘āḡıbet yerinde ḡoyup gitsenḡ

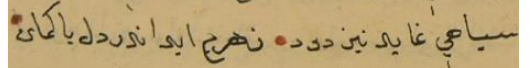
10 gerek egerçi ki sen bunı çeşe-me-i ḡayevān şanursın

11 ammā ki ḡaḡıḡatde řūristāndur **ři‘r**

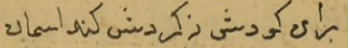
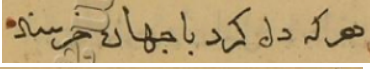
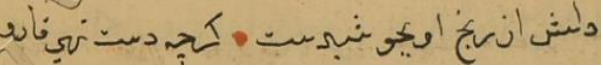
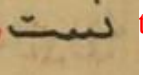
12

13

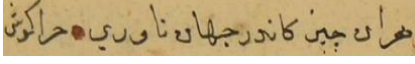
14

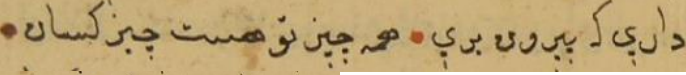
15

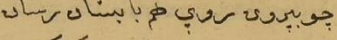
86b

- 1 **terceme** görünür
- 2 teşne gözine / kaçan kılsa naẓar şahrâ yüzine / velî ne deñlü
- 3 kılsa çü / kimesne ol irâde bulmaya şu / degüldür her
- 4 kara meşkiyle ‘anber / kara olur tütünde iy birâder / ne kim
- 5 hoş geldi ise saña iy cān / getirür başuña elbette dev-
- 6 rān **eḫlāṭūn** eydür ki ādem dört nesne ile
- 7 dört nesneye vāşıl olur şabrıyla maḫbūb
- 8 ve cedd ü cehd ile maṭlūb ve zühd ile perhîz ve ḫanā‘ atle
- 9 ğinā ḫāşıl kıılır **şî‘r**
- 10
- 11 **terceme** her ki ḫāni‘ ola cihān işine/ hîç ‘ālemde
- 12 görmeye ḫirmān / ger tuḫşā dost olursa ḫārundur
- 13 hoş müyesserdür olsa ger ‘uryān / **çepniler** eydür ne-
- 14 yi cihāne bile getirerek muḫāldür bile alup gitmek ve şunu
- 15 kim bu cihānda bulduñ ‘aḫıbet çāresi anı terk

87a

1 eylemekdür **şî' r**

2

3 **terceme** ne kim bile

4 getürmek cihâne / alup gitmege bile yoğdur imkân/

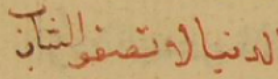
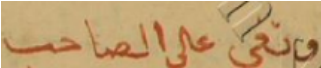
5 çü esbābuñ senüñ ğayrılar gider /kaçasın kesik yulara

6 tabşur iy cān **hukemā** dimişlerdür ki şol dervîş

7 ki kanā' at vesīlesiyle tüvān-ger ola ğanīdür şol ğanī ki

8 hırş u āz vāsītasıyla dervîş ve niyāz-mend ola dervîş-

9 den dervîşdür dimişlerdür ki

10
 ya' nī bu cihān bī-beğā

11 pāk ve muşaffā olup tālibine mihr ü vefā gösterür **eflātūn**

12 eyitmişdür ki bu cihān bir deryā-ı bī-pāyāndur kim aña

13 güzer kılmak muhāṭara vermeyem dir ve fi' linde beğā

14 ve va' desinde ümīd ü vefā yoğ ğāh tüvān-ger dervîş

15 ve ğāh gedāyı ve dervîşi tüvān-ger ve pādīşāh eyler **hikāyet**

87b

- 1 soqrāt-ı hakīm halkından ʿuzlet idüp bir ğār ihtiyār kılup
- 2 anda hālıķa ʿibādet kılurdı ittifaķan ol rüzgārda
- 3 ol vilāyetün pādişāhı ğasta düşüp anuñ bir vezīri
- 4 var idi ki soqrāt şākirdiydi bir kimesneyi soqrāta risālete
- 5 gönderdi ki gele pādişāha muʿālece kıla soqrāt icābet
- 6 kılmadı çün yine geldi pādişāh vezīri gönderdi
- 7 vezīr çün geldi gördi ki soqrāt ol mağarada bir köşe-
- 8 sinde oturup ğabāsın ʿabā idüp öñine bayırda
- 9 ot ğomış tā anuñla rūzesin şaya vezīr çün
- 10 pādişāhı ʿarż eyledi soqrāt her söze
- 11 müteveccih cevāblar virüp isķāt itdi āħir vezīr eyitdi
- 12 ğüccetleşmegi terk it daʿveti icābet kıl ki ğāyet
- 13 pādişāh zaʿif ve naħif olmışdur soqrāt eyitdi
- 14 ben sizün pādişāhuñuza ğizmet itmek bilmezin vezīr eyitdi
- 15 eger bizüm pādişāhlara ğizmet itmegi bilmeşej böyle ot

88a

1 yemegi ‘ādet idinmezdüñ **sokrāt** eyitdi ki eger sen

2 ot yemegi ‘ādet kılayduñ bir senüñ mişālün maḥlūka

3 ḥizmet idüp mezellet çekmekden ḥalāş olayduñ ve resūl

4 ‘aleyhi’s-selām buyurmışdur ki **القناعه كنز لا يفني** ya‘ nī

5 ḳanā‘at bir genc ü māldur ki hergiz aña fenā ve zevāl yol bulmaz

6 **şî‘r** **رهي که خوار نشود بي نياز • حواي ندې وي**

7 **ندارې چو تو بان • بجاي مهست از مياي مرهه کسي کو**

8 **terceme** **بيوشه کسي با ز جهان** şu kim kesdi niyāzın

9 yollardan / kederümüz ululuğun kimesne anuñ /dū-‘ālemde ulu

10 ola ḥaḳıḳat/ esīri olmaya hergiz cihānuñ **şî‘r**

11 **چه دنيا وجه سناک ز پرزي • همه ناکه کزو يادوت**

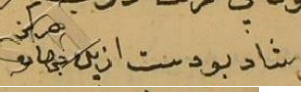
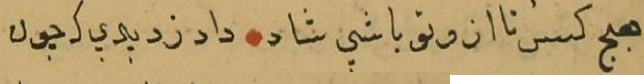
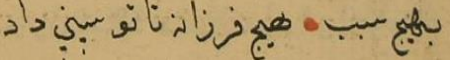
12 **ترجمي** **terceme** kişi çün görmeye nefsinı yāre /

13 bir sīm ü zerle senüñ ḥāre/ murād oldur kim māl

14 ol dem ḥūb ve zībādur ki kişi anuñla āsāyiş-i

15 dūnyā ve istirāḥat-ı āḥiret ḥāşıl kıla eger bunlar olmaya

88b

- 1 dānā atında vūcūdı va‘ di ‘alī’s-seviyyedür **ekābir**
- 2 dimişlerdür ki bed-baht ve bī-sa‘ ādet ol kimesnedür ki
- 3 anda hırş u āz ve hevā ğālib ola ve dimişlerdür ki
- 4 nice ki zer-i hāliř pāreler hırş u āz dağı
- 5 alb-i hāriři şöyle şad pāreler ve hırş ve hevā bir nesne-
- 6 dür ki ‘ömr-i insānī zāyi‘ olmaz bilgil ki ve āġāh olġıl ki
- 7 řol ekābir ki zāt-ı pāklerini lezzāt-ı dūnyeviyyeden ırāġ
- 8 idüp anuğ muzaħrafātına aldanmadılar cemī‘ si cem‘ -i emvāl
- 9 ve taħřil-i māl ü menāl itmeġe ādirlerdi ammā çün fenā-ı
- 10 dūnyā ve ‘ubāyı mulāħaza ıldılar bu fānī terk idüp
- 11 ol bākīyi iħtiyār eylediler şi‘ r
- 12
- 13 **terceme** cihāndan
- 14 kimse řād olmadı herġiz /seni açan ılısar ġazm
- 15 u řād/ cihān çün kimseye dād itmiřdür /senüň ħālūne

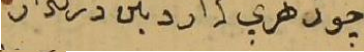
89a

1 kaçan eyleye dād / **baṭlamyūs** eyitmişdür ki eger ḥarīṣ ādeme

2 emvāl-i ‘ālemi cem‘ idüp virseñ yine faķīr u gedādur ḥired-

3 mend her ne deñlü bir ḥabbeye daḥı ḳādir degülse ğanī ve tüvān-ger-

4 dūr ve ‘āķıl gerekdür ki ḥarīṣ ve āzdan ferāğat ide tā ki cihā-

5 nda bī-niyāz ola **şī‘r**

6 **terceme** eridür nice kim cism-i helā-

7 hil /eridür ‘aķlı da ḥırş u hevā bil ve resūl ‘aleyhi’s

8 selām buyurmişdur

9 ⁷⁰ ya‘ nī

10 ādemi adı her ne deñlü pīr olursa bu iki nesne anda

11 pīr olmaz bir māla ṭama‘ ve bir daḥı zindeġāniye ḥırş bir **ḥakīme**

12 şordılar ki bu aḥvāl-i cihān neye beñzer eyitdi şol

13 uyḥuda görülen ḥālāt gibidür kim çün bīdār olana

14 nesne ḳılmaz ve meşeldür ki cihān sāye-i seḥāb u ḥ‘āb-ı

15 ḥufte gibidür ve emīrū’l-mü’minīn ‘alī kerremallāhu veche

⁷⁰“Ademoġlu yaşlanır, fakat ondaki iki şey gençleşir; mal üzerine hırş ve ömür üzerine hırş...” Hadis-i Şerīf, Buhari

89b

1 buyurmuşdur ki

اغَا الدُّنْيَا الضَّآرَّ رَا بَدَا . اَو كَضِيف

2

بَات لِبَارِهِ فَا مَرَّحُوهُ . اَو كِنُوم مَدْرَاه نَا يَم . فَا ذَا مَا

3

دَضِب النُّوم بَطْلَانُ cihān seyr ider ādem göñüllüsidür /

4 yā muşhafa aḥşamlar seher gider konuğdur / yā muşhafa şol düşdür ki gö-

5 rür anı huftu / kaçan uyanur olsa nesne yoğdur dānā-

6 lar dimişlerdür ki teşne-leb ḥ^vāb içre gördüğü hemişe

7 ābdur çün bīdār ola henüz dağı teşne-lebdür

8 şîr

اِنْدَرَا بِي كَرْتُو بَرَج عَنَا . تَنْ بَكَا حِي وَ مَالِه بِنْفَا

9

بِي . نَا تَوَانَكُر هَمِي زِي جَا وَ بَدَا . اَبْن نَبَا شَهْدَتْرَا جِه

10 فَرْمَانِي terceme çeküp renc ü belā oldur ümīdün /

11 eridüp cismüni arturasın māl / kim olasın

12 anuñla cāvidān bay / bunı kimesneye olmaz bu aḥvāl /

13 hikāyet nūşirevān-ı ‘ādil marāz-ı mevte düşüp

14 çün ölüm döşegine yatdı āḥir vaḳtinde vaşiyet

15 idüp eyitdi çün cān-ı ‘azīzüm beden ile vedā‘ laşa

90 a

1 beni kabrümeye ileticek alnuma yazuñ kim her eylük ki kılmışsın

2 aña ümīdlen ki muķābelesinde ecrin bulsañ

3 gerek ve her yozluķ ki eylemişsin andan hāzer it

4 kim mekānın görseñ gerek ve bedhālsin eger egri

5 yola gitdüñse hūb-ı ahvālsin eger ʔarīķ-i mustakīm

6 ihtiyār itdüñse ve şol engüşteri ki anuñ nīkininde

7 yazılmışdur ki haķķ te‘ālī olmadı olmaz daķı anı barmağumdan

8 çıkaruñ ve tābūtum üzerine yazuñ kim cihānuñ müzaħrafā-

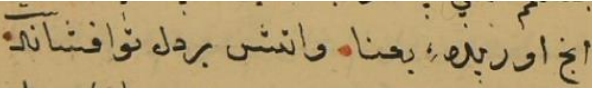
9 tına mağrūr olmañ ki nesne degüldür ve benüm ahvālüme

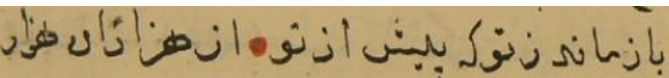
10 ‘ibret göziyle nazār idüñ ki bir nice emvāli cem‘

11 itmişlere andan nice derd ü elem çekdüm ve ben cihān

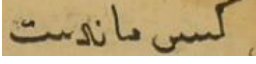
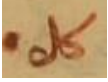
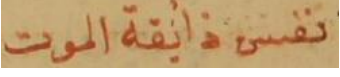
12 mülkin ‘adl ü dād ile ābād kılmış iken rūzgār benüm

13 cismüm mülkini nice ħarāb ve vīrān eyledi şī‘r

14

15

90b

- 1 terceme şu kim cem^ç eyitdi genci
- 2 çekdi renci / belā ü miḥneti başına aldı hemān
- 3 kendü ölüp ol arta kalur / ki nice kişilerden
- 4 arta kaldı hikāyet iskender vaḫt-i rihletde
- 5 çün vefāt itmesini ferāset ile bildi cemā^ç at-ı
- 6 hukemā ve cemā^ç at-ı ^ç ulemāyı ki hizmetinde mülāzemet
- 7 kıılurlardı eflāṭūn ve baṭlamyus ve aristo
- 8 ve pīsagor ve sā'ir feyleso-
- 9 flar gibi iḫzār eyledi ve anlara eyitdi ki benüm vefātum
- 10 ḫarīb olmışdur size vaṣiyyet olsun ki şol
- 11 cām-ı şarāb ki mecmū^ç -ı ^ç ālem anuḫ neşvesinden mest
- 12 ü sergerdāndur kelām-ı rabbānī mūcibince ki
- 13 ⁷¹ ecel sāḫisi elinden
- 14 nūş eyleyem benüm merḫadi vālidem olduğı maḫāma
- 15 yaḫīn eyleḫ ve cümle-i sipāh ve leşker ve ḫadem ü ḫaşem

⁷¹“ Her can ölümü tadıcıdır...” KK 3/185, 21/35, 29/57

91a

- 1 silāh-pūş olup gelsünler ve her dānişmend ve imām
- 2 ki benüm taht-ı hükümetümdedür her biri eline birer muşhaf-ı
- 3 şerif alsunlar ve ne deñlü hazā'inüm ve defāyinüm varısa
- 4 kapuları açsunlar ve bunları muqaddem vālideme
- 5 arz eyleñ ve eyidüñ ki mevte hergiz çāre yokdur eger leşker
- 6 ve sipāhla çāre mümkin olaydı cihānuñ leşkeri
- 7 iskender bende vü fermān olmışdı ol bulaydı
- 8 ve eger du' āyla ve tesbīh ve tehlille redd olaydı
- 9 bu hāzır olan ' ulemānuñ tesbīh ve tehliliyle redd o-
- 10 laydı ve eger māl u menāl ile def' mutaşavver olsa
- 11 bu hazā'in ve defāyin ile iskender def' ideydi
- 12 bir elümi tābūtdan taşra idüp kefenüme bir pāre hām
- 13 bez ile koñ ve eyidüñ ki iskender-i zü'l-karneyn şarqdan
- 14 mağribe cihānı kendüye musahhar kıldı ' ākıbet çün
- 15 ecel geldi rüzgār anı esir-i hāk eyledi

91b

- 1 ve bunca pādişāh ve salţanatından hemān kendü kendü eli-
- 2 yle bir pāre hām biz aldı gitdi ve sen ki anuḡ vālide-
- 3 sisin saḡa vaşiyet kıldı ki eger ceza^ʿ u feza^ʿ itmeyesin
- 4 ki cemī^ʿ halk-ı cihān bu muşibetden kırtılmaḡ imkānı
- 5 yokdur herāyine şabrı pīşe itmek vācibdür tā mevācib-i
- 6 cezīme ve ^ʿişyān olmaya çün ol za^ʿ ife ve bī-çāre
- 7 bu vaşiyet ve naşihati işitdi nevhā ve āzārumı kemter idüp
- 8 şabr itmedügi ^ʿādet idindi pes iskenderi ki
- 9 daḡmeye ḡodılar serā-perde ve hicābın örttiler cumhūr-ı ḡukemā
- 10 meşāhīr-i ^ʿulemādan ba^ʿ zı eyitdi ki iskenderün ḡāl-i
- 11 ḡayātın gördük rub^ʿ -ı meskūnı kendüye musaḡḡar kılup
- 12 cihānı başdan başa dutdı ve beriyye ve bādiyeye ki kimse
- 13 duḡul kılmamışdı sefer kıldı ḡāl-i memātına daḡı
- 14 muḡāla^ʿ a idüp müşāhede kılalum ki anuḡ a^ʿ zasından
- 15 ne cünbīş ve ne ḡarekāt peydā olur bir müddet müteraşşıd

92a

- 1 ve muntazır oldılar hiçbir eŖer zāhir olmadı pes aḥvāl-i
- 2 vefāt ve menāḳıb-ı vefātında birkaç ḥikmet sözlerin
- 3 yād itdiler çün iskenderün tābūt-ı zerrini gūr-ḥāne-
- 4 ye iletdiler ḥukemādan ba‘zıların ol ‘aşruḡ meŖāḥir-
- 5 inden idi anda ḥāzır oldılar birisi eyitdi ki
- 6 yā sikender muŖḥafa Ŗimdiye dek sīm ü zerri sen pinhān eylerdün
- 7 Ŗimdi seni sīm ü zer pinhān eyledi **birisi daḡı**
- 8 eyitdi ki yā sikender muŖḥafa evvel ma‘dūmunıduḡ çün
- 9 mevcūd olduḡ bulut gibi seyr eyledün çün
- 10 seyrün tamām oldu mülkünde senden eŖer ḳalmadı
- 11 ve senün aḥvālünden kimesne ḡaber bilmedi **zenon-ı**
- 12 **aŖfer** eyitdi ki cihāna cāhil geldün
- 13 ve ‘ömri ‘aḳıllılıḡla geçürdün ve andan kerāhiyyet
- 14 ile müfāraḳat ḳılduḡ **eḑlātün** eyitdi ki
- 15 ey sālī müte‘aŖŖıb hezār renc ü meŖāḳḳatle sebeb-i

92b

- 1 hazelān cem' eyledüñ ' ākıbet anı bunda
- 2 koyup sen bir menzile dağı güzer kılduñ ' azābın sen
- 3 çeküp rāhat ve menfa' atin ğayrılar görse gerek
- 4 **ve bir dağı** eyitdi ki ey sikender bunca vilāyet
- 5 sen zabt eyledüñ ve āhır seni iki arşun
- 6 biz zabt eyledi ve biri dağı eyitdi ki bu pādişāh
- 7 nice zümreler çāk ve nice kimesneler helāk eyledi
- 8 şöyle şanurdu ki kendüye ölüm yok ammā hıçbir nesne
- 9 ile mevte çāre bulunmadı **biri dağı eyitdi** ki iy
- 10 pādişāh-ı leşker cerrārsın ve a' vān ve enşārsız
- 11 hıçbir yere güzer kılmazduñ niçün bu def' a ten-i tenhā sefer
- 12 kılduñ **biri dağı** eyitdi ki yā sikender şimdiye dek
- 13 haşımlaruñ seni hoşnūd iderlerdi şimdi sen anları
- 14 hoşnūd itmek gereksin ve **biri dağı** eyitdi ki
- 15yā sikendersen bir iş işledüñ ki bizde aña

93a

1 biz tekellüme kâdirüz sende ol kudret yok

2 biri dahı eyitdi ki yâ sikender şimdi saña bu yolda

3 ‘amelden gayrı hem-râh yok biri dahı eyitdi dün

4 senünj tal‘ atünj bize hayât idi ol sebebdendür ki bugün

5 mevtünj bizi dil-ğaste kıldı biri dahı eyitdi ki

6 çün sen sâkin olduñ iklîm-i ıztıraba düşüp

7 müteharrik ve o hâle münâsib bu birkaç beyti inşâ kıldı

8 şî‘r

حسب حال

9 ساکنده در کھوی گشت کرد جهان • برو زو شب

10 سینه بسته میان • ز حرص و هوس هیچ نفوذ

11 آزار • مگو تا بماند بشناهی زمان • بظلمات در

12 بشد که یابونهای • از اب حیا تنش خور و تازما

13 و • بیسی ریخ بردوز بر خور و ازای • برش خفید

14 و البیاسی خورده غیان • بیسی نکه بتحصیل مال و

15 جهان • بگو سنیاد و برگرفت بجد ازای • باخر کور

93b

1 کرد ز ایدر چنان • که در پیش مپس و بسپ چنان

2 مکر ای بس کینهها را نهاده • تا دست پاکس همی

3 بتاکد دان • بد همت ترین هستی و بی گمان • که تازند

4 باشی همی جا و ادان • تو خواهی که مانی بی سالیان

5 ولیکن بنکداردت جا و مستان • هم پست آمان

6 پینینیان • بنوش ای پسر تو بروش سواج

7 و کز پند نیر از بخردان • با خرف و مانی ناچار

8 دان • ز مادر بزادی همی بران • چنان کامد کج

9 رفت هواهی چنان • و کز خپو کردی بیای چنان

10 عابد با ایدر ز تو نپندادان • و کز لطف و عنقی خودی

11 یان • بعضی دهندت عیان نازمان • • • • •

12 serā-ser 'ālemi gezdi sikender / ne kim var itse gördi mi hayr / ile şerr

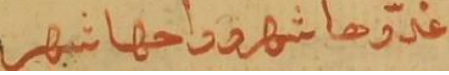
13 özine hırş ve āzı kıldı pīşe / diledi pādīşāh ola hemīşe

14 nice yıl seyr-i zulmet eyledi ol / āb-ı beḳā 'ömri ola bol

94a

- 1 belā çekdi ğaraż olmadı hāşıl / velīkin hıızr u ilyās oldu vāşıl
- 2 pes andan diledi cem‘ ide genci / anı cem‘ itdi bī-ħad çekdi zenci
- 3 gedālar gibi āħir virdi cānı / koyup kendü ve terk itdi cihānı
- 4 cem‘ eyleme genc ü hıızāne / ki kılmaz kimseye ol cāvidāniye
- 5 getürme göñlüne sen ol gümān ı/ ki kılasın cihānda cāvidānī
- 6 sen istersin kılasın nice biñ yıl / velī virmez zemān mühlet saña bil
- 7 ne hoş dimişdürür öñden gelenler / görüp deryā-ı ħikmetde bozanlar
- 8 eger ħayr itdünise bu cihānda / işün ħayr olııardur yine anda
- 9 çünkü va‘ dññ şöyle ‘ uryān / yine şöyle gidersin āħir iy cān
- 10 ne itseñ luřf u ‘ unf ve ħayr ve şer bulursın zerre zerre ey birāder
- 11 **ħikāyet-i keyħusrev** ve rāviyān- ı aħbār şöyle rivāyet kıldılar
- 12 kim süleymān nebinün ħuhūrı ‘ aleyhi’s-selām keyħusrevün evāħir
- 13 salşanatında vāķi‘ oldu ümerā ve vüzerā ve bevvāb
- 14 söylediler ki süleymānuñ salşanatı bir dereceye vardı
- 15 ki vuħüş-ı řuyūr inķıyād-ı tāmle aña münķād olup

94b

- 1 diyiviri iṭā' at ve cīn ü ins mutāba' at kıldılar pes
- 2 bevvāb keyḫusreve ḫaber virdiler ve eyitdiler ki bir şāhib-
- 3 kıran peydā olmış ki hīç bir ' ahidde anuḡ gibi pādişāh zuhūr
- 4 itmiş degüldür ki aḡa bende-i fermān berdār olup
- 5 serīrini bir gice de bir aylık yere iletür ve bu ma' nī naşş-ı ḫur'an daḡı
- 6 nāṭıḫdur ⁷² pes şāh-ı
- 7 eyvān ve fermānde tevrītūḡ re' y-i şā'ibe ve fikr-i şāḫıbına münāsib
- 8 oldur ki temhīd-i tehni'e-i salṭanat ve mübārek-i bā-nübüvvete kendü bi'n-nefs
- 9 iḫdām ide ve da' vetin icābet kılup aḡa iltiyām eyleye mebādak-i
- 10 ḫāsīdān-ı devlet ve nāfilān-ı dūn-himmet ḫılāf-ı vāḫı' üzerine
- 11 nesne eyleyeler āyīne-i dilde ḡubār-ı ' adāvet ve jeng-i kudūret
- 12 peydā ola şāhı istihzā ṭarīḫıyla ḫizmetine da' vet
- 13 kıla ki ol nefse müceb ḫıffete ve mülke muḫall ḫaḫāret ola
- 14 lā-cerem bir ṭarīḫa sülūk itmek gerek ki ' inde'l-' aḫl maṭbū'
- 15 ve müstaḫsen ola pes keyḫusrev ḫicābına ve ḫavāşşına ḫiṭāb

⁷²“...sabahle gidişi bir aylık (mesafe), akşam dönüşü bir aylık (mesafe) olan...” KK 34/12

95a

- 1 idüp eyitdi ki baña bu ma‘lüm olmuşdı ki bu ıur’anda bir
- 2 şāhib-kıran peydā olsa gerek ki anuñ salıtanatı nübüvvete
- 3 muķārın olup hiĉbir tariħde melike ancılayın veli‘ahd zāhir
- 4 olıcaķ degül pes vech-i iħsān tarıķ-i müstaħsen oldur ki
- 5 kendü iħtiyār eyle ve vaķār-ı nefsümle terk-i salıtanat
- 6 idüp ferāgat ādem ki kimesne anuñla ‘adāvet itmege mutaşavver
- 7 degüldür eyle olsa iy aña bir devlet ve bezirgān-ı mülk
- 8 ü millet sitemden ger ve siz her biriñüz kendü umuruñuza meşgül
- 9 oluñ ki ben daħı şalāħkār ve işlāħ-ı aħvālime meşgül
- 10 olam ben şimdi kabır ü salıtanat ve ‘imāretten vaz geldüm
- 11 hiĉbir dā‘ıye ıalmamuşdur ki andan ötüri raĉbet eyleyem evveli
- 12 oldur ki ben ki keyħusrevüm bu cihān-ı fāniden el çekem ve bir nā-
- 13 ma‘lüm yerde münzevi olam tā kimseye benden āfet ve elem
- 14 degmeye ve sizlere vaşıyyet ve naşıħat olsun ki çün
- 15 ben ‘uzlet iħtiyār eyleyem kimesne benüm ‘aķabince gelmeye ve

95b

- 1 yalana giriftār olup helāk olmaḵ muḵarrerdür pes
- 2 keyḥusrev pādişāhlıḵdan ferāgat ve ḥalkdan ‘uzlet
- 3 idüp bir muraşsa‘ taḥtı var idi anı yelesine alup
- 4 bir cānibine müteveccih oldı ‘aḵrabāsından ba‘zi kimesneler
- 5 bu vaşiyet ve naşihati işitmiş iken aḡa şefḵat ve mihri-
- 6 bānlıḵ gösterüp der-pişine aldılar ol zaman
- 7 egerçi faşl-ı tābistāndı ḥaḵḵ te‘ālī emriyle ḵarlar yaḡup
- 8 ve ol cemā‘at bi’l-küllīye helāk oldılar
- 9 kimesne vāḵıf uymadı ki keyḥusrev noldu ve gitdi
- 10 pes keyḥusrev ve ol taḥtıyla bir maḡaraya varup pinhān
- 11 oldı ve ḥaḵḵ te‘ālīnün emriyle ol maḡaranun ḵapusu
- 12 nā-bedīd oldı tā şol zamana dek kim süleymān ‘aleyhi’s
- 13 selāmunun zamanı munḵarīz oldı andan şonra ḥaḵḵ te‘ālīnün
- 14 ḵudretinden ve kemāl mertebe ḥikmetinden ol maḡaranun ḵapusu
- 15 yılda bir kez açılurdu ol vilāyetün ḥalkı anda cem‘ olup

96a

- 1 eyyām-ı ıyd gibi anuñ elinde ı ayş u ı işret ve zevk u şöhet
- 2 kılurlardı çün aḥşam vaḳti ola ol ḥalā'ıḳ ı taşra
- 3 çıḳup yine ol mağaranuñ ḳapısı nā-bedīd olurdı
- 4 müddet-i medīd ve ı ahd-i ba'ıddür şonra yine bir gün vaḳt-i
- 5 cem'ıyyet olıcaḳ ḥalā'ıḳ ol mağaraya cem' oldılar anlaruñ
- 6 ser ü pā-burehne üç dervīşıyle girdiler çün ol taḫt
- 7 cevheri ve serīr-i muraşşa'ı gördiler ve ḥayrān ve müteḫayyir
- 8 ve sergerdān ḳaldılar çün gice oldu ḥalk mağaradan
- 9 taşra geldiler ol dervīş ol taḫta ḫama' idüp
- 10 bir köşede gizlendiler maḳām ḥālī ve tenhā ḳılduḳdan şonra çıḳup
- 11 ol taḫtınuñ bir pāresin ḳaşd itdiler ki
- 12 taşra geleler ḳapuyı bulmayup ı āciz ve fermānde ḳıldılar
- 13 nice ki cedd ü cehd itdiler müfīd olmayup üçi daḫı helāk
- 14 oldılar ve ḫā'ife-i tatar la' netullāhi ı aleyhümā ve ı alel-kāfirin
- 15 emşālühā zuhūr idinceye dek ol taḫt-ı nāḳış ve şikeste

96b

1 kıldı çün anlaruñ kudümü ol vilāyete yetişdi

2 ol mağarayı ĥarāb ve ol tahtı pāre pāre eyleyüp

3 ġāret kıldılar pes yaĥin bil ki cihān bī-mihr kimesneye vefā kılmaz

4 bu bir kaç beyt ile iktifā eyle **şi'r**

5 تواز کار کجسر اندازہ کبری کلھی کشتہ کار جھان نازہ کبری

6 جھاندار سخت ولبتیست کبری بستختی و سستی تو ناکسان کبری

7 مستوخرہ ای شاہ و اندر کبری بسنی دیوہ دوران چون توان کبری

8 بس از مرکشان ماندیم دار کبری صیست انجام پیر کبری

9 ندی و کہ بود نو کیتی بدی ز کیتی برو بار کجاساز کبری

10 ز عریب تو بسیر اس ای باز کبری کہ عقی شود میراد است کبری

11 بنناہ جھانز انواب کبری بس از ما جھان صست کبری

12 بمعاد جار پو جھدی پاپی برو بوم رارنت بانفوز کبری

13 زا ظھار مردن تواند ان کبری میازار کس را و نیکی بدی کبری

14 **terceme**

15 görüp keyĥusrevi endāze dirsın / cihānuñ köhnesini tāze dut sen

97a

1 gözetme   alem n b l  v  pestin fetk nde bir g r anu  s st   sa tın

2  a ın ma r r olma ba tına iy c n / nice sen n gibi g rdi bu devr n

3 bulmaz rif  ti sen olsa  anu  / serenc mı budur p r   civ nu 

4  ular kim zorla d ndi cih nı / cih n g r neyledi anlara  anı

5 cih nda cehd it bu d ni  p  ki   u b da a a olmaya te v  

6 cih nı devlet nde eyle  b d / ki senden  onra  ala

7 heves  ıl ki ire b g-ı behi te  a ın aldanma bunda h b-ı ve zi te

8   n  lmekd r  amuya  hir-k r ey l k p  e eyle ol

9 pes bilgil ve  g h olma ıl kim mer tib-i ins n   

10 nev  d r **biri** derece-i n b vvet **ikinci** mertebe-i vel yet

11 **  nci**  aba a-i saltanat ve h km   h k metd r ve h -

12   a-i be eriyet  a  -ı h b s ret ve p k h l at

13 p k ze  ab  ve n k-t ynet ve p k i  ti  d ve h b-nih d

97b

1 ve raṭb'ül-lisān ve lisān-ı 'azbū'l-beyān olmaḡdur ve menāhī

2 ve me'āṣiye irtikāb itmekde muṣırr olmaḡdan ictināb itmek

3 gerek ki ṣahbāzı dān ile kebki gūṣt-i pāre ile ṣaḡlamak

4 ve mihterleri gövden nā-resīdeler gibi aldamaḡ mümkün

5 ve mutaṣavver degül ki her nesnenüñ bir gevheri ve her kimsenüñ

6 bir cevheri vardır ve **ḡukemā dimiṣlerdür ki** her kim ki

7 tüvān-gerdür dervīṣ eylemek ḡaṣd eyleye ol kimesne dünyā

8 ve āḡiretde ḡulm ile mezmūm ola ve eger bir ṣāḡib-i

9 ḡaraḡ bir kimesnenüñ ḡaḡḡında ḡuzūr ve ḡaybetinde müte'alliḡ

10 ḡaṣd eyleye ol kimesne andan ṣikāyet ḡılup izḡār eyleye

11 ve dimiṣlerdür ki 'uḡūbet itmege ḡādir olursa daḡı itmeye ve eger

12 'uḡūbet iderse 'adl-i 'ām ve 'afv iderse daḡı faẓl-ı ḡāṣ

13 ola temmet'ül-kitāb bi-'avnillāhi'l-meliki'l-vehḡāb

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.DİZİN

4.1. DİZİN OLUŞTURMA ESASLARI

Dizin oluştururken dikkat edilen hususlar şu şekildedir.

- i. Dizin programı (TürkSözDiz 3.4 versiyonu) yardımıyla sözcükler yapısına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.
- ii. Birleşik eylemler alt maddede verilmiştir.
- iii. Birleşik adlar madde başı yapılmıştır.
- iv. Özel kişi adlarının kısa hayat hikâyelerine yer verilmiştir.
- v. Maddelerin anlamları verilirken bağlamlara dikkat edilmiştir.
- vi. Sözcüklerin son seslerindeki tonlulaşma için büyük harf kullanılmıştır. (Ör. K:k,g).
- vii. Maddeler oluşturulurken madde başları koyu dizilmiş ve tam çeviriyazı yapılmıştır. Ardından köken dili bilgisi verilmiş ve anlama geçilmiştir.
- viii. Arapça ve Farsça kelimelerin köken dili kısaltma şeklinde verilirken Türkçe kelimelerin köken dili boş bırakılmıştır.

4.2. DİZİN

-A-

āb : (Far.) Su

ā. 62a/4, 64b/15

ā.+ dur 4a/15, 89b/7

āb- ı bekā : (Far.+ Ar.) Ebediyet suyu

ā. 93b/14

ābā- i kirām : (Ar.) Şerefli, temiz, büyük atalar

ā.84b/12

ā. +ından 11a/10

‘abā : (Ar.) Derviş hırkası

‘a. 87b/8

ābād : (Far.) Bayındır, mamurr

ā. 61b/7

ā. *eyle*-Bayındır duruma getirmek, imar etmek 97a/6

ā. *ķıl*- Bayındır duruma getirmek, imar etmek 58b/9, 90a/12

ā. *ol*- Şenlenmek, bayındır, mamur duruma gelmek 40a/9, 65a/12

ābādān : (Far.) Bayındır, mamur

ā. *eyle*- Bayındır hale getirmek 31a/9

ā. *it*- Bayındır hale getirmek 58b/9, 58b/10, 86a/6

ā. *ol*- Şenlenmek, bayındır, mamur duruma gelmek 78b/15

‘abbas bin abdū’l-muṭṭalib : (568-652) Hz. Muhammed (sav)’in amcasıdır

‘a . 27a/12

‘abd : (Ar.) Köle

‘a.+ üñ 32b/13

‘abd- i ra ‘iyyet : (Ar.) Aciz, bir kimsenin yönetimi altındaki köle

‘a.+ üñ 30b/8

abdest : (Far.) Namaz kılma, Kur’ân-ı Kerim okuma gibi ibâdetleri yerine getirebilmek için dînin şart koştuğu şekilde niyet ederek yapılan temizlik

a.+ ini 79a/14

a. *al*- : İbadetten önce usulünce yıkanıp temizlenmek 79a/12

a. .+ in *tazele*- : Yeniden abdest almak 79a/11

‘abdu’r-rezzāk : (744-826) Yemenin büyük muhaddislerinden olup Abbasi halifesi Harun Reşid’in musahiplerindendir

‘a. 13b/13

- ‘**abdullāh bin ‘ömer** : (610-693) Eshab-ı kiramın büyüklerinden Hazret-i Ömer’in oğludur
 ‘ a. 56b/4
- ‘**abdü’l-melik mervān** : (646-705) Emevilerin beşinci halifesidir
 ‘ a.+nuḡ 47a/2
- ‘**abdu’hu’l-aşğar nuvīsende-gāh** : (Ar.) En küçük kul olan katip, yazıcı
 ‘ a. 3b/15
- ‘**abeş** : (Ar.) Boş, anlamsız, saçma şey
 ‘ a. 60a/12
- ‘**ābid** : (Ar.) İbadet eden, kulluk eden kimse
 ‘ ā. *o/-* Allah’a kulluk edilmek 34b/8
- ‘**ābid-i iḥsān** : (Ar.) Lütuf ve kerem sahibi ibadet eden kimse
 ‘ ā.+ ıyam. 76a/11
- ‘**acebā** : (Ar.) Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı
 ‘ a. 71b/4
- ‘**acā’ib** : (Ar.) Garip, tuhaf, alışılmışın dışında
 ‘ a. 22b/12
- ‘**aceb** : (Ar.) Garip, acayip, tuhaf
 ‘ a. 4b/10, 75b/8
 ‘ a. *ey/e-* 32b/10 Şaşırmak, hayrete düşmek
- a’ cel** : (Ar.) Pek acele eden, çok aceleci
 a. +i 69b/1
- ‘**acele** : (Ar.)Bir şeyi çabuk yapmaya çalışma, telâş ve sabırsızlık göstererek çabuk davranma, çabukluk, tezlik
 ‘ a. 68b/7, 69a/5
- ‘**acīb** : (Ar.) Çok acayip, tuhaf, garip, şaşırtıcı
 ‘ a. 17a/10
- ‘**āciz** : (Ar.) Güçsüz, kudretsiz, yeteneksiz, beceriksiz, elinden iş gelmez kimse
 ‘ ā.57b/4
 ‘ ā.*kal-* Uğraştığı halde bir şey yapamamak 50a/6, 57b/6
 ‘ ā.*kıl-* Bir şey yapamaz duruma getirmek 96a/12
 ‘ ā.*o/-* Bir şey yapmaya gücü yetmemek 50a/5
- ‘**acz** : (Ar.) Gücü yetmeme durumu, güçsüzlük, acizlik
 ‘ a.+ i 24a/13
- aç-** : 1.Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek
 a.- ar 66b/4
 a.mak 34/a12

a.- sunlar 91a/4

a.- up 4b/13, 33a/4

2-Söylemek

a.- dı 50b/4

a.- mağıl 85b/4

3-Yardımcı eylem

göz a.-up- 4b/13

açıl- : 1- Açılmak

a.- ılmış 69b/5

a.- ur 64b/10

a.- urdu 95b/15

2-Yardımcı eylem

dehānı a.- sa 26a/4

ad : Ad

a. 43a/6, 43a/7, 43a/7, 59a/2, 65a/12

a.+ ı 55a/5, 89a/10

a.+ ın 32b/13, 58b/5

a.+ na 13b/13, 55a/3

a.+ ını 41b/10

a.+ um 16b/4

a. + ın *ko-* 44b/4

a' dā : (Ar.) Düşmanlar

a.24a/2

a. + dan 66a/9

a.+ nuñ 18a/14, 37b/5, 38b/2, 38b/9, 81a/2

a.+ yla 38a/3

ādāb- ı muvāfāt : (Ar.) Sözü'nün eri olma

a. +da 35b/15

‘adālet : (Ar.) Hak ve hukūka uyma, herkesin hakkını gözetme, doğruluktan ayrılmama

‘a.+ den 32a/1

‘adāvet : (Ar.) Düşmanlık

‘a. 5a/11, 38a/3, 38b/3, 38b/6, 39a/9, 40a/2, 41a/9

‘a.+ de 37a/15

‘a.+ den 37b/12

‘a.+ e 37b/14

‘a.+ i 34b/3, 63a/10

‘a.+ in 73a/4

- ‘a.+ ine 37b/3
- ‘a. *it-* Düşmanlık etmek 15b/8, 21b/14, 38a/12, 95a/6
- ‘a. *kit-* Düşmanlık etmek 37b/12, 51a/8, 63a/9
- ‘**adem** : (Ar.) Yokluk
- ‘a.+ den 32b/1
- ādem** : (Ar.) İnsan, beşer
- ā. 6a/5, 6b/7, 19b/5, 30b/1, 33b/4, 34b/10, 49b/10, 49b/13, 57a/15, 69a/2, 71a/6, 75a/15, 83a/2, 84b/5, 85b/4, 86b/6, 89b/3, 95a/6
- ā.+ den 31b/8
- ā.+ e 34a/13, 46b/4, 68b/13, 71a/5, 89a/1
- ā.+ i 6b/3, 89a/10
- ā.+ le 12b/4
- ā.+ üñ 49a/1, 75b/11, 79a/5
- ādemī** : (Ar.) İnsana, insanoğluna ait, insanla ilgili
- ā.+ ye 66a/14
- ‘**ādet** : (Ar.) Adet, usul, tabiat
- ‘ā. 65a/14
- ‘ā.+ i 16b/2
- ‘ā. *idin-* Huy ve alışkanlık durumuna getirmek 10b/4, 18a/9, 37b/13, 60b/6, 65a/15, 88a/1, 91b/8
- ‘ā. *kit-* Alışkanlık haline getirmek 54a/9, 63a/7, 88a/2
- ‘ā. *ol-* Gelenek durumuna gelmiş olmak, herkes tarafından yapılır olmak 37a/9
- ‘**ādil** : (Ar.) Haktan, adaletten ayrılmayan, adaletli
- ‘ā. *ol-* Adaletli davranmak 66b/14
- ‘**adl** : (Ar.) Adalet, doğruluk, tarafsızlık
- ‘a. 15b/11, 30a/7, 51b/3, 52a/10, 56b/5, 58b/10, 59a/2, 60b/6, 60b/7, 60b/9, 61b/6, 90a/12
- ‘a.+ inüñ 52a/6
- ‘a. *it-* Adalet etmek 60b/11, 69a/4,
- ‘a. *eyle-* Adalet etmek 52a/5, 54a/1, 56b/10, 57b/15, 58b/3,
- ‘**adl-kār** : (Ar.+ Far.) Adaletli, adil
- ‘a. *ol-* Adaletli olmak 61b/7
- ‘**adl-i ām** : (Ar.) Herkes için adalet
- ‘a. 97b/12
- ‘**adüvv** : (Ar.) Düşman
- ‘a. 39a/7, 41a/14, 41b/1, 85b/9,
- ‘a.+ den 39a/6
- ‘a.+ dur 20b/4

‘a.+ i 39a/3, 54a/10, 73b/10

‘a.+ ine 83b/11

‘a.+ üñ 42a/2

‘a.+ ıyla 38a/12

‘a.*it-* Düşmanlık etmek 38b/13

‘a. *kit-* Düşmanlık etmek 41b/10

āfāk : (Ar.) Ufuklar, çevre, etraf

ā.+ a 49b/2

āfāk-ı enfüs-i tābān : (Ar. + Ar.+ Far.) Parlak, canlı ufuklar

ā. 1b/4

āfāt : (Ar.) Afetler, belalar

a. 72b/10

āferīde : (Far.) Yaratılmış

ā.+ nūñ 53b/11

āferīniş : (Far.) Yaratılmışlar , bütün mahluklar

ā.+ den 5b/6

āfet : (Far.) Felâket, belâ, musîbet

ā. 95a/13

ā.+ de 37b/4

ā.+ dūr 8b/3

ā.+ lerden 74a/6

āfitāb : (Far.) Güneş

ā. 4b/9, 45b/6,

ā.+ dan 31b/5

āfitāb- ı ‘ālem-tāb : (Far. + Ar. + Far.) Parlatan, aydınlatan güneş

ā. 2b/13, 34a/15, 59a/10

āfitāb- ı devlet : (Far.+ Ar.) Devlet güneşi

ā.+ i 55b/12

ā.+ üñ 55b/10

āfitāb-ı ‘izz ü devlet : (Far. + Ar. + Far.) Devlet güneşinin yüceliği

ā.4a/9

āfitāb- ı tābān : (Far.) Parlak, ışıklı güneş

ā. 53a/5

‘**āfiyet** : (Ar.) Sağlık, sıhhat, sağlığın verdiği rahat ve huzur

‘ā. *ey/e-* Hayır dilemek 60a/2

‘**afv** : (Ar.) Af kelimesinin asıl şekli

‘a.*ey/e-* Bağışlamak 14b/1, 36b/3, 54a/2, 59b/12, 64a/14,73a/12

‘a. *eyit-* Bağışlamak 73b/6

‘a. *it-* Bağışlamak 14a/9, 14a/11, 61b/2, 61b/3, 73a/15, 97b/12

ağac : Kökü toprak altında kalan, gövdesi yukarıya doğru yükselen ve gittikçe incelerek dallara ayrılan, kereste veya odun olmaya elverişli uzun ömürlü bitki

a.+ a 40a/4

a.+ uñ 85a/2

āgāh : (Far.) Uyanık, basiret sahibi, sırlara vakıf

ā. *o/-* Haberdar olmak, öğrenmek, vakıf olmak 22b/11, 33a/7, 37b/1, 58b/8, 88b/6, 97a/9

āgāz : (Far.) Başlama, başlangıç, giriş

ā. *it-* Başlamak 16a/11, 70b/11

ā. *eyle-* Başlamak 29b/5

ağır : Yavaş

a. 59a/7

ağız : İki çene arasında yer alan sesin çıkışına, solumaya, besin almaya yarayan boşluk

a.+ dan *çık-* Söylemek 27b/2

agşān-ı tenezzüle : (Ar.) Aşağıdaki dallar

a. + sine 85a/1

ağrāz : (Ar.) Gizli maksatlar, kötü niyetler, kinler, düşmanlıklar

a. 15b/5

āh: Beddua anlamında ünlem

ā.+ uñ 4b/9

āhar : (Ar.) Başka, diğer

ā. 4b/12

aḥbāb : (Ar.) Dost, bildik, tanıdık

a. 24a/1

a.+ dur 7b/13

aḥbāb-ı ihvān : (Ar.) Dost ve kardeşler

a.10a/8

aḥbār : (Ar.) Yahudi alimler

a.+ uñ 4b/4

‘**ahd** : (Ar.) 1- Söz verme, söz, yemin, ant

‘a. 38a/15, 43b/13, 54a/4,

‘a.+ üñde 4a/14

2- Zaman, vakit

‘a. + de 94b/3

‘**ahd- i ba‘id** : (Ar.) Uzak zaman

‘a. 14a/4, 57b/9

‘ a. + dūr 82b/7, 96a/4

‘ **ahd- i k̄adīm** : (Ar.) Eski zaman

‘ a.+ inde 82a/1

āhen : (Far.) Demir

ā.+ dūr 39b/6

āheng-i ‘ arṣa-i bostān : (Far. + Ar. + Far.) Bahçenin ahengi

ā.3a/5

āheste : (Far.) Yavaş, ağır, sakin

ā. 40a/1

āheste āheste : (Far.) Yavaş yavaş

ā. 26a/14

āheste-kār : (Far.) Yavaş olma durumu

ā. *o/-* Yavaş olmak 59a/10

āhestelīk : Yavaşça

ā. 40a/5

ā.+ dan 56b/7

ā.+ la 42a/6

āḥīr : (Ar.) 1-Son

ā. 9b/2, 35a/13, 39a/15, 40a/12, 45a/12, 50a/7, 53a/4, 70b/4, 75a/14, 78a/13, 79b/15, 84a/8, 87b/11, 89b/14, 94a/3

ā.+ i 65a/4

ā.+ īn 51a/12

2- Sonunda, nihayet

ā.92b/5, 94a/9,

āḥīr-kār : (Ar.+ Far.) Sonunda, sonuç

ā. 48a/9, 86a/7, 97a/8

āḥīrū’l- emr : (Ar.) İşin sonunda, neticede

ā. 21a/1, 44a/12

āḥīre : (Ar.) Ahir kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı anlamdaki müennes şekli

ā. *ey/e-* Son eylemek 40a/12

āḥīret : (Ar.) Ölümden sonra gidilecek olan âlem, öbür dünya, bekā âlemi

ā.10b/8, 11a/13

ā.+ dūr 28a/3

ahkām : (Ar.) Hükümler, kânunlar, emirler, buyruklar

a. 2a/7

a. *ey/e-* Hüküm vermek 30b/11

ahkām- ı ḥazret-i risālet : (Ar.) Hz. Peygamberin hükümleri, şariat

a. 51b/15

aḥkām- ı nüfus : (Ar.) İnsan hükümleri

a.51b/9

aḥlāk- ı ḥamīde : (Ar.+ Far.) Övülecek huylar

a. 73a/1, 77a/14

a. + sinden 77b/14

aḥlāk- ı pesendīde : (Ar.+ Far.) Beğenilmiş ahlak, seçilmiş huylar

a.+ den 72b/6

a.+ yle 78b/1

aḥlāk- ı zemīme : (Ar.+ Far.) Kötülenecek huylar, kötü huylar

a.+ sindendür 67b/8

aḥlāt : (Ar.) Eski tıpta, insan vücûdunu ve mizâcını meydana getirdiği ve insan sağlığının bunların dengesine bağlı bulunduğu kabul edilen unsurlar

a. 57b/1

aḥmak : (Ar) Akli kıt, anlayışsız, kalın kafalı

a. 22a/14, 41b/12

a.+ uñ 81a/13

a. o/-Akli kıt olmak 81a/6

aḥnef-i kıays : (ö.686-87) Asıl adı Sahr'dır. Horasan fatihidir

a. + a 60b/2

aḥrār : (Ar.) Hürler, esir ve köle olmayanlar

a. 17b/7

aḥret : (Ar.) Âhiret kelimesinin halk ağzındaki şekli

a.+ de 11a/12, 11b/5, 19a/8, 97b/8

aḥsen : (Ar.) Çok (daha, en, pek) güzel

a. 33a/12, 58b/4, 68b/9

a.+ dür 29a/13, 67b/12

aḥsen-i vech : (Ar.) En güzel tarz

a.+ le 51a/5

aḥşam : Güneşin batma zamanı, günün sonu

a. 53a/6, 96a/2

a.+ lar 89b/4

a.o/- Güneş batarak gün sona ermek 73b/2, 82a/12

āhu : (Far) Ceylân, karaca

ā. 64b/8

aḥvāl : (Ar.) Haller

a. 89b/12

a.+ de 10a/12, 80b/12

a.+ i 45a/4, 47a/7

a.+ inden 22b/7

a. + sin 89/a5

a.+ üme 90a/9

a.+ ünden 92a/11

aḥvāl- i cihān : (Ar.) Dünya halleri

a. 28a/15, 29b/10, 89a/12

aḥvāl- i mülk ü millet : (Ar.) Millet ve memleketin halleri

a. 54b/7

aḥvāl- i peygamber : (Ar.) Peygamberin halleri

a.+ ler 18b/1

aḥvāl- i ra'īyyet : (Ar.) Halkın halleri

a.+ e 53a/1

aḥvāl- i vefāt : (Ar.) Ölüm halleri

a. 92a/1

aḥ- : Bulunduğu yerden daha alçak bir noktaya gitmek

a.- a 40a/5

‘**aḥabince** : Bir şeyin arkası

‘a. 84b/14, 95a/15

aḥçe : Akçe, para

a. 25b/3, 76a/5

a.+ ye 26b/13, 27a/11

‘**aḥd- i ṣaḥīḥ** : (Ar.) Doğru, tam, kusursuz düzen

a. 4a/14

‘**ākībet** : (Ar) Gelecek, istikbal, nihayet

‘ā. 20a/10, 32b/12, 40a/5, 63b/13, 69a/8, 77b/11, 86a/9, 86b/15, 91a/14, 92b/1

‘ā.+ i 9b/2, 35a/13, 71b/14, 84a/9

‘a.+ inde 57a/13

‘a.+ ine 79b/15

‘a.+ leri 45a/4

‘ā.+ üm 11a/12

‘ā.+ üñ 53a/4, 60b/1, 83a/1

‘**ākıl** : (Ar.) Akıllı kimse

‘ā. 7a/7, 10a/9, 11a/7, 22a/15, 26a/13, 34b/6, 34b/11, 41a/8, 51a/10, 57a/4, 59a/4, 61b/6, 72b/3, 77b/5, 89a/4

‘ā.+lar 51a/3

‘ā.+lara 5b/9, 58a/9

‘ā.+ larla 33b/8

‘ā.+ uñ 81a/13

‘ā. o/- Akıllı olmak 30b/1

‘**ākılāne** : (Ar.) Akıllıca, akıllı bir kimseye yakışır surette

‘ā. 69a/3

‘**ākıl-dāne** : (Ar.+ Far.) Akıllı ve bilgili

‘ā. 21a/4, 32a/5 , 79b/11

‘ā. + lerden 59a/13

‘ā.+ ye 23a/3, 23a/4, 27b/11, 27b/15, 38a/2

‘ā. o/- Akıllı olmak 12b/5, 12b/10, 30a/8, 33a/8

‘**ākıllılık** : Akıllı olma durumu

‘a.6a/13

‘a.+ la 92a/13

‘**ākılān- ı sūhan** : (Ar.+ Far.) Faydalı söz

‘ā. 24b/11

‘**akl** : (Ar.) Düşünme, anlama, kavrama ve davranışlarını ayarlama melekesi, us

‘a. 1b/8, 5b/5, 6a/4, 6a/8, 6b/8, 7a/9, 7a/12, 7b/7, 7b/12, 9a/11,

9b/11, 9b/11, 23b/3, 31b/8, 77b/9, 84b/7, 89a/7

‘a.+ a 4a/12, 9b/11, 20b/4, 54a/10,

‘a.+ dan 5b/15, 6a/1, 19b/12,

‘a.+ dur 6b/1, 6b/2, 6b/10, 7a/3, 7b/4, 7b/5, 7b/6, 35a/12, 54a/10,

‘a.+ ı 7a/14, 8b/1, 8b/9

‘a.+ ina 8b/11

‘a.+ uñ 5b/3, 6a/8

‘a. o/- Düşünmek, anlamak, kavramak 6a/4

‘**akl- ı derrāk** : (Ar.) Çabuk anlayan, çok anlayışlı

‘a. 23a/1

‘**akl- ı sālār** : (Ar.+ Far.) Aklın en üst tabakası

‘a. + uñ 11b/7

‘**akl- ı selāmetlık** : (Ar.) Aklın selamet olması

‘a. + dur 7a/4

‘**akl- ı selīmī** : (Ar.) İyiyi ve kötüyü fark eden sağlam akıllı, sağduyulu

‘a. o/- Akıllı olmak 50b/10

akmişe : (Ar.) Kumaşlar, dokumalar

a. 76a/6

aḳṛabā : (Ar) Aralarında kan bağı bulunan kimseler

a.+ sindan 95b/4

‘**aks** : (Ar.) Ters, zıt, aykırı

‘a.+incedür 18b/9, 18b/12

aḳṣād-ı emzice : (Ar) Bozuk olan huy, ahlak, mizaç

a.2a/4

aḳṭār- ı ‘ālem : (Ar.) Kainatın kısımları

a. + de 49b/1

aḳvā : (Ar.) Çok ,daha, en, pek kuvvetli

a. 9b/10

aḳvāl : (Ar.) Sözler, lakırdılar

a.+ inden 78b/9

a.+ ine 62b/3

al- : 1- Tutup yerinden ayırarak elinde veya yanında bulundurmak

a.- up 82a/6, 82a/7, 95b/3

2- Almak

a.- dı 91b/2

a.- in 64b/12

a.- maḳ 27b/12, 58b/4

a.- maḳdur 38a/7

a.- mazdı 27a/11

a.- sunlar 91a/3

a.- up 27a/3, 79b/6,

a.- ur 33b/14, 85b/13

a.- ursın 53b/1

3 – Satın almak

a.- dı 26b/13, 27a/9,

4- Çalmak

a.- dum 79b/4

a.- duḡ 79b/4

5- Kazanmak, elde etmek

a.- maḳ 59b/1

6- Beraberinde götürüp getirmek

a.- up 84a/15, 86b/14, 87a/4

7- Öç almak

a.- up 66a/9

a.- maga 40b/9, 41b/13

8- Temizlenmek

a. -mağa 79a/12

āl : (Ar.) Âile, evlât, hanedan

ā.+ ine 2b/7

āl- i sāmānī : (Ar.) Samani ailesi

ā.+ dan 58a/6

‘**alā** : (Ar.) Yükseklik, yücelik, şan ve şeref

‘a. 5b/15, 11b/11

a‘lā : (Ar.) Daha yüksek, en yüksek, pek yüce

a. 19b/12, 41b/5, 42a/12

a. o/- Daha yüksek, en yüksek, pek yüce olmak 25b/6

‘**alāka** : (Ar.) İki şey arasındaki bağ, ilgi, münâsebet

‘a.+ yı 36b/4

‘**alāmet** : (Ar.) İşâret, belirti, nişan, emâre, alem

‘a. 37b/13

‘a.+ i 35a/7

‘a.+ idür 21a/12, 66a/5, 74b/4, 80a/12

‘a.+ inüñ 66b/13

‘**alāmet-i cehālet** : (Ar.) Cahillik belirtisi

‘a.+ dūr 50b/14

‘a.+ dedür 21a/2

‘**alāmet-i devlet** : (Ar.+ Far.) Devlet belirtisi

‘a. + i 55b/9

‘**alāmet-i huy** : (Ar. + Far.) Yaratılış belirtisi

‘a. 79b/9

‘**alāmet-i nādān** : (Ar. + Far.) Cahil belirtisi

‘a.+ dadur 19b/9

‘**alāmet-i nādānī** : (Ar. + Far.) Cahillik belirtisi

‘a.+ 21b/6

‘**alāmet-i şebāt-ı devlet** : (Ar.) Kararlı devlet belirtisi

‘a.8b/11

alda- : Aldatmak, kandırmak

a.- maḳ 97b/4

aldan- : Bir yalana, bir hileye, güvene layık olmayan birine kanmak, kapılmak oyuna gelmek

a.- ma 97a/7

a.- madılar 88b/8

‘**ale’l- ḥaḳīḳa** : (Ar.) Hakikat üzere

‘ a. 45a/4

‘**ālem** : (Ar.) 1- Yerde ve gökte yaratılmış olan şeylerin bütünü, kâinat, evren

‘ ā. 7a/2

‘ ā.+ de 6a/5, 12a/9, 12a/13, 14a/12, 17a/2, 18b/13, 23a/3, 49a/11, 59b/7, 60a/6, 69a/1, 84a/3, 86b/11,

‘ ā.+ den 43a/7

‘ ā.+ i 17a/7, 93b/12

‘ ā.+ inde 14a/5

‘ ā.+ lere 83a/8

‘ ā.+ üñ 97a/1,

‘**ālem-bān** : (Ar.+ Far.) Cihanı koruyan padişah

‘ ā. 72b/5

‘**ālem-tāb** : (Ar.+ Far.) Cihanı aydınlatan

‘ ā. 66b/8

‘**ālem-i mişāl** : (Ar.) Ruhlar alemi ile madde alemi arasında bulunan ve bütün varlıkların zuhura gelmeden önce mevcut buldukları alem

‘ ā.64b/10

‘**ālem-i şabāvet** : (Ar.) Çocukluk alemi

‘ ā.+ de 48a/1

ālet : (Ar.) Bir işi yapmak için kullanılan nesne, araç, makine, aygıt

ā.+ i 7b/4

‘**aleyhi efdālū’ş-şalavāt e’ zebhā** : (Ar.) En faziletli salavat üzerine olsun

‘ a.5b/9

‘**aleyhi’l- la’ne** : (Ar.) Lanet üzerine olsun

‘ a.51b/4

‘**aleyhi’-r rahme** : (Ar.) Allah rahmet etsin anlamındaki saygı sözü

‘ a.78a/11

‘**aleyhi’s-selām** : (Ar.) Selam onun üzerine olsun

‘ a. 13a/6 , 22a/2, 45a/11, 46b/10, 56a/5, 72a/6, 75b/1, 75b/3, 75b/6, 94a/12

‘a. + un 95b/12

‘**aleyhi’ş-şalātü ve’s selām**: (Ar.) Selam onun üzerine olsun

‘a. 8a/3, 58a/1

‘**aleyhi’t-tekellān** : (Ar.) ...

‘a. 5a/5

‘**alī** : (Ar.) Yüksek, yüce, büyük, ulu

‘a. 4a/9, 17a/2, 77b/11

‘a. o/- Yüce olmak 47b/6

‘**alī kerremallāhu vech** : (Ar.) Hz. Ali için söylenen ‘Allah vechini mükerrerem kılsın’ anlamındaki söz

‘a.+ e 45a/11

‘**alī’s-seviyye** : (Ar.) Yüksek seviye

‘a.+ dür 88b/1

‘**ālim** : (Ar.) İlim sâhibi olan (kimse), bilici, bilen

‘ā. , 19a/6, 19a/7, 19a/10, 30a/13

‘ā.+ lere 17a/5

‘**ālim- i merd** : (Ar.+ Far.) Güvenilir, hamiyetli , ilim sahibi kişi

‘ā. 14b/6

‘**ālim- i rabbānī** : (Ar.) Kendisine ilim ve hikmet verilmiş kişi

‘ā. 13b/12

Allah : (Ar.) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık

a. 33a/10, 35b/9, 42b/8, 80a/15

Allahu te‘ālī : (Ar.) Her şeyin yaratıcısı olan tek ve mutlak varlık

a. 35b/9, 61a/7, 80a/15

al(i)n : Yüzün, kaşların üstünden saçlara kadar olan ve şakaklar arasında kalan kısmı

a.- uma 90a/1

alt : Bir şeyin yere bakan yüzü

a.+ ından 40a/5

altıncı : Altıncı sırada olan

a. 5a/9, 9b/14, 18a/6, 33a/5, 51a/3, 53b/11, 56b/2, 62b/13

altmış : Elli dokuzdan sonra, altmış birden önce gelen sayının adı

a. 26b/13, 27a/3, 27a/8, 27a/11, 52a/1, 52a/10

altun : Sarı kırmızı renkte, parlak ve ağır, kolayca işlenebilen, dış etkilere dayanıklı, paslanmayan

a.+ 19a/13, 82a/7

a' mā : (Ar.) Körlük

a. 71b/5

a.+ ya 20a/8, 71b/4

āmāl : (Ar.) Emeller, istekler

ā. 6a/4, 54b/5

āmāl-i asitān : (Ar.+ Far.) Dünya emelleri

ā. 3b/13

a' mā- i dīn ü devlet : (Ar.) Din ve devlet işleri

a. 54b/1

'amel : (Ar.) Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil

'a.+ den 93a/3

'a. *it* - Gereğince hareket etmek 15b/5, 18b/3

a'meş : (680-765) Aslen Taberistanlıdır. Hadis ve kıraat bilgisiyle tanınan alim dir

a. 76a/3, 76a/10

a. + e 76a/5

'āmil : (Ar.) Amel eden, işleyen, icrâ eden kimse

'ā. *o/-* İcra edici olmak 11a/12, 47a/15

ammā : (Ar.) Zıt ve aykırı hüküm ifâde eden iki cümleyi birbirine bağlar; ancak, fakat, lâkin

a. 4a/2, 13a/10, 14a/2, 14a/10, 16a/14, 16b/2, 16b/11, 18b/6, 18b/8, 18b/11, 18b/15,

19a/5, 19a/12, 20a/9, 20a/13, 25b/4, 26a/12, 27a/9,

27b/7, 29b/7, 30b/5, 30b/11, 34b/2, 36a/4, 38a/11, 40a/5, 45b/1, 46b/14, 47a/8,

51b/3, 55b/7, 57b/9, 74a/9, 73 a/11, 82a/8, 85b/7, 86a/11, 88b/9, 92b/8

'āmmē : (Ar.) Herkese ait

'ā. 6b/9

'amr bin leys : (ö. 902) Saffariler devletinin kurucusu ve ilk hükümdarı Yakup Leys'in kardeşi ve Saffari emiridir

'a. 25a/12

'a.+ le 25a/12

'a.+ üñ 25a/15

āmūzgār : (Far.) Öğretmen

ā. 66b/4

añ- : Hatırlamak, zikretmek

a.- miş 32b/2

a.- up 28a/6

'anā : (Ar.) Güçlük, meşakkat, zahmet

‘a. 7a/14

an̄a : *zm.* Ol zamirinin yönelme hâli ona

a. 6b/13, 9b/13, 10a/5, 12a/2, 15b/15, 17a/12, 17a/14, 18a/4, 20a/13, 22b/1, 23a/5, 24b/10, 27a/8, 31b/1, 33b/3, 33b/5, 34a/13, 34b/13, 35b/9, 36a/13, 36b/10, 38b/1, 39a/13, 39b/6, 40a/1, 41a/6, 42b/7, 44a/12, 44a/15, 45b/1, 45b/12, 49b/6, 49b/12, 50b/4, 50b/9, 50b/11, 51a/2, 52a/1, 52a/3, 52b/15, 53a/12, 53a/13, 55b/4, 56a/15, 58a/15, 62b/13, 64a/1, 64a/2, 64b/6, 65a/14, 65b/8, 66a/15, 69b/12, 70a/14, 71b/8, 72b/3, 73b/14, 76b/8, 76b/13, 76b/15, 77a/7, 77b/15, 78b/5, 79b/7, 80a/14, 81a/1, 81a/6, 83b/1, 86a/8, 87a/12, 88a/5, 90a/2, 92b/15, 94a/15, 94b/4, 94b/9, 95a/7, 95b/5

anda : *zm.* Ol zamirinin bulunma hâli onda

a. 22b/14, 26b/8, 31b/13, 40b/15, 41b/14, 42a/7, 54a/2, 62b/4, 65a/7, 69b/9, 71a/6, 78a/15, 85a/5, 85a/8, 87b/2, 88b/3, 89a/10, 92a/5, 94a/8, 95b/15

andan : *zm.* Ol zamirinin ayrılma hâli ondan

a. 2b/7, 5a/1, 6a/5, 6b/4, 8a/14, 9b/13, 10a/13, 10a/15, 10b/1, 11a/7, 13a/1, 16a/11, 23a/5, 23b/13, 24a/5, 34b/8, 34b/13, 35a/6, 35a/12, 35b/5, 36b/4, 36b/6, 36b/9, 38b/1, 38b/10, 38b/14, 39a/6, 39a/8, 41b/13, 44a/14, 47b/1, 52a/4, 52b/9, 53a/7, 53b/6, 54a/1, 58b/10, 61a/10, 61b/8, 65b/2, 66a/1, 69a/2, 69b/3, 71a/8, 73b/1, 77a/2, 77b/8, 78b/7, 79b/4, 80a/10, 81a/10, 82b/11, 85a/10, 90a/3, 90a/11, 92a/13, 94a/2, 95a/11, 95b/13, 97b/10, 97b/13

anı : *zm.* Ol zamirinin yükleme hâli onu

a. 8a/10, 8b/1, 9b/6, 10b/12, 11a/3, 12b/6, 18b/2, 18b/3, 20b/13, 23a/2, 23a/12, 24a/13, 25b/11, 27b/4, 30b/1, 35a/4, 36b/3, 36b/11, 37b/5, 38a/4, 40a/6, 40a/14, 40b/4, 40b/14, 43a/12, 44a/7, 46a/8, 49b/11, 52b/6, 57a/15, 59b/11, 60a/3, 62b/4, 64b/8, 65a/2, 65b/1, 69b/11, 69b/12, 70b/9, 72b/4, 74b/12, 78a/12, 78b/5, 79a/12, 79b/12, 82b/10, 86a/4, 86b/15, 89b/5, 90a/7, 91a/15, 92b/1, 94a/2, 95b/3,

anlar : *zm.* Ol zamirinin çoğul biçimi onlar

a. 17a/13, 50a/15, 65a/6, 71a/10, 84b/15

a.+ a 22b/7, 85a/1, 90b/9, 97a/4

a.+ dan 19b/9, 29b/9, 35a/10

a.+ dur 45a/6

a.+ ı 23b/7, 53b/10, 55a/10, 59a/5, 92b/13

a.+ uñ 17b/14, 18b/8, 18b/9, 36a/1, 37b/3, 45a/2, 57b/15, 61a/1, 64a/3, 84b/14, 96a/5, 96b/1

a.+ uñla 18a/2, 56a/4

anuñ : *zm.* Ol zamirinin ilgi hâli, onun

a. 2a/6, 4b/8, 6b/8, 7a/11, 7a/12, 8a/7, 8a/8, 8b/9, 8b/12, 10a/2, 12a/9, 13a/2, 14b/10, 15b/9, 15b/11, 16a/1, 18a/7, 18b/2, 19a/3, 19a/4, 21b/11, 23a/3, 24a/3, 24b/2, 24b/13, 28a/9, 30b/4, 32a/8, 35a/8, 35b/6, 36a/6, 36b/3, 36b/13, 37a/15, 38b/4, 38b/6, 39a/9, 41b/11, 42a/2, 44b/7, 47a/15, 48a/5, 50a/8, 51a/6, 51b/7, 52a/3, 52a/6, 53b/9, 53b/14, 54a/7, 54a/11, 55b/13, 57a/3, 57b/1, 58b/5, 62b/10,

63a/11, 64a/11, 66b/7, 70b/15, 76a/11, 77b/8, 79b/15, 81a/4, 82a/5, 87b/3, 88a/9, 88b/8, 90a/6, 90b/11, 91b/2, 91b/14, 94a/13, 94b/3, 95a/2, 96a/1, 97a/1, 97a/3,

a.+ dur 6b/3

a.+la 9a/6, 11a/11, 13b/15, 16b/6, 19b/5, 32b/13, 41b/12, 43a/9, 43a/12, 49a/10, 49b/7, 61b/6, 63b/14, 75b/3, 76b/13, 78a/13, 87b/9, 88a/14, 89b/12, 95a/6

anuçün : Onun için

a.11a/15, 32b/1, 77a/6

‘**anber** : (Ar.) Kolay eriyen, bal mumu kıvâmında, yandığı zaman parlak bir alev çıkaran, çok güzel kokulu nesne

‘a. 59a/1, 86b/4

ancağ : Yalnız, sâdece

a. 85a/15

ancılayım : Onun gibi

a. 41b/2, 95a/3

ānī : (Ar.) Bir anda oluveren, birden, apansız

ā.+ den 27b/3

a‘nī : (Ar.) ‘Demek istiyorum ki ’ anlamında söz

a.2b/6

‘**ār** : (Ar.) Utanma, utanç, hayâ, hicap

‘ā. *ey/e-* Utanmak 49a/14

‘ā. *it-* Utanmak 4a/15

ara- : Yoklamak, araştırmak

a.- r 31a/1

ara : İki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, mesâfe, yer, mekan

a.+ da 43b/11

a.+ dan 37a/6

a.+ sında 45b/6, 57b/15

‘**arab** : (Ar.) Arap kavminden olan kimse

‘a. 71b/10

‘a.+ da 19b/13, 24b/9, 26a/11, 30a/14, 38b/8, 43b/5, 48b/3, 62a/2

ā.+ dan 9b/6, 71b/7, 78b/2, 81a/11, 81b/13,

‘a.+ lar 25a/8, 81a/15

‘**arak- rīz** : (Ar.+ Far.) Ter dökken, terleyen

‘a. *o/-* Ter dökken, terleyen olmak 4a/15

ārāste : (Far.) Süslü, süslenmiş, bezenmiş

- ā. 6a/1, 12a/10, 41b/10
ā.o/- Süslenmek 33b/13
- ārāyiş** : (Far.)Süs, zînet, bezek
ā.+ dür 13a/4
- ārāyiş-i şekāyık-ı nu' mān** : (Far.+ Ar.+ Ar.) Gelincik çiçeği ile süslenmiş
ā.3a/5
- a' rāz-ı dünyeviye** : (Ar.) Dünya ile ilgili belirtiler, işaretler
a' . 11a/14
- aristo** : İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilk çağ Yunan filozofu
a. 90b/7
- aristoṭālīs** : İslam felsefesi üzerinde önemli etkileri olan ilk çağ Yunan filozofu
a. 10a/14, 21b/10, 26a/6, 33b/15, 49a/1, 49a/12, 50a/12, 50a/14, 52b/10, 60a/10, 72b/15,
- 'āriyet** : (Ar.) Geçici olarak başkasından alınan veya başkasına verilen
'ā. + e a/- Geri vermek üzere almak 27b/12
- arḳa** : Koruyucu
a.+ dur 49a/10
- arşlan** :Afrika ve Batı Asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvvetli, kedi cinsinden memeli hayvan
a. 64a/8
- 'arş** : (Ar.) İslâm inancına göre göğün en yüksek katı, âlem tasavvurunda en yüksek nokta
'a.+ da 4a/10
'a. + un 92b/5
- art** : Arka taraf, arka
a.+ ında 75b/7
art+ ina *düş-* Bir kimseyi takip etmek 79a/15
- art -** : Sayıca ve miktarca çoğalmak, fazlalaşmak, tezâyüt etmek
a.- a 7b/2
a.- ar 49a/11
- arta kal-** : Geriye kalmış olmak
a.- dı 90b/4
a.- ur 90b/3
- artur -** : Mikdarını çoğaltmak, fazlalaştırmak
a.- ur 27b/15,
a.-asın 89b/11
- 'arż** : (Ar.) 1- Bildirilmek istenen husus, hal

‘a. 3b/13, 4a/2, 43b/1, 44a/11, 59b/14

2- Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu

‘a.+ da 55a/15

‘a.+ dur 2a/12

‘a. *it-* Sunmak, bildirmek 32a/2, 63a/12

‘a. *ey/e-* Söylemek, ifade etmek 58a/14, 59a/6, 87b/10, 91a/5

‘arz- ı **ih̄tiyāc** : (Ar.) İhtiyacını arz etme, dile getirme

‘a. 4a/1

‘arz- ı **muḥabbet** : (Ar.) Muhabbetini dile getirme

‘a. *it-* Muhabbetini dile getirmek 38b/9

arzū : (Far.) İnsanın bir şeye karşı duyduğu istek, dilek

a. 7a/9

a‘şab : (Ar.) Sinirler

a.+ ında 57b/3

āşaf- ı şaf : (Ar.) Vezir topluluğu

ā. + dur 4a/10

aşālet- i nef̄s-i ferzend : (Ar.+ Ar.+ Far.) Oğulun asaletli nefsi

a. 46b/9

āsān : (Far.) Kolay

ā. 10b/5, 14a/10, 28a/7, 32b/14, 40a/8, 65b/8, 74a/10, 74a/11, 75a/9

ā.+ da 73a/5

ā.+ dur 58b/4

ā. *ol-* Kolaylaşmak 81a/1

āsānliġ : Kolaylık

ā. 48b/2

ā.+ ıla 53a/7

ā.+ la 48a/10

āşār : (Ar.) 1- Bir kimsenin veya bir topluluğun çalışması sonucunda ortaya çıkmış olan şeyler, eserler

ā. 20a/8 , 54b/5

ā.+ ı 2a/8, 65a/8

2-Bir şeyin varlığını gösteren belirtiler, izler

ā. 32a/8, 54b/5, 57b/2,

āşār- ı dāniş : (Ar.+ Far.) İlim eserleri

ā.+ dür 34b/4

āşār- ı ḥamīd : (Ar.) Güzel eserler

ā. + e 60a/7

āṣārī nāṣīye-i çehre-i aḥvāl-i rüzgār : (Ar.+ Ar. + Far.Ar.+ Far.) Çehresinin ve halinin gösterişli rüzgarı

ā. + da 2a/8

āsāyiş : (Far.) Umûmî emniyet, güvenlik

ā. 18b/6

āsāyiş- i dünyā : (Far.+ Ar.) Dünya güvenliği

ā. 88a/14

aşhāb : (Ar.) Peygamberimizi görmek ve sohbetine ermek şerefini kazanmış kimseler

a. 10a/8

a.+ ina 2b/7

aşhāb- ı aḡrāz : (Ar.) Maksat sahipleri

a. 15b/5

aşhāb- ı efkār-ı şā'ibe : (Ar.) Fikirleri karışık ve hileli olanlar

a. 54a/15

aşhāb-ı ḥurd : (Ar.+ Far.) İlim sahipleri

a. 29b/8

a. + e 37b/11

aşhāb-ı meclis : (Ar.) Meclis üyeleri

a. + e 72a/3

aşhāb-ı pākīze-i re'yy : (Ar.+ Far.+ Ar.) Oyları doğru ve isabetli olanlar

a.54b/2

aşhāb-ı ṭabāyi' -i müstakīm : (Ar.) Doğru, gerçek huy sahipleri

a.+ e 5b/5

aşhāb- ı tedbīr : (Ar.) Tedbir sahipleri

a. 25b/15

aşılı : Bir yere takılmış veya asılarak sarkıtılmış olan

a.+ dur 4a/10

‘ **asīr** : (Ar.) Güç, çetin, zor, zahmetli

‘ a. 14b/7

‘ **asker** : (Ar.) Ordunun her kademesinde görevli subay, astsubay, çavuş, onbaşı ve erlere verilen isim

‘ a.+ den 71b/9

‘ a.- i 84b/10

‘ **asker- i gerdūn-ı mü'eşşir** : (Ar.+ Far+ Ar.) Etkili, güçlü asker

‘ a.+ üme 14a/2

aşl : (Ar.) 1- Bir şeyin bizzat kendisi

a. 55b/15

2- Gerçek, hakikat

a. 76a/9

aşl-ı aşıl : (Ar.) Asil soylu

a. 33a/8

āsmān- ı kibriyā : (Far.+ Ar.)Büyük, yüce,ulu gökyüzü

ā. 4a/9

‘**aşr** : (Ar.) Zaman, devir, çağ

‘ a.+ uş 53a/13, 92a/4

aşşı : Fayda, kâr, menfaat

a. *it-* Fayda etmek, 25a/1

āstān- ı kaşr : (Far.) Dünya köşkü

ā. 4a/12

āsude- hātır : (Far.+ Ar.) Gönlü ve zihni rahat

ā. *o/-* Gönlü ve zihni rahat olmak 53b/7

aş : Yenilmek üzere pişirilmiş yiyecek, yemek, taam

a. 73b/3

āşikār : (Far.) Açık, meydanda, gözle görülebilen, belli, ayan

ā. 41a/9

ā. *ki/-* Meydana çıkarmak, belli etmek, ortaya koymak 81b/1

ā. *o/-* Belli olmak, ortaya çıkmak 65b/6, 74b/12 ,83a/11

āşinā : (Far.) Bildik, tanıdık (kimse)

ā. 74b/13

ā.+ y1 73b/9

ā. *o/-* Tanınmak 43b/12

aşüfte- hāl: (Far.+ Ar.) Hali perişan olan

a. *o/-* Hali perişan olmak 42b/1

‘**atā** : (Ar.) Cömertçe verme, ihsan, bağış

‘ a. 25b/3, 25b/11

‘ a. *it-* Bağışlamak, vermek, ihsan etmek, lutf etmek 7b/8

ata : Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse

a. 47b/14

a.+ ları 45a/1

a.+ sınıf 47a/14

‘atebe-i seniyye : (Ar.) Osmanlı padişahlarının sarayları için kullanılan tabir

‘a. + sine 61b/12

āteş : (Far.) 1- Işık, od

ā. 62a/7

ā.+ den 60b/7

2-Coşkunluk

ā. 62a/7

ā.+ dür 62a/6

ā.- e 9a/14

ā. *gibi* Çok sıcak, yakıcı 59a/12

āteş- i pinhān : (Far.) Gizli ateş

ā. 74b/7

atıl- : Bir şeyin bir hedefe fırlatılması

a.- mış 14a/13

aṭime : (Ar.) Yemekler

a. + yle 85a/14

ātiye : (Ar.) Gelecek olan, gelecek, müstakbel

ā. 47a/12

‘aṭiyye : (Ar.) Bir büyüğün küçüğe verdiği hediye, armağan, bahşiş, ihsan

‘a. *kıl*- Hediye vermek 82a/8

‘aṭiyye- i rūzgār : (Ar.+ Far.) Rüzgarın getirdiği hediyeler

‘a. 85a/5

‘avām : (Ar.) Halkın alt tabakası

‘a. 14b/13, 54b/8, 67b/13

aṣvām : (Ar.) Yıllar, seneler

a. 69b/10

a.+ la 26a/10

aṣvām-ı menāzil : (Ar.) Uzun yıllar, merhaleler

a. + dür 27b/8

aṣvān : (Ar.) Yardımcılar, arka çıkanlar

a. 92b/10

āvāz : (Far.) Ses, seda, yüksek sesle bağırma

ā. 16a/10

‘**avdet** : (Ar.) Dönüş, geri geliş, gidilen yerden dönme

‘a.+ i 24b/2

‘**avrat** : (Ar.) Kadın

‘a. 79a/13, 79a/15, 79b/2, 79b/4, 80b/2, 82a/13, 82a/14, 82a/15, 82b/2, 83a/2

‘a.+ dan 79b/6

‘a.+ ı 83a/7

‘a.+ ları 82a/3

‘a.+ larunuz 45a/13

‘a.+ um 82a/4

‘a.+ uş 79a/15, 80b/1, 80b/7, 83a/4

‘a.+ uşa 82a/8

ay : Yılın ayrıldığı on iki bölümden her biri

a.+ uş 45a/12

ayaK : Vücûdun, bacadan ayak bileğiyle ayrılan ve yere basıp durmayı, yürümeyi sağlayan kısmı, kadem

a. 29b/5

a.+ ı 73b/3

a.+ ın 31b/13, 55a/13

a’yân : (Ar.) Bir şehrin ileri gelenleri, eşraf

a. 24a/15, 55a/13, 65b/10

‘**ayân** : (Ar.) Açık, âşikâr, gözle görülür

‘a. 81a/10

‘a. *it-* Açıklamak, ortaya koymak, aşikar etmek 81a/1

‘a. *o/-* Görünür hale gelmek, belli olmak, açıkça meydana çıkmak 74b/7

‘**ayb** : (Ar.) 1-Utanılacak hal ve davranış

‘a. 40b/15, 41b/5

‘a.+ dan 31a/11

‘a.+ ın 31a/11, 66a/5, 66a/6, 80a/8

‘a.+ ına 17b/12, 17b/13

‘a.+ uşu 41b/5, 41b/9

ayende ve revende : (Far.) Gelen giden yolcular

a.+ye 81b/9

âyet : (Ar.) Kur’ân-ı Kerim’deki sûreleri meydana getiren kelime veya cümlelerden her biri

a.+ den 68b/6

- ā.+ inüñ 1b/1
- ‘**ayb** : (Ar.) Utanılacak hal ve davranış
 ‘ a. 59a/13
- ayık** : Sarhoşluk ve baygınlık gibi insanı kendinden geçiren durumların etkisi altında bulunmayan, akli başında, şuûruna hâkim durumda olan
 a. *ge/-* Akli başında bulunmak 86a/6
- âyîn** : (Far.) Dînî merâsim, adet, töre, yol
 ā.+ e 51b/10
- âyîn- i saltanat** : (Far.+ Ar.) Saltanat töreni
 ā. 5a/12
- âyîne- i dîl** : (Far.) Gönül aynası
 ā.+ de 34a/4, 94b/11
- aylık** : Bir ay süreli
 a. 94b/5
- ‘**ayn- ı nûr** : (Ar.) Nurun aslı
 ‘ a. 4b/2
- ‘**ayn- ı t̤â‘ at** : (Ar.) İbadetin aslı
 ‘ a.+dur 22b/1
- ‘**aynî** : (Ar.) Değişmeyen, hep o, yine o
 ‘ a. 30b/8
- ayruk** : Birbirinden ayrı
 a. 82b/3
- ‘**ayş u ‘işret** : (Ar.) Yeme içme, içki içme
 a.*kt/-* Yemek içmek 96a/1
- az** : Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün altında bulunan
 a. 30b/4, 31a/1, 42a/8, 43a/1, 50b/12, 85a/14, 85b/7
 a.+ dur 32b/12
- âz** : (Ar.) Hırs ve tama’
 ā. 85b/10, 87a/8, 88b/3, 88b/4, 89a/4
 ā. +dan 89a/4
 ā. + ı 93b/13
- a‘ zâ** : (Ar.) Vücûdu meydana getiren parçalar, organlar; organ
 a. 57b/3
 a.+ sından 91b/14
- ‘**azâb** : (Ar.) Kafirlere ve günahkarlara ölümden sonra verilecek ceza

‘a.+ dur 19a/9

‘a.+ ina 53b/5

‘a.+ ndan 36a/15, 36b/11, 53b/1

‘a.+ n *çek*- Pişmanlık, üzüntü gibi manevi sıkıntıyı hissetmek 92b/2

āzād : (Fr.) Serbest bırakma, serbestlik

ā. 26b/3

ā. *eyle*- Serbest bırakmak 73b/7

a. *kıl*- Hürriyetini geri vermek 50a/6

āzāde : (Fr.) Hür, serbest

ā. 76a/11, 76a/12

ā.+ ler 33a/3

ā.+ leri 31a/10

ā.+ lerüñ 81b/14

āzār : (Far.) İncitme

a. 40b/3

ā.+ umı 91b/7

‘**azīm** : (Ar.) Büyük, ulu

‘a. 24a/7, 26a/12, 37b/10, 63b/7, 64a/9

‘**aziz** : (Ar.) 1- Yüce, kıymetli, değerli, mukaddes, muazzez

‘a. 10b/12, 28a/11, 70a/1

‘a.+ iken 17a/5

‘a. *eyle*- Değerini yükseltmek 30a/6, 49b/15

‘a. *kıl*- Değerini yükseltmek 23b/8

2-Saygı duyulan, hürmet edilen, sevgili, dost

‘a. 11a/3

‘**azl** : (Ar.) Görevine son verme, işinden çıkarma

‘a.+ ine 27a/11

‘a. *eyle*- İşten çıkarmak, görevine son vermek, 32a/2, 59a/8

‘**azm** : (Ar.) Bir işi yapmak için kesin karar vererek büyük bir kararlılıkla gayret göstermek

‘a.+ ine 3a/6

‘**azze ismuhū** : (Ar.) İsmi aziz olsun

‘a. 8a/14, 9a/6, 33b/2

‘**azze şānuhu** : (Ar.) Şanı aziz olsun

‘a. 5b/9, 33a/13, 45a/1

‘**azze ve celle** : (Ar.) Allah isminden sonra aziz ve şanı yüce olsun anlamında kullanılır

° a.11b/11, 25a/2, 35b/8 , 36a/1

-B-

bā-vefā : (Far.+ Ar.) Vefalı

b. *ey/ē*- Vefalı yapmak 73b/9

bāb : (Ar.) Bir kitabın bölümlerinden her biri

b. 5a/6, 5a/7, 5a/8, 5a/9, 5a/10, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 5a/14, 5a/15, 5b/1, 5b/2, 5b/3, 11b/8, 19b/7, 19b/8, 22b/10, 27b/4, 33a/5, 37a/15, 44b/4, 51a/13, 61b/8, 67b/5, 72b/4, 77a/8, 80b/10, 84a/6

bāb-ı evvel : (Ar.) Birinci bölüm

b. 5b/2

bād-ı muvāfiq : (Far.+ Ar.) Uygun nefes, uygun dost

b.6a/2

bād- ı şabā : (Far.+ Ar.) Serin ve tatlı esen bahar rüzgarı

b. 84a/4

b. + ya 13a/7

ba' de'l- memāt : (Ar.) Ölümden sonra

b. 60a/6

bādiye : (Ar.) Çöl, kır, sahra

b.+ ye 91b/12

bāğ-ı behişt : (Far.) Cennet bağları

b. .+ e 97a/7

bāğ-bān : (Far.) Bağ bekçisi, bahçıvan

b. 69b/6

bağışla- : Vermek, ihsan etmek, bahşetmek

b.- yayum 79b/2

bağla- : 1-Bir şey veya bir kimseyi manevi bir bağ ile birleştirmek

b.- ma 11a/14

2- Kapatmak

b.-ya 63b/4

3- Yardımcı eylem

kemer *b.ur*- : Hizmete hazır olmak 4b/5

bağlan - :1-Bağlı duruma getirmek

b.- a 30a/3

b.- mış 48b/6

b.- ur 4b/5

2-Bir ey veya kimsenin yönetimi altına verilmek

b.- mişken 58a/7

bağlu : Bağlı

b. dut- dilünü 83b/8 Sır saklamak, fazla konuşmamak

bahā : (Far.) Değer, kıymet, fiyat

a. 13a/11, 25b/9

b.+ sı 23a/12

b.+ yı 27a/3

bahādır : (Far.)Usta savaşçı, cengâver

b.+ lar ı 71b/10

baħr : (Ar.) Deniz, deryâ

b.+ e 4a/15

baħr- i ‘amīk : (Ar.) Derin deniz

b.4a/2

baħr-i kerem : (Ar.) Kerem denizi

b. 4b/7

baħşış : (Far.) Armağan, hediye, ihsan

b. 75b/15

baħşış- i vüçüd : (Far.+ Ar.)Varlığın ihsanı

b. 28a/12

baħt : (Far.) Allah tarafından ezelde belirlendiği kabul edilen kısmet ve nasip, uygun tâlih, ikbal, şan

b. 30b/12, 40b/5

b.+ ı 31a/2

b.+ ına 97a/2

b.+ uñuz 47a/7

baħtlılık : Bahtlı olma durumu

b. 64a/12, 74b/3

ba‘id : (Ar.) Uzak, irak

b. 62a/2

b.+ dür 18a/10

b. o/- Uzak olunmak 74a/7

baķ - : Gözleri bir şey üzerine çevirmek

b.- sın 58a/15, 61a/2

bāķi : (Ar.) Ebedî, ölümsüz

- b. 21a/6, 85a/6
b.+ yi 88b/11
b.o/- Kalıcı olunmak 43b/10
- bāl** : (Ar.) Arıların çiçeklerden toplayarak yaptıkları sıvı madde
b. 67b/3
- bālā** : (Far.) Yüksek, yüce
b. 97a/1
- balık** : Su içinde yaşayıp solungaçla nefes alan, çoğunlukla yumurtlama şeklinde üreyen omurgalı hayvanların ortak adı
b.+ ı 42b/5
- balıkçıl** : Su kenarlarında yaşayan,balık yiyerek hayatını sürdüren uzun bacaklı bir kuş
b. 42b/2, 42b/3, 42b/6, 43b/13, 43b/15, 44a/3, 44a/7, 44a/12
b.+ la 43b/12
- bār** : (Far.) 1- Manevi ağırlık, eziyet, keder, üzüntü
b. 7a/11, 26a/14, 72b/4
2- Defa, kere
b.27b/3
- bār- ı kirān** : (Far.) Pahada ağır olan, pahalı
b. + dur 77b/7
- bār- ı minnet** : (Far.+ Ar.) Minnet borcu, başkasına yük olma
b. 61a/15
- bāri** : (Ar.) Her şeyi takdir ettiği şekle uygun olarak yaratıp varlığa çıkararak, yaratan” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah’ın en güzel isimlerinden)dır
b. 45a/1
- bāri ‘azze ismuhū** : (Ar.) Yaratan Allah’ın ismi aziz olsun
b.51b/4
- bāri te‘ālī** : (Ar.) Yüce Allah
b. 33b/2
- bārī** : (Ar.) Hiç olmazsa, öyleyse
b. 66a/8
- bārid** : (Ar.) Hoş olmayan, sevimsiz, insanın üzerinde soğuk bir etki bırakan, nahoş
b. 63b/15

bāriq : (Ar.) Parıldayan, parıltılı, parlak

b. 2a/9

barmaK : İnsanın ve bâzı hayvanların el ve ayaklarının son bölümünü oluşturan eklemli uzantılardan her biri:

b.+ umdan 90a/7

bas- : Ayakları üzerinde durmak

b.-dı 66a/15

başîret : (Ar.) Kalp gözüyle görme, kalp gözüyle görerek bir şeyin gerçeğini kavrama, anlama, idrak etme b. 7b/9

başîretsizlik : Gerçeği görememe, değerlendirememe, gaflet

b. 20a/7

b.+ den 20a/7

başra: : (Ar.) Irak' ın güneyinde ikinci büyük şehridir

b. 13b/8, 13b/9, 14b/1

b.+ da 13b/10

baş : 1-İnsan vücûdunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücûdunun en ön kısmı, kafa

b.+ a 39b/12

b.+ ındaki 16a/3

b.+ uş 64a/6

2-Bir topluluğu yöneten kimse

b.+ uşa 86b/5

3-Önde gelen, önemli, esas, temel

b.32b/14

b. *çek-* Bir işe ön ayak olmak, bir konuda öncelik etmek 53b/13

b.+ dan başa Tamamiyle, 91b/12

b. + dan *sav-* Gelişi güzel, üzerinde durmamak 43a/12

b.+ ına *al-* Belayı çekmek 90b/2

bâtil : (Ar.) Doğru ve sahih olmayan, gerçeğe ilgisi bulunmayan

b. 28a/1

b.+ a 31a/9

bâtm : (Ar.) Soy, nesil, kuşak, göbek

b.+ ında 57b/1

b.+ ından 38b/5

başlamyus : (d.100) İskenderiyeli Yunan matematikçi, coğrafyacı ve astronomdur

b. 13a/12, 20b/14, 21a/2, 26b/8, 32a/6, 65a/4, 66b/5, 76b/12, 85b/4, 89a/1, 90b/7

- bay** : Zengin, paralı, mal mülk sâhibi, varlıklı kimse
b. 89b/12
- bayır** : Bir tepenin yukarılarından eteklerine doğru uzanan meyilli arâzi
b.+ da 87b/8
- ba'zî** : (Ar.) 1- Birtakım, bir kısım
b. 11a/3, 15a/13, 20a/6, 34a/5, 55a/9, 58a/6, 69b/2, 69b/8,
2-Hepsi olmayıp içlerinden bir kaç, kimi
b. 15a/11, 45b/10, 53a/2, 53b/7, 95b/4
b.+ ları 92a/4
b.+ na 15b/13
3-Arada bir, arasıra, kimi vakit
85a/9, 85a/10, 91b/10,
- be-ğāyet** : (Far.+ Ar.) Son derece, pek çok, fazlasıyla
b. 6a/9, 57b/4, 76a/13
- bed** : (Far.) Kötü, fenâ, çirkin
b. 32a/6, 32a/11, 35b/1, 46a/7, 67a/7, 76b/4, 76b/5, 78b/8,
78b/9, 78b/13, 79b/10, 80a/5, 80a/6, 80b/6, 80b/6, 90a/4
b. o/- Kötü olmak 74b/2
- bed-^çahd** : (Far.+ Ar.) Kötü söz
b.29a/2
- bed-baht** : (Far.) Bahtsız , bahtı kara
b. o/- Bahtsız olunmak 88b/2
b.+ u 30b/8
- bed-bahtlık** : Bahtsızlık, bahtı karalık
b. 66a/5, 66b/15
b. i/- Bahtsızlık etmek 82b/8
- bed-endişe** : (Far.) Kötü düşünce
b. o/- Kötü düşünceli olmak 32a/6
- bed-fa'âl** : (Far.+ Ar.) Kötü iş
b.+ ü 42b/8
- bed-girdâr** : (Far.) Kötü iş, amel
b.48a/15, 73a/8
b. +dur 76b/5

bed- hāl : (Far.+ Ar.) Hâli kötü olan, düşkün

b.+ e 48a/14

bed-hulq : (Far.+ Ar.) Kötü huy

b. 77a/8

bed-huyluK : Huyu kötü olan (kimse), huysuz

b.+ 1 79a/6

bed- nāmlik : Kötü isim, kötü ün

b. 43a/3

bed- rüz : (Far.) Kötü gün

b.48a/15

bed- ter : (Far.) Daha kötü, en kötü

b. 19b/15, 42b/15

b. + i 80b/7

b.+ dür 24b/8, 41a/10, 73b/12, 80a/10, 85b/5

b.+ o/- Daha kötü, en kötü olmak 40a/3

bedahşi : Hindistan'da bir yer ismi

b.25b/9

bedāyi^c-i ihtirā^c : (Ar.)Yeni, görülmemiş, güzel ve ender şeyler

b.2a/1

bedel : (Ar.) Değer, fiyat

b. 34b/8

beden : (Ar.) Vücut, gövde

b. 6b/2, 89b/15

behçet : (Ar.) Güzellik

b. 69b/7

beher : (Far.) Her bir

b.5b/9

behışt : (Far.) Cennet, uçmak

b. 77b/8

behışt- i cāvīdān : (Far.) Sonsuz cennet hayatı

c. + dur 60b/9

behlivān : (Far.) Güreş yapan kimse, güreşçi

b.+ lar 84a/3

behr : (Far.) Pay, hisse

b.+ e 21a/11

behrām anī šufehā : (406-438) İnan'da doğmuştur, 421-438 yılları arası Sasani hükümdarlığı yapmıştır

b. 7a/2

behre-mend : (Far.) Behredar, nasiplenmiş

b. *o/-* Nasiplenmiş olmak 10b/9, 24a/4, 86a/9

beg : İleri gelen nüfuzlu kimse, eşraf

b. 22a/2

beḳā : (Ar.) Devamlılık

b.87a/13

belā : (Ar.) İnsana büyük bir sıkıntı veren, içinden çıkılması güç durum, bādire, dert, gam, keder

b. 6b/10, 7a/13, 18a/11, 65a/5, 89b/10, 90b/2, 94a/1

b.+ da 78b/11

b.+ dan 18b/11

b.+ lar 19a/4, 42a/8

b.+ yı 28a/6

belki : (Ar.) Olabilir, olabilir ki, bir ihtimâle göre

b. 18a/14, 19a/1, 22b/15

ben : zm. Tekil birinci şahıs zamiri

b. 16a/12, 16b/3, 17b/4, 26b/6, 43a/9, 43b/4, 44a/9, 50a/5,

50b/1, 55b/1, 55b/3, 55b/4, 58b/7, 59b/13, 61b/3, 71a/13, 71b/10,

73a/12, 78a/15, 82b/2, 82b/10, 82b/14, 87b/14, 90a/11, 95a/9, 95a/10, 95a/12,

95a/15

b.+ a 11a/11, 15b/4, 31b/1, 33a/2, 39b/15, 43a/10, 43b/3, 43b/10, 50a/10, 55b/2, 55b/10,
56b/2, 59b/15, 79b/5, 82a/14, 95a/1

b.+ den 20b/3, 42a/3, 59b/13, 95a/13

b.+ i 25a/9, 50a/6, 55a/15, 75b/10, 82b/7, 90a/1

b.+ üm 14a/2, 15b/4, 16a/10, 16b/2, 16b/4, 17a/12, 25a/9, 27a/10, 42b/11, 43b/9, 82a/4,

82a/15, 82b/7, 82b/13, 90a/9, 90a/12, 90b/9, 90b/14, 91a/2, 95a/15

benc : Benek adı verilen at

b.84b/15

bende : (Far.) Kul, köle

b. 33a/4, 33a/5, 66b/5, 91a/7

b. + ler 4b/5

b. + nün 62a/8

b.+ sidür 76a/13

b.+ ye 51b/10

b.+ yi 3a/11

b. o/- Köle olmak, samimiyetle bağlanmak 17b/6

bende-var : (Far.) Köle gibi

b.67a/8

bende- i fermān : (Far.)Emir kulu

b.eyle- Emir kulu yapmak 31a/10, 94b/4

benefşe : (Far.) Menekşe kelimesinin eski ve asıl şekli

b. 4b/8, 4b/13

benze- : Birbirine uygun ve ortak taraflar bulunmak

b.- mez 20b/3, 33a/3, 85a/8

b.- r 4a/13, 22b/5, 30a/9, 66b/3, 85a/7, 89a/12

benzet - : Benzer duruma getirmek

b.- ürlerse 41b/11

ber- devām : (Far.+ Ar.) Devamlı, daimi, sürekli

b. o/- Devamlı olmak 52a/10

ber- mūcib : (Far.+ Ar.) Gereğince

b. 4a/3

berāber : (Far.) Birlikte

b. 27b/12

berbaṭ : (Far.) Büyük ve yuvarlak gövdesi kaz göğsüne benzetildiği için bu ismi alan kopuza benzer mızraplı çalgı

b. 50a/13

b. çalmaḳ Çalgı çalmak 50a/12, 50a/15

berdār : (Far.) Darağacına çekilmiş, asılmış

b. o/- Asılmak 94b/4

berekāt : (Ar.) Bereketler

b.+ ıyla 50a/9

bereket : (Ar.) Bolluk, feyiz

b. 31a/15

berḥūrdār : (Far.) Tuttuğu işten semere gören, feyizlenen, mesut

b. 31b/2, 61a/7

b. o/- Mesut olmak, muradına ermek 48a/9

beri : Belli bir yerden ve zamandan bu yana anlamı verir

b. 43a/15, 75b/7, 79a/10

berî : (Ar.) Kurtulmuş olan, (o şeyden) uzak ve sâlim bulunan

b. *o/-*Uzak olmak 45b/5

beriyye : (Ar.) Çöl, sahrâ

b. 91b/12

besle- : 1-Yetiştirmek

b.- nür 49b/12

b.- riseş 49b/7, 49b/11

b.- rsin 17b/4

2- mec. Bir duyguyu gönlünde yaşatıp geliştirmek

b.- rüm 17b/4

beste-kâr-ı ender : (Far.+ Ar.) Kıymetli, değerli besteci

b. 85a/5

beş : Dörtten sonra, altıdan önce gelen sayının adı

b. 18b/7, 21a/12, 38a/5, 45a/6, 46b/4, 46b/7, 47a/3, 66b/12,

67b/12, 76a/5, 78a/10, 79a/1

beşâret- i şarîh: (Ar.) Apaçık müjde

b. 11a/4

beşer : (Ar.) İnsan, insanoğlu, insan türü

b. 67b/11

beşer- i müste'âr : (Ar.) Geçici olarak kullanılan insan ismi

b. + dur 27b/10

beşinci : Beş sayısının sıra sıfatı, sırada yeri dördüncüden sonra, altıncıdan önce olan

b. 5a/8, 5b/1, 9b/3, 18a/3, 19a/8, 27b/4, 46b/7, 51a/1, 53b/5, 56a/15

62b/10, 68b/2, 79a/5, 84a/6

b. + si 21b/2, 38a/10

bevvâb : (Ar.) Kapıcı

b. 94a/12, 94b/2

beyâbân : (Far.) Çöl

b. +a 3a/6

beyân : (Ar.) Açıklama, anlatma, söyleme

b.+ ında 67b/5

b.+ ındadır 5a/10, 5a/11, 5a/12, 5a/13, 5a/15, 5a/8, 5a/9, 5b/1, 5b/2, 5b/4, 11b/9, 19b/10,

21b/10, 22b/11, 33a/6, 37b/1, 44b/5, 51a/13, 61b/9, 72b/5, 77a/9, 80b/10, 84a/6

beyhûde: (Far.) Boş, gereksiz, faydasız

b. *o/-* Faydasız olmak 14b/6

beyne'n-nās : (Ar.) İnsanlar arasında, halk arasında

b. 11a/6, 67b/11

beyt : (Ar.) Divan edebiyâtında nazım birimi olarak kabul edilen iki mısırâdan ibâret nazım parçası

b. 3b/15, 4a/4, 7b/9, 16b/15, 17a/1, 17b/7, 34a/10, 96b/4

b.+ i 26b/14, 27a/7, 93a/7

b.+ leri 27a/4

bez : İnce pamuk veya keten ipliğinden yapılan bir cins dokuma

b. 91a/13, 91b/2, 92b/6

bezirgān: (Far.)Tüccar, tâcir

b.9a/4, 24a/15

bezirgān-ı mülk : (Far.+ Ar.) Mal tüccarı

d.95a/7

bezl : (Ar.) Esirgemedен bol bol verme

b. *it-* Bol bol cömertçe vermek, esirgemedен vermek 18b/14

b. *eyle-* Bol bol cömertçe vermek, esirgemedен vermek 19a/1

bezl- i māl : (Ar.) Esirgemedен verilmiş mal

b. 18b/5

beZR : (Ar.) Ekilecek tane

beZR- i iḳbāl-i ferzend : (Ar.+ Ar.+ Far.) Gelecek vaad eden tohum

b. + le 47b/2

bırak : 1- Emanet etmek

b.- ur 50a/11

2- Durumda bulunmasına....durumda kalmasına,hale gelmesine sebep olmak

b.- duḳdan 20a/10

b.- maḡa 37b/6

3-Koymak

b.- dı 44a/10

bi- 'avni'llāh : (Ar.) Allah'ın yardımıyla

b.5a/4

bi-'avnillāhi'l-meliki'l-vehhāb : (Ar.) Karşılık beklemeden bol veren Allah'ın yardımıyla

b. 97b/13

bi-ḥaḳḳ : (Ar.) Hakkıyla

b. 41b/2

bī-'ayb : (Far. + Ar.) Ayıpsız, günahsız

b. 21a/3

bī-bedel : (Far. + Ar.) Bedelsiz

b.1b/8

bī-beḳā : (Far. + Ar.) Bekasız , devamsız

b.87a/10

b.+ yı 7a/4

bī-bīm : (Far. + Ar.) Korkusuz

b.o/- Korkusuz olmak 59b/15

bī-ḳāre : (Far. + Ar.) Çaresiz

b. 91b/6

bī-fā'ide : (Far.+ Ar.) Faydasız

b. 21a/14

b.+ dür 28b/8

bī-fikr : (Far.+ Ar.) Fikirsiz

b.9b/2

bī-ḡam : (Far.+ Ar.) Gamsız

b.32b/8

bī-ḡumān : (Far.) Şüphesiz, muhakkak

b.34b/11

bī-ḡumrāh : (Far.) Yolunu şaşırmış

b. *ktl*- Yolunu şaşırmaq 75b/3

bī-ḡāne : (Far.) Yabancı, âşinâ olmayan

b.74b/15

b.+ yi 73b/8

bī-ḡāne-vār : (Far.) İlgisiz

b. 73b/9

bī-ḡunāh : (Far.) Günahsız

b. 85b/13

b.o/- Günahsız olmak 59b/15,

bī-ḡayā : (Far.+ Ar.) Hayasız, edepsiz

b.+ dan 31b/5

bī-ḡad : (Far.+ Ar.) Sınırsız

b. 8a/6, 15b/12, 94a/2

bī-hayyīz : (Far.+ Ar.) Yersiz

- b. *o/-* Yersiz olmak 49a/3
- bī-inşāflık** : (Far.+ Ar.) İnsafsız , acımasız
- b.+ dan 21b/2
- bī- menfa‘at** : (Far. + Ar.) Menfaatsiz
- b. + dūr 35a/13
- bī-miḳdār** : (Far.+ Ar.) Ölçüsüz olma
- b.3a/11
- b. *o/-* Ölçüsüz olmak 49a/3
- bī-mihr** : (Far.+ Ar.) Sevgisiz
- b. 96b/3
- bī-muḫābā** : (Far.+ Ar.) Korkusuz
- b. 48a/4
- bī-nevā** : (Far. + Ar.) Nasipsiz, zavallı, çaresiz
- b. *ki/-* Çaresiz bırakmak 55a/11
- bī-nihāyet** : (Far.+ Ar.) Nihayetsiz, sonsuz
- b. 58a/14, 60b/15
- b.+ dūr 54a/11
- bī-niyāz** : (Far. + Ar.) İsteksiz
- b. 42a/3, 89a/5
- bī-pāk** : (Far.+ Ar.) Kirli, temiz olmayan
- b. 35b/8
- bī-rāh** : (Far.+ Ar.)Usulsüz
- b. 19b/7
- bī-sa‘ādet** : (Far.+ Ar.) Mutsuz
- b. 88b/2
- bī-sebeb** : (Far.+Ar.) Sebepsiz
- b.53b/9
- bī-ṣabr** : (Far.+Ar.) Sabırsız ,tahammülsüz
- b.+ dan 29b/2
- bī-ṣekk** : (Far.+Ar.) Şüphesiz
- b. 17b/12, 66a/3
- bī-ṣermlık** : (Far.) Utanmadan
- b.46b/5
- bī-ṣumār**: (Far.) Hesapsız , sayısız

b.+ dur 8a/6

bî-vakîr : (Far.+Ar.) Vakitsiz

b. 41a/5

bî-vech : (Far.+Ar.) Sebepsiz

b. 16a/9

biç- : Karşılığına almak

b. 78b/14

bîdâr : (Far.) Uyanık

b. 40b/6

b. *o/-* Uyanık olmak 21b/4, 27a/10, 40b/5, 89a/13, 89b/7

bil - :1-Bir şey hakkında bilgisi, mâlûmâtı olmak, o şeyi öğrenmiş bulunmak

b. 18b/12, 23a/12, 34b/5, 35a/7, 52b/15, 54b/7, 63b/6, 63b/10, 65a/3, 66b/4, 69a/11, 74a/3, 80b/6, 89a/7, 94a/6, 96b/3

b.- di 44a/4, 90b/5

b.- medügi 20b/4, 20b/6

b.- eyüm 14a/5

b.- gil 22b/11, 33a/7, 58b/8, 88b/6, 97a/9

b.- medi 92a/11

b.- mezem 27a/9, 71b/11

b.- mezin 87b/14

b.- ür 59a/10

2- Bir işin ehli olmak, o işi yapmaya alışmış olmak

b.- e 50b/1

b.- mesej 87b/15

b.- meyem 50b/1

b.- mezem 79b/3

b.- mişdür 9b/6

b.- ürsün 79b/2

3-Anlamak, gerçeğine erişmek, idrak etmek

b. 62b/4

b. - e 52a/1, 70b/2

b.- mek 25a/5, 33a/6, 33b/10

b.- mekdür 21a/4

b.- meye 83b/9

b.- sem 39b/15

b.- ür 6b/8, 7a/2, 12b/13, 40b/12, 41b/5,

b.- ürler 6a/13

4-Sorumlu kabul etmek

b.- üp 17a/4

bilā- mūcib: (Ar.) Sebepsiz

b.21a/13

bilā- sebeb : (Ar.) Sebepsiz

b.38a/6, 85b/13

bilād- 1 fars : (Ar.+ Far.) Fars şehirleri

b. + da 11a/10

bile : Hatta, hem de, üstelik

b. 3b/14, 32a/15, 64a/15, 86b/14, 86b/14, 87a/4

bi'l-ḥaḳīqa : (Ar.) Hakikatle

b.57a/14

bi'l-kūlli : (Ar.) Tamamen, büsbütün

b. 83b/11

bi'l-kūlliye : (Ar.) Tamamen, büsbütün

b. 13b/10, 19a/5, 35b/3, 55b/6, 57b/5, 69b/8, 85a/5, 95b/8

bi'n-nefs : (Ar.) Kendi, kendisi, bizzat

b.94b/8

biḳ : Dokuz yüz doksan dokuzdan sonra, binden önce gelen sayının adı

b. 13b/11, 24a/15, 25b/3, 26b/13, 27a/3, 27a/9, 27a/11, 34b/2, 58a/3, 58a/7, 86a/6, 94a/6

binā : (Far.) Gören kimse, görücü

b.+ dan 7b/11

b. 17b/13

binā : (Ar.) Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mîmârî eser, yapı

b.+ sını 53a/8

b.+ sından 57b/8

b. *ey/e-* Yapılmak, inşa edilmek 22b/5

binmūs : ...

b.85b/10

binmūs-1 dānā : ...

b.32a/15

bir : 1-Sayıların ilkinin adı , bu sayıyı gösteren rakam

b. 13a/9, 13a/10, 19a/9, 24b/13, 25a/9, 25a/15, 26a/9, 26a/15, 26b/3, 26b/13

b.+ in 43b/14

2- Belirsizlik sıfatı olarak herhangi bir şeyi, yeri veya kimseyi gösterir

b. 3a/11, 3a/14, 3b/3, 3b/4, 4a/11, 4b/11, 5b/5, 5b/8, 5b/15, 6a/2, 6a/5, 6a/15, 7a/9, 7a/11, 7b/4, 7b/5, 9a/13, 9b/12, 9b/14, 10b/1, 11a/5, 11a/10, 11a/11, 11a/14, 11b/1, 11b/3, 11b/14, 12a/2, 12a/9, 13a/1, 13a/8, 13b/8, 13b/12, 14a/8, 14a/14, 14b/14, 15a/10, 15b/15, 16a/13, 16b/5, 17a/6, 17a/7, 17a/8, 17a/9, 17a/11, 18a/2, 18a/3, 18a/4, 18a/8, 18b/1, 19a/3, 19a/6, 19a/7, 19a/10, 19b/14, 20a/12, 20b/9, 20b/11, 22b/13, 24a/10, 24a/13, 24b/7, 24b/10, 25b/1, 25b/8, 26a/12, 26b/11, 27a/3, 27a/5, 27b/6, 27b/9, 27b/10, 28a/1, 28a/8, 28a/15, 28b/13, 29b/5, 29b/7, 29b/8, 29b/12, 29b/13, 30a/8, 31b/10, 31b/11, 31b/13, 31b/14, 32a/12, 32b/1, 32b/3, 33a/4, 33b/3, 33b/5, 34b/1, 34b/7, 34b/12, 35a/5, 35a/14, 35b/2, 36a/12, 37a/14, 37b/2, 38a/5, 39a/4, 39a/9, 40a/13, 40b/5, 41a/3, 42a/2, 42a/6, 42a/11, 42b/2, 42b/3, 42b/5, 42b/7, 42b/8, 42b/10, 42b/12, 43b/11, 43b/15, 44b/3, 44b/7, 44b/9, 45a/9, 45a/15, 46a/2, 47a/5, 47a/7, 47b/3, 47b/5, 48b/4, 48b/6, 49b/4, 50a/1, 50a/5, 50a/9, 50a/15, 50b/8, 50b/11, 51a/14, 51a/15, 51b/5, 52a/6, 52a/9, 52b/5, 53a/2, 53a/6, 53a/7, 53a/14, 53b/7, 53b/8, 53b/13, 54a/13, 54b/12, 55a/3, 55a/12, 56b/7, 57a/15, 57b/8, 57b/10, 58a/5, 58a/13, 59a/13, 59b/11, 60a/1, 60b/1, 60b/7, 60b/9, 60b/13, 61a/14, 61a/8, 61b/11, 62a/4, 62a/6, 62a/8, 63a/1, 63a/4, 63a/12, 64a/13, 64a/15, 64b/6, 64b/7, 64b/8, 64b/10, 64b/15, 65a/1, 65a/7, 65a/13, 65b/10, 66a/2, 66a/10, 66b/1, 68a/7, 69a/2, 69a/9, 70a/1, 70a/10, 70a/12, 70a/14, 70b/6, 70b/14, 71a/6, 71b/4, 72a/2, 72b/7, 73a/1, 73a/3, 73a/5, 73a/7, 73b/1, 73b/2, 73b/14, 74a/11, 74b/6, 74b/10, 74b/13, 74b/15, 75a/6, 75b/2, 75b/7, 75b/9, 75b/12, 75b/14, 76a/1, 76a/5, 76b/12, 76b/15, 77a/2, 77a/7, 77b/14, 78a/2, 78a/4, 78a/5, 78a/6, 78a/7, 78a/9, 78a/14, 78b/1, 79a/10, 79a/11, 79a/12, 79a/13, 79b/4, 79b/8, 79b/11, 80a/14, 81a/6, 82a/1, 82a/2, 82a/4, 82a/10, 82a/11, 83b/1, 82b/12, 84a/14, 84b/11, 85a/1, 85a/5, 85a/7, 85b/5, 85b/11, 87a/12, 87b/1, 87b/3, 87b/4, 87b/7, 88a/2, 88a/5, 88a/13, 88b/5, 89a/3, 89a/11, 90a/10, 91a/12, 91b/2, 91b/15, 92b/2, 92b/4, 92b/15, 93a/7, 94a/14, 94b/2, 94b/3, 94b/5, 95a/1, 95a/7, 95a/8, 95a/12, 95b/3, 95b/4, 95b/10, 95b/15, 96a/4, 96a/10, 96a/11, 96b/4, 97a/1, 97b/5, 97b/6, 97b/8, 97b/9

3- Aynı, eş

b.+ dür 39a/4

birāder: (Far.) Yâhu, arkadaş gibi hitap sözü

b.86b/4, 94a/10

birbiri : İki veya daha fazla şey yâhut kimsenin yerini tutar, biri öteki

b.+ yle 2a/5

b + mizi 43b/1

birden : Aniden

b.31b/1

birer : Bir sayısının, her birine bir veya her defasında bir tâne anlamına gelen üleştirme şekli

b. 91a/2

birî : Bir kimse, herhangi bir şahıs

b. 14a/13, 14a/14, 20a/1, 20a/2, 20a/4, 27b/6, 43b/9, 43b/10, 58a/5, 59a/14, 59a/15, 65b/3, 66b/14, 66b/15, 69a/13, 71a/11, 74a/6, 76a/14, 77a/7, 77b/14, 79b/12, 79b/13, 79b/14, 80a/1, 80a/5, 80a/6, 80a/7, 80a/12, 80a/13, 81b/11, 92b/6, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 93a/2, 93a/3, 93a/5, 97a/10

b. + ne 36b/5, 52a/2

b.+ si 34a/1, 52a/2, 92a/5, 92a/7

b.+ iyle 45b/8

birinci : Bir sayısının sıra sıfatı, sırada yeri en başta ve ikinciden önce olan, ilk

b. 5a/13, 67b/5

birkaç : Ne kadar olduğu kesin olarak bilinmeyen az sayıdaki şeyleri belirtmek için kullanılır, üç beş tâne kadar, az sayıda

b. 4a/4, 40a/4, 55b/2, 92a/2, 93a/7

birle : İle, birlikte, berâber

b. 2b/2, 5a/3, 15b/14, 47a/9

birlik : Bir ve tek olma durumu, vahdâniyet

b.+ e 11a/14

bit- : Sona ermek, tamamlanmak

b.- dükçe 53b/6

biz : Çoğul birinci şahsı gösterir

b. 8b/5, 15a/14, 36b/9, 60a/9, 65a/14, 84b/14, 85a/1, 85a/2, 93a/1

b.+ de 92b/15yâ

b.+ den 45a/3

b.+ e 16b/10, 84b/13, 84b/15, 93a/4

b.+ i 42a/12, 55a/8, 93a/5

b.+ üm 65a/13, 71b/9, 87b/15

bi'z-zarûri : (Ar.) Zaruri olarak

b. 45b/7

boğraç : Yunanlı tıbbın babası sayılan Hipokrat adlı hekimin isminin divan şairlerinin kullandığı şeklidir

b. 14b/7, 24b/7, 26a/12

bol : Miktar bakımından çok

b. 93b/14

boy(u)n : Vücûdun omuzlarla baş arasında kalan ve başı bedene bağlayan kısmı

b.+ ı (boynı) 71b/7

boz - : 1-İyi ve düzenli bir duruma son vermek

b.-anlar 94a/7

2- Geçersiz duruma getirmek, hükmünü ortadan kaldırmak

b.- madı 4a/14

böyle : Bunun gibi olan, buna benzer, bu türlü

b. 14b/2, 19a/1, 19a/5, 24b/14, 49b/11, 50b/4, 86a/4, 87b/15

bu : Sıfat

b. 5b/3, 6a/14, 7a/4, 7b/8, 8a/5, 8b/8, 8b/11, 8b/13, 11a/3, 14a/4, 14a/15, 15b/4, 15b/9, 15b/12, 16a/6, 16a/12, 16b/1, 16b/2, 16b/3, 16b/7, 16b/9, 16b/14, 17a/10, 17a/14, 18a/12, 18b/6, 19b/8, 20b/3, 21a/4, 21a/13, 21b/1, 22a/14, 22b/5, 24a/11, 26b/14, 26b/5, 27a/4, 27a/7, 27a/11, 27b/10, 28a/7, 30b/3, 31b/15, 33a/3, 34a/10, 34b/2, 35a/11, 35b/5, 35b/14, 36a/1, 36b/7, 37a/9, 42b/6, 42b/10, 42b/11, 42b/12, 43a/8, 43a/15, 43b/11, 44a/11, 45a/6, 45b/2, 45b/6, 45b/10, 46a/1, 46b/7, 46b/14, 50a/13, 50b/13, 50b/6, 52b/3, 53a/4, 54b/4, 55b/1, 55b/15, 57a/8, 57a/14, 59b/14, 60b/7, 61b/13, 68a/15, 68b/6, 69a/1, 70b/9, 71a/13, 71b/2, 71b/10, 71b/12, 72a/8, 75a/15, 75b/10, 76a/3, 76a/7, 76a/9, 76a/11, 78a/10, 76a/14, 78b/15, 79a/1, 80a/11, 80b/8, 80b/12, 80b/15, 82a/7, 82a/8, 82a/13, 82a/15, 82b/1, 84b/7, 84b/13, 85b/11, 86a/3, 86a/5, 86a/6, 86b/15, 87a/10, 87a/12, 88b/10, 89a/10, 89a/12, 89b/12, 91a/11, 91b/4, 91b/7, 92b/6, 93a/2, 94a/8, 94b/5, 95a/12, 95b/5, 96b/4, 97a/2, 97a/5, 97a/14

bu : Zamir

b. 16a/14, 16b/4, 17a/11, 17b/11, 19a/10, 24b/4, 26b/7, 50a/4, 75b/8, 83b/12, 91a/9, 92b/11, 93a/7, 95a/1

b.+ dur 27b/11, 38a/3, 46b/2, 50b/12, 97a/3

b.+ ға 50a/1, 50a/2, 70b/2, 70b/10

b.+ nca 43a/15, 56a/5, 71a/3, 75b/7, 91b/1, 92b/4

b.+ nda 15b/14, 81b/10, 92b/1, 97a/7

b.+ ndan 42b/14, 44a/9, 45b/13, 68a/2, 68a/11

b.+ nı 15a/14, 15b/6, 24a/12, 24a/14, 29b/6, 52a/1, 53b/4, 76a/4, 79a/15, 80a/15, 82b/13,

89b/12

b.+ nlar 54a/9, 88a/15

b.+ nlara 13b/1, 17b/2, 61b/2

b.+ nlardan 14a/6

b.+ nları 91a/4

b.+ nlarıñ 13a/15, 17b/3, 43a/14, 45a/3, 85b/7, 61b/3

b.+ nlarıñla 14a/5

b.+ nu 84b/11, 86a/10

b.+ nuñ 8b/8, 9b/12, 10b/4, 10b/13, 16a/9, 17a/7, 18a/15, 18b/9, 18b/12, 18b/13, 20a/5, 21a/1,

27a/4, 37b/10, 46a/6, 46a/11, 57b/7, 68a/3, 68a/12, 70b/2, 72b/10, 76a/9

bū-bekr : (573-634) Hz. Muhammed'in sahabeti ve dört halifenin ilkidir

b. dūr 4a/10

budaḫ : Dal, ince dal, filiz

b. + ını 40a/4

b.+ ları 85a/3

b.+ larından 40a/4

bugün : İçinde bulunulan gün

b. 93a/4

buḫūr-ı mecmere-i isti'arāt : (Far.+Ar. + Ar.) Güzel kokulu tütsü kabındaki ateş

b. + ından 2b/1

bul- : Bulmak

b.- a 7a/15, 84b/8

b.- aydı 91a/7

b.- duḡ 35a/3

b.- maya 69b/12, 76b/11

b.- mayup 96a/12

b.- maz 75a/15

b.- mazaḡ 35a/4

b.- updur 59a/2

b.- urzaḡ 35a/3

2- Sağlamak, tedarik etmek, temin etmek

b.- a 9b/2,

b.- maya 30a/9,

b.- maz 97a/3

b.- mışdur 3b/12, 5a/2

3-Ulaşmak, erişmek, varmak

b.- a 15a/8,

b.- maya 21a/11, , 86b/3

b.- saḡ 90a/2

b.- up 60a/6

b.- ur 4b/10, 54b/3

4- Belirlemek, tespit etmek

b-a 57b/10

5- Kazanmak

b.- dılar 81b/6

b.- up 44a/12,

2-Yardımcı eylem

çāresi b.- duḡ 86b/15
fırşat b.-a 51a/7,
fırşat b.- up 41b/13
ḡalāş b.-a 62b/2
ḡayr b.-ursın 94a/10
icāzet b.- dı 16a/12
murād b.- maya 84a/3
nihāyet b.-ur 84a/9
şer b.-ursın 94a/10
yol b.-maya 6b/13,
yol b.-maz 12a/2, 88a/5

bulın - 1- Bir yerde mevcut olma, var olma

b.- an 13b/10

2- Olmak

b.- a 10a/8, 45b/9, 45b/15

3- Bulunmak

b.- madı 75b/5

b.- maḡa 75a/1

b.- maya 64b/1

b.- mayup 71a/1

b.- maz 37a/13, 64b/9

b.- sam 16b/5

4- Yardımcı eylem

çāre b.- madı 92b/9

ḡāzır b.-dı 31b/13, 61a/10

bulış- : Belli bir yerde bir araya gelme, birbirini bulma

b.- dı 82b/5

bulıt : Gökyüzünün yüksekçe katlarındaki görülebilir duruma gelmiş su buharı kütlesi

b. 92a/9

burc : (Ar.) Zodyak üzerinde yer alan 12 takım yıldızdan her biri

b. 45b/12

b.+ dayken 45b/11

burc-ı derārī : (Ar.) Parlak yıldızlar burcu

b. 3a/13

burhān : (Ar.) Kanıt, delil

- b.+ e 5b/9
- bur(u)n** : Yüzün ortasında alınla ağız arasında yer alan, çıkıntılı, iki delikli koklama organı
- b.+ ina 70b/12
- b.+ ından 70b/12
- būs** : (Far.)Öpme, öpüş
- b. *kı/-* Öpmek 82b/6
- būstān-ı devlet** : (Far.+Ar.) Devlet bahçesi
- b. + inde 4b/3
- būy- ı vefā** : (Far.+Ar.) Vefa belirtisi, izi
- b. 4a/13
- buyur-** : Söylemek, demek
- b.- dı 15b/13, 25b/2, 26b/1, 30a/7, 32a/2, 55a/13, 58a/3, 61a/12, 75b/4, 78a/4
- b.- dılar 27a/14, 77a/11
- b.- mişdur 5b/11, 5b/14, 8a/3, 8a/11, 8b/3, 8b/15, 9a/4, 9a/9, 9a/11, 9b/4, 9b/9, 10a/3, 10a/6, 10a/10, 10a/11, 10b/2, 10b/6, 10b/10, 10b/15, 11b/12, 11b/13, 11b/14, 12a/1, 12a/2, 12a/5, 19b/11, 20b/5, 21b/3, 22a/3, 23b/9, 23b/11, 25a/3, 27b/13, 28b/4, 29b/12, 33a/10, 33b/2, 35b/10, 36a/1, 36a/11, 36b/14, 41a/1, 44b/15, 46b/10, 47a/1, 48a/6, 52a/8, 52a/14, 53a/11, 54a/3, 61a/13, 61b/14, 68a/1, 68a/5, 68a/10, 68b/5, 69a/15, 69b/2, 72b/12, 72b/13, 75a/10, 76b/2, 77a/12, 80b/13, 84a/12, 88a/4, 89a/8, 89b/1
- b.- mişlardur 23a/6, 31a/14, 37a/4, 37b/15, 46a/4, 56a/7, 60b/8, 62a/11, 67b/9, 67b/15, 70a/8, 76b/6
- būlbūl** : (Far.) Çok güzel öten, sesinin güzelliğiyle meşhur küçük kuş
- b. 4a/14
- būlend** : (Far.) Yüksek, yüce, ulu
- b. 16a/10
- būnyād** : (Far.) Esas, temel
- b. 73a/10, 77b/5
- b.+ ı 79b/8
- b. *î/-* Bina etmek, inşa etmek, kurmak 84b/11
- būrhān- ı sāṭı** : (Ar.) Yükselen, kesin delil
- b. + dur 2a/7
- būrrān** : (Far.) Keskin, kesici
- b. 25b/15, 74a/1
- būryān** : (Far.) Kavrurma
- b. *o/-* Yanmak 63b/12

büyük : Miktarı fazla olan, sayıca çok olan

b. 42b/12, 51a/10, 51a/15, 74a/6

büzürçmîhr : Sasani Hanedanının yirminci hükümdarı olarak tahta geçen Nûşirevân'ın hükümdarlığı boyunca vezirliğini yapmış kişidir

b. 6a/2, 7b/12, 21b/5, 23b/15, 24b/11, 32b/12, 34a/13, 41b/2, 47a/12, 59a/10,
59b/15, 66b/13, 67a/8, 70a/6, 72a/9, 74a/13, 75b/11, 77b/10, 78b/14, 79b/11, 80a/4, 81a/5

büzürg : (Far.) Büyük, ulu

b. 23b/8

b.+e 47b/6

b. o/- Yüce olmak 47a/8, 47a/9

büzürg- vār : (Far.) Saygı değer, hürmete layık, büyük mertebeli kimse

b. 31b/4, 80b/11

b. o/- Saygı değer olmak 13a/14 , 31b/4

-C-

ca'fer : (1459-1515) Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, Amasyalıdır, Osmanlı şairi, münşi ve devlet adamıdır

c. + ā 4b/12

ca'fer-i şādık : (702-765) İsnâşeriyye'nin altıncı, İsmailiyye'nin beşinci imamı, Caferi fıkının kurucusudur

c. 23b/11, 41b/15

cāh : (Ar.) Yüksek mevki, makam

c. 23b/6

c. + ina 57a/10

cāhil : (Ar.) Okuyarak bilgisini ilerletmemiş, tahsil görmemiş, bilgisiz (kimse)

c. 20a/1, 21b/14, 92a/12

c.+ den 20b/9

c.+ e 20b/14, 22b/1, 22b/3

c.+ lardan 25a/7

c.+ lere 58a/10

c. o/- Fikri, bilgisi olmamak 49a/2

cā'iz : (Ar.) Yerinde, uygun, doğru olan şey

c. 20b/10, 22a/5, 29a/3, 34a/14, 35b/10, 38b/1, 38b/10, 39a/6, 67a/12, 81a/6, 82a/3

c.+ dür 19a/10, 19a/13

cām- ı sifālîn : (Far.) Cam testi

c. 74a/11

cām- ı şarāb : (Far.+ Ar.) Şarap kadehi

c. 90b/11

cāme : (Far.) Elbise, çamaşır, giyecek şey

c. 76a/5

cān : (Far.) İnsanın kendi varlığı, yaşama, yaşayış, hayat, gönül, yürek

d. 12a/13, 19b/5, 44b/3, 47b/8, 48b/12, 49a/1, 73b/11, 77b/7, 80a/11, 83b/7, 84a/3, 86b/5,
87a/6, 94a/9, 97a/2

c.+a 34a/13

c.+ dan 40a/1

c.+ ı 20b/2, 30a/6, 94a/3

c.+ ma 57a/5

c.+ mı 20a/14, 34a/12

c.+ ıla 25b/8

c.+ la 33a/13

c.+ ladur 6a/3

c.+ larından 17a/5

c.+ uş 6a/3

cān- ı ‘azīz : (Far.+ Ar.) Yüce can

c.+ üm 89b/15

canavar : (Far.) Azgın, vahşî, yırtıcı hayvan (kurt, domuz, yılan vb.)

c.+ dur 25a/9

cānīb : (Ar.) Yan, taraf, yön, cihet

c.+ inden 35a/8

c.+ ine 95b/4

c.+ e o/- Taraf olmak 19a/6

cānīb- i ‘irāk : (Ar.) Irak tarafı

c. a 55a/8

cārī : (Ar.) Yürürlükte olan, geçerli

c. o/- Geçerli ve yürürlükte olmak 13a/15, 16b/14, 51b/10, 62a/9

cāriye : (Ar.) Para ile alınmış satılan, üzerinde sâhibinin her türlü hakka sâhip bulunduğu kız, halayık

c. 26b/13, 27a/11, 70b/10, 71a/11, 82a/13

c.+ dür 27a/8, 82a/13

c.+ nün 71a/3, 71a/13

c.+ si 70b/6

- c.+ yi 82b/1, 82b/2
- cāriye- i ḥūb** : (Ar.+ Far.) Güzel cariyeye
c. 82a/11
- cāvidān** : (Far.) Ebedî, kalıcı, dâimî, bâkî
c. 89b/12
c.+ dur 74a/14
c.+ i 94a/5
c.+ iye 94a/4
- cāy-gîr** : (Far.) Yer tutan, yerleşmiş bulunan
c. *eyle-* Yer tutmak 8a/9
c.*it-* Yer tutmak 45a/2 , 73a/4
c.*ol-* Yer tutulmak 10a/2
- cāy- ı ‘adl** : (Far.+ Ar.) Adalet makamı
c. + dūr 31b/15
- cāy- ı karārgāh** : (Far.+ Ar.) Son durak
c.27b/8
- cebbār** : (Ar.) Cebreden, zor kullanan (kimse), zorba
c. 67a/2
- cebīn** : (Ar.) Alın
c.+ inde 32a/12
- cebrā’ıl -i emīn** : (Ar.) Dört büyük melekten biri, Allah’ın vahyini peygamberlere ulaştırmakla görevli olan melek
c. 43b/2
- cedd** : (Ar.) Ata
c. 8b/14, 39a/3, 39b/8, 40a/11, 47a/5, 60a/4, 78b/6, 86b/8, 96a/13
- cedel** : (Ar.) Tartışma, münâkaşa, ağız dalaşı
c. *it-* Tartışmak 41b/12
- cefā** : (Ar.) Eziyet, sıkıntı
c.29a/3
c.+ ya 76b/1
c. *it-* Üzmek, eziyet etmek 38b/14
- cehālet** : (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, habersizlik, cāhillik
c. 19b/14, 20a/9, 20a/12, 20b/10, 21a/12, 22a/5

c.+ dedür 19b/8

c.+ den 49b/3

c.+ dendür 21a/4, 21b/2, 21b/9

c.+ dür 21b/6

cehd : (Ar.) Çalışıp çabalama, büyük gayret sarfetme, uğraşma

c. 78b/6, 86b/8

c.+ le 39b/8

c.*it-* Çalışmak 8b/14, 39a/3, 40a/11, 47a/5, 73a/14, 74b/5, 85a/14, 96a/13, 97a/5

c.*ey/e-* Çalışmak 60a/4

c. *o/-* Gayret sarfedilmek 32a/13, 50b/4

cehennem : (Ar.) Günahkârların öldükten sonra âhirette azap görecekleri, cezâlarını çekecekleri yer

c. 36a/15, 36b/11, 53a/15, 53b/5

cehl : (Ar.) Bilgisizlik, bilmezlik, câhillik, cehâlet

c. 18a/8, 20b/13

c.+ den 19b/12

c.+ e 33a/12

cehren : (Ar.) Alenen

c. 8a/2

celîs : (Ar.) Sohbet arkadaşı, hemdem, refik

c. *it-* Arkadaş olmak 22a/5

cem^c : (Ar.) 1- Topluluk, cemiyet, meclis

c. 90b/1

c.+ inde 19a/4

c. *it-* Toplamak, bir araya getirmek, 12b/6, 19b/3, 29b/4, 59b/6, 61a/14, 89a/2, 90a/10, 94a/2,

c. *ey/e-* Toplamak, bir araya getirmek, 49a/9, 55a/7, 92b/1, 94a/4

c. *o/-* Toplanmak, bir araya gelmek, 13b/11, 24a/15, 55b/15, 95b/15, 96a/5

cem^c - i emvâl : (Ar.) Malların tümü

c. 88b/8

cemâ^c at : (Ar.) Aynı işi yapanların veya ortak bir tarafı olanların meydana getirdiği topluluk, fırka, tâife

c. 95b/8

cemâ^c at- 1 hükemâ : (Ar.) Hakimler, filozoflar topluluğu

c. 90b/5

cemâ^c at- 1 ulemâ : (Ar.) Alimler topluluğu

c. 90b/6

cemāl : (Ar.) Güzellik

c.+ e 80a/5

cemālū'l-insān : (Ar.) İnsanın güzelliği

c.23b/10

cemālī : (Ar.) Allah'ın lütuf, merhamet ve güzellik tecellisine ait

c. 77b/13

cemī^c : (Ar.) Bütün, hep, cümle

c. 5b/6, 6a/4, 8a/14, 8b/1, 10a/12, 10b/5, 12b/9, 19a/6, 22b/14, 23b/6, 24a/15, 24b/6, 28a/12, 35b/3, 42b/12, 44b/8, 52b/13, 61a/14, 62b/14, 65b/10, 67b/13, 72b/5, 79a/2, 80b/12, 91b/4

c.+ mizüñ 9a/3

c.+ si 88b/8

cenāb-ı seyyidü'l-mürselin hâzret-i hâtemü'n-nebiyyi: (Ar.) Son nebi, resullerin efendisi Hz.Muhammed

s. + ne 2b/4

cenān : (Ar.) Yürek, kalp, gönül

c.+ mdadur 81a/13

ceng : (Far.) Silâhlı çatışma, savaş, harp, muhârebe

c.+ iyle 40a/9

cerāhat : (Ar.) Yara

c.+ dür 24b/10

cerīde : (Ar.) Eskiden arazinin ölçülerini kaydettikleri defter

c.+ sine 16b/5

cerīde- i cehālet : (Ar.) Cahillik defteri

c. + den 49b/3

cerr- i menāfi^c : (Ar.) Menfaatleri kendine doğru çekme

c. *it-* Kendine fayda sağlamak 57a/11

cerrār : (Ar.) Zorla para toplayan, kendisine menfaat sağlayan

c.+ sın 92b/10

cevāb : (Ar.) Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyâca söz, yazı veya başka bir ifâde yoluyla verilen karşılık, yanıt

c. 24a/11 , 33a/14

c.+ da 32b/6

c.+ ı 8b/8, 71b/12

c.+ ın 26a/13, 71b/3

c.+ ında 8b/5, 25a/15, 26a/14, 36b/7, 56a/11, 58a/3, 58a/8, 58b/1, 59b/11, 60b/2, 61a/3, 71a/9,
77a/11

c. *vir*- Yanıt vermek 55b/2

c.+ lar *vir*- Yanıt vermek 87b/11

c.+ ı *vir*- Yanıt vermek 8b/8

cevāb-nāme : (Ar.+ Far.) Cevap yazısı, cevap olarak gönderilen mektup

c.+ de 26b/6

cevāhir -i ecrām-ı ‘ulviyyāt : (Ar.) Gökteki büyük cevherler

c. 2a/2

cevher : (Ar.) Elmas, zümrüt, pırlanta gibi değerli süs eşyası, mücevher, gevher, Güher

c.+ dür 2a/12

c.+ i 96a/7, 97b/6

cevher-i hācciteyn : (Ar.) İki ihtiyaç sahibi olan cevher

c.4a/12

cevher- i şerif : (Ar.) Kutsal cevher

c. 5b/5

cevr : (Ar.) Haksızlık edip incitme, eziyet

c. *ey/e*- Haksızlık etmek 52a/2

cevşen : (Far.) Zincir ve puldan yapılan örme zırh

c. 73b/12

ceza^c : (Ar.) Sabırsızlık gösterme, şikâyet, sızlanma

c. *it*- Sızlanmak 91b/3

cezb- i emvāl : (Ar.) Malları kendisine çekme

c. *it*- Kendisine malları çekmek 57a/11

cezm : (Ar.) Kesin karar verme, niyet etme

c.+ e 31b/14

cihān : (Far.) Cihan, dünya, alem

c. 12b/4, 14b/6, 30a/13, 33a/3, 60a/5, 65a/11, 67a/6, 78b/15, 85a/7, 85a/12, 85b/11, 86a/2,
86b/11, 87a/10, 87a/12, 88b/15, 89a/14, 89b/3, 90a/11, 96b/3, 97a/4

c.+ a 92a/12

c.+ da 20b/3, 37a/12, 43a/8, 47b/2, 58b/5, 61b/7, 72b/11, 86b/15, 89a/4, 94a/5, 94a/8, 97a/5

c.+çün 84b/7

c.+ dan 88b/13

c.+ e 84b/4, 86b/14, 87a/4

c.+ 1 7a/4, 30a/6, 58b/9, 58b/10, 60a/5, 86a/6, 91a/14, 91b/12, 94a/3, 97a/4, 97a/6

c.+ ina 84a/14

c.+ uŋ 47a/7, 88a/10, 90a/8, 91a/6, 96b/15

cihān-ban : (Far.)Cihanı bekleyen, cihanı koruyan

c.o/- Cihanı korumak 67a/7

cihān- 1 fāni : (Far.+ Ar.)Baki olmayan cihan

c.+ den 84b/13, 95a/12

cihān-1 pūr-şūr : (Far.) Kavga, fitne dolu dünya

c.85b/3

cihāniyān : (Far.) Dünyâda yaşayanlar, insanlar

c. 4a/5

cihet : (Ar.) Yön, taraf, istikâmet

c.+ den 37b/3, 58a/3, 58a/12

cilve- gâh-1 şuffe : (Ar.+ Far.+ Ar.) Görünme, tecelli, zuhur etme yeri

c.+ yi 1b/9

cilve- ger : (Ar.+ Far.) Cilveli

c. o/- Cilveli olmak 5a/4

cīn : (Ar.) İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bâzı işleri yapacak güce sâhip bulduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim

c. 94b/1

cirmī : (Ar.) Suç, kabahat

c. 64b/7

cism : (Ar.) 1-Beden, vücut

c.+ i 6b/7

c.+ üm 90a/13

c.+ üŋ 6a/3, 86a/7

c.+ üŋi 89b/11

2-Madde

c. 2a/12

cism- i helāhil : (Ar.) Öldürücü vücut

c.89a/6

civān : (Far.) Genç, yakışıklı, boyu posu yerinde erkek veya kadın

c. 11a/1

c. + uŋ 97a/3

civān- merd : (Far.) Temiz, asil ve cömert yaratılışlı

c. o/- Temiz, asil ve cömert yaratılışlı olmak 12b/15, 69a/5

civān-merdlık : Temiz, asil ve cömert yaratılışlı davranma

c.+ dür 72a/10

cömerd : (Far.) Kendine âit şeyleri kolaylıkla verebilen, ikram edebilen, vermekten kaçınmayan, eli açık (kimse), kerim, semih, bonkör

c. o/- Eli açık olmak 12b/14

cūd : (Ar.) İnsanlara ihtiyaçlarını bildirmelerine meydan vermeden lutufta, ihsanda bulunma, el açıklığı, cömertlik

c. 4a/8, 38b/13, 46a/12

cuhūd : (Ar.) Yahûdi

c. 78a/1, 78a/6, 78a/8, 78a/13

c.+ a 78a/3

c.+ uñ 77b/14

cumhūr- ı hūkemā : (Ar.) İlim adamları topluluğu

c.91b/9

cūy-bār : (Far.) Nehir, ırmak, akarsu

c.+ ından 3b/12

cūdā : (Far.) Ayrık, ayrılmış

c. o/- Ayrılmak, ayrı kalınmak, ayrı düşölmek 14a/6

cūhelā : (Ar.) Bilgisizler, cāhiller

c. 20b/4

cuz'ı : (Ar.) Pek az, az miktarda, önemsiz şekilde

c. 18b/15, 35b/2

cümle : (Ar.) Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağılı olan şeylerin tamâmı

c. 17b/7, 48a/6, 55a/13, 67b/8

c.+ siyle 18b/6

cümle- i āfet : (Ar.) Bütün felaketler

c.lerden 7a/13

cümle- i aḥvāl : (Ar.) Bütün durumlar

c.de 68b/9

cümle- i aḳvāl : (Ar.) Bütün sözler

c.i 8b/9

cümle- i cān : (Ar.+ Far.) Bütün insanlar

c.da 4b/4

- cümle- i erbāb-ı dāniş** : (Ar.)Bütün ilim ehli insanlar
c.5b/7
- cümle- i eşyā** : (Ar.)Yaratılmış olan her şey
c.22b/14
- cümle- i fevā'id** : (Ar.)Bütün faydalar
c.+ indendür 9a/15
- cümle-i fevā'id-i 'acībe** : (Ar.) Bütün garip menfaatler
c. 8a/7
- cümle- i hişāl** : (Ar.) Bütün güzel huylar
c. + e 67b/6
- cümle- i hūkūk** : (Ar.) Bütün haklar
c. + ı 35b/2
- cümle- i kemālāt** : (Ar.) Bütün manevi olgunluklar
c. + uñ 9a/3
- cümle- i mükevvenāt** : (Ar.) Yaratılmış şeylerin tamamı, varlıklar
c. 2a/6
- cümle- i 'uqālā** : (Ar.) Bütün akıllı kimseler
c.72b/7
- cümle-i sipāh** : (Ar.+ Far.)Bütün askerler
c.90b/15
- cümle- i ra'ıyyet** : (Ar.) Bütün halk
c.+ üñ 52a/6
- cünbiş** : (Far.) Hareket etme, kımıldama, oynama
c. 91b/15
c.+ üñ 75a/14, 80b/7
- cürm** : (Ar.) Suç, kabahat
c. 35a/5
c.+ den 81a/1
c.+ in 35a/3

-Ç-

- çağır** : Bir kimseye gelmesi için seslenmek, bağırarak
ç.- ma 65a/12
- çāh- ı belā**: (Far.+ Ar.) Bela çukuru
ç.ya 20a/9

çāk : (Far.) Yırtık, yarık

ç. *ey/e-* Yarmak 92b/7

çakal : Et oburlardan, geceleri sürü hâlinde ve uluyarak gezen, kuyruğu tilkiye, rengi kurta benzer, memeli yabânî hayvan

ç. 42b/2, 42b/4, 42b/6, 42b/8, 42b/10, 43b/11, 44a/1, 44a/3

ç.- a 43a/13, 43b/15, 44a/7

çaker : (Far.) Kul, köle

ç.+ idür 6b/8

çal- : 1- Başkasına ait olan bir şeyi gizlice almak

ç.- duğınuş 32a/15

ç.- ğıl 40b/14

2- Bir çalgı icra etmek

ç.- mağa 50a/12

ç.- mağ 50a/15

3- Sürmek

ç.- ar 67b/3

ç.- salar 65a/7

çäre : (Far.) İstenen noktaya varmak, bir engeli aşmak için tutulması gereken yol, çıkar yol

ç. 14a/13, 91a/5, 91a/6

ç.+si 41b/11

ç. *ey/e-* Çıkar yol bulmak 85b/9

ç. *ol-* Çıkar yol olmak 29b/6

ç.+si *bul-* Çıkar yol bulmak 86b/15

ç. *bul-* Çıkar yol bulmak 92b/9

çehre- i nā-mübārek : (Far.+ Far.+ Ar.) Mübarek olmayan yüz

ç.inde 32a/8

çek- : 1- Toplamak

ç. 13b/9

ç.-mişdi 19a/4

2- Dayanmak, katlanmak

ç.28a/9, 32b/2

3- Bir şeyi bulunduğu yerden veya bir şeyler arasından çıkarmak

ç. –seler 43a/11

4- Zahmet çekmek

ç. 48b/2, 90a/11, 94a/2

ç.üp 89b/10

5- Özlem çekmek

ç.11a/15

6-Uzaklaştırmak

ç.em 95a/12

7- Bir halin kuvvetle baskı ve etkisi altında olma, o hal içinde bulunma

ç. –mekden 88a/3

8-Çizmek

ç.3a/2

9-Etkisi altına almak

ç.42a/10

10- Yardımcı eylem

‘azāb ç.-üp 92b/2

meşakḳat ç.- 32b/2, 46b/15,59b/14

baş ç.- se Bir işe ön ayak olmak, bir konuda öncelik etmek 53b/13

pīş-keş ç.-mek : (Far.) Bir şeyi pek de dürüst olmayan şekilde başkasına sunmak 4b/6

çendān : (Far.) O kadar, o derecede

ç. 37a/6

çengel : (Far.) Bir yere takılmaya veya ucuna bir şey asmaya yarayan eğri demir,

ç. 44a/7

ç.+ ünnden 44a/7

çepni : Oğuz Kağan Destanına göre Oğuzların 24 boyundan biridir

ç. + ler 13a/3, 86b/13

çerāg : (Far.) Yağ kandili ve genellikle mum, meş’ale gibi ışık veren şey

ç. 13a/1

çerāg- ı rahşende : (Far.) Parlak ışık

ç.+ dür 13a/1

çerilik : Askerlik

ç. 46b/5

çeşm : (Far.) Göz

ç. 64b/12

ç.+ ini 70b/13

çeşm- i cihān-bīn : (Far.) Cihanı gören göz

ç.7b/6

çeşm- i rūh : (Far.+ Ar.) Ruh gözü

ç. + a 4b/2

çeşm-i rüşen : (Far.) Parlayan göz

ç.73b/12

çeşm-i zîbâb : (Far.) Süslü göz

ç. + ını64b/12

çeşme- i baħr : (Far.+ Ar.) Deniz çeşmesi

ç.+ e 65a/3

çeşme- i hayevân : (Far.+ Ar.) Hayat suyu çeşmesi

ç.86a/10

çık- : 1-Dışarıya varmak, içeriden dışarıya dışarıdan içeriye doğru gitme

ç.- a 63b/4

ç.- ar 25b/15, 27b/3

ç.+ dı 83a/2

ç.+ sa 27b/2

ç.- up 42b/5, 96a/3, 96a/10

2-Bir durum ile ilgili niteliklerini yitirmek, bir durumdan başka duruma geçme

ç.+ dı 58a/13,

3-Ortaya çıkma, bulunma

ç.- maya 66b/12

4-Yükselme, yukarıya çıkma

ç.- mışdı 3a/6

5-Çıkma, ayrılma

ç.- dum 55b/6

6- Yardımcı eylem

elden çık- 58a/13

ağızdan ç.-sa 27b/2

çıkar - : 1- Değerini yükseltmek

ç.- an 6b/3

2- Dışarı çıkmasını sağlamak

ç.- dı 79b/6

ç.- ur 26a/5

3-Vücuttan ayırmak

ç.- uñ 90a/8

4- Göstermek veya kullanmak üzere almak

ç.- up 82b/12

5-Yardımcı eylem

elden ç.- up 78b/11

çi : (Far.) Ne, nasıl?

ç. 67a/5

çimen : Kendiliğinden yetişen çim, yeşil ve kısa ot

ç.+ lerde 32b/10

çiz- : Bir şekli çizgilerle belirtmek işini başkasına yaptırmak, resmettirmek

ç. 33b/13

çoban : Koyun, keçi, manda, sığır gibi ehlî hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse

ç. o/- Çoban olmak 59b/8

çoK : Miktârı, derecesi ve niteliği belli bir ölçünün üstünde bulunan, az olmayan, fazla, ziyâde

ç. 10a/8, 13a/4, 13a/5, 13b/12, 13b/15, 14a/1, 23a/15, 25b/6, 30a/12, 31a/1, 34b/2, 42a/8, 43a/1, 59b/6, 63a/3, 65a/5, 65b/6, 81a/7, 83a/9, 83a/10, 83a/14, 85b/4

ç.+ dur 18b/14

çü : (Far.) Çünkü, mâdemki

ç. 7b/2, 19b/7, 22a/1, 30a/3, 42a/10, 44a/6, 48a/4, 57a/4, 59b/9, 65b/7, 80a/3, 84b/6, 86b/3, 87a/5

çün : (Far.) Çünkü, mâdemki

ç. 11a/10, 15b/1, 15b/5, 16a/3, 16a/11, 16b/8, 16b/13, 24a/9, 24a/14, 25b/1, 26b/9, 28b/14, 29b/7, 29b/9, 30b/5, 30b/9, 30b/12, 35b/2, 40b/8, 40b/13, 41b/12, 44a/3, 44a/11, 48b/15, 50a/8, 50a/10, 50b/4, 4b/9, 51a/1, 51a/7, 51b/3, 51b/5, 52a/4, 54a/1, 55a/10, 55b/8, 57b/3, 59b/6, 61b/2, 61b/7, 62b/15, 66a/15, 73a/15, 73b/2, 76b/12, 77a/2, 78a/2, 78a/7, 78b/14, 82a/12, 82b/4, 83a/2, 84b/12, 85a/15, 87b/6, 87b/7, 87b/9, 88a/12, 88b/9, 88b/15, 89a/13, 89b/7, 89b/14, 89b/15, 90b/5, 91a/14, 91b/6, 92a/3, 92a/8, 92a/9, 93a/6, 95a/14, 96a/2, 96a/6, 96a/8, 96b/1, 97a/8

çünki : (Far.) Çünkü, mâdemki

ç. 4b/10, 12b/14, 30a/8, 80a/4, 84b/5, 94a/9

çünkim : (Far.) Farsça çün ve Türkçe kim ile, Çünkü

ç. 4a/15

-D-

dâ'im : (Ar.) Devam eden, devamlı, sürekli

d. 7b/2, 19b/15, 42b/7, 72b/1

dâ'imâ : (Ar.) Her vakit, her zaman devamlı olarak, sürekli

d. 4a/11, 36a/6, 36b/5, 36b/12, 37a/7, 37b/4, 38a/12, 38b/1, 42b/12, 47a/6, 49b/13, 54a/15, 56a/4, 56b/13, 56b/14, 60a/14, 69b/1, 72a/11, 75a/15, 76b/12, 78b/11, 80a/8

dâd : (Far.) Adâlet, doğruluk

d. 30a/7, 51b/3, 52a/5, 56b/1, 56b/10, 58b/3, 59a/2, 59a/3, 60b/6, 60b/9, 69a/4, 90a/12

d.+ dan 56b/5

d. + ı 32b/6

d. + idi 15b/11

d. *it-* Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek 69a/4, 88b/15

d. *ey/e-* Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek 20b/2, 57b/15, 59a/3, 89a/1

d. *kı/-* Şikayet etmek, sızlanmak, feryat etmek 60b/11

dāder : (Far.) Erkek kardeş

d.+ üñ 32b/5

dahı : Fazla olarak, üstelik, daha, bile, de” anlamlarına gelen kuvvetlendirme sözü

d. 6a/3, 6a/5, 7a/1, 7b/4, 7b/6, 7b/14, 9a/11, 9b/1, 9b/11, 10a/11, 10a/14, 10b/14, 11b/12, 11b/14, 12a/2, 15a/11, 16a/1, 16a/8, 16a/14, 16b/2, 16b/5, 16b/10, 16b/12, 17a/13, 17b/2, 18a/7, 18a/15, 19a/1, 19a/10, 19a/13, 20a/5, 20a/11, 24a/6, 24a/14, 24b/5, 24b/13, 25b/1, 27a/14, 28b/14, 31a/5, 31b/5, 31b/7, 31b/9, 34b/2, 34b/13, 34b/14, 35a/14, 35b/7, 35b/12, 36a/9, 37a/14, 37b/6, 38a/11, 38a/15, 40a/13, 41b/14, 42b/10, 42b/14, 43b/11, 43b/13, 44a/7, 44a/10, 47a/11, 47a/14, 48b/15, 49b/1, 52b/2, 52b/6, 53a/4, 53a/7, 54a/14, 55a/11, 57a/6, 57b/10, 58a/5, 59a/14, 59a/15, 59b/8, 60b/5, 60b/6, 60b/15, 61b/3, 62b/4, 63a/10, 63b/14, 64a/5, 64a/15, 64b/7, 65a/6, 65a/8, 66a/10, 66b/12, 67b/8, 69a/2, 69b/10, 70b/11, 71a/3, 71a/15, 72a/6, 73b/6, 73b/7, 75a/1, 75a/8, 77a/7, 77a/12, 78a/6, 78a/9, 79b/13, 79b/15, 80a/1, 80a/7, 80a/13, 80a/7, 81b/7, 82a/2, 82a/10, 82a/12, 82b/2, 83b/8, 84b/11, 84b/14, 88b/4, 89a/3, 89a/11, 89b/7, 90a/7, 91b/13, 92a/7, 92b/2, 92b/4, 92b/6, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 93a/2, 93a/3, 93a/5, 94b/5, 95a/9, 96a/13, 97b/11, 97b/12

dāhıl : (Ar.) İçinde, içinde bulunan

d.+ den 21b/7

d. 4a/11, 6b/11, 9a/6, 9a/9, 10b/2, 28a/9, 36a/6, 45a/2

dahme : (Far.) Mezar, kabir, türbe

e. + ye 91b/9

dā'imā : Sürekli, her zaman

d.4a/11, 6b/11, 9a/6, 9a/9, 10b/2, 28a/9, 45a/2

dā'ire : (Ar.) Tamlamalarda sınır içi –nin hükmünün yürüttüğü alan

d. 4b/10

dā'ire - i 'akıl : (Ar.) Akıl dairesi

d.+ dan 24a/4

dā'ire - i insāniyet : (Ar.) İnsanlık dairesi

d. + den 12a/11

dā'ire - i pergār : (Ar.+ Far.) Pergel dairesi

d. + 1 3a/2

dā' iye : (Ar.) Bir şeyi yapmak hususunda duyulan ve içten gelen teşvik edici istek

d. 95a/11

dāll : (Ar.) Delâlet eden, delil olan, işâret eden, yol gösteren

d. o/- İşâret edilmek 56a/1

dām : (Far.) Tuzak

d.+ a 29b/2

dām- ı helāk : (Far.+ Ar.) Ölüm tuzağı

d. + e 37b/5

dāmen- i ' aql : (Far.+ Ar.) Aklın ucu

d. + 1 6b/11

dāmen- i saltanat : (Far. + Ar.) Saltanat eteği

d. 58a/13

d.+ 1 55b/7

dāmen- i şabr : (Far.+ Ar.) Sabrın ucu

d. + 1 79a/4

dāmen- i şerm : (Far.) Utanç ucu

d. + i 11a/15

dān : (Far.) Tane

d. 97b/3

dānā : (Far.) Âlim, bilgin, bilgili, bilen kimse

d. 7a/11, 8b/5, 9a/7, 12b/5, 12b/14, 15a/5, 15a/6, 22a/1, 24a/2, 26b/8, 30a/8, 31b/8, 50b/4, 50b/5, 51a/4, 56b/12, 57a/4, 58a/9, 71b/13, 75a/8, 79b/12, 88b/1

d.+ dur 7a/10

d.+ lar 17b/10, 18b/4, 21b/7, 22b/7, 25b/10, 28a/15, 76b/9, 89b/5

d.+ lara 18a/1ve

d.+ lardan 59a/13

d.+ larla 17b/14

d.+ ya 23a/4

d. o/- Akıllı olmak 32a/14, 56b/12, 75a/8, 88a/15

dānā- ı kāmīl : (Far.+ Ar.) İlim, fazilet, hüner sahibi kişi

d. 8a/1, 20a/1

dānālīK : Bilgin olma durumu

d.+ dur 49a/9

d.+ uñdan 7b/11

dāne : (Far.) Tohum, habbe

d. 44b/9

dānende : (Far.) Bilen, vâkıf olan

d.+ lerden 15a/7

danış- : Bir husus üzerinde karşılıklı konuşup fikir alış verişinde bulunma, istişâre, meşveret, müzâkere

d.- a 72b/3

dāniş : (Far.) İlim, irfan

d. 11b/11, 12b/10, 13a/3, 13a/5, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13b/5, 14b/7, 14b/8, 14b/10, 14b/14, 17a/3, 19a/12, 19b/4, 19b/6, 21a/8, 34b/4, 47a/8, 47b/7, 49a/14, 49b/13, 49b/14, 77b/12, 79b/9, 97a/5

d.+ den 12b/4, 12b/5

d.+ dür 77b/6

d.+ e 20b/9, 24a/6

d.+ i 30b/4

d.+ üñ 15a/5

dānişmend : (Far.) İlim sâhibi kimse, bilgin, âlim

d. 91a/1

dāniş-pezir : (Far.) İlim sahibi

d. 14b/7

dar : Genişliği, içine girecek şeye göre yetersiz olan, içine sığılmayan veya sığılması zor olan, geniş ve bol olmayan

d. 49a/12

dārā : (Far.) Hükümdar, melik

d. 26a/5

dārā-ı cihān : (Far.) Cihan padişahı

d. 20b/9

darb : (Ar.) Vurma, vuruş

đ. 80a/1

darb-ı dost : (Ar.+ Far.) Dost darbesi

d. 75b/14

dār'ül-huld : (Ar.) Ebedi ev, ahiret

d.60b/11

dāsitān : (Far.) Hikâye, masal, destan

d.+ dur 42b/13, 77b/7

da'vā : (Ar.) Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yâhut bir anlaşmazlığın çözümü için mahkemeye baş vurma

da'vā- ı dāniş : (Ar.+ Far.) İlim davası

d. *ey/e-* İlim davası yapmak 20a/2

da'vet : (Ar.) Çağırma, gelmesini isteme, çağrı

d. + i 87b/12

d.+ in 25b/1, 94b/9

d. *kl-* Çağırma 16a/3, 43a/13, 70b/9, 94b/12

dāye : (Far.) Sütüne, bir çocuğa süt veren

d. 46a/3

d.+ den 46a/4

def : (Ar.) Savma, savuşturma, kovma

d. 85b/7, 91a/10

d. + i 85b/6

d.+ inde 57b/4

d.+ ine 81a/2

d.*it-* Savmak, kovmak 91a/11

def-i vakit : (Ar.) Zamanı sona erdirmek

f. *ey/e-* Zamanı bitirmek 78a/11

def a : (Ar.) Kere, kez, sefer

d. 92b/11

defāyin : (Ar.) Defineler, gömülü olan değerli şeyler

d. 91a/11

d.+ üm 91a/3

defn : (Ar.) Gömülmüş, gömülü, defnedilmiş, medfun

d. *it-* Gömmek 74b/11

defn-i meyyit : (Ar.) Ölünün defni

d.*et-* Gömmek 70a/10

deg- : Aralık kalmayacak kadar yaklaşıp dokunmak, temas etmek

d.- meye 95a/14

deger : Bir şeyin taşıdığı maddî varlığa göre değdiği karşılık, hakkında biçilen kıymet, bedel

d. 79b/5

degnek : Elde taşınacak uzunluk ve incelikte düzgün ağaç, sopa, çomak

d. 25b/3

degül : Bulunduğu cümledeki bir husûsu ret, diğerini veya diğerlerini kabul ve ispat eden bir ilgeç gibi kullanılır

d. 4a/2, 7b/11, 8b/6, 12a/7, 12a/10, 13a/12, 14a/6, 15a/6, 16b/13, 19a/1, 19a/5, 19a/14, 20b/10, 21a/7, 24b/9, 24b/11, 26b/3, 27b/8, 29a/3, 29b/11, 31b/8, 31b/9, 31b/15, 34a/7, 34a/14, 34b/2, 34b/11, 35a/7, 35b/2, 35b/10, 37a/7, 37b/14, 38a/12, 38b/1, 38b/3, 38b/10, 39a/7, 39b/1, 40b/15, 41a/8, 45b/7, 47a/7, 47b/6, 51a/1, 57b/12, 59a/13, 62a/2, 62b/13, 64b/11, 66a/8, 66a/10, 67a/12, 69a/10, 69a/11, 70a/9, 72b/2, 75b/13, 82a/3, 82a/4, 85a/6, 85b/8, 95a/4, 97b/5

d.+ di 71a/7

d.+ durur 7a/2

d.+ dür 5b/5, 12b/4, 15b/8, 16a/2, 16a/10, 21a/1, 22a/5, 25b/5, 27b/5, 32a/6, 32a/14, 33a/9, 37b/9, 39a/11, 51a/14, 59a/1, 61b/9, 67b/6, 72b/5, 80b/11, 81a/6, 82a/5, 84a/7, 86a/5, 86b/3, 90a/9, 94b/4, 95a/7

d.+ dürler 34a/9

d.+ se 62b/4, 89a/3

dehân : (Far.) Ağız

d. + ı 62a/4

d. + ı *açıl*- Söylemek, konuşmak 26a/4

dek : Bir işin sona erdiği yeri veya zamânı gösterir

d. 39b/9, 40b/7, 92a/6, 92b/12, 95b/12, 96a/15

delîl : (Ar.) Yol gösteren, kılavuz, rehber

d. + e 32a/15

delîl- i kıâtı : (Ar.) Kesin delil

d. 2a/7

dem : (Far.) Zaman, an, çağ

d. 28b/14, 40b/5, 66b/12, 88a/14

d.+ de 45a/10

d.+ ini 28a/8

deng : (Far.) Şaşkın, sersem

d. *ey/e*- Şaşkın, sersem olmak 40b/13

deniz : Yer yüzünün büyük bir kısmını kaplayan tuzlu su kütlesi, bahir, deryâ:

d.+ den 66b/12

deñlü : Kadar

d. 13a/1, 13a/6, 15a/7, 19a/1, 19b/3, 25b/6, 30a/12, 30b/1, 30b/6, 30b/10, 32a/11, 32a/14, 33b/4, 35b/7, 38a/10, 38b/14, 39a/7, 41a/11, 47b/13, 49a/15, 57b/5, 63b/15, 64a/2, 66b/6, 70a/1, 70a/3, 70a/4, 83a/9, 83a/10, 84a/7, 85b/3, 86a/3, 86a/8, 86b/2, 89a/3, 89a/10, 91a/3

- dep -** : Tepmek
d.- er 75a/13
- der-dīvār** : (Far.) Duvar
d. + ında 13a/9
- derc** : (Ar.) Toplama, bir araya getirme
d. 84b/11
d. *it-* Toplamak 29b/6
- derc- i dūrer-i hikmet** : (Ar.) Bilgelik incileri toplama
d.3a/12
- derd** : (Far.) İnsana ızdırap veren her türlü hal, sıkıntı, zorluk, üzüntü
d. 7a/3, 28a/9 , 29b/8, 43b/7, 90a/11
d. + e 19b/14, 20b/3
d. + i 86a/3
d. + ü 32b/10
- derd- i nādānī** : (Far.) Cahillik derdi
d + 20b/3
- derd- i vaḥdet** : (Far.) Derdin birliği
d. 32b/2
- der-** :Toplamak
d. + e 67b/3
- derecāt** : (Ar.) Derecenin çoğul eki almış hali
d.+ ı 47b/5
- derece** : (Ar.)
1- Ölçü, miktar
d.+ de 10b/12, 46b/14,
d.+ sindedür 10a/1
2- Bulunulan yer, seviye, kademe, mertebe
d.+ si 51b/7
d.+ sinde 74b/14
d.+ ye 50a/9, 94a/14
- derece- i a' lā** : (Ar.) Yüksek derece
d.35b/15
d.+ ya 49b/14
- derece- i girān-māye** : (Ar.+ Far.) Derecesi yüksek
d. + ye 14b/9
- derece- i nübūvvet** : (Ar.) Peygamberlik derecesi

d. 97a/10

dergāh : (Far.) Bir büyüğün, büyük bir yerin herkes için başvurma yeri olan kapısı, huzûru, eşîği:

d.+ ına 62a/1

d.+ ında 55b/15

deriçe : (Far.) Küçük kapı, kapıcık

d. sine 48a/1

deriçe- i imkân : (Ar.) İmkan kapısı

d. + dan 1b/9

derk- i 'ilm : (Ar.) İdrak ilmi

d. + i 48a/10

dermân : (Far.) İlâç, şifâ, devâ

d. 24b/10

dermânde : (Far.) Aciz. çaresiz

d. 57b/6

der-piş : (Far) Göz önünde bulundurma

d.+ ine 95b/6

der-piş-i 'âkl-ı ridâ : (Far.+ Ar.+ Ar.) Akıl örtüsünü göz önünde bulundurma

d. + ya 68a/2, 70a/13

derûn : (Far.) İç, iç taraf, dâhil

d.+ ında 38b/4

dervîş : (Far.) Kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarîkat müntesibi alçak gönüllü kimse

d. 19a/3, 20a/4, 25b/12, 87a/7, 87a/6, 87a/14, 96a/9

d.+ den 87a/8

d.+ dür 87a/9

d.+ e 75b/9

d.+ i 87a/15

d.+ iyle 96a/6

d. *eyle*- Alçak gönüllülük göstermek 97b/7

d. *ol-* Alçak gönüllü olmak 19a/4, 87a/8

deryâ : (Far.) Deniz

d. 44a/1, 85a/9

d.+ da 64a/7

d.+ dan 85b/3

d.+ ya 42b/3

- deryā- 1 bī-ḥesāb** : (Far.+ Ar.) Hesapsız deniz
d.+ dur 65a/1
- deryā- 1 bī-pāyān** : (Far.) Sonsuz deniz
d.+ dur 87a/12
- deryā- 1 ‘amīk** : (Far.+ Ar.) Derin deniz
d.+dür 20a/12
- deryā-1 k̄ulzūm** : (Far.) Deniz
d.3b/3
- deryā- 1 pāk** : (Far.) Temiz deniz
d.+ dür 66b/1
- deryā- 1 ḥikmet** : (Far.+ Ar.) Hikmet denizi
d.+ de 94a/7
- dest- i iḥsān** : (Far.+ Ar.) İhsan eli
d. + uḡ 4a/15
- dest- i k̄ātb-i k̄udret** : (Far.+ Ar.+ Ar.) Kudrete sahip el
d. 60b/14
- dest- dirāzlık** : (Far.) El uzatan
d. *it-* El uzatmak 70b/10
- destār** : (Far.) Sarık
d. 16a/9
- dest-ḡir-i merd-i dānā** : (Far.) Bilgili kişinin yardımcısı
d.+ dur 13b/5
- destūr** : (Far.) İzin, ruhsat, müsâade
d. *vir-* İzin vermek 50a/6
- devām** : (Ar.) Bir durum üzere sürüp gitme, sürme, kesilmeme
- devām- 1 devlet** : (Ar.) Devletin devamlılığı
d. + ine 55b/15
- devām- 1 memleket** : (Ar.) Memleketin devamlılığı
d. 54b/14
- devlet** : (Ar.) Devlet
d. 17a/2, 20b/15, 25b/7, 30b/9, 30b/12, 40b/8, 61b/6, 74a/6, 95a/7
d. + dedür 61b/13
d. + e 60a/15
d. + in 76b/10
d. + iyle 76b/10
d. + üḡ 4b/14

- d. + ünde 97a/6
- devlet-i feyezān-ı şehāb:** (Ar.)Bereket bulutunun devleti
d.3b/9
- devlet-i güzīn :** (Ar.+ Far.) Seçilmiş devlet
d.+ e 4b/2
- devir-** : (Ar.) Kuvvet veya silah zoruyla mağlup edip yere düşürmek
d.- mişlerdi 55a/13
- devr** : (Ar.) Dönme, dönüş
d. *eyle-* Döndürmek 59a/6
- devr- i dırāz :** (Ar.) Uzun zaman
d. *ol-* Zamanı uzanmak 84a/7
- devr-i dīn :** (Ar.) Din devri
f. + de 2b/13
- devrān :** (Ar.) Zaman
d. 60a/10, 86a/5, 86b/5, 97a/2
- deyn** : (Ar.) Belli bir zaman sonunda ödenmek üzere alınan para
d.+ de 78a/15
d. + i 77b/15
- dıraşān :** (Far.) Parlayan, parlak, ışıklı, aydınlık
d. *eyle-* Parlak olmak 1b/4
- dıraht** : (Far.) Ağaç
d. 39a/4
- dıraht- ı mīve-dār :** (Far.) Meyvesi olan ağaç
d. + a 66b/3
- dirāz** : (Far.) Uzun
d. *eyle-* Uzatmak 57a/12
d. *ol-* Uzanmak 26a/8
- di-** : Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek
d.- di 4a/13, 4b/9, 7a/7, 15b/14, 27a/9, 31b/14, 33a/4, 50b/4, 72a/7, 84b/6
d.- diler 15b/14
d.- dügi 77b/6
d.- düm 76a/11
d.- dürmek 21b/8
d.- me 28a/7, 34a/13, 39b/6, 84a/5

d.- mege 83b/12

d.- megil 84a/4

d.- mek 58b/7

d.- memişdür 39b/11

d.- miş 27a/7

d.- mişdür 7b/12, 13a/1, 19b/6, 32a/5, 84a/5

d.- mişdürür 94a/7

d.- mişler 21b/7, 22a/13, 40b/12

d.- mişlerdü 31a/7

d.- mişlerdür 6b/9, 7a/9, 7b/3, 9a/2, 12a/8, 13a/3, 13b/4, 14a/12, 14b/14, 17a/2, 18a/13, 18b/4, 20a/7, 20a/11, 20b/4, 21b/12, 22a/6, 22a/11, 22b/2, 22b/4, 23b/1, 24b/12, 25a/4, 25a/8, 25a/10, 25b/10, 25b/12, 25b/15, 28a/10, 28b/1, 28b/6, 29a/12, 31a/6, 32b/11, 35a/11, 37b/12, 38a/4, 38b/5, 40b/6, 40b/14, 41a/2, 43a/2, 45b/11, 46b/3, 48b/6, 49b/4, 54b/1, 54b/11, 56b/11, 57a/5, 57b/12, 62a/6, 65a/8, 66b/1, 66b/8, 67a/10, 67b/11, 69a/8, 70a/12, 73a/9, 74a/8, 74b/3, 74b/13, 76a/12, 76b/4, 76b/9, 79b/7, 80a/11, 80a/15, 81a/15, 84b/7, 87a/6, 87a/9, 88b/2, 88b/3, 89b/6, 97b/6, 97b/11

d.+ nmedi 82b/3

d.- r 87a/13

d.- rdi 84a/4

d.- rler 58a/6

d.- rlerdi 13b/13, 55a/4

d.- rseñ 53b/9

d.- rsin 96b/15

d.-rüm 49a/9

d.- ye 15b/6, 31b/13, 33b/9, 61b/3

d.- yen 25b/7

d.- yesin 43a/15, 55b/5

d.- yivirdi 94b/1

d.- yü 16b/7, 32a/2, 44a/10, 45a/4, 61b/1, 69b/11, 71a/2, 71b/10, 78a/4

d.- yüpdür 75a/6

dīdār : (Far.) Görünüş, tecellî

d.+ ı 34a/2

dīdār-ı ʿulemā : (Far.) Alimlerin yüzü

d.+ ya 54a/5

dīde : (Far.) Göz

d. 63b/12

dide- i ' aql : (Far.+ Ar.) Aklın gözü

d.7b/6

d.+ ı 40a/12

dil : (Far.) Gönül, yürek

d.+ de 12b/5, 32a/11

d.+ den 34a/1, 47b/8

dil- haste : (Far.) Gönlü yaralı, gönül hastası

d. *kl-* Gönül yaralamak 93a/5

dil- rîş : (Far.) Gönlü yaralı, kederli

d. 63b/14

dil-teng : (Far.) Sıkıntılı

d.+ dür 78b/9

d.*o/-* Sıkıntılı olmak 68b/14

dil : Lisan

d.+ 27a/14

d.+ dedür 27a/14

d.+ dür 81a/4

d.+ i 26a/8, 41b/4

d.+ imi 56a/12

d.+ in 4b/8

d.+ inden 31a/8

d.+ ine 26b/3, 30b/12, 38b/2

d.+ ini 62b/11, 75b/11

d.+ lerinde 23b/14

d.+ lerüj 9a/1

d.*kes-* Susturmak 83b/2

d.+ e *ge/-* Konuşmaya başlamak 23a/13

d.+ üjü *bağlu tut-* Söylememek 83b/9

dile- : 1- Bir şeyin gerçekleşmesini veya olmasını istemek, arzu etmek

d.- di 79a/11, 93b/13, 94a/2

d.- meye 80a/7, 80a/15

d.- meyüp 79b/14

d.- r 83b/8

d.- rse 81a/11

d.- rsej 29a/8, 49a/13, 60a/11, 60a/12, 60a/13, 81b/8, 83b/6, 86a/8

d.- yene 80a/13

- 2- Yardımcı eylem
emān d.- mekle 85b/6
- dilen-** : Muhtaç olduğunu gösterip istemek, ummak
d.-ende 66a/7
- dilir** : (Far.) Yürekli, yiğit, cesur kimse
d. + e 43a/11
- dimāğ-ı mu' atefekān** : (Ar.) İtifaka çekilmiş olan zihin
d. 2b/2
- dīn** : (Ar.) İnsanların yaratıcı olarak kabul ettikleri üstün güce olan îmanlarını, ona yapacakları ibâdetlerin bütünü ve bu îmâna göre davranışlarının nasıl olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu
d.+ e 8b/3, 13a/4, 30a/6, 36a/14, 44b/10, 54a/4, 54b/1, 54b/6, 60a/15, 61b/6
d.+ i 58b/9
- dīn-i devlet** : (Ar.) Devlet dini
d+ e 32b/11
- dīn-i hudāvendān** : (Ar.+ Far.) Dinin sahipleri
d.54b/11
- din -** :Sona ermek, kesilmek, durmak, devam etmemek
d.- miye 69b/13
- dīnār** : (Ar.) Altın liranın dörtte biri değerinde olan eski bir para
d. 13b/11, 82a/6, 82b/12
d.+ ı 82a/8
- dirhem** : (Ar.) Okkanın dört yüzde birine eşit eski bir ağırlık ölçüsü birimi
d. 13a/10, 27a/9, 85b/12, 85b/13
- dirîğ** : (Far.) Esirgeme, kıyamama
d. ey/e- Esirgemek, kıyamamak 29a/10, 60a/13
- dirîğā** : (Far.) Çok yazık, eyvahlar olsun
d. 72a/3, 72a/5
- diril-** : Canlanmak, hayat kazanmak
d.- sek 86a/3
- dirlik** : Bir tedirginliği, üzüntü ve sıkıntısı olmama durumu, huzur, rahat, iyi geçim
d.+ den 43a/8
- dīv** : (Far.) Dev
d. 74b/2
d.+ üñ 74b/3
- dīvān** : (Far.) Büyük meclis, yüksek meclis

- d.+ ında 31b/11
- divâne** : (Far.) Çılgın, deli, mecnun
- d.+ nün 41a/8
- d. *o/-* Deliye dönmek 71a/12
- divânelik** : Çılgınlık, delilik
- d. 65a/3
- d.+ dür 65a/4
- divâr** : (Far.) Duvar kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli
- d.+ a 65a/7
- d.+ da 53a/6, 53a/7
- d.+ ında 34a/10
- diyânet** : (Ar.) Dindarlık, dînin hükümlerine uyma
- d. 11a/8, 78b/8
- d.+ dedür 74a/5
- diyâr** : (Ar.) Memleket, ülke
- d.+ da 43a/15
- diyâr-ı  alem** : (Ar.) Dünya evi
- d. + ün 22b/12
- dizil-** : Dizilmek, sıralanmak
- d.+ se 47a/11
- doğru** : Yalan veya yanlış olmayan, gerçeğe uygun, gerçek
- d. 9a/2
- doğun -** : Yaklaşıp hafifçe değmek, temas etmek
- d. -mağa 66a/9
- d.- up 70b/12
- doğuzuncı** : Dokuz sayısının sıra sıfatı
- c. 18a/13
- dolâb-ı çarđ** : (Far.) Su ile dönen çıkırık
- d.+ ı 4a/11
- dost** : (Far.) Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis
- d. 24a/4, 33a/6, 33b/10, 34b/11, 35b/13, 36a/2, 36a/5, 36a/9, 36a/14, 36b/12, 38b/14, 39b/6, 39b/8, 43b/12, 74b/14, 76b/1, 81a/10, 85b/12, 86b/12
- d.+ a 36a/2, 36a/14, 41a/15
- d.+ dan 34a/14, 35a/5, 35a/7, 37a/9
- d.+ ı 33b/14, 35b/13, 36a/5, 36b/12, 73b/9, 81a/7

d.+ ın 36a/15
d.+ ına 36a/9
d.+ ından 34a/5, 36b/2
d.+ lardan 22a/2, 34b/6, 41b/2, 59a/15
d.+ larum 42b/11
d.+ laruñ 34a/2, 36b/8
d.+ uñ 34a/9, 50b/15
d. o/- Dost olmak 39b/6, 50b/11, 51a/1, 74b/14, 85b/12, 86b/12

dost- ı mihribān : (Far.) Şefkatli dost

d. 10a/5

dost- ı nādān : (Far.) Cahil dost

d. + dan 21b/11

dost- ı şādık : (Far.+ Ar.) Sadık dost

d. 6a/2

dostāne : (Far.) Dosta yaraşır şekilde

d. + dūr 35b/12

dostlık : (Far.) Dostça davranış

d. 5a/10, 10a/14, 33a/7, 34b/8, 34b/15, 35a/6, 35a/12, 35b/5, 36a/7, 37a/2, 37a/4, 37a/8, 40a/1

d. + a 21b/1

d.+ dur 33b/15

d. + ı 21b/12, 66b/2

d. + ın 34b/7, 36b/4

d. + ına 18a/6

d. + ından 21b/12

d. ey/e- Dostça davranmak 33b/1 , 33b/8,

dögil- :Bir yerine vurulmak

d.-mişden 32b/7

dök- : Boşalmak

d. -ildi 73b/4

dön - : Kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında hareket etmek

d.- di 97a/4

d.- er 14b/6

d.- üp 62b/11, 62b/14, 71b/8

döndür - : Kendi mihveri veya başka bir şey etrâfında hareket ettirmek

d.- en 4a/11

dördüncü : Dört sayısının sıra sıfatı, dördüncü

d. 5a/8, 5b/1, 9a/6, 18a/2, 19a/2, 22b/10, 35b/6, 38a/9, 46b/2, 50b/14, 53a/8, 56a/14, 62b/8, 68a/13, 69a/4, 71a/12, 76b/1, 79a/4, 80b/9,

d. + si 21a/15

dörT : Üçten sonra, beşten önce gelen sayının adı

d. 14a/12, 35a/11, 58a/2, 58a/8, 69a/1, 71a/9, 76a/14, 86b/6
86b/7

döşeK : Yatak

d.+ ine 89b/14

du‘ā : (Ar.) Güçsüzlük ve ihtiyâcını ortaya koyarak Allah’a yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme, yakarış

d. 27a/5

d.+ sı 36b/15

d.+ yla 36b/12, 91a/8

d. *kı/-* Allah’a yalvarmak 14a/9, 27a/5, 53a/10

duâ-ı devlet : (Ar.) Devlet duası

d. +ini 4b/12

duĥûl : (Ar.) Girme, giriş, dâhil olma

d. *kı/-* Girmek 91b/13

dûn : (Ar.) Alçak, soysuz, denî

d. 6a/9, 46a/7, 76a/10

d.+ isen 6a/9

dûn-himmetlik : Gayreti az olma, isteksiz olma

d. le 46a/7

dur - : 1-Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak

d.- ur 74b/10

d.- uram 71b/11

2- Var olmaya devam etmek, varlığını sürdürmek

d.- duĥça 30a/13

3- Şu veya bu durumda bulunmak, belli bir durumda olmak

d.- up 29b/5

d.- an 85a/4

4- Dikilmek, ayakta beklemek

d.- urdı 17a/11

dû-‘âlem : (Far.+ Ar.) İki alem, dünya ve ahiret

d+ de 88a/9

dûr : (Far.) Uzak

- d. *o/-* Uzak olmak 46b/6
- dürbîn- i güftâr** : (Far.) Değerli söz
- e. 6a/10
- düşîze** : (Far.) El değmemiş
- d.+ ye 80b/9
- dut -** :1- Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak
- d.- a 72b/3
- 2- Bir yeri hükmü altında bulundurmak
- d.- dı 91b/12
- 3- Benimsemek
- d.- mışlardı 42b/2
- 4- Herhangi bir durumda bulundurmak
- d.96b/15
- d.-alar 11a/3
- d.-asın 83b/9
- d.-ma 35a/10
- d.-maıklığla 64b/12
- d. – maz 33a/5
- d.- up 28a/11
- yüz *d.-a* 18b/15, 30b/10
- dutul -** Gereği yapılmak, hükmü geçerli olmak
- d.- maz 59b/9
- dü-çeşm** : (Far.) iki göz
- d.+ üñ 47b/12
- dün** : İçinde bulunulan günden bir önceki gün
- d. 93a/3
- dünyâ** : (Ar.) İçinde yaşamakta olduğumuz yeryüzü, yer küresi, arz, cihan
- d. 5b/2, 10b/8, 11a/12, 11b/5, 20a/11, 27b/7, 28a/3, 36b/1, 44b/10, 84a/6, 84a/10, 97b/7
- d.+ da 10b/5, 18b/6, 59b/10
- d.+ ya 13a/4, 27b/14, 84a/13
- dürer** : (Ar.) İnciler, inci tâneleri
- f. 59b/6
- dürer-i müte'âlî** : (Ar.) Yükselen inciler
- d.4a/6
- dürlü** : Çeşitli, muhtelif

d. 31a/1, 39b/15, 81b/10

dürr : (Ar.) İnci

d. 34b/6

dürüst : (Far.) Doğruluktan ayrılmayan, özü sözü bir, mert, doğru

d. *o/-* Dürüst olmak 31a/3, 74a/12

düstür : (Ar.) Aynı konudaki hüküm ve kurallara ölçü teşkil edecek sağlamlık ve genişlikteki ana kural, temel kâide

d. + 1 57a/3

d.+ *o/-* İlke veya kural olarak kabul etmek 15b/1, 57a/4

düş - : 1-İsabet etmek

d.- er 33b/7

2- Takip etmek

d.- di 79a/15

3- Bir kimsenin bir şeyi yapması gerekmek

d.- er 62b/13

d.- mez 67b/1,

4- Zor bir duruma geçmek

d.- e 7a/12

d.-mez 85a/2

d.- se 29b/1, 42a/2

d.- üp 20a/9,55b/12, 85a/1, 87b/3, 89b/13, 93a/6

5- Payına isabet etmek

d.- er 25b/4,

d.-miş 4b/3

6- Kıymet yitirmek

d.- er 33a/5

7-Kendini kaptırmak, kapılmak, ...içinde bulunmak

d.- e 23a/8

d.- meye 28a/2

düş : Uyurken zihinde beliren hayaller ve düşünceler, rüyâ

d.+ dür 89b/4

düşmān : (Far.) İyi duygular beslemeyen, kötülük etmek için fırsat kollayan kimse, hasım

d. 43a/8, 44a/6, 44a/12, 85b/5

d.+ dan 44a/14

d. + 1 59a/14

d.+ ların 70a/7

d.+ larum 42b/11

düşnām : (Far.) Sövme, sövüp sayma

d. 26b/3

düşmen : (Far.) Düşman kelimesinin eski metinlerde bilhassa nazımda rastlanan bir şekli

d. 20b/9, 24a/5, 34b/2, 38a/15, 38b/9, 38b/15, 39a/3, 39a/4, 39a/5, 39a/15, 39b/5, 39b/6, 39b/8, 40b/12, 42a/4, 42a/5, 42b/15, 47b/13, 50b/11, 51a/1, 80a/10

d.+ den 39a/15, 40b/6, 50b/10, 51a/6

d.+ dür 20b/5, 34b/11, 39b/7, 39b/15, 54a/10

d.+ e 37b/14, 41b/13

d.+ i 73b/8

d. + le 41a/5

d.+ ler 81b/9

d.+ lerini 81a/15

d.+ üj 4b/14, 41b/3

d. *it-* Düşmanca davranmak 41b/9

d. *o/-* Nefret etmek, hakkında kötü duygular beslemek 39a/4, 40b/12

düşmen- i cān : (Far.) Can düşmanı

d.*o/-* Can düşmanı olmak 22a/1

düşmen- i kavī : (Far.+ Ar.) Güçlü düşman

d. 20a/3

düşmenlik : Düşman olma durumu

d.5a/11, 21b/1, 34b/8, 37b/1

d. *ey/e-* Düşmanlık yapmak 41a/15

düşnām : (Far.) Sövme, sövüp sayma

d. 24b/10

düşür - : Aşağı doğru sarkıtmak

d.- e 30b/11

d.- ür 40a/5

düşvār : (Far.) Zor, güç

d. 19b/14, 26a/1, 28a/7, 34b/12, 42b/15, 63b/11, 70a/3

d.+ da 7a/12

d.+ dur 20a/7, 32b/12, 61b/11, 63b/7

d.+ dur 34b/2

d. *o/-* Zor, güç olmak 60b/1

e' ādī : (Ar.) Düşmanlar

e. 37b/6

e' ādī-i mu' arriz : (Ar.) Düşmana karşı duran

e. 37b/3

e' ūcāc : (Ar.) Eğrilik

e.+ dan 65b/9

ebdān : (Ar.) Bedenler

e. 30a/6

e.+ in 17b/3

ebed : (Ar.) Sonu olmayan gelecek zaman

e. 33b/15, 48a/5, 63b/4

ebedā : (Ar.) Ebedin tenvinli şekli, hiçbir zaman asla

e. 39a/13

ebeden : (Ar.) Ebedin tenvinli şekli, hiçbir zaman asla

e. 86a/9

ebnā³-ı zamān : (Ar.) İçinde bulunan zamanın insanları

e. + a 16a/14

ebnā³-ı vālī : (Ar.) Kullar

e. 48a/6

ebū ca' fer : (714-775) Abbasi halifesi

e. 61a/8

ebū hanīfe : (699-767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusudur

e. 78a/14

ebu-ḥātim : (810-890) Arap dil alimi

ḥ. 26b/11, 27a/1, 27a/6, 27a/8, 27a/10

ḥ.+ üñ 27a/11

ebū hāzm : (994-1064) Endülüslü Arap felsefeci, tarihçi ve ilahiyatçı

e+ a 53a/14

e. 53b/1, 53b/4

ebū naşr-ı mansur : (960-1036) Fars asıllı Müslüman matematikçi

e. 9a/12, 55a/3

e.+am 55a/15

ebū şekür : (ö.1068) Et-temhid adlı eseriyle tanınan Maveraünnehir bölgesi alimlerindendir

e.11b/6 , 13b/2 , 38b/15, 64b/1

ebū yūsuf : (738-798) Küfe şehrinde doğmuştur Ebu Hanefi'nin öğrencisi fıkıh ve hadis bilginidir

e. 76a/2

e. + a 76a/4

ebū'l- fazl-ı hindī : (958-1011) Ekber şah döneminin önde gelen alim, şair ve devlet adamıdır

e. 55b/14

ebu'l-ma'ālī : Dinler ve mezhepler tarihiyle ilgili en eski farsça eser olan Beyan'ül-edyan'ın müellifi İranlı yazardır

e.15b/3, 15b/7, 16a/5, 16a/10, 16b/6, 16b/10

e.+ ye 15b/13

e.+ yi 16a/3, 16b/15

ecdād-ı 'izām : (Ar.) Seçkin insanlar, büyükler, ulular

e. + umuz 84b/12

ecel : (Ar.) Her canlı için takdir edilmiş olan ölüm zamânı, ömrün son demi

e. 90b/13,

e. *ge/-* Ölmek 91a/15

ecrin : (Ar.) Cansız cisimler

e. 90a/2

edā : (Far.) Tarz, üslup, davranış veya anlatış biçimi

e.+ yla 58b/11

edā- ı zebān : (Far.) Dilin tarzı

e. 4a/3

edā- i hizmet : (Far.+ Ar.) Hizmet tarzı

e. + üñi 82b/9

e. *it/-* İfa etmek 37a/8

e. *o/-* İfa edilmek 17b/3

edāni : (Ar.) Çok aşağılık

e. 6b/11

edeb : (Ar.) İnsanın hatâya düşüp utanılacak şeyler yapmasını önleyen, yerinde ve ölçülü davranmasını sağlayan meleke, nezâket, zarâfet

e. 7a/11, 7b/13, 12a/7, 15b/14, 17b/8, 17b/9, 33a/13, 63b/4

ednā : (Ar.) Çok (daha, en, pek) aşağı, âdî

e. 25b/7, 35a/9, 41b/5, 42a/12

ednī : (Ar.)

- e. 58a/1
- efâdil** : (Ar.) Fazîletli kimseler, çok fâzıl olanlar
- e. 20b/14, 35a/11, 37b/12, 40a/1, 66a/15, 69b/2, 73a/9
- ef'âl** : (Ar.) Fiiller, yapılan işler, eylemler
- e.78b/9
- e.+ e 37b/10
- e.+ i 16a/7, 8b/10
- e.+ ine 62b/3
- ef'âl-i hakîkat** : (Ar.) Gerçek işler
- e. + de 18a/12
- ef'âl-i kubbâ** : (Ar.) Kötü eylemler
- e.67b/8
- ef'âl-i pesendide** : (Ar.+ Far) Seçilmiş işler
- e. 60a/6
- ef'âl - i sünnet- i ahmedî** : (Ar.) Hz. Muhammed (a.s.)'in hayat tarzı
- s. 8b/10
- efdal** : (Ar.) Çok (daha, en, pek) fazîletli, çok üstün
- e. 40b/6, 77a/11
- e.+ i 9a/1
- efdalü'l-beşer** : (Ar.) İnsanların en üstünü
- e. 8a/2
- efkâr** : (Ar.) Endişe, tasa, kaygı, üzüntü
- e. 34a/9, 35a/3
- e. o/- Üzüntü duymak 28a/6, 34a/9, 35a/3, 50b/15
- eflâk** : (Ar.) Felekler, gökler
- e.+ de 6a/14
- e.+ e 4b/9
- eflâtûn** : (m.ö.428/7-348/7) Sokrates'in öğrencisi ve Aristoteles'in hocasıdır
- e. 6a/9, 8b/5, 31b/3, 34a/4, 34b/3, 39a/15, 39b/7, 41b/12, 47a/15, 48b/1, 63b/13, 64b/10, 69b/12, 73b/13, 79a/5, 81a/3, 83a/8, 85a/13, 86b/6, 87a/12, 90b/7, 92a/14
- efrâsiyâb** : Kaşgarlı Mahmud'a göre Efrâsiyâb Türklerinin büyük hakanıdır. Asıl adı Tonga Alp Er'dir
- e. 29b/3, 29b/14
- efrâsiyâb-ı gaddâr** : Zalim Efrasiyab
- e. 84b/9
- efser** : (Far.) Taç

- e.+ de 69b/7
- efzūn** : (Far.) Fazla, çok
- e. 7b/11
- eger** : (Far.) Şart anlamını güçlendirmek için şart cümlelerinin başına getirilir, şâyet
- e. 6a/4, 6a/7, 13a/13, 14a/10, 14b/12, 16b/3, 16b/5, 17b/2, 17b/6, 18b/14, 19a/10, 19a/12, 19a/6, 20b/10, 20b/13, 20b/14, 25a/9, 27a/10, 29a/8, 29a/10, 31a/2, 32b/2, 34b/12, 34b/14, 35a/3, 35a/5, 35a/13, 36b/2, 36b/3, 38a/15, 39a/4, 40a/13, 40b/3, 42b/9, 44a/9, 44b/3, 44b/10, 44b/11, 44b/12, 45a/14, 49a/13, 52b/11, 53b/8, 53b/13, 54a/1, 57a/8, 58b/4, 60a/12, 60a/13, 60b/5, 62a/7, 63a/4, 63a/10, 64a/6, 65a/7, 69b/3, 69b/5, 69b/11, 74b/14, 74b/15, 75a/8, 79b/1, 81b/8, 81b/11, 81b/12, 82a/15, 82b/8, 83a/4, 83b/6, 85b/7, 86a/6, 87b/15, 88a/1, 88a/15, 89a/1, 90a/4, 90a/5, 91a/5, 91a/8, 91a/10, 91b/3, 94a/8, 97b/8, 97b/11
- egerçi** : (Far.) Her ne kadar, nasıl ki
- e. 4a/1, 15b/10, 22b/13, 25b/4, 26a/12, 27b/5, 46b/13, 47a/8, 47a/10, 49a/15, 62b/3, 86a/10, 95b/7
- egri** : Çarpık
- e.+ si 48b/15
- egri bügrü** : Her tarafı eğri olan, çarpık çurpuk
- e. 90a/4
- egrilik** : Çarpıklık
- e.+ iyle 65a/12
- eḥādīs- i muştafavī** : (Ar.) Hz. Muhammed'e ait sözler
- e.8a/6
- eḥibbā** : (Ar.) Dostlar, ahbablar, tanıdıklar, bildikler
- e. 33a/9
- e.+ nuḥ 33b/10
- e. + ya 66a/9
- ehl** : (Ar.) Bir işin ustası, o işte becerikli, mahâretli, ehliyetli, muktedir, yeterli kimse
- e.+ ine 23b/3, 83b/12
- ehl- i dāniş** : (Ar.+ Far.) Bilgi sahibi kimseler
- e. + den 14b/2, 15a/8
- ehl- i ḥācet** : (Ar.)İhtiyaç sahipleri
- e. ol- İhtiyaç sahibi olmak 31b/12
- ehl- i ḥayā** : (Ar.) Haya sahibi kimseler
- e. o/- Haya sahibi olmak 10a/10
- ehl- i 'ilm** : (Ar.) İlim sahibi kimseler
- e. + e 16a/2

ehl- i islām : (Ar.) Müslümanlar, İslam topluluğu

e. 55a/6

e. + 1 76a/3

ehl- i meclis : (Ar.) Mecliste bulunan kimseler

e. 24b/6

e. + de 72a/5

e'imme - i dīn : (Ar.) Din imamları

e. 12a/3

ek- : 1-Toprağa tohum atmak veya gömmek

e.- ersej 44b/9

e.- düğünü *biç-* Yaptığının karşılığını görmek 78b/14

2-Belli bir maksatla serpmek

e.-sej 44b/10, 44b/11

ekābir : (Ar.) Büyük adamlar, ileri gelenler

e. 15a/13, 22a/11, 24a/15, 54b/1, 55a/13, 65b/10, 88b/1, 88b/7

e.+ üzüdedür 31a/15

ekābir - i ehl-i yakīn : (Ar.) Kesin ve doğru bilgi sahibi büyük adamlar

e. 9a/4

ekmel : (Ar.) Çok (daha, en, pek) kâmil, mükemmel

e.+ i 9a/2

eknāf- ı memleket : (Ar.) Memleketin her tarafı

e. + den 55a/7

eknāf- ı 'ālem : (Ar.) Cihanın her tarafı

e. + den 54b/8

ekşer : (Ar.) Genellikle, ekseriya

e.68b/8

eksik : Mevcut olmadığı için ihtiyaç duyulan

e. *o/-* Mevcut olmamak 66b/5

eksil - :Azalmak

e.- mez 19a/1

ekşer : (Ar.) Çok fazla, en çok, birçok

e. 52b/15, 67/8

ekşeriyā : (Ar.) Çok defa, çok zaman, çoğunlukla, umûmiyetle

e. 9a/15

el : El

e. + deyiken 75a/15
e. + i 70b/11
e. + in 57a/11, 71a/1, 71a/10, 71a/15, 71b/1
e. + inde 25b/8, 96a/1
e. + inden 76a/3, 90b/13
e. + ine 41a/9, 91a/2
e. + iyle 7a/12, 20a/13, 32a/15, 50a/2, 50a/10, 67b/4, 81b/1, 91b/1
e. + ümi 91a/12
e. + üñde 44a/6
e. + üñ eriş-73a/14
e. çek- Ölmek 95a/12
e.+ de *bil*- 23a/12
e.+ den *çıkâr*- Bırakmak 20a/11, 23a/13, 78b/10
e.+ den *çık*- Kaybetmek 58a/13
e. + den *koy*- Bırakmak 79a/4
e.+ den *ge*- Yardımcı olmak 18a/1, 28a/10, 37b/12
e.+ den *ko*- Bırakmak 6b/11, 11a/15, 37b/7
e. + inden *ge*- İş yapmak 73a/3
e. + üñden *ge*- İş yapmak 76b/14
e.+ i boş *ol*- Yapacak işi olmamak 49a/12
e.+ i *öp*- Saygı duymak 39b/9, 39b/11
e. *uzat*- Yardım etmek 11b/4, 28b/7, 70b/15
e. + üñ *uzat*- Yardım etmek 8b/12, 67b/1
e. *vir*- Yardımcı olmak 39b/9, 40a/14, 40b/9, 72b/8
e. üñden *halâş eyle*- Elinden kurtulmak 55b/7

elbette : Kesinlikle

e. 86b/5

elem : (Ar.) İztırab, keder, gam, tasa, hüznün, melâl

e. 28a/8, 90a/11, 95a/13

e.+ den 4a/14

e.+ inden 36b/1

elmās : (Ar.) Billûrlaşmış saf karbondan ibâret, çok sert, çok kıymetli parlak taş

e.+ dan 25b/14

elmās -âhen : (Ar.) Demirden elmas, demir madeni

e. 83b/8

- elṭāf** : (Ar.) Lutuflar
e.+ ından 3b/3
- elṭāf - ı raḥmānī** : (Ar.) Allah'a ait lutuflar
e + den 3b/9
- elṭāf - ı ṣīme** : (Ar.) Huyun lutufları
e.+ nden 54b/9
- elvān-ı ṣubūt** : (Ar.) Sabit renkler
e.1b/12
- emākin** : (Ar.) Yerler, mevkiler
e.+ de 27b/6
- emākin - i evāmīr** : (Ar.) Emirlerin mevkileri
e. 51b/6
- emān** : (Ar.) Af ve yardım dileme, eminlik
e. *dile-* Af ve yardım dilemek 85b/6
- emānet** : (Ar.) Güvenilir bir kimseye saklaması veya birine teslim etmesi için bırakılan şey veya kimse, vefā
e. 78b/8
e.+ dūr 44b/6
e. *o/-* Koruması için bırakmak 9b/8
- emānī** : (Ar.) İstekler, dilekler, arzular, maksatlar
e. 6a/4
- emārāt-ı zevāl-i memleket** : (Ar.) Memleketin yok olma belirtileri
e. + dūr 8b/13
- emāret** : (Ar.) Emir olma, emirlik
e. 47b/15
e.+ inüḡ 66b/15
- emel** : (Ar.) Gönülde yaşatılan ve gelecekte gerçekleşmesi istenen şey, istek, arzu
e.+ i 27a/4
- emīn** : (Ar.) Güvenlik içinde olan, tehlikeden uzak, emniyetli
e. 9b/14
e. *ḳı/-* Korumak 26b/5
e. *o/-* İnanmak, güvenmek 7a/13, 9b/13, 18b/11, 39b/1, 42b/8, 44a/14, 51a/4, 62b/10, 66b/7, 74a/7
- emīrū'l mü'minīn** : (Ar.) Müminlerin başı anlamında halifeler için kullanılan ünvan
e.14a/3, 14a/9, 17a/15, 50a/10, 61a/10

emîrû'l - mü'minîn 'alî kerrema'llāhu veche : (Ar.) Hz. Ali

e. 10a/6, 12a/5, 20b/5, 48a/6, 69a/14, 76b/2, 89a/15

emîrû'l - mü'minîn 'alî kerrema'llāhu te'ālî veche : (Ar.) Hz. Ali

e. 75a/10

emr : (Ar.) Bir şeyin yapılması veya yapılmaması husûsunda bildirilen kesin hüküm, hükmüne uyulması istenen zorlayıcı söz, buyruk

e.+ i 13a/15, 21a/1

e.+ ime 56a/13

e.+ ine 60a/12, 80b/14

e.+ iyle 95b/7, 95b/11

e. *î-* Emir vermek 61a/7, 71a/3, 71a/15

e. *iyi-* Emir vermek 61a/9

e. *eyle-* Emir vermek 13a/7, 15b/2, 56a/6

emr- i 'azîm : (Ar.) Başarılması güç mesele

e.51a/14

emr- i nevâhî : (Ar.) Yasaklanan işler

e.54b/3

emr- i sultân : (Ar.) Padişah buyruğu

e. + a 16b/10

emr-i vâcibü'l-etbâ' : (Ar.) Emri yerine getirmesi gereken kişiler

e.+ da 4b/15

emşâl : (Ar.) Eş, eşler, benzer, benzer olanlar

e. 5a/9, 27b/5

e.+ i 18a/12, 18a/15, 18b/13, 37b/10, 46a/11, 76a/7

emvâl : (Ar.) Mallar, mülkler, satın alınan şeyler

e. 27b/10, 37b/8

e. + i 28a/11, 90a/10

e.+ ine 11b/4

emvâl- i dünyâ : (Ar.) Dünya malları

e.18b/4

emvâl- i enâm : (Ar.) Yaratılmışların malları

e.51b/9

emvâl- i 'âlem : (Ar.) Alemin malları

e. + i 89a/2

enbâz : (Far.) Eş, benzer, ortak

e.+ i 6a/15, 6b/1, 7a/11, 7b/5

- endāze** : (Far.) Ölçü, derece, mertebe
e. 25a/4, 34b/3, 96b/15
- ender** : (Ar.) Çok nâdir, pek az, çok seyrek
e. 70a/1
- endişe** : (Far.) Merak, kuruntu
e. 9a/13, 26a/13, 32a/8, 45a/3, 60a/14, 63b/13, 70b/3, 71a/2
e.+ lere 28a/2
e.+ sinden 11a/13
e.+ yle 8b/15, 24a/15
e. *it-* Endişelenmek, tasalanmak 42b/7, 71a/2, 72b/1
e. *kt/-* Endişelenmek, tasalanmak 9a/8, 69a/3, 71b/3
- endişe-i şavâb** : (Far.+ Ar.) Doğru düşünen
e. 41b/14
- endüh** : (Far.) Keder, elem, gam, gussa, kaygı, sıkıntı, ızdırab, üzüntü
e. 27b/15, 34a/1
e. + ı 84a/14
- endüh- i dünyâ** : (Far.+ Ar.) Dünya kederi
e. 85a/12
- endüh- gîn** : (Far.) Gamlı, tasalı
e. *o/-* Gamlı olmak 28a/9, 63a/7, 78b/11
- enfa'** : (Ar.) Çok (daha, en, pek) faydalı, pek yararlı, çok nâfi
e. 47a/5
- engüşt** : (Far.) Parmak
- engüşt-i celâl** : (Far.) Hışım, öfkeli olma
e. +ünde 4b/11
- engüşter** : (Far.) Yüzük
e. + i 90a/6
- enîs** : (Ar.) Dost, arkadaş, yâr
e. *eyle-* Arkadaş olmak 49a/14
e. *it-* Arkadaş olmak 22a/5
- ensâbın** : (Ar.) Nesepler, soylar
e. 36b/13
- enşârsız** : (Ar.) Yardımcılar olmadan , koruyucular olmadan

e. 92b/10

enzār-1 sāḳibe : (Ar.) Tesirli bakışlar

e.54b/1

epsem : Dilsiz, konuşmayan

e. 82b/3

e. *o/-* Ses çıkarmamak, susmak 23a/15, 41b/11, 82b/3

er : 1-Erkek

e. 32a/15

e.+ e 70a/10

e.+ idür 89a/6, 89a/7

e.+ üm 82b/13

e.+ üñ 80b/1

2- Yiğit

e. 80b/1

3- Asker

e. 85a/14

er- : 1-Ulaşma

e.42b/15

e.+ e 57a/5

2-Vasıl olmak, erişmek

e.4b/9

erbāb-1 'aql : (Ar.) Akıl sahipleri

e+ a 10b/3, 37b/10

e+ la 56a/3

e. + uñ 7b/4, 7b/14

erbāb-1 dāniş : (Ar.) Bilgi sahipleri

e.13b/6

erbāb-1 devlet : (Ar.) Devlet sahipleri

e. 54b/11, 58a/11

erbāb-1 fezā'il : (Ar.) Fazilet sahibi kişiler

e. + den 36b/5

erbāb-1 ḥācet : (Ar.) Dilek sahipleri

e.52b/7

erbāb-1 luḫf : (Ar.) Lütuf sahipleri

e.+ uḫ 4b/4

erbāb-1 nuḫḫ-1 selīm : (Ar.) Doğru söz sahipleri

e. 11b/9

erbāb-1 ṣanāʿ at : (Ar.) Sanat ehli, sanatkar

e.45b/1

erbāb-1 selīme : (Ar.) Sağlam, doğru kişiler

e.5b/4

erdeşir : (180-242) Sāsānī devletinin kurucusu ve ilk hükümdarıdır

e. 30a/15, 32b/6, 42a/11, 59a/12, 81a/14, 83b/1

erit - : 1-Isı etkisiyle sıvı duruma getirmek

e.- diler 75b/4

2-Kendi varlığını hâkim kılarak bir şeyin varlığını hissedilmeyecek duruma getirmek, silip yok etmek

e.- üp 89b/11

erkān : (Ar.) Bir şeyde temel durumunda olan taraflar, çok kuvvetli ve güçlü olan yönler

e. 15a/11

erte : Bir sonraki günün sabahı, yarın

e. 15b/2

ervāḫ : (Ar.) Ruhlar

e.+ m 17b/4

erzānī : (Far.) Lâyük, değer, uygun

e. 20b/2

e. o/ Uygun olmak 20b/2

es - : Bir yönden bir yöne doğru hissedilir şekilde hareket etmek

e.- erse 40a/4

esās : (Ar.) Bir şeyi meydana getiren ana unsur, asıl yapı, temel

e.+ m 53a/9

esbāb : (Ar.) Sebepler

e. 28a/11

e.+ 1 37a/15, 84b/7

- e.+ uḡ 87a/5
- esbāb- 1 ni‘met** : (Ar.) Nimet sebepleri
e. + i 58a/14
- esbāb- 1 sa‘adet** : (Ar.) Mutluluk sebepleri
e. 54b/14
- esīr** : (Ar.) Eskiden para ile satın alınan kimse, kul, köle, cāriye
e.+ i 88a/10
e. *ḵal-* Etkisi altına almak 45a/3
e. *ol-* Düşman eline düşmek 55a/14
- esīr- i ḥāk** : (Ar.) Hak esiri
e. *eyle-* Hak esiri olmak 91a/15
- esnā- 1 pend ü nasīhat** : (Ar.+Far.+ Ar.) Öğüt ve nasihat zamanı
e. + da 52b/10
- esrār** : (Ar.) Gizli olan, herkesçe bilinmeyen şeyler, herkese açık olmayan gizlilikler, sırlar
e.+ 1 35b/7
e.+ uḡ 81b/15, 83a/10
- esrār- 1 aḥval** : (Ar.) Gizli haller
e. *it-* Gizlemek 81a/14
- esrār- 1 nihān** : (Ar.+ Far.) Gizli haller, göz önünde olmayan durumlar
e. 81b/4
- esrār- 1 pinhān** : (Ar.+ Far.) Gizli haller
e. 83b/1
- eşdikā** : (Ar.) Sâdik, samîmî, gerçek dostlar
e.+ nuḡ 33a/9
- eşer** : (Ar.) Sarfedilen bir emek, yapılan bir iş sonucunda meydana gelen, yetenek, gayret veya emek ürünü şey, yapıt
e. 92a/1
e. *ḵal-* Geride bırakılmış olmak 92a/10
- eşnā- 1 kelām** : (Ar.) Söz sırası
e. + da 82a/2
e.+ ında 72a/2
- eşnā-1 kelimāt** : (Ar.) Sözlerin sırası
e.+ da 25a/13
- eşnā-1 nasīhat** : (Ar.) Nasihatlerin sırası
e.+ inde 60a/1
- eşnāf-1 ni‘am** : (Ar.) Nimetlerin sınıfları

- e. + ından 54b/10
- eşer** : (Ar.) Çok şerli ve kötükişi
e. 22a/4
- eşiK** : Döşemede kapı boşluğunun alt tarafına gelen kısım
e.+ inde 63b/10
- eşirrā** : (Ar.) Şerirler, kötü, zararlı ve hayırsız kimseler
e. 74a/13, 81a/2
- eşref-i evşāf-ı hamīde** : (Ar.+ Ar.+ Far.) Övülmeye layık niteliklerin en şerefli
e. 11b/10
- eşya** : (Ar.) Yaratılmış olan her şey, nesnelere
e. dan 8b/1
e. + yı 8a/14
- et** : Hayvan vücudunun yiyecek olarak kullanılan kısmı
e. + dür 61a/1
- etfāl-i nā-bālīga** : (Ar.+ Far.+ Ar.) Ergen olmayan çocuk
e. + dur 61a/1
- etrāf** : (Ar.) Taraflar, yanlar, çevre
e. 27b/6, 54b/8, 55a/7
- etrāf-ı ʿālem** : (Ar.) Dünyanın çevresi
e. + i 17a/7
- eʿūcāc** : (Ar.) Eğilme
e.+dan 65b/9
- ev** : Bir ailenin oturması için yapılmış yapı
e. + deki 51a/6
e.+ in 59a/9
e.+ ine 82a/12, 82a/13
- evāhir** : (Ar.) Son zamanlar, son dönemler
e. 94a/12
- evāmīr** : (Ar.) Emirler, buyruklar
e.+ ine 62b/14
- evc- i ikbāl** : (Ar.) En yüksek mevki
e. 55b/11
- evfā** : (Ar.) Vefalı
e. o/- Vefalı olmak 54b/10
- evkāt** : (Ar.) Vakitler, zamanlar
e. 38a/11

e.+ da 52b/13

e.+ ı 52b/15

evkāt- ı mülākāt : (Ar.) Mülakat vakitleri

e. + da 24a/9

evlā : (Ar.) Daha uygun, daha iyi

e. 5b/15, 9b/10, 19b/13, 38b/14, 56a/8, 65b/12, 68a/15

e.+ dur 21b/12, 24b/14, 36b/1, 43a/3, 52a/11, 69b/15, 83b/2

e. o/- Daha iyi olmak 9a/12, 32b/1

evlād : (Ar.) Evlatlar, çocuklar

e. 36b/13, 37a/4

e.+ ma 31a/5

evşāf : (Ar.) Nitelikler, vasıflar

e.+ ından 3b/4

e.+ ıyla 5a/2

evşāf- ı hamīde : (Ar.+ Far.) Övülmeye layık nitelikler

e. + e 72b/6, 78b/1

evşāf- ı pesendīde : (Ar.+ Far.) Beğenilmiş nitelikler

e. + sindendür 67b/7

e.+ yle 14a/8

evvel : Evvel, önce,ilk

e. 16a/5, 18b/7, 19b/8, 39a/15, 42b/8, 45a/7, 45a/12, 50b/6, 52b/4, 56a/12, 57b/13, 62b/2, 64a/14, 66a/5, 67b/14, 68b/14, 70b/4, 74a/9, 76a/5, 76b/4, 77a/14, 84b/9, 84b/11, 92a/8

e.+ i 9b/2, 35a/12, 52a/12, 56a/8, 65b/2, 95a/11

e.+ inden 38b/7, 40a/3

e.+ inüñ 62a/1

e. o/- Önce olmak 48b/1

evvel-emir : (Ar.) İşin başlangıcında

e.+ de 55a/5

evvel- rüzgār : (Ar.+ Far.) Başlangıçta, baştan

e + da 55a/4

evvelā : (Ar.) Önce, ilk önce, ilkin

e. 40a/2, 54b/1, 61b/8, 81a/10, 83a/9

evveli : (Ar.) Bir önceki gün değil, evveli

e. 38a/5, 65a/4, 79a/3

evvelki : (Ar.) İlk, birinci, önceki

e. 5a/6, 7b/15, 17b/12, 52b/4, 69a/2,

e.+ si 21a/3, 21a/12

evzā' -1 tağyīr : (Ar.) Durumları değiştirme

e. *it*- Durumları değiştirmek 35a/9

eydür - : Söylemek, demek

e. 8b/6, 9a/12, 9b/11, 11b/6, 14b/7, 22b/1, 21b/5, 21b/10, 23a/13, 24a/1, 24b/7, 26a/13, 26a/6, 26a/8, 26b/8, 30b/9, 31a/3, 31a/9, 31a/12, 31b/3, 31b/8, 32a/6, 32a/12, 32a/15, 32b/7, 32b/13, 32b/14, 33b/4, 34a/1, 34a/13, 34b/3, 34b/11, 35a/5, 38b/15, 39a/5, 39a/7, 39a/15, 39b/7, 39b/12, 40a/10, 41a/5, 41a/9, 41b/3, 41b/12, 41b/15, 42a/4, 42a/6, 44a/13, 47a/12, 47a/15, 47b/2, 48a/10, 48b/2, 49a/1, 49a/13, 56b/4, 59a/10, 59a/13, 64a/7, 64a/10, 64a/12, 64b/1, 64b/13, 65a/3, 65a/5, 66a/4, 66a/7, 66b/6, 66b/13, 67a/8, 67b/2, 69a/1, 69a/5, 69b/13, 71b/2, 72b/15, 73b/8, 73b/13, 73b/15, 74a/4, 74a/5, 74a/13, 75b/11, 76a/13, 77a/6, 77b/10, 78b/6, 78b/8, 79a/1, 79a/5, 81a/5, 81a/14, 81b/5, 81b/8, 83a/8, 83b/2, 83b/9, 85a/13, 85b/11, 86a/6, 86b/6, 86b/13

e.- di 82a/2

e.- ler 49b/12, 65a/6

eyālet : (Ar.) Valiler tarafından yönetilen büyük il

e. 47b/15

eyit -: 1-Söylemek, demek

e.- di 8b/5, 11a/11, 11a/13, 14a/2, 14a/3, 14a/9, 16a/1, 16a/8, 16a/10, 16a/12, 16b/5, 16b/8, 17a/11, 17a/12, 17a/15, 24a/11, 24b/1, 24b/2, 25b/1, 25b/3, 26b/2, 26b/5, 27a/4, 27a/5, 27a/7, 27a/8, 27a/10, 30a/6, 31b/13, 31b/15, 32b/4, 32b/6, 36b/7, 42a/11, 42b/9, 43a/15, 44a/8, 47a/4, 50a/3, 50a/4, 50a/14, 52b/11, 53a/2, 53a/15, 53b/1, 53b/3, 53b/4, 53b/8, 55a/4, 55b/1, 55b/2, 55b/5, 56a/10, 56a/12, 58a/3, 58a/9, 58b/2, 59a/8, 59b/11, 59b/13, 59b/14, 60a/1, 60a/11, 60b/3, 60b/6, 61a/10, 61a/11, 61a/12, 65a/15, 70b/14, 71a/5, 71a/6, 71a/10, 71a/14, 71b/4, 71b/5, 71b/10, 72a/3, 72a/5, 72a/9, 73b/4, 73b/5, 73b/6, 73b/7, 75b/8, 76a/3, 76a/7, 76a/10, 78a/15, 79b/1, 79b/3, 79b/4, 79b/5, 82a/2, 82a/4, 82a/7, 82a/8, 82a/13, 82a/14, 82a/15, 82b/1, 82b/6, 82b/13, 82b/15, 83a/3, 87b/11, 87b/13, 87b/14, 88a/1, 89a/12, 89b/15, 90b/1, 90b/9, 91b/10, 92a/5, 92a/8, 92a/12, 92a/14, 92b/4, 92b/6, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 93a/2, 93a/3, 93a/5, 95a/1

e.- di 16b/10, 24a/12, 71a/9, 71a/11, 75b/6

e.- diler 15a/15, 15b/7, 31b/14, 32b/5, 50a/13, 59b/14, 65a/13, 94b/2

e.- düğüm 56b/3

e.- düm 55b/3, 73b/6

e.- mezdi 58b/6

e.- miş 73a/2, 85a/7

e.- mişdür 6a/2, 6a/9, 6a/15, 7a/3, 10a/14, 12b/8, 13a/12, 13b/2, 17b/10, 20b/14, 21a/2, 21a/12, 24b/11, 30b/1, 30b/2, 34a/5, 43b/2, 43b/3, 63b/13, 65b/11, 69a/12, 70a/6, 80a/5, 81a/3, 85b/4, 87a/12, 89a/1

e.- mişlerdür 14b/9, 21a/9, 40a/2, 79b/11

e. – üñ 91a/5, 91a/13

2- Yardımcı eylem

su'āl e.- diler 8b/8, 36b/5, 58a/2, 59b/10, 77a/10,

eyle- : Eylemek, kılmak, yapmak, etmek

ābādan e.- r 31a/9

āğāz e.- di 29b/5

aḥkām e.- mek 30b/11

arż e. -ñ 91a/5

āzād e.- düm 73b/8

‘aceb e.- mek 32b/10

‘adl e.- ye 52a/5, 54a/1, 57b/15, 58b/3

‘āfiyet e. 60a/2

‘afv e.- di 14b/1

‘afv e.- mek 73a/12

‘afv e.- mem 59b/12

‘afv e.- se 64a/14

‘afv e.- ye 36b/3, 54a/2

āḥīre e.- r 40a/13

‘ār e.- me 49a/14

‘arż e.- di 87b/10

‘arż e.- diler 58a/14, 59a/6

‘azīz e.- r 49b/15

‘azīz e.- yen 30a/6

‘azl e.- diler 59a/8

‘azl e.- yeler 32a/2

bā-vefā e.- r 73b/9

bende-i fermān e.- r 31a/10

berrān e.- r 74a/1

bezl e. 19a/1

binā e.- mege 22b/5

cāygīr e.- r 8a/9

cedd ü cehd e.- ye 60a/4

cem^ç e.- düñ 92b/1

cem^c e.- me 94a/4
cem^c e.- ye 49a/9
cem^c e.- yüp 55a/7
cevr ü te^c addi e.- ye 52a/2
çāre e.- r 85b/9
dād e.- mez 20b/2
dād e.- sen 59a/3
dād e.- ye 52a/5, 57b/15, 58b/3, 89a/1
da^c vā-ı dāniş e.- r 20a/2
defⁱ vaķit e.- di 78a/11
deng e.-meye 40b/13
dervīş e.- mek 97b/7
dervīşi fūrümāye e.- r 25b/12
devr ü mehcūr e.- ye 59a/6
dıraḥşān e.- ye 1b/4
dırāz e.- yeler 57a/12
dirīġ e.- me 60a/13
düşmānlık e.- r 41a/15
emr e. 15b/2, 56a/6
emr e.- di 13a/7
enīs e.- ye 49a/14
esīri ḥāk e.- di 91a/15
eylük e. 72b/15, 75a/15
eylük e.- mek 76a/15
farķ e.- yüp 18b/2
farķ e.- mez 23b/5
farz e.- ye 52b/5
ferāgat e.- ye 73a/6
fıkr e.- di 42b/9
fıkr e.- mez 41b/5
fıkr e.- r 30b/6
fūrümāye e. -r 25b/12
ġaddār e.- r 73b/10

ḥaberdār e.- mekdür 70a/7
ḥakk e.- yesin 49b/3
ḥalāş e. 76a/4
ḥalāş e.- ye 36b/11
ḥalāş e.- yem 55b/7
ḥāli e.- ye 76a/8
ḥarc e.- mekdür 35b/13
ḥareket e.- ye 57a/6
ḥāşıl e.- r 59a/11
ḥaşem e.- mek 62b/13
ḥaşem ü ' itāb e.- mekde 64b/14
ḥātır e. 53b/10
ḥavāle e. 40a/14
ḥavāle e.- ye 40b/4
ḥavār u ḥaķır e.- r 8a/11
ḥavf e.- di 79b/1
ḥavf e.- mek 8a/5
ḥavf e.- meye 8a/15
ḥavf è.- se 8a/14
ḥayr e.- sün 83a/1
ḥayr e.- ye 32b/12
ḥazer e.- mek 38b/2
ḥazer e.- η 51a/6
hażm e.- düm 73b/5
hebā`en menşürā e.- ye 35b/3
helāk e.- di 92b/7
helāk e.- r 25a/9
ḥıfzı zebān e.- ye 32b/13
ḥıkd u ḥased e.- mek 37b/14
ḥılāf e.- medüm 56a/14
ḥışım e.- r 62a/13
ḥızmet e.- mek 61b/8
ḥızmet e.- rler 17a/12
ḥoşnüd e.- ye 53b/10

ḥurmet e.- mek 46a/13
ḥuy e. 78b/10
ḥükm e. 71a/2
ḥükm e.- di 71a/2, 71a/7
hüner e.- r 17a/13
ḥürmet e.- rler 17a/14
ḥüsna^ç iyyete ^ç adl ü dād e.- mekden 56b/10
ḥvār u ḥaḫīr e. 28a/11
ḥvār u ḥaḫīr e.- r 25b/11
ırag e. 27b/3
ırāğ e.- mek 43b/7
ıslāḥ e.- r 49a/15
ıbrāzı meveddet e.- ye 36a/10
ictināb e.- mek 65b/9, 79b/14
ictināb e.- ye 54a/7, 63a/8, 64b/15
idrāk e.- r 23a/1
ifrāt e.- se 21b/8
ifşā e.- di 26b/14
ifşāı esrār e.- mek 21a/15
iftihār e.- me 76b/13
ihdās e. 65a/14
ihfā^ç e.- ye 38b/9
ihfāı rāz e.- meye 83b/10
ihşān e.- mek 35a/13
ihşān e.- yüp 27a/5
ihtimām e.- ye 66a/10
ihtirāz e.- ye 11a/8, 23a/5, 52b/8, 70b/4, 74b/6
ihtiyār e. 95a/5
ihtiyār e.- diler 55a/12
ihtiyār e.- diler 88b/11
ihtiyār e.- r 47b/9
ihtiyār e.- ye 57a/7
ihzār e.- di 90b/9
ikdām e.- mek 69b/14

iḳdām e.- meyeler 51a/12
iḳdām e.- meyüp 55a/11
iḳdām e.- ye 35a/15
iḳdām e.+ mek 37b/10
iḳtidā e.- mekdür 68b/3
iktifā e. 96b/4
iltiyām e.- ye 94b/9
imtişāl e.- ye 62b/15
inşāf e.- ye 27a/2
insāniyyet e.- mekden 28a/13
intikāl e.- di 11a/11
i'ānet e.- ye 52b/13
istifsār e.- düm 55b/9
isti'ānet e.- mekdür 36a/3
i'tāb e.- mekdür 21a/13
i'tāb e.- meye 62b/12
i'tāb e.- mekde 64b/14
i'tiḳād e.- mekdür 21a/8, 21b/3
i'tiḳād e.- ye 37a/7
i'timād e. 38b/1
i'timād e.- mek 10a/13, 38b/1
i'timād e.- mekdür 21b/3, 21b/5
i'timād e.- meye 18a/4
i'timād e.- ye 21a/10
i'tizār e.- ye 35a/8
i'zāz u ikrām e.- ye 10b/14, 11a/2
iyilik e.- ye 18a/14
izhār e.- memege 36a/7
izhār e.- ye 97b/10
ḳābili ḥalḳ e.- mişdür 22a/8
ḳaçmaḳ e.- ye 85b/5
ḳahr e. 59a/14
ḳanā'at e.- meyüp 16a/5
ḳarār e.- mezse 65a/7

ķarār e.- yem 43b/9
ķaşd e.- mekdür 38a/6
ķaşd e.- rse 30b/10
ķaşd e.- ye 39b/2, 97b/10, 97b/7
ķatı e.- ye 30b/11 yaramaz
ķatı e.- mezsın 36b/7
keşfi esrār e.- mek 82a/5
keşf-i māfi ʿzi zamīr e.- memekdedür 81b/7
ketm e. 36a/6
kūşış e.- r 20a/3
laʿnet e.- sün 61a/7
luţf e. 53a/12
luţf e.- yesen 53a/12
luţf u ihsān e.- ye 18a/15
mābeyni muşālaħa e.- ye 43a/14
mahremrāz e.- memek 82a/3
maʿlūm e.- r 7a/1
maʿlūm e.- ye 38a/4
medār e. ledi 78a/13
medħ e.- mek 32b/5
medħ e.- yeler 46a/15
menʿ e.- ye 62b/5, 73a/8
menʿ e.- yeler 46a/9, 46b/3
mehcūr e.-ye 59a/6
meşveret e.- mekdür 9b/4, 9b/8
meşveret e.- ye 18a/2, 56a/4
meveddet e.- se 36a/13
meveddet e. –meyüz 36b/9
mezemmet e.- yeler 46a/11
mirās e.- di 43b/4
muħabbet e.- mek 33a/7
muħabbet e.- yeler 33b/1
muħālefet e.- me 60a/12
muħterem e.- r 49b/15

muḳāvemēt e.- me 41a/3
mu‘ādāt e.- r 20a/5
mu‘āvenet e.- meye 40b/15
mu‘āvenet e.- seḡ 17b/2
muṣāḥabat e.- mekden 22a/4
muṣāḥebet e.- mekdür 33b/8
muvāfaḳat e.- ye 53b/6
muvāfaḳat e.- yüp 78b/5
müdārā e.- mekdür 10b/2
müdārā e.- ye 10b/4
müṣāvere e.- di 78a/3
müṣāvere e.- ye 42a/4
müṣkilkārları eyü e.- r 26a/2
müvāfaḳat e.- ye 40b/8
naṣīḥat e.- mekdür 47a/13
naẓar e.- ye 46b/12
naẓar e.- ye 79b/15
nesne e.- yeler 94b/11
nevmid e.- mekdür 38a/9
ne e.-di 97a/4
nidā e.- ye 61a/14
niḡār e.- di 2a/
niṣāne-i tīrbelā e.- yesin 41a/6
nūṣ e.-yem 90b/14
pādiṣāh e.- r 87a/15
pāre e.- yüp 96b/2
perhīz è.- meye 76b/14
perhīz e.- ye 31a/4, 37b/12
pervāz e.- yemeye 30a/9
pinhān e.- di 92a/7
pinhān e.- rdüḡ 92a/6
pīṣe e. 97a/8
pīṣe e.- ye 60a/15
pür-renk e.- di 2a/1

rağbet e.- yem 95a/11
rāst e.- düm 56b/2
rencide e.- megi 78a/12
rıfk e.- mekdür 10b/2
ri^ç āyet e.- mekdür 37a/1
ri^ç āyet e.- r 53b/4
ri^ç āyet e.- ye 36a/9, 36b/13
ri^ç āyet e.- yedür 60a/3
ri^ç āyet e.- yeler 78b/6
ri^ç āyet e.- yüp 62a/15
rūzgār e.- r 30b/2
şabr e. 11b/3
şabr e. 69b/9
şabr e. di 78a/13
şabr e.- mek 68b/6
şabr e.- meklik 68b/13
şabr e.- ye 48a/9, 69a/6
şabr e.- yelüm 78a/5
şabr u şitāb e.- mek 67b/5
şadağa e.- rdüm 75b/10
sa^ç y e. 15a/4
sa^ç y e.- mek 7a/12
sa^ç y e.- ye 36a/7, 49b/13, 49b/2, 52b/15, 57b/14, 60a/5, 74b/4
sa^ç y e.- yeler 44b/13
şarf e. 53b/3
şarf e.- mekden 56b/8
şarf e.- ye 14b/5
şayd e.- yüp 43b/14
secdei şükr e.- düm 50a/11
seyr e. - dūñ 92a/9
seyr-i zūlmāt e.- di 93b/14
sirāyet e.- r 46a/4, 46b/4
şoħbet e.- mek 74b/5
şoħbet e.- meye 45a/10

şoḥbet e.- yüp 33b/9
su 'āl e.- di 53a/15
şefkat e.-60a/2
şerm e.- düm 82b/11
şikār e. 44a/10
şi'ār-dişār e.- ye 17b/11, 52b/4, 62b/1, 63a/14, 79a/6
sū' -i- zann e.- mişdür 39b/15
şahit e.-r 1b/8
şükr e. 11a/14
tağyir e.- r 46a/6
taḥammül e. 29b/10
taḥammül e.- mekdür 72a/10
taḥşil e.- meg 48a/11
taḥşil e.- mekdür 72b/11
taḥşil e.- meye 46b/15
taḫşir e.- se 69b/6
taḫşir e.- ye 48b/5
ta' cīl e.- ye 68a/8
ta' līm e.- r 48a/4
ta' līmi ' ilm e.- riken 17a/3, 17a/8
ta' yīn e.- düm 56a/15
te'ennī e.- ye 68a/6
tedbīr e.- mek 9a/10
tedbīri e.- η 42a/13
tedrīc e. 62b/4
tefekkür e.- yüp 70b/1
teḫāzā e.- yeyüm 78a/4
temāşā e. 15a/6
temennā e.- dim 43b/4
te' addī e.- me 53b/2
te' ḥir e.- di 26b/12
te' şir e.- mez 22b/6
terceme e.- yem 3a/14
terk e.- mekdür 18b/3, 7a/5, 86b/15

terk e.- ye 69b/1
teslīm e.- me 58b/1
tevāzu^ç e.- ye 10b/12
tevfik e.- r 49b/6
tezvīr e.- yem 43a/9
ticāret e.- mek 64a/8
tīre e.-r 40a/13
ṭaleb e.- me 75a/8
ṭaleb e.- mekdür 59a/14
ṭaleb e.- yeler 46a/3, 54a/1, 54a/2
ṭama^ç e.- me 11b/4
ṭā^ç at e.- ye 60a/4
ṭa^ç n e.- meye 32a/4
^çunf e. 53a/13
^çunf e.- memek 53a/9
^çunf e.- ye 53a/13
vaḳt e.- rüm 50a/14
va^ç de e.- yeler 54a/2
vehm e.- mek 8a/5
vīrān e.- di 90a/13
vīrān e.- r 86a/7
yaḳīn e.- η 90b/15
yozluḳ e.- r 86a/3
ḳabt e.- mek 51a/15
ḳabṭ e. 92b/5
ḳabṭ e.- di 92b/6
ḳabṭ e.- ye 54a/13
ḳabṭ e.- yüp 52b/3
ḳāyi^ç e.- yen 46b/12
zebān e.- r 76b/3
zīkr e.- mişdür 4a/5
ziyāde e. 78b/7
ziyāde e.- r 84a/14
ziyāde e.- ye 10b/13

zuhūr e.- ye 57b/3

eyle : Öyle

e. olsa : Öyle olunca 38a/14, 43b/8, 61b/6, 70b/6, 71a/7, 75a/9, 76a/10, 83b/8, 84a/14, 95a/7

eylik : İyilik, bk eylük

e.+ üñ 41b/3, 41b/4

eylük : İyilik

e. 73b/8, 73b/12, 74b/3, 76a/12, 90a/1

e.+ den 74a/2

e.+ e 74a/8

e.+ i 73a/3, 74a/3

e.+ ile 72b/11

e.+ le 73b/11

e.+ lerüñi 75a/7

e. *it-* İyilik etmek 73b/13, 74a/4, 74b/13

e. *eyle* İyilik etmek 72b/15, 75a/15, 76a/15

e. *ol-* İyi olmak 74a/3

eyü : İyi

e. 7a/11, 7b/12, 9b/15, 23b/2, 25b/15, 27a/14, 27a/15, 30b/6, 30b/10, 37b/13, 41b/5, 43a/6, 43a/7, 56b/6, 58b/11, 59a/2, 65a/9, 79a/8

e.+ den 23b/5

e.+ lerle 74b/4

e.+ lerüñ 74a/8

e.+ ye 49b/10, 74a/3

eyülük : İyilik

e. 97a/8

eyyām : (Ar.) Günler

e. 29a/2, 40a/15

e.+ da 26b/13, 45b/6

eyyām-ı gerden : (Ar.) Dönen günler

e.42a/10

eyyām-ı merāḥil : (Ar.) Menzil günleri

e.27b/8

eyyām - ı muvāfaḳat : (Ar.) Uzlaşı günleri

e. 40b/15

eyyām - ı 'ıyd : (Ar.) Bayram günleri

e. 96a/1

eyyām - 1 ramazān : (Ar.) Ramazan günleri

e. uñ 15a/10

eyyām - 1 şabāvet : (Ar.) Çocukluk günleri

e. + de 48b/7

eyyām - 1 şiddet : (Ar.) Sıkıntı günleri

e.14a/5

ezel : (Ar.) 1-Başlangıcı belli olmayan zaman

e.29a/1

2-Ruhlar aleminin başlangıcı

e.+ de 29a/1

ezā : (Ar.) Eziyet,sıkıntı verme, incitme

e.+ lar 48b/2

ezmān : (Ar.) Zamanlar

e. 48b/15, 60a/9

-F-

fa‘‘āl : (Ar.)Aktif

f.o/- Aktif olmak 56b/13

fā’ide : (Ar.) Fayda, menfaat, kazanç

f. 24b/13, 26a/7, 67b/11, 81b/10

f.+ si 8b/8, 9b/12, 10a/1, 10a/13, 10b/4, 10b/13, 14b/2, 18a/3, 19a/9, 24b/14, 46a/6, 66a/9,
71b/5

f.+ sine 26b/10

f. *ķıl*- İyi tesir etmek 22b/2, 29b/7

f. *o/-* Yarar sağlanmak 18a/3, 19a/10, 24b/13

f. *vir-* Yarar sağlamak 13b/12

fā’idelü : Faydalı

f. 19b/12

f. *o/-* Faydalı olmak 24b/11

fāḍıl : (Ar.) Ahlakı, ilmi ve sahip olduğu meziyetler tarafından üstün kimse

f. 8b/5

fakīr : (Ar.) Yoksul, muhtaç kimse

f. 89a/2

f. + i 85a/10

fakr : (Ar.) Fakirlik, yoksulluk

f. 19b/12

fāl-ı huzūr : (Ar.) Huzur alameti

- f. + ında 64b/14
- fānī** : (Ar.) Son bulucu, sonlu, ölümlü
f. 84b/13, 88b/10, 95a/12
- fāriğü'1 - bāl** : (Ar.) Rahat ve gürültüden uzak
f. 44a/3
f.- *o/-* Vaz geçmek, el çekmek 11b/5, 69b/2
- farisī** : (Ar.) Fars ile ilgili olanlar
f. + ler 31a/6
- farḳ** : (Ar.) İki şeyin birbirinden ayrılmasını sağlayan değişik taraf, başkalık, farklılık
f. *it-* Ayırt etmek, seçmek 21a/8
f. *eyle-* Ayırt etmek, seçmek 18b/2, 23b/5
- farṭ- ı cehālet** : (Ar.) Fazla cahillik
f. + den 20a/6
- farṭ- ı kabāḥat** : (Ar.) Fazla kabahat
f. 21a/13
- farz eyle-** : Öyle imiş gibi kabul etmek
f.-ye 52b/5
- fāsid** : (Ar.) Fesada uğramış, bozulmuş
f. 28a/1
f. *o/-* Fesada uğramak, bozulmak 34b/8
- faşl** : (Far)Bölüm, kısım
f. 2b/13
- faşl-ı tābistān** : (Far.+ Ar) Yaz mevsimi
t. + dı 95b/7
- fāş** : (Far.) Meydana çıkmış, açığa vurulmuş
f. *it-* Meydana çıkarmak 83a/8
- fāzıl** : (Ar.) Fazilet sahibi, erdemli, faziletli
f. 36b/7
f.+ larla 31a/6
- fazīḥat** : (Ar.) Rezillik
f. 11a/12
- fazīlet** : (Ar.) Dürüstlük, iffet, namus, yiğitlik gibi ahlaki meziyetlerin hepsine birden verilen isim
f. 30a/12, 47a/6, 48b/, 50a/9
f.+ i 18b/7
f.+ leri 5b/3
f.+ üñ 31a/7
- fazīlet-i bī-şümār** : (Ar.+ Far.) Sayısız fazilet

- f. 13a/13
- fazl** : (Ar.) Cömertlik, iyilik, lütuf
f. 14b/10
f.+ ıla 50b/5
f. +ından 36b/10
- fazl- ı hāş** : (Ar.) Gerçek iyilik
f. *o/-* İyilik yapmak 97b/12
- felāh- ı nefis** : (Ar.) Kurtulmuş nefis
f. + ine 44b/12
- felāket** : (Ar.) Büyük sıkıntılara sebep olan çok üzücü durum
f.+ den 21a/10
- felek** : (Ar.) Dünya, alem, devran
f.+ den 21a/11
- felek- i tedvīr** : (Ar.) Dönen dünya
f. + de 45b/9, 45b/15
- fenā** : (Ar.) Hoşa gitmeyecek durumda olan
f. 12a/2, 88a/5
f.+ ya 18b/15
f. *o/-* Fena olmak, iyi ve isabetli olmamak 84a/8
- fenā- ı dünyā** : (Ar.) Kötü dünya
f. 88b/9
- fennā hūşrev** : (936-983) Fena Hüsrev, Büveyhoğulları hükümdarıdır. İslam tarihinde ‘Şehinşah’ ünvanını taşıyan ilk devlet adamıdır
f. 31a/3, 31a/8, 41a/4, 59b/10, 73a/11, 74a/5, 83b/9
- ferāgat** : (Ar.)Hakkından isteyerek vaz geçme, el çekme
f. 34a/14, 95a/6, 95b/2
f. *it-* Hakkından vaz geçmek 14a/3, 28a/14, 34b/13, 89a/4
f. *ey/e-*Hakkından vaz geçmek 73a/6
- ferāset** : (Ar.) Hemen anlama , çabuk kavrama
f. 90b/5
- ferdā** : (Far.) Ertesi gün, yarın
f. 15a/15
- ferhunde** : (Far.) Uğurlu, kutlu, mesut, mübarek
f. 64b/14
- fer** : (Far.) Aydınlık, parlaklık
f. 14a/4

- f. + i 80b/8
- ferīdun** : İran'ın efsanevi kahramanıdır
g. + uñ 33b/7, 34a/10, 35a/8, 50b/6
- ferište** : (Far.) Melek
f. 59a/1
- fermān** : (Far.) Emir, buyruk
f.+ ina 53b/11, 62b/8, 62b/14
f.+ uña 15b/15
f. o/- Emir vermek 91a/7
- fermānde** : (Far.) Hüküm süren, hüküm yürüten, komutan, subay
f. 94b/7
f.+ de *ķıl*-Emretmek 96a/12
- fermān- ı izedī** : (Far.) Padişaha has emir
f. 51b/1
- fermān- ı sultān** : (Far.+ Ar.) Padişah emri
f. 16b/3, 82a/10
- fermān- ı şāh** : (Far.) Padişah emri
f. + a 16b/13
- fermān-revā** : (Far.) Emir, buyruğa uygun
f.+ dur 6b/9
- ferruḥ** : (Far.) Uğurlu, mübarek, sevinçli
f.+ dur 57a/2
- feryād** : (Far.) Yüksek sesle ve kuvvetle bağırma
f.+ ina 52b/12
- ferzāne -i müdebbir** : (Far.+Ar.) Tedbirli alimler
f. + ler 54b/4
- ferzend** : (Far.) Oğul, erkek çocuk
f. 47b/12
f.+ e 47a/13
f.+ i 46b/13
f. +üñi 46b/12
f. o/- Çocuk olmak 47b/13
- ferzend- i ercümend** : (Far.) Şerefli oğullar
f. + lerüm 17a/12
- ferzend- i mü'eyyide** : (Far.+Ar.) Yardım eden, destekleyen oğul
f. 44b/6, 70b/5, 71a/1
- fesād** : (Ar.) Kargaşalık, fenalık, kötülük

- f. 26a/9, 29b/15, 57a/13, 57b/11
f.+ a 53a/5
f.+ dan 62a/2
f.+ ı 49a/15
f.+ inuŕ 57b/2
- feşād- ı ğayr** : (Ar.) Başkalarına kōtōlōk
f. + ı 11b/2
- feřāhat** : (Ar.) Dilin aēik ve doĝru kullanılması
f. 23b/14
- feřāhat- ı lisān** : (Ar.) Doĝru kullanılmış dil
f. + dur 23b/10
- feth** : (Ar.) Bir memleketi dōřman elinden alma, ele geēirme, zaptetme
f. 40b/15, 68a/9, 68a/10, 81b/6
- feth- i bāb** : (Ar.) Kapı aēma
f. o/- Kapıları aēmak 29b/12
- fetk** : (Ar.) Yarma, yarıma, ēatlama
f+ ūnde 97a/1
- fettā** : (Ar.) Fitne ve fesada teşvik eden
f.+ nuŕ 50b/7
- fetvā** : (Ar.) Yapılan veya yapılacak bir şeyi tasdik etme
f.+ mla 15b/4
f.+ sına 15b/9
- fetvā- ı mūte‘allık** : (Ar.) Fetvaya dair
f. + dur 16b/11
- fetvā- ı ‘ulemā** : (Ar.) Ālimlerin fetvası
f+ ya 16b/12
- fevāyih-ı ezāhir** : (Ar.) Gōzel kokulu ēiēekler
f.2a/13
- fevt** : (Ar.) Bir şeyi bir daha ele geēmeyecek şekilde kaybetme, ōlme
f. + le 38b/7
f. o/- Ölmek 11a/15, 69b/4, 72b/10, 72b/15
- feylesof** : (Ar.) Filozof
f.+ lar 90b/8
- feylosofān-ı ezmān** : (Ar.) ēaĝlar ūstō filozofu
f.+ uŕ 8b/7
- feza‘** : (Ar.) Korkudan dolayı inleyip sızlama

- f. *it-* Sızlanmak 91b/3
- fezâ'îl** : (Ar.) Faziletler
f.+ ine 36b/8
- fezâ'îl- i hîred** : (Ar.) Aklın faziletleri
f. + dedür 5a/6
- fezâ'îl- i hîred-mend** : (Ar.+ Far.) Akıllı kişilerin faziletleri
f. + dedür ve 5b/2
- fi'l- cümle** : (Ar.) Sonuçta, velhasıl, nihayette
f. 6b/4, 68b/8
- fi'l- hakîka** : (Ar.) Gerçekten, hakikatte, doğrusu
f. 12a/11, 27b/7, 73a/6
- fi'l- hâl** : (Ar.) O anda, hemen, şimdi
f. 59a/8
- fihrîst- i cerîde- i mefâhîr** : (Far.+ Ar.+ Ar.) Övgü defterinin fihrîsti, bölümlerin fihrîsti
f. +dür 3b/2
- fihrîstü'l- ebvab** : (Far.+ Ar.) Bölümlerin fihrîsti
f. 5a/5
- fi'l** : (Ar.) Olup gerçekleşmiş iş, hareket veya davranış
f. 38b/6, 56b/10
f. + inde 87a/13
f. +le 24b/8, 70a/13
- fi'l- i cemîl** : (Ar.) Güzel hareket, güzel iş
f. +dür 33a/8
- fi'l- i girye** : (Ar.+ Far.) Ağlama
f. +dür 65b/10
- fi'l- i hasen** : (Ar.) Güzel hareket, güzel iş
f.69a/9
- fi'l- i rahîman** : (Ar.)Bağışlama
t.+ dur 67b/10
- fîkr** : (Ar.) Düşünce, zihinde tasarlanan şey
f. 8b/15, 9a/12, 26a/6, 26b/8, 51a/11, 69a/3
f. + i 72a/15
f.+ inde 45a/3
f.+ üme *ge/-* Aklına gelmek 50a/7,
f. *ey/-* Düşüncesini belirtmek 30b/6, 41b/5, 42b/9
- fîkr- i nâ-şavâb** : (Ar.+ Far.+ Ar.) Doğru olmayan fikirler

f. 70a/7

fıkr- i şā'ib : (Ar.) Doğru fikirler

f. 60a/14

f. *o/-* Doğru fikirler sahibi olmak 51a/8

fıkr- i şākīb : (Ar.) Parlak fikirler

f. 81b/6

f. + ına 94b/7

fıkrāus hākīm : ...

f. 30a/7, 35a/5, 41a/9, 64a/9, 86a/6

fırāk : (Ar.) Ayrılık, ayrılma, ayrı düşme

fırāk-ı dost : (Ar.+ Far.) Ayrı düşmüş dost

f. + ān 37a/14

firār : (Ar.) Kaçma, kaçış

f. 55a/12

firūze : (Ar.) Şeffaf olmayan kıymetli taş

f. 4a/11

f.+ dür 4b/11

fitne : (Ar.) Karışıklık, kargaşalık

f. 26a/9, 29b/15, 57a/13, 57b/11, 62a/1

fuhşıyyāt : (Ar.) Ahlak ve namusa aykırı davranışlar

f.+ dan 56a/12

fuhūl- i fużalā' : (Ar.) Önde gelen, ahlakça üstün kimseler

f. 13b/13

furkân- ı hamīd : (Ar.) Kuran-ı Kerim

f. + inde 8b/2, 28b/4, 68b/4

furşat : (Ar.) Fırsat kelimesinin eski metinlerde geçen asıl şekli, bir şeyin yapılması için uygun düşen durum ve zaman

f. 39b/9, 40b/9, 72b/8, 72b/14, 75a/15

f.+ ı 44a/4

f. *bu/-* Fırsat bulmak 41b/13, 51a/7

f. *vir-* Fırsat bulmak 44a/15

fużalā' : (Ar.) Ahlak, ilim ve meziyetçe üstün kimseler

f. 40b/6, 40b/14

fūlan : Belirtilmesi gerekli görülmeyen isimlerin önüne getirilerek onları belirsiz şekilde niteler

f.32a/1, 60b/13

f. + uñ 58a/14

fürū- mānde : (Far.) Aciz, ezilmiş, zayıf

f. *ka/-* Zayıf kalmak 57b/7

fürümāye : (Far.) Aşağılık yaratılışlı,soysuz

f.20a/4

f.+ de 50a/6

f.*eyle-* Soysuz olmak 25b/12

-G-

gā'ib : (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan

ğ.+ üñ 36b/14

gaddār : (Ar.) Merhametsiz

ğ. *eyle-* Acımamak 73b/10

ğ. *o/-* Merhametsiz olmak 67a/2

gadr : (Ar.) Haksızlık etme, bir kimsenin zarara uğramasına sebep olma

ğ.+ e 38b/5

gāfil : (Ar.) Çevresinden ve gerçeklerden habersiz olan, gaflet içinde bulunan, dalgın, dikkatsiz ve düşüncesiz (kimse), basîretsiz, aymaz

ğ. 6b/8, 57a/5

ğ.+ dür 81a/5

ğ. *o/-* Gaflet içinde olmak, habersiz bulunmak 11a/13, 50b/10, 51a/7, 59a/5

gaflet : (Ar.) Çevresinde olanları farkedememe, açık gerçeği görememe, dalgınlık, dikkatsizlik, basîretsizlik, aymazlık, gāfillik

ğ. 38b/10, 53a/3

ğ. *it-* Farkına varmamak 15a/13, 28a/13, 57a/14

gāh... gāh : (Far.) Bâzan, bâzı zaman, kâh

g.87a/14, 87a/15

gāhī... gāhī : (Far.) Ara sıra, bâzan, bâzı defa

g. 25a/14, 66b/10

gāib : (Ar.) Göz önünde olmayan, hazır bulunmayan

ğ. 36b/14

galebe- i a' dā : (Ar.) Düşmanlara galip gelme

ğ.+ dan 85b/4

galebe- i zan : (Ar.) Şüphelenmeme

ğ.+ 54b/13

gālib : (Ar.) Üstün gelen, yenen (kimse)

ğ. 88b/3

- ğ. *kıl*- Üstün kılmak 8b/2
ğ. *ol*- Yenmek 8b/9, 8b/12, 44a/2, 55a/6, 85b/5, 85b/7, 88b/3
ğ. *ge*- Üstün gelmek 83b/11
- ğam** : (Ar.) Kaygı, tasa, keder, iç darlığı
ğ. 20b/15, 30a/5, 42b/11, 84a/14
ğ. + dur 28b
ğ. + ı 34a/1
ğ.+ ından 4b/7
ğ. *çek*-Sıkıntı çekmek 28a/9, 28b/7
- ğam-ğın** : (Ar.) Kaygılı, tasalı
ğ. *ol*- Kaygılı, tasalı olmak 28a/9
- ğamh^vār** : (Ar.+ Far.) Gam çeken, kederlenen
ğ. *ol*- Gam çekmek 28a/7
- ğam nāk** : (Ar. + Far) Gamlı
ğ. 78b/11
- ğamz** : (Ar.) Gözle, kaşla işâret etme, göz kırpma
ğ. *it*- Göz kırpmak 16a/4
- ğanī** : (Ar.) Zengin
ğ. 85a/10, 87a/7, 89a/3
ğ.+ dür 87a/7
- ğanīmet** : (Ar.) Savaşta düşmandan alınan savaş esirleri, sivil esirler, menkul ve gayrimenkul mallar
ğ. 44a/4
ğ.+ dür 64a/12
- ğār** : (Ar.) Mağara, in
ğ. 87b/1
- ğarā³ib- i luṭf** : (Ar.) Alışılmışın dışında garip lütuflar
ğ. + ındandır 22b/12
- ğaraz** : (Ar.) Birine karşı beslenen kötü niyet, gizli düşmanlık, hınc
ğ. 34b/7, 94a/1
ğ. + a 34b/7
- ğāret** : (Ar.) Yağma, çalıp alma, talan
ğ.+ de 37b/4
ğ. *it*- Yağma etmek 13b/10
ğ. *kıl*- Yağmalamak 96b/3
ğ.+ de *ol*- Yağmalanmak 37b/9

ġarīb : (Ar.) Kolay anlaşılamayan, gizli tarafları bulunan, anlaşılmaz

ġ. 17a/10

ġavvāşvār : (Ar.) Dalgıç gibi

ġ. 42b/3

ġaybet : (Ar.) Gâiplik, hazır olmama

ġ.+ inde 36a/8, 36b/13, 97b/9

ġāyet : (Ar.) 1- Çok, pek, pek çok, son derece

ġ. 9a/2, 15b/12, 16b/8, 21a/4, 21b/1, 21b/8, 25b/4, 28b/8, 31a/3, 31a/8, 32a/1, 48a/10, 50b/13, 51a/2, 63b/5, 71b/9, 71b/13, 72a/1, 78a/9, 78a/11, 79b/1, 80a/11, 83a/15, 87b/12

2- Son, nihayet

ġ. ol- 78a/2, 78a/7, 78a/11

ġāyet- i ħamākat : (Ar.) Çok ahmak

ġ.+ dendür 20a/6

ġāyet- i tūl : (Ar.) Çok uzun

ġ.+ dan 4a/2

ġayr : (Ar.) Başka, başka bir kimse, başkası

ġ.+ a 11b/1, 21a/7, 21b/14, 26b/4, 42a/3

ġ.+ ı 92b/3, 93a/3

ġ.+ ılar 87a/5

ġ.+ ılardan 30a/12

ġ.+ ınuġ 71a/9

ġ.+ uġ 28b/6, 31a/5, 31b/4, 38a/6, 47b/5, 66a/6, 76b/10, 76b/11

ġayr- ı müstaġsen : (Ar.) Başkası tarafından güzel kabul edilmeyen

ġ.+ dür 67b/13, 68b/10

ġazā : (Ar.) İslâm dîni uğruna yapılan savaş, cihat

ġ.+ ya 55a/5

ġazab : (Ar.) Aşırı hiddet, intikam alma duygusu ile karışık öfke

ġ.40a/12

ġazab-nāk : (Ar.+ Far.) Hiddetli, öfkeli. kızgın

ġ. ol- Hiddetli, öfkeli. kızgın olmak 40a/11

gice : Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar süren karanlık zaman

g. 70b/9, 76a/5, 96a/8

g.+ de 74b/11

g.+ lerde 82a/1

- g. *o/-* Gece olmak 96a/8
- geç -** : 1- Bir yerden başka bir yere gitmek
g.- di 76a/6
2- Olmak
g. -e 59b/7
g.- er 49a/11
3- Yaşanmak
g.- er 28a/7
4-Zamanı aşmak, geride bırakmak
g.- mişdi 15a/11
5-Etkisini yitirmek
g.- mişdür 14a/15
6- Amaç
g.-mekiçün 84b/8
- geçmiş** : Geride kalmış, yaşanıp bitmiş
g. miş 28a/6
- geçür -** : Yaşamak
g.- düj 92a/13
g.- e 43a/2 , 48b/15
g.- elüm 43b/11
- gedā** : (Far.) Dilenci, yoksul, fakir
g.+ dur 89a/2
g.+ lar 75a/7, 94a/3
g. + nuj 25b/8
g.+ yı 87a/15
- gel -** : Gelmek, ulaşmak, varmak
g.- di 16a/4, 16a/6, 27a/2, 43b/9, 44a/3, 60b/13, 75b/2, 78a/2, 78a/7, 84b/5, 87b/6, 87b/7
g.- diler 96a/9
g.- dügüj 84b/6
g.- e 13b/7, 14b/2, 70a/13, 87b/5
g.- eler 96a/12
g.- en 66a/2, 77a/14
g.- melü 31a/1
g.- memişdür 31b/3
g.- meye 25b/1, 78b/8, 95a/15
g.- mişdi 15a/10

g.- mişdür 52a/11
g.- mişlerdi 55a/10
g.- sün 31b/12
g.- sünler 91a/1
g.- üñ 72a/10
g.- üp 4b/5, 14a/1, 78a/14, 79a/13
g.- ür 69b/12
g.- ürdüm 16b/6
2-...haline erişmek
d. 17a/10, 75a/8,
g.- ür 32b/4, 59b/11, 59b/12, , 73a/12, 77b/9
3- Olmak
g.- diyse 84a/15
g.- e 8b/10,
g.- meye 10b/1
g.- mez 31b/5, 31b/7,
g.- üp 26b/7,
4- Doğmak, yaşamak, dünyaya gelmek
g.- dññ 92a/12
g.- enler 94a/7
5- Vasıl olmak
g.- meye 35a/12, 35b/6,
g.- se 30b/13
g.- üp 71a/4,
6-Yazılmak
g.- mişdür 12a/14
7- Yardımcı eylem
ayık g.- mez 86a/5
dile g.-se 23a/13
ecel g.-di 91a/15
elden g.- dükçe 28a/10, 37b/12
elinden g.-dügi 73a/3
elüñden g.-dükçe 76b/14
fikrüm g.-di 50a/7
ğālib g.-meye 83b/11
ḥātıruma g.-ince 70a/12

hâtıruma g.-di 61a/11

hoş g.-di 16b/8, 86b/5,

hoş g.- en 59b/15,

hoş g.- mez 22b/6

lâzım g.-di 45b/13

râst g.-mez 38a/14

vaz g.- mek 35a/6

vefâ g.-mez 10a/13, 39a/6

vücûda g.-di 24b/5

vücûda g.- düm 58b/8

zevâl g.- se 19a/3

genc : (Far.) Hazîne

g. 19b/3, 47a/5, 49a/9, 88a/5, 94a/4

g.+ e 19b/4, 56b/8

g.+ i 90b/1, 94a/2

g.+ ile 33b/13

genc- i a' lâ : (Far.+ Ar.) Değerli hazine

g. + dur 12a/2

genc- i kârûn : (Far.) Karun hazinesi

g. 6a/8

genc- i vâlâ : (Far.) Yüce hazine

g. 48b/13

gençlik : Hayâtın çocuklukla orta yaşlılık arasındaki döneminde bulunan

g.+ de 48b/12

gene : Yine, tekrar

g. 73a/15

ger : (Far.) Eger edatının nazımda kullanılan şekli

g. 4a/13, 6a/8, 32b/10, 38b/13, 67a/5, 69b/9, 70b/11, 75a/8, 86b/12, 86b/13, 95a/8

gerçek : Aslı olan, uydurma olmayan, doğru, sahih

g. 66a/4

g.+ le 66a/2

gerdiş- i rûzgâr : (Far.) Rüzgarın dönüşü

g. + dan 28a/14

gerdün - ı' arâyîş- i murâdât : (Far.+ Far.+ Ar.) Evrendeki güzel istekler

g. + ında 6b/11

gerdün - 1 irtifā-1 süreyyā : (Far.+ Ar.+ Ar.) Evrende yükselen parlak yıldız kümesi

g. 3b/13

gerdün-1 ‘uluvv-i pür-nübüvvet : (Far.+ Ar.+ Far.+ Ar.) Çok yüce, çok büyük, peygamberlik

g. 3b/15

gerek : Herhangi bir şeyin yapılabilmesi veya olabilmesi için şart olan (şey), lâzım

g. 7a/9, 7a/13, 7a/14, 7b/2, 16a/11, 21b/15, 23a/11, 25b/2, 25b/13, 26a/13, 33b/10, 34b/15, 37b/8, 39b/1, 40b/7, 40b/9, 41b/10, 45b/6, 51a/2, 52a/4, 52b/9, 53a/8, 53a/10, 59b/6, 59b/7, 67a/9, 69a/13, 70a/3, 70a/4, 70a/5, 71a/2, 71a/10, 71a/15, 71b/3, 72b/2, 72b/3, 72b/9, 83b/8, 86a/10, 90a/3, 90a/4, 92b/3, 94b/14, 95a/2, 97b/3

g.+ dür 10a/9, 10a/15, 11a/7, 15b/5, 17b/11, 30a/12, 30a/13, 32a/3, 34b/6, 34b/14, 39a/9, 49b/13, 56a/2, 57a/5, 57b/9, 58b/3, 62a/9, 66a/8, 70a/14, 71b/13, 72a/15, 84a/3, 89a/4

g.- mez 25a/2, 42a/10

g.- mezdi 14b/12

g.+ se 64a/6

g.- sin 41b/15, 77a/3, 92b/14

gerekli : Lüzumlu olan, ihtiyaç duyulan

g. 19b/3

geşt : (Far.) Gezme, geçme, seyretme

g. 27b/7

getür - : 1- Getirmek

g. 30a/5

g.- di 13a/8, 82a/6, 83a/4

g.- diler 17a/10, 75b/6

g.- düm 82b/15

g.- en 71a/4

g.- ince 42b/4

g.- mek 75b/12, 86b/14, 87a/4

g.- üñ 15b/14

g.- üp 44a/8, 55a/14

g.- ür 67a/5 , 86b/5

2- Sağlamak, temin etmek

g.- me 94a/5

g.- ür 23a/2, 32b/6, 48b/2

3- Yardımcı eylem

ṭāḳat *g.-emez* 53b/5

ṭāḳat *g.-üp* 65a/14

- yerine *g.-üþ* 36a/8, 37a/1
zuhûra *g.-di* 24b/6
- gevher** : (Far.) Cevher, mücevher, elmas, inci
g.+ i 97b/5
- gevher- i bî-nazir** : (Far.+ Far.+ Ar.) Eşsiz bir cevher
g. + dür 44b/7
- gevher- i laţif** : (Far.+ Ar.) Latif cevher
g. + dür 5b/6
- gevher- i luţf** : (Far.+ Ar.) İyilik, cömertlik cevheri
g. + uñ 4b/7
- gevsâle** : (Far.) Bir yaşına girmiş sığır yavrusu
g.+ yi 75b/4
- gez -** : Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek,
g.- di 93b/12
g. + er 84b/13
- ġdâ** : (Ar.) Canlıların yaşaması, beslenip gelişmesi için gerekli her türlü yiyecek ve içecek, besin
ġ. 57a/15
- ġill u ġış** : (Ar.) Dedikodu
ġ. + dan 9a/14
- ġmâ** : (Ar.) Zenginlik
ġ. 86b/9
- ġmâ- ı ra'ıyyet** : (Ar.) Halkın zenginliği
g. 58b/2
- ġibi** : Benzerlik bildirir; benzer, benzeyen
g. 3b/15, 4b/5, 4b/14, 13a/7, 16a/9, 24b/13, 38a/2, 40b/7, 44b/8, 46a/15, 54b/14, 69b/5, 69b/11, 71b/6, 77a/8, 77b/12, 78b/1, 84b/6, 84b/14, 90b/9, 92a/9, 94a/3, 94b/3, 96a/1, 97a/2, 97b/4
g.+ dür 9a/14, 14b/13, 14b/14, 22b/3, 24a/3, 24b/3, 50b/11, 53a/6, 57a/15, 59a/12, 65a/7, 66b/9, 74a/9, 74a/11, 74b/7, 85a/9, 89a/13, 89a/15
g.+ dür 59a/10, 66b/7
- gice** : Güneş battıktan sonra başlayan ve gün ağarınca kadar süren karanlık zaman
g. 82a/2, 82b/3, 94b/5
- gider-** : Ortadan kaldırmak, yok etmek
g.- ür 34a/1
g.- erseler 85a/3

gil : (Far.)Balçık, çamur. Kil

g.65a/7

gir - : Geçmek, (içeriye) varmak

g.- diler 96a/6

g.- se 63b/3

g.- üp 42b/3, 59a/7

girāmī : (Ar.) Aziz, muhterem, kıymetli

g. 12b/6

girdār : (Far.) İş, amel, fiil

g. 48a/15, 65b/3

g.+ a 29a/3

g.+ da 70b/3

girdār-ı benī-ādem : (Far.+ Ar.) İnsanoğlunun davranışı

g.+ ün 22b/12

giriftār : (Far.) Tutulmuş, yakalanmış, tutkun, müptelâ

g.78b/11

g. o/- Müptela olmak 44a/6, 50b/8, 55a/14, 70a/3, 75b/11, 95b/1

giryān : (Far.) Ağlayan, ağlayıcı

g. 63b/12, 85b/3

g.o/- Ağlamak

giT- : 1- Gitmek

g.- di 44a/11, 91b/2, 95b/9

g.- dügi 84a/15

g. – düşünse 90a/5

g.- e 14a/7

g.- er 87a/5

g.- ersin 84b/6, 94a/9

g.- mege 87a/4

g.- mek 84b/14, 86b/14

g.- meye 25b/1, 64b/7

g.- seņ 86a/9

g.- üp 44a/1, 78a/1

2- Geçmek, sona ermek

g.- er 89b/4

g.- mez 66a/3

- 3- Varmak, ulaşmak, dayanmak
g.- erdi 4b/6
- 4- Yönelmek, meyletmek
g.- eriseñ 49b/12
- 5- Ölmek
g.- mek 43a/8
- giy -** : Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek
g.- dügi 79b/6
- giyāh** : (Far.) Ot
g. 64b/9
- gizle -** : Saklamak
g.- ye 80b/14
- gizlen -** : Saklanmak
g.- diler 96a/10
- gonca** : (Far.) Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk
ğ.+ nuñ 4a/14
- gökçe** : Mâviye çalar renk, mâvimsi, mâvimtrak
g. 36a/6
- gökçek** : Güzel, şîrin, hoş, latif
g. 38b/2
- gönder-** : Gitmesini sağlamak veya gitmesine yol açmak, yollamak, irsal etmek
g.- di 24a/9, 25a/12, 26a/15, 26b/2, 42a/11, 43a/13, 56a/10, 70b/14, 76a/6, 82a/12, 87b/5, 87b/6
g.- dügi 23b/7
g.- mişdür 5b/9
g.- üp 83a/2
- gönül** : İman, sevgi ve nefretin, iyi ve kötü bütün duyguların kaynağı olduğu kabul edilen kalbin mânevî yönü, yürek, dil
g.+ i 36a/4, 41b/4, 49a/12, 64a/11, 77b/15, 81a/13, 81b/15
g.+ in 56b/1^c adl, 56b/2
g.+ inde 8a/9, 10a/2, 14b/1, 32a/8, 39a/9, 45a/2, 73a/4, 75b/13
g.+ ine 62b/6
g.+ ini 75b/15
g.+ iyile 72b/4
g.+ üñe 94a/5
g.+ ünü 45a/2

g.+ i dar o/- İçi sıkıntılı olmak 49a/12

gönüllü : Gönüllü olma durumu

g. + sidür 89b/3

gör - : (Gözle ve ışık yardımı ile) Bir nesne veya kimsenin varlığını algılamak, hissetmek

1-Anlamak, kavramak, sezmek

g. 46b/12, 96a/7, 97a/1, 97a/4

g.- düği 89b/6

g.- düm 7a/7

g.- e 41b/9, 7b/9

g.- memek 66a/5

g.- meye 7b/8, 31a/11, 88a/12

g.- mez 40a/3, 41b/3

g.- se 34b/12,

g.- sün 39a/15

g.- üp 94a/7, 96b/15

g.- ür 26a/10, 78b/13

g.- ürse 25b/8

2- Görmek

g.- di 17a/7, 24a/10, 44a/3, 55a/15, 87b/7, 97a/2

g.- diler 71b/8,

g.- dük 15a/14, 91b/11

g.- ıcek 26b/7

g.- meyüp 71b/11

g.- se 92b/3

g.- seņ 90a/4

g.- ülen 89a/13

g.- üp 50a/3, 79a/15,

g.- ür 89b/4

3- Şahit olmak, müşahede etmek

g.- megil 28a/8

4- Maruz kalmak

g.- meye 69b/13, 86b/12

5- İle karşılaşmak (kötü durumlar için)

g.- meyem 11a/13

g.- üp 36b/4

6- Yardımcı eylem

revā. gör- O sözü o kimseye layık görmek 52b/6, 53b/12, 78a/13

revā.g.- medüm 82b/14

hoş gör- 75a/14

hayr g.- di 93b/12

ri'āyet g.-se 64a/1

yüzün g.- mezin 71b/6

göre : Göre, çekim ilgeci

g. 25b/10, 32b/5, 63a/1, 67b/2, 70a/15

göril - :Gözlenmek, şahit olunmak

g.- mek 66a/6

görin - :Görülür hale gelmek

g.- ür 25b/6, 25b/9, 30b/8, 86b/1

göster- : 1- Görülmesini sağlamak, görülmesine sebep olmak

g. 71b/10

g.- di 27a/6

g.- e 51b/14

g.- üñ 71b/12

2- Ortaya koyacak tarzda davranmak

g.- e 29b/10, 52b/2

g.- eler 54b/12

g.- mek 9a/14, 21b/10, 38a/14, 46a/14

g.- mege 62a/14

g.- mese 29a/6

g.- se 21b/14, 37b/8, 39a/8

g.- sin 69b/4

g.- ür 41a/15, 87a/12

g.- ürem 39b/15

g.- üp 13b/1, 36a/6, 39b/2, 43b/12, 50a/2, 57b/14, 95b/6

3- Yardımcı eylem

ihtimām g.-mek 72b/9

rızā g.-mek 43b/12

taḫşīr g.-di 27a/6

telaṭṭuf g.-mek 25a/14, 51a/2

tevāzu' g.-mek 73b/13

yüz g.- e 7a/14

götür - : 1- (Bulunulan yerden daha uzak bir yere) taşımak, ulaştırmak, iletmek

g. 40b/14

g.- di 16b/15

g.- mekte 70a/11

g.- ürken 73b/3

2- Sağlamak, temin etmek

g.- mekte 75b/13

g.- mekdür 37a/6

g.- miş *o/-* 32b/3

gövde : İnsan bedeni, vücut

g. +n 97b/4

göyün- : Yanmak

g.- dürür 59a/12

göz : İnsanda ve hayvanda görme organı

g. 33a/4, 62b/14

g.+ i 41b/3, 7b/9

g.+ ine 4b/13, 8a/11, 30b/5, 31b/4, 67b/4, 86b/2

g.+ iyle 7b/8, 90a/10

g.+ ler 41b/6

g.+ lerine 44a/2

g.+ lerini 63b/3

g.*aç-* 4b/13,

gözedici : Koruyucu, bakıcı

g. 80a/8

gözet- :Korumak, himaye etmek, göz önünde bulundurmak

g.- me 97a/1

gözle- : 1- Dikkatle bakmak, gözle tâkip etmek

g.- ye 34b/10,

2-Bir şeyin olmasını beklemek

g.- ye 54a/8

gözük - : Görünmek

g.- e 30b/5

ğubār- ı gerd-i rāh : (Ar.+ Far.+ Far.) Yolun tozu, toprağı

ğ+ uñ 4b/2

ğubār -ı ‘adāvet : (Ar.) Düşmanlık tozu

ğ. 94b/11

guftār : (Far.) Söz, kelâm

- g. 10a/7
- ġulām** : (Ar.) Kōle, kul, esir
- ġ. 73b/2, 73b/5, 73b/6
- ġulġule** : (Far.) Dalga dalga ortalıġa yayılan ġürültülü ses
- ġ. 49b/2
- ġūr-hāne** : (Far.)Türbe
- g.+ ye 92a/3
- ġurre** : (Far.) Parlaklık, nurlu olma
- ġ. o/- Parlak olmak 62b/9
- ġuşşa** : (Ar.) Gam, keder, hüün, tasa
- ġ. 27b/15, 28a/9, 28b/2, 32b/3
- ġuş-t-i pāre** : (Far.) Parça et
- g. 97b/3
- ġūyā** : (Far.) Sözde, sanki
- g. 4b/3
- ġüftār** : (Far.) Söz, kelām
- g. 22b/10, 65b/3, 70b/3, 79a/4
- g.+ ı 34a/2
- g.+ ina 24a/11
- g. o/- Söz olmak 65a/5
- ġüftār-ı ehl-i ġured** : (Far.+Ar.+ Far.) Akıl sahiplerinin sözleri
- e. 34a/4
- ġüftār-ı ġüb** : (Far.) Güzel söz
- g. 23b/2, 26b/9
- ġüftār-ı ġüb- ġirdār** : (Far.) Güzel sözlü iş
- g. 22b/10
- ġüftār-ı nerm** : (Far.) Yumuşak söz
- g.6a/13
- g. o/- Yumuşak sözlü olmak 10a/4
- ġüftār-ı rengin** : (Far.) Güzel söz
- g. 23a/11
- ġüftār-ı şirin** : (Far.) Şirin söz
- g.26a/1
- ġüher** : (Far.) Cevher, mücevher, elmas, inci

- g. 13b/3, 66b/12
- gül -** : Ses çıkarmadan hafifçe gülümsemek, tebessüm etmek
g.- üp 31b/15
- gül** : (Far.) Gül ağacının güzel kokulu, pek çok çeşidi bulunan çok makbul çiçeği
g. 4b/14
g.+le 3a/4
- gül-i ra' nā** : (Far.+ Ar.) Güzel, hoş gül
g.- 69b/5
- gül- i sürh-i zerd** : (Far.) Solmuş kırmızı gül
g. 32b/10
- gül-berg-i sürī** : (Far.) Gül yaprakları şöleni
g. 13a/7
- gül-zār** : (Far.) Gül bahçesi, gülşen, gülistan
g. + a 85a/7
g.+ ina 4a/13
- gülşen- i nīlüfer** : (Far.) Nilüfer bahçesi
g. + inde 4a/13
- gümān** : (Far.) Zan, şüphe
g. + ı 94a/5
- gün** : Dünyânın kendi yörüngesi etrâfında bir defa dönmesinden ibâret 24 saatlik zaman parçası
g. 13a/7, 15a/10, 17a/6, 26b/11, 27a/3, 31b/11, 42a/11, 42b/2, 42b/8, 43b/15, 44a/9, 50a/1, 52a/15, 53a/14, 54b/14, 55a/12, 60a/1, 60b/1, 61a/8, 69b/6, 72a/2, 73b/1, 74b/7, 74b/15, 75b/9, 75b/10, 76a/1, 76a/11, 78a/1, 78a/14, 79a/10, 96a/4
g.+ de 43b/13, 57a/15, 57b/10
g.+ den 30b/4, 50b/5, 54b/6, 57b/3, 75b/5
g.+ e 30b/4, 54b/6, 57b/3
g.+ i 45a/12, 52a/11, 75a/15
g.+ inde 52a/3
- günden güne** : Gün geçtikçe, gittikçe, her gün, biraz daha
g. 4b/14
- günāh** : (Far.) Allah'ın emirlerine aykırı olan davranış
g.+ dan 31a/4
g.+ ı 64b/9
g.+ in 64a/14, 73a/12
- günāhkār** : (Far.) Günah işleyen, günah işlemiş (kimse)

g. *o/-* Günah işlemiş olmak 59b/11, 64a/13

günbed- i zümürüd-fām : (Far.+ Ar.+ Far.) Zümrüt renkli kubbe

g. 3a/3

gündüz : Güneşin doğuşu ile batışı arasındaki aydınlık zaman, gün

g. 74b/12

günlük : Her gün yapılan, her gün çıkan, her gün olan, gündelik, yevmî

g. 13a/9, 52a/6

gürüh : (Far.) Topluluk, cemâat,

g.+ 17a/7

güzer : (Far.) Geçme

g. *kı/-* Geçmek 87a/13, 92b/2, 92b/11

güzer-gāh : (Far.) Geçilen yer

g.+ dur 27b/7

-H-

h^vāb : (Far.) Uyku

h. 44a/2, 89b/6

h^vāb-ı hufte : (Far.) Uyku hali

h.89a/14

habāiş- i nefis : (Ar.) Kötü nefis

h.+ i 18a/12

habāset : (Ar.) Habislik, kötülük, alçaklık

h.+ dendür 21a/14

habbe : (Ar.) Küçük tâne, buğday, arpa vb. tahıl tânesi

h.+ ye 89a/3

haber : (Ar.) Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dâir orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz

h. 26b/2, 55b/3, 70b/14, 71a/4, 76a/4, 80a/14, 92a/11, 94b/2

h.+ de 52a/11

h.+ i 15b/4

h.+ inden 48a/5

h. *vîr-* Bir şeyi bildirmek, bir şey hakkında bilgi vermek 22b/8, 36a/13, 57b/9, 71b/12, 76a/4, 80a/14, 94b/2

haber-dār : (Ar.+ Far.) Haberi olan, haberli, vâkıf

h. *eyle-* Haber vermek 70a/7

- h. *o/-* Haberi olmak 81b/9
- ḥabīb** : (Ar.) Sevilen kimse, sevgili, dost
- h.+ ini 36a/4
- ḥacālet** : (Ar.) Utanma, mahçup olma, utanç
- h. 71b/14
- ḥacāt** : (Ar.) İhtiyaçlar
- h.+ da 36a/3
- ḥaccāc** : (Ar.) (661-714) Zalim lakabıyla meşhur Emevi valisidir
- h. 82a/2, 82a/5, 82a/11, 82b/15, 83a/2
- h. + a 32a/2, 82b/4
- h. + ı 82a/5
- h. +la 82b/5
- h.+ uñ 31b/11, 82b/4, 82b/12
- ḥaccāc bin yusuf** : (661-714) Zalim lakabıyla meşhur Emevi valisidir
- h. 31b/9, 81b/15
- ḥ^vāce** : (Far.) Muallim, öğretmen, hoca, müderris
- h. 15b/3
- h.+ ye 25b/2
- ḥācet** : (Ar.) Gerek duyulan, muhtaç olunan şey, ihtiyaç
- h. 17a/9, 25b/13, 63a/4
- h.+ ince 66b/4
- h. *dile-* İstekte bulunmak 63a/3
- h. *o/-* İhtiyaç olmak 58b/3
- ḥācī** : (Ar.) Hac farîzasını yerine getiren, hacca giden kimse
- h. 82a/1
- ḥācīb** : Hükümdarla saray ve hükümetin irtibatını sağlayan kişi
- h. 27a/3, 27a/8, 82a/3, 82a/10, 82a/12, 82a/13, 82a/14, 82b/1
- h. + e 82a/7, 82a/11, 83a/2
- h.+ lerin 31b/11
- ḥācīl** : (Ar.) Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş (kimse)
- h. *kı/-* Utandırmak, mahçup etmek 24a/12

- h. *o/-* Utanmak, mahçup olmak 24b/7
- haclet** : (Ar.) Utanma, mahçup olma
- h. 26b/7
- had** : (Ar.) Sınır
- h.+ den 58a/15
- hadâyık-ı izz** : (Ar.) Hürmet bahçeleri
- h.+ dür 3b/8
- hadd-i zâtında** : (Ar.) Aslında, esasen
- h 11a/5, 65a/5
- hâdem** : (Ar.) Hizmet edenler, hâdim olanlar
- h. 54a/9, 54a/14, 90b/15
- hadîka-i ikbâl**: (Ar.) İkbâl bahçesi
- h + ine 54b/9
- hadîka-i zât-ı behce** : (Ar.) Güler yüzlü olan zatın bahçesi
- h + sin 1b/1
- hadîs** : (Ar.) Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri
- h.+ de 11a/3
- h.+ den 80b/15
- h.+ i 61a/11
- hâdişe** : (Ar.) Olan, ortaya çıkan, vukû bulan her türlü hal, keyfiyet ve oluş
- h.29a/1
- hâdişe-i düşvâr** : (Ar.+ Far.) Güç olaylar
- h.+ a 11b/3
- hâfız** : (Ar.) Koruyan, muhâfaza eden kimse
- h. 23a/4
- hafta** : (Far.) Birbiri arkasına gelen yedi günden ibâret zaman bölümü
- h. 78a/4
- h.+ dan 78a/5, 78a/7
- hâk** : (Far.) Toprak
- h.+ da 6a/14
- hâkâret** : (Ar.) Küçük düşürme, horlama; küçük düşürücü söz veya davranış
- h. 94b/13
- hâkâyık-ı nüfûs** : (Ar.) Nefislerin hakikati, insanın özü

h + ın 1b/11

hāk-i pāy : (Far.) Büyük bir kimsenin huzuru

h.4a/12

hākikat : (Ar.) Asıl olan durum ve şekil, gerçek, asıl

h. 88a/10

h.+ de 22b/13, 27b/9, 47b/4, 86a/11

h.+ e 73a/5

h.+ en 6a/4

h.+ ine 9b/5

hākikat-ı hāl : (Ar.) Gerçek haller

h.+ e 83a/4

hākikatsiz : Sevdiklerini çabuk unutan, vefasız

h. 35a/10

hākīm : (Ar.) Hikmet sâhibi olan, bilgili, filozof

h. 6a/2, 21a/9, 27a/1

h.+ lerün 7b/6

hākīm- i dānā : (Ar.+ Far.) Bilgili kişiler

h.+ lar 22b/3

hākīm- i fārs : (Ar.+ Far.) Farslı bilgin

h.+ uñ 8b/4

hākīm-i fermān : (Ar.+ Far.) Hüküm veren bilgin

h.26b/4

hākīm- i fiḫrāus : (Ar.)...

h. 21a/11

hākīm- i hindī : (Ar.) Hintli bilgin

h. 32a/12, 42a/6, 66a/4, 73b/8

hākīm- i müebbed : (Ar.) Daimi bilgin

h.+ lere 23b/2

hākīm - i mü'eyyid : (Ar.) Yardım eden, destekleyen bilginler

h.+ lerle 29b/8

hākīm- i sendabad : (Ar.+ Far.) ...

h. 78b/8

hākīm- i şokrāt : (m.ö.469-399) Antik felsefede önemli bir dönüşüm gerçekleştiren Yunan filozofudur.

Yunan felsefesinin kurucularındandır

h. 47b/1

hākīmān : (Ar.) Hikmet sâhibi olanlar ,bilgililer

h. 31a/11

hâkîmân - ı fâris : (Ar.+ Far.) İranlı bilginler

h. 7a/9, 12a/7, 13b/4

hâkîm : (Ar.) Hikmet sâhibi olan bilgin

h.+ e 89a/11

hâkîr : (Ar.) Değersiz, itibarsız

h. 29a/8, 52b/8, 70a/2

h. ey/e- Küçük görmek 25b/11, 28a/11

h. ol- Değersiz olmak 13a/4, 31b/4, 49a/3, 52b/7, 60a/11, 70a/2

hâkîk : (Ar.) 1-Doğru, gerçek

h. 17b/2 , 32b/4, 33a/6

2- Allah, Cenâbîhak

h.+ a 31a/10, 32b/6

hâkîk celle celâluhu : (Ar.) Allah lafzından sonra kullanılan ve “ onun şânı, celâli yüce olsun” anlamına gelen söz

h. 23b/13, 29b/12

hâkîk subhânehu : (Ar.) O’nu (Allah’ı) tesbih ederim anlamında Arapça tesbih ifadesi

s. 9a/6, 11a/2, 18a/10, 23b/7, 41a/1, 46b/15

hâkîk subhânehu ve te’ âlî : (Ar.) Allah, Cenâbîhak

h.5b/9, 9a/6, 11a/2, 18a/10, 23b/7, 28b/3, 41a/1, 47a/1, 49b/6, 52a/14

h.+ den 8a/4, 8a/8, 8a/13

hâkîk te’ âlî : (Ar.) Allah, Cenâbîhak

h. 6a/7, 8a/8, 8a/14, 8a/15, 10b/11, 10b/12, 51b/11, 49b/11, 52a/12, 52b/11, 53b/8, 53b/10, 58b/10, 60a/11, 61a/5, 61a/15, 61b/2, 61b/7, 75b/10, 86a/4, 90a/7, 95b/7, 95b/11, 95b/13

h.+ den 8a/10, 8a/15

h.+ye 60a/4

hâkîkında : Üzerine, için, hususunda, müteallik

h 11b/12, 18a/7, 26b/14, 36a/1, 36a/5, 36b/14, 41b/4, 43b/3, 63a/11, 73a/3, 77a/2, 97b/9

hâl : (Ar.) 1- Bir şeyin içinde bulunduğu şartların ve niteliklerin bütünü, durum

h. 2a/13, 17a/10, 42b/1

h. + de 36b/7, 63a/14, 64b/13

h. + e 10a/12, 93a/7

h. +i 15b/3, 15b/13, 57b/7, 59b/7, 96a/10

h.+ ime 42b/11

h.+ ine 7a/12, 7b/2

h.+ üñ 49a/11

- h.+ üne 88b/15
- hāl- i aşhāb-ı māl** : (Ar.) Mal sahiplerinin hâlleri
h. 18b/9
- hāl- i düşvār** : (Ar.+ Far.) Zor hâl
h +dur 34b/2
- hāl- i hayāt** : (Ar.) Hayat hâli
h + ın 91b/10
h. +ındayken 47a/12
- hāl- i kazıyye** : (Ar.) İddia hâli
h.83a/5
- hāl- i memāt** : (Ar.) Ölüm hâli
h. +ına 91b/13
2- Davranış, tutum, tavır
h. + de 36b/8, 63a/13, 64b/13
- halāş** : (Ar.) Kurtulma, kurtuluş
h. 88a/3
h. *bul-* Kurtulmak 7a/15, 62b/2,
h. *it-* Kurtarmak 36a/15
h. *eyle-* Kurtarmak 36b/11, 55b/7, 76a/4
h. *ol-* Kurtulmak 53b/1, 88a/3
- hālāt** : (Ar.) Haller
h. 89a/13
- hālāt-ı garībe** : (Ar.) Acayip haller
h. + sindendür 8a/7
- halāvet** : (Ar.) Hoşluk, tatlılık, zevk
h. 23b/14, 69b/11
h.+ in 69b/13
h.+ inden 24a/3
- halā'ik** : (Ar.) Mahluklar, yaratılmış her şeyler
h. 10b/4, 33a/15, 79a/2, 96a/2 96a/5
h.+ ı 61a/14
- halā'ik-ı 'ālem** : (Ar.) Alemde yaratılmış her şey
h. 27b/6
- hall ü 'akd** : (Ar.) İdare etme, çekip çevirme
h. 6b/4

halel : (Ar.) Bozukluk, eksiklik, fesat, noksan

h. 15b/10

h. *vîr-* Zarara uğratmak 37b/5

hâlet : (Ar.) Hal, nitelik, keyfiyet

h.+ de 62b/2, 62b/7

hâlet-i tufûliyyet : (Ar.) Çocukluk halleri

h.+ deyken 46a/9

hâlık : (Ar.) Yaratıcı, yaratan

h. 66a/1

h.+ a 87b/2

hâli : (Ar.) Boş, تنها, ıssız

h. 21a/6

h.+ dür 44b/8

h. *eyle-* Orada mevcut olmamak, o şeysiz olmak 76a/8

h. *o/-* O şey orada hep mevcut olmak, o şeysiz olamamak 31a/11, 32a/7

hâlîfe : (Ar.) Birinin yerine geçen kimse, vekil.

h. 13b/7, 13b/15, 14a/1, 25a/11, 26b/6, 26b/11, 27a/3, 27a/4, 27a/5, 27a/7, 27a/10, 50a/1, 50a/3, 61a/8, 61a/11, 69a/12, 71b/1

h.+ nün 25a/13, 26b/10

h.+ ye 13b/11, 14a/15, 17a/10

hâlîfe-i ‘aşr : (Ar.) Asrın halifesi

h. 47a/3

halk : (Ar.) Bir milleti meydana getiren insan topluluğu

h. 10b/2, 25b/7, 49b/15, 75b/13, 85a/5, 96a/8

h.+ a 25b/9, 25b/10, 32b/4, 76a/15

h.+ dan 95b/2

h.+ ı 77b/8, 95b/15

h.+ ın 14b/1

h.+ ına 13b/8

h.+ ından 87b/1

h.+ uñ 10a/2, 26a/8

h.+ uñ 56b/2, 80a/8

h.+ uñ a 4b/8

halk - ı cihān : (Ar.+ Far.) Cihan halkı

h. 91b/4

ḥalk - ı **‘ālem** : (Ar.) Dünya halkı

ḥ. 31a/8

ḥallāk - ı **cihān** : (Ar.+ Far.) Cihanın sahibi, Allah

ḥ. 22a/7

ḥalvet : (Ar.) İçinde hiç kimsenin bulunmadığı tenhâ ve kapalı yere çekilme

ḥ. 82a/1

ḥ.+ e 70b/9

ḥalvethāne : (Ar.+ Far.) İçinde hiç kimsenin bulunmadığı tenhâ ve kapalı yer

ḥ.+ de 71a/11

ḥām : (Ar.) Yenecek kadar olgunlaşmamış

ḥ. 91a/12, 91b/2

ḥ.+ iken 69b/11

ḥamākat : (Ar.) Ahmaklık, budalalık

ḥ. 21b/8

ḥamāʿil : (Ar.) Tılsım

ḥ. o/- Tılsım olmak 6b/12

ḥamīde : (Ar.) Hamid kelimesinin kadını ifade eden, tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli, övülmeye layık

ḥ. 24a/2, 67b/6

ḥāmīle : (Ar.) Karnında yavru bulunan (kadın), gebe, iki canlı

ḥ. o/- Rahminde yavru oluşmak 24b/4, 24b/5

ḥan-dār : (Far.) Han sahibi

ḥ+ ı 58a/8

ḥandān : (Far.) Gülen, şen, neşeli

ḥ.28b/1

ḥ. *it*- Güldürmek, sevindirmek 1b/2

ḥāne- i ḥabāšet : (Ar.) Ev huzursuzluğu

ḥ. + i 31a/9

ḥānuman : (Far.) Ev , Ocak

ḥ.+ ında 43a/1

ḥar : (Far.) Eşek

h. 14b/12

ḥār : (Far.) Diken

ḥ. 67b/4

- h.+ dan 31b/8
- h^vār** : (Far.) Değersiz, itibarsız
- h. 29a/8, 52b/7, 70a/2
- h. *ey/e-* Küçük görmek 25b/11, 28a/11
- h. *o/-* Değersiz olmak 13a/4, 24b/7, 31b/4, 49a/3, 52b/7, 60a/11, 70a/2
- hārāb** : (Ar.) Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş
- h. *ey/e-* Harap duruma getirmek 90a/13, 96b/2
- h. *it-* Harap duruma getirmek 13b/10, 55b/6
- h. *kt/-* Harap duruma getirmek 53a/4
- hārb** : (Ar.) Silâhlı çarpışma, savaş, cenk
- h.+ i 80a/1
- hārc** : (Ar.) Elden çıkarma, sarfetme
- h.+ uñızı 28b/6
- h. *ey/e-* Elden çıkarmak, sarfetmek 35b/13
- h. *it-* Elden çıkarmak, sarfetmek 82b/14
- hāre** : (Far.) Düz renkli, üzerinde dalgalar bulunan eski bir kumaş çeşidi
- h. 88a/13
- hārekāt** : (Ar.) Bir şeyin, bir nesnenin bütününün veya bir kısmının yerini, konumunu yâhut durumunu değiştirmesi, kımıldama, kımıldanma
- h. 91b/15
- h.+ ina 76a/9
- hāreket** : Davranış, davranma
- h. 67a/11
- h. *ey/e-* Yerini ve durumunu değiştirmek 57a/6
- h. *kt/-* Yerini ve durumunu değiştirmek 42b/6
- hārem** : (Ar.) Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm
- h. 66a/15
- h.+ ine 11b/1
- hārgūş** : (Far.) Tavşan
- h. + un 41b/10
- hāric** : (Ar.) Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı
- h.+ dür 12a/11
- h. *o/-* Dışarıda kalmak 24a/4
- hārīm-i bağ** : (Ar.) Yabancılara yasak olan daire

- h.+ da 4b/13
- hārīṣ** : (Ar.) Bir şeyi elde etmek husûsunda aşırı derecede istekli olan, hırslı
- h. 72a/11, 89a/1, 89a/4
- h. *o/-* Hırslı olmak 54a/5
- hārīṣ-nām** : (Ar.+ Far.) Hırslı
- h.14a/7
- hārman** : (Far.) Tahılın saptan ayrılması için düven, makine veya hayvanla yapılan dövme işi.
- h.+ a 48b/6
- hārūnu'r-reşīd** : (763-809) Rey şehrinde doğmuştur. Beşinci ve en tanınmış Abbasi halifesidir
- h. 17a/6
- h.+ üñ 13b/14
- hasan-ı baṣrī** : (642-728) Basralı meşhur sünni müslüman vaiz, ilahiyatçı ve İslam alimidir
- h. 55a/5, 61a/12, 71b/15, 72a/7
- h. + ye 55b/3, 55b/5
- hased** : (Ar.) Başkasında olan bir nîmeti çekememe, kendisine faydası olmadığı halde kıskançlık sebebiyle karşısındakinin sâhip olduğu nîmetten mahrum kalmasını isteme, çekememe
- h. 38a/1
- h. *î/-* Kıskanmak, çekememek 73b/14
- h. *ey/e-* Kıskanmak, çekememek 37b/14
- hasenât** : (Ar.) İnsanların iyiliği için yapılan hayırlı işler, iyilikler
- h.+ ı 38a/1
- h.+ ina 18a/14
- hasene- i a' lā** : (Ar.) Daha iyi iş
- h. 68a/15
- hasret** : (Ar.) Ayrı kalınan veya elden kaçırılan bir şeye karşı duyulan istek, tekrar görme ve kavuşma arzusu, özleyiş, özlem, iştihak
- h. 76b/9
- h. *çek-* Özlemek 11a/15,
- hasta** : (Far.) Sağlığı bozuk olan
- h. *düş-* Hastalanmak 87b/3
- hāṣ** : (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye âit olup başkasında bulunmayan, ona mahsus olan
- h. 6b/9
- hāṣā'il** : (Ar.) Hasletler, huylar, güzel huylar
- h.+ i 4a/1
- h.+ le 46b/14

- h.+ indedür 7b/14
- h̄aşā'îl-i fuẓalā** : (Ar.) Faziletli kişilerin güzel huyları
h.11b/9
- h̄aşā'î- i ḥamīd** : (Ar.) Övülmeye layık güzel huylar
h.+ e 14a/7, 46b/1
h.+ esinden 79a/10
- h̄aşā'îl- i pesendīde** : (Ar.+ Far.) Seçilmiş, beğenilmi huylar
h.18a/5
h.+ dür 77a/14
- h̄aşā'îl-i vesā'îl** : (Ar.) Güzel vesileler
h.11b/5
- ḥasbe'l-neseb** : (Ar.) Soy, sop
h. 12a/7
- h̄aşekī** : (Ar.) Pâdişâhın ve sarayın iç hizmetlerini gören sınıfa mensup kimse
h.+ lerden 15b/13
- h̄āşıl** : (Ar.) Husûle gelen, olan, meydana çıkan
h. 26a/7, 40a/9, 69a/9, 74a/3, 78b/15, 84a/9
h.+ dur 2b/15
h. *it-* Elde etmek, edinmek 47b/3, 48b/13
h. *eyle-* Elde etmek, edinmek 59a/11
h. *kıl-* Meydana getirmek, ortaya çıkarmak 10b/6, 81b/ 7, 81b/13, 86b/9, 88a/15
h. *ol-* Meydana gelmek, ortaya çıkmak 9b/14, 13a/11, 18b/6, 19a/12, 26a/9, 29a/13, 29a/14, 34b/7, 38a/3, 42a/7, 42a/13, 44b/1, 44b/10, 55a/1, 68b/1, 69a/7, 71b/4, 80a/3, 94a/1
- h̄āşılı** : (Ar.) Sonuç olarak
h. 70a/13
- ḥaşım** : (Ar.) Düşman
h.+ ları 92b/13
- ḥaşlet** : (Ar.) Yaratılıştan gelen özellik, huy, tabiat
h. 7b/15, 8b/1, 8b/14, 9a/3 , 9a/7 , 9b/3, 9b/7, 9b/14, 10a/9, 10b/1, 10b/9, 11a/5, 12a/9, 17b/12, 17b/14, 17b/15, 18a/2, 18a/3, 18a/6, 18a/9, 18a/11, 18a/13, 18b/1, 20b/11, 35a/11, 37b/13, 69a/1, 69a/2, 79a/1
h.+ de 65a/10
h + dür 7b/15
h.+ i 17b/11
h + le 58a/4

h.+ ler 7a/11

h + leri 5b/4

hāşlet- i hūb : (Ar.+ Far.) Güzel huy

h. 20b/13

hāşşa : (Ar.) Bir şeye veya bir kimseye mahsus olan, yalnız onda bulunan hal

h. 67b/12

hāşşa- i fazilet : (Ar.) Fazilet halleri

h.14b/7

hāşşa- i beşeriyet : (Ar.) İnsanlık halleri

h.97a/12

hāşem : (Ar.)Bir kimsenin yanında bulunan adamları, mahiyet

h. 54a/9, 54a/14, 90b/15

h.+ ine 18b/10

h. +üñ 65a/4

hāşim- i işfahānī : İsfahanlı haşim

h. 19b/15

hāşmet : (Ar.) İnsanda büyüklük duygusu uyandıran etkili görünüş, gösterişlilik

h.+ ine 56a/1

hāşr : (Ar.) Toplama, bir araya getirme

h. 33a/14

hāşr u neşr : (Ar.) Sıkı ilişki içinde olma

h. + e 33a/14

hātā : (Ar.) Aslına uygun olmayan, doğru olmayan şey; yanlış

h. 31a/13, 68a/4, 70b/2

h.+ ya 68a/8

h.+ yı 5b/11

h. ey/e- Yanlış yapmak 29a/14

hātar : (Ar.) Tehlike, güvensizlik

h. 64a/2

hātar-nāk : (Ar.+ Far.) Tehlikeli, korkulu

h. 64a/9

h.+ dür 37b/10

hātem : Yüzük, üzerinde mühür bulunan yüzük

h. 4b/11

hātır : 1-Bir kimsenin biri üzerindeki , saygılı etkisi, itibar

h.+ ı 15b/12, 35a/10

h.+ um 82a/15

h.+ uma 50a/4

2- Gönül, duygu, his

h. 61b/13

3- Yardımcı eylem

h. *ey/e-* Düşünmek 53b/10

h.+ a *ge/-* Akla gelmek 70a/12

h.+uma *ge/-* Akla gelmek 61a/11

hâfır -ı vefâ : (Ar.) Vefalı saygı

h.+ dur 19a/7

hâfîb- i hıttâ-i dehân : (Ar.+ Ar.+ Far.) Ülkenin güzel söz söyleyen kişisi

h+dur 4a/3

hâtif -i ğayb î : (Ar.) Gayp meleği

h. 4a/13

hâtime- i bâb : (Ar.) Bölüm sonu, son bölüm

h. 18b/4

hâtm- i bâb-ı hikâyet : (Ar.) Hikayenin son bölümü, sonu

h. 11a/8

havâdis : (Ar.) Olup biten vak'alar, hâdiseler, olaylar

h. 30b/1

havâle : (Ar.) Bir işi, bir şeyi başkasına devretme, başkasının sorumluluğuna bırakma

h. *ey/e-* Devretmek 40a/14, 40b/4

havâric -i ' arab : (Ar.) Arap asiler

h. + dan 71b/7

havâş : (Ar.) Bir toplumda okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri gelenler, seçkin sınıf

h. 13a/14, 54b/8, 67b/13

h. + sına 94b/15

havf : (Ar.) Korku

h. 18b/11, 32b/8

h.+ da 8a/2

h. + ı 35b/9

h. *it-* Korkmak 8a/8, 8a/10, 39b/1

h. *ey/e-* Korkmak 8a/5, 8a/14, 8a/15, 79b/1

h. *ol-* Korkuya kapılmak 35b/9

ḥayā : (Ar.) Utanma, sıkılma, utanç, ar, nâmus, edep

ḥ. 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/15

ḥ.+ dur 77b/6

ḥ.+ dur 79b/8

ḥ *it-* Utanmak 4a/15

ḥayāsızlık : Utanmaz, sıkılmaz, edepsiz

ḥ. 31b/7

ḥayāt : (Ar.) Canlı olma, dirilik

ḥ. 3b/9, 84a/8, 93a/4

ḥ.+ in 60b/13

ḥayāt-ı cāvīdān : (Ar.) Kalıcı hayat

ḥ.+ ı 60a/6

ḥaylī : (Ar.) Oldukça fazla, çokça, epey

ḥ. 59a/7

ḥayr : (Ar.) Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş

ḥ. 11a/12, 33b/3, 36b/12, 41b/4, 47a/13, 47b/1, 56b/10, 76b/8, 77b/9, 82b/3, 94a/10

ḥ.+ a 49b/5

ḥ.+ la 93b/12

ḥ. *bul-* Fayda bulmak 94a/10

ḥ. *eyle-* Fayda sağlamak 32b/12, 83a/1

ḥ. *gör-* Fayda görmek 93b/12

ḥ. *it-* Fayda sağlamak 94a/8

ḥ. *ol-* Fayda sağlanmak 60a/15, 94a/8

ḥayrān : (Ar.) Bir kimse veya bir şey karşısında hayranlık duyan, onu çok beğenen, çok takdir eden kimse

ḥ. *ol-* Beğenmek 76a/9

ḥ. *ka-* Çok beğenmek 96a/7

ḥayvan : (Ar.) Hareket edip yer değiştirebilme yeteneği olan canlı varlık

ḥ. 14b/13

ḥaz : (Ar.) Bir şeyin insana verdiği hoş giden tatlı duygu, zevk

ḥ. *it-* Hoşlanmak 24a/5

ḥazā'in : (Ar.) Hazinesinin çoğul şekli

ḥ. 91a/11

ḥ.+ üm 91a/3

ḥazāne-i pādīšāh : (Ar.+ Far.) Padişahın hazinesi

- h.+ dan 82a/9
- hazer** : (Ar.) Sakınma, çekinme
- h. 28b/13, 29b/7
- h. *it*-Sakınmak 28b/8, 39b/1, 40b/7, 90a/3
- h. *ey/e*- Çekinmek 38b/2, 51a/6
- hâzır** : (Ar.) Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan
- h. 71a/7
- h. bulun- Bizzat bulunmak 31b/13, 61a/10
- h. *kıl*- Hazır duruma getirmek 24b/1
- h. *ol*- Hazır durumda bulunmak 45a/14, 91a/9, 92a/5
- hâzin** : (Ar.) Hazine muhafızı, hazinedar
- h. 26b/12, 26b/13, 26b/14, 27a/6
- h.+ i 26b/11
- hazîne** : (Ar.) Toplu halde bulunan altın, gümüş, mücevher, para
- h. + den 82a/5
- hazîne-i ‘âmîre** : (Ar.) Devlete ait hazine
- h.+ sine 61a/2
- h.+ye 58b/1
- hazîne-i pâdişâh** : (Ar.+ Far.) Padişah hazinesi
- h.+ dur 58b/2
- hazîz** : (Ar.) En aşağı en alçak yer
- h. 55b/12
- hazm** : (Ar.) Sindirme
- h. *ey/e*- Sindirmek 73b/5
- hazm** : (Ar.) Dikkat, ihtiyat, basiret
- h. *kıl*- Dikkatli yapmak 88b/14
- hazret** : (Ar.) Şahıs veya kutsal sayılan varlık isimlerinin başına getirilip Farsça isim tamlaması şeklinde kullanılır ve saygı ifade eder
- h.+ den 3a/14
- h.+ i 33a/12
- h.+ ini 5b/9
- h.+ leri 21b/3, 22a/3, 27b/13, 33a/10, 33b/1, 36a/11, 36b/14, 37a/3, 41a/1, 44b/14, 45a/11, 46b/10, 47a/1, 49b/6, 52a/8, 61b/14, 67b/15, 68a/9, 71b/15, 72a/1, 73b/14, 84a/12
- h.+ lerine 18a/10, 31b/2
- h.+ lerinüñ 41a/4, 51b/1, 51b/11

ḥazret-i ebū ḥanīfe : (699-767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusudur

ḥ. 78a/11

ḥazret-i ḥakḫ : Allah

ḥ. 11b/11

ḥ.+ a 22a/12, 53a/3

ḥazret-i ḥātemü'n-nebi : Hz. Muhammed

ḥ.+ine 2b/4

ḥazret -i ḥüseyn : (626-680) Hazreti Hüseyin

ḥ. 73b/1, 73b/4, 73b/6, 73b/7

ḥ. + üñ 73b/3

ḥazret-i imām : (626-680) Hazreti Hüseyin

ḥ. 78a/3

ḥazret-i izzet : Allah

ḥ. + den 8a/1

ḥazret-i mūsī : Hazreti Musa

ḥ. + ye 75b/6

ḥazret -i peygamber : (Ar.+ Far.) Hazret-i Muhammed

ḥ. 8a/2

ḥazret-i rabbü'l- erbāb : (Ar.) Hz.Allah

r. + uñ 33a/13

ḥazret-i risālet : (Ar.) Hazret-i Muhammed

ḥ. + den 58a/1, 77a/9

ḥ. +e 56a/4, 68b/2

ḥ. + ile 72a/6

ḥazret-i rubübıyyet : (Ar.) Tanrılık, rab olma durumu

ḥ. +i 68b/3

ḥazret-i seyyidü'l-mürselin : (Ar.) Hazret-i Muhammed

ḥ.43b/2, 61a/11

hebā : (Ar.) Boşa gitme, ziyan olma

h. o/- Boşa gitmek 18b/15, 69b/8

hebā'en menşürā : (Ar.) Boşa gitmiş, boşuna harcanmış

h. eyle/- Ziyan etmek, boşa harcamak 35b/3

hedıyye : (Ar.) Sevgi veya saygı ifâdesi olarak karşılıksız verilen şey, armağan

h. 23b/8

hediy-e-i sühan : (Ar.) Sözüün hediyesi

h. + dur 23b/7

hekîmâ güftend : (Far.) Akıllı, derin düşünceli, hükümleri sağlam hekimler dediler

h. 34b/1

helāk : (Ar.) Ölme, mahvolma, yok olma

h. 20a/14, 96a/13

h.+ ine 63a/5

h. *ey/e-* Mahvetmek, yok etmek 25a/9, 92b/7

h. *o/-* Mahvolmak, yok olmak 95b/1, 95b/8, 96a/14

helāk- i cismānī : (Ar.) Vücudun helak olması

h. + dūr 20a/9

helāl : (Ar.) Dînin yasaklamadığı (şey, hareket ve davranış)

h. 70a/9

helāl-hār : (Ar.+ Far.) Helal yiyen

h.46a/3

hem : (Far.) Kullanıldığı cümleye “üstelik, bir de, şu da var ki, zâten” mânâları katarak anlamı kuvvetlendirir

h. 6a/14, 7a/2, 7b/2, 48b/12, 49a/11, 61b/12, 61b/13, 79b/1, 80a/11

hem-dem : (Far.) Birlikte bulunan, samîmî

h. *it-* Arkadaş olmak 22a/10

hem- nişîn : (Far.) Beraber oturulup kalkılan arkadaş

h. + den 46b/4

h. +i 74b/2

hem-rāh : (Far.) Yol arkadaşı, yoldaş

h. 93a/3

hem-rāz : (Far.) Sırdaş, dost

h. 30a/9

h.+ ıdur 7a/11

h. + ı 6a/15

hem- sāye : (Far.) Komşu

h.43b/3

h. + lerinden 43b/6

h. + den 43b/4

hem-saye- i ‘ālī : (Far.+Far.+Ar.) Değerli komşu

h. 20a/4

hemān : (Far.) Derhal, çabucak, hiç vakit geçirmeden

h. 8b/8, 16a/3, 16b/5, 18a/12, 22b/4, 24a/2, 24a/6, 24b/3, 33b/15, 48b/6, 54a/12, 64b/9, 70a/12, 71a/1, 74b/12, 78a/6, 78b/14, 83b/7, 84a/15, 91b/1

hemānā : (Far.) Tam, tamamen, aynen, tıpkı

h. 44a/7, 65a/2, 65a/7, 9a/13

hemçü : (Far.) Gibi

h. 40b/12, 43b/1

heme : (Far.) Bütün, hep, cümle

h. 33b/13

hemīn : (Far.) Yerine göre, ancak, hemen, her zaman

h. 15a/6, 27b/3, 43a/7, 68a/8, 74a/2, 80b/7, 90b/2

hemīše : (Far.) Dâima, her zaman

h. 7a/8, 31a/11, 60a/15, 62b/7, 66b/12, 67b/2, 69a/2, 72a/11, 81b/484a/4, 85a/14, 89b/6, 93b/1, 93b/13

hengām : (Far.) Vakıt, zaman, mevsim

h.+ ında 13b/6

hengām-ı hoşnūd : (Far.) Memnun olma durumu

h. + da 60a/1

hengām-ı kīn : (Far.) Öç zamanı

h. + e 41a/8

hengām-ı miḥnet : (Far.+ Ar.) Mihnet zamanı

h. + dūr 14a/6

henūz : (Far.) Daha şimdi, yeni

h. 17b/2, 28a/6, 55b/10, 89b/7

hep : (Far.) Her zaman, dâima

h. 6b/9, 65b/8, 75a/7

her : (Far.) Her

h. 2a/8, 6b/12, 7a/7, 7a/10, 7b/3, 9a/7, 9a/15, 9b/2, 9b/5, 9b/11, 10a/12, 11a/1, 11b/3, 12b/13, 13a/4, 13b/6, 14a/12, 14b/2, 14b/7, 15a/7, 16b/10, 17b/9, 18a/10, 20a/12, 21b/4, 22a/7, 22a/8, 23a/2, 24a/1, 24b/8, 25a/6, 26a/6, 26b/8, 27b/11, 28a/12, 31a/7, 31a/12, 31a/13, 33b/6, 34a/9, 34a/14, 34b/11, 40a/1, 40b/14, 42b/2, 44a/9, 44b/8, 46b/5, 46b/8, 49a/14, 50b/3, 50b/4, 50b/5, 50b/15, 51b/10, 52a/15, 52b/4, 53a/8, 53a/11, 53b/1, 54a/10, 55b/14, 56b/9, 56b/12, 57a/13, 58b/9, 59a/8, 59a/10, 59a/11, 60a/3, 60a/14, 63b/2, 63b/4, 65a/10, 66a/3,

66b/8, 67a/7, 68b/13, 68b/14, 69a/3, 70a/6, 70a/14, 71b/13, 73b/12, 75a/14, 75b/9, 76b/4, 77b/9, 79b/7, 79b/15, 83a/8, 85a/6, 86b/3, 86b/11, 87b/10, 90a/1, 90a/3, 91a/1

her bir : (Far. + T.) Her bir, ayrı ayrı

h.+ üñiz 95a/8

her biri : (Far. + T.) Her biri, ayrı ayrı

h. 2b/7, 27b/6, 91a/2,

her-bār : (Far.) Her defa, daima

h. 27b/3, 44a/13, 64b/8

her-dem : (Far.) Her zaman, her an

h. 4b/7, 11b/7, 30a/7, 33b/9

her- gāh : (Far.) Her vakit, daima

h. 7a/13, 19b/6, 39b/7, 41a/5, 54b/4, 54b/11, 64b/8

her kaçan : (Far.+T.) Ne vakit, ne zaman ki

h. 63b/4, 68b/14

her kaçan ki : (Far.+T.+ Far.) Ne vakit, ne zaman ki

h. 11b/3, 34b/11

her kaçan kim : (Far.+T.) Ne vakit, ne zaman ki

h. 40b/14

her kaçkı : (Far. + T.) Her hangi

h. 45b/11

her ki : (Far.) Her kim sözünün eskiden kullanılan şekli

h. 20b/2

her kim : (Far. + T.) Hangi, kimse ki

h. 6b/10, 8a/7, 8a/10, 8a/13, 8a/15, 8b/8, 8b/11, 9a/5, 10b/4, 10b/11, 10b/13, 14b/14, 15b/4, 17b/10, 24b/12, 31a/3, 31a/4, 31a/9, 32a/6, 32a/12, 35b/9, 46b/6, 48a/8, 50b/7, 58b/9, 61b/11, 61b/15, 62a/3, 68a/6, 68a/7, 69a/6, 69a/15, 73a/3, 73a/5, 73a/7, 76b/5, 76b/8, 76b/9, 76b/11, 78b/4, 78b/7, 78b/9, 80b/14, 80b/15, 81b/1, 83b/10

h. +de 10a/1, 10a/7, 10a/13, 32b/8, 51a/8, 69a/1, 79a/1, 81a/4, 81a/14, 81b/1, 83b/10, 84a/7, 97b/6

h. +e 10b/7, 33b/3

h. + i 38b/14, 39b/14

h. + ün 8b/9, 8b/11, 32a/8, 50b/9

her kimse : (Far. + T.) Hangi, kimse ki

h. 12a/9, 31a/5, 31a/9, 31a/10

h. + de 10a/4

h. + nün 97b/5

her kişi : (Far. + T.) Herkes

h. 7b/4, 7b/5, 66a/14, 86a/4

h. + ye 21b/2, 51a/9, 56a/15, 59b/7

her ne : (Far. + T.) Hangi, hangi Şey ki

h. 7b/8, 23a/1, 29a/1, 30b/11, 30b/12, 43a/1, 44b/9, 49b/7, 54a/2, 55b/4, 69a/7

her ne ise : (Far.+T.) Her neyse

h. 28b/9, 43a/1

her ne değli : (Far. + T.) Her ne kadar

h. 13a/1, 19a/1, 30b/6, 30b/10, 33b/4, 38b/14, 39a/7, 57b/5, 63b/15, 66b/6, 84a/7, 89a/10

her zaman : (Far. + T.) Her an

h. 12b/5

herhâlde : Ne yapıp yapıp, mutlaka

h. 38a/13, 80b/11

herâyine : (Far.) Mutlaka, elbette

h. 8b/10, 91b/5

hergiz : (Far.) Asla, kat'iyen, hiçbir vakit, hiçbir Şekilde

h. 6b/13, 11a/15, 12a/2, 12a/9, 12a/13, 14a/13, 19a/12, 20b/9, 21a/10, 26b/3, 26b/9, 28a/10, 32a/13, 32b/8, 34a/4 , 35b/5, 39a/5, 39a/6, 39a/14, 41b/3, 44a/15, 50b/9, 50b/10, 50b/11, 51a/12, 54a/2, 60a/11, 69a/8, 73a/1, 76b/15, 81a/14, 82a/5, 83b/10, 88a/5, 88a/10, 88b/14, 91a/5

herkes : (Far.) Kim varsa hepsi, mevcut olan bütun insanlar

h.29a/8

h.+ de 35a/11

h. +e 21a/9

hermes : Çeşitli kùltùrlerde değişik isimlerle anılan mitolojik veya yarı mitolojik Şahsiyet

h. 81b/8

herze : (Far.) Boş, abes, beyhùde söz, hezeyan

h. 79b/10

hevâ : (Far.) İstek, arzu, heves, meyi

h. 88b/3, 88b/5, 89a/7

h.+ dan 64a/3

h.+ sı 8b/11

h.+ sina 8b/6, 8b/9, 58a/12,

h.+ sında 86a/8

h.+ ya 8b/3, 13a/7, 46b/8,

hevā- 1 nef̄s : (Far.+ Ar.) Nefsin istekleri

h. + e 8b/1

hevā-dār : (Far.) Hevesli, meyilli (kimse), âşık, tutkun

h.+ ları 10a/2

h. *o/-* Hevesli olmak 86a/8

heves : (Ar.) İstek, arzu, meyil

h. *kı/-* İstekli olmak 50a/12, 50a/13, 97a/7

hevl : (Ar.) Korku

h.2a/13

hebet : (Ar.) İnsanda korku ve saygı duygusu uyandıran etkili görünüş, ululuk, azamet

h. 4a/9, 8a/8

h.+ inden 63b/11

heyūlā : (Ar.) Ürkütücü hayal, ürkütücü hayâlî şey

h. 3b/14

hezār : (Far.) Bin

h. 34b/1, 82a/6, 92a/15

hezīmet : (Ar.) Büyük ve kesin mağlûbiyet, bozgun, yenilgi

h. 56b/7

h.+ dūr 68a/12

hezl : (Ar.) Şaka, latîfe, mizah

h. 56a/13

hezeyān : (Ar.) Saçma sapan konuşma, saçmalama

h. 79b/10

ḥıffet : (Ar.) Hafiflik

ḥ.+ e 94b/13

ḥıfz : (Ar.) Koruma, saklama, muhâfaza etme

ḥ. *it-* Korumak 59a/9

ḥıfz- 1 lisān : (Ar.) Konuşmama

ḥ. + ındadur 25a/11

ḥıfz- 1 zebān : (Ar.+ Far.) Dili koruma

ḥ. *ey/e-* Dili korumak 32b/13

ḥıkd : (Ar.) Gizli düşmanlık, öc alma arzusu, kin

ḥ. *ey/e-* Öc almak 37b/14

hulāf : (Ar.) Ters, karşı

h.+ ın 42a/6

h. +ınca 83a/9

h. *eyle-* Zıtlaşmak 56a/14

h. *ol-* Zıt olmak 54a/3

hulāf-ı emr : (Ar.) Emre aykırı

h. 16b/9

hulāf-ı müte‘ārif : (Ar.) Herkesçe bilinenin tersi

h. *ol-* Herkesçe bilinenin tersi olmak 38a/8

hulāf -ı şer‘ -i şerīf : (Ar.) Şeriata zıt, aykırı

h. 38a/7

hulāf-ı vākı‘ : (Ar.) Olayın zıddına

h. 94b/10

hulāfet : (Ar.) Bir kimseye halef olmak ve onun yerine geçmek

h.+ idür 51b/1

hulāfet-i iblīs : (Ar.) Şeytanın arkasından gelenler

h.+ dür 51b/4

hul‘ at -i saltanat : (Ar.) Saltanat elbisesi

h. 51b/5

hulkat : (Ar.) Yaratma, yaratılma, yaratılış

h. 97a/12

hured : (Ar.) Akıl

h. 7a/8, 7b/11

h.+ üñ 7a/7

hured-i hırdevāt : (Ar.) Akıl kilidi

h.+ ladur 6a/3

hured- mend : (Ar.+ Far.) Akıllı

h. 12b/13, 89a/2

h. *it-* Akıllıca davranmak 7b/1, 80a/4

h.- *ol-* Akla ve akıllı bir kimseye yakışır tarzda olmak 57a/3

hırş : (Ar.) Bir şeyi elde etmek için duyulan, önüne geçilmez derecede kuvvetli istek

h. 5b/2, 84a/6, 85a/13, 85a/15, 85b/7, 85b/10, 87a/8, 88b/3, 88b/4, 88b/5, 89a/7, 89a/11, 93b/13

hıssat : (Ar.) Hasıslık, cimrilik, pintilik

h. + i 46a/10

hışm : (Ar.) Öfke, kızgınlık

h. 34b/14, 54a/10, 60a/2, 62b/2, 62b/10, 62b/12, 64b/14, 66b/7, 69b/1, 70b/13

h.+ ı 73b/5

h. *it-* Öfkelenmek 13b/8, 34b/14,

h. *eyle-* Öfkelenmek 21a/13, 62b/13

hışm-nāk : (Ar.+ Far.) Öfkeli,kızgın

h. 40a/11, 67a/2

hıttā-i baġdād : (Ar.) Bağdat şehri

h.+ dan 13b/8

hıttā-i memleket : (Ar.) Memleket diyarı

h.55a/2

hıttā-i sipāhān : (Ar.+ Far.) Askerlerin ülkesi

h.+ dan 55a/9

hızāne : (Ar.) Hazîne

h. 94a/4

h.+ ından 82b/13

hızr : (Ar.) Âbıhayat içtiği için ölümsüzlüğe erdiğine, bereketi temsil ettiğine ve kul sıkıştığında imdādına yetiştiğine inanılan, bir görüşe göre peygamber, bir görüşe göre velî olan zat

h. 94a/1

hicāb : (Ar.) Utanma, sıkılma, mahcûbiyet

h.+ ın 91b/9

h.+ ına 94b/15

hiç : (Far.) Olumsuz cümlelerde ve soru cümlelerinde anlamı kuvvetlendirir, kat'iyen, asla

h. 19a/11, 19b/12, 47a/5, 47b/5, 56a/8, 56b/6, 77b/12, 84b/5, 86b/11, 90a/9, 94b/3

hiçbir : (Far.+ T.) Olumsuz cümlelerde ismin başına getirildiği zaman o cinsten olan şeylerden birinin bile cümlede verilen hükmün dışında kalmadığını, bu hükmün o şeyin bütününe âit olduğunu anlatır

h. 9a/11, 9b/10, 19b/12, 20b/3, 22a/4, 32a/3, 32a/7, 33a/4, 37a/13, 38b/1, 51a/12, 53b/11, 56b/8, 62a/10, 62b/2, 62b/7, 62b/9, 65b/1, 66a/7, 68a/15, 70a/9, 75a/1, 77b/12, 78a/12, 92a/1, 92b/8, 92b/11, 95a/3, 95a/11

hiçbiri : (Far.+ T.) Hiçbiri

h.+ yle 85b/7

hikāyet : (Ar.) Hikāye

h. 8b/4, 11a/9, 13a/6, 13b/7, 15a/9, 17a/5, 24a/8, 24b/3, 25a/11, 26a/15, 26b/10, 29b/2, 31b/9, 36b/4, 42b/1, 42b/13, 49b/15, 50a/11, 52b/10, 53a/1, 53a/13, 53b/7, 55a/3, 56a/9, 58a/13,

59a/6, 60a/10, 60b/1, 61a/8, 65a/12, 70b/6, 71b/4, 71b/6, 71b/15, 73a/15, 75b/1, 76a/1,
77b/13, 79a/9, 81b/15, 84b/8, 87a/15, 89b/13, 90b/4,

h.+ den 44a/11

h.+ i 24b/2

h. *it-* Hikaye söylemek 42b/1, 60b/12, 70b/6

hikāyet- i keyhüsrev : (Ar.) Keyhüsrevin hikayesi

h. 94a/11

hikmet : (Ar.) Cenâb-ı hakk'ın her şeyi yerli yerince yaratma, her şeyi lââyık olduğu yere koyma sırrı, âlemin insanlar tarafından anlaşılamayan gizli amacı

h. 5a/9, 92a/2

h.+ de 27b/4

h.+ dür 12b/9

h.+ inden 95b/14

hıl' at : (Ar.) Pâdişahlar ve vezirler tarafından birine iltifat veya mükâfat olarak giydirilen, kürklü veya işlemeli kıymetli kaftan

h. 14b/1

hıl' at-i pesendide : (Ar.+ Far.) Seçilmiş kaftan

h. 11b/10

hîle : (Ar.) Bir kimseyi aldatmak, kandırmak amacıyla yapılan tertip, düzen

h. 38b/6, 42b/7

hilm : (Ar.) Yumuşak huyluluk

h. 4a/10

hilye-i dāniş : (Ar.+ Far.) Bilgi süsü

h. 33b/4

hilye-i 'ulüm : (Ar.) Bilim süsü

h. 12a/10

himāyet : (Ar.) Himāye

h.+ den 51b/3

himmet : (Ar.) Çalışma, gayret, emek

h. 84a/10

hindî : Hintle, Hindistan'la ilgili

h.+ ler 49b/12, 75a/6, 79a/1

hindîli : Hintle, Hindistan'la ilgili olma durumu

h. 14b/9

hñlik : (Ar.) Kurnazlık

h. 65b/11

hirmān : (Ar.) Nasipsizlik, mahrûmiyet

h. 86b/12

hisset : (Ar.) Hasislik, cimrilik, pintilik

h. + e 46a/6

hişār : (Ar.) Bir yerin korunması için yapılan yüksek duvarlı, kuleli, bâzan etrâfı hendeklerle çevrili küçük kale

h. 60a/15, 84b/10

hişām : (691-743) Şam'da doğmuştur. Onuncu Emevi halifesidir

h.53b/3

hişām bin 'abdū'l-melik mervān : (691-743) Şam'da doğmuştur. Onuncu Emevi halifesidir

h.53a/12

hiṭāb : (Ar.) Sözü bir kimseye yöneltildiğini anlatmak için kullanılan seslenme sözü

h.+ uḡda 44b/3

h. *it-* Seslenmek 16a/8, 94b/15

hiṭāb -ı vācibū't ta'zīm : (Ar.) Ululama gerektiren seslenme sözü

h.3a/11

hiżmet : (Ar.) Birinin işini görme, başkalarına âit yapılması gereken günlük işleri yapma:

h. 17a/5, 17b/3, 66b/14

h.+ de 63a/5, 63a/6

h.+ e 18b/10, 56a/15

h.+ i 50a/9

h.+ inde 15a/13, 25a/15, 51b/11, 62a/9, 63b/6, 66a/11, 90b/6

h.+ ine 16a/7, 16a/13, 16a/14, 50a/8, 62a/14, 78a/14, 94b/12

h.+ ini 63b/2

h.+ üḡ 13a/9

h.+ üḡde 75a/1

h. *eyle-* İş görmek, çalışmak 17a/12, 61b/8

h. *it-* İş görmek, çalışmak 4b/5, 18b/10, 48b/8, 64a/7, 64a/11, 64b/11, 66b/14, 67a/1, 87b/14, 87b/15, 88a/3

h. *kl-* İş görmek, çalışmak 61b/10, 61b/12, 66a/14

h.+ de *o/-* Gereken her şeyi yapmaya hazır olmak 63b/10

h. *o/-* Gereken her şeyi yapmaya hazır olmak 62a/9

hiżmet-kār : (Ar.+ Far.) Hizmet eden kimse, hizmetçi

h. 17a/12, 54a/14, 64b/13, 66b/5, 67a/10

h.+ a 25b/3, 64a/14

h.+ dur 66b/9

h.+ enüñ 64a/11

h.+ ı 64a/13

h.+ ları 63a/9

h.+ larundan 55b/8

h. dururdu 17a/11, 25a/15

hōd : (Far.) Kendi, bizzat

h. 6a/9

hōdbirlik : Bencillik

h.+ le 29a/14

hōr : (Far.) Değersiz, bayağı, hakir

h. +sun 64a/6

hōş : (Far.) Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif

h. 4a/3, 12b/6, 19b/6, 34a/9, 49a/10, 51a/1, 54a/11, 59b/7, 59b/12, 59b/15, 60b/7, 72b/2, 75a/14, 77b/7, 78b/7, 84a/5, 86b/5, 86b/13, 94a/7

hōş *ge/-* 16b/8, 22b/6, 59b/15, 86b/5,

hōş *gör-* 75a/14

hōşlık : Hoşluk, hoş olma durumu

h.+ ıyla 43b/10

hōşnūd : (Far.) Bir kimseden veya bir halden memnun durumda olan

h. 40a/2, 53b/6

h.+ la 38a/10

h. *it-* Memnun etmek, gönlünü hoş etmek 92b/13, 92b/14

h. *ey/-* 5 Memnun etmek, gönlünü hoş etmek 53b/10

h. *o/-* Memnun olmak, gönlü hoş olmak 40a/2, 53b/9, 53b/14

hōşter : (Far.) Daha latif, daha hoş

h.+ dür 32b/7

hū-pezīr : (Far.) Huy kabul eden, huy kapan

h.- *pezīr o/-* Huy kapmak 22a/10

hūb : (Far.) Güzel

h. 10a/7, 18b/2, 20b/11, 25b/4, 30b/13, 37b/13, 59b/11, 67b/12, 69b/10, 73a/11, 75a/6, 80b/9, 88a/14

h.- ı 97a/7

h.+ dur 47a/11, 63b/5

- h. o/- Güzel olmak 31a/3
- hüb-ı ahvāl** : (Far.+ Ar.) Güzel haller
h.+ sin 90a/5
- hüb-dāniş** : (Far.) Güzel bilgi
h. + den 12a/8
- hüb- ı dil-bend** : (Far.) Gönül bağlayan güzel
h. 77b/9
- hüb-girdār** : (Far.) Güzel iş
h.22b/10
h.o/- Güzel iş olmak 66b/15
- hüb- nejad** : (Far.) Güzel soylu
h. 77b/11
- hüb- nihād** : (Far.) Güzel huylu
h. 97a/13
- hüb- rengin** : (Far.) Güzel renkli
h. 6a/10
- hüb- suhan** : (Far.) Güzel sözlü
h. 39b/5
- hubūr** : (Ar.) Aşırı sevinç, sürur
h. 67b/14
- hud'a** : (Ar.) Hile, oyun, düzen
h.38b/6
- hudā** : (Far.) Allah
h. 36a/1, 66a/1, 76a/7
h.+ nuş 42a/5
h.+ ya 76a/3
h.+ yı 27a/2
- hudā-ı 'azze ve celle** : (Far.+ Ar.) Allah
h. 5b/15, 8a/10, 8b/2, 35b/10, 56a/4, 61a/6, 72b/11
- hudā-ı 'azze haqq celle celāluhu** : (Far.+ Ar.+ Ar.+ Ar.) Allah
h.23b/13
- hudā-ı 'izz ü 'alā** : (Far.+ Ar.+ Ar.) Yüce, ulu Allah
h.5b/15
- hudā-ı pāk** : (Far.) Allah
h.- + den 35b/8
- hudā-ı rabbü'l'izzet hazretleri** : (Far.+ Ar.+ Ar.+ Ar.) Allah

h. 36b/10

hüdâ- 1 te' âlî : (Far.+ Ar.) Allah

h. 7b/7, 16a/13, 25a/2, 44b/14, 51a/15

h.- + den 82b/11

hüdâsız : Allahsız

h. 7a/2

hüdâvend : (Far.) Allah

h. 62a/12, 65b/7

hufte : (Far.)Uyumuş, yatmış, uykuda

h. 89b/5

hükemâ : (Ar.) Hakimler, filozoflar

h. 6b/9, 7b/3, 9a/2, 20a/11, 20b/10, 23b/1, 25a/4, 32b/3, 32b/11, 38b/5, 65a/8, 66b/8, 67a/10,
74a/8, 76b/3, 80a/15, 87a/6, 97b/6

h.+ dan 53a/2, 92a/4

hükemâ- 1 fâris : (Ar.) Fars alimleri, filozofları

h. 56b/11, 70a/11

hükemâ-1 hindî : (Ar.) Hintli filozoflar

h. 48a/9

hükemâ-1 yünân : (Ar.) Yunan filozofları

h. 8b/7, 20a/6, 38a/4, 54b/10, 85a/7

hukûk : (Ar.) Haklar

h. 33a/6, 35b/12

h.+ in 37a/8

hulâşa : (Ar.) Sözüün kısası, sonuç olarak

h. + sını 62b/1

hulefâ-1 'izâm : (Ar.) Ulu ve yüce halifeler

h. + dandur 53a/14

hulk : (Ar.) Doğuştan olan huy, yaratılış

h.+ dan 80a/5, 80a/6

h.+ ı 78b/4

h.+ la 46a/7

hullân : (Ar.) Sâdik dostlar

h. 10a/8

humâyün : (Far.) Kutlu, mübarek, saadetli

h. o/- Mübarek olmak 47a/7

hurmā : (Far.) Hurma ağacının tatlı, besleyici, etli meyvesi

h. 24a/3, 69b/11

hurmā-ı nāresīde : (Far.) Olgunlaşmamış hurma

h. + ye 24a/6

hürmet : (Ar.) İtinâ gösterme duygusu, saygı

h.+ ini 63a/3

h.+ i 15b/11

h. *it-* Saygı göstermek 5a/13

h. *ey/e-* Saygı göstermek 17a/14, 46a/13

h. *kt/-* Saygı göstermek 15b/15

hürmetlü : Saygılı

h. *ey/e-* Saygı göstermek, saymak 49b/15

h. *o/-* Saygılı olmak 13a/6

hurrem : (Far.) Sevinçli, şen, gönül açıcı

h. *o/-* Sevinçli olmak 83b/11

hürşid-i cevzā : (Far.) Güneşin mayıs ayındaki hali

h. + dan 4b/5

husrān : (Ar.) Zarar, ziyan

h.+ dur 73a/10

husrev : (Far.) Hükümdar, şah, pâdişah

h. 71a/7, 71a/10

h.+ e 70b/4, 71a/4

h.+ üñ 70b/6, 70b/12, 70b/13, 77b/6

huşemā : (Ar.) Hasımlar, düşmanlar

h. 16a/4

huşül : (Ar.) Hâsıl olma, peydâ olma

h.+ i 45a/6

h.+ ine 5b/8

huşül-i emniyet : (Ar.) Emniyetli olma

h. 3b/12

huşümet : (Ar.) Hasımlık, düşmanlık

h. 41a/11

h. *kt/-* Düşmanlık göstermek 63a/11

huşuş : (Ar.) Bir kişi veya şahsa mahsus bulunma

h.+ da 8a/5

h.+ ında 62a/8

h.+ uña 41b/4

huşūşā : (Ar.) Bilhassa, hakikaten,özellikle

h. 36b/13, 37b/2, 38a/7, 38a/8, 45b/8, 63b/5

huşū^c : (Ar.) Alçak gönüllülük gösterme, tevazu

h. + la 63a/1

huşūnet : (Ar.) Kırıcılık, kabalık, sertlik

h. 44b/11

h. *it-* Kabalık yapmak 42a/10

huşbe : (Ar.) Dîni konuşma

h. 4a/14, 29b/5, 29b/5, 84b/11

h.+ de 29b/6, 84b/11

huşūr : (Ar.) (Hatıra) Gelme, (zihne, fikre) doğma

h. *it-* Hatıra gelmek 50a/4

hūy : (Far.) Doğuştan olan tabiat, yaratılış, mizaç

h. 63a/7 ,67a/7, 78b/7, 78b/8, 78b/9, 78b/13, 79b/11, 80a/10, 80b/7, 80b/8

h.+ dan 35b/1

h.+ dur 6a/14

h.+ ı 79a/9

h. *ey/e-* 78b/9

hūy-ı bed : (Far.) Kötü huylu

h. 5a/15, 46a/4, 77b/7

h.+ iyle 77b/9

hūy-ı nîk : (Far.) Güzel huylu

h. 5a/15, 78b/15

hūy-ı pākîze : (Far.) Temiz huylu

h. + ye 80b/8

hūy - ı zîbā : (Far.) Güzel huylu

h. *o/-* Güzel huylu olmak 79a/8

hūylu : Huyu çetin olan, hırçın

h. *o/-* Hırçın olmak 80b/1, 80b/2

huşū^c : (Ar.) Alçak gönüllülük, tevâzu.

h. 63a/1

huşūr : (Ar.) 1- İç rahatlığı, halinden memnun olma

h. 16a/6, 82b/15, 97b/9

2- Önemli bir makamın veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer

h.+ ina 14a/1, 16a/4, 16b/1

h.+ ında 27a/4, 36a/7, 62b/11, 62b/12, 63a/10, 63b/5

hüzür-i nefis : (Ar.) Nefsin huzuru

h.+ ini 78b/10

hüccetleş- : Delil getirmek

h.- megi 87b/12

h.- meye 63a/2

h.- üp 62b/8

hüdāvendān-ı fütüvvet : (Far.+ Ar.) Cömert, eli açık olanlar

h. o/- Cömert hükümdar olmak 31b/7

hüdāvend-i māl : (Far.+ Ar.) Mal sahipleri

h 18b/12

hüküm : (Ar.) Hâkimiyet

h. 52a/4, 54a/1, 97a/11

h. + i 66b/8

h. *it*- Hükmetmek 55b/4

h. *ey/e*- Hükmetmek 71a/2, 71a/7

hüküm -i cihān : (Ar.+ Far.) Cihan hakimiyeti

h.4b/15

hüküm-i kazā : (Ar.) Kaza ile ilgili hüküm

h. 15a/15

hüküm-i mü'eyyid : (Ar.) Sağlam hüküm

h.+ i71a/5

hüküm-i şamedāniye : (Ar.) Gücü ve yüceliği sonsuz olan Allah'ın hükmü

h. 25a/6

hüküm- i yezdānī : (Ar.+ Far.) Allah'a ait hüküm

h. 62a/8

hükümet : (Ar.) Bir ülkeyi yöneten kuruluşların bütünü

h.+ dür 97a/11

hümā : (Far.) çok yüksek olan.

h.- 67a/7

hüner : (Far.) Bir şeyi iyi bilmekten, iyi yapabilmekten gelen üstün hal, mârifet

h. 7a/3, 7a/4, 30b/8, 49a/2

h.+ den 13b/3, 13b/4

h.+ e 46a/14

h.+ lerün 28a/12

h.+ lerüni 41b/5

h.+ ün 31a/7

h. *ey/e-* Bir işi bilgi, ustalık ve maharetini ortaya koyarak kolayca yapmak 17a/13

h. *o/-* Hüneri olan, marifet ve maharet sahibi olmak 31a/5

hüner-mend : (Far.) Hünerli, hüner sahibi

h. 7a/3

hüner-perver : (Far.)Sanat sever kimse

h. 44b/13

hünerver : (Far.) Hünerli, usta

h. 47b/14

h.*o/-* Hünerli olmak 6a/8

hünerkār : (Far.) Becerekli

h.+ larun 7b/5

hüsn : (Ar.) Güzellik

h. 69b/7

hüsn-i edā : (Ar.+ Far.) Güzel davranış

h+ yile 36a/13

hüsn-i hulk : (Ar.) Güzel ahlak

h. 77a/12, 78b/4, 78b/7, 79a/3

h. + a 77b/5

h. + un 79b/8

h. + dan 77b/10

hüsn-i istikāmet : (Ar.) Doğru, güzel yön

h. + le 18a/5

hüsn-i istilām : (Ar.) Güzel selam

h. 11a/8

hüsn-i ra'iyet: (Ar.) Güzel bir uyum

h.+ e 56b/10

hüşrev : (Far.) Hükümdar, şah, pâdişah

h. 31a/3, 59b/10, 73a/11, 74a/5, 83b/9

hüveyda : (Far.) Belli, apaçık, âşikâr, zâhir

h. 32a/9, 50b/5

h.+ dur 22b/15

h.o/- Belli olmak 74b/11

hüviyyet- i hāşşa : (Ar.) Hakikat halleri

h. + sı 2a/10

hüzün : (Ar.) Tasa, üzüntü, gam, keder

h. 84a/11

- I-

ıraK : Uzak

1. *it-* Uzak tutmak 88b/7

1. *ey/e-* Uzak tutmak 27b/3, 43b/7

1. *o/-* Uzak, ayrı bulunmak 18a/9, 22a/13, 25a/7, 66b/6

ırk : (Ar.) Nesil, sülâle, zürriyet

ı1.+ da 46a/12

ırk- ı nās : (Ar.) İnsan ırkı

ı1.+ da 37a/6

ıṣḡā : (Ar.) Kulak verme, dinleme

1. *olun-* Dinlenmek 4a/7

ıṣlāḥ : (Ar.) Düzeltme

1. *it-* Düzeltmek, yola getirmek 23a/7, 74a/10

1. *ey/e-* Düzeltmek, yola getirmek 49a/15

ıṣlāḥ-ı ahvāl : (Ar.) Halleri düzeltme

1. + ime 95a/9

ıṣmarla- : Bir şeyin hazırlanmasını, alınmasını veya getirilmesini bir kimseden istemek, sipâriş etmek:

1.- maya 58a/1

1.- sam 55b/3

ıyd : (Ar.) Bayram

ı1. *o/-* Bayram olmak 15b/2

ıyd-i ferḡunde : (Ar.+ Far.) Uğurlu, kutlu bayram

ı1. 15b/1

- İ-

ıanet : (Ar.) Yardım

i. *ey/e-* Yardım etmek 52b/13

‘**ibâdet** : (Ar.) İnsanın tek Tanrılı dinlerde Allah’a, diğer din ve inanışlarda ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu göstermek üzere yaptığı hareketler, tapma, tapınma

‘i.+ inden 52a/10

‘i. *eyle-* İbadet etmek 60a/4

‘i. *kıI-* İbadet etmek 87b/2

‘**ibārāt**: (Ar.) İbâreler

‘i.+ ından 2a/13

‘**ibâret**: (Ar.) Sâdece -den meydana gelmiş, -den oluşmuş, başka bir şey değil, ancak bu

‘i.+ dür 22b/14, 65b/2

ibdâ’: (Ar.) Yeni ve güzel bir şeyi ilk defa meydana getirme

i.+ da 1b/9

ibn : (Ar.) Oğul

ibn-i ‘abbās : (619-687) Hz.Peygamberin amcasının oğludur

i. 42a/3

ibrâz : (Ar.) Ortaya koyma, gösterme

i. *it-* Ortaya koymak, göstermek 1b/10

ibrâz-ı meveddet : (Ar.) Sevgi belirtme, gösterme

i. *eyle-* Sevgi göstermek 36a/10

‘**ibret** : (Ar.) Bir olaydan çıkarılan göz açıcı, uyarıcı ders

‘i. 80a/7, 90a/10

‘i.+ le 33a/4

ibtidâ : (Ar.) Başlama

i.+ sı 9a/15

ibtidâ-ı kevn : (Ar.) Varlığın başlangıcı

i+ dür 45b/12

icâbet : (Ar.) Kabul etme, muvâfakat etme, uyma

i. *kıI-* Kabul etmek 14a/1, 87b/5, 87b/12, 94b/9

icâd : (Ar.) Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme

î. *it-* Yeni bir şey ortaya atmak 1b/9

icâzet : (Ar.) İzin, müsâade, ruhsat

i. *bul-* İzin almak 16a/11

iclâl : (Ar.) Büyüklük, ululuk, azamet, kudret

i. 3b/14

icrā² - 1 aḥkāmi šerāyi⁶ - 1 aḥmedi : (Ar.) Hz Peygamber'in hükümlerini icra eden, yerine getiren

i.+ de 51b/13

ictimā⁶ : (Ar.) Bir araya gelme, toplanma

i. + ina 3b/13

ictināb : (Ar.) Kaçınma, sakınma, çekinme

i. 11a/7, 19b/10, 23a/5, 50b/12, 52b/8

i. *i-* Sakınmak, çekinmek, uzak durmak 39a/8, 97b/2

i. *ey/e-* Sakınmak, çekinmek, uzak durmak 23a/5, 54a/7, 63a/8, 64b/15, 65b/9, 79b/14

iç : Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dâhil

i.+ inde 4b/7, 49b/15, 85a/13

iç - : Bir sıvıyı ağza alıp yutmak

i.- e 62a/4

içerü : İçte kalan yer, iç kısım

i. 63b/3

içre : İçinde, arasında

i. 14b/6, 89b/6

içün : Sebep bildirir; sebebiyle, -den ötürü, -den dolayı

i. 9a/14, 11b/2, 16b/4, 17a/9, 17a/14, 18b/9, 20b/11, 20b/13, 21b/8, 28a/1, 28a/7, 28a/8, 34a/6, 35a/9, 41b/1, 41b/2, 42b/3, 50b/12, 54a/7, 55a/10, 56b/3, 57a/11, 59a/14, 78a/8, 82b/13, 84b/10

idin- : Yardımcı eylem

ˆādet *i-* 60b/6,

ˆādet *i.-di* 91b/8

ˆādet *i.-e* 10b/4, 18a/9

ˆādet *i.-mek* 37b/13,

ˆādet *i.-mezdün* 88a/1

ˆādet *i.-üp* 65a/15

idrāk : Anlama yeteneği, akıl erdirme, anlayış

i. *ey/e-* Bir şeyi anlamak, niteliğinin ne olduğunu anlamak 23a/1

ifāzat : (Ar.) Maksada ulaştırma, merâma erişirme

ifāzat- 1 cūd u iḥsān : (Ar.) Cömerlik ve iyilikle feyzlendirme, yayma

i. uḥ 51b/12

ifrāt : (Ar.) Aşırı gitme, ölçüyü aşma, gereğinden fazla ileri gitme

i. *ey/e-* İleri gitmek, aşırıya kaçmak 21b/8

ifşā : (Ar.) Herkese yayma, ilân etme

- i. *it-* Açığa çıkarmak 83b/2
- i. *ey/e-* Açığa çıkarmak 26b/14
- ifşâ-ı esrâr** : (Ar.) Açığa çıkarma
- i. *ey/e-* Açığa çıkarmak, yaymak 21a/15
- iftihâr** : (Ar.) Bir şeyden dolayı haklı olarak övünme, övünç
- i. *it-* Bir şeyden dolayı kendini yücelmiş saymak 46a/10
- i. *ey/e-* Bir şeyden dolayı kendini yücelmiş saymak 76b/13
- ihdâs** : (Ar.) Yeni bir şey ortaya koyma, ortaya çıkarma
- i. *ey/e-* Yeni bir şey ortaya çıkarmak 65a/14
- iḥfâ'** : (Ar.) Gizleme, saklama
- i. *ey/e-* Gizlemek, saklamak 38b/9
- iḥfâ'-ı râz** : (Ar.) Sır saklama
- i. *ey/e-* Sır saklamak 83b/10
- iḥlâş** : (Ar.) Riyâsız ve yapmacıksız inanış, çok samîmî bağlılık, katışıksız tam doğruluk
- i. 36b/10
- i.+ ı 1b/1
- iḥsân** : (Ar.) Bağışlama, bağışta bulunma, lutuf, kerem, iyilik
- i. 26b/12, 72b/4, 72b/5, 73a/7, 73a/10, 75b/14, 76b/3, 76b/15
- i.+ ı 72b/9
- i.+ ı dur 82a/14
- i.+ ı yam 76a/11
- i. *it-* Bağışlamak, armağan etmek, vermek 73a/8, 82b/1
- i. *ey/e-* Bağışlamak, armağan etmek, vermek 18a/15, 27a/5, 35a/13
- iḥsâs** : (Ar.) Üstü kapalı olarak anlatma, sezdirme, duyurma
- i. *it-* Hissettirmek 20a/8
- iḥtilâf-ı keyfiyyât** : (Ar.) Farklı haller , yansımanın başkalaşması
- i. 2a/4
- iḥtilâf-ı dost** : (Ar.) Dostla görüşme, konuşma
- i. 51a/10
- iḥtimâl** : (Ar.) Mümkün olma, imkân dahilinde bulunma, olabilirlik, olasılık
- i. 33a/9, 35a/14
- i.+ i 19a/6 , 28b/9
- iḥtimâm** : (Ar.) Dikkatle çalışma, özen, özenme
- i. *ey/e-* Dikkatli bakmak 66a/10

i. *göster*- Özen göstermek 72b/9

i. *it*- İtina göstermek, iyi ve dikkatli bakmak 11a/6, 52b/2, 69b/15

i. *olun*- Dikkatle çalışılmak 5a/5

ih̄tirām : (Ar.) Saygı, hürmet, tâzim

i. 16b/15

i. *göster*- Ağırlamak, saygı göstermek 50a/2

ih̄tirāz : (Ar.) Çekinme, kaçınma, sakınma

i. 39a/8

i. *it*- Çekinmek 19b/10, 21b/11, 35a/6, 40b/7

i. *eyle*- Sakınmak 11a/8, 23a/5, 52b/8, 70b/4, 74b/6

ih̄tiyār : (Ar.) Seçme, tercih etme, kabul etme, razı olma

i. *eyle*- 1- Katlanmak, razı olmak 47b/9, 57a/7

2- Seçmek, tercih etmek 55a/12, 88b/11, 90a/6, 95a/5, 95a/15

i. *kıl*- Seçmek, tercih etmek 87b/1

ih̄zār : (Ar.) Hazır etme

i. 24a/12

i. *eyle*- Hazır etmek 90b/9

ik̄āb : (Ar.) Azap, ezâ, eziyet

‘i.+ ı 52a/3

‘i.+ ından 62b/10

ik̄āmet : (Ar.) Meydana koyma, ortaya koyma

i. 80a/4

ik̄āmet- i merḥamet : (Ar.) Merhamet ortaya koyma

i.+ de 60a/2

ik̄bāl : (Ar.) Tâlih ve baht açıklığı, mutluluk, saâdet

i. 20b/15, 30b/3, 40b/8, 54b/5

ik̄dām : (Ar.) Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme

i. *it*- Çaba göstermek, çalışmak 11a/6, 32a/13, 40b/9, 62a/14, 70a/14, 72b/9, 79b/15

i. *eyle*- Çaba göstermek, çalışmak 35a/15, 37b/10, 51a/12, 55a/11, 69b/14

i. *olun*- Uğraşıp didinilmek 5a/5

ik̄dām-ı tām : (Ar.) Çok çaba göstermek

i.+ ıla 37b/7

iki : Birden sonra, üçten önce gelen sayının adı

i. 5b/3, 26b/14, 27a/7, 27a/10, 28b/13, 34a/1, 35a/4, 43b/14, 45b/2, 58a/4, 65b/2, 69b/6, 80a/11, 81b/10, 89a/10, 92b/5

ikinci : İki sayısının sıra sıfatı

i. 5a/6, 5a/14, 8b/1, 11b/8, 17b/14, 18b/10, 34a/2, 35a/15, 46a/2, 50b/9, 52b/7, 56a/13, 57b/14, 62b/5, 65b/3, 66a/6, 68a/3, 69a/3, 69a/13, 70a/10, 71a/12, 72b/4, 74a/7, 76a/15, 79a/3, 81a/7, 81b/12, 97a/10

i.+ ncisi 21a/7, 21a/14, 38a/6

iklīm -i ıztırab : (Ar.) Sıkıntı diyarı

i.+ a 93a/6

ikrām : (Ar.) Ağır lama, saygı gösterme

i.3b/14

i. *eyle-* Ağır lamak, saygı göstermek 10b/14, 11a/2

i. *it-* Ağır lamak, saygı göstermek 15b/14, 50a/10

i. *göster-* Ağır lamak, saygı göstermek 50a/2

ikrār : (Ar.) Kabul etme, tasdik etme

i. 33a/13, 35b/7

iktidā : (Ar.) Birini örnek alıp ona uyma, örnek tutma, tâbi olma

i. 15b/4

i. *eyle-* Örnek tutmak, tabi olmak 68b/3

iktifā : (Ar.) Olduğu kadarını yeterli bulma

i. *eyle-* Yeterli bulmak 96b/4

iktisāb : (Ar.) Kazanma, edinme, edinim

i.+ ında 19a/4

iktizā : (Ar.) Gerekme, gerektirme

i. *it-* Gerekmek 46b/8

il : Ülke, yurt, memleket, diyar

i.+ ler 84b/8

i‘lā’-ı ‘allām-ı dīn-i muḥammedī : Hz.Muhammed’in dinine ait yüce şanlar

i.51b/13

ilçi : Bir devleti diğer bir devlet katında temsil eden kimse, sefir

i. 25a/12

i.+ sinden 8b/4

ile : İlgeç veya bağlaç görevinde kullanılan ek, kelime

i. 1b/12, 2a/15, 4a/6, 4b/11, 9a/15, 9b/8, 10b/2, 10b/4, 10b/5, 11b/5, 12a/7, 12a/10, 14b/7, 16a/4, 16a/6, 16a/9, 16b/15, 17b/10, 18a/8, 19a/3, 19a/14, 20a/2, 20a/3, 20a/5, 20a/11, 21a/7,

21b/5, 22a/4, 22a/15, 23b/8, 25a/5, 25b/1, 25b/8, 25b/15, 26a/1, 26a/10, 26a/13, 29b/14, 33a/7, 33a/15, 33b/9, 38b/6, 43a/2, 43a/6, 43a/7, 44a/1, 44a/12, 45a/13, 45b/4, 46b/3, 47b/12, 48a/10, 49a/2, 49a/11, 49a/14, 50a/13, 50a/15, 51b/6, 52b/2, 56a/5, 56a/12, 57b/2, 58b/10, 59a/2, 60b/1, 62b/5, 63a/9, 64a/8, 64b/12, 65a/6, 67a/8, 68a/11, 69b/10, 71b/8, 71b/14, 72a/3, 75b/14, 76a/1, 76b/4, 78a/3, 78a/10, 78b/15, 80a/4, 85a/8, 85b/12, 85b/6, 86a/3, 86a/5, 86b/6, 86b/8, 89b/15, 90a/12, 90b/5, 91a/10, 91a/11, 91a/13, 92a/14, 92b/9, 96b/4, 97b/3, 97b/8

i.+ dūr 12a/7, 49a/2

ileT - : Götürmek veya getirmek, ulaştırmak

i.- di 44a/8

i.- diler 13b/11, 92a/4

i.- ıcek 90a/1

i.- ür 55b/3, 94b/5

ilk : Bir şeyin önde olanı

i. 27a/13

ilkā : (Ar.) Koyma, bırakma, yerleştirme

i. 65a/6

illā : (Ar.) Ne olursa olsun, muhakkak, mutlaka

i. 24b/4, 24b/8, 27b/13, 52b/3, 64b/11, 66a/10, 70a/9, 75b/13, 75b/15

‘**ilm** : (Ar.) Bilme, biliş

‘i. 7a/11, 7b/13, 12a/1, 12a/7, 12b/7, 13a/1, 13a/3, 13a/12, 17b/6, 17b/10, 18b/11, 19a/8, 19a/11, 19a/12, 19a/14, 19b/3, 47a/6, 48a/8, 48b/13, 49a/2, 49a/14, 50a/9

‘i.+ den 12a/8, 21a/11, 47a/5

‘i.+ dūr 12b/9

‘i.+ e 14b/5, 14b/12, 20b/2

‘i.+ le 49b/1

‘i.+ iledür 12a/13, 12b/14

‘i.+ üñ 17a/3, 18b/7

‘**ilm-ber** : (Ar. + Far) Farsça sonuna geldiği kelimelere götüren, getiren anlamı katan berekiyle birlikte ilim götüren

‘i.o/- İlim götürmek 14b/12

‘**ilm- i edeb** : (Ar.) Edebi ilmi

‘i. 12a/7, 48a/1

‘**ilm- i hāl** : (Ar.) Din kurallarını öğretmek üzere yazılmış kitap

‘i. 19a/5

‘i.+ i 18b/15

‘**ilm-i yakīn** : (Ar.) Doğru bilgi sahibi

‘i. 54b/12

ilticā : (Ar.) Sığınma, himâyesi altına girmeyi isteme

i. *it-* Sığınmak 18a/2, 42a/3

iltifât : (Ar.) Bir kimseye gönlünü alacak şekilde davranma, güler yüz gösterme, hatırını sorma, ilgilenme, teveccüh

i.+ dan 51a/2

iltiyām : (Ar.) Kapanma, iyileşme

i. *ey/e-* Kapanmak, iyileşmek 94b/9

ilzām : (Ar.) Susturma, susmaya mecbur etme

i. *it-* Susturmak 24a/13

imām : İslâm dîninde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş olan kimse

i. 24a/15, 24b/2, 78a/4, 91a/1

i.+ uñ 24a/9

i.+ uñ 77b/15

imām-ı a‘meş : (680-765) Aslen Taberistanlıdır. Hadis ve kıraat bilgisiyle tanınan alimdir

i. 76a/1, 76a/7

imām-ı a‘zām : (699- 767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefî mezhebinin kurucusudur

i.+ uñ 77b/13

imām-ı ebū hanîfe : (699-767) İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefî mezhebinin kurucusudur

i.50a/7

imām şāfi‘î : (767- 820) Gazze’de doğmuştur, Şafi mezhebinin imamı büyük müctehiddir

i.73b/14

imān : (Ar.) Allah’a inanma, dînî inanç

ī.+ dandur 10a/11, 54a/4

‘**imāret** : (Ar.) Bir yeri bayındır ve mâmur etme, bayındırlık

i.+ den 95a/10

‘i. *kit-* Bayındır hale getirmek 58a/5

‘i. *ol-* Bayındır olmak 57b/9, 57b/13

imdi : Şimdi

i. 29b/11

imkān : (Ar.) Olması mümkün, olabilir

i. 14a/12, 37b/4, 74a/12, 87a/4

i.+ 191b/4

imtiḥān : (Ar.) Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme

i. *it-* Denemek, sınamak 18a/4, 21b/4

imtiṣāl : (Ar.) Boyun eğip itâat etme, emre göre hareket etme

i. *it-* Uymak 4b/15

i. *ey/e-* Uymak 62b/15

i. *ḳıl-* Uymak 82a/10

in : Mağara , aşağıya doğru gelmek

i.+ iden 26a/5

i.+ inden 25b/15

in‘ām : (Ar.) Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme

i. 75b/15, 82a/14

i. *it-* İyilik etmek, ihsanda bulunmak 26b/12

i. *ḳıl-* İyilik etmek, ihsanda bulunmak 82a/11

inan - : (Ar.) Doğru olarak kabul etmek

i.- maz 66a/4

‘**inān** : (Ar.) Zapt, kontrol, idare

‘i. + 1 23a/13

‘**ināyet** : (Ar.) Lutuf, ihsan, iyilik

‘i. 52b/12

‘i. *it-* Lutfetmek, ihsan etmek 34b/13, 73a/5

‘**ināyet- i nevāziṣ** : (Ar.+ Far.) İltifat, gönül alma

‘i .64a/1

inbisāt: (Ar.) Yayılma , genişleme

i. +1 35b/3

incin- : Gönlü kırılmak, gücüne gidip üzülmek

i.- meye 34b/13

i.- mişise 34b/13

i.- üp 63a/5

i.- ür 80a/10

incit- : Gönlünü kırmak, gücendirip üzülmesine sebep olmak

i.- mek 24b/7

i.- mekden 24b/8

‘**indallāh** : (Ar.) Allah katında , Allah yanında

‘i. 75a/1

‘inde’l- ‘aql : (Ar.) Akıl ile

i. 94b/14

indür - : (Yukarıdan aşağıya doğru) Gelmesini, inmesini sağlamak

i.- di 13a/8

inhā : (Ar.) Bildirme, haber verme, ulaştırma

i. *ḳıḳ*- Tayin etmek için teklifte bulunmak 15b/7

inkār : (Ar.) Kabul ve tasdik etmeme, tanımama

i.+ a 24a/14

inkılāb : (Ar.) Bir durumdan başka bir duruma dönüşme

i. 29b/10

i.+ dan 2b/14

inkılāb- ı şitevī : (Ar.+ Far.) Kış ayının değişimleri

i.+ den 2b/15

inkıyād : (Ar.) Boyun eğme, baş eğme, itâat etme

i. 13b/1

inkıyād- ı tām : (Ar.) Tam itaat

i.+ la 94a/15

intihā : (Ar.) Son, nihayet

i.+ sı 9b/1

ins : (Ar.) İnsan

i. 94b/1

insān : (Ar.) İki ayaklı, iki elli, akıllı ve konuşma yeteneği olan memeli canlı

i. 8a/10, 21a/6

i.+ a 7b/7

i.+ ı 59a/7

i.+ uḡ 6b/10, 67b/6

insān - ı nādān : (Ar.+ Far.) Cahil insan

i.+ uḡ 21b/12

insāniyyet : (Ar.) İnsan olma durumu

i. 35a/12

i. *ey/e*- İnsanlık göstermek 28a/13

insānī : (Ar.) İnsana ait, insanla ilgili

i. + 24a/3

inşāf : (Ar.) Hakka ve adâlete uygun davranış, nefse değil vicdâna uyarak adâletle hareket etme, merhametli davranma

- i. 35b/4, 77a/1
- i. *ey/e-* Hakça davranmak, adalet göstermek 27a/2
- inşā** : (Ar.) Yapma, yapılma, kurma, kurulma
- i. *ḳıl-* Yapmak, kurmak 93a/7
- intikāl** : (Ar.) Geçme, sirâyet etme, bulaşma
- i. *ey/e-* Başka bir duruma geçme 11a/11
- intikām** : (Ar.) Öç alma, yapılan bir kötülüğe gereken karşılığı verip acısını çıkarma
- i. *a/-* Öç almak 40b/9, 41b/13, 66a/9
- intikām-ı ebñā-ı rüzigār** : (Ar.) Zamane insanların intikamı
- i. 40a/14
- intizām** : (Ar.) Düzgünlük, düzen, tertip
- i. *bul-* Düzgün olmak 54b/3
- intizār** : (Ar.) Bekleme, bekleyiş
- i. 44a/1
- ir-** : Ulaşmak
- i. 29b/2, 97a/7
- irāde** : (Ar.) Bir şeyi yapıp yapmama husûsunda karar verebilme ve bunu uygulama gücü
- i. *bul-* Karar verebilmek 86b/3
- i' rāz** : (Ar.) Yüz çevirme, kaçınma, başka tarafa dönme
- i. *it-* Yüz çevirmek, kaçınmak 50b/13, 73a/7
- i'rfān** : (Ar.) Bilme, anlama, biliş, anlayış
- i. 48b/13
- iriş -** : 1- Gelmek, gelip çatmak
- i.- se 40b/3
- 2- Belli bir zaman geçmek
- i.- üp 40b/8
- 3- Belli bir yere varmak, ulaşmak
- e.- düğünü 59a/12
- e.- dürür 49b/14
- 4- Yardımcı eylem
- elüñ *i.- e* 73a/15
- irşād** : (Ar.) Doğru yol
- i. *it-* Doğru yolda olmak 19b/7
- irşād-ı şavāb** : (Ar.) Doğru yolu gösteren şey

- i. *it-* Doğru yolu göstermek 42a/4
- irtikāb** : (Ar.) Kötü bir işi, bir kötülüğü yapma
- i. *it-* Kötülük yapmak 97b/2
- isā'et** : (Ar.) Kötü iş işleme, kötülük etme
- i. 72b/4
- i.+ i 18a/14
- ise** : Bağlaç
- i.63b/14
- ishāq cūycārī** : (ö.259/873) Hadis hafızı, cerh ve tadil alimidir
- i. 32b/14
- iskāṭ** : Susturma, hükümsüz bırakma
- i. *it-* Susturmak 87b/11
- iskender** : (M.Ö. 356-323) Büyük İskender M.Ö. 336-323 yılları arasındaki Makedonya kralı
- i. 70a/1, 90b/4, 91a/7, 91a/11
- i.+ e 52b/11, 60a/10
- i. + i 91b/8
- i. + üñ 91b/10, 92a/3
- iskender- i zū'lqarneyn** : (M.Ö. 356-323) Büyük İskender M.Ö. 336-323 yılları arasındaki Makedonya kralı
- i. 29a/7, 91a/13
- isrāf** : (Ar.) Gereksiz yere harcama, savurganlık
- i. *it-* Gereksiz yere harcamak 18b/14
- i. *o/-* Gereksiz yere harcanmak 35b/14
- iste-** : Arzulamak, arzu etmek , dilemek, talep etmek
- i.- mek 59a/15, 80a/13
- i.- meye 76b/12
- i.- r 47b/15, 48a/11
- i.- rse 48b/14
- i.- rseñ 52b/12, 66a/1
- i.- rsin 94a/6
- i.- se 30b/11
- i.- ye 76b/10
- i.- yüp 12b/5, 78a/1, 78a/6, 78a/9
- isti'ānet** : (Ar.) Yardım isteme
- i. 30a/13
- i. *it-* Yardım istemek 29b/9

- i. *ey/e-* Yardım istemek 36a/3
- isti'cāl** : (Ar.) Acele etme, sabırsızlanma
- i. 70a/9
- i. *it-* Acele etmek 42a/2
- isti'cād** : (Ar.) Yetenek, kabiliyet
- i. 5a/1, 46b/15
- istidlāl** : (Ar.) Bir delile dayanarak bir husus hakkında hükme varma
- i. *o/-* Delillere dayanarak bir hükme varmak 68a/11
- istifsār** : (Ar.) Bir şey hakkında ayrıntılı bilgi öğrenmek isteme, açıklama isteme, sorma, araştırma
- i. *ey/e-* Açıklama istemek, sormak, araştırmak 55b/9
- istiḥkāk** : (Ar.) Hakkı olma, hak etme, liyâkat kazanma, lâyıık olma
- i. 33a/7
- i.+ ı 31b/11
- i.+ na 32b/4
- i.+ la 56b/8
- istihzā** : (Ar.) Biriyle ince ince alay etme, eğlenme, birini eğlenceye, maskaralığa alma
- i. 71b/8, 94b/12
- istikāmet** : (Ar.) Doğruluk, dürüstlük
- i.+ den 65a/9
- istimā'c** : (Ar.) Kulak verme, dinleme
- i. 4a/5
- i. *it-* Kulak vermek 16a/10
- istimālet** : (Ar.) Gönül çelme, cezbetme
- i. 62b/6
- istirāḥat** : (Ar.) Dinlenme, rahat etme
- i. 24b/10
- i.+ dūr 25a/7
- istirāḥat -ı ahiret** : (Ar.) Ahiret hayatında rahat etme
- g. 88a/15
- istirāḥat-ı vaṭar** : (Ar.) İhtiyaçtan kurtulma
- i. +dan 70b/1
- istiṭā'at** : (Ar.) Gücü yetme, gücü olma
- i. *o/-* Güç yetmek 37b/5
- isyāb** : (Ar.) Elbise giydirme

- i. *it-* Elbise giydirmek 20b/11
- işgā** : (Ar.) Kulak verme, söz dinleme, susma
- i. *it-* Söz dinlemek 65a/6
- ‘işmet-i enbiyā** : (Ar.) Peygamberlerin temiz olması, günahsız olması
- ‘i.+ ya 21a/5
- ‘işyān** : (Ar.) Karşı gelme, baş kaldırma
- ‘i. *o/-* Karşı gelinmek, baş kaldırılmak 91b/6
- iş** : Uğraş
- i. 9a/13, 11a/5, 28a/8, 32a/3, 32a/13, 42a/6, 66a/3, 69b/3, 69b/8, 92b/15
- i.+ de 21b/4, 25a/6, 34a/14, 46b/5, 50b/5, 60a/14, 68a/7, 68b/13, 69a/3, 70a/6, 70a/9, 72b/2
- i.+ e 9a/7, **31a/14, 31a/12**, 34b/12, 51a/12, 69b/14, 79b/15
- i.+ i 8b/12, 33a/3, 57a/2, 86a/5
- i.+ in 39a/15
- i.+ ine 86b/11
- i.+ ler 40a/9, 65b/8
- i.+ lerde 42a/12, 42a/13
- i.+ leri 57b/15, 58a/9
- i.+ üñ 9a/15, 9b/2, 9b/5, 32a/6, 32a/12
- i.+ üñ 57a/13, 94a/8
- i. *it-* Uğraş yapmak 66a/3
- işā‘at-ı ‘adl u inşāf** : (Ar.) Adalet ve doğruluğu yayma
- i.51b/11
- işāret** : (Ar.) Nişan, alamet, iz
- i. 22a/15
- i. *o/-* Belirti olmak 56a/1
- işāret-i şaḥīḥ** : (Ar.) Doğru hedef, doğru iz, doğru nişan, alamet
- i.11a/4
- işgāl- i mülk-i millet** : (Ar.) Milletin malvarlığını zaptetme
- i.54b/2
- işiT-** : Duymak, dinlemek
- i. 20b/3
- i.- di 15b/4, 17a/14, 24a/14, 91b/7
- i.- diler 15b/6
- i.- e 65b/8
- i.- elüm 61a/12
- i.- enlere 26a/7
- i.- meye 26a/15

- i.- meyüp 79b/10
- i.- mez 41b/4
- i.- mezdi 58b/5
- i.- mişiken 95b/5
- i.- se 84a/3
- i.- üp 15a/14, 24b/6, 71b/12, 72a/8

işle - : Yapmak

- i.- düñ 92b/15
- i.- yem 53a/15

iştigāl : (Ar.) Bir işle uğraşma

- i. *göster-* Bir işle uğraşmak 38a/14, 46a/14

iştihār : (Ar.) Meşhur olma, ünlü olma

- i. 49b/1

‘işve : Gönül çekici tavır, eda

- ‘i. 70b/11

it- : 1- Yardımcı eylem

- ‘adl i.-mek 69a/4
- āğāz i.-mek 16a/11
- āğāz i.-üp 70b/11
- āhengi ‘arşa-i bostān i.-mişdi 3a/5
- ar i.-üp 4a/15
- ‘arż-ı muḥabbet i.-mekle 38b/9
- aşşı i.-e 25a/1
- aza i.-mez 85b/10
- ‘abā i.-üp 87b/8
- ābādān i.-e 58b/10
- ābādān i.-er 58b/9
- ābādan i.-ersen 86a/7
- ‘adāvet i. -e 38a/12
- ‘adāvet i.-er 21b/14
- ‘adāvet i.-mege 95a/6
- ‘adāvet i.-üp 15b/8
- ‘ādet i.-in 60b/6
- ‘ādet i.-indi 91b/8
- ‘ādet i.-ine 18a/9
- ‘ādet i.-inmezdüñ 88a/1

‘adl i.-ici 60b/11
‘adl ü dād i.-düm 56b/1
‘adüvv i.-de 38b/13
‘afv i.- 14a/9
‘afv i.-dilerdi 61b/3
‘afv i.-düm 61b/3
‘afv i.-en 61b/2
‘afv i.-erse 97b/12
‘afv i.-mege 14a/11
‘afv i.-mek 73a/15
‘afv ve raḥmet i.-en 61b/2
‘ahd ü peymān i.-erse 38a/15
‘amel i.-e 15b/5
‘amel i.-üp 18b/3
‘arz i. diler 32a/2
‘aṭā i.-üp 7b/8
‘ayān i.-meye 81a/1
bedbaḥtlıḳ i.-üp 82b/8
berḥurdārı ‘emr i.-sün 61a/7
bezl i.esiz 18b/14
bī-ḳadrılıḳ i.-üp 4b/8
bünyād i.-üp 84b/11
cāygīr i.-e 73a/4
cāygīr i.-üp 45a/2
cefā i.-erse 38b/14
cehd i. 39a/3, 40a/11, 73a/14, 74b/5, 97a/5
cehd i.-diler 96a/13
cehd i.-üp 8b/14, 47a/5, 85a/14
cem‘ i.-di 94a/2
cem‘ i. –eler 59b/6
cem‘ i.-erseḳ 19b/3
cem‘ i.-mişlere 90a/10
cem‘ i.-üben 12b/6
cem‘ i.-üp 29b/4, 61a/14, 89a/2
celīs i.-mek 22a/5
cerr-i menāfi‘ i.-mek 57a/11
ceza‘ i.-meyesin 91b/3

dād i.-mek 69a/4
dād i.-mişdür 88b/15
def^ç i.-eydi 91a/11
defn i.-sej 74b/11
defn-i meyyit i.-mekde 70a/10
derc i.-di 29b/6
destdirāzlık i.-icek 70b/10
düşmen i.- e 41b/9
edā i.- mekde 37a/8
emr i.-di 71a/15, 71a/3
endīşe i.-er 42b/7
endīşe i.-mek 72b/1
endīşe i.-mez 71a/2
enīs i.-mek 22a/5
esrārı aḥvl i.-meye 81a/14
evzā^ç -ı taḡyīr i.- 35a/10
evzānı i.-e 6a/7
eylük i.- 73b/13
eylük i.-esin 74b/13
eylük i.-mekde 74a/4
farḡ i.-mekdür 21a/8
fāş i.-er 83a/8
ferāḡat i. 14a/3
ferāḡat i.-e 89a/4
ferāḡat i.-me 28a/14
ferāḡat i.-üp 34b/13
feza^ç i.-meyesin 91b/3
fıkr-i nāşavāb i.-düginden 70a/7
ḡaflet i.-erler 57a/14
ḡaflet i.-me 28a/13
ḡaflet i.-üp 15a/13
ḡamz i.-diler 16a/4
ḡalāş i.-mek 36a/15
ḡandān i.-e 1b/2
ḡarāb i.-üp 13b/10
ḡarc i.-mege 82b/14

hased i.-mez 73b/14
hāşıl i.-mek 48b/13
hāşıl i.-mekdür 47b/3
havf i.-melü 39b/1
havf i.-mese 8a/10
havf i.-se 8a/8
hayr i.-dünise 94a/8
haz i.-mekde 24a/5
hazer i. 90a/3
hazer i.-er 40b/7
hazer i.-mek 39b/1
hem-dem i.-me 22a/10
hıfz i.-meye 59a/9
hılāfin i.-üp 42a/6
hıred-mend i.-er 7b/1
hıred-mend i.-meye 80a/4
hışm i.-di 13b/8
hıtāb i.-üp 94b/15
hidmet i.-ene 4b/5
hikāyet i.-erler 42b/1, 60b/12, 70b/6
hiṭāb i.-üp 16a/8
hiżmet i.-dene 4b/5
hiżmet i.-dügi 66b/14, 67a/1
hiżmet i.-enlerdür 48b/8
hiżmet i.-erler 18b/10
hiżmet i.-megi 87b/15
hiżmet i.-mek 64a/11, 64a/7, 64b/11, 87b/14
hiżmet i.-üp 88a/3
hoşnüd i.-erlerdi 92b/13
hoşnüd i.-mek 92b/14
huşūnet i.-edesin 42a/10
huṭūr i.-di 50a/4
hük̄m i.-erse 55b/4
hürmet i.-mek 5a/13
ıraḡ i.-üp 88b/7
ıslāh i.-e 23a/7

ı̄slāh i.-mek 74a/10
ictināb i.-mek 39a/8, 97b/2
ifşā i.-mekden 83b/2
iftihār i.-megi 46a/10
ihsān i.-dügi 82b/1
iḥsān i.-mekden 73a/8
iḥsās i.-meyüp 20a/8
ihtimām i.-mege 52b/2
ihtimām i.-mek 11a/6
ihtimām i.-memek 69b/15
iḥtirāz i.-mek 19b/10, 40b/7
iḥtirāz i.-mek 21b/11
iḥtirāz i.-üp 35a/6
iḥtiyār i.-dünse 90a/6
iḥtiyār i.-em 95a/15
iḥdām i.-e 79b/15
iḥdām i.-e 94b/9
iḥdām i.-en 62a/14
iḥdām i.-icek 70a/14
iḥdām i.-mek 40b/9
iḥdām i.- mege 32a/13, 72b/9
ikrām i.-üp 15b/14
ilticā i.-üp 18a/2, 42a/3
iḥtizā i.-e 46b/8
ilzām i.-üp 24a/13
imtiḥān i.-medin 21b/4
imtiḥān i.-memiş 18a/4
imtiḥsāl i.-üp 4b/15
in‘ām i.-di 26b/12
i‘ānet i.-e 73a/5
‘ināyet i.-mek 34b/13
‘itāb i.-memek 34b/14
i‘rāz i.-miş 73a/7
i‘rāz i.-üp 50b/13
i‘zāz ü ikrām i.-üp 50a/10
irşād i. 42a/4

irşād i.-er 19b/7
irşād-ı şavāb i.42a/4
irtikāb i.-mekde 97b/2
işgā i.-erler 65a/6
iskāt i.-di 87b/11
isrāf i.-esiz 18b/14
istimā^c i.-üp 16a/10
isti^c cāl i.-erin 42a/2
isyāb i.-erlerdi 20b/11
iş i.-e 66a/3
i^c timād i.-ecek 56a/8
i^c timād i.-icek 9b/10
i^c timād i.-meyüp 18a/1ve
i^c timād i.-üp 9b/13, 20a/3, 29a/11
iyilik i.-esin 76b/13
iyilik i.-miş 77a/2
izhār i.-di 1b/10
izhār i.- düreyin 24a/13
izhār i.-mege 38b/4
izhār i.-mek 21b/1
izhār i.-mekdür 18a/12
izhār-ı muhalefet i.-er 15b/8
izhār-ı^c işyān i.-enler 16b/4
kāni^c i.-mek 66a/8
kaşd i.-diler 96a/11
kaşd i.-erse 18a/7, 35a/14
kaşd i.-esin 41b/13
kaşd i.-señ 44b/3
kaṭ^c i.-mek 29b/11
kaṭ^c i.-üp 85a/2
kaṭ^c ı meveddet i.-meyevüz 36b/9
kelimāt i.-mez 63b/15
kemter i.-üp 91b/7
keşf i.-e 81b/4
ketm i.-mege 82b/10
ketm i.-üp 22b/7
ketm-i esrār i.-mek 5b/1, 80b/10, 80b/11

kifāyet i.-er 61a/1
ķūt i.-mek 42b/3
luţf i.-üp 64a/13
maĥv i.-mege 19a/7
māl ü menāl i.-mege 88b/9
menfe^ç at i.-düm 80a/6
merĥamet i.-mek 76a/15
minnet i.-üp 76b/13
muĥabbet i.-er 33b/3
muĥālefet i.-üp 63a/2, 67a/11
mulākāt i.-üp 25a/13
murād i.-inürse 69a/7
murād i.-mek 81a/1
murtebiţ i.-di 2a/5
muşāĥabet i.-erüz 72a/4
muşāĥabet i.-miş 13b/15
muşāĥabet i.-üp 22a/15
muşāĥebet i.-e 78b/10
muşāĥebet i.-er 72a/7
muşāĥebet i.-eyorurken 70b/9
muşāĥebet i.-üp 56a/3
muţāla^ç a i.-üp 91b/14
muţī^ç i.-mek 75b/14
muvāfaķat i.-e 20b/15
müāneset i.-mekdür 33b/9
mübāşeret i.-üp 38a/13
mühimmā i.-mege 38a/13
mükāfātın i.-mege 40a/13, 77a/3
mülāĥaza i.-medin 51a/12
mülākāt i.-mişdi 72a/2
mülāyemet i.-üp 39a/7
müstaĥaķ i.-üvine 5b/6
müşāhede i.-üp 55b/9
müşāvere i.-icek 30a/8
naşb i.-dügi 59a/4
naşīĥat i.-mekden 73a/6
naşīĥat i.-üp 53b/8

nāz i.-erken 70b/11
nazar i.-üñ 90a/10
nefir-i 'ām i.-üp 55a/7
nehb ü ğāret i.-e 13b/10
niyāz-ı münācāt i.-erin 16a/12
pāk i.-meg 9a/14
pāre i.-e 81b/1
pend ü naşīhat i.-üp 47a/4, 53a/2
peydā i.-üp 75b/2
pīşe i.-er 85a/15
pīşe i.-mek 72b/1
pīşe i.-mek 91b/5
raḥmet i.-üp 83a/1
rehā i.-em 25a/9
renc ü meşakḳat i.-üp 29b/9
rıfḳ u medār i.-mek 70a/5
rıfḳ u müdārā i.-eni 72a/9
ri' āyet i.-düginü 45a/8
ri' āyet i.-erse 36a/8
ri' āyet i.-mek 15a/12, 43b/1, 79b/12
ri' āyet i.-mek 76a/14
ri' āyet i.-mekde 82b/10
ri' āyet i.-señ 82a/15
ri' āyet i.-üñ 65b/1
ri' āyet i.-üp 62b/6
şabr i.-medügi 91b/8
şadāḳat i.-mek 5a/10
şadāḳat i.-mez 85b/12
sa' y i. 27b/3
sa' y i.-mek 35b/7
sa' y i.-mek 77a/3
sa' y i.-üp 53a/7
şarf i.-dügün 53b/2
seferin i.-mek 66b/9
şenā i.-üp 36a/1
seyr i.-er 89b/3
şiddik i.-mek 75b/15

şiyānet i.-mek 46b/14
şoḥbet i.-er 72a/3
şoḥbet i.-erken 72a/6
su 'āl i.-di 8b/4
sülūk i.-mek 94b/14
şefā' atler i.-di 14a/1
şefqat i.-mekle 58a/5
şerm i.-mez 50a/14
şikāyet i.-üp 53a/3
şikār i.-erin 44a/9
şi' ār-dişār i.-e 9a/5
şīrīn i.-e 41b/1
şitāb i.-mek 70a/6
şitāb i.-meyüp 41b/14, 71b/3
şurū' i.-meden 9a/8
taḥfif i.-mek 16a/2
taḥfif i.-üp 16a/5
taḥrīr i.-diler 12b/7
taḥşīl i.-e 19a/11
taḥşīl i.-emezseḡ 49a/15
taḥşīl i.-erseḡ 17b/6
taḥşīl i.-mek 53a/8
taḥşīl i.-üḡ 47a/6
taḥşīl- i māl ü menāl i.- meḡe 88b/9
taḡdīm i.-meye 53b/13
taḡdīr i.-erken 25a/13
taḡşīr i.-diyse 82b/10
taḡşīr i.-e 73a/3
taḡşīr i.-meye 51b/12
taḡşīr i.-ti 16b/7
ṭaleb i.- meḡi 37a/9
tamām i.-dikden 79a/14
ta' accüb i.-mek 76a/10
ta' cīl i.-mek 70a/6
ta' cīl i.-meyüp 41b/14, 71b/3
taşarruf i.-mek 27b/9
taşdīḡ i.-dikden 33a/15

taşra i.-üp 91a/12
ta^ç zîm i.-e 66a/14
tecrübe i.-meyince 9b/13
tecvîz i.-meye 52b/6
tedârik i.-meyeler 81a/3
tefâhür i.-üp 58b/6
tefhîm i.-mek 36a/14
teftiş i.-di 71a/8
teğâfûl i.-üp 69b/15
tekâsül i.-meye 63a/5
teķâzâ i.-üp 78a/12
tekebbür i.-megi 46a/10
temâşâ i.-erdi 17a/7
temhîd-i kavâ^ç id-i hizmet i.-üp 82b/6
te^ç addî i.-meye 54a/14
te ^hîr i.-di 16b/7
te ^şîr i.-üp 14a/15
teraccüh i.-meye 80a/2
terbîyet i.-mek 44b/5
terk i. 87b/12
terk i.-di 94a/3
terk i.-me 35a/4
terk i.-üp 35b/3, 88b/10
terk-i diyâr i.-üp 42b/9
terk-i salţanat i.-üp 95a/5
tertîb-i muķaddemât i. -de 18a/8
teslîm i.-üp 41a/6
tevaķķu^ç i.-mek 39a/6
teveccüh i.-üp 54b/9
tevķi^ç i.-mek 20b/10
tîre i.-üp 70b/13
tîz i.-e 67a/6
taieb i.-e 29b/9
taieb i.-e 48b/5
taieb i.-mez 36a/3
taima^ç i. 96a/9
taima^ç i.-üp 38a/6

‘uķūbet i.-erse 97b/12
‘uķūbet i.-mege 97b/11
‘uķūbet i.-mek 14a/10
‘uķūbet itmekdür 18a/11
‘uķūbet i.-üp 14a/11
‘uzlet i.-üp 87b/1, 95b/2
var i.-se 93b/12
vaşıyyet i.-üp 80a/14
vaşıyyet i.-üp 89b/14
vaz‘-ı ħaml i.-medi 24b/4
vefā i.-de 38b/15
vefāt i.-mesini 90b/5
vehm i.-düm 16b/3
vird i. 4b/12
yād i.-diler 92a/3
yād i.-üp 27a/2, 36b/12
yaramazlığı i.-e 7b/3
yebāb i.-em 55b/7
yer i.-di 14b/1
zabı i.-e 59a/9
zarar i.-e 53b/15
zeşt i.-se 31a/2
zıkr i.-üp 20b/14
zindegāni i.-mek 67a/9, 69a/13
ziyāde i.-e 59b/8
ziyān i.-mezsın 75a/9
zuhūr i.-inceye 96a/15
zuhūr i.-miř 94b/4
zulm i.-medüğine 54a/12

2- Etmek, eylemek, yapmak

i. 14a/9, 40a/11
i. 78b/6
i.-di 14a/1, 84b/11
i.-diyse 82b/10
i.-dügi 16a/5, 57b/10
i.-dügi 43b/13 , 51a/7, 52a/10, 66b/14
i.-düm 16b/3

i.-dür 22b/13
i.-düreyin 24a/13
i.-e 18a/8, 38a/12, 38b/13, 38b/15, 41b/1, 46b/8, 59b/8, 66a/14,
i.-eler 59b/6
i.-eni 72a/9
i.-er 58b/9, 83a/8
i.-erdi 42b/4
i.-erken 70b/11
i.-erler 42b/1, 65a/6, 70b/6
i.-erse 35a/14, 38b/14
i.-erseñ 86a/7
i.-esin 42a/10
i.-inmek 22a/5
i.-me 22a/10, 28a/14
i.-medi 24b/4
i.-medin 51a/12
i.-medüñiz 42a/13
i.-mege 38b/4, 40a/13, 72b/9, 95a/6
i.-mege 82b/10, 82b/14
i.-megi 37a/9
i.-mek 10a/15, 14a/10, 16a/11, 16a/2, 67a/11, 67a/9, 69a/4, 97b/2
i.-mek 35a/10, 73b/13
i.-mekde 82b/9
i.-mekden 73a/8, 83b/2
i.-mekdür 18a/11
i.-mekle 38b/9
i.-meye 97b/11
i.-meyesin 91b/3
i.-meyüp 20a/8, 41b/14
i.-meyüp 71b/3
i.-mez 71a/2
i.-mez 86a/2
i.-se 48b/14
i.-señ 94a/10
i.-üş 51a/4, 90a/10
i.-üp 14a/11, 16a/8, 38a/13, 47a/4, 47a/5, 67a/11, 78a/12, 82b/6,

itā' at : (Ar.) Uyma, söz dinleme, emre uyma

- i. 16b/11, 16b/12
i. *ķıl-* Uymak, söz dinlemek 15b/15, 55b/4
itā' at-i selāṭīn : (Ar.) Padişah emirlerine uyma
i+ de 16b/6
- itāb** : (Ar.) Azarlama, ayıplama, tersleme, rencide etme
i. 13b/8, 16a/11, 52a/3
i.+ ndan 66b/7
i.+ la 16a/8
i. *it-* Azarlamak 34b/14
i. *ey/e-* Ayıplamak, 21a/13, 62b/12, 64b/14
- itidāl- i rebī' iye** : (Ar.) Sakin bahar
i.2b/14
- itikād** : (Ar.) İnanç, bağlanma, inanma
i. 35b/9, 97a/13
i. *ey/e-* İnanmak 21a/8, 21b/3, 37a/7
- itimād** : (Ar.) Dayanma, güvenme
i. 35b/9
i. *it* Dayanmak, güvenmek 9b/10, 9b/13, 18a/1, 20a/3, 29a/11, 56a/8
i. *ey/e-* Dayanmak, güvenmek 10a/13, 18a/4, 21a/10, 21b/3, 21b/5, 38b/1
i. *ķıl-* Dayanmak, güvenmek 18a/6, 50b/7, 51a/9
- itirāf** : (Ar.) Kabul etme, doğruyu söyleme
i. 35b/8
- itizār** : (Ar.) Azarlama, tersleme
i. *ey/e-* Azarlamak 35a/8
- itlāf-ı zindegāni** (Ar.+ Far.) Yaşamı öldürme
i.74a/13
- itmām** : (Far.) Tamamlama
i.+ nda 42a/2
- itmām-ı meşāliḥ-i müslimīn** : (Ar.) Müslümanların işlerini tamamlama, yapma
i+ e 35b/6
- ittibā'** : (Ar.) Uyuma, uyum sağlama
i. *ey/e-* Uymak, uyum sağlamak 68b/3
- ittifāk-ı hüveydā** : (Ar.+ Far.) Apaçık birliktelik
i+ da 70b/15
- ittifākan** : (Ar.) Rastgele, tesadüfen
i. 87b/2

ittisāf : (Ar.) Vasıflandırma, sıfat verme, bir hal takınma

i. *bu/-* Vasıflandırmak 5a/2

ittişāl : (Ar.)Bitişme, ulaşma

i. 45b/8

‘**ivaż** : (Ar.) Karşılık olarak verilen şey, bedel

‘i. 21b/1

‘**iyāzen** : (Ar.) Sığınma, sığınarak

‘i. 51a/2

iy : Seslenme ünlemi

i. 4a/7, 4b/2, 4b/7, 4b/9, 12a/13, 15b/15, 17b/9, 19b/5, 40b/4, 41a/14, 42b/15, 44b/3, 47b/14, 48b/12, 48b/14, 49a/1, 49a/11, 50a/3, 63b/10, 67b/4, 72a/3, 72a/5, 73b/11, 82b/15, 83a/15, 83b/7, 84a/3, 84a/5, 85b/10, 86b/4, 86b/5, 87a/6, 92a/15, 92b/4, 92b/9, 94a/9, 94a/10, 95a/7, 97a/2

iyilik : İyi olma durumu, iyi olan şeyin niteliği

i. 18a/7, 39a/6, 77a/6, 78b/14

i.+ de 5a/14

i.+ den 76b/14

i.+ lerinden 10b/8

i. *it* Menfaat gözetmeden bir yardımda bulunmak 76b/13, 77a/2

i. *ey/e-* Menfaat gözetmeden bir yardımda bulunmak 18a/14

iyilük : İyi olma durumu, iyi olan şeyin niteliği

i.+ i 7b/2, 18b/2

i‘**zāz** : (Ar.) Aziz kılma, yüceltme, saygı gösterme

i. *göster-* Ağırlamak, saygı göstermek 50a/2

i. *ey/e-* (Ar.) Saygı göstermek ve ikramda bulunmak 10b/14, 11a/2

i. *it-* Saygı göstermek ve ikramda bulunmak 15b/14, 50a/10

izhār : (Ar.) Gösterme, belirtme, açıklama, ortaya koyma

i. *it-* Açıklamak 1b/10, 18a/13, 21b/1, 24a/13, 38b/4

i. *ey/e-* Açıklamak 36a/7, 97b/10

i. *kıl-* Ortaya koymak 63a/11

izhār-ı işyān : (Ar.) Karşı çıkma

i. *it-* Karşı çıkmak. 16b/4

izhār-ı muhalefet : (Ar.) Karşı olduğunu gösterme, belirtme

i. *it-* Karşı olduğunu göstermek 15b/8

izhār-ı şefkat : (Ar.) Şefkat gösterme

i. 36a/10

‘**izz** : (Ar.) Azizlik, yücelik, izzet

‘i. 16a/6, 23b/6, 25b/7, 57a/10, 82b/15

‘i. + e 64a/1

‘**izzet** : (Ar.) Şeref, azizlik, yücelik

‘i. 17a/14

‘**izzet-i āsumān** : (Ar.) Yüce gökyüzü

‘i. + a 8a/1

‘**izzetlü** : Değeri ve mertebesi yüksek olan, şeref sahibi, itibarlı

‘i. o/- Değerli olmak 13a/6

-J-

jāle : (Far.) Çiğ, kırağ, şebnem

j.+ lerdür 4b/3

jeng : (Far.) Yüzde hasıl olan buruşukluk

jeng- i kudūret : (Far.) Kederden yüzün buruşması

j. 94b/11

-K-

ķābā : (Ar.) Üste giyilen elbise, önu daima açık duran

ķ. 4b/6

ķ. + sın 87b/8

ķābil : (Ar.) Kabul eden, olabilir, istidatlı, mümkün olan

ķ. 4a/2, 38a/12, 44b/8

ķ. o/- Mümkün olmak 26a/10, 75a/1

ķābil-i ħalk : (Ar.) Yaratılabilir

ķ ey/e- Yaratabilmek 22a/8

ķābil : (Ar.) Yön, taraf, ön

ķ. 68b/7

ķabr : (Ar.) Mezar

k.95a/10

ķ.+ üme 90a/1

ķābül : (Ar.) Almak, anlaşmak, onaylamak

ķ.+ inde 64a/3

ķaçan : Ne vakit, ne zaman ki

ķ. 20b/8, 21b/14, 36a/12, 42a/2, 78b/13, 86b/2, 88b/14, 89a/1, 89b/5

ķaçan ola ki : Ne vakit, ne zaman ki

ķ.82b/2

kaçan kim : Ne vakit, ne zaman ki

ķ.41b/10, 72b/3

kaç- : Kaçmak

k. asın 87a/5

ķ. mak 40b/15, 41a/3,

ķ. *ey/e-* Kaçmak istemek 85b/5

kağem : (Ar.) Adım, ayak

ķ. *bas-* Ayak basmak 11b/1, 20a/13, 66a/15

kağı : (Ar.) Hâkim, yargıç, savcı

ķ. 76a/2, 76a/4

kağım : (Ar.) Önce, eski

ķ.+ de 11a/9

kağır : (Ar.) Güç yetiren, güçlü

ķ. 26b/3, 32a/14, 48b/14, 89a/3, 97b/11

ķ.+ lerdı 88b/9

ķ.+ üz 93a/1

ķ. *o/-* Gücü yetmek 19a/8, 65a/14, 80a/13, 97b/11

kağr : (Ar.) Değer, kıymet, itibar, şeref

ķ.+ i 49a/1

ķ.+ in 33b/10

ķ.+ inde 4a/12

kağa : (Ar.) Baş

ķ.+ larından 71b/11

ķ.+ sindan 4b/8

kağıd : (Far.) Yazı yazmak, kitap basmak gibi birçok ite kullanılan ince yaprak

k. 26a/15

kağh : (Far.) Ara sıra, kimi kez, kimi zaman

k. 4b/5, 23b/6

kağr : (Ar.) Zorlama, mahvetme, ezme, üzüntü, keder

ķ. *ey/e-* Yok olmak, perişan olmak 59a/14

kaç'ide : (Ar.) Kural, yöntem, üslup

ķ. 62a/15

ķ.+ yi 52b/3

ķ.+ sin 65a/3

kaç'ide- i ma' ruf : (Ar.) Doğru kural

ķ. 16a/15

ḳā'ide- i müselleḳ : (Ar.) Sağlam üslup, doğru yöntem

ḳ. 27b/10

ḳā'il : (Ar.) Rız olma, inanma, kabul etme

ḳ. + i 26a/7

ḳ. o/- Rız olmak, kabul etmek 33a/15

ḳā'im : (Ar.) Ayakta duran, sağlam duran

ḳ. 22b/15

ḳaḳı - : Öfkelenmek, kızılmak

ḳ.- yup 31b/14

ḳal - :

1- Olmak veya bulunmak

ḳ.- a 60a/9, 64b/8, 83b/7

ḳ.- dım 50a/7

ḳ.- dılar 31b/12,

ḳ.- up 17b/14

2- Varolmaya devam etmek

ḳ.- a 97a/6

ḳ.- an 33b/15

ḳ.- asın 94a/5, 94a/6

ḳ.-mamaḳdan 70b/3

3- Olduğu yerde durmak

ḳ.- dı 83b/12

4- Geride bırakılmış olmak

ḳ.- madı 92a/10

5- Var durumda kalmak, mevcut bulunmak (daha çok olumsuz ifadeler için kullanılır)

ḳ.- madı 22b/10

ḳ.- mamuşdur 95a/11

ḳ.- maya 23b/5, 47b/4, 48a/15

k.-ur 40a/15, 65a/8

k.-ursın 35a/4

6- Durmak

ḳ.- maḳ 64a/9

7- Etkisini üzerinde hissetmek

ḳ.ıcaḳ 78a/1, 78a/5

8- Yardımcı eylem

‘āciz ḳ.-a 50a/6, 57b/6

fürü-mānde *ķ.-a* 57b/6

sergerdān *ķ.-dılar* 96a/8

ķalb- i ħarīṣ : (Ar.) Hırslı kalp

ķ + i 88b/5

ķalem : (Ar.) Yazı yazmaya mahsus çubuk şeklinde alet

ķ.+ e 44a/7

ķalk - : 1- Oturur veya yatar durumdan çıkmak

ķ.- a 61b/2

ķ.- dı 14a/6

ķ.- sun 61b/1

ķ.- up 16a/3, 82b/4

ķām : (Far.) İstek, arzu, dilek, lezzet, murad

k.+ a 29b/2

ķamer : (Ar.) Ay

ķ. 45b/14

ķāmil : (Ar.) Olgun kişi

k. 30b/1

k.+ lerle 51a/4

k. *o/-* Olgunlaşmak 59a/4

ķamu : Hep, bütün, tamamı

ķ. 6b/2, 48b/1

ķ.+ dan 7a/8, 59b/5

ķ.+ ya 59b/8, 97a/8

ķāmurānī : (Far.) Saadet, mutluluk, bahtiyarlık

k.+ de 3b/11

ķan : 1-Vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı

ķ. revan *o/-* Her tarafı kan içinde kalmak 70b/12

2- Soy, nesil, ırk

ķ.+ da 83b/12

ķanā'at : (Ar.) Yetinme, görüş

ķ. 87a/7, 88a/5

ķ. + le 86b/8

ķ. *ey/e-* Yetinmek, kafi bulmak 16a/5

ķ. *ķı/-* Yetinmek 54a/12, 79a/3

ķanādīl : (Ar) Kandiller

ķ. 13a/2

ķanaı : Kuşlarda ve böceklerde bulunan uçmayı sağlayan organ

ķ.+ ı 30a/9

ķanatsız : Kanadı olmayan

ķ. 30a/15

ķanda : Nerede?, Nereye?

ķ. 4b/4, 70b/2

ķ.+ yıduı 75b/7

ķānī : Kinayeli konuşan

k. 75a/6

ķānī^c : Kanaat eden, razı olan

ķ.*it*- Yetinmek, kafi bulmak 66a/8

ķ.*o*- Aklı yatmak, inanmak 86b/11

ķankı : Hangi

ķ.32b/4, 55b/1

ķānūn : (Ar.) Kural, nizam

ķ + la 59b/7

ķ *o*- Kural koymak 80b/8

ķānūn- i ehl-i nūcūm (Ar.) astroloji bilginlerinin kuralları.

k. 45b/3

ķap – : Yakalayıp tutmak

ķ.- up 42b/5

ķapla - : Üstünde bulunduğu yeri tutmak, kapatmak

ķ.- ya 85a/12

ķapu : Bir yere girip çıkılırken içinden çıkılan yer

ķ.+ ları 91a/4

ķ.+ ların 57a/13

ķ.+ ηda 4b/5, 4b/6, 25b/7

ķ.+ ηdağı 55b/8

ķ.+ sı 95b/14, 96a/3

ķ.+ sına 95b/11

ķ.+ sında 52b/7, 76a/2, 76a/6

ķ.+ yı 96a/12

ķār : (Far.) İş, güç, kazanç

k. 14b/6, 33b/14, 64a/9

ķār- dīde : (Far.) İş görmüş, tecrübeli

k. 31b/2, 58a/11

kār- dīde-i rūzgār : (Far.) Zamanın tecrübelisi

k.+ dur 31b/2

kār-ḥāne-i zāyi' : (Far.) Ziyan eden işyeri

k.+ yi 1b/12

kār- 1 büzürg-vār : (Far.) Saygı değer iş

k. 80b/11

kār- 1 düşvār : (Far.) Zorluğun kazancı

k. 50b/8

k. + a 29b/8

kār-1 ḥaṭar-nāk : (Far.) Tehlikeli iş, kazanç

k. 37b/1, 61b/10

kār- 1 şa'b : (Far. + Ar.) Zorluk kazanma, zorluk oluşması

k.7a/12

kār-1 şeytān : (Far. + Ar.) Şeytan işi

k.67b/10

ḳar : Yağmur gibi yağın hafif beyaz taneler

ḳ.+ lar 95b/7

ḳara : Siyah

ḳ. *o/-* Siyah olmak 86b/4

ḳaraḡu : Karanlık

ḳ. 74b/11

ḳarār : (Ar.) Verilen hüküm

ḳ. 58a/3

ḳ.+ a 28a/15, 47a/7

ḳ. *ey/e-* Bir çok şey ve husustan birini seçmek 43b/9, 65a/7

ḳarār-gāh : (Ar. +Far.) Karar verilen yer, karar yeri, askeri birlikte kurmay heyetinin toplandığı yer, merkez

ḳ.+ 1 7b/4, 7b/5

kār-dār : (Far.) İşi elinde tutan, yöneten

k. 54a/13

ḳarış -: Birbiri içine dağılmak, birleşmek

ḳ.- mış 85a/9

ḳarışdur -: Düzenini, tertibini bozmak

ḳ.- madum 56a/13

ḳarīb : (Ar.) Yakın

ḳ. 18b/1, 51b/7

ķ.+ dūr 18a/11, 62a/1, 68a/7

ķ. o/- Yakın olmak 74a/8, 90b/10

ķarīn : (Ar.) 1- Yakın

ķ. 22a/12

ķ.+ dūr 68a/8

ķ.+ i 74b/3

ķarşu : Bulunulan yerin ön ilerisinde olan

ķ.+ sında 17a/11

ķārūn : Zenginliđiyle tanınan hz.Musa ve Hārūn'un şahsında Allah'ın emirlerine karşı çıktığı için cezalandırılan kiři

ķ. 78b/6

ķ.+ dur 86b/12

ķārvān : (Far.) Kervan

k. 64b/7

ķāse-i sultān : (Far.+ Ar.) Padişahın bardağı, çanağı

k. + dan 62a/4

ķaşd : (Ar.) Bilerek yapma, niyet etme

ķ.+ a 55b/6

ķ. *it*-Zarar vermek maksadıyla harekete geçmek 18a/7, 35a/14, 41b/13, 44b/3, 96a/11

ķ. eyle- Zarar vermek maksadıyla harekete geçmek 30b/10, 38a/6, 39b/2, 97b/7, 97b/10

ķāsım : Anadolu Selçuklu Devleti önemli beylerindendir

ķ. 27a/3, 27a/8

ķaşr : (Ar.) 1- Köşk, saray

ķ.+ ina 50b/6

ķ.+ ında 35a/8

2- Kısalma, kesme, azaltma

ķ. o/- Kısaltmak, kesmek, azaltmak 32b/14

ķaşr - ı ālī : (Ar.) Büyük saray

k. 57b/8

ķaşşāb : (Ar.) Kasap

ķ.+ uñ 50a/5

ķat : Kat, katman

ķ.+ ina 50a/1

ķ.+ ında 11b/9, 15b/11, 16a/9, 21a/4, 24a/2, 24a/5, 31b/3, 44b/6, 45b/2, 46a/15, 65b/9, 65b/10, 67b/13, 70a/2, 72b/6, 88b/1

ķat' : (Ar.) Kesme, ayırma, geçme, yol alma

ķ. *it*- Kesmek, ayırmak 85a/2

- ķ. *eyle*- Yol almak, bir yolu aşmak 36b/7
- ķat'ā** : (Ar.) Asla, hiçbir zaman
ķ. 42a/7, 81a/6, 82a/3, 85a/13
- ķat'ī** : (Ar.) Kesin
ķ. 32b/6, 44b/15
ķ. *eyle*- Şüphe ve tereddüte yer bırakmamak 30b/11
- ķatl** : (Ar.) Öldürme
ķ.+ ine 61a/9
- ķatl-i nefis** : (Ar.) Nefsin katli
ķ. 38a/6
- ķatre** : (Ar.) Damla, su damlası, yağmur damlası
ķ. 62a/4, 64b/15
- ķavā'id** : (Ar.) Kurallar, nizamlar, ölçüler
ķ. 54b/4
- ķavi** : (Ar.) Güçlü, kuvvetli
ķ. 24a/7, 78b/5
ķ. *o/-* Güçlü olmak 41a/11
- ķav(i)l** : (Ar.) Söz
ķ.+ den 65b/7
ķ.+ ile 24b/7
ķ.+ ine 50b/7
ķ.+ ini 31b/10
- ķavm- i mūsī** : (Ar.) Musa'nın ulusu
ķ + yi 75b/3
- ķazā'** : (Ar.) Telafi, görevi yerine getirmek, hüküm
ķ. 4b/8, 14a/14, 28b/14
- ķazā'- i āsumāniye** (Ar.+Far.) gökyüzü kazası, (mecaz) Allahü Teala'nın hükmü
ķ. 29b/6
- ķaziyye** : (Ar.) Hüküm, delil, gerektiren, gereksinim, durum
ķ. 28b/7, 52b/4
ķ.+ de 33b/6
ķ.+ yi 32a/2
- ķaziyye-i hāl** : (Ar.) İleri sürülen durum, mesele
ķ 16b/13
- ķebk** : (Far.) Keklik
ķ. + i 97b/3
- ķebk- i ref'tār** : (Far.) Kekliğin yürüyüşü

- k. 70b/8
- keder** : (Ar.) Üzüntü
k. 4b/9, 34a/4
k.+ ümüz 88a/9
- kefen** : (Ar.) Gömülmek için hazırlanan bez
k.+ üme 91a/12
- kefere** : (Ar.) Kafirler, iman etmeyenler
k.+ ye 55a/6
- keff** : (Ar.) Avuç içi
k.+ üjden 4a/15
- kelām** : (Ar.) Söz, konuşma, Tanrı'nın sözü, kitabı
k.+ ında 72b/12
k.+ uş 68a/15
- kelām- ı dānā** : (Ar.+ Far.) Âlim sözü
k. 23b/1
- kelām- ı fāsīd** : (Ar.) Yanlış söz
k. + den 23a/5
- kelām- ı kādīm** : (Ar.) Kuran-ı Kerim
k. + inde 29b/12
- kelām- ı mecīd** : (Ar.) Kuran-ı Kerim
k. + inde 5b/11, 8b/2, 28b/3, 68b/4
- kelām- ı rabbānī** : (Ar.) Kuran-ı Kerim
k. 90b/12
- kelām- ı şerīf** : (Ar.) Kuran-ı Kerim
k. + inde 47a/1
- kelīle-i dīmne** : (Ar.) Hikaye kitabı ismi, çakal ve tilki
k. + de 12a/14, 23a/13, 39b/12
- kelimāt** : (Ar.) Kelimeler, sözler
k. 26a/14
k. + ı 17a/14
k.+ ina 76a/9
k.+ um 16a/10
k.+ uş 24b/14
k. *it-* Söz söylemek 63b/15
- kelimāt- ı bār** : (Ar.+ Far.) Ağır sözler
k. + da 24b/9
- kelimāt- ı laḥīf** : (Ar.) Güzel sözler

k. 78b/4

kelime : (Ar.) Söz, sözcük

k. 26a/9, 50b/6

kemâl : (Ar.) Olgunluk, olgun

k. 56a/5, 95b/14

k.+ e 50b/3

k.+ i 30b/8

k.+ iyle 62b/5

k.+ üñ 28a/12

kemâl- i hüdâ-ı te'âlî : (Ar.+Far.+Ar.) Mükemmel ve yüce olan Allah

k. + ye 21a/5

kemer : Kuşak

k. *bağla-* 4b/5

kemîn-gâh : (Far.) Tuzak, pusu kurulan yer

k. + ından 51a/6

kemîne-i hâksâr : (Far.) Perişan aciz, zavallı

k. + da 3a/11

kemter : (Far.) Kötü, değersiz

k. *it-* Kötü, değersiz olmak 91b/7

kemter-pāye : (Far.) İtibarsız, aşağı mertebe

k. 25b/12

k.+ den 14b/8

kenār-ı baħr : (Far.+ Ar.) Deniz kenarı, sahil

k. + de 42b/1

kenār : (Far.) Kıyı, uç

k.+ a 42b/4

k.+ ina 79a/11

k.+ ında 44a/1

kendü : Kişinin öz varlığı, zati

k. 7b/2, 10b/14, 11b/4, 14a/2, 20a/13, 21b/14, 22b/7, 23a/12, 24a/14, 26b/3, 28a/10, 31a/3, 31a/4, 31a/11, 31b/3, 42b/8, 43b/14, 47b/5, 47b/9, 50a/2, 50a/10, 52a/2, 52b/6, 53b/15, 54a/12, 57a/5, 57a/7, 59a/3, 59a/9, 63a/3, 63a/5, 66a/5, 67a/11, 67b/4, 74a/1, 79a/6, 80a/12, 80a/13, 81b/1, 82a/7, 84b/10, 90b/3, 91b/1, 94a/3, 94b/8, 95a/5, 95a/8

k.+ de 62b/11

k.+ den 7b/3, 47b/7, 59a/5, 74b/11

k.+ dendür 37a/8

k.+ ler 37a/2, 57a/12

k.+ lere 54a/7

k.+ ęe 22a/10

k.+ ęe 60a/14

k.+ ęle 83b/7

k.+ nųj 11a/6, 17b/12, 17b/13, 17b/15, 18a/12, 21a/8, 21a/10

k.+ nųj 57a/10, 73a/4, 75b/12, 76b/10, 78b/10

k.+ si 47a/3

k.+ ye 17b/11, 21a/7, 31a/10, 42b/9, 54a/8, 62b/1, 63a/14, 79b/12, 79b/13, 80a/6, 91a/14, 91b/11, 92b/8

k.+ yi 21a/3, 21b/7, 32b/5, 52b/5, 76b/4, 76b/5

kendüz : Kendü + öz

k. ine 9a/5, 9a/8, 39a/14, 48a/14, 52b/3, 63b/3, 67b/3

kendülik : Bir nesnenin öz varlığı

k.+ le 41a/5

kerāhiyyet : (Ar.) Çirkinlik, hoş olmayan davranış, yanlış

k.+ ni 75b/12

k. 92a/13

kerem : (Ar.) Cömertlik, şeref

k. 31a/8, 74a/4

kerīm : (Ar.) Şerefli

k.+ lerle 31a/6

kerrāt : (Ar.) Kereler, defalar

k. 9b/13

kerre : (Ar.) Çarpım, defa

k. 43b/14, 64b/6

kes- 1- Son vermek, gidermek

k. 36b/5

k.- di 88a/8

k.- medügün 39b/11

k.- mek 83b/2

k.- meye 36b/4

2- Kesmek

k.- diler 71a/3, 71b/1

k.- düm 71a/14

k.- mek 71a/1, 71a/10, 71a/15

kesik : Kesilmiş

k. 87a/5

kesil - : 1-Kendini gibi göstermek

k.- mek 39b/8

2- Halini almak

k.- meye 39a/14

3- Bıçakla kesilmek

k.- miş 30a/9

4- Kesin olarak sona erdirilmek

k.- mez 15a/8

keşir-i evlā : (Ar.) Çoğunlukla tercih edilen

k.+ dur ve 10a/3

keşret- i emvāl : (Ar.) Mal çokluğu

k. 84a/9

keşret- i imāret : (Ar.) Bina çokluğu, yapı çokluğu

k. 54b/13

keşf : (Ar.) Açma, meydana çıkarma, bulma

k.*it-* Açmak, meydana çıkarmak, bulmak 81b/4

keşf- i esrār : (Ar.) Sırları açığa çıkarma

k.*ey/e-* Sırları açığa çıkarmak 82a/5

keşf- i māfi 'z-zamīr : (Ar.) Gizli olanı açığa çıkarma, içeride olanı çıkarma

k. *ey/e-* Açığa çıkarmak 81b/7

keşīş : (Far.) Manastırda münzevi bir hayat yaşayan hiç evlenmemiş hristiyan papazı

k. 24a/12, 24b/1

keşīş-i pūr-kīş : (Far.) Dindar papaz

k. 24a/10, 24b/1

kethūdā : (Far.) Kāhya

k. 82b/7

ketm : (Ar.) Gizleme

k. 82b/10

k. *it-* Gizlemek 22b/7, 82b/10

k. *ey/e-* Gizlemek 36a/6

ketm- i esrār : (Ar.) Sırları gizleme

k. *it-* Sırları gizlemek 5b/1, 80b/10, 80b/11

keyfiyet : (Ar.) Durum, esas, nasıl olduğu, iç yüzü

k. 37a/15

keyfiyyet- i ahvāl : (Ar.) Durumun iç yüzü, aslı

k. + ini 9b/6

k. + ünden 55b/8

keyfiyyet- i ma'îşet : (Ar.) Geçim durumu, gelir durumu, ekonomik durum

k. 38a/14

keyhüsrev : Anadolu Selçuklu Devleti hükümdarıdır

k. 94b/15, 95b/2, 95b/9, 95b/10

k. + e 94b/2

k.+ i 96b/15

k.+ üm 95a/12

k. + üñ 94a/12

kez : (Far.) Defa, kere, sefer

k. 9b/6, 26a/15, 64b/7, 64b/10, 95b/15,

kıble-i halk : (Ar.) Halkın yöneldiği taraf

ķ. 66a/14

kıla' : (Ar.) Kaleler

ķ. 92b/5

kılıç : Çelikten yapılmış uzun, kesici silah

ķ. 39a/4

kı1- :1- Yardımcı eylem

ābād ķ.- a 58b/9

ābād ķ.- mışiken 90a/12

āciz ķ.- dılar 96a/12

āşikār ķ.- a 81b/1

‘aţiyye ķ.- dum 82a/8

azād ķ.- up 50a/6

‘adāvet ķ.- mağı 37b/12

‘adāvet ķ.- maya 51a/8, 63a/9

‘ādet ķ.- ayduñ 88a/2

‘ādet ķ.- maya 54a/9

‘ādet ķ.- up 63a/7

‘adüvv ķ.- sa 41b/10

bīnevā ķ.- dı 55a/11

būs ķ.- duğdan 82b/6

dād ķ. 60b/11

da' vet ķ.- a 94b/12

da' vet ķ.- dılar 16a/3

da' vet ķ.- up 43a/13, 70b/9

dilğaste ķ.- dı 93a/5

duḥūl ḳ.- mamışdı 91b/13
du‘ā ḳ.- up 14a/9, 27a/5, 53a/10
da‘vet ḳ.- dılar 16a/3
emīn ḳ.- dı 26b/5
endīşe ḳ.- a 9a/8
endīşe ḳ.- maḳ 69a/3, 71b/3
esīr ḳ.- mışdur 45a/3
fāide ḳ.- maz 29b/7
fāide ḳ.- maz 22b/2
fermānde ḳ.- dılar 96a/12
ġālib ḳ.- maḳdur 8b/2
ġāret ḳ.- dılar 96b/3
güzer ḳ.- maḳ 87a/13
güzer ḳ.- duḡ 92b/2
güzer ḳ.- mazduḡ 92b/11
ḥacīl ḳ.- asın 24a/12
ḥarāb ḳ.- mayalar 53a/4
ḥareket ḳ.- up 42b/6
ḥāşıl ḳ.- a 10b/6, 88a/15
ḥāşıl ḳ.- dılar 81b/7
ḥāşıl ḳ.- mayasın 81b/13
ḥāşıl ḳ.- ur 86b/9
ḥāzır ḳ.- dılar 24b/1
ḥazm ḳ.- ısar 88b/14
heves ḳ. 97a/7
heves ḳ.- dı 50a/12
heves ḳ.- maḳdan 50a/13
ḥizmet ḳ. 61b/10
ḥizmet ḳ.- a 61b/12
ḥizmet ḳ.- a 66a/14
ḥuşümet ḳ.- maya 63a/11
ḥurmet ḳ.- maḳ 15b/15
‘ibādet ḳ.- urdı 87b/2
icābet ḳ. 87b/12
icābet ḳ.- madı 14a/1, 87b/5
icābet ḳ.- up 94b/9

ihsānı ҡ.- mağa 72b/9
iḥtiyār ҡ.- up 87b/1
imāret ҡ.- mağıla 58a/5
imtişāl ҡ.- dı 82a/10
inhā ҡ.- dılar 15b/7
in‘ām ҡ.- dı 82a/11
inşā ҡ.- dı 93a/7
i‘timād ҡ.- a 50b/7
i‘timād ҡ.- maya 18a/6, 51a/9
iṭā‘at ҡ.- maya 15b/15
iṭā‘at ҡ.- urvan 55b/4
ḳanā‘at ҡ.- maḳ 79a/3
ḳanā‘at ҡ.- maya 54a/12
ḳā‘idei ma‘rūf ҡ.- mışlardur 16a/15
küşād ҡ.- up 57a/13
lāyık ҡ.- ursın 26a/5
lutf u medār ҡ.- up 53a/9
mal u menāli ҡ.- dı 60b/15
mebnī ҡ.- maya 34b/7
merḫamet ҡ.- a 31a/5
merḫamet ҡ.- up 73a/12
meskenet ҡ.- maḳdur 10b/10
muḫālefet ҡ.- madı 56a/11
muḫālefet ҡ.- maya 62a/10
muḫālefet ҡ.- maya 62b/8
muḫāşara ҡ.- mışdı 29b/4
muḫāşama ҡ.- asın 41a/5
muḫārebe ḳılasın ҡ.- asın 41a/5
muḫlişi erzāni ҡ.- a 33b/3
muḫterem k.-mişdur 23b/8
mulāḫaza ҡ.- dılar 88b/10
mu‘ālece ҡ.- a 87b/5
mu‘anven ҡ.- up 60b/15
musahḫar ҡ.- dı 91a/14
musahḫar ҡ.- up 91b/11
mutāba‘at ҡ.- dılar 94b/1
mutavattın ҡ.- a 51b/6

muvāfaqat q̣.- maz 69a/9
muvāneset q̣.- maq̣ 21b/6
mücellā q̣.- up 51b/6
müdārā q̣.- dı 44a/12
müdārā q̣. + urdı 42b/6
müfāraqat q̣.- duḡ 92a/14,
mükāfātın q̣.- a 74b/15
mükerrem q̣.- mışdur 23b/8
mülāzemet q̣.+ urlardı 90b/6
münselik q̣.- dı 2a/3
münhariṭ q̣.- dı 2a/3
müşāhede q̣.- alum 91b/14
mütābe^ç at q̣.- maya 46b/9
naşekībā q̣.- a 42a/15
nazar q̣.- maq̣ 22a/14, 22b/1
nazar q̣.- sa 86b/2
nidā q̣.- dılar 15b/2
nidā q̣.- durdı 15b/4
nidā q̣.- up 16a/10, 16b/9
nihān q̣.- maya 84a/2
pāymāl q̣.- maya 81a/15
perverde q̣.- ur 82b/8
pīşe q̣.- a 62b/7, 9a/9
pīşe q̣.- dı 93b/13
pīşe q̣.- maq̣ 9a/13, 65b/8, 69a/3, 70a/4
pīşe q̣.- masıydı 58b/5
rağbet q̣.- a 17b/15
rağbet q̣.- maq̣ 84a/13
rağbet q̣.- urlar 25b/8
raḡm q̣.- maz 85b/12,
raḡmet q̣.- sun 61a/5
rencīde q̣.- madum 56b/1
ri^ç āyet q̣.- dum 16b/2
ri^ç āyet q̣.- duḡ 56a/10
rivāyet q̣.- dılar 11a/9, 94a/11
rīvāyet q̣.- urlar 61a/13
rūzi q̣.- mış 33b/3

rūzī kı.+ ur 52a/15
sa'y kı. 50b/3
sefer kı.- dı 91b/13
sefer kı.- duğ 92b/11
şoğbet kı.- a 31a/6, 45a/9
şoğbet kı.- mağ 45a/13
şoğbet kı.- urlardı 96a/1
şād kı.- ısar 88b/14
şefkat kı.- maz 85b/12,
şermsār k.- asın 24a/12
şikāyet kı.- up 97b/10
şikeste kı.- dı 96a/15
şikeste kı.- ıcağ 55a/8
tağammül kı.- dı 82b/4
taleb kı. 63b/2
taleb kı.- mağda 49b/5
taleb kı. dılar 75b/5
tedbīr kı.- mağ 72b/2
tefvīz kı.- dılar 58a/10
terceme kı.- ur 34a/12
teslīm kı.- up 84b/13
tevāzu' kı.- mağdur 10b/10
vaşıyyet kı.- dı 91b/3
vaşıyyet kı.- mışdur 45a/12
vefā kı.- maz 96b/3
ziyāde kı.- mağ 21b/7

2- Kılmak, etmek, yapmak

kı. 25a/5, 83b/7
kı.- a 27b/12, 34a/13
kı.- dılar 84b/14
kı.- duğdan 96a/10
kı.- dum 56b/3
kı.- ınur 38a/4
kı.- mağ 34b/3
kı.- mayup 58a/11
kı.- maz 89a/14, 94a/4

ķ.- mışdur 5b/11

ķ.- mışıdı 3a/4, 75b/3, 84b/10

ķ.- mışsın 90a/1

ķ.- sa 86b/3

ķ.- ur 7a/1, 49b/10

ķ.- urlar 25b/7

ķırķ : Otuz dokuzdan sonra, kırk birden önce gelen sayının adı

ķ. 75b/5

ķıs(ı)m : (Ar.) Kısım parça, bölüm

ķ.+ a 5b/3

ķısm- ı evvel : (Ar.) Birinci bölüm

ķ. 5b/3, 19b/10

ķısm- ı şānī : (Ar.) İkinci bölüm

ķ. 5b/4, 7b/14

ķışşā : (Ar.) Hikaye, anlatı

ķ.+ yı 59b/14

ķıvām : (Ar.) Her şeyin kendine göre en uygun derecesi ve zamanı

ķ.+ ı 6a/3

ķıyām : (Ar.) Ayaklanma, isyan

ķ. 37b/8,

2- Ayağa kalkmak, ayakta durmak

ķ. 52b/2, 62a/14

ķıyāmet : (Ar.) Dünyanın sonu

ķ. 52a/3, 52a/11

ķ.+ de 61a/13

ķıymet : (Ar.) Değer, paha

ķ. 13a/11

ķız : Evlenmeye aday dişi insan

ķ. + ı 70a/10

ķi : (Far.) Bağlama görevinde bağlaç

k. 1b/1, 1b/3, 1b/7, 2b/7, 2b/13, 2b/14, 3a/14, 3b/15, 4a/3, 4a/10, 4b/13, 5a/1, 5a/3, 5b/5, 5b/11, 5b/14, 6a/2, 6a/9, 6a/15, 6b/1, 6b/8, 6b/9, 6b/10, 7a/3, 7a/7, 7a/9, 7a/11, 7b/1, 7b/3, 7b/11, 7b/12, 7b/15, 8a/3, 8a/7, 8a/11, 8a/13, 8a/15, 8b/7, 9a/3, 9a/5, 9a/7, 9a/9, 9a/11, 9a/12, 9a/15, 9b/4, 9b/6, 9b/7, 9b/9, 9b/12, 9b/13, 10a/5, 10a/6, 10a/9, 10a/10, 10a/11, 10a/13, 10a/14, 10a/15, 10b/1, 10b/3, 10b/4, 10b/11, 10b/13, 10b/15, 11a/2, 11a/3, 11a/4, 11a/5, 11a/7, 11a/9, 11a/11, 11a/13, 11a/14, 11b/1, 11b/3, 11b/5, 11b/10, 11b/11, 11b/12, 11b/14, 12a/1, 12a/2, 12a/5, 12a/8, 12a/9, 12a/14, 12b/9, 12b/10, 12b/14, 13a/1, 13a/3, 13a/5, 13a/8, 13a/9, 13a/12, 13b/2, 13b/4, 13b/6, 13b/9, 14a/2, 14a/3, 14a/4, 14a/6, 14a/9, 14a/12, 14a/13, 14a/14,

14a/15, 14b/2, 14b/7, 14b/9, 14b/13, 14b/14, 15a/5, 15a/10, 15a/11, 15a/12, 15a/14, 15a/15, 15b/2, 15b/5, 15b/7, 15b/8, 15b/10, 15b/13, 16a/1, 16a/4, 16a/6, 16a/8, 16a/12, 16a/13, 16a/14, 16a/15, 16b/2, 16b/3, 16b/5, 16b/6, 16b/8, 16b/10, 16b/11, 17a/2, 17a/3, 17a/7, 17a/11, 17a/13, 17b/9, 17b/10, 17b/11, 17b/12, 17b/13, 18a/4, 18a/5, 18a/6, 18a/7, 18a/8, 18a/10, 18a/12, 18a/13, 18a/14, 18a/15, 18b/2, 18b/3, 18b/4, 18b/7, 18b/11, 18b/12, 18b/14, 19a/2, 19a/4, 19a/6, 19a/8, 19a/10, 19a/11, 19a/13, 19b/11, 19b/13, 20a/1, 20a/3, 20a/7, 20a/12, 20b/2, 20b/4, 20b/6, 20b/8, 20b/10, 20b/14, 21a/1, 21a/5, 21a/9, 21a/12, 21b/3, 21b/5, 21b/7, 21b/11, 21b/12, 22a/2, 22a/6, 22a/7, 22a/11, 22a/13, 22a/15, 22b/1, 22b/2, 22b/4, 22b/5, 22b/7, 22b/11, 22b/14, 23a/1, 23a/2, 23a/4, 23a/5, 23a/6, 23a/7, 23b/1, 23b/14, 24a/1, 24a/3, 24a/4, 24a/13, 24b/1, 24b/2, 24b/4, 24b/7, 24b/9, 24b/10, 24b/11, 24b/12, 25a/2, 25a/3, 25a/4, 25a/8, 25a/10, 25a/12, 25b/1, 25b/3, 25b/4, 25b/10, 25b/11, 25b/12, 25b/14, 25b/15, 26a/4, 26a/6, 26a/8, 26a/9, 26a/11, 26a/13, 26b/1, 26b/2, 26b/3, 26b/5, 26b/6, 26b/8, 26b/9, 27a/4, 27a/8, 27a/13, 27a/14, 27a/15, 27b/5, 27b/11, 27b/12, 28a/1, 28a/2, 28a/8, 28a/10, 28a/11, 28a/14, 28b/1, 28b/2, 28b/4, 28b/6, 28b/8, 29a/1, 29a/7, 29a/8, 29a/9, 29a/12, 29b/6, 29b/7, 29b/10, 29b/11, 29b/3, 30a/6, 30a/7, 30a/9, 30a/14, 30b/1, 30b/2, 30b/11, 31a/3, 31a/4, 31a/5, 31a/6, 31a/10, 31a/11, 31a/12, 31a/13, 31b/1, 31b/3, 31b/8, 31b/12, 31b/14, 32a/2, 32a/3, 32a/6, 32a/8, 32a/12, 32a/13, 32a/14, 32b/1, 32b/4, 32b/5, 32b/6, 32b/7, 32b/11, 32b/12, 32b/14, 33a/3, 33a/4, 33a/7, 33a/11, 33a/12, 33b/2, 33b/4, 33b/6, 33b/8, 33b/10, 34a/5, 34a/6, 34a/10, 34a/13, 34a/14, 34b/1, 34b/3, 34b/6, 34b/7, 34b/10, 34b/12, 34b/15, 35a/7, 35a/9, 35a/11, 35a/12, 35a/13, 35a/14, 35a/15, 35b/1, 35b/5, 35b/10, 36a/4, 36a/5, 36a/9, 36a/12, 36a/15, 36b/1, 36b/5, 36b/7, 36b/9, 36b/12, 36b/13, 37a/2, 37a/4, 37a/6, 37a/7, 37a/8, 37a/9, 37a/13, 37b/1, 37b/3, 37b/9, 37b/11, 37b/12, 37b/14, 37b/15, 38a/3, 38a/4, 38a/5, 38a/11, 38a/12, 38a/15, 38b/3, 38b/5, 38b/6, 38b/8, 38b/9, 38b/15, 39a/3, 39a/5, 39a/9, 39a/10, 39a/13, 39b/1, 39b/6, 39b/7, 39b/12, 39b/15, 40a/2, 40a/3, 40a/5, 40a/11, 40a/12, 40a/14, 40b/5, 40b/6, 40b/7, 40b/14, 41a/1, 41a/2, 41a/3, 41a/5, 41a/9, 41a/10, 41b/3, 42a/6, 42a/13, 42b/1, 42b/7, 42b/9, 42b/15, 43a/1, 43a/7, 43a/9, 43a/10, 43a/14, 43a/15, 43b/2, 43b/4, 43b/5, 44a/3, 44a/8, 44a/11, 44a/13, 44b/5, 44b/9, 44b/15, 45a/3, 45a/7, 45a/12, 45a/13, 45b/8, 45b/9, 45b/10, 45b/11, 45b/14, 46a/2, 46a/3, 46a/5, 46a/6, 46a/8, 46a/12, 46a/15, 46b/2, 46b/6, 46b/7, 46b/8, 46b/10, 46b/12, 47a/4, 47a/6, 47a/7, 47a/14, 47b/1, 47b/3, 47b/15, 48a/8, 48b/3, 48b/7, 49a/10, 49a/14, 49a/15, 49b/1, 49b/2, 49b/4, 49b/6, 49b/13, 49b/14, 50a/3, 50a/5, 50a/7, 50a/9, 50a/13, 50a/15, 50b/4, 50b/7, 50b/9, 50b/10, 50b/12, 50b/13, 51a/2, 51a/7, 51a/8, 51a/11, 51a/14, 51b/1, 51b/10, 51b/15, 52a/2, 52a/8, 52a/10, 52a/11, 52b/1, 52b/3, 52b/4, 52b/6, 52b/8, 52b/13, 52b/15, 53a/3, 53a/5, 53a/6, 53a/8, 53a/11, 53a/12, 53a/14, 53a/15, 53b/1, 53b/3, 53b/4, 53b/5, 53b/6, 53b/8, 53b/11, 53b/13, 54a/3, 54a/5, 54a/7, 54a/8, 54a/9, 54a/10, 54a/12, 54a/13, 54b/1, 54b/3, 54b/7, 54b/11, 55a/4, 55a/9, 55a/14, 55a/15, 55b/1, 55b/2, 55b/3, 55b/5, 55b/6, 55b/10, 55b/15, 56a/2, 56a/7, 56a/10, 56a/11, 56a/12, 56b/4, 56b/11, 56b/14, 57a/3, 57a/5, 57a/8, 57a/15, 57b/7, 57b/9, 57b/12, 57b/13, 58a/2, 58a/4, 58a/6, 58a/9, 58a/14, 58b/2, 58b/3, 58b/6, 58b/7, 58b/8, 58b/9, 59a/3, 59a/5, 59a/7, 59a/8, 59a/10, 59a/11, 59b/8, 59b/10, 59b/11, 59b/12, 59b/13, 59b/14, 59b/15, 60a/1, 60a/5, 60a/11, 60a/12, 60a/13, 60b/1, 60b/2, 60b/3, 60b/6, 60b/8, 60b/11, 60b/12, 60b/13, 61a/3, 61a/12, 61a/13, 61a/15, 61b/6, 61b/9, 61b/11, 61b/14, 62a/2, 62a/3, 62a/6, 62a/7, 62a/9, 62a/11, 62a/13, 62a/15, 62b/1, 62b/2, 62b/5, 62b/9, 62b/11, 62b/12, 62b/15, 63a/3, 63a/5, 63a/6, 63a/9, 63a/10, 63a/12, 63b/2, 63b/6, 63b/13, 64a/2, 64a/15, 64b/6, 64b/7, 64b/8, 64b/10, 64b/15, 65a/5, 65a/7, 65a/8, 65a/9, 65a/14, 65b/1, 65b/6, 65b/10, 65b/11, 66a/3, 66a/8, 66a/10, 66b/1, 66b/3, 66b/4, 66b/7, 66b/8, 66b/9, 66b/12, 66b/14, 67a/6, 67a/10, 67b/6, 67b/9, 67b/11, 67b/13, 67b/14, 68a/1, 68a/2, 68a/4, 68a/5, 68a/6, 68a/7, 68a/8, 68a/10, 68a/11, 68a/12, 68a/14, 68b/1, 68b/3, 68b/5, 68b/15, 69a/6, 69a/8, 69a/9, 69a/11, 69a/12, 69a/15, 69b/2, 69b/3, 69b/8, 69b/9, 69b/11, 69b/12, 69b/13, 70a/6, 70a/12, 70a/14, 70a/15, 70b/2, 70b/4, 70b/5, 70b/6, 70b/15, 71a/5,

71a/6, 71a/9, 71a/10, 71a/11, 71b/2, 71b/4, 71b/5, 71b/6, 71b/9, 71b/13, 72a/6, 72a/11, 72b/5, 72b/8, 72b/12, 72b/13, 73a/2, 73a/5, 73a/7, 73a/11, 73a/12, 73a/14, 73b/4, 73b/5, 73b/6, 73b/7, 73b/14, 74a/8, 74a/9, 74b/3, 74b/4, 74b/5, 74b/6, 74b/11, 74b/13, 74b/15, 75a/10, 75a/14, 75a/15, 75b/4, 76a/10, 76a/11, 76a/12, 76b/2, 76b/4, 76b/6, 76b/8, 76b/9, 76b/10, 76b/11, 76b/15, 77a/1, 77a/10, 77a/11, 77b/5, 77b/7, 77b/8, 77b/14, 78a/3, 78b/2, 78b/4, 78b/7, 78b/9, 79a/1, 79a/8, 79b/1, 79b/3, 79b/4, 79b/5, 79b/7, 79b/11, 80a/5, 80a/10, 80a/11, 80a/12, 80a/13, 80a/15, 80b/1, 80b/2, 80b/6, 80b/9, 80b/11, 80b/13, 80b/14, 80b/15, 81a/2, 81a/3, 81a/4, 81a/6, 81a/7, 81a/11, 81a/14, 81a/15, 81b/1, 81b/8, 81b/11, 81b/12, 81b/13, 82a/3, 82a/4, 82a/7, 82a/8, 82b/2, 82b/6, 82b/7, 82b/13, 82b/15, 83a/3, 83a/8, 83a/9, 83a/14, 83b/9, 83b/10, 83b/12, 84a/4, 84a/5, 84a/10, 84a/12, 84b/8, 84b/12, 85a/2, 85a/6, 85a/7, 85a/8, 85a/9, 85a/15, 85b/4, 85b/11, 86a/10, 86a/11, 86b/6, 86b/11, 87a/6, 87a/7, 87a/9, 87a/12, 87b/4, 87b/5, 87b/7, 87b/12, 88a/1, 88a/4, 88a/5, 88a/14, 88b/2, 88b/3, 88b/4, 88b/6, 88b/7, 89a/1, 89a/4, 89a/12, 89a/14, 89b/1, 89b/4, 89b/6, 90a/1, 90a/2, 90a/3, 90a/6, 90a/7, 90a/9, 90a/10, 90b/3, 90b/6, 90b/9, 90b/10, 90b/11, 90b/12, 91a/2, 91a/5, 91a/13, 91b/2, 91b/3, 91b/4, 91b/8, 91b/10, 91b/12, 91b/14, 92a/5, 92a/8, 92a/12, 92a/14, 92b/4, 92b/6, 92b/8, 92b/9, 92b/12, 92b/14, 92b/15, 93a/2, 93a/4, 93a/5, 94a/4, 94a/5, 94a/14, 94a/15, 94b/2, 94b/3, 94b/4, 94b/8, 94b/13, 94b/14, 95a/1, 95a/2, 95a/4, 95a/6, 95a/9, 95a/11, 95a/12, 95a/14, 95b/9, 96a/11, 96a/13, 96b/3, 97a/5, 97a/6, 97a/7, 97b/3, 97b/5, 97b/6, 97b/11

kibr : (Ar.) Büyüklük, üstünlük, kendini üstün görme

k. 54a/8, 67b/2

k.+ dür 33b/11

kifāyet : (Ar.) Yeteri kadar olma, yetişir miktar, yararlık, liyakat

k. 19a/12, 58a/15

k. *it-* Yetmek, yetişmek, kafi gelmek 61a/1

k. *o/-* Yetinmek 19a/12

kilid : (Far.) Anahtar

k.+ i 81a/4, 81a/5

kilid- i şādīmāni : (Far.) Mutlu olmanın anahtarı

k.68a/1

kilid- i ārā'-i müşkil-küşā : (Far.) Sorunu çözenin anahtarı

k.56b/5

kilk : (Far.) Kalem

k. 17b/6

kim : 1-Bağlaç

k. 4a/9, 4b/4, 6a/4, 7b/3, 8b/3, 8b/5, 8b/6, 8b/9, 9a/7, 9a/13, 9b/2, 10a/1, 10a/7, 10b/7, 13a/3, 14b/5, 14b/8, 15a/5, 15a/8, 15b/15, 18a/3, 23b/5, 25b/6, 25b/9, 27b/3, 31b/4, 31b/6, 32a/6, 33a/5, 33b/3, 34a/13, 34b/5, 35a/3, 35a/11, 35b/6, 41a/3, 41a/8, 42a/10, 43a/2, 46b/15, 48a/14, 48a/15, 48b/5, 49a/2, 49b/4, 49b/13, 50b/9, 50b/10, 51a/1, 51a/6, 51a/8, 51a/9, 54a/1, 54a/2, 67a/1, 67a/7, 67b/2, 67b/3, 72b/2, 73a/9, 77b/12, 79a/5, 79a/6, 79a/10, 79a/11, 80a/5, 80a/7,

80a/8, 81b/5, 84a/7, 84b/9, 87a/12, 88a/13, 89a/13, 89b/11, 90a/4, 90a/8, 90b/1, 95b/12, 97a/4, 97a/9

2- Soru zamiri

k. 14a/5, 22b/9, 26b/5, 27a/8, 29b/2, 31b/3, 35b/14, 49a/13, 53b/4, 72b/1, 78a/15, 79a/9, 79b/15, 81a/7, 81a/9, 81b/4, 83b/1, 83b/8, 84a/2, 85a/12, 86b/4, 86b/15, 87a/3, 88a/8, 90a/1, 93b/12, 94a/12

k.+ dür 17a/11, 27a/7, 27a/9

k.+ lerdür 71a/10, 71b/10, 77a/11

kimesne : Kimse, birey

k. 10b/8, 11b/4, 12a/11, 12b/4, 15b/5, 15b/15, 16a/13, 21a/10, 25b/1, 32a/3, 33a/9, 35b/5, 47b/1, 47b/4, 47b/5, 48a/10, 48b/5, 53b/4, 53b/13, 56a/11, 58b/5, 59a/5, 59b/11, 59b/13, 61b/12, 66a/7, 70b/14, 73a/8, 76b/10, 78b/2, 79a/2, 81a/15, 83b/10, 85b/12, 86a/2, 86b/3, 88a/9, 92a/11, 95a/6, 95a/15, 95b/9, 97b/7, 97b/10

k.+ de 10b/1

k.+ den 40a/13, 40b/3, 60b/13, 71a/9, 79b/10, 80a/7

k.+ dür 8b/6, 9b/5, 12b/10, 88b/2,

k.+ ler 11a/3, 15a/11, 55a/9, 58a/12, 61a/15, 61b/2, 76a/12, 92b/7, 95b/4

k.+ lere 57a/8, 58a/1, 61b/1

k.+ nünj 55b/11, 73a/4, 97b/9

k.+ ye 14b/1, 18a/11, 30b/3, 32b/1, 53b/2, 62a/7, 62b/12, 62b/13, 66a/11, 73a/5, 74b/13, 76b/12, 76b/14, 80a/14, 80a/15, 85b/11, 89b/12, 96b/3

k.+ yi 18a/4, 24b/7, 87b/4, 9b/12

k.+ yile 69a/12

k.+ yle 72a/2

kimse : Kimse

k. 9a/13, 12a/9, 28a/8, 31a/5, 32b/8, 51a/8, 73b/14, 83b/9, 88b/14, 91b/12

k.+ de 10a/4

k. + den 66b/1

k.+ dür 80b/6

k.+ nünj 11a/15

k.+ nünj 47b/3, 97b/5

k.+ ye 54a/14, 62a/13, 73a/7, 84a/5, 88b/15, 94a/4, 95a/13

k.+ yi 21b/4

kīn : (Far.) Gizli düşmanlık, kin

k. 41a/15, 41b/1, 44a/14, 67b/2

k.+ i 54a/8

kīne : (Far.) Kalpte beslenen düşmanlık, kin

k.39a/13, 39a/14

k. + den 39a/10

kirāmen kātībīn : (Ar.) İnsanın iki yanında bulunduğu ve sağdakinin sevapları, soldakinin günahları yazdığı kabul edilen iki melek

k. 16b/6

kīse : (Ar.) Kese sözünün eski ve asıl şekli

k. 82b/12

k.+ yi 83a/3

kişi : İnsan, kimse, şahıs

k. 12b/14, 13b/15, 21a/3, 25a/5, 26b/3, 27b/9, 29b/1, 29b/7, 30b/10, 32b/4, 34a/5, 36a/12, 36a/15, 37b/14, 38a/12, 40a/10, 41b/9, 43b/6, 47a/8, 48b/14, 49a/2, 52a/12, 55a/3, 55b/1, 56a/15, 59a/8, 59b/7, 64b/8, 65b/8, 66a/5, 66a/14, 66b/14, 67a/1, 69a/4, 69b/14, 70a/1, 71b/4, 72b/8, 73a/3, 75b/12, 76b/15, 77a/2, 77a/6, 78b/14, 80a/5, 80a/12, 80b/6, 83b/1, 84a/14, 86a/4, 88a/12, 88a/14

k.+ de 6a/4

k.+ ler 26a/4, 65b/6

k.+ lerden 90b/3

k.+ leri 59a/4

k.+ lerile 9b/3

k.+ nüj 6a/15, 7b/4, 7b/5, 25b/10, 29a/2, 32a/11, 38a/5, 49b/4, 71b/6, 77b/8

k.+ ye 21b/2, 23a/7, 34b/1, 34b/2, 34b/6, 36a/12, 51a/9, 62a/15, 66a/2, 80a/10, 81a/6, 85b/5

k.+ yi 20a/10, 20a/13, 25b/12, 47b/15, 49b/14, 75b/14

k.+ yle 10a/15

kitāb : (Ar.) Kitap

k. 33a/14

kitāb-ı enīsü'l-‘arīfin : (Ar.) Ariflerin dostluğu kitabı

k. 3a/12

ko - : 1- Koymak

ķ. 39b/12,

ķ.- dı 50a/2, 82b/12, 83a/3

ķ.- dılar 91b/9

ķ.- maz 19b/6

ķ.- miş 87b/9

ķ. -η 91a/13

2- Bırakmak

ķ.- madı 4a/15

ķ.- yasın 60a/7

- 3- Etkilemek, dokunmak
k.- maz 34a/4
k.- mışdur 23b/15
4- Yardımcı eylem
elden k.- ma 11a/15
elden k.- mayup 37b/7
adın k-o- 44b/4
- kolay** : Zahmetsizce, sıkıntı çekmeden
k. 14b/7
k.+ dur 48b/13
- konstantiniye** : İstanbul
k.+ den 55b/5
- konuk** : Misafir
k.+ dur 89b/4
- kopar -** : Hiçbir bağı kalmayacak şekilde ayırmak
k.- ur 40a/6
- korķ-** : Korkuya kapılmak
k.- dum 82b/11
- korķu** : Kaygı, üzüntü, endişe
k.+ dan 32b/7
k.+ sindan 63b/12
- korķut -** : Korkmasına yol açmak
k.- a 8a/2, 8a/15, 8b/1
- koy -** : 1-Bırakmak
k.- up 79a/4 , 79a/12, 86a/9, 92b/2, 94a/3
2- Katmak
k.- up 58a/15, 61a/2
- koy(u)n** : Göğüsle elbise arasında kalan kısım
k.+ ında 79a/11
- köhne** : (Far.) Eski, eskimiş
k.+ sini 96b/15
- kök** : Bitkilerin toprağın altında kalan kısmı
k.+ üñ 85a/2
- köprü** : Bağlantı sağlayan şey
k. 22b/5
k.+ dür 84b/8
- köşe** : 1-İki duvarın birleştiği yer

k.+ sinde 87b/7

k.+ sinden 42b/4

2- Tenha, kuytu yer

k.+ de 96a/10

ķubūr : (Ar.) Kabirler, mezarlar

ķ.+ ıdur 81b/15

ķudret : (Ar.) Güç

ķ. 37b/4, 93a/1

ķ.+ i 1b/7, 53b/5, 69b/14, 95b/14

ķ. *o/-* 19a/1 Gücü olmak

ķ.+ i *yet-* Gücü yetmek 25b/11, 69b/15, 72b/8

ķudūm : (Ar.) Ayak basma, uzak bir yerden gelme

ķ.+ ı 96b/1

ķul : İnsan

ķ. 74b/14

ķ.+ ını 51b/5

ķ.+ ıydum 50a/5

ķ.+ ların 53b/9

ķ.+ larına 5b/15, 23b/13,

ķulaK : Kulak

ķ. 62b/14

ķ.+ ı 41b/3

ķulūb : (Ar.) Gönüller, kalpler

ķ.+ da 13b/7

ķur'an : (Ar.) Kuran-ı Kerim

ķ. 79b/1

ķ. +de 95a/1

ķur'an-ı mecīd : (Ar.) Kuran-ı Kerim

ķ. +de 41a/1

ķurb : (Ar.) Yakınlık

ķ.+ ında 72a/10

ķurşa-i mihr : (Far.) Yuvarlak güneş

ķ + ile 4b/11

ķurtar -: İçinde bulunduğu güç durumu üzerinden kaldırmak

ķ.- maķdan 36b/1

ķurtul -: Bir tehlikeden sıkıntılı birdurumdan sıyrılmak, uzaklaşmak, selamete çıkmak

ķ.- maķ 91b/4

ķ.- maya 66b/13

ķ.- mayup 21a/11

ķ.- up 29b/14

ķuřūr : (Ar.) Noksan, özür, eksik

ķ. 21a/6, 34a/5, 37a/8

ķuřūr-ı zillet : (Ar.) Kabahatin getirdiđi ařađılık

ķ.+ de 64a/15

ķuř : Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, uçucu hayvanların ortak adı

ķ. 30a/15

ķ.+ a 30a/9

k. + lar 42b/12

ķ + ı 43a/13

ķuřiř : (Far.) Güç, kuvvet, çalışma, çabalama, uğraşma

k. 38b/7

k.ey/e- Çabalamak 20a/4

ķuřiř-i bī-dirīđ : (Far.) Esirgenmeden bol bol yapılan çalışma

k.51b/14

ķūt : (Far.) Azık

ķ. *it*- Yaşamak için gerekli yiyecekleri yemek 42b/3

ķuřb-ı inřāf u ‘adālet : (Ar.) İnsaf ve adaletin noktası

ķ.4a/8

ķūteh : (Far.) Kısa

k. 26a/8 , 64b/12

ķūteh-bin : (Far.) İleriyi göremeyen, kısa görüşlü

k. 61a/8

ķuvve- i ‘akıl : (Ar.) Akıl kuvveti, sağlam düşünce, mantıklı düşünme

ķ + adur 23a/1

ķuvvet : (Ar.) Güç

ķ. 57b/5

ķ.+ ine 18a/1

ķ. + le 38b/7

ķuvvet-i dāniř : (Ar.+ Far.) İlim kuvveti

ķ.+ ine 21a/10

ķüllī : (Ar.)Bütüne ait, bütünle ilgili

k.2b/8

k. + si 82a/4

küşād : (Far.) Açılış, merasim, açma

k. *kıl-* Açılmak 57a/13

küşāde : (Far.) Açık, açılmış, ferahlı

k. 63a/7

k. *o/-* Açılmak 30a/3, 36a/4

-L-

lā-cerem : (Ar.) Şüphesiz, besbelli

l. 4b/8, 15b/9, 37b/6, 46a/1, 75b/11, 84b/14, 94b/14

lā-yuhşī senā' : (Ar.) Sayısız övgü

l.+ y1 4b/12

lahza : (Ar.) Kısa zaman, göz ucu ile bakış, bir an

l. 86a/4

l.+ da 35b/2

la¹ : (Ar.) Kırmızı al renk, dudak, kırmızı kıymetli bir süs taşı

l.+ in 3a/6, 4b/6

la¹-i hātem : (Ar. + Far.) Kırmızı taşlı yüzük

l. 25b/8

la¹-i leb : (Ar.+Far.) Kırmızı dudak

l. 70b/8

lāle : (Far.) Çiçek

l.+ ler 4b/13

lāmi^c : (Ar.) Parlak, ı ışık saçan, parlayan

l.+ dür 2a/9

la^cnet : (Ar.) Allahın rahmetinden af ve merhametinden mahrum olmak

l. *ey/e-* Allahın rahmetinden af ve merhametinden mahrum etsin anlamında beddua sözü 61a/7

la^cnetullāh : (Ar.) Allahın laneti

l. 41b/1

la^cnetullāhi 'aleyhümā ve 'alel-kāfirin emşālühā : (Ar.) Allah'ın laneti kafirlerin üzerine olsun

e. 96a/15

laṭīf : (Ar.) Hoş, hoşça giden, yumuşak, güzel

l. 23b/2

l. *o/-* Hoş olmak 69b/10

lāyık : Uygun, yaraşır, münasip

l. 31a/12, 56a/15, 69a/11

1. *kı/-* Uygun bulmak 26a/5

1. *o/-* Layık olmak, yakışmak 16a/13, 21a/7

lāyih : (Ar.) Düşündüren, gösteren

1. 2a/9, 54b/6

1. *o/-* Düşündürmek 68b/8

lāzım : (Ar.) Gerekli

1. 3b/13, 31b/14

1.+ dur 37b/3, 37b/15, 51b/10, 59a/3

1. *ge/-* Gerekmek, icap etmek 45b/13

1. *o/-* Gerekmek, gerekli olmak, ihtiyaç duyulmak 27b/11

lāzım- ı māhiyet : (Ar.) Durumun gereksinimi

1. 34a/6

leb : (Far.) Dudak, sahil, kenar, kıyı

1. 50b/4, 63b/4

1. + i 32a/15

lecūc : (Ar.) İnatçı, düşman, aksi, kavgacı

1. 46b/5

lem^ʿ a : (Ar.) Parlak, kıvılcım, ışık

1.+ dur 3b/4

1. *o/-* Parlamak 4b/7

leşker : (Far.) Asker

1. 13b/9, 90b/15, 91a/5

1.+ e 56b/7

1.+ i 91a/6

1.+ idür 6b/7

1.+ ine 55a/9

1.+ ini 29b/4

1.+ lerine 42a/11

leşker-i ʿ irāk : (Far.+ Ar.) Irak askeri

1. 55a/11

letāfet : (Ar.) Hoş, hoşluk, güzellik

1. 69b/12

levāzım-ı cehl : (Ar.) Cahilliğin gerektirdiği

1. + dūr 21a/3

levāzım- ı ʿ ubūdiyet : (Ar.) Kulluğun gerektirdiği

1. 62b/5

leylen : (Ar) Gece vakti, geceleyin

l. 8a/1

lezzāt - ı dünyeviyye : (Ar.) Dünyevi lezzetler

l. +den 88b/7

līk : (Far.) Lakin, amma, fakat, ancak

l. 23a/12, 77b/6

lisān : (Ar.) Dil, lugalat

l.+ ı 81a/13

l.+ ına 23a/4

lisān-ı türki : (Ar.) Türkçe

l. + ye 3a/13

lisān-ı ‘azbü’l-beyān : (Ar.) Tatlı, akıcı dil

l. o/- Tatlı dilli olmak 97b/1

luṭf : (Ar.) Hoş, güzel, iyilik, ihsan

l. 18a/15, 31a/8, 53a/9, 63b/15, 75a/9, 75b/13, 76b/15, 94a/1

l.+ ıla 40a/8, 40a/10

l. *it-* Bağışlamak, ihsan etmek 64a/13

l. *ey/e-* İyi davranmak, hoş muamele göstermek 53a/12

lū’lū-ı lālā : (Ar.+ Far.) Parlak inci

l. 47a/11

- M-

ma‘ārif : (Ar.) İlim, bilinen, bilgi, maharet, hüner, kültürler

m. 6b/3

m. +le 12a/10

mā-beyn : (Ar.) Arası

m.+ lerinde 29b/14

m.+i 43a/14

mācerā : (Ar.) Macera, aksiyon, olay

m.+ sı 24b/3

madde- i şādmānī : (Ar.+ Far.) Mutluluk nesnesi

m. + dur 23b/3

ma‘delet : (Ar.) Adalet, hakkaniyet

m. 51b/2

m. o/- Adaletli olmak 35b/5

mādem : (Ar.) Başına getirildiği kelimelere –diği için, -diğine göre anlamları katarak diğer cümleye bağlar

m. 76a/11

māder : (Far.) Anne

m. 44b/13

ma' dūd : (Ar.) Bilinen bir şeye dahil edilip ondan veya onun gibi olduğu kabul edilen öyle sayılan, ait sayılan

m. 72b/7

ma' dūm : (Ar.) Yok, varolmayan, mevcut olmayan

m.+ unıduḡ 92a/8

mağara : Yer altında, dağ yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli sebeplerle tabîi olarak meydana gelmiş olan, insan ve hayvanlara barınak olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk

m.- da 87b/7

m.+ dan 96a/8

m.+ nuḡ 95b/11, 95b/14, 96a/3

m.+ ya 95b/10, 96a/5

m.+ yı 96b/2

mağlūb : (Ar.) Yenilmiş, kaybetmiş

m. 39a/3, 58a/12

mağrib : (Ar.) Güneşin battığı yer, batı

m. 91a/14

mağrūr : (Ar.) Gururlu, kibirli

m. o/- Gururlanmak 38b/3, 50b/8, 57a/10, 90a/9, 97a/2

māh (Far.) Ay

m. 45b/11

m.+ ı 15a/14

m.+ la 45b/6

māh-ı nazar-ı sa' d : (Far.+ Ar.+ Ar.) Mutlulukla bakan güzel

m. 45b/4

maḡhall : (Ar.) Mekan, yer

m. 94b/13

maḡhall-i secde : (Ar.) Secde yeri

m. dūr 50a/4

maḡbūb : (Ar.) Sevilen, sevilmiş

m. 12a/8, 86b/7

maḡbūb- ı ervāḡ : (Ar.) Sevilen ruhlar

m. 18b/4

maḡdūm-zāde (Ar.+Far.) Oğul, erkek çocuk

m. + lere 17a/13

maḡfi : (Ar.) Gizli, gizlenmiş

- m. 5b/5, 27b/5, 41a/10, 51a/14, 61b/9, 67b/6, 72b/5, 80b/11, 84a/7
m.+ dūr 41a/9
- māhī** : (Far.)Balık
m. 42b/3
- maḥlaṣ** : (Ar.) Şairlerin kullandıkları takma ad
m.+ lardan 50b/12
m.+ ları 10a/3
- maḥlūk** : (Ar.) Varlık, yaratılmış
m.+ a 88a/2
- maḥlūkāt** : (Ar.) Yaratılmışlar, varlıklar
m. 2a/6
- mahrem-rāz** : (Ar.+Far.) Sırdaş
m. *ey/e-* Sırdaş olmak 82a/3
- maḥrūm** : (Ar.) Nimetlerden uzak kalmak, bedbaht, nasipsiz
m. 72a/11
- maḥsūben** : (Ar.) Hesaba geçirilmişin tenvinli şekli
m. 26b/13
- maḥşūṣ** : (Ar.) Özel, ait.
m.+ dur 21a/6
- maḥv** : (Ar.) Harab olma, yıkılma, yok olma, çökme
m. + dur80b/12
m. *it-* Yok etmek, varlığına son vermek, ortadan kaldırmak 19a/7
- maḥz-ı ‘adū** : (Ar.) Düşmanın ta kendisi
m. + dur 20b/6
- maḥzūn** : (Ar.) Hüzünlü, üzüntülü
m. 81a/4
- mā’il** : (Ar.) Meyl eden, yönelen
m. *o/-* Yönelmek 31a/9, 32a/6, 55b/13
- maḥām** : (Ar.) Durulan yer, rütbe, memuriyet, devlet görevi
m. 22b/15, 70b/3, 96a/10
m.+ a 31b/11, 60a/3, 90b/14
m.+ ı 14b/10, 42b/10
- maḥām-ı hüner** : (Ar.+ Far.) Hüner makamı
m. 31b/15
- maḥarr-ı şerif** : (Ar.) Yüce makam, yüce yer
m. + ine 16b/15
- maḥarru’n-nahār** : (Ar.) Gece ile gündüzün olduğu mahal, zaman

m. + uŋ 2b/14

mağbül : (Ar.) Kabul edilen, onaylanan

m. o/- Kabul edilmek 52a/7

mağbüle : (Ar) Makbul kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan müennes şekli

m. o/- Kabul edilmek, beğenilmek 79a/2

mağhūr : (Ar.) Yenilgiye, bozguna uğramış

m. o/- Yenilgiye uğramak 42a/6

mağşūd : (Ar.) Kastedilen, arzu edilen, maksat, gaye, amaç

m. 11b/2, 43a/7, 48b/1, 69a/7, 69b/4, 80b/15

m.+ a 81b/11

m.+ dur 85b/6

m.+ um 16b/2

m.+ umdur 43b/9

m.+ uŋ 44a/10, 44b/1

m.+ uŋuza 51a/5

m.+ ina er- Amacına ulaşmak 42b/15

m. o/- Kastedilmek 43a/7, 80b/15

mağtū : (Ar.) Kat edilmiş, bırakılmış, kesilmiş

m. 84b/15

m.+ dur 21a/5

māl : (Ar.) Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık, servet

m. 19a/13, 19b/12, 49a/2, 49a/11, 53b/1, 58b/3, 59b/1, 59b/9, 85b/6, 85b/9, 88a/13, 89b/11

m. + a 19a/3, 89a/11

m.+ da 18b/14

m.+ dur 88a/5

m.+ ı 58a/14, 61a/6

m.+ ından 27a/2

mālöl- : Benimsemek

m.+ya 59b/9

m.+sa 19a/12

māl ü menāl : (Ar.) Elde edilen mal, elinde bulunan mal

m. 18b/7, 19a/9, 29a/9, 35b/13, 60a/12, 70a/2, 91a/10

m. + i 28b/6, 59b/7

m. + in 38a/7

m. + inden 19a/10

m. + ine 8b/12, 11b/4, 38a/5,

- m. +üç 49a/10
m. *kıl*- 60b/15
- mālik** : (Ar.) Efendi, sahip, hükümdar
m.*ol*- Sahip olmak, mülkiyetinde olmak 80b/14
- mālik-i memālik** : (Ar.) Memleket sahibi
m.3a/15
- mālikāne** : (Ar.) Saray, villa
m. 27b/9
- ma' lūm** : (Ar.) Bilinen, öğrenilen
m. 13a/11, 16a/2, 55b/10, 68b/6, 83a/5, 84b/15
m.+ dur 85a/3
m. *ey/e*- Bilmek, öğrenmek 7a/1, 38a/4
m. *ol*- Bilinmek 55b/10, 68a/2, 95a/1
- ma' nā** : (Ar.) Anlam
m. 9a/14, 22a/14, 27a/11, 37a/7, 37a/9, 60b/4
m.+ dan 26b/5
m.+ dur 5b/8, 37b/2,
m.+ ya 43b/11
- mānend- i āfitāb-ı 'ālem-tāb** (Far.+ Far. + Ar.+ Far.) Dünyayı aydınlatan güneş gibi
m. 34a/15
- ma' nī** : (Ar.) Mana kelimesinin eski şiirlerde geçen şekli
m. 8b/11, 8b/13, 21a/13, 21b/1, 35b/14, 50b/13, 62b/13, 80b/12, 94b/5
m.+ de 22b/15
m.+ den 15b/9, 15b/12, 61b/14
m.+ dür 9b/14, 18b/1, 72b/7
m.+ nūç 46a/1
- mānī'** : Bir işin yapılmasını önleyen şey,engel
m. 38b/4
- manşūr-ı ḥallāc** : (858-922) Tur'da doğmuştur. Tasavvufun gelişmesine önemli katkılarda bulunan ünlü mutasavvıftır
m. 71b/7, 71b/12
- manzar** : (Ar.) Yüksek yer, manzara, bakılan yer
m.+ da 17a/6
- mār- ı effi'** : (Far.) Engerek yılanı
m + den 40b/6
- marāz** : (Ar.) Hastalık, dert
m. 57b/3

marāz- ı mevt : (Ar.) Ölüm hastalığı, ölüme götüren hastalığa yakalanma

m. + e *düş-* Hastalığa yakalanmak 89b/13

ma'raz : (Ar.) Bir şeyin arz olunduğu yer, görüldüğü yer, sergi

m. + ı 15b/7

ma'rifet : (Ar.) Beceri, hüner

m. 13a/5, 13a/13, 14b/14, 47a/8, 56a/5, 85a/8

m.+ de 47b/7

m.+ dür 8a/5, 11b/11, 12b/10, 17a/3, 19b/3, 34b/4, 79b/9

m.+ e 13a/11, 24a/6, 49b/13

m.+ ine 21a/8

ma'rifet-perdāz : (Ar.+ Far.) Düzenleyen, düzelten

m.+ ıdur 6b/1

ma'riz- i āfet : (Ar.) Afet yeri

m. + de 18b/13

ma'riz-i 'arz : (Ar.) Saygı makamı

m.+ da 15b/7

ma'rūf : (Ar.) Öğrenilen, doğru olan

m. 14a/8, 79a/14, 79b/1, 79b/3

m. *o/-* Öğrenilmek, doğru olmak 11a/8, 18a/5, 53a/1

ma'rūf-ı kerhī : (750 -815-16?) Iraklı zahid ve sufi velidir

m. + nūḡ 79a/9

maṣḥara : (Ar.) Maskara, soytarı, palyaço, komik, gülünç

m. 31b/13, 31b/15

māṣīṭa-i tekvīn : (Ar.) Süslü, güzel yaratma

m.1b/7

ma'şiyet : (Ar.) Asi olma, karşı çıkma, ayaklanma

m.+ dür 22a/14

maṣlaḥat : (Ar.) İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan iş

m. 66a/10

m.+ dur 19b/4, 51a/15, 61b/11

m.+ ı 34b/15, 42a/2

m.+ ında 65a/8

m.+ ları 63a/13

m.+ larıḡ 45a/6

m. *gör-* İyi, faydalı ve münasip olduğunu kabul etmek 63a/1

maṣrūf : (Ar.) Sarf edilmiş, harcanmış, kısaltılmış, çekilmiş

- m.+ ina 53b/3
m. o/- Sarf edilmek 84a/11
- maşūn** : (Ar.) Korunmuş, korunan
m. 46b/7, 55a/2
- maṭbūʿ** : (Ar.) Güzel, hoş, latif
m. o/- Güzel olmak 94b/14
- maṭlaʿ - ı luṭf u kerem** : (Ar.) Lütfün ve keremin doğuşu
m. 4a/8
- maṭlūb** : (Ar.) İstenen, arzu edilen
m. 86b/8
m.+ dur 46a/2
m.+ ını 69a/6
m.+ ları 52b/12
- maṭlūb- ı eṣbāḥ** : (Ar.) Cisimleri talep etme
m. + dur 18b/5
- maṭmaʿ -i bāṣıra-i bercis-i saʿ ādet** : (Ar.+ Ar.+ Far. + Ar.) Tama edilecek şeyi gören yıldız mutluluğu
m.3b/1
- maṭraḥ- ı eṣiʿ a-ı āfitāb-ı devlet** : (Ar.+ Ar.+ Far.+ Ar.) Devlet güneşinin parlayan mahali
m. 3b/1
- māye** : (Far.) Esas, temel
m.+ dür 7b/12
- maʿyūb** : (Ar.) Bir eksikliği, bir noksanı olan, ayıplı, kusurlu
m.+ dur 17b/13
- maẓarrat** : (Ar.) Zarar
m. 23a/2, 80a/6
m.+ ı 18a/8, 35a/15, 79b/13
m. o/- Zarar vermek 11b/1, 79b/14
- maẓlūm** : (Ar.) Zulüm edilen, zulüm görmüş, aciz, zavallı
m. 32b/7
m.+ dan 82b/10
m.+ lar 53a/3
- meʿcūr** : (Ar.) Yaptığı iyilik veya hizmetin karşılığını almış olan, sevap kazanan
m. o/- Sevap kazanmak 42a/5, 44b/14, 75a/2
- meʿmūn** : (Ar.) Emniyetli, emin, sağlam
m. o/- Emin olmak 46b/7, 55a/2

- me'mūn** : (786-833) Hārūnu'r-Reşīd'in ođlu, Abbasi halifesidir
m. +a 17a/8
- me'mūn ḥalīfe** : (786-833) Hārūnu'r-Reşīd'in ođlu, Abbasi halifesidir
m. 47a/1, 69a/12, 71b/1
- me'mūrāt-ı ilāhī** : (Ar.) Allahū Teala'nın emir kulları, emrinde olanlar
m. + den 68b/6
- me'unet** : (Ar.) Geçim, ihtiyaçlar
m.+ ümden 50a/5
- me'ānī** : (Ar.) Manalar, anlamlar
m.+ yi 46a/11
- me'āşī** : (Ar.) Asilikler, yasaklar, kötü alışkanlıklar, günahlar
m.+ ye 35b/7, 36b/5, 97b/2
- me'āyib** : (Ar.) Ayıplanacak davranışlar
m. + ini 36a/6
- mebādak-i ḥāsīdān-ı devlet** : (Ar.) ...
m.94b/9
- mebde'** : (Ar.) Başlangıç, çıkış noktası, merkez
m. 65a/10
m. + i 9a/3, 23a/3
m.+ idür 28a/12, 31a/7
- mebde'-i küll-i ḥikmet** : (Ar.) Bütün hikmetin başlangıcı, çıkış merkezi
m. 8a/5
- mebde'- i menfa'at** : (Ar.) İyiliğın çıkış noktası, başlangıcı
m. 23a/8
- mebnī** : (Ar.) Şartlanmış, yapılmış, kurulmuş
m. *ḳıl-* Şartlanmak 34b/7
- mecāl** : (Ar.) Takat, güç, kuvvet
m. 14a/12
m. *o/-* Gücü yetmek 24a/14
- mecmū'-ı 'ālem** : (Ar.) Bütün ālem
m. 90b/11
- meczūm** : (Ar.) Apaçık bilinen, kesin karara bağlanmış
m.21a/5, 84b/14
- medār** : (Ar.) Dayanak, destek
m. *ey/e-* Dayanak olmak 78a/13
- medār-ı dīn ü devlet** : (Ar.) Din ve devletin dayanağı

- m.4a/7
- meded** : (Ar.) Yardım
m. 61b/12
- medh** : (Ar.) Övgü
m. 69a/ 11
m.+ e 75b/12
m. *ey/e-* Övmek 32b/5, 46a/15
- medlulāt** : (Ar.) Manalar, gösterilen şeyler
m.+ ından 68b/1
- mefāsīd** : (Ar.) Kötülükler, fenalıklar, fesatlar
m.+ i 18b/3
- mefhūm** : (Ar.) Bir sözün veya kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana
m.+ ınıñ 3b/6
m. *o/-* Anlaşılmak 68b/6
- meger** : Oysa ki, halbuki” anlamıyla önceden farkına varılmayıp sonradan anlaşılan bir durumu bildirir, meğerse
m. 13a/5, 18a/5, 33b/14, 47b/6, 52b/3, 66a/10, 69b/6, 77b/9
- mehābet** : (Ar.) Ululuk, yücelik, azamet, heybet
m.+ in 8a/9
- mehāsīn** : (Ar.) Güzellikler, iyi ve güzel davranışlar
m.+ üñ 12b/9
- mehāsīn-pesend** : (Ar.+ Far.) Beğenilen davranışlar
m. 50a/13
- mehcūr** : (Ar.) Bırakılmış
m. *ey/e-* Bırakılmak 59a/6
- mehmūzü ’l-fā** : (Ar.) Köküdeki üç asıl harften ilki hemze olan
m. 4b/13
- mekān** : (Ar.) Yer
m. 42b/2
m.+ in 90a/4
- mekāyid** : (Ar.) Tuzaklar
m.+ ini 38b/9
- mekr** : (Ar.) Hile
m. 38b/6, 42b/7
- mekrūh** : (Ar.) İslām dīninde haram olmadığı halde hoş görülmeyen veya yapılması yasaklanan durum, davranış

m. 36b/4, 68b/10

m. *o/-* Yasak olmak 45a/10

melā'ik : (Ar.) Melekler

m. 6a/14

melā'ike : (Ar.) Melekler

m. 33a/14

melāl : (Ar.) Hüzün, keder

m.+ i 16a/8

melāmet : (Ar.) Kınama, serzeniş

m. 70b/5, 81b/13

melāmetlik : Kınama durumu

m. + dür 42b/11

melek : (Ar.) Nurdan yaratılmış, safi masum varlık

m. 3b/15

melik : (Ar.) Hükümdar, padişah, kral

m. + e 95a/3

m.+ lerüñ 60b/11

melik-i hīndī : (Ar.) Hintli kral

m. 59b/12

melik- i iklīm : (Ar.) Ülkenin kralı, ülkenin padişahı

m. + i 84b/12

melik-i minūçehr : Pişdadiyan sülalesinden Fars hükümdarı Feridun'un torunu ve İreç' in oğludur.Feridüddin yerine tahta geçmiştir

m. 29b/3,

m.+ i 84b/9

melik- i nā' im : (Ar.) Latif padişah

m. 27a/9 , 27a/10

m.+ üñ 27a/2

melik- i rūm : (Ar.) Rum ülkesinin padişahı

m. 8b/4, 24a/9, 24a/14, 24b/6, 26b/2, 26b/6, 55a/7, 55a/12, 56a/9

m. + a 26a/15

meliksāh : (1055-1092) Hükümdarlığı döneminde devletini en geniş sınırlara ulaştıran Büyük Selçuklu Devleti hükümdarıdır

m. 16b/14

m. +a 16b/7

melül : (Ar.) Boynu bükük, üzgün

- m. *o/-* Üzgün olmak 40b/4
- memdūh** : (Ar.) Medhedilmiş, övülmüş
m. *o/-* Övülmek, medhedilmek 79a/2
- memerr** : (Ar.) Köprü, geçit, yol
m. 27b/7
- memleket** : (Ar.) Ülke, vatan
m.+ e 57a/9, 58a/12
m.+ i 54a/13, 59a/9
m.+ indenem 55b/2
m.+ ün 55b/6
- memzūc** : (Ar.) Karışık, karışmış
m. *o/-* Karışmak, meczolm ak 85a/14
- men^c** : (Ar.) Yasak, esirgeme, engel olma
m. *ey/le* Yasaklamak 46a/9, 46b/3, 62b/5, 73a/8
- menāhi** : (Ar.) Yasaklar
m. 97b/1
m.+ den 46a/9, 46b/1, 68b/7
m.+ ye 36b/6
- menākīb-ı vefāt** : (Ar.) Vefat hikayeleri
m. + ında 92a/2
- menāzil** : (Ar.) Menziller, duraklar
m.+ idür 27b/9, 85a/4
- menfa^c at** : (Ar.) Fayda, yarar
m. 11b/1, 23a/2, 33b/8, 51a/10, 54a/7, 80a/6
m.+ dür 35a/15
m. + in 92b/3
- mennā^c u¹ - ḥayr** : (Ar.) İyiliğe engel olan
m. *o/-* iyiliğe engel olmak 73a/8
- menşe³** : (Ar.) Çıkış noktası, çıkış, kök, esas
m. 28a/12
m. + i 9a/3, 23a/3, 31a/13
m.+ idür 31a/7
m. *o/-* Çıkış noktası olmak 39a/13
- menşe³-i cemī^c-i ma^c rifet** : (Ar.)Bütün bilgilerin çıkış noktası
m. + dür 8a/5
- menşe³- i mazarrat** : (Ar.) Zararın çıkış noktası
m. *o/-* Zararın çıkış noktası olmak 23a/8

menşe²- i ‘adāvet : (Ar.) Düşmanlığın başlangıç noktası

m. 38a/5

menşūr : (Ar.) Yayılmış, yayınlanmış, dağıtılmış

m. 60b/13

menūt : (Ar.) Bağlı

m.+ dur 52a/1

menzile : Durum , derece

m. 92b/2

m.+ sine 33b/7

merāhil : (Ar.) Duraklar, konaklar, menziller

m. 85a/4

merāret : (Ar.) Acılık, tatsızlık

m. 31b/6

m.+ in 69b/13

merātib-i menāşib : (Ar.) Makam, mevki dereceleri

m. 85a/4

merātib-i devlet : (Ar.) Devlet rütbeleri

m. 23b/6

merātib- i insān : (Ar.) İnsan dereceleri

m. 97a/9

mercū : (Ar.) Umulan, ümit edilen

m.+ dur 68a/9

merd-i aḥmak : (Far.+ Ar.) Akılsız kişi

m. + dan 22a/12

merd-i hüner : (Far.) Bilge kişi

m. 7b/1

merd-i ‘acūl : (Far.+ Ar.) Aceleci kişi

m. 69a/10, 72a/11

merd- i za‘if : (Far.+ Ar.) Zayıf kişi

m.20a/2

merdāne : (Far.) Mertce, doğrulukla

m. 80b/8

merdüm : (Far.) İnsan, adam

m. 35b/1, 43a/1, 78b/8, 78b/9

merdüm- i ‘ākıl : (Far.+ Ar.) Akıllı adam

m. 7b/15

merdüm-i bī-dost : (Far.) Dostu olmayan kimse

- m. 33b/10
- merdüm- i bīmār** : (Far.) Hasta kişi
m. 69a/14
- merğüb** : (Ar.) Rağbet edilmiş, beğenilmiş
m.+ dur 63b/6
m. *o/-* Beğenilmek 30b/13
- merḥabā** : (Ar.) Hoş geldin, rastlama, rast gelme, şad olma
m. 4b/9
- merḥamet** : (Ar.) Acıma
m. *it-* Acımak 76a/15
m. *ḳıl-* Acımak 31a/5, 73a/12
- merʿī** : (Ar.) Yürürlükte olan, hükmü geçerli
m. *o/-* Yürürlükte olmak 54b/4
- merḳad** : (Ar.) Mezar, kabir
m. + i 90b/14
- merkeb** : (Ar.) Eşek
m.+ den 35a/4
- merkeb-i şabr** : (Ar.) Sabır bineği
m. + e 42a/12
- merkez- i şıdḳ** : (Ar.) Doğruluk yeri
m. 4a/7
- merrāt** : (Ar.) Defalar, kereler
m. 9b/13
- mertebe** : (Ar.) Derece, basamak, rütbe
m. 95b/14
m.+ de 35b/14
m.+ ḡ 6a/8
m.+ sinde 47b/5
m.+ sine 51b/7
- mertebe-i ʿavām** : (Ar.) Halk derecesi
m. + dur 14b/10
- mertebe- i ʿulyā** : (Ar.) Yüksek derece
m. + dur 35b/15
- mertebe- i velāyet** : (Ar.) Evliyalık derecesi
m. 97a/10
- mesʿele** : (Ar.) Sorun
m. 19a/7, 71a/8

mesālik- i buhl : (Ar.) Cimrilik huyu

m.28a/13

mesālik-i meḥāsin-şiyem : (Ar.+ Ar. + Far.) Benimsenen güzel huylar

m.3a/15

mescid : (Ar.) Secde edilen yer, namazgah, cami yerine kullanılan ibadet yeri

m. 76a/2, 76a/6

m.+ e 76a/1

meşel : (Ar.) Örnek, atasözü, benzer, küçük hikaye.

m.+ dür 89a/14

meşel- i meşhūr : (Ar.) Meşhur hikaye

m.19b/13, 78b/2

m. + dur 9b/7, 14b/13, 24b/9 , 30a/14, 38b/8, 43b/5, 48b/3, 62a/2, 81a/11, 81b/13

meskenet : (Ar.) Allah karşısında aczini, yokluğunu bilme, gerçek zengininin Allah olduğunun ve kulun O'na karşı mutlak bir ihtiyaç içinde bulunduğunun şuûrunda olma

m.+ de 74a/4

m. *kıf*- Aczini, yokluğunu bilmek 10b/10

mesned : (Ar.) Dayanacak nokta, delil, destek

m. 24a/7

mesned- i kibriyā : (Ar.) Büyüklerin dayanağı

m.61b/13

mest : (Far.) Sarhoş

m. 71a/12, 90b/11

m. +e 22b/3

meşābe : (Ar.) İyi derece, rütbe, sevab, doğruluk

m.+ sine 85a/1

muşāhib : (Ar.) Beraber sohbet eden, yarenlik eden

m. +leri 54a/15

meşālih : (Ar.) İşler, fayda, yarar

m.+i 59a/4

meşālih- i dīn ü dünyā : (Ar.) Din ve dünya işleri.

m. +y1 36a/14

meşālih- i dünyā : (Ar.) Dünya işleri

m. + ya 84a/10

meşālih- i mülk : (Ar.) Mal işleri

m. 52a/5

meşālih- i müslimīn : Müslümanların işleri

m.52b/1

mesālik-i mehāsin-şiyem : (Ar.) Benimsenen güzel huylar

m.3b/1

meşelā : (Ar.) Örneğin

m. 69b/5, 69b/10

meşāhīr : (Ar.) Şöhret olmuş kişiler, tanınmış kişiler

m.+ inden 92a/4

m.+ indendür 8b/7, 45b/10, 53a/15

meşāhīr- i hūkemā-ı yūnān : (Ar.) Tanınmış yunan hekimleri

m. + dandur 73a/2

meşāhīr- i mütekaddimīn : (Ar.) Önceki bilginler, eski tanınmış kişiler

m. dendür 30b/2

meşāhīr- i ‘ulemā : (Ar.) Tanınmış alimler, bilginler

m. +sında 13b/14

m. +dan 91b/10

meşā‘il- : (Ar.) Lamba, kandil, ucunda ateş yanan değnek

m. 13a/2

meşākkat : (Ar.) Zorluk, sıkıntı

m. 6b/10, 7a/13, 27b/15, 29b/9, 43b/7, 46b/15, 57a/7, 59b/13

m.+ den 7a/15, 29b/14,

m.+ e 48a/8

m. + le 92a/15

m. *o/-* Zor ve sıkıntılı bir durumda bulunmak 31a/1

m. *çek-* Zorluk, sıkıntı çekmek 32b/2, 46b/15, 59b/14

meşākkat-dār : (Ar.+Far.) Sıkıntılı

m. 19b/14

meşām-ı münzeviyān zevāyā-ı ceberūt : Azameti ve yüceliği münzevi gibi bir köşede hissetme

m.2a/15

meşāyih- i kibār : (Ar.) Şeyhlerin büyükleri

m. 13b/11

meşe : Dayanıklı, uzun ömürlü orman ağacı

m. 42b/4

meşgūl : (Ar.) Bir işle uğraşan

m. 79a/13, 95a/8, 95a/9

m. *o/-* Bir işle uğraşmak 16b/4, 38b/5, 52a/5, 79a/13, 95a/9

meşhūr : (Ar.) Şöhretli, tanınmış

m. 18a/5

meşk : (Far.) Sevgiliyle geçirilen vakit, muhabbet, sohbet

m.+ iyle 86b/4

meşveret : (Ar.) Danışma

m. 51a/3, 56a/5

m.+ den 9b/10, 56a/8, 56b/6,

m. *it*- Danışmak 29b/8

m. *ey/e*- Fikir alış verişinde bulunmak, danışmak 9b/4, 9b/8, 18a/2, 56a/4

meṭālib : İstenen şeyler, istekler

m. + e 78a/5

mevācib-i cezīm : (Ar.) Kesin olan vacip meseleler, kesinleşmiş hükümler

m. + e 91b/6

mevcūd : (Ar.) Var olan, bulunan

m. *o/-* Var olmak 92a/9

mevcūdāt : (Ar.) Bütün varlıklar

m.+ dan 22b/14

meveddet : (Ar.) Dostluk, sevgi, muhabbet, sevmek

m. 54b/12

m. *ey/e*- Dostluk göstermek 36a/13, 36b/9

mev' ıza : (Ar.) Konu, nasihat, öğüt

m. 22b/3, 54a/5

mev' ızat : (Ar.) Konular, nasihatler, öğütler

m. 22b/6

mevḳūf : (Ar.) Bağlı, durulan, tesbit edilen

m. 5b/8

m.+ dur 45a/7

mevlānā : (Ar.) Muhammed celaleddin-i rumi, 13.yüzyılda yaşamış Fars Sünni Müslüman şair, fakih, alim, mutasavvıfıdır

m. 61a/12

mevşūf : (Ar.) Vasıflandırılan, sıfatlanan

m. 11a/8, 14a/8, 78b/1

m. *o/-* Vasıflandırılmak 17b/10, 46a/7, 78b/2

mevt : (Ar.) Ölüm

m. 85b/1

m. + e 91a/5, 92b/9

m.+ üñ 93a/5

- meyān- ı deryā** : (Far.) Deniz ortası
m. + ya 44a/8
- meydān- ı irādet** : (Ar.) İrade meydanı
m. + de 48b/7
- meyil** : (Ar.) Sevgi, ilgi ve istek gösterme
m. 39a/8
- meymūn** : (Ar.) Uğurlu. bereketli. kutlu
m. 47a/6
m. o/- Uğurlu olmak 31a/2
- meyve** : (Far.) Yemiş
m.+ yi 59a/11
- meyyit** : (Ar.) Ölü
m.+ e 61a/5
- mezyer** : (Far.) Peştemal
m.+ le 16b/5
- mezāhir** : (Ar.) Ortaya çıkmış, zuhur etmiş şeyler, varlıklar
m. 6b/10
- mezāk** : (Ar.) Tat alma, lezzet duyma
m.+ ı 28a/9
- mezāk- ı insānī** : (Ar.) İnsani lezzet
m.24a/3
- mezzellet** : (Ar.) Zelillik, alçaklık
m. 88a/3
- mezzemmet** : (Ar.) Kötüleme, yeme
m. 19b/8
m.+ den 75b/12
m. ey/e- Kınamak, kötülemek, yermek 46a/11
- mezheb** : (Ar.) Gidilen, benimsenen yol
m. 54b/6
- mezmūm** : (Ar.) Kötülenmiş, ayıplanmış
m. o/- Kötülenmek 97b/8
- mıṣraʿ** : (Ar.) Manzum yazının her bir satırı, kapı kanası.
m. 14a/11, 50b/14
- mi** : Soru edatı
m. 4b/10, , 8b/5, 71a/6, 76b/15, 86a/5, 93b/12
m.+ dür 32a/1
- miftāh** : (Ar.) Anahtar

m.+ ını 35a/12

mihnet : (Ar.) Zahmet, zorluk, eziyet

m. 7a/13, 7a/14, 24b/15, 27b/13, 27b/15, 29b/10, 31a/2, 32a/7, 49a/10, 66b/10

m.+ de 61b/13

m.+ e 70a/3

m. + i 43b/7, 47b/9, 90b/2

mıhr : (Far.) 1- Sevgi, dostluk

m. 86/10

2-Güneş

m.+ in 4a/14

mıhr-i ‘ahd ü peymān : (Far.+ Ar.+ Far.) Söz verilen dostluk

m.29a/6

mıhr-i muhabbet : (Far.+ Ar.) Dostluk muhabbeti

m. +i 45a/1

mıhrānbih : (Far.) Tābiin ālimi ve kadı

m.6a/14, 65b/11

mıhribān : (Far.) Sevimli, güler yüzlü, merhametli, şefkatli

m. o/- Sevimli, güler yüzlü, merhametli, şefkatli olmak 39a/5

mıhribānlık : Sevimlilik

m. 31b/5, 95b/5

m.+ ı 66b/2

mıhter : (Far.) Daha büyük, ulu

m.+ leri 97b/4

mıhver- i cūd u şehā : (Ar.) Cömertlik ve ihsan çizgisi

m. 4a/8

mıkdār : (Ar.) Ölçü, parça, sayı

m. 53a/4, 57a/15, 72a/1

m.+ ı 13a/3, 18a/1ve, 58a/3, 58a/7, 58a/15, 61a/1, 66b/3, 78a/2, 78a/9, 78a/10

m.+ ıdur 69b/6

m.+ ın 25a/5

m.+ ına 25b/10

m.+ ından 67a/11

m.+ ını 64a/15

mılel : (Ar.) Milletler, uluslar

m.+ inde 52a/5

mıllet : (Ar.) Ulus

m. 95a/7

min hişām emirü'l-mü'minîn ile'l-melikü't-tâhî : Rum ülkesi padişahı

m. 26b/1

min et-tahîyyât atyebhā : (Ar.) Hoş ve temiz hediyeler onun üzerine olsun

m.5b/10

minnet : (Ar.) Karşılık, iyiliği başa kakma

m. *it-* Borcu ve yükü altında kalacağını bile bile bir kimseden kendisi için iyilikte bulunmasını istemek 76b/13

m. *o/-* İyiliği başa kakılmak 77a/3

mintakati'l-burūc : (Ar.) Burçların olduğu daire

m. + la 2b/14

minūçehr : Pişdadiyan sülalesinden Fars hükümdarı Feridun'un torunu ve İreç' in oğludur.Feridüddin yerine tahta geçmiştir

m. 12b/15, 29b/4, 29b/14, 34b/11, 65a/3, 84b/10

minvāl : (Ar.)Hareket tarzı, davranış, usul, yol

m. 16b/14

mirās : (Ar.) Bir nesile atalarından kalan maddi- manevi şey

m. *ey/e-* Miras bırakmak 43b/4

m. *o/-* Miras kalmak 37a/3, 37a/5

misāfir : (Ar.) Yolcu, konuk

m.+ dür 78a/4

m.+ lerdür 27b/7

mis'ār : (Ar.) Uzunluk ölçü birimi, ölçü

m.+ dur 85a/6

misk : (Ar.) Bir cins güzel koku

m. 59a/1

mişāl : (Ar.) Örnek

m. 57a/5

m.+ dür 67a/9

m.+ i 4b/14, 57b/7

m.+ üñ 88a/2

miyāncısız : Aracısız

m. 7a/1

mizāç : (Ar.) İnsanın ruh yapısıyla ilgili özelliklerin tamamı

m. +ı 57b/4

mizān : (Ar.) Ölçü, terazi

- m.+ a 77a/14
- mu'ādāt** : (Ar.) Düşmanlık
m. *eyle-* Düşmanlık yapmak 20a/5
- mu'ālece** : (Ar.) İlaç vermek.
m.+ sinde 57b/6
m. *ķıl-* Tedavi uygulamak, ilaç vermek 87b/5
- mu'allim** : (Ar.) Öğretmen
m. 17a/7, 17a/9, 17a/14, 44b/13
m.+ dür 17a/13
- mu'anven** : (Ar.) Ünvanlı, isim yapmış, markalı, marka, patent
m. *ķıl-* 60b/15
- mu'āraz- i e'ādī** : (Ar.) Düşmanlara karşılık verme
m. + den 54b/15
- mu'arrā** : (Ar.) Temizlenmiş, temiz, yüce
m. 2a/11
- mu'aṭṭar-ı durūd-ı taḥiyyāt-ı nā-ma' dūd** : Güzel kokulu sınırsız selamlar
m.2a/15
- mu'āvenet** : (Ar.) Yardımlaşma
m. 36a/3, 55a/10, 59a/15
m. + ine 18a/6
m. *eyle-* Yardımda bulunmak, yardım etmek 17b/2, 40b/15
- mu'āvin** : (Ar.) Yardımcı
m. 7a/14
m.+ dür 24a/7
m. + i 6b/10
m. *idin-* Yardımcı kılmak 7a/14
- mu'āviye** : (602-680) Muaviye bin ebu süfyan, İslam devleti'nin Hz.Ali'den sonraki halifesi ve Emevi hanedanının kurucusudur
m. 60b/1
- mu'ayyen** : (Ar.) Belirli, belirlenmiş
m. *ol-* Belirlenmek 39b/7
- mu'azzez** : (Ar.) Saygıdeğer, muhterem, kıymetli, yüce, ulu
m. *ol-* Saygıdeğer, muhterem, kıymetli, yüce, ulu olmak 10b/14, 11a/5
- mucāz** : (Ar.) Caiz görülmüş, izin verilmiş, onaylanmış
m. 27b/10
- mūcib** : (Ar.) Gerektiren, sağlayan
m. 94b/13

- m. + ince 53b/2, 90b/12
m. *o/-* Sebep olmak, gerektirmek 69b/5
- mūcib- i helāk** : (Ar.) Yok olmayı gerektiren şeyler
m. 37b/1
- mūcib- i endūh** : (Ar.+ Far.) Kaygı duymayı gerektiren şeyler
m. 27b/12
- mūcib- i keşret-i hısm** : (Ar.) Çok olan öfkenin gereği, öfkeli olmak
m. + dur 54a/9
- mūcib- i şerī' at** : (Ar.) Şeriatın gerektirdiği, kanunun gerektirdiği
m. 53b/12
- mūcib- i tevālūd** : (Ar.) Doğurmayı gerektiren şeyler
m. 45a/7
- mu' ciz-nümā** : (Ar.) Mucize sahibi
m.+ dur 2b/5
- mufarrat** : (Ar.) Aşırıya gidilmiş, aşırı
m. *o/-* Aşırı olmak 4a/6
- muğtenem** : (Ar.) Zenginleşmiş
m. *o/-* Zenginleşmek 47b/2
- muḥābā** : (Ar.) Korku, heybetli, korkulu
m. 39a/8 , 39b/2
- muḥabbet** : (Ar.) Sevgi, sohbet
m. 10a/3, 31a/4, 35a/9, 36a/12, 54b/12
m.+ i 51a/3
m.+ inden 33a/9
m. *i/-* Muhabbet etmek 33b/3
m. *ey/e* Muhabbet etmek 33a/7, 33b/1
- muḥadderāt- ı me' ānī** : (Ar.) Kapalı anlamlar
m. + si 5a/1
- muḥakkak** : (Ar.) Kesinleşmiş, kesin, kati
m. 39b/7
- muḥāl** : (Ar.) İmkansız
m.+ dür 86b/14
- muḥālefet** : (Ar.) Karşı durma, uyuşmazlık, zıt gitmek
m. 67a/11
m.+ in 53b/11
m. *i/-* Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak 29a/9, 63a/2, 67a/11
m. *ey/e-* Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak 60a/12

- m. *kıl*- Karşı çıkmak, karşı koymak, aksini savunmak 56a/11, 62a/10, 62b/8
- muḥālif** : (Ar.) Karşı çıkan, uymayan, zıt olan
m. 51b/1, 57a/14, 62a/13
m.+ leri 38a/13
- muḥalled** : (Ar.) Ebedi, daimi, sürekli, kalıcı
m.+ de 58b/11
- muḥammed** : (Ar.) Hārūnu'r-reşīd oğludur
m. 17a/9
m.+ e 17a/8
- muḥammel** : (Ar.) Yüklendi, yük yüklenmiş, anlam yüklenmiş
m. 85a/5
- muḥārebe** : (Ar.) Savaş
m. 41a/5
m.+ de 37b/7
m. + ye 55a/11
m. *kıl*- Savaşmak 41a/5
- muḥarremāt** : (Ar.) Yasaklanmışlar, yasaklanan şeyler
m. 46a/8
- muḥāşama** : (Ar.) Çekişme, düşmanlık
m.+ dan 41a/10
m. + yile 40a/3
m. *kıl*- Çekişmek 41a/5
- muḥāşara** : (Ar.) Kuşatma, sarma, abluka altına alma
m. *kıl*- Kuşatmak 29b/4
- muḥāşamet** : (Ar.) Çekişme, düşmanlık
m. *ey/e*- Düşmanlık yapmak 20a/5
- muḥāṭara** : (Ar.) Tehlikeli durum, tehlike
m. 68a/8, 87a/13
- muḥibb** : (Ar.) Sevgi duyan, svgi besleyen kimse
m. 50b/12
- muḥkem** : (Ar.) Sağlam
m. 39a/9, 83a/9, 83a/15
- muḥliş** : (Ar.) İnanç, düşünce ve davranışlarında içten ve samimi olan kimse
m.+ lere 35a/9
- muḥliş- i erzānī** : (Ar.+ Far.) İhlaslı olmaya layık olan
m. *kıl*- İhlaslı olmaya layık olmak 33b/3
- muḥtāc** : (Ar.) İhtiyacı olan

- m. 9b/11
m.+ dur 36b/8, 9b/12
- muhtell** : (Ar.) Bozulmuş, berbad olmuş
m. *o/-* Bozulmak 4b/14
- muhteliṭ** : (Ar.) Karışık, karma, karışmış
m. *it-* Karıştırmak 2a/5
- muhterem** : (Ar.) Saygın, saygıdeğer
m. *dut-* Bir kimseyi takdir edip saygıya değer davranmak 11a/3
m. *ey/e-* Bir kimseyi takdir edip saygıya değer bulmak 49b/15
m. *kt/-* Bir kimseyi takdir edip saygıya değer bulmak 23b/8
m. *o/-* Saygıya layık olmak 11a/5, 70a/1
- muḥṭī** : (Ar.) Hata yapan, yanlış yapan
m. *o/-* Hata yapmak 81b/12
- mu‘in** : (Ar.) Yardımcı, yardım eden
m.+ inüj 45b/2
- muḳābele** : (Ar.) Birbirine karşı koyma, çatışma
m. 52a/7
m.+ den 45b/15
m.+ sinde 18a/15, 90a/2
- muḳābele- i aḥdān** : (Ar.) Arkadaşla çatışma
m. 2a/11
- muḳābīl** : (Ar.) Bedel, karşı, karşın
m. 65a/3
- muḳaddem** : (Ar.) Değerli, üstün, önceki
m. 91a/4
m. *o/-* Değerli olmak 5b/6
- muḳaddemāt** : (Ar.) Öncekiler
m.+ ın 26a/14
- muḳaddes** : (Ar.) Kutsanmış, kudsi, yüce
m. 2a/12
- muḳārin** : (Ar.) Yakın, bitişen, ulaşan
m.+ dür 24a/7
m. *o/-* Bitişmek, ulaşmak 95a/3
- muḳarrib** : (Ar.) Yakınlaşmış, yakın
m.+ leri 55b/13
m. *o/-* Yakınlaşmak 64a/2
- muḳarrer** : (Ar.) Bildirilmiş, kesinleşmiş, kararlaştırılmış

- m.+ dūr 27b/11, 52a/1, 84b/15, 95b/1
- muḳāvemēt** : (Ar.) Karşı koyma, dayanma
m. 52a/7
m. *ey/e-* Karşı koymak 41a/3
- mukrī** : (Ar.) Okuyan, okuyucu
m. 4a/2
- muḳtedā-ı ‘aşr** : (Ar.) Asrın lideri, önderi, yüzyılın önde geleni
m. 15b/3
- muḳtedā-i dīn** : (Ar.) Din önderleri
m. 76a/8
- muḳtezā-i ‘adl** : (Ar.) Adaletin gerektirdiği
m. 77a/1
- muḳtezā-i ‘aql** : (Ar.) Aklın gereği
m.38b/3
- muḳtezā-i fütüvvet** : (Ar.) İyiliğin gerektirdiği, getirdiği
m. + dūr 43b/8
- muḳtezā-i irādet** : (Ar.) Aklın gerektirdiği
m. 9b/1
- muḳtezā-i mürüvvet** : (Ar.) İnsan olmanın gerektirdiği
m.34a/7
- muḳtezā-i şehvet** : (Ar.) Şehvetin gereği
m. + i 53b/12
- mulāhaza** : (Ar.) İnceleme, dikkatle bakma, iyice düşünme, düşünce
m. *ḳıl-* İncelemek 88b/10
- mulāḳāt** : (Ar.) Karşılıklı görüşme, yüzyüze görüşme
m. *it-* Karşılıklı görüşmek 25a/13, 72a/2
- mum** : (Far.) Basit bir aydınlatma aracı
m. 44b/7
- munkariz** : (Ar.) Borçlanmış, batmış, bitmiş
m. *o/-* Borçlanmak 37a/2, 95b/13
- muntazır** : (Ar.) Bekleyen, gözleyen
m. *o/-* Beklemek 92a/1
- murād** : (Ar.) İstek arzu
m. 6b/7, 31b/1, 42a/13, 66a/7, 84a/3, 88a/13
m.+ in 53a/8
m.+ ina 10b/5, 44a/13, 81a/2
m.+ inca 64a/11

- m. *bul-* İsteğine kavuşmak 84a/3
m. *dilen-* İstemek 66a/7
m. *idin-* İstemek 11b/2, 69a/7
m. *it-* İstemek 81a/1
m.+ uñ *o/-* İsteğine ulaşmak 44a/14
- muraşşa^c** : (Ar.) Sırmalı, süslü, kıymetli taşlarla süslenmiş
m. 95b/3
- muraşşa^c-ı nerdübān** : (Ar.+ Far.) Süslü merdiven
m. 4a/11
- murtebit** : (Ar.) İrtibatlı, bağlı, bağlantılı
m. *it-* Bağlantılı olmak 2a/5
- muşādakāt** : (Ar.) Dostluk, karşılıklı sadakat
m. 21b/14
- muşaddak** : (Ar.) Onaylanmış, tasdik edilmiş
m. + inuñ 3b/8
- musahhar** : (Ar.) Ele geçirilmiş, zapt edilmiş
m. *kıl-* Ele geçirmek 91a/14, 91b/11
- musāhib** : (Ar.) Sohbet eden, arkadaşlık eden
m.+ den 46b/6
- mūsī** : Hz. Musa İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden üçüncüsüdür.
m. 75b/1, 75b/3, 75b/6, 75b/8
- muşaffā** : (Ar.) Temizlenmiş, arınmış
m. *o/-* Temizlenmek, arınmak 87a/12
- muşāhabet** : (Ar.) Karşılıklı sohbet etme
m. 10a/14, 21b/6
m.+ den 46b/3, 73a/6
m.+ i 74a/8, 74a/10, 74a/13
m. *it-* Sohbet etmek 13b/15, 22a/15, 56a/3, 70b/9, 72a/4, 72a/7, 78b/10
m. *eyle-* Sohbet etmek 22a/4, 33b/8
- muşāhabet-i eşirā** : (Ar.) Kötü, zararlı kimselerle sohbet etme
m. 74a/13
- muşāhabet- i nādān** : (Ar.+ Far.) Cahillerle sohbet etme
m. + dur 21b/9
- muşāhabet- i nīkān** : (Ar. + Far.) İyilerle sohbet etme
m. 74a/14
- muşāhib** : (Ar.) Arkadaş
m. 46b/2

- m.+ lerinden 13b/14
- muşālaḥa** : (Ar.) Karşılıklı anlaşma, barış sağlama
m. 46a/2
m. *ey/e-* Karşılıklı anlaşmak 43a/14
- muşḥaf** : (Ar.) Kur'an-ı Kerim
m. + a 92a/6, 92a/8
m. + ı 79b/2, 79b/3, 79b/5, 79b/6
- muşḥaf-ı şerif** : (Ar.) Kur'an-ı Kerim
m. 91a/2
m. + i 79a/13
- muşırr** : (Ar.) Israr eden, arka arkaya yapan, direnen
m. 36b/6
m. *o/-* Israr etmek, direnmek, ayak diremek 97b/2
- muşırr- ı vefā** : (Ar.) Uzun süreli dostluk
m. 10b/1
- muşıḥ** : (Ar.) Doğru düşünen, doğru anlayan
m. 68a/7
- muşıbet** : (Ar.) Bela, afet
m.+ den 91b/4
- muşṭafı** : (Ar.) Bu anlamı ile kelime Hz.Muhammed'in hem sıfatı hem ismi olarak kullanılmıştır
m.4a/9
- musteḥab** : (Ar.) Beğenilen, tavsiye edilen, dince makbul iş
m. 68b/9
m. *o/-* Tavsiye edilmek 11a/6
- muṭāʿ** : (Ar.) Uyulan, itaat edilen, sözü dinlenen
m.4b/15
- muṭābaʿat** : (Ar.) Anlaşma, uyum sağlama
m. *kı/-* Anlaşmak 94b/1
- muṭābık** : (Ar.) Uygun, münasip
m. 62b/3
m. *ge/-* Münasip olmak 8b/10
m. *it-* Münasip yapmak 28b/6
- muṭābık- ı ʿakl** : (Ar.) Akla uygun
m. *o/-* Akla uygun olmak 24a/1
- muṭālaʿa** : (Ar.) Yeni bilgi edinmek, bilgi alışverişinde bulunmak
m. *it-* Bilgi alışverişinde bulunmak 91b/14

muṭālebe : (Ar.) Karşılıklı istek, istekte bulunma

m. *olın-* Karşılıklı istekte bulunulmak 52b/9

muṭarrā : (Ar.) Taze, hoş

m.3b/6

mutaşarrıf : (Ar.) Kullanma, idareci, kazanan

m. *ol-* Kullanmak, idareci olmak 46a/1

mutaşavver : (Ar.) Tasavvur edilmiş, düşünülmüş

m. 13a/11, 24b/10, 39a/10, 64b/11, 66a/8, 91a/10, 95a/6, 97b/5

mu‘taşım ḫalife : (796-842) Samarra’ da doğmuştur. Harun Reşid’ in küçük oğludur, Sekizinci Abbasi halifesidir

m. 13b/7, 25a/11, 26b/10

mutavattın : (Ar.) Yerleşmiş, vatan eylemiş

m. *kıl-* Yerleşmek, vatan eylemek 27b/5

mutazammın : (Ar.) İçine alma

m. *ol-* İçine almak, kefil olmayı kabul etmek 63a/13

mu‘terif : (Ar.) Açıkça söyleyen, itiraf eden kimse

m.5b/7

muṭīr : (Ar.) İtaat eden, boyun eğen kimse

m. *it-* İtaat ettirmek 75b/15

m. *ol-* İtaat etmek, boyun eğmek 13b/1

muttaşif : (Ar.) Vasıflanmış

m.+ dur 45b/8

m.+ ken 2a/5

muvāfakat : (Ar.) Uygunluk, müsaade etme, razı olma, anlaşma, uyum sağlama

m. 30b/3

m. *it-* Uygun görmek, uygun olmak 20b/15

m. *eyle-* Uygun görmek, uygun olmak 53b/6, 78b/5

m. *kıl-* Uygun görmek, uygun olmak 69a/9

muvāfakat- ı aḥbāb : (Ar.) Dostlarla uyum sağlamak

m. dur 7b/13

muvaffak : (Ar.) Başarılı

m. *ol-* Başarılı olmak 11a/7

muvāfık : (Ar.) Yerinde, denk, uygun

m. 30b/5 , 86a/5,

- m. *ge/-* Uygun olmak 8b/10
m. *it-* Uygun yapmak 28b/6
m. *ol-* Uygun düşmek, kabul edilebilir olmak 30b/6, 30b/12, 31a/12
- muwāfiq-ı hıred** : (Ar.+ Far.) Akla uygun
m. 24a/1
- muwāneset** : (Ar.) Karşılıklı yakınlaşma, ahbablık etme
m.+ i 10a/15
m. *it-* Ahbablık etmek 33b/9
m. *kı/-* Yakınlaşmak 21b/6
- muzā'af** : (Ar.) Artmış, katlanmış, iki kat
m. *ol-* Artmak 4b/14
- muzahrafāt** : (Ar.) Yıldızlı, dekorlu, süslü
m. + ina 88b/8
- muztarib** : (Ar.) Izdırablı
m. *ol-* Izdırablı olmak 28a/14
- mü'ebbed** : (Ar.) Ebedi, sonsuz
m. *ol-* Sonsuz olmak 58b/11
- mü'eddeb** : (Ar.) Edebli , terbiyeli
m. 46a/8
- mü'eddi** : (Ar.) Meydana gelmesine sebep olan
m. *ol-* Meydana gelmesine sebep olmak 63a/5
- mü'eyyid** : (Ar.) Doğrulayan, sağlamlaştıran, güçlendiren, bilim adamı, bilgin
m. 71a/6, 71a/9, 71a/11, 71a/14, 84a/4
m.+ i 71a/8
m. + üñ 71b/1
- mü'min** : (Ar.) İman eden, imanlı, inançlı
m.+ lerden 77a/10
- mübahhar** : (Ar.) Uygun
m. *ol-* Uygun olmak 2b/2
- mübārek** : (Ar.) Bereketli, uğurlu, yüce
m. 61a/9
- mübārek- i bā-nübüvvet** (Ar.+ Far.+ Ar.) Peygamberliğin yüceliği ile
m. + e 94b/8
- mübāşeret** : (Ar.) Bir işe girişme, başlama
m. *it-* Bir işe başlamak 38a/13
m. *olm-* Bir işe girişilmek 6b/12

- mübeddel** : (Ar.) Değişmiş, değiştirilmiş
m. *o/-* Değiştirilmek 29b/15
- müberhen** : (Ar.) Delilli, ispat edilmiş
m. 11b/10
- müberra** : (Ar.) Temiz, fenalıktan uzak kalmış
m.+ dur 2a/12
- mübeyyen** : (Ar.) Açıklanmış, beyan edilmiş
m. *o/-* Açıklanmak 16a/2
- mübtedā** : (Ar.) Baş taraf, başlangıç
m. *o/-* 4b/4
- mübtelā** : (Ar.) Tutkun, tutulmuş, belalı
m. *o/-* Bağlanmak, tutulmak 11b/3
- mücellā** : (Ar.) Parlak, cilalı, cilalanmış
m.+ dur 3b/8
m. *kı/-* Parlak olmak 51b/6
- mücerreb** : (Ar.) Denenmiş, tecrübe edilmiş, denemesi yapılmış
m. 9b/3
- mücerred** : (Ar.) Düşüncede var olan, soyut fikir, kavram
m.1b/8
- mücrim** : (Ar.) Suçlu, günahkar
m. 73a/12
m.+ leri 61b/2
- müctehid- i müşib** : (Ar.) Doğru ictihadda bulunan, doğru fikir
m. üñ 52a/15
- müdārā** : (Ar.) Hoşgörülü olma, insanlarla iyi geçinme
m. 39b/2, 40a/2, 42b/1, 53a/8
m.+ dan 10b/8
m.+ yı 10b/4, 63a/13
m.+ yıla 42a/7
m. *eyle-* İdare etmek 10b/2,
m. *idin-* 10b/4, 72a/9
m. *kı/-* Hoşgörülü olmak 42b/6, 44a/12
- müddet** : (Ar.) Süre, zaman
m. 42b/5, 91b/15
m.+ den 29b/13, 71a/3, 82a/11
m.+ i 32b/11
- müddet-i medid** : (Ar.) Uzun zaman

m. 14a/3, 57b/9, 82b/7, 96a/4

mü'essis- i maqşüre-i halka-i kārḥāne-i te'sīr-i kudret : (Ar.) Dünyada padişahların kudretini gösterdiği yüksek yer

m. + de 3a/2

mü'essir : (Ar.) Tesir eden, etki eden, iz bırakan, eser bırakan

m.+ dür 13b/7

mü'eyyid : (Ar.) Teyid eden, doğrulayan, sağlamlaştırın, kuvvetlendiren.

m. 22b/1, 30b/2, 64b/13

m. + e 70b/14

m. + ler 21a/9, 25b/12

müfāraqat : (Ar.) Ayrılık, ayrılma

m.+ ı 1b/12

m. *kıl-* Ayrılmak 92a/14

müferriqa'l- ḥāl : (Ar.) Durumunun farklı olması, halini ayıran

m. *o/-* Durumu ayırmak 11a/7

müfid : (Ar.) Faydalı, yararlı.

m. 25b/2, 63b/5

m. *o/-* Faydalı olmak 96a/13

müflis : (Ar.) Batıran, iflas eden, zarar eden, parasız kalan

m. 85a/10

müfsid : (Ar.) Bozan, ifsad eden

m. + ler 74a/10

m. *o/-* Ara bozmak 60b/6

mühendis : (Ar.) Meslek

m. 57b/7

mühendis- i rüzgār (Ar.+ Far.) Meteoroloji uzmanı

m. 3a/1

mühimmāt : (Ar.) Gerekli malzemeler, harp malzemesi, önemli olanlar

m. 36a/2

mühlet : (Ar.) Süre

m. 78a/1, 78a/6, 78a/8,

m. *vir-* Zaman vermek 94a/6

mühlīke- i ḥaṭar-nāk : (Ar.) Tehlikeli, öldürücü hastalık

m. + e 20a/14

müh(ü)r : (Ar.) Mühür, imza, damga, sikke

m. + in 82a/7

m. + iyle 82b/14

mükāfāt : (Ar.) Ödül, takdir

m. 18a/14, 77a/6

m.+ ı 13a/10

m. *it-* 40a/13

m.+ ın *it-* Ödül, takdir etmek 77a/3

m.+ ın *kı/-* Ödül, takdir etmek 74b/15

m. *o/-* Ödüllendirilmek 77a/7

mükedderü'l- bāl : (Ar.) Yüreği sıkıntılı

m. *o/-* Yüreği sıkıntılı olmak 76b/12

mükerrem : (Ar.) Saygı değer , hürmete layık, yüceltilmiş

m. 11a/3

m. *kı/-* Yüceltilmek 23b/8

m. *o/-* Saygı değer , hürmete layık olmak 10b/14, 11a/5, 70a/1

mülāhaza : (Ar.) İnceleme

m. *it-* İncelemek 51a/12

mülāyemet : (Ar.) Yumuşaklık, yumuşak huyluluk

m. *it-* Yumuşak huylu olmak 39a/7

mülāzemet : (Ar.) İşe sınıksız bağlılık, bir işi sürekli yapma

m. *kı/-* Devamlı olmak 90b/6

mülk : (Ar.) Mal

m.+ e 94b/13

m.+ in 90a/12

m.+ inde 51b/9

m.+ ini 86a/7, 90a/13

m.+ ünde 92a/10

mülk- i mevrūs : (Ar.) Miras malı

m. 11a/10

mülk- i 'azīz : (Ar.) Değerli malvarlığı, değerli toprak

m. 6a/7

mülk- i ra' iyyet : (Ar.) Yönetilen toprak, idare edilen toprak

m. + i 56a/10

mülket : (Ar.) Memleket, ülke

m.+ inde 6b/2

m.+ inüj 6b/1

mülük : (Ar.) Hükümdarlar, krallar

m. 16a/14

mülük- ı rüzgār : (Ar.+ Far.) Zamanın, devrin hükümdarları, kralları

- m. 16b/1
- mümkin** : (Ar.) Olabilir, olanaklı, olası
m. 20a/13, 39a/11, 39b/8, 45b/7, 51a/6, 51b/6, 57b/11, 75b/13, 85b/6, 91a/6, 97b/4
m.+ dür 19a/11, 24b/8 38b/3
m. o/- İmkan dahilinde bulunmak 20b/10, 37a/5, 39b/8, 50b/9, 51a/6, 54a/6, 91a/6
- münādi** : (Ar.) Seslenen, çağırın, ilan eden, anons eden
m. 15b/9, 61a/14
m. +ler 15b/1
- münāfık** : (Ar.) Anlaşmayı bozan, iki yüzlü olan, harcayan, bozan
m.+ uş 50b/7
- münākıs** : (Ar.) Eksiltme
m. 51b/2
- münāsebet** : (Ar.) İlişki, uygunluk, yakışmak
m. + le 27a/4
- münāsebet- i zemān** : (Ar.) Zamana uygun
m. + dan 2a/10
- münāsib** : (Ar.) Benzer, uygun, yakışır
m. 10a/12, 25b/13, 37b/11, 60a/3, 70b/2, 93a/7, 94b/7
m.+ dür 16b/12, 69b/3
m. o/- Uygun olmak 28a/1
- münāzarāt- ı mahmūd** : (Ar.) Güzel tartışma, genel tartışma
m. + e 45b/7
- münāzarāt- ı taḥassūs** : (Ar.) Hissi tartışma, duygulara göre tartışma
m. + den 45b/5
- mün'ekkīd** : (Ar.) Kötüyü ve iyiyi ayıran, onları söyleyen
m. + lerinden 14a/7
- münezzeh** : (Ar.) Nezih, temiz, kusurlardan uzak
m. 2a/11
- münfa' il** : (Ar.) Gücenme, darılma, etki ile harekete geçen, harekete geçme
m. o/- Gücenmek 28a/14
- münḥadır** : (Ar.) İnişli, meyilli
m. 45b/9, 45b/15
- münhariṭ** : (Ar.) Bir yola giren
m. *kı/-* Bir yola girmek 2a/3
- münḥaşır** : (Ar.) Belli sınır içinde olan, her yanı çevrili, yalnız bir şeye, kişiye özel olan
m.+ dur 5b/3, 19b/8
- münīr** : (Ar.) Aydınlatan, ışık veren

- m. 3b/4
- münkād** : (Ar.) Boyun eğen, itaat eden, uyan, eğilen
m. *o/-* Boyun eğmek 13b/1, 94a/15
- münkalib** : (Ar.) İnkılab eden, değişen, başkalaşmış olan
m. 28a/15
- münkesirü'l- bāl** : (Ar.) Kalbi kırık
m. *o/-* Kalbi kırık olmak 56b/15
- münkir** : (Ar.) İnkâr eden, kabul etmeyen, doğruyu kabul etmeyen, bilinmeyen
m. *o/-* İnkâr etmek, kabul etmemek 62b/3
- münselik** : (Ar.) Bir yola giren, o yolu tutmuş
m. 51b/9
m. *kı/-* Bir yol tutmak 2a/3
- münzevî** : (Ar.) İnzivaya çekilen, yalnızlığa çekilen, yalnızlık içinde ibadet eden
m. *o/-* İnzivaya çekilmek 95a/13
- mürâ'ât** : (Ar.) Saygı gösterme, hakkını gözetme, koruma
m. 37a/9
- mürebba** : (Ar.) Akıl veren, terbiye eden
m. + sı 57a/4
- müreffeh** : (Ar.) Refaha ermiş, ekonomik olarak iyi, refahlı
m. 48a/5
- müreffehü'l- hāl** : (Ar.) Durumun refahta olması
m. 11b/5, 69b/1
- müretteb** : (Ar.) Tertib edilmiş, düzene sokulmuş, yerli yerine konmuş
m. *o/-* Düzene sokmak 20a/8, 54b/7
- mürg** : (Far.) Kuş
m. 61a/8
- mürîd** : (Ar.) İrade eden, isteyen, tarikata üye olan
m. + ümün 14a/7
- mürselîn** : (Ar.) Allahın gönderdiği peygamberler
m. + dür 12a/4
- mürtekib** : (Ar.) İrtikab eden, kötü iş yapan
m. + dür 36b/6
- mürür- ı eyyām** : (Ar.) Günlerin geçmesi
m. 26a/10, 69b/9
- müsâ'ade** : (Ar.) İzin
m. *ey/e-* İzin vermek 40b/8
- müsâ'adât** : (Ar.) İzinler

- m. 30b/3
- m. *ey/e-* İzin vermek 78b/5
- müsāb** : (Ar.) Sevaba erişen, sevab kazanan, doğruya erişen
- m. 75a/2
- m. *o/-* Sevaba erişmek 42a/5, 44b/14, 75a/2
- müslümān** : (Ar.) İslam dinine mensub olan
- m. 78a/14
- m.+ lar 57a/11
- m.+ ları 8b/12
- müstagrak-ı şehvāt-i insānī** : (Ar.) Şehvete boğulmuş insan
- m. 52b/13
- mustehakk** : (Ar.) Hakk etmiş, kendisi kazanmış
- m. *i/-* Hak etmek 5b/6
- müstahakk-ı 'itāb** : (Ar.) Azarlamayı hak etme
- m. 34b/14
- müstahkem** : (Ar.) Sağlamlaştırılmış
- m. *o/-* Sağlamlaştırılmış olmak 39a/10, 46b/2, 57b/2
- müstahsen** : (Ar.) Herkesçe kabul edilen, beğenilen, makbul
- m. 16a/2, 20b/9, 37a/7
- m.+ dür 29a/15, 45b/3, 54a/11, 65b/12
- m. *o/-* Makbul olmak 46a/12, 78b/4, 94b/15
- müste'ār** : (Ar.) Geçici olarak alınmış, emaneten alınmış
- m.+ dur 27b/10
- m. *o/-* Geçici olmak 85a/6
- müstecab** : (Ar.) Hoş görülen, istediği kabul edilen
- m.+ dur 36b/15
- müstehak** : (Ar.) Bir kimsenin layık olduğu hak ettiği ceza veya ödül
- m. + den 60a/13
- m.+ dur 59b/5
- m. *o/-* Hak etmiş olmak 61b/1
- müstahakk-ı 'itāb** : (Ar.) Kınanmayı hak etme
- m.34b/14
- müstevli** : (Ar.) Devlet, yönetim, yönetimi altına alma, içeren, kapsayan
- m. *o/-* Devlet yönetimi altına almak , içermek , kapsamak 45b/1, 57a/9, 58a/12
- müşennef** : (Ar.) Küpe takınmış, küpeli, süslenmiş
- m. *o/-* Süslü olmak 4a/6
- müşābeh-i a' rāz** : (Ar.) Belirtilerinin benzerliği

- m. 2a/11
- müşābih** : (Ar.) Benzeyen, benzeme
m. *o/-* Benzemek 24a/6
- müşāhede** : (Ar.) Şahid olma, gözle görme
m. *i/-* Şahit olmak 55b/9
m. *ķıl/-* Şahit olmak 91b/14
- müşākelet- i mekān** : (Ar.) Mekanın benzemesi, yerlerin şekil yönünden benzemesi
m. 2a/10
- müşāvere** : (Ar.) Fikir alışverişi, danışma
m.29a/14
m.+ den 9b/10
m. *i/-* Fikir alışverişi yapmak 30a/8
m. *ey/e-* Fikir alışverişi yapmak 42a/4, 78a/3
- müşāvir** : (Ar.) Danışılan kişi
m.+ den 56a/8
- müşerref** : (Ar.) Yücelmiş, şereflenmiş
m. 3b/8, 51b/5
- müşfik- i dost** : (Ar.+ Far.) Şefkatli dost
m. 33b/6
- müşk- i mūy** : (Far.) Saç kokusu, saçının kokusu
m. 70b/7
- müşkil** : (Ar.) Zorluk, güçlük, zor olan, sıkıntı, problem
m. 65b/7, 74a/9
m. *o/-* Zor olmak 40a/8
- müşkil- kār** : (Ar.+ Far.) Zorlukla kazanan, sıkıntılı
m. + a 11b/3
m. + ları 26a/1
- müşkil-küşā** : (Ar.+Far.) Sorun çözen
m. 7a/10
- müşt** : (Far.) Avuç, yumruk
m. 65a/7
- müşterī** : (Ar.) Malı parayla alan, istekli, arzulu
m. 25b/8
- mütāba‘at** : (Ar.) Karşılıklı anlaşma, uyma, tabi olma
m. 8b/3
m. *ķıl/-* Karşılıklı anlaşmak 46b/9
- müte‘ezzi** : (Ar.) Eza duyan, üzgün, incinen

- m. *o/-* Üzülmek 40a/13
- müte⁶ allık** : (Ar.) Alakalı, ilgilendirir, kapsar
m. 97b/9
m.+ dur 16b/10, 16b/11, 16b/13
m. *o/-* Alakalı olmak 45b/12
- müte⁶ allıkāt** : (Ar.) Alakalılar, ilgilendirenler, kapsayanlar
m.+ uñı 14a/2
- müte⁶ arriž** : (Ar.) Taarruz eden, saldıran, karşı çıkan, yüz çeviren
m. *o/-* Taarruz etmek 56a/2
- müte⁶ aşşib** : (Ar.) Bağnaz, inatçı, bir şeyde aşırı taraftar olan
m. 92a/15
- müte⁶ ayyin** : (Ar.) Kararlaştırılmış, belirlenmiş, tayin edilmiş, eşraftan olan kişi, belli, aşikar, açıkta olan
m.+ dür 14b/15
- müte⁶ ayyinen** : (Ar.) Tayinli olarak, belirlenen, bilinerek
m. 5a/4
- mütebeddil** : (Ar.) Değişen, başka hale giren, başkasının yerini alan
m.+ dür 28a/15
- mütefehhim** : (Ar.) Anlayan, kavrayan
m. *o/-* Anlamak, kavramak 68b/1
- müteğayyir** : (Ar.) Değişen, bir halden başka hale giren, bozulmuş
m. 15b/12, 35b/2
- müteharriş** : (Ar.) Tahrif edilmiş (kitap, mektup, risale vb.), bozulmuş
m. 57b/4
- müteharrik** : (Ar.) Hareket eden, hareket halinde olan
m. 93a/7
- mütehayyir** : (Ar.) Şaşırان, hayret eden
m. 96a/7
- mütehattik** : (Ar.) Edebsiz, utanmaz, hayasız
m. 59a/5
m. *o/-* Edepsiz olmak 59a/11
- mütekkaddimīn** : (Ar.) Eski insanlar, eskiler
m. 45b/10
- mütekeddir** : (Ar.) Kederlenen, üzülen, azarlanmış
m. *o/-* Kederlenmek 15b/12, 35b/2
- mütelāzım** : (Ar.) Gerekli olan, gerekli
m.+ dur 3b/15

- mütemekkin** : (Ar.) Yer tutan, yer edinen, mekan edinen
m.+ dür 27b/7, 38b/4
- mütemevvil** : (Ar.) Mal edinen, mal mülk sahibi, zengin
m. 21b/8
- müteraşşid** : (Ar.) Gözleyen, bekleyen kimse
m. 91b/15
- müterettib** : (Ar.) Düzenlenmiş, düzene konmuş
m.+ dür 70b/1
- mütevāfik** : (Ar.) Birbirine uyan, uygun
m.+lardur 72b/7
- mütevakkı'** : (Ar.) Tevakki eden, kendini gözetleyen, koruyan, tehlikeden sakınan
m. 31b/8, 31b/9, 35b/2
m.+ dür 68a/3, 68a/4, 68a/13
- mütevālid** : (Ar.) Birbirinden doğan, üreyen
m. *ol-* Üremek 45a/15
- mütevāzi'** : (Ar.) Alçak gönüllü, gösterişsiz
m. + ler 11a/4
- müteveccih** : (Ar.) Yönelmiş, yönelen, bir yöne dönen
m. 87b/11
m. *ol-* Yönelmek 55a/5, 55a/8, 95b/4
- müteyakkin** : (Ar.) Yakın ve kati olarak bilen, yakinen gören, canlı gören
m.+ dur 11b/10
- müttefik** : (Ar.) İttifak eden, birbiriyle aynı fikirde olan, birleşmiş, anlaşmış
m.+ dür 5b/7
- müvāfakat** (Ar.) Uygunluk, uyma, anlaşma, rıza gösterme, izin verme
m. *eyle-* Uyma, anlaşmak, rıza göstermek, izin vermek 40b/8
- müvecceh** : (Ar.) Yüzü bir tarafa döndürülmüş, uygun, doğru, herkesin yöneldiği
m. 26b/9
- müveşşeh** : (Ar.) Süslü, süslenmiş
m.3b/6
- müyesser** : (Ar.) Kolaylıkla olan, kolaylık
m. 66a/10, 85b/8
m.+ dür 68a/11, 86b/13
m. *ol-* Kolay olmak 6a/4, 52b/2
- müzaḥrafāt** : (Ar.) Boyalar, boyanmışlar, yaldızlılar, süslenmişler
m.+ ına 90a/8
- müzeyyen** : (Ar.) Zinet, süslenmiş, bezenmiş

m. 33b/5, 51b/6
m. *o/-* Süslenmek, bezenmek

-N-

nā- bedīd : (Far.) Dar, kapalı

n.o/- Kapalı olmak 95b/12, 96a/3

nā-binālıg : Körlük

b.+ uç 71b/5

nā- ehl : (Far.) Ehliyetsiz, konuda uzman olmayan, bilgisi olmayan, beceriksiz, ehil olmayan

n. 32a/3, 83b/12

nā- gāh : (Far.) Birdenbire, ansızın, yersiz

n.74b/7

nā- hāķķ : (Far.+ Ar.) Haksız, beyhude, boş yere, hakk etmeyen

n.71a/14

nā- hıred-mend : (Far.) Akıl sahibi olmayan, akılsız

n.77b/10

nā- ma^llūm : (Far. + Ar.) Bilinmeyen

n.95a/13

nā- pāk : (Far.) Temiz olmayan

n.46b/6

nā-mahdūd : (Far. + Ar.) Sınırsız

n.+ uğa 2a/13

nā- çār : (Far.) Çare olmayan, çaresiz

n. *o/-* Çaresiz olmak 39b/9

nā-resīde : (Far.) Olgunlaşmamış

n. + ler 97b/4

nādān : (Far.) Cahil, bilmez, bilmeyen, okumayan

n. 18a/7, 18a/10, 20b/8, 21b/5, 24a/2, 33b/9, 48a/10, 57a/4, 58a/9, 75a/9, 81a/5

n.+ a 22a/5, 22b/4 , 22b/5, 22b/10

n.+ dadur 19b/9

n.+ dan 18a/9

n. + ı 22a/5, 22a/11

n.+ uç 18a/6

n. *o/-* Cahil olmak 22a/2, 56b/14, 75a/9

nādān- ı gāfil : (Far. + Ar.) Gaflet içindeki cahil

n. + dür 51a/11

nādānlık : Cahillik, bilmezlik

n. 19a/13, 20a/10, 80a/12

n.+ da 19b/7

n.+ dadur 5a/7

n.+ dan 19b/14

n.+ dur 35a/10

n.+ la 35a/14

nādim : (Ar.) Pişmanlık duyan, pişman

n.19b/15

n.+ dür 72a/12

n. o/- Pişman olmak 14a/11

naḥaka : (Ar.) İhtiyaç, yiyecek parası, geçim için gereken para

n.+ sına 61a/1

nāfilān-ı dūn-himmet : (Ar.) Gayretin boş ve gereksiz olması

n.94b/10

nāfiz : (Ar.) Sözü geçen, hatırı sayılır, etkili, nüfuslu

n. 51b/10

n. + dür 66b/8

n. o/- Sözü geçerli olmak 13a/15, 51b/10

nāgehānī : (Far.) Birdenbire olan, aniden

n. 40b/13

naḥīf : (Ar.) İnce, zayıf, çelimsiz

n. o/- İnce olmak 87b/13

nāhiye-i ʿirak : (Ar.) Irak'ın çevresi

n + a 31b/10

naḥs : (Ar.) Uğursuzluk

n. 45b/8

nā'ib- i menāb : (Ar.) Bir makama vekalet eden

n. 23a/1

nā'im : (Ar.) Nimet veren, hediye veren

n. 27a/9

naḥs : (Ar.) Noksan, eksik

n.+ a 44b/8

n.+ dan 44b/8

nāḳıṣ : (Ar.) Tam olmayan, eksik

n.o/- Eksik olmak 4b/14

nām : (Far.) Ün, şöhret, şan, isim

n. 26b/11

n.+ uñı 49b/2

nām-ı nişān : (Far.) İz bırakma

n. 72b/11

namāz : (Far.) İslām dînince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslām'ın beş şartından birini teşkil eden ibâdet:

n. 16a/12

nāme : (Far.) Mektup, risale, kitap, söz

n. 42a/11, 56a/10, 60b/13

nāme- i ārā-i su'ād-me'āl : (Far.+ Ar. + Ar. + Ar.) Mutluluğu anlatan kitap

n. 3b/4

nāmus- ı sulṭān : (Ar.) Sultanın namusu, padişahın onuru

n. + a 15b/10

nār- ı pīnhān : (Ar.+ Far.) Görünmeyen ateş, gizli ateş, içten yanma

n. 74b/10

naşb : (Ar.) Atama, tayin etme

n. *it-* Atamak, tayin etmek 59a/4

naşfet : (Ar.) Hak ve adalete uygun, insaf, hakkaniyet

n. 51b/2

naşīb : (Ar.) Hisse, kısmet, pay

n. 10b/8

naşīb-i müstevfi : (Ar.) İstifade edilen pay, kısmet

n. *o/-* İstifade etmek 54b/10

naşīhat : (Ar.) Tavsiye, öğüt

n. 5a/9, 11a/11, 22b/1, 22b/3, 22b/6, 26b/7, 34b/6, 47a/4, 63a/12, 79b/10

n.+ a 54a/6

n.+ de 52b/10

n.+ dedür 27b/5

n.+ dur 3a/13

n.+ e 44b/4

n.+ i 91b/7, 95b/5

n.+ ine 17b/14

n.+ ini 33a/3

n. *it-* Öğüt vermek 47a/4, 53a/2, 53b/8, 73a/6

n. *ey/e-* Öğüt vermek 47a/13

n. *o/-* Birine yapması ve yapmaması gereken şeyleri söylemek 26b/7, 95a/14

naşīhat-i ferzend : (Ar.+ Far.) Öğrenciye öğüt, çocuğa öğüt

n. + dedür 5a/11

nāşīye-i çehre-i ahvāl-i rüzgār : (Ar.+ Far.+ Ar.+ Far.) Zamanın hallerinin gösterişli çehresi

n. + da 2a/8

naşş- ı kur'an : (Ar.) Kur'an'ın delili

n. 94b/5

naşş- ı nebevî : (Ar.) Hadis

n. 51b/2

na't : (Ar.) Manzum medih ve sena, övgü

n.+ ı 49b/5

nāṭıḳ : (Ar.) Konuşan, söyleyen, anlatan

n.+ dur 94b/6

nāz : (Far.) Şımarıklık, kendini sevdirmeye için edilen nezaket, rica

n. *it-* Nazlanmak 70b/11

naẓar : (Ar.) 1- Göz, bakış

n. 7b/2, 86b/2

n. *it-* Bakmak 90a/10

n. *ey/e-* İncelemek amacıyla bakmak, düşünerek bakmak 33a/4, 46b/12, 79b/15

n. *kt/-* 1- Bakmak, 22a/14

2- İncelemek amacıyla bakmak, düşünerek bakmak 22b/1, 86b/2

2-Düşünme, fikir yürütme

n. + la 26a/6

nāẓır : (Ar.) Bakan, gözleyen, gözlemleyen

n. 39a/14

n. *o/-* Bakıcı olmak 39a/14, 45b/4, 53a/1, 70a/15

naẓır : (Ar.) Benzeri, benzer, eş, denk

n.+ dür 44b/7

ne : 1.Ne

n. 16a/1, 22b/9, 26b/4, 27a/14, 30a/6, 30b/12, 32a/5, 33b/15, 38a/4, 42b/15, 46b/12, 48b/1, 49b/12, 50a/4, 53a/15, 54b/15, 55b/4, 56a/10, 56a/15, 58a/3, 59a/9, 59b/10, 59b/12, 65b/5, 70b/1, 70b/3, 72b/1, 73a/11, 75b/8, 82a/13, 83a/14, 83b/7, 84a/5, 86b/4, 86b/13, 87a/3, , 93b/12, 94a/7, 94a/10

n.+ dür 27a/5, 70b/15

n. + e 25b/2, 89a/12

n.+ yi 7b/8, 23a/1, 30b/11, 69a/7

n.+ yile 49b/7, 49b/11

2-Ne kadar

n.19b/5

neyle- : Ne yapmak

n. + di 97a/4

ni't- : Ne yapmak

n. -ersin 84b/7

no'l- : Ne olmak

n.+ dı 43b/4, 58a/8, 95b/9

ne deñlü : Ne kadar

n. 13a/1, 13a/5, 15a/7, 19a/1, 19b/3, 30b/1, 25b/6, 30a/12, 30b/6, 30b/10, 32a/11, 32a/14, 33b/4, 35b/7, 38a/10, 38b/14, 39a/7, 47b/13, 64a/1, 70a/1, 70a/3, 70a/4, 84a/7, 85b/3, 86a/3, 86a/8, 86b/2, 89a/3, 89a/10, 91a/3,

ne kadar :Ne ölçüde, derecede

n. 30a/7, 41a/10, 63b/14, 84a/8, 85a/3

nebi : (Ar.) Peygamber

n. + nün 94a/12

necāt : (Ar.) Kurtuluş

n. *bu'l-* Kurtulmak 7a/15

necm-i felek : (Ar.) Gök yıldız

n.4b/3

nedāmet : (Ar.) Pişmanlık

n. 6b/13, 32b/3, 44b/12, 70a/13, 70b/4, 71a/4, 71b/3, 76b/9, 84a/10

n.+ den 51a/4

n.+ dür 9b/3

n. *o'l-* Pişman olmak 26b/9, 71b/14

neden : Ne sebepten, niçin

n. 38a/3, 79b/3

nedimlik : Yardımcılık, hizmetçilik

n.+ lere 82a/1

nef' : (Ar.) Fayda, yarar

n. 26a/7, 70a/15, 79b/12

n. + i 24b/13

n. + inden 18a/9

nefir-i 'āmm : (Ar.) Düşmanla savaşmak için ilan edilen genel seferberlik

- n.55a/7
- nefret** : (Ar.) Tiksınme, ürküp kaçma
n. 46b/1, 66a/2
- nefs** : (Ar.) 1-Kendi, kişi, insan, şahıs
n. 2a/8, 24a/5, 46b/8, 67a/7
n.+ e 94b/13
n.+ ine 21b/14, 31a/3, 52b/6
n.+ ini 88a/12
n.+ üñi 28a/11
2- Can, ruh, hayat
n.+ inde 35b/4, 35b/7
- nefs- i emvāl** : (Ar.) Kendi malı
n. 18b/12
- nefs-i hevā** : (Ar.) Kendi istekleri
n. + sı 8b/6 , 8b/11
- nefs- i insān** : (Ar.) İnsanın kendisi
n.+ ı 22a/8, 22a/10
- nefs- i nādān** : (Ar.+ Far.) Cahil kişi
n.12a/14
- nefs- i nāṭıka** : (Ar.) Konuşan ruh, insan ruhu
n. 22b/15
n.- sı 12a/9
- nehāren** : (Ar.) Gündüz, gündüz vakti
n.8a/1
- nehb** : (Ar.) Yağma, çapul
n. *it-* Yağmalamak 13b/10
- nehy** : (Ar.) Alıkoyma, yasak
n.+ ime 56a/13
- nergis** : (Far.) Çiçek
n. 4b/14
n.+ e 4b/6
- nerm** : (Far.) Yumuşaklık
n. 6a/13
- neseb** : (Ar.) Sülale, akrabalık, soy
n.+ den 17b/9
n.+ le 47a/8
- nesīm** : (Ar.) Hoşa giden, hoş, hafif ve tatlı rüzgar

n. 4b/6

nesīm-i devlet : (Ar.) Devletin güzelliği, iyiliği

n. + ün 75a/13

nesīm-i şemīm : (Ar.) Güzel kokulu rüzgar

n.1b/1

nesne : Maddesi ve hacmi olan her türlü cansız varlık

n. 5b/15, 9b/11, 11a/14, 13a/3, 13a/4, 16b/10, 16b/11, 21a/3, 21a/12, 22a/7, 27a/14, 28a/1, 34a/1, 37a/13, 37a/14, 46a/12, 46b/4, 50b/12, 54a/10, 56a/9, 56a/12, 56b/9, 59a/13, 59b/10, 59b/12, 61b/8, 64b/11, 65a/9, 65b/1, 66a/5, 68b/2, 70a/12, 70b/1, 73a/11, 75a/13, 77a/14, 77b/9, 80a/11, 81b/10, 82b/3, 83a/14, 83a/15, 84b/5, 85a/6, 86b/6, 89a/10, 89a/14, 89b/5, 90a/9, 92b/8, 94b/11

n.+ de 70a/9

n.+ den 28b/8, 31a/1, 38a/9, 46b/7, 65b/2

n.+ dür 30a/6, 30a/7, 32b/4, 38a/5, 46b/12, 59b/15, 70b/3, 74a/6, 88b/5

n.+ lerden 42a/8

n.+ lere 20b/4, 20b/6

n.+ nün 32b/1, 7b/3

n.+ nün 45a/6, 53a/8, 57b/12, 79b/7, 83a/8, 97b/5

n.+ si 30b/4

n.sine 28b/7

n.+ ye 6b/12, 14a/12, 19a/11, 22a/8, 24b/8, 27b/11, 70a/14, 76a/14, 86b/7

n.+ yi 27b/12, 52b/5, 63a/1, 73a/7

neste ‘īzu bi’llāh : (Ar.) ‘Allah’a sığınırız

n. 8b/13

neşr : (Ar.) Manzum olmayan yazı, şiir

n.4a/1

neşat : (Ar.) Sevinç, neşe

n.28b/3

neşv : (Far.) Canlıların büyümesi, yetişmesi, boy atması, yeniden hayata gelmesi

n. + esinden 90b/11

neşvünemā : (Ar.+ Far.+ Ar.) Gelişme, büyüme, gelişim

n. *bu/-* Gelişip büyüme 3b/12, 4b/10

netice : (Ar.) Sonuç

n.+ si 84a/11

netice-i ‘adāvet : (Ar.) Düşmanlığın sonucu

n. 37b/8

nefice- i ta' cİL-i melāmet : (Ar.) Azarlamada acelenin sonucu

n. dūr 69a/10

nev^ç : (Ar.) Cins, tür, kısım

n. 19b/8, 35b/12

n.+ dūr 97a/10

nev^ç - i 'āşir : (Ar.) Onuncu ünite, kısım, konu

n.37a/7

nev^ç - i evvel : (Ar.) Birinci kısım, ünite, kısım, konu

n.35b/12

nev^ç - i hāmīs : (Ar.) Beşinci kısım, ünite, kısım, konu

n.36a/13

nev^ç - i insan : (Ar.) İnsan türü

n. + dur 34a/6

nev^ç - i meşakkat : (Ar.) Sıkıntı türü

n. + dūr 46b/14

nev^ç - i rābi' : (Ar.) Dördüncü kısım, ünite, konu

n. 36a/9

nev^ç - i sābi' : (Ar.) Yedinci kısım, ünite, konu.

n. 36b/11

nev^ç - i sādis : (Ar.) Altıncı kısım, ünite, konu

n.36b/1

nev^ç - i sāmin : (Ar.) Sekizinci kısım, ünite, konu

n.36b/15

nev^ç - i sāliš : (Ar.) Üçüncü kısım, ünite, konu

n.19b/9, 21b/9, 36a/5

nev^ç - i sānī : (Ar.) İkinci kısım, ünite, konu

n.19b/9, 21a/2

nev^ç - i tāsi' : (Ar.) Dokuzuncu ünite, konu

n.37a/5 (Ar.+Ar.)

nev- civān : (Far.) Genç, delikanlı

n.33b/15

nevādir-i rūzgār : (Ar.) Az görülen, nadir zaman

n. + dandur 21a/1

nevāhī : (Ar.) Yönler, etraflar, çevreler

n.+ sine 13b/9

nevāhī : (Ar.) Yasaklanan şeyler

n.+ den 51b/6

nevāzir : (Ar.) Benzerler, benzeyenler

n.+ den 2a/12

nevbahār- ı himmet : (Far.+ Ar.) İhsan baharı

n. + üj 4a/13

nevha : (Ar.) Sesli ağlama, haykırma

n. 91b/7

nevmid : (Far.) Ümitsiz

n. *ey/e-* Ümitsiz olmak 38a/9

neyyir- i burc-ı vezāret : (Ar.) Vezirlik makamının parlaklığı

n. 4a/8

nıṣf- ı āsāyiṣ-i insāniyyet : (Ar.) İnsanlık huzurunun yarısı

n. + dür 25a/5

nıṣf- ı emn : (Ar.) Güvenin yarısı

n. 25a/7

nıṣf- ı ketḥüdālık : (Ar.+ Far.) Hizmetkarlığın yarısı

n. + dur 25a/5

nıṣf- ı ma' iṣet : (Ar.) Geçimin yarısı

n. + dür 9a/10

nıṣf- ı selāmet : (Ar.) Esenliğin yarısı

n. + dür 25a/7

nice : 1- Çok, pek çok, bir çok

n. 4b/13, 9b/6, 26b/4, 28b/1, 29b/13, 42b/5, 48b/14, 48b/15, 63a/13, 66a/2, 73b/15, 74a/1, 76a/5, 76b/9, 77a/7, 82a/10, 90a/10, 90a/11, 90b/3, 92b/7, 93b/14, 94a/6, 97a/2

n.+ ler 18b/12

2- Nasıl

n. 26a/1, 30a/4, 31b/4, 31b/6, 31b/8, 33b/13, 36a/8, 40a/8, 40a/9, 43a/10, 46b/15, 60a/9, 76b/8, 79b/11, 83a/5, 88b/4, 89a/6, 90a/13, 96a/13

n.+ dür 24b/2

n. *o/-* Nasıl olmak 45a/4, 83a/5

niçün : Niçin

n. 16b/9, 36b/6, 92b/11

nidā : (Ar.) Seslenmek, çağırma, haykırma, bağırma, ses vermek

n. *ey/e-* Çağırma 61a/14

n. *kl/-* Seslenmek 15b/2, 15b/4, 16a/10

n. *kl/dur-* Seslendirmek 16b/9

nifāk : (Ar.) İki yüzlülük, ara bozma

n. 28a/13

nigāh : (Far.) Nazar etme, bakma, bakış

n. 60b/7, 64b/12

nigār : (Far.) Güzel yüzlü

n. *eye-* Güzel yüzlü yapmak 2a/1

nigeh-bān : (Far.) Gözcü, gözetici, bekçi, gözetleyen

n. 19b/4, 56b/8, 77b/6, 83a/14

n.+ dur 19b/4

n.+ ı 83a/9, 83a/10

n.+ sını 19b/5

n. *o/-* Gözetlemek 83b/1

niḥād : (Far.) Huy, tabiat, fitrat, yaratılış, bünye

n. 77b/11

n.+ ında 39a/9, 46b/2

n.+ ından 57b/2

niḥāl : (Far.) Taze, düzgün, fidan

n.+ i 50a/2, 50a/11

niḥāl- i iḳbāl- i sa' ādet : (Far.+ Ar. + Ar.) Mutlu geleceğin fidanı

n. + i 3b/10

niḥān : (Far.) Gizli, saklı, var olmayan, sır

n. *ki/-* Gizlemek 84a/2

niḥāyet : (Ar.) Uç, sonuç, son

n. 10b/6, 21a/14, 26b/10, 40a/4

n.+ i 20a/9

n. *bu/-* Sona ermek, bitmek 84a/9

n. *o/-* Son bulmak 26b/10

nīk : (Far.) İyi, güzel, hoş

n. 63a/6, 66a/13, 67a/5

nīk- baḥt : (Far.) Bahtı güzel, güzel talihli

n.+ ı 7a/3

n. *o/-* Bahtı güzel olmak 74b/4

nīk- baḥtlık : Güzel bahtlılık

n. 7a/3, 66b/13, 74b/3

nīk- ḥulḳ : (Far.+ Ar.) Güzel huy

n. 77a/8

nīk- ḥūy : (Far.) Güzel huy

n. 46a/3, 35b/1

nīk- i' tīkād : (Far.+ Ar.) Güzel düşünce, inanç

- n.15b/11
- nīk-kār** : (Far.) Güzel amel
n. +dur 76b/4
n. + ıyla 76b/5
- nīk- nām** : (Far.) İyi,güzel nam
n. + lıgla 43a/2
n. o/- Namı iyi olmak 26a/7
- nīk-şāhib** : (Far.+ Ar.) Güzel koruyucu
n. 15b/11
- nīk- taht** : (Far.) İyi hükümdarlık
n. 47b/3, 76b/4, 76b/5
- nīk- tıynet** : (Far.+ Ar.) Güzel yaratılış
n. 97a/13
- nīlüfer** : (Far.) Nilüfer çiçeği
n. 4b/10
- ni‘met** : (Ar.) İyilik, hediye, lütuf, ihsan, varlık
n. 23b/14
n.+ dür 73b/14
n.+ e 49b/5
n. + ünle 82b/8
- nisbet** : (Ar.) 1- Kıyas edilirse, göre, nazaran
n.84b/15, 85a/1
2- Ölçü, derece
n.+ de 64b/15
- nişān** : (Far.) İz, alamet, işaret, rütbe, hedef
n. 12b/6
- nişāne-i tīr-i belā** : (Far.+ Far.+ Ar.) Bela okunun hedefi
n. ey/e- Bela okunun hedefi olmak 41a/6
- nitekim** : Cümle başında kendisinden önce gelen cümledeki hükmü doğrulamak için “gerçekten, hakikaten, nasıl ki ... olduğu gibi” anlamlarında kullanılır
n. 6a/2
- niyāz** : (Far.) Yalvarma, yakarma, dua, istek
n.+ ı 15a/8
n.+ ın 88a/8
- niyāz u münācāt** : (Far.+ Ar.) Dua ve dilek
n. *it*- Dualarla yalvarmak 16a/12
- niyāz -mend** : (Far.) Dua sahibi, istek sahibi

- n. *o/-* Dua sahibi olmak 87a/8
- niye** : Bir şeyin sebebini sormak için kullanılır
n. 45a/4
- niyet** : (Ar.) Kast, istek, arzu, maksat
n.+ den 56b/10
n.+ üñ 32b/12, 60a/15
- nizā'** : (Ar.) Çekişme, kavga, tartışma
n.+ dan 55a/2
- noķşān** : (Ar.) Yokluk, eksik
n. 15b/10, 34a/5, 51a/2
n.+ dan 21a/6
- noķşān - pezīr** : (Ar.+ Far.) Eksikliği kabul eden
n. *o/-* Eksikliği kabul etmek 51a/3
- nuķāt** : (Ar.) Noktalar
n.+ ından 2b/14
- nuķta-ı erba' a-i i' tidāl** : (Ar.) İtidalin dört noktası
n.2b/13
- nuķta- ı katarāt-ı bārān** (Ar.+ Ar. + Far.) Yağmur damlalarının yeri
n. + dan 3a/1
- nūr- ı dīde** : (Ar.+ Far.) Göz nuru, gözün ışığı
n. 17b/9
- nuşh** : (Ar.) Öğüt
n.+ ıyla 47a/15
- nuşret** : (Ar.) Üstünlük, başarı, zafer
n. 40b/15, 68a/9
- nuşūş- ı nebevī** : (Ar.) Peygamberin hadisleri
n. 8a/6
- nūş** : (Far.) İçme, içen, tatlı şerbet
n. *ey/e-* İçmek 90b/14
- nūşirevān** : (501-579) İran'da (531 - 579) tarihleri arasında hükümdarlık etmiş Sâsâni padişahı olup adâlet ve doğruluğu ile meşhur olmuştur
n. 56a/11, 65a/15
n.+ a 58a/13
- nūşirevān- ı 'ādīl** : (501-579) İran'da (531 - 579) tarihleri arasında hükümdarlık etmiş Sâsâni padişahı olup adâlet ve doğruluğu ile meşhur olmuştur
n. 12b/8, 30a/5, 58b/1, 58b/4, 66a/7, 76a/13, 81b/5, 89b/13

n. + e 56a/9, 59a/6, 59b/14, 60a/1, 65a/13

nuḥfe : (Ar.) Duru ve safi su, sperm, rahimde hücrelerin birleşmiş, deniz, taşmış su

n. 45b/11

n.+ den 45a/14

nuḥḥ-ı eyvān : (Ar.) Köşkteki konuşma

n. + ında 33b/7

nuvvāb : (Ar.) Vekiller, yardımcılar

n. 54a/14

nübde : (Ar.) İyi haber

n. o/- İyi haber olmak 15b/1

nübüvvet : (Ar.) Peygamberlik

n. 31b/2, 51b/7

n.+ e 95a/2

nücüm : (Ar.) Yıldızlar

n. 45b/2

n.+l a 4a/12

nüdemā-ı sultān : (Ar.) Sultanın yardımcıları, padişahın hizmetkarları

n. 15a/14

nüfūs : (Ar.) Nefisler, şahıslar, canlar

n. 37b/3, 51b/9

nükte : (Ar.) Düşündürücü söz

n. 16a/11

nükehāt-ı dil-pezir : (Ar. + Far.) Gönlün kabul edebileceği güzel koku

k. 2b/1

-O-

o : 1- O sıfat

o. 14b/1, 15b/5, 17b/6, 39a/14, 46a/13, 75b/4, 81a/15, 93a/7

2- O zamir

o.+ dur 15a/6, 52a/7, 80a/5

od : Ateş

o. 38a/2, 75b/4

o.+ larla 62a/4

odun : Yakılmak üzere kesilmiş ağaç

o.+ ı 38a/2

oğ(u)l : Cinsiyeti erkek olan evlat

o.+ a 44b/4

o.+ ı 47a/4, 47b/14, 71a/7,

o.+ ına 31a/4, 47a/13, 84a/4

o.+ ınun 47b/7, 71b/1

o. + larun 45a/1

o. + un 47a/15, 71a/13

oğlan : Cinsiyeti erkek olan evlat

o. 24b/5, 46a/6

o.+ çık 45a/15

o.+ larına 37a/3, 47a/4

o.+ un 71a/14

oğlancık : Küçük oğlan çocuk

o.+ ları 17a/8

o.+ ların 17a/4

ok : Yay denilen aletle fırlatılan ince, kısa değnek

o. 14a/13

oku - : 1- Bir yazıda anlatılmak istenen manayı anlamak, öğrenmek

o.- dı 83a/3

2- Kur'an, dua, sure okumak

o.- mağ 79b/2

3- Bir şeyin söylenmemiş gizli tarafını anlamak

o.- dı 71a/8

o.- yup 4b/12

4- Bir yazıyı seslendirmek

o.- dı 27a/4

o.- madan 4a/14

okuyucu : Devamlı olarak okuyan kimse

o. 4a/2

ol : 1. O (zamir)

o. dur 4b/15, 9a/7, 9b/12, 10a/1, 10b/4, 14b/8, 17b/12, 18a/13, 18a/4, 18a/6, 18b/14, 19a/8, 27a/15, 29b/7, 33a/12, 35a/7, 35b/6, 36a/5, 36a/9, 36b/1, 36b/12, 36b/9, 37a/2, 37a/4, 37b/11, 38a/15, 38b/9, 42a/15, 43a/1, 44a/11, 45b/4, 45b/9, 46a/2, 46a/6, 46a/8, 46b/7, 47a/14, 47b/1, 50b/9, 51a/1, 51a/11, 51a/8, 51a/9, 52b/13, 53a/8, 53b/11, 53b/5, 54a/1, 54a/12, 54a/5, 54a/8, 57b/13, 62b/11, 62b/15, 62b/9, 63a/3, 63a/6, 63a/9, 66b/14, 67a/1, 67/8, 71b/6, 77a/1, 77b/14, 79a/10, 79a/6, 79a/8, 80a/7, 80a/8, 80b/1, 80b/2, 7b/15, 81a/7, 81b/11, 81b/12, 84a/15, 88a/13, 89b/10, 8b/8, 94b/8, 95a/12, 95a/4

2. O (sıfat)

o. 2b/13, 3a/10, 4a/5, 4a/9, 4a/11, 6b/8, 7a/14, 7a/9, 7b/11, 7b/14, 7b/7, 8b/6, 8b/8, , 9b/5, 10b/8, 11b/8, 12b/15, 13a/6, 13a/8, 13b/12, 13b/13, 16b/11, 16b/2, 17a/12, 18b/11, 18b/7, 19a/2, 20a/1, 20a/2, 20a/4, 20a/13, 21a/10, 22a/2, 22b/6, 23a/7, 23b/5, 23b/8, 24b/5, 24b/12, 24b/13, 25b/10, 26a/9, 26b/12, 27a/6, 27a/7, 27a/8, 27a/10, 27b/12, 29b/2, 29b/3, 29b/5, 29b/14, 31b/10, 32a/2, 32a/13, 32b/8, 34b/11, 34b/7, 34b/8, 34b/13, 35a/6, 35b/12, 36b/7, 37a/2, 38a/11, 38b/13, 39a/4, 39a/8, 39b/1, 39b/2, 40b/7, 39b/9, 39b/11, 41a/14, 42b/5, 43a/8, 43a/10, 43b/13, 44a/15, 45a/7, 45a/10, 45a/13, 45a/14, 47b/4, 47b/8, 45b/12, 48a/5, 48a/10, 49b/12, 50a/4, 50a/9, 50a/11, 50a/14, 50b/6, 51a/7, 51b/10, 52a/4, 52b/2, 53a/14, 53b/2, 53b/4, 53b/14, 53b/15, 55b/11, 55b/6, 56a/1, 56a/12, 56b/1 , 56b/13, 56b/14, 57a/2, 58a/7, 58a/12, 58b/3, 59a/9, 59b/15, 61b/1, 61b/12, 62a/9, 62a/13, 62b/2, 63a/4, 64a/15, 64b/7, 64b/9, 64b/15, 67b/14, 67b/2, 67b/3, 68a/6, 68a/12, 69b/7, 69b/11, 70a/2, 70a/4, 70a/5, 71a/4, 71a/5, 71a/6, 73a/4, 73a/5, 73a/8, 74b/12, 75b/1, 76b/5, 76b/10, 76b/15, 77b/15, 78b/15, 79a/2, 79a/9, 79a/13, 79a/14, 80a/12, 80a/13, 80b/6, 81a/5, 81b/4, 81b/5, 82b/3, 82b/8, 83a/3, 83a/8, 83a/9, 83a/10, 83a/14, 83a/15, 83b/10, 84b/8, 86b/3, 87b/2, 87b/3, 87b/7, 88a/14, 88b/11, 90b/3, 91a/7, 91b/6, 92a/4, 93a/1, 93a/4, 93b/14, 94a/4, 94a/5, 94b/13, 95b/6, 95b/8, 95b/10, 95b/11, 95b/14, 95b/15, 96a/2, 96a/3, 96a/5, 96a/6, 96a/9, 96a/11, 96a/15, 96b/1, 96b/2, 97a/8, 97b/7, 97b/10

ol- : 1- Yardımcı eylem

‘ā o.- a 12b/10

ābād o.- dı 65a/12

ābād o.- ur 40a/9

‘ābid o.- maya 34b/8

‘āciz o.-up 47a/5

‘ādet o.- maya 37a/9

‘adil o. -a 66b/14

‘adl-kār o.- dı 61b/7

āgāh o. -gıl 22b/11, 33a/7, 37b/1, 58b/8, 88b/6

āgāh o. -mağıl 97a/9

āḥar o.- maz 4b/12

āhestekār o.- a 59a/10
āḥirkār o. 86a/7
aḥmaḳ o.- a 81a/6
aḥṣām o.- dı 73b/2, 82a/12
‘aḳl o.- maya 6a/4
‘āḳıl o. – ursa 30b/1
‘āḳıl o.- anlar 12b/5
‘āḳıl o.-a 12b/11
‘āḳıl-dāne o.- an 33a/8
‘āḳıldāne o.- ursa 30a/8
‘āḳılānı sūḥan o.- dur 24b/11
‘aḳlı selīmi o.- a 50b/10
a‘lā o.- sa 25b/6
‘ālī o.- maḡa 47b/6
‘āmil o.- a 47a/15
‘āmil o.- am 11a/12
‘araḳrīz o.- sa 4a/15
āreste o.- ur 33b/12
asān o.- a 74b/12, 81a/1
āṣikār o.- a 65b/6, 74b/12
āṣikār o.- ur 83a/11
āṣinā o.- dı 43b/12
‘ayān o.- ur 74b/7
‘āyid o.- ur 23a/5
‘azline o.- dı 27a/12sebeb
hebā o.- a 69b/8
baḥt o.- a 67a/7
baḥt o.- asın 74b/4
ba‘īd o.- maḳ 74a/7
bāḳī o.- sun 43b/10
bārı minneti o.- an 61a/15
bed o.- anuḡ 74b/2
bed o.- ur 74b/2
bedīd o.- dı 95b/12
bedkirdār o.- mıṣ 73a/8
bednāmlıḡla selāmet o.- maḳdan 43a/3

bed-ter o.- a 40a/3, 9a/3, 19b/15, 40a/3, 42b/15
bedter-i k'anuḡ o.- a 80b/8
behermend o.- mayup 86a/9
behremend o.- a 24a/4
behremend o.- miṣdur 10b/9
bende o. -a 17b/6
berdār o.- up 94b/4
berdevām o.- a 52a/10
berḡurdār o.- up 48a/9
berrān o.- a 25b/15
beyhūde o.- maya 14b/6
beyne'nnās müstaḡab o.- maya 11a/6
bi'lkülliyē helāk o.- dılar 95b/8
bi'lkülliyē sāḡıḡ o.- a 57b/5
bī-bīm o.-am 59b/15
bīdār o.- a 40b/5, 89b/7
bīdār o.- ana 89a/13
bīdār o.- maḡ 21b/4
bīdār o.- sam 27a/10
biḡam o.- maz 32b/8
biḡünāh o.- am 59b/15
bī-hayyīz o.- a 49a/3
bīmiḡdād o.- a 49a/3
bīniyāz o.- a 89a/5
bīniyāz o.- maya 42a/3
bīniyāz 'āḡil u dānā o.- anlar 12b/5
bīpāk o.- maya 35b/8
bir o.- a 88a/13
bīrāh o.- sun 19b/7
bīsa' ādet o. 88b/2
bīṣümār o.- masa' ulemā 13a/14
büryān o.- ur 63b/12
büzürg o.- a 47a/9
büzürg o.- ur 47a/8
büzürgvār o.- a 31b/4
büzürgvar o.- mazdı 13a/14

cāhil o.- a 49a/2
cānib o.- a 19a/6
cārī o.- a 51b/10, 62a/9
cārī o.- dı 16b/14
cārī o.- mazdı 13a/15
cāy-gīr o.-up 10a/2
cehd o.- up 32a/13, 50b/4
cem^ç o.- a 55b/15
cem^ç o.- dılar 96a/5
cem^ç o.- up 13b/11, 24a/15, 95b/15
cihān-ban o.-a 67a/7
cihāniyān o. 4a/5
cılve-ger o.- masına 5a/4
civān-merd o.- a 12b/15
civan-merd o.- maḡ 69a/5
cōmerd o.- a 12b/14
cūdā o.- maḡ 14a/6
çāre o.- maz 29b/6
çoban o.- mişdur 59b/8
çāygīr o.- up 10a/2
dāll o.- a 56a/1
dana o.- a 17b/13, 75a/8
dānā o.- anlar 12b/5
dānā o.-a 12b/11, 56b/12
dānā o.- asın 15a/5, 50b/5
dānā o.- maya 88a/15
dānā o.- ursa 32a/14
dāniş o.- maz 77b/12
dānişpezīr o.- ur 14b/6
dāsītān o.- ur 42b/13
dem o.- a 66b/12
dervīş o.- up 19a/4
devri dırāz o.- ursa 84a/7
dēyen o.- a 25b/7
dırāz o.- maya 26a/8
dil o.- a 10a/1

dilteng o.- urşuñ 68b/14
divāne o.- a 71a/12
dost o.- a 39b/6, 51a/1, 74b/14
dost o.- maz 50b/11
dost o.- up 85b/12
dost o.- ursa 86b/12
dūr o. – a 46b/6

düçeşmüñ o.- a 47b/12
dürüst o.- a 31a/4
dürüst o.- mağa 74a/12
düstūr o.- dı 15b/1
düstūrı o.- maya 57a/4
düşmen o.- ur 40b/12
düşmen o.- ursa 39a/4
düşmen-i cān o.- a 22a/1
düşvār o.- maya 60b/1
ebū'lfazlı hindī o.- maya 55b/14
edā o.- mazdı 17b/3
efkār o.- ma 28a/6, 35a/3, 28a/6
efkār o.- mağ 34a/9, 50b/15
efserde o.- up 69b/7
ehli hācet o.- anlar 31b/12
ehli hayā o.- a 10a/10
eksik o.- maz 66b/5
eli boş o.- anuñ 49a/12
emānet o.- sun 9b/8
emīn o.- a 42b/8, 66b/7, 7a/13
emīn o.- ma 39b/1
emīn o.- mağ 74a/7
emīn o.- maya 62b/10
emīn o.- mayalar 9b/13
emīn o.- mayasın 44a/14
emīn o.- up 51a/4
emīn o.- ur 18b/11
endüh-gīn o.- up 28a/9
endüh-gīn o.- a 78b/11

endūh-gīn o.- maḡdan 63a/7
epsem o.- duġumda 23a/15
epsem o.- up 82b/3
epsem o.- maḡdur 41b/11
erzānī o.- maya20b/2
evfā o.- alar 54b/10
evlā o.- a 9a/12, 38b/14
evlā o.- maya 32b/1
evvel o.- a 48b/1
eylūk o.- a 74a/3
fa[‘]āl o.- a 56b/13
fā[’]ide o.- maya 24b/13
fā[’]idelū o.- a 24b/11
fā[’]idesi o.- dur 10b/13
fā[’]idesi o.- maya 18a/3
fā[’]idesi o.- sa 19a/10
fāriġü’lbāl o.- a 69b/2
fāriġü’lbāl o.- asın 11b/5
fāsīd o.- up 34b/8
fazlı ḡāṣ o.- a 97b/12
fenā o.- ur 84a/8
fermān o.- mışdı 91a/7
ferzend o.- a 47b/13
fetḡi bāb o.- a 29b/12
fevt o.- a 11a/15
fevt o.- madan 72b/15
fevt o.- maġı 69b/4
fevt o.- maya 72b/10
fi’lḡaḡīḡa o. 12a/11
fīkr-i ṣā[’]īb o.- a 51a/8
ġaddār o.- a 67a/2
ġāfil o.- a 59a/5
ġāfil o.- ma 11a/13
ġāfil o.- maṡ 51a/7
ġāfil o.- maya 50b/10
ġālib o.- a 8b/12, 8b/9, 88b/3

gālib o.- dı 44a/2
ġālib o.- dılar 55a/6
ġālib o.- sa 85b/5, 85b/7
ġamḥ^vār o/- 28a/7
ġam-gīn o/- 28a/9
ġāretde o.- maḡdur 37b/9
ġāyet o.- dı 78a/2, 78a/7
ġaḡabnāk o.- mayup 40a/11
gice o.- dı 96a/8
gerdār o.- a 66b/15
giriftār o.- a 44a/6, 50b/8
giriftār o.- anları 55a/14
giriftār o.- up 95b/1
giriftār o.- ur 70a/3
giryān o.-maya 28b/1
gönli dar o. - ur 49a/12
götürmiş o.- a 32b/3
ġurre o.- up 62b/9
ġüftār o.- ur 65a/5
ġüftārı nerm o.- a 10a/4
ġül gibi o.- up 4b/14
ġülzārına ġülşeni nīlüferinde o.- sa 4a/13
ġünāhkār o.- a 59b/11
ġünāhkār o.- sa 64a/13
ḡaberdār o.- maya 81b/9
ḡaḡāret o.- a 94b/13
ḡākım o.- a 23a/4
ḡaḡīr o.- maḡ 70a/2
ḡaḡīr o.- maḡdan 52b/8
ḡaḡīr o.- mayasın 60a/11
ḡaḡīr o.- ur 13a/5
ḡalāş o.- am 53b/1
ḡalāş o.- ayduḡ 88a/3
ḡālī o.- maya 31a/11
ḡamā'ıl o.- a 6b/12
ḡāmıle o. –up 24b/4, 24b/5

ḥ^vār o.- maḳ 70a/2
ḥ^vār o.- maḳdan 52b/8
ḥ^vār o.- ur 13a/5

ḥ^vār o.- mayasın 60a/11
ḥāric o.- a 24a/4
ḥarīṣ o.- up 54a/5
ḥāşıl o.- a 26a/9, 42a/13, 42a/7, 44b/1, 44b/10
ḥāşıl o.- a 80a/3
ḥāşıl o.- an 13a/11, 29a/13, 29a/14, 68b/1
ḥāşıl o.- madı 94a/1
ḥāşıl o.- maya 71b/4
ḥāşıl o.- mayıcaḳ 34b/7
ḥāşıl o.- maz 19a/12
ḥāşıl o.- up 55a/1, 69a/7
ḥāşıl o.- ur 18b/6, 38a/3, 9b/14
ḥaşlet o.- a 69a/1
ḥaşlet o.- a 79a/1
ḥāstār o.- a 65b/6
ḥātır o.- a 53b/7
ḥavf o.- sa 32b/8
ḥavfi o.- maya 35b/9
ḥayā o.- a 10a/15
ḥayā o.- maya 10a/13
ḥayr o.- ııardur 94a/8
ḥayr o.- up 60a/15
ḥayra o.- a 49b/5
ḥayrān o.- dılar 76a/9
ḥāzır o.-an 91a/9
ḥāzır o.- dılar 92a/5
ḥāzır o.- urlar 45a/14
hebā o.- a 18b/15
helāk o.- dılar 96a/14
helāk o.- maḳ 95b/1
hemıŝe o.- a 81b/4, 93b/13
hevādār o.- up 86a/8
ḥılāf o.- maya 54a/3

hılāfi müte‘ ārif o.- a 38a/8
hiredi hireddanladur o. 6a/3
hiredmend o.- a 57a/3
hışımnāk o.- mayasın 40a/11
hiṭābı vācibü’tta‘ zīm vārid o.- dı 3a/12
hizmetde o.- maḳ 63b/10
hizmetinde o.- an 66a/11
hizmetinde o. -masına 62a/9
hizmetinde o.- maḳ 63b/6
hoşnūd o.- a 40a/2
hoşnūd o.- masa 53b/14
hoşnūd o.- sun 53b/9
hüb o.- a 31a/3
hüb-girdār o.- a 66b/15
hüpezir o.- dı 22a/10
hurmai nāresīdeye müşābih o.- a 24a/6
hurrem o.- up 83b/11
hüy-ı zībā o.- a 79a/8
hüyly o.- a 80b/1, 80b/2
hüdāvendān-ı fütüvvet o.- anlardan 31b/7
hümāyun o.- a 47a/7
hüner o.- sa 31a/5
hünerver o.- maziseñ 6a/8
hürmetlü o.- ur 13a/6
hüsnü hulḳ o.- anlardur 77a/12
hvār u hacil o.- urlar 24b/7
hvār u haḳir o.- a 31b/4
hvār u haḳir o.- ur 13a/4
hüveydā o.- ur 74b/11
‘ilm-ber o.- masa 14b/12
‘ıyd o.- a 15b/2
ıraḡ o.- maḳ 18a/9, 25a/7
ıraḡ o.- maḳdur 22a/13
ıraḡ o.- ur 66b/6
‘imāret o.- masına 57b/13
‘imāret o.- up 57b/9

isrāf o.- maya 35b/14
istiṭā' at o.- dukça 37b/5
istidlāl o.- unur 68a/11
işyān o.- maya 91b/6
işāret o.- a 56a/1
ḳābil o.- maya 26a/10
ḳābil o.- maz 75a/1
ḳādir o.- maya 19a/8
ḳādir o.- maya 80a/13
ḳādir o.- ursa 97b/11
ḳadür o.- avuz 65a/14
kāmīl o.- a 59a/4
ḳāni' o.- a 86b/11
ḳā'il o.- up 33a/15
ḳara o.- ur 86b/4
ḳarīb o.- maḳ 74a/8
ḳarīb o.- mişdur 90b/10
ḳaşr o.- a 32b/14
ḳavī o.- ur 41a/11
ki o.- a 15a/6, 37a/14
kiḳāyet o.- masa 19a/12
ḳorkuda o.- a 8a/2
ḳudreti o.- masa 19a/11
küşāde o.- a 30a/3, 36a/4
lācerem giriftār o.- dum 75b/11
laṭīf o.- ur 69b/10
lāyīḳ o.- a 16a/13
lāyīḳ o.- anı 21a/7
lāyih o.- an 67/8
lāzım o.- an 27b/11
lem' a o.- mişdur 4b/7
lisan-ı 'azbü'l beyān o.- maḳdur 97b/1
mā'il o.- ma 32a/6
mā'il o.- maya 55b/13
ma' delet o.- makdur 35b/5
maḡrūr o.- a 50b/8

mağrūr o.- ma 97a/2
mağrūr o.- maḳ 38b/3
mağrūr o.- maḳ 90a/9
mağrūr o.- up 57a/10
maḳbūl o.- miş 52a/7
maḳbūle o.- a 79a/2
maḳhūr o.- ur 42a/6
maḳşūd o.- du 43a/7
maḳşūd o.- dur 80b/15
mālo. -maya 59b/9
mālo. sa 19a/12
māl u ḥācet o.- a 58b/3
mālik o.- a 80b/14
mā'il o.- a 31a/9
ma'lūm o.- dı 55b/10, 68a/2
ma'lūm o.- mişıdı 95a/1
ma'rūf o.- a 11a/8, 18a/5, 53a/1
maşlahatı o.- dur 34b/15
maşrūf o.- a 84a/11
maṭbū' o.- a 94b/14
mażarrat o.- a 11b/1
mażarratı o.- an 79b/14
mecāli o.- masun 47b/8
me'cūr o.- maḳdur 75a/2
me'cūr o.- asın 42a/5
me'cūr o.- alar 44b/14
me'mūn o.- a 46b/7, 55a/2
me'netūnden' āciz o.- up 50a/5
mefhūm o.- dı 68b/6
mekrūh o.- a 45a/10
melūl o.- uban 40b/4
memzūc o.- mişdur 85a/14
menāhibden o.- a 67/8
menāzil o.- up 85a/4
menfa'at o.- mayup 11b/1
mennā' u'lḥayr o.- up 73a/8

meñşe' o.- a 39a/13
meñşe'i mażarrat o.- mayup 23a/8
me'āteb o.- a 97b/8
merġūb o.- a 30b/13
mer'ī o.- a 54b/4
meşakķat o.- sa 31a/1
meşġūl o.- ā 38b/5
meşġūl o.- am 16b/4
meşġūl o.- uŋ 95a/9
meşġūl o.- dı 79a/13
meşġūl o.- up 52a/5
mevcūd o.- duŋ 92a/9
mevşūf o.- a 17b/10, 78b/2
mevşūf o.- maz 46a/7
mevsūm o.- mışdur 3b/10
mihribān o.- up 39a/6

minnet o.- up 77a/3

mirās o.- a 37a/3, 37a/5
mu'azzez o.- a 10b/14, 11a/5
mūcib o.- a 69b/5
mufarraṭ o.- maġiçün 4a/6
muġtenem o.- maķ 47b/2
muħtel o.- a 4b/14
muħterem o.- a 11a/5
muħterem o.- ursa 70a/1
muħṭī o.- ursaŋ 81b/12
muķaddem o.- maġa 5b/6
muķārin o.- up 95a/3
muķarreb o.- ursa 64a/2
munķariż o.- dı 95b/13
munkariż o.- duķdan 37a/2
muntazır o.- dılar 92a/1
mu'ayyen o.- a 39b/7
mu'terif o.- maya 17b/13
murāduŋ o.- a 44a/14

muşırr o.- makdan 97b/2
muşaffā o.- up 87a/12
musteḥab o.- maya 11a/6
mutaşarrıf o.- a 46a/1
mutazammın o.- a 63a/13
muṭābıķı ‘aķl o.- a 24a/1
muvaffaķ o.- maya 11a/7
muvāfıķ o.- a 30b/12, 31a/12
muvāfıķ o.- maya 30b/6
muzṭarib o.- ma 28a/14
mü’ebbed o.- a 58b/11
mü’eddi o.- ur 63a/5
mübaḥḥar o.- a 2b/2
mübeddel o.- dı 29b/15
mübeyyen o.- mayınca 16a/2
mübtedā o.- a 4b/4
mübtelā o.- asın 11b/3
mücemmelen o.- ursa 33b/5
müferriķa’lḥāl o.- ması 11a/7
müfıd o.- mayup 96a/13
mükāfāt o.- ur 77a/7
mükedderü’lbāl o.- a 76b/12
mükerrem o.- a 10b/14, 11a/5
mükerrem o.- ursa 70a/1
mümkın o.- aydı 20b/10, 91a/6
mümkın o.- duķça 51a/6, 54a/6
mümkın o.- maya 39b/8, 50b/9
münāsib o.- an 28a/1
münfa‘il o.- ma 28a/14
münķād o.- mazlardı 13b/1
münķād o.- up 94a/15
münkesirü’lbāl o.- a 56b/15
münkir o.- maya 62b/3
münzevı o.- am 95a/13
mürebbaşı o.- a 57a/4
müretteb o.- a 54b/7

müretteb o.- an 20a/8
müşāb o.- alar 44b/14
müşāb o.- asın 42a/5
müşāb o.- makdur 75a/2
müsennef o.-mağičün 4a/6
müstaḥkem o.- a 46b/2, 57b/2
müstaḥkem o.- mışdur 39a/10
müstaḥsen o.- a 46a/12, 78b/4, 94b/15
müsteḥaḳ o.- an 61b/1
müste‘ār o.- a 85a/6
müstevlī o.- a 45b/1
müstevlī o.- dı 58a/12
müşkil o.- ur 40a/8
müte‘ezzi o.- san 40a/13
mütefehhīm o.- dı 68b/1
mütehettik o.- a 59a/11
mütekedder o.- dı 15b/12
mütekeddir o.- a 35b/2
mütemekkindür o.- a 38b/4
müte‘allıḳ o.- a 45b/12
müte‘arrız o.- madum 56a/2
mütevālīd o.- ursa 45a/15
müteveccih o.- dı 55a/5, 55a/8, 95b/4
müyesser o.- ma 6a/4
müyesser o.- maz 52b/2
müzeyyen o.- ursa 33b/5
nābedīd o.- urdı 96a/3
nāçār o.- a 39b/9
nādān o.- a 22a/2, 56b/14, 75a/9
nādīm o.- ursuñ 14a/11^çuḳūbet
nāfīz o.- a 51b/10
nāfīz o.- up 13a/15
naḥīf o.- mışdur 87b/13
naşīb-ı müstavḳī o.- alar 54b/10
naşīḫat o.- dı 26b/7
naşīḫat o.- sun 95a/14
nāzır o.- a 39a/14

nāzır o.- mağıla 53a/1
nāzır o.- up 45b/4, 70a/15
ne o. –dı 58a/8
nedāmet o.- maya 26b/9, 71b/14
nef i o.- mayan 79b/12
nev^ç i^ç āşır o.- dur 37a/7
nice o.- a 45a/4
nice o.- acağı 83a/5
nigeh-bān o.- a 83b/1
nihāyet o.- maya 26b/10
nīkbaht o. 12b/10
nīkhūy o.- maqdur 35b/1
nīkī nām o.- up 26a/7
niyāzmend o.- a 87a/8
nūbde o.- a 15b/1
nokşānpezīr o.- a 51a/3
^ç ömri o.- a 93b/14
pādişāh o.- a 93b/13
pādişāh o.- an 56a/3
pādişāh o.- ana 52b/1, 59a/3
pāk o.- maq 39a/10
pāye o.- dı 4a/11
pāyidār o.- duğı 85a/3
pāyidār o.- maz 21a/1
pāyidār o.- ur 84a/8
penah o.- a 26b/5, 62a/7
perhīzkār o.- asın 74b/5
perhīzkār o.- ur 19b/5
perhīzkārлық o.- maz 77b/12
perverde o.- ur 49b/7
pesendīde o.- mayup 24a/5
pest o.- maya 30a/4
peşīmān o.-64b/9
peşīmān o.- maz 77a/1
peşīmān o.- mışam 23a/15
peşīmān o.- ursuñ 14a/10

peşt ü penāh o.- a 26b/5
peydā o.- a 94b/12
peydā o.- mış 94b/3
peydā o.- sa 95a/2
peydā o.- ur 42a/8, 91b/15
pinhān o.- a 32a/11, 32b/13
pinhān o.- dı 95b/11
pinhān o.- urdu 42b/5
pīr o.- maz 89a/11
pīr o.- urda 89a/10
pīşe o. –a 73a/15
pişmān o.- maz 77a/1
püşt ü penah o.- a 26b/5
rağbet o.- up 46b/1
rağbet o.- ur 13b/4
rāğīb o.- a 54a/6
rāğīb o.- ana 14b/15
rāhat o.- am 59b/13
rāhat o.- mağičün 47b/9, 57a/7, 57a/12
rast o.- a 9a/6
rast o.- maz 39a/5
raṭb’ül-lisān o.- maḳdur 97b/1
rāzı o.- a 65b/7
rāzı o.- maḳ 25a/6
rāzı o.- up 11b/4
rāzı̄ o.- up 58b/10
redd o.- aydı 91a/8, 91a/9
refahü’lḥāl o.- duğın 76b/11
refi^c o.- up 18b/8
rencide o.- mamaḳdur 31a/8
rencideḥātır o.- maya 50b/13
revā o.- a 81a/10
revā o.- maya 26b/4, 42a/7, 63a/4
revān o.- dı 70b/13
rıfḳ o.-maḳdur 35b/4
rızānda o. - maḳ 43b/8

rızasında o.- up 64a/10
ru'yete o.- a 40a/10
rüşen o.- a 32a/9, 47b/13, 54b/14
rūzedār o.- a 15b/5
rübūde o.- maz 64a/2
rūsvā- ı cihān o.- a 81b/4
şā' b o.- urşaḡ 81b/11
şabāḥ o.- dı 82b/4
sākin o.- duḡ 93a/6
sa' d o.- sa 30b/9, 31a/2
şāḥib-i kelām o.-a 56b/12
sāye-i ḥimāyetinde o.-a 52a/12
sebeb-i aḡrāz o.- sun 15b/6
seḡa o.- masa 38b/13
serbeser o.- a 85a/15
serbülend o.- a 30a/4
serfirāz o. 43a/1
serfirāz o.- dı 12b/4
seyyīd o.- a 68b/2
şıdḡuḡ o.- a 65b/6
silāḥpūş o.- up 91a/1
sipāriş o.- ıcaḡ 58a/9
söz o.- ur 75b/8
sözlü o.- maḡdur 9a/2
şā' b o.- urşaḡ 81b/11
şād o.- a 43a/8
şād o.- madı 88b/14
şād o.- maya 85a/13
şādān o.- mışam 23b/1
şādān o.- ur 42b/12
şādır o.- a 35a/5
şāḥibkemāl o.- a 56b/12
şalāḥpezīr o.- maḡ 57b/11
şālīḥ o.- a 60b/5
şālīḥ o.- asın 60b/5
sālik o.- ma 28a/13

seyyî'e o.- a 68b/2
siyâdetüj o.- up 49b/1
şehri yâr o.- anuñ 66b/2
şeref o.- maya 12a/13
şerm o.- maya 10b/1
şermsâr o.- dı 71b/13, 72a/8
şikest o.- duğdan 74a/12
şikest o.- ması 74a/11
şîrîn o.- maya 28a/10
şî'âr-dişâr o.- maya 14b/10
şûr u şer o.- a 30b/6
şükri o.- a 49b/5
tâbân o.- a 32a/12
tâlib- i fazl o.- a 31a/5
tâli' -i vilâdet o.-a 45b/13
tamâm o. –dı 92a/10
tamâm o.- maya 32a/13
tamâm o.- ur 54b/4
tedbîr o.- du 43a/9
tefaħħuş o.- insa 52a/4
telef o.- maya 60a/13
telef o.- mışdur 18b/13
teng-dil o.- ma 40b/5
teslîm o.- sun 61a/3
tîġuñda o.- sa 4b/10
turş-rûy o.- makdan 63a/8
tüvânâ o.- ursa 70a/5
tüvânger o.- a 85a/10, 87a/7
tâķat o.- maya 41a/4
tâķat ü ķudret ü istidât o.- duķça 5a/1
tâliħi müfsîd o.- asın 60b/5
tâli' i menħûs o.- a 46a/1
tâli' i vilâdet o.- a 45b/13
tama' kâr o.- mamaķ 31a/6
tarîķi şevâba o.- ur 23b/1
tuş o.- a 26b/10

‘ummāli nābekār müstevlī o.- up 57a/9

ulu o. -maya 88a/10

üstād-ı hāzık o.- ursa 57b/6

üzere o.- asın 60a/14

üzre o.- a 11a/12

üzere o. - a 38a/8

üzere o. – maya 57a/9

vācib o.- a 35b/7

vācib o.- an 38a/2, 47a/12

vācib o.- dur 10b/3

vācib o.- maya 11a/6

vācib o.- ur 18b/8

vāķıf o.- masam 83a/4

vāķıf o.- mayup 81a/2

vāķi‘ o.- a 36b/3

vāķi‘ o.- dı 94a/13

vāķi‘ o.- mış 14a/14

vāķi‘ o.- up 38b/4

vāķi‘ o.- ur 31a/13, 52b/4

vāķi‘ o.- ursa 36b/2

vālā o.- asın 15a/5

vālā o.- maya 15a/6

vālā o.- sa 13b/3

vālī‘i ‘ıraķ o.- maķ 32a/1

vārid o.- dı 16b/3

vāşıl o.- a 44b/12, 69a/8

vāşıl o.- asın 11a/14

vāşıl o.- asın 81b/12

vāşıl o.- asız 51a/5

vāşıl o.- dı 44a/13, 94a/1

vāşıl o.- mışdı 3a/1

vāşıl o.- up 10b/5

vāşıl o.- ur 86b/7

vāşıl u mutevāşıl o.- a 2b/9

vaşıyyet o.- sun 90b/10

vefādār o.- ursa 34b/1

verāi şākīb o.- a 51a/9
verīşe-i erzāni o.- an
vezīr o.- an 57a/8
yaqın o.- ana 27b/4
yalancı o.- ma 66a/1
yār o.- ısardur 20b/8
yār-ı vefādār o.- a 10a/5
yeg o.- a 68b/13
yek o.- a 37a/13
yetmiş o.- a 85a/8
yoğ o.- avuz 60a/9
zā'il o.- ur 85b/1
zāhir o.- a 57b/4
zāhir o.- ıcağ 95a/3
zāhir o.- madı 92a/1
zāhir o.- up 25b/14, 57b/1
zāhir o.- ur 23a/3
zāhir ü hüveydā o.- a 32a/9
zā'il o.- mağ 19a/6
zāyil o.- up 2b/15
zāyī' o.- a 19a/13
zāyī' o.- maya 28a/3, 46b/9
zāyī' o.- maz 44b/9, 73a/1
zāyī' o.- maz 88b/6
zāyī' o.- miş 47b/4, 59a/8
zāyī' o.- up 58a/10
zāyī' o.- ur 19a/5
zebān o.- a 10a/7
zenāne o.- a 80b/6
zībā o.- a 77b/8
ziyāde o.- a 18a/9, 30b/4, 35a/15
ziyāde o.- ā 38b/7
ziyāde o.- dı 16a/8
ziyāde o.- ur 19a/2

2-Etmek, eylemek

o.- a 9a/15, 42b/15, 47b/4, 51b/4, 65a/5, 71a/12, 73a/7 , 73a/9, 73b/12, 74b/15, 77a/2, 79a/9, 80a/8, 81a/7, 82b/2, 83a/14, 83a/9, 85a/9, 96a/2,

o.- alar 48a/5

o.- am 50a/15

o.- an 15b/9, 29b/15, 63b/13, 84b/8,

o.- asın 59a/3, 89b/11

o.- dı 66a/15,

o.- dılar 72a/7

o.- duğı 90b/14

o.- duğça 13a/4, 30a/13

o.- madı 90a/7

o.- mağ 45b/6

o.- mamiş 28a/8

o.- maya 6a/5, 6a/8, 25b/11, 35a/12, 49b/6, 69a/2, 70b/6, 78b/7, 88a/15

o.- mayan 24b/14

o.- mayup 51b/2

o.- maz 10a/14, 13a/3, 31b/6, 49a/1, 64a/1, 90a/7, 89b/12

o.- mişdur 23b/6

o.- sa 25b/7, 30a/12, 38a/14, 43b/8, 71a/7, 86b/13, 89b/5, 95a/7

o.- saç 97a/3

o.- sun 11b/8, 15a/15

o.- uban 48b/15

o.- up 11b/7, 13b/15, 45b/15, 52a/3, 63a/12

o.- ur 14b/3, 30b/8, 47a/11, 53a/7, 58b/7, 63b/10, 73b/11, 75b/15, 76a/1, 78a/15, 79a/1

83a/9

o.- ursa 32b/2, 63b/11, 83a/10

o.- ursuğ 64a/5

olm- : Olunmak (Yardımcı eylem)

ıřđā o.- a 4a/7

ihtimām o.-dı 5a/5

iđdām o.-ındı 5a/5

mübāşeret o.- dı 6b/12

muđālebe o.- sa 52b/9

sipāriş o.- mak 32a/3

tađbīr o.- ındı 4a/6

tađrīr o.- ına 16b/5

tefađđuş o.- sa 52a/4

teftiş o.- insa 52a/4

ol kadar : Ölçüde, derecede

ķ. 16a/14, 16b/4, 24b/4, 39a/8, 43b/3, 70a/2, 70a/4, 70a/5

on : Dokuzdan önce onbirden sonra gelen sayının adı

o. 5a/13, 5a/14, 5a/15, 5b/1, 7b/15, 17b/11, 35b/12, 50b/6, 52b/3, 62a/15, 67b/4, 72b/4, 77a/8, 80b/9, 84a/6

o. + lar 66a/4

onuncu : On sayısının sıra sıfatı

o. 5a/13, 11a/5, 18b/1, 51a/11, 54a/12, 61b/8, 63a/8

orta : Başlangıçla sondan veya etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen yer

o.+ mızda 65a/13

o.+ sında 37a/5, 37b/2, 42b/12, 79a/2

‘ořmān-ı hayā : Haya sahibi Osman

‘o. 4a/10

ot : İlkbaharda toprakta yetişen genellikle sonbaharda kuruyan bitki

o. 87b/9, 87b/15, 88a/2

otur - : Yerleşmek

o.+ dı 73b/2

o.- maķ 22a/4

o.- miş 50a/15

o.- mişdı 17a/6

o.- up 55a/12, 87b/8

o.- urdı 76a/1

o.- urken 44a/1

-Ö-

öğren - : Bir husus hakkında bilgi sahibi olmak

ö. 17b/8

ö.- mekde 48a/8

ö.- mekden 49a/14

ö.- mekdür 48a/1

öl - : Ölmek

ö.-ecek 28b/8

ö.- mek 43a/2, 47b/14

ö.- mekdür 43a/6, 97a/8

ö.- üp 90b/3

ölüm : Bir canlıda hayati fonksiyonların sona ermesi

ö. 32b/7, 89b/14, 92b/8

‘**ömer** : (581-644) Dört halifenin ikincisidir

ö. 4a/9

‘**ömr** : (Ar.) Hayat, yaşam

‘ö. 28a/7

‘ö. + i 92a/13

‘ö.+ i 93b/14

‘ö.+ ini 43a/1

‘ö.+ ümüzi 43b/10

‘ö.+ üñ 28a/7, 32b/11

‘**ömr-i ‘azîz**:: (Ar.) Hayırlı ömür

‘ö. 84a/7

‘ö.+ i 28a/2

‘**ömr-i devlet** : (Ar.) Devlet ömrü

‘ö. 53a/5

‘**ömr-i dırâz** : (Ar.+ Far.) Uzun ömür

‘ö.+ ı 15a/8

‘**ömr-i insānî** : (Ar.) İnsan ömrü

‘ö.88b/6

öñ : Görünen ileri taraf

ö.+ den 94a/7

ö.+ inde 47b/14, 82b/12, 83a/3

ö.+ ine 17a/10, 70a/11, 71b/8, 87b/8

öp - : Sevgi ve saygı ifadesi olarak dudaklarını değirmek

ö. 39b/12

ö.- mek 39b/9

örü dur- : Ayağa kalkmak

ö.- dı 17a/9

ört- : Kapatmak

ö.- diler 91b/9

ötürî : -den dolayı, -in yüzünden, -in sebebiyle

ö. 10b/10, 10b/13, 11a/2, 13b/4, 79b/3, 79b/4, 82a/9, 95a/11

öykün - : Birine benzemek istemek, onu taklit etmek

ö.- di 4b/8

öyle : Ona benzer, onun gibi

ö.o/- Ona benzer, onun gibi olmak 60b/6

öz : Bir şeyin temel unsuru, esas noktası

ö.+ i 7b/2, 33a/5

ö.+ ine 18b/7, 93b/13

ö.+ ünden 27b/3

özge : Başka, gayri

ö. 23b/13, 56b/11

-P-

pā-bürehne : (Far.) Yalın ayak

p. 96a/6

pādişāh : (Far.) Büyük hükümdar, sultan, cihan sahibi

p. 16a/1, 16a/4, 26b/4, 52b/5, 55a/4, 56b/14, 57a/6, 58b/2, 58b/9, 59a/10, 59a/11, 61b/9, 62a/7, 62a/14, 62b/11, 62b/12, 62b/14, 62b/15, 63a/10, 63a/11, 64a/13, 64b/13, 65a/1, 66a/10, 66b/1, 66b/14, 67a/1, 71a/2, 71a/15, 87a/15, 87b/6, 87b/13, 91b/1, 92b/6, 94b/3

p.+ a 15a/15, 16a/4, 18b/10, 53a/2, 53b/8, 54b/12, 57b/12, 62a/10, 66b/5, 66b/9, 87b/5

p.+ dan 16a/11, 53b/14, 63a/3, 63b/14, 63b/15

p.+ dur 6b/8

p.+ ı 87b/3, 87b/10

p.+ ıdur 54b/3

p.+ la 62b/7

p.+ lar 13a/15, 17a/4, 59b/6, 62a/8, 65a/8, 81b/6

p.+ lara 5a/13, 56b/5, 59a/13, 61b/8, 64a/7, 64b/10, 65a/5

p.+ laruñ 6a/15, 61b/11, 63a/9

p.+ uñ 52a/9, 55b/14, 56b/12, 56b/13, 62b/1, 62b/3, 62b/6, 62b/9, 63a/6, 64a/10, 64a/12, 82b/1

p.+ uñdur 63a/1

p.+ uñuza 87b/14

p.+ lar 63b/5

p.+ lara 87b/15

p. o/- Padişah olmak 52b/1, 56a/3, 59a/3, 93b/13

pādişāh-ı ʿādil : (Far.+ Ar.) Adaletli hükümdar

p. 58b/7

pādişāh-ı āfitāb : (Far.) Güneş gibi güzel padişah

p. 66b/7

pādişāh-ı ʿālem : (Far. + Ar.) Alemin padişahı, devrin hükümdarı

p. 61a/2

pādişāh-ı ʿālem-penāh : (Far. + Ar.+ Far.) Cihanın sığındığı hükümdar

p. 62a/1

pādişāh- 1 ferhunde : (Far.) Mesut, mutlu, saadetli, bahtiyar, mutlu padişah

p. 56b/13

pādişāh- 1 fermān-revā : (Far.) Emri kabul edilen hükümdar

p. + s1 6b/1

pādişāh- 1 leşker : (Far.) Askerlerin hükümdarı

p. 92b/10

pādişāh- 1 mihrbān : (Far.) Merhametli hükümdar

p. + dur 7a/8

pādişāh- 1 sitem-kār : (Far.) Zulüm yapan hükümdar

p. 69a/13

pādişāhān-1 devrān-1 ‘ādet-i me’lūf : (Far. + Ar.+ Ar.+ Ar.) Zamanın hükümdarı, devrin padişahının alışılmış usulleri

d.16a/15

pādişāhlık : Hükümdarlık

p. 5a/12, 51a/13

p.+ dan 95b/2

pāk : (Far.) Temiz

p. 87a/12, 97a/12, 97a/13

p. *it-* Temizlemek 9a/14

p. *o/-* Temizlenmek 39a/10

pāk-şerm : (Far.) Masum

p. 6a/13

pākīze : (Far.) Katıksız, lekesiz, halis, saf, temiz

p. 97a/13

p.+ den 80b/9

pāre : (Far.) Parça

p. 22b/13, 76a/5, 81b/1, 91a/12, 91b/2, 96b/2

p. + ler 88b/4

p. + sin 96a/11

p. *it-* Parça parça etmek 81b/1

p. *ey/e-* Parça parça etmek 96b/2

paşa : Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde savaşçı ve dini niteliği olan kişilere saygı için verilen unvan

p.4a/9

pāye : (Far.) Derece, rütbe

p. 4a/11, 20a/4

pāyidār : (Far.) Hissedar, yerleşmiş, hisse alan

- p. 85a/6
- p. *o/-* Hissedar olmak 21a/1, 84a/8, 85a/3
- pāyidār-ı islām** : (Far.+ Ar.) İslamın sürekliliği
- p.+ ı 76a/7
- pāymāl** : (Far.) Ayak altında kalmış, telef olmuş
- p. *kı/-* Ayak altında kalmak 81a/15
- peder** : (Far.) Baba
- p. 44b/6, 44b/13
- pek** : Çok fazla
- p. 33b/9
- pejmürde** : (Far.) Dağınık, eski, yırtık, perişan
- p. 69b/6
- p.+ yiseñ 7a/1
- penāh** : (Far.) Sığınma, sığınacak yer, dayandığı nokta
- p. 7a/10, 26b/5
- p.+ uñ 61a/2
- p. *o/-* Dayanma noktası olmak 26b/5, 62a/7
- pend** : (Far.) Nasihat, öğüt
- p. 3a/13, 5a/9, 11a/11, 26b/7, 27b/5, 47a/4, 52b/10
- p. + i 75a/6
- p. *it-* Nasihat etmek 47a/4, 53a/2
- perde** : (Far.) Kapı, pencere gibi yerlere asılan örtü, görünmeğe mani olan
- p.+ sin 81b/1
- perde- i ufül** : (Far.) Ölüm perdesi, kayboluşun perdesi
- p. + e 55b/12
- perhîz** : (Far.) Sakınma, çekinme
- p. 86b/8
- p.+ den 37a/14
- p. *eyle-* Sakınmak, çekinmek 31a/4, 37b/12, 76b/14
- p. *kal-* Sakınmak, çekinmek 48b/1
- perhîz-kār** : (Far.) Sakınan, çekinen, bırakan, nefisini tutan
- p. 19b/5
- p.+ lar 74b/5
- p. *o/-* Sakınmak, çekinmek 19b/5, 74b/5
- perhîz-kārlik** : Sakınma, çekinme, kendini tutma
- p. 31a/7, 73a/9
- p. *o/-* Sakınmak, çekinmek 77b/12

perîşân : (Far.) Dağınık, karışık, bozuk, düzensiz, kaygılı, üzüntülü

p.+ dur 84a/11

pers ‘amîd : İranlı Amid

p. 55b/13

pertev : (Far.) Ziya, ışık, sıçrama, parlama

p.+ inden 13a/2

pertev- i eşi‘a-1 envâr-1 ihtîşâş : (Far. + Ar.+ Ar. + Ar.) Tecrübe nurlarının parlak ışıkları

p. + ı 1b/3

pertev- i şa‘şa‘a-1 ahkâm : (Far. + Ar.+ Ar.) Kanunların parlak ışıkları

p. 2a/7

pervâz : (Far.) Kanat açma, uçma, uçan, uçucu anlamlara gelerek kelimelere birleşen ek

p. *ey/e-* Uçmak 30a/9

perverde : (Far.) Terbiyeli, beslenmiş, yetişmiş

p. 49b/7

p. *kı/-* Beslemek, büyütme, yetiştirmek 82b/8

pes : (Far.) Yeter, tamam, arka, art, geri, öyle ise, şimdi

1. 4b/15, 14b/2, 16b/12, 23a/3, 27b/15, 32a/1, 32a/3, 33a/6, 37b/8, 37b/10, 38a/2, 43a/13, 52b/1, 56a/2, 57b/5, 58a/10, 58b/8, 65b/8, 71a/13, 71a/15, 71b/13, 82b/11, 91b/8, 92a/1, 94a/2, 94b/1, 94b/6, 94b/15, 95a/4, 95b/1, 95b/10, 96b/3, 97a/9

pesendîde : (Far.) Beğenilmiş, seçilmiş

p.+ dür 24a/2, 65b/10

p. *o/-* Beğenilmek, seçilmek 24a/5

pest : (Far.) Alçak, aşağı, hafif, yavaş

p. + in 97a/1

p. *o/-* Hor, hakir olmak 30a/4

peşîmân : (Far.) Pişman, nadim

p. 19b/15, 72a/12, 84a/10

p. *o/-* Pişman olmak 14a/10, 23a/15, 64b/9, 77a/1,

peşîmânlık : Pişmanlık, nadimlik

p. 6b/13, 9b/3, 70a/13,

p.+ dur 65a/4

peyâm : (Far.) Haber

p. 25a/13

peydâ : (Far.) Var olan, aşikar, meydanda olan, görünen

p. 32a/9, 77b/9, 84b/5

p.+ dur 6b/4

p. *î/-* Meydana çıkarmak 75b/2

- p. *o/-* Meydana çıkmak 42a/8, 91b/15, 94b/3, 94b/12, 95a/2
- peygām** : (Far.) Mesaj, haber
p.+ ın 25a/13
- peygamber** : (Far.) Elçi, haberci, haber getiren
p. 22a/2, 31b/2, 33b/1, 36b/14, 41a/4, 45a/11, 46b/10
p.+ lere 23b/7
p.+ üñüzüñ 24b/2, 24b/3
- peymān** : (Far.) Ant, anlaşma, yemin, sözleşme
p. 54a/4
p. *i/-* Anlaşmak 38a/15
- pinhān** : (Far.) Saklı, gizli
p. 83b/7, 84b/5, 95b/10
p.+ dur 64a/3
p. *ey/e-* Saklamak 92a/6, 92a/7, 95b/10
p. *o/-* Gizlenmek 32a/11, 32b/13, 42b/5
- pīr** : (Far.) Reis, üstad, şeyh
p. 89a/11, 97a/3
p.+ e 46b/8
p.+ idür 60b/12
p.+ ler 31b/1, 58a/11
p.+ lerdür 31a/12, 31b/1
p.+ lere 10b/9, 10b/13, 11a/2, 46a/13
p. *o/-* Yaşamak, var olmak 89a/11
- pīr -pezīr** : (Far.) Üstad olan
p. 33b/13
- pīr-i ken'an** : (Far.) Yakup peygamber
p. 33b/14
- pīrāhen** : (Far.) Gömlek
p. 32b/13, 79b/5, 79b/7, 96a/6
p. + e 79b/4
- pīrāmen** : (Far.) Etraf, yan, çevre
p. 55a/2
p. + e 79b/4
- pīrāste** : (Far.) Düzenlenmiş, donatılmış, süslü, düzen
p. 12a/10, 33b/13
- pīrāye** : (Far.) Zinet, mücevher
p. 56b/6

p.+ dūr 7b/12, 23b/3

p.+ yi 1b/7

pīrāye- i devlet : (Far.) Devlet süsü

p. 28a/2

pīrlig : Yaşlılık, üstadlık

p.+ e 11a/4

p.+ i 10b/14, 11a/2

p.+ inden 10b/13, 11a/2

pīrūz : (Far.) Hayırlı, uğurlu

p. *o/-* Hayırlı olmak 48b/1

pīsagor : (MÖ.570-495) İyonyalı filozof, matematikçi ve Pisagorculuk olarak bilinen akımın kurucusudur

p.90b/8

pīş : (Far.) Ön, ön taraf

p. 97a/5

pīşe : (Far.) Huy, adet, tabiat

p. *ey/e-* Amel eylemek 60a/15, 97a/8

p. *it-* Amel etmek 37b/13, 72b/1, 85a/15, 91b/5

p. *kı/-* Amel kılmak 9a/9, 9a/13, 58b/5, 62b/7, 65b/8, 69a/3, 70a/4, 93b/13

p. *o/-* İş olmak 73a/15, 77a/8

pīş-keş çek- : (Far.) Bir şeyi pek de dürüst olmayan şekilde başkasına sunmak

p. 4b/6

piyāde : (Far.) Yaya

p. 35a/5

post : (Far.) Makam, mevki

p. 81a/11

pūşide : (Far.) Örtülmüş, gizli, örtü

p. 5b/5, 27b/5, 51a/14, 61b/9, 67b/5, 72b/5, 80b/10, 84a/6

pūr-gevher : (Far.) Çok cevher

p.85a/9

pūr-hünerkār : (Far.) Hüner dolu

p. + laruñ 7b/5

pūr-kīn : (Far.) Kin dolu

p. 41b/1

pūr-renk : (Far.) Çok renkli

p. *ey/e-* Çok renkli yapmak 2a/1

püşt ü penāh : (Far.) Arka, yardımcı, sığınak

p. 7a/10, 26b/5

-R-

rabbī : (Ar.) Ey Allah'ım

r. + i 53a/11

rāciḥ : (Ar.) Üstün bulan, tercih eden, seçim yapan

r.+ dūr 7b/7

raḍıyallāhu ‘anhümā : (Ar.) Din büyüklerinden bahsederken Allah ondan razı olsun anlamında bir dua sözü

r. 42a/3, 56b/4, 73b/1

raḍıyallāhu te‘ālī ‘anhümā : (Ar.) Din büyüklerinden bahsederken Allah ondan razı olsun anlamında bir dua sözü

r. 27a/12

rağbet : (Ar.) İstek, arzu

r. 13b/4, 25b/8, 27b/14, 76b/8

r.+ in 27b/12

r. *ey/e-* İsteyip alaka göstermek 95a/11

r. *kı/-* İsteyip alaka göstermek 17b/15, 25b/8, 84a/13

r. *o/-* İstekli olunmak 13b/4, 46b/1

rāğıb : (Ar.) İsteyen, arzu eden

r.+ dur 47b/8

r. *o/-* İstekli olmak 14b/15, 54a/6

rāh : (Far.) Yol

r. 19b/7

raḥ-ı yār : (Far.) Yar kaygısı

r. 34a/4

rāḥat : (Ar.) Üzüntüsüz, tasasız, kedersiz, sağlıklı

r. 47b/8, 57a/6, 92b/3

r.+ a 48a/9

r. *o/-* Rahat olmak 47b/9, 57a/12, 59b/13

rāḥat-ı insān : (Ar.) İnsanın rahatı

r. 25a/11

raḥm : (Ar.) Merhamet, acıma

r. *kı/-* Merhamet etmek, acımak 85b/11

raḥmet : (Ar.) Merhamet, acıma, şefkat gösterme, esirgeme

r. 23a/7, 41a/14, 54a/1

r. *it-* Merhamet etmek 61b/2, 83a/1

r. *kit-* Merhamet kılmak 61a/5

rahmetullāhi ‘aleyh : (Ar.) ‘Allahın rahmeti onun üzerine olsun’

r. 16b/14, 17a/6, 50a/7, 61a/12, 71b/15, 73b/15, 77b/13

rahşān-ı ‘ilm : (Far.+ Ar.) İlmin ışıltısı

r. 19b/6

ra‘iyyet : (Ar.) Bir hükümdarın yönetimi altında olan, vergi veren ve devlet tarafından korunan halk

r. 52b/5, 53b/6, 56b/1, 57a/5

r.+ den 59a/15

r.+ e 52b/6, 57b/14, 58a/5, 58b/3

r.+ ine 53a/11, 57a/5

rāst : (Far.) Dürüst, doğru

r. 8b/14, 24b/13, 46a/13, 49a/1, 56b/2, 57a/6

r. *ey/e-* Hedefe ulaşmak, isabet etmek 56b/2

r. *o/-* Hedefe ulaşılmak, istediği gibi olmak 9a/6, 39a/5

r. *ge/-* İsteğine uygun olarak eline geçmek 38a/14

rāstlık : (Far.) Doğruluk, dürüstlük

r. 9a/4, 65b/2

r.+ ı 9a/5, 65b/8, 65a/15

raṭbū’l- lisan : (Ar.) Dil bağı, dil ile irtibat

r. *o/-* Anlaşmak 97b/1

rayb : (Ar.) Şüphe

r. 66a/3

rāviyān-ı ahbār : (Ar.) Haberleri rivayet edenler

r. 11a/9, 94a/11

ravza-i ḥuld-i berīn : (Ar.+ Ar.+ Far.) En yüce cennet bahçesi

r. 4b/1

ravza-i celāl : (Ar.) Ululuk bahçesi

r. 54b/8

rāz : (Far.) Gizli, sır, saklı şey

r. 83a/10, 83b/2, 83b/9

r. +uṅ 83b/6

r. + uṅı 84a/5

rāz-dār : (Far.) Sır tutan

r. 82a/4, 83a/4

rāzī : (Ar.) Rıza gösteren, izin veren, hoşnut olan, hoşnut

- r. 47b/6
- r. *o/-* Rıza olmak, kabul etmek, istemek 11b/4, 25a/6, 58b/10, 65b/7
- recā-ı kaṭf** : (Ar.) Rica, emel, ümit
- r. *i/-* Rica etmek, dilemek 29b/11
- redd** : (Ar.) Def etme, geri çevirme, kabul etmeme, karşı çıkma
- r.+ üñ 25b/1
- r. *o/-* Kabul etmemek 91a/8, 91a/9
- refāhiyet** : (Ar.) Rahatlık, bolluk
- r. 18b/6
- refahü'l-hāl** : (Ar.) Rahat yaşam, lüks yaşam, konforlu durum
- r. 76b/11
- re'fet** : (Ar.) Acımak, şefkat, sevgi
- r. 51b/3, 57b/14
- refi'** : (Ar.) Yüksek, yüce, şerefli
- r. *o/-* Yüce olmak 18b/8
- refik-i şefik** : (Ar.) Şefkatli arkadaş
- r. 13b/6, 35a/7
- rehā** : (Far.) Kurtuluş, kurtulma
- r. 44a/7
- r. *i/-* Kurtulmak 25a/9
- rehnümā** : (Far.) Yol gösteren, rehber, klavuz
- r. 7a/10, 75a/8
- r.+ dur 23b/2
- rehnümāsız** : Kılavuzsuz, rehbersiz
- r. 7a/2
- re'is** : (Ar.) Lider, önder, baş
- r.+ i 12b/9
- renc** : (Far.) Eziyet, zahmet, sıkıntı
- r. 29b/9, 32b/2, 43b/7, 48a/8, 48b/2, 49a/10, 66b/10, 78b/11, 89b/10, 92a/15
- r. + i 90b/2
- r. *çek-* Sıkıntı çekme 48b/2
- renc-i meşakkat-dār** : (Far.+ Ar.+ Far.) Eziyet çekenin sıkıntısı
- r.19b/14
- rencide** : (Far.) Kırılma, incinme
- r. 53b/9, 72a/8
- r. *dut-* Kırmak, incitmek 35a/10
- r. *eyle-* Kırmak, incitmek 78a/12

- r. *kı/-* Kırmak, incitmek 56b/1
- r. *o/-* Kırılmak, incinmek 31a/8
- rencide -hāṭır** : (Far. + Ar.) Gönlü kırılmış
- r. *o/-* Gönlü kırılmak 50b/13
- r. *ey/e-* Gönlünü kırmak 53b/10
- rencideliK** : Kırılmışlık, incinmişlik.
- r.+ i 53b/14
- reng** : (Far.) Renk
- r.+ in 3a/4
- r.+ inden 3a/4
- resm** : (Ar.) Tarz, üslup, yol
- r.+ e 83b/7
- resm- i pākān** : (Ar.+ Far.) Temiz üslup
- r. + dur 6a/14
- resm- i rāh** : (Ar. + Far.) Yol çizgisi
- r. + ı 15a/7
- resül** : (Ar.) Hz. Peygamber
- r. 5b/9, 33a/14
- r. + i 24a/12
- r.+ üñ 24a/11, 25a/15
- resül ḥāzretleri** : (Ar.) Hz. Peygamber
- r. 21b/3, 37a/3
- resül- i ekrem** : (Ar.) Hz. Peygamber
- r. 10b/6
- resül ‘aleyhi’s-selām** : (Ar.) Hz. Muhammed
- r. 5b/13, 8a/11, 8b/15, 9a/9, 9b/4, 9b/9, 10a/3, 10a/10, 10b/2, 10b/10, 10b/15, 27b/13, 37b/15, 56a/7, 58b/6, 60b/8, 62a/11, 67b/9, 67b/15, 68a/4, 70a/8, 72b/13, 80b/13, 84a/12, 88a/4, 89a/7
- resūlu’llāh** : (Ar.) Allah’ın peygamberi, elçisi Hz. Muhammed
- r. 46a/4, 61a/13, 75b/9
- resūlu’llāh ‘aleyhi’ş-şalātü ve’s-selām** : (Ar.) Salat ve selam Hz. Peygamber’ in üzerine olsun
- r. 23b/9, 31a/14 , 31a/16
- resūlu’llāh ‘aleyhi’s-selām** : (Ar.) Hz. Peygamber
- r.5b/9, 11b/15, 19b/10, 23a/6, 52a/8, 54a/3, 76b/6
- resūlu’llāh ḥāzretleri** : (Ar.) Hz. Peygamber
- r. + 27a/14, 61b/14, 68a/9,
- resūlu’llāh ḥāzretleri şalla’llāhu te’ālī ‘aleyhi vesellem** : (Ar.) Hz. Peygamber
- r. + e 27a/13, 36a/11,

resūlu'llāh şalla'llāhu te'ālī 'aleyhi vesellem : (Ar.) Hz. Peygamber

r. 52a/13, 53a/9

resūlu'llāh te'ālī vesellem : (Ar.) Hz. Peygamber

r. 33a/10

reşha : (Ar.) Damla

r. 3b/3

revā : (Far.) Uygun, layık, hakk etmiş

r. 14a/6, 26b/3, 29a/1, 29b/11

r.+ dur 16a/1, 79b/11

r. *gör-* O sözü o kimseye layık görmek 52b/6, 53b/12, 78a/13,82b/14

r. *o/-* Uygun bulunmak 26b/4, 28b/13, 42a/7, 63a/4, 81a/10

revān : (Far.) Akan, akmak, giden, akıcı, su gibi akıp giden

r. *o/-* Akmak, gitmek 70b/13

revāyih-i rayāhīn : (Ar.) Güzel kokulu bitkilerin kokuları

r. + dür 2a/14

revende : (Far.) Yolcu, giden

r. + ye 81b/9

re'y : (Ar.) Oy, görüş, fikir

r. 30b/4, 33b/6, 34a/15, 56b/4, 59a/14

re'y-i haqq-ı te'ālī : (Ar.) Hakk Teala'nın tasarrufu

r. 83a/1

re'y-i şā'ibe : (Ar.) Eksik görüş

r. + 94b/7

re'y-i tedbir : (Ar.) Tedbirli görüş

r. + i 9a/8

re'y : İran'ın Tahran eyaletindeki şehirdir

r. 55a/3, 55a/9, 55b/2

reyyān : (Ar.) Suya doymuş, suya kanmış

r. 1b/2

reviyyet : (Ar.) Bir işin her yönünü iyice düşünme

r.+ dür 9b/2

riḍvānu' llāhi 'aleyhim ecma'in : (Ar.) Allah onların hepsinden razı olsun anlamındaki söz

r. 12a/4

rifk : (Ar.) Nezaket, yumuşaklık, tatlılık

r. 10b/4, 10b/8, 40a/2, 46a/12, 63a/13

r. *eyle-* İdare etmek 10b/2

r.*it-* Zahiren dost gibi davranmak 70a/5, 72a/9

r. *o/-* Yumuşak olmak 35b/4

rızâ : (Ar.) Rızâ olma, hoşluk, memnunluk, istek, arzu, irade, kendi isteği

r.+ sîn 54a/8

r.+ sıçün 10b/11, 53b/10

r. *göster-* Uygun bulup kabul etmek 43b/12

r.+ nda *o/-* İzninde, müsalesinde olmak 43b/8

r.+ sında *o/-* İzninde, müsalesinde olmak 64a/10

rızâ-ı hüdâ : (Ar.+ Far.) Allah rızası

r. 7a/4

ri'âyet : (Ar.) Gözetme, uyma, koruma, iyi karşılama, saygı gösterme

r.+ i 18b/8, 45b/3, 46a/2, 57b/13

r.+ in 17a/4

r.+ inde 51b/12

r.+ ine 45a/7, 62b/9, 65a/14

r. *it-* Uymak 15a/12, 36a/8, 37a/1, 43b/1, 45a/8, 62b/6, 65b/1, 76a/14, 79b/12, 82a/15, 82b/19

r. *eyle-* Uymak 36a/9, 36b/13, 37a/1, 53b/4, 60a/3, 62a/15, 78b/6

r. *kı/-* Gözetmek 16b/2, 56a/10

r. *gör-* Saygı göstermek 64a/1

ri'âyet- i vilâyet : (Ar.) Vilâyetin idaresi

r. + e 52a/5

rif'at : (Ar.) Büyük rütbe, yüksek

r.+ i 10b/12, 97a/3

r.+ ine 37b/5

rind-i civân : (Far.) Kalender

r. 33b/14

risâlet : (Ar.) Elçilik, birini görev ile göndermek, mektup, peygamberlik

r.+ e 24a/9, 43a/13, 87b/4

rivâyet : (Ar.) Anlatı, söz, sözü nakletme, bir sözün başkasına söylenmesi.

r. *kı/-* Anlatmak 11a/9, 61a/13, 94a/11

riyâset : (Ar.) Liderlik, önderlik

r.+ e 48b/5

ru'yet : (Ar.) Görüş, fikir

r.+ dür 9b/2

r.+ e 40a/10

rü'yet- i hilâl : (Ar.) Hilalin görülmesi, ayın görülmesi

r. + de 15a/12

rub'-i meskûn : (Ar.) Dünyanın dörtte birini.

- r + ı 91b/11
- rubeh** : (Far.) Tilki
r.+ e 44b/3
- ruḥānī** : (Ar.) Ruhlar alemine ait olan
r.+ ler 49a/13
- ruḥṣat** : (Ar.) İzin, kolaylık
r. 83b/12
- rūm** : (Ar.) Rum
r. 55a/10
r. + a 55a/5
- rūmī** : Anadolu'da yaşayanlar
r.+ ler 28a/10, 69a/8, 79b/7
- rūṣen** : (Far.) Parlak, aydın
r.+ dür 18b/2
r. o/- Parlak olmak 32a/9, 47b/13, 54b/14
- rūṣen- i hüveydā** : (Far.) Apaçık aydınlık
r. + dur 6b/4
- rūṣenālīK** : Parlaklık
r. 34a/15
r.+ ina 6b/3
- rūlīK** : Açık sözlülük
r.+ i 63a/7
- rūy-i maḳṣūd** : (Far.+ Ar.) Maksatların yüzü
r.+ı 40a/12
- rūz** : (Far.) Gün, gündüz.
r. 50b/3
- rūz-ı kıyāmet** : (Far.) Kıyamet günü
r. + de 52b/9, 77a/13
- rūz-ı ūṣb** : (Far.) Gece gündüz.
r. 4b/12, 60a/4
- rūze** : (Far.) Oruç
r. 16b/12
r. + sin 87b/9
- rūze dut-** : Oruç tutmak.
r. 73b/1
- rūze-dār** : (Far.) Oruç tutan, oruçlu
r. o/- Oruçlu olmak 15b/5

rūzgār : (Far.) Zaman, devir

r. 11a/9, 14a/15, 14b/5, 29a/2, 30b/2, 30b/5, 40b/7, 61b/10, 69b/13, 78b/4, 90a/12, 91a/15

r.+ a 40b/4

r.+ da 87b/2

r.+ uç 63b/6

r.+ uğuz 47a/6

rūzgār-ı derāz : (Far.) Uzun zaman

r. + ile 57b/11

rūzgār-ı kadīm : (Far.+ Ar.) Eski zaman

r.+ de 11a/8

rūzgār-ı yār : (Far.) Dostluk zamanı

r. 30b/12

rūzī : (Far.) Nasip, kader

r. *kı/-* Nasip olmak 33b/3, 52a/15

rübūde : (Far.) Kapılmış, kapılan

r. *o/-* Kapılmak 64a/2

rūsvā-ı cihān : (Far.) Dünya rezili, dünya rezillięi

r. *o/-* Rezil olmak 81b/5

-S-

sā'ir : (Ar.) Diğer, başka, öteki

s. 90b/8

sa'ādet : (Ar.) Mutluluk

s. 11a/12, 17a/3, 30b/3, 30b/9, 54b/5, 66a/1, 74a/6

sa'ādet-mend : (Ar.+ Far.) Mutluluk sahibi

s. +e 47a/13

sa'ādāt-ı müsā'ade : (Ar.) Saadetlerine izin verme, müsaade etme

s.20b/15

sā'at : (Ar.) Saat, zaman, vakit

s. 16b/3

s.+ de 13a/10, 26a/9, 52a/9, 57b/8, 62a/10

sā'at-ı laṭīf : (Ar.) Hoş zaman, hoş vakit

s. + de 3a/11

sā'āt : (Ar.) Saatler

s. 27b/8, 38a/12

şa'b : (Ar.) Çetin, zorluk, güçlük

ş. 7a/12, 60b/1, 70a/3

- ş. 34b/12
- ş. *o/-* Çetin, zor olmak 81b/11
- şabā** : (Ar.) Gün doğusundan esen hoş ve latif rüzgâr
ş. 4a/14
- sa‘d** : (Ar.) İyi, kutlu, uğur
s. *o/-* İyi, kutlu olmak 30b/9, 31a/2
- şabāh** : (Ar.) Sabah
s.53a/5, 82b/4
s. *o/-* Sabah olmak 82b/4
- şabbāğ** : (Ar.) Renklendiren, boyayan, boyacı
- şabbāğ-ı şun‘-i şamediyet** : (Ar.) Yücelilik sanatının boyayıcısı Hz. Allah
ş.+ i 1b/10
- şābirlik** : Sabır etme, dayanma
ş.+ iyle 29b/1
- şābit** : (Ar.) Duran, yerinde duran
ş. 52a/1
- şabr** : (Ar.) Dayanma
ş. 5a/14, 24b/8, 29b/10, 42b/6, 49b/11, 67b/6, 67/8, 68a/1, 68a/11, 68a/6, 68b/8, 68b/15, 69a/9,
69a/12, 69b/13, 82b/4, 85a/8
ş.+ da 67b/11, 67b/14, 68a/9, 68a/13
ş.+ dan 68a/3, 68a/15
ş.+ dur 68b/14
ş.+ ı 63b/3, 69a/3, 70a/4, 91b/5
ş.+ ıyla 86b/7
ş. *it-* Sabr etmek 91b/8
ş. *eyle-* Sabr etmek 11b/3, 48a/9, 67b/5, 68b/6, 68b/13, 69a/6, 69b/9, 78a/5, 78a/13
- şabr-ı ümīd-i şādīmānī** : (Ar.+ Far.+ Far.) Mutluluk ümidinin sabrı
ş.+ dūr 69a/6
- şaç** : Ortalığa dağıtmak, etrafa serpmek, dökmek
ş.- saḡ 44b/11
- şad** : (Far.) Yüz sayısı (100)
ş.41b/1
- şad bar** : (Far.) Yüz kere, yüz defa
ş. 72b/4
- şad pāre** : (Far.) Yüz parça, parça parça, paramparça
ş. + ler 88b/5

şadaka : (Ar.) Yardım, iyilik

ş. 82b/8

ş. *eyle*- Yardım etmek 75b/9

ş. *vir*- Yardım vermek 9b/15

şadakat : (Ar.) Kendisine iyilik edene lütufta bulunup koruyana minnet ve şükran duygularıyla bağlanma

ş. 10a/15, 31b/5, 34b/3, 35b/1

ş. *it*- Bağlanmak 5a/10, 85b/12

sāde : Yalın

s. 36a/4

şadır : (Ar.) Meydana gelen, çıkan

ş. *o*- Ortaya çıkmak, meydana gelmek 35a/5

şafā : (Ar.) Gönül şenliği, eğlence, zevk

ş. 4a/7

ş.+ yıla 36a/10

şafha-ı menşūr : (Ar.) Yayılmış durum

ş.+ dur 3b/6

sāgar- ı zerrīn : (Far.) Altın kadeh

s. 74a/9

şahābe : (Ar.) Hz.Peygamber'e iman edip birlikte yaşayanlar

ş. 72a/3

ş.+ den 71b/9, 72a/1

ş.+ ye 72a/5

sāhat-ı kaşr-ı zemīn : (Ar.+ Ar. + Far.) Zemin köşkünün çevreleri

s. + üç 4b/1

şāhib : (Ar.) Sohbet eden, arkadaşlık eden, bir şeyin mülkiyetini elinde tutan

ş. 60b/12, 94b/2

ş.+ i 19a/3

ş.+ inden 19a/5, 40a/15

ş.+ ine 24a/7

ş.+ ini 14b/8

şāhib bin 'ibād : (855-964) Ebul Kasım İsmail b. ibad olarak tanınan isfahanlı alimdir

ş.. 60b/12

şāhib-i 'arz : (Ar.) Takdim sahibi

ş.10a/9

şāhib-i divān-ı şadāret : (Ar.)Sadrazam makamı sahibi

ş.3a/15

şāhib-i eyvān-ı vezāret : (Ar.+ Far.+ Ar.)Vezirlik makamının sahibi

ş.3a/14

şāhib-i ġarāz : (Ar.) Kötülük sahibi

ş. 97b/8

şāhib-i kelām : (Ar.) Söz sahibi

ş. + ı 15a/7

ş. o/- Kelam sahibi olmak 56b/12

şāhib-kıran : (Ar.+ Far.) Dünya ve ahiret saadetine nail olan himmet eri

ş. 94b/2, 95a/2

şāhib-i ma'rifet : (Ar.) Marifet sahibi

ş 14a/8

şāhib-i maşlahat : (Ar.) Dirlik, düzen sahibi

ş. 31b/12

şāhib-i mürüvvet : (Ar.) Mutluluk sahibi

ş.31b/6

şāhib-i nāme : (Ar.+ Far.) Mektubun sahibi, kitabın sahibi

ş.+ nūñ 61a/3

şāhib-i naẓar : (Ar.) Görüş sahibi

ş.12b/13

şāhib-i tecrübe : (Ar.) Tecrübe sahibi

ş.9b/8

şāhib-i ni' met : (Ar.) Nimet sahibi

ş.+ dūr 21b/8

şahrā : (Ar.) Çöl

ş. 3a/6, 86b/2

ş.+ da 61a/14

saht : (Far.) Zor, güç, sert, çetin

s. 30a/3

s.+ in 97a/1

sā'ī : (Ar.) Çalışan, çalışkan, gayret eden

s. 50b/7, 92a/15

s.+ lerdür 37b/6

sa'id : (Ar.) Saadetli, mutlu, iyi kimse

s. 15b/2

sakf- ı minā : (Ar.) Gökyüzü

s. 3a/3

şakın - : Bir davranışın yapılmaması, bir şeyin düşünülmemesi gereken durumlarda söylenen uyarı sözü

ş. 40b/4, 65a/12, 97a/2, 97a/7

ş.- ğıl 83a/7

sākıt : (Ar.) Düşen, hükmü kalkan, kıymetsiz

s. o/- Kıymetsiz olmak 57b/5

sākin : (Ar.) Kendi halinde

s.o/- Kendi halinde olmak 93a/6

sākī-i ecel : (Ar.) Ecel şerbeti sunan

s. + 90b/13

şakla - : Kapamak, örtmek, gizlemek

ş.- maḳ 97b/3

ş.- rum 56a/13

ş.- maya 81a/5

şal - : Koymak, bırakmak, atmak

ş.- a 49b/2

ş.- maḳdur 20a/14

şuya şa/- Bırakmak 75a/8

şalābet : (Ar.) İnanç ve ahlak üstünlüğünden doğan kuvvet, sebat

ş.+ in 8a/9

şalāh : (Ar.) İyi olma, kurtuluş, barış

ş.80a/1

ş.+ a 26a/10, 29b/15

şalāh-ı hāl : (Ar.) İyi hal

ş.+ ine 44b/12

şalāh-ı nefis : (Ar.) Kişinin iyi hali

ş.+ üñ 11b/2

şalāh-ı pezīr : (Ar.+ Far.) İyiliği kabul eden

ş. o/- İyiliği kabul etmek 57b/11

şalāh-kār : (Ar. + Far) İyilik yapan, iyi olan kimse

ş. 95a/9

şalavāt-ı selām : (Ar.) Dualar ve selamlar

ş. 2a/13

şālih : (Ar.) Elverişli, uygun, yarar

ş. o/- Elverişli olmak 60b/5

sālik : (Ar.) Manevi yolculuğa girmiş olan

s. o/- Manevi yolculuğa girmek 28a/13

sālim : (Ar.) Sağlam, sağlıklı, eksiksiz, emniyetli

s. 50a/4

sālim- i efitas : (Ar.) İslam alimi

s. 49b/15, 50a/2

şalla'llāhu te'ālī 'aleyhi ve sellem teslimen keşīran : (Ar.) Allah'ın selamı üzerine olsun

ş 33b/2

saltanat : (Ar.) Hakimiyet, kudret, tantana, gösteriş, zenginlik, hükümlanlık

s. 51a/13, 51a/14, 58a/6, 95a/10

s.+ 1 94a/14, 95a/2

s.+ nda 94a/13

s.+ ndan 91b/1

saltanat- ı sāmānī : (Ar.) (819-999) Samani saltanatu

s. + lerde 58a/2

sāmān : (Far.) Servet, zenginlik

s.+ dan 58a/6

sāmānī : (Ar.) (819-999) Orta Asya ve İran'da kurulmuş bir imparatorluktur.

s. . + lerde 58a/7

sāmīri : İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'da ve Museviliğin kutsal kitabı Tevrat'da adı geçen bir şahıstır

s. 75b/2, 75b/8

s. + yi 75b/5

samt- ı vüçüd : (Ar.) Vücut temizliği

s. + da 2a/3

şan- : Öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek

ş.+ a 80a/6

ş.- asın 26a/4, 27b/3, 39b/5

ş.- ma 13b/3, 64b/8

ş.+ urdu 92b/8

ş.- ursın 86a/10

sarāy : (Far.) Köşk, kasır

s.+ ı 34a/10

s.+ ına 59a/7

sarāy-ı cennet-i havāli : (Far.+ Ar. + Ar.) Cennetteki saray

s. + nün 57b/8

şarf : (Ar.) Harcama, masraf, gider, yönelme

ş. *it-* Harcamak 53b/2

ş. *ey/e* Harcamak 14b/5, 53b/3, 56b/8

şarf-1 zamān : (Ar.) Harcanan zaman

ş. + ıla 4b/13

şaru : Sarı renk

ş. 4b/11

şat : Bir bedel karşılığında başkasına vermek

ş. 82b/1

ş.- maķ 82b/2

şatun al- : Parasını ödeyerek bir şeyi almak

ş. 27a/9

şataş- : İstenmeyen bir duruma uğramak

ş.- a 29b/8

ş.- dı 34b/12

şavāb : (Ar.) Doğru, doğruluk

ş. 29a/11, 68a/4

ş.+ a 68a/7

ş.+ ı 70b/2

ş. *iş/e-* Allah'ın mükafatlandırmayı vaat ettiği bir iş yapmak 29a/14

şav- : Geçirmek, atlatmak

ş. + ar 43a/12

şavāmi^c-i mülk ü melekūt : (Ar.) Padişah ülkesinin uçsuz bucaksız ibadet yerleri

ş. 2b/2

şavlet- i halk : (Ar.) Halkın saldırması

ş. + uñ 8a/9

şavma^c a-i āfāk-ı cevşen : (Ar.) İbadet yeri ufuklarının zırhı

ş. + dür 12b/8

sa^cy : (Ar.) Gayret etme, koşma, çalışma

s. + ine 50b/8

s. *it-* Çalışmak 27b/3, 35b/7, 53a/7, 77a/3

s. *ey/e-* Çalışmak 7a/12, 15a/4, 36a/7, 44b/13, 49b/2, 49b/13, 52b/15, 57b/14, 60a/5, 74b/4

s. *ķı/-* Çalışmak 50b/3

sa^cy- i belig : (Ar. + Far.) Emek harcayıp gereği gibi çalışma

s. + a 51b/14

şay- : Kaç tane olduğunu belirlemek

ş.- a 87b/9

ş.- up 27a/9

şayd : (Ar.) Av, ava gitmek, avlanmak

- ş. *eyle*- Avlamak 43b/14
- sāye-i çetr-i felek-fersā** : (Far.) Feleği tüketen uzun ömürlü gölgeliğin gölgesi
s. 3b/14
- sāye-i hudā-i bī-mişāl** : (Far.+ Far. + Ar.) Misalsiz Allah'ın koruması
s. + dūr 67a/9
- sāye-i himāyet** : (Far.+ Ar.) Koruma altında
s. + inde *o/-* Koruma altında olmak 52a/12
- sāye-i şehāb** : (Far.+ Ar.) Bulutların gölgesi
s. 89a/14
- sāzende** : (Far.) Düzenleyici, yapıcı, çalgıcı
s. 32a/14
- şebāt- i devlet-i mübīn** : (Ar.) İyiyi kötüyü ayıran devletin devamlılığı
ş. 54b/13
- şebāt-i 'azze** : (Ar.)Yüceliğin devamı
ş. 56a/1
- sebeb** : (Ar.) Vasıta, vesile, alet, alaka, bahane, neden
s.28b/2
s.+ den 7b/7, 24b/12, 35a/6, 38a/11, 44b/5, 50a/11, 53b/14, 56a/1, 56b/1, 63a/4
s.+ dendür 22b/6, 93a/4
s.+ dūr 28b/3
s.+ i 18a/8
s.+ inden 18b/13
s.+ iyle 19a/11, 19a/13, 57b/1
s. *o/-* Neden olmak 27a/12
- sebeb- i agraż** : (Ar.) Kasıt sebebi, kötülük sebebi
s. *o/-* Kasıt sebebi, kötülük sebebi olmak 15b/6
- sebeb- i hazelān** : (Ar.) Rezil olma sebebi, rüsva olma sebebi, hayal kırıklığı sebebi
s. 92a/15
- sebeb- i hışm** : (Ar.) Öfkenin sebebi, kızgınlık sebebi
s. 18a/11
- sebeb- i intikāl** : (Ar.) Geliş sebebi
s. 58a/8
- sebeb- i 'ukūbet** : (Ar.) Sıkıntı sebebi
s.19a/9
- sebeb- i terceme-i kitāb** : (Ar.) Kitabı tercüme etmenin nedeni
s. 2b/12

- sebk** : (Ar.) Önceden olma, önde bulunma
s. 31a/13
- sebz-i zeberced** : (Far.) Yeşil renkli kıymetli taş
s. 3a/4
- sebze-zār** : (Far.) Yeşilliği çok olan yer, yeşillik, çayırılık, çimenlik
s.4b/3
- sebze-zār-ı neşāt** : (Far.) Çimenlik neşesi
s. 3b/11
- secde-i şükür** : (Ar.) Şükür secdesi
s. *eyle-* Şükür secdesi yapmak 50a/11
- sefer** : (Ar.) Savaş için yapılan yolculuk
s.+ den 78a/2
s.+ e 78a/1
s. *kıl-* Savaşa gitmek 91b/13, 92b/11
- sehā** : (Ar.) Cömertlik
s. 25b/11, 38b/13, 46a/12
s. *ol-* Cömert olmak 38b/13
- seher** : (Ar.) Tan, sabah olmağa başladığı vakit
s. 89b/4
- sehīm-nāk** : (Ar.+ Far.) Korkulu, korkunç
s.+ dur 64a/9
- sekizinci** : Sekiz sayısının sıra sıfatı
s. 5a/11, 10b/1, 18a/11, 44b/4, 51a/8, 54a/4, 63a/2
- selāmet** : (Ar.) Emniyet, güven
s. 7a/4, 35b/1, 55a/1, 69a/10, 80a/4,
s.+ dür 66b/10
s. *ol-* Güvenli, huzurlu olmak 43a/3
- selāṭīn** : (Ar.) Sultanlar, hükümdarlar, padişahlar
s. 37b/2, 63b/6
s.+ e 16b/13
- selāṭīn- i kām-kār** : (Ar.+ Far.+ Far.) İsteğine kavuşmuş, devlet ve ikbal sahibi padişahlar
s. 16a/9, 16b/1, 26b/2, 61b/10
- selb** : (Ar.) Zorla çıkarma, alma
s. *kıl-* Ortadan kaldırmak 63b/3
- selvet** : (Ar.) Kalp rahatı, gönül rahatı, esenlik
s. 14a/4, 67b/14
- sem^c -i kabūl** : (Ar.) Susarak dinleme, onaylayarak dinleme

s. 65a/6

sem^c-i rızā : (Ar.) Hoşnutlukla dinleme

s. + yıla 4a/7

semā : (Ar.) Gökyüzü

s. 4a/12, 4b/11

semen-sīmā : (Ar.) Yasemin yüzü

s.70b/7

şemer : (Ar.) Meyve, yemiş, getiri, kazanç

s. 31b/8

ş. +e 21a/11

ş.+ si 30b/6, 72b/10

şemer- i dāniş ü ma^c rifet : (Ar.+ Far. + Ar.) İlim ve bilimin kazancı, meyvesi

ş. 14b/8

şemere-i zindegāni : (Ar. + Far.) Hayatın meyvesi

ş.45a/5

sen : Tekil, ikinci şahsı gösterir

s. 14a/2, 15b/15, 17b/2, 17b/3, 19b/5, 26a/8, 28a/7, 39b/1, 39b/2, 40b/4, 40b/14, 41a/6, 42a/5, 42a/11, 44a/10, 53a/13, 59a/2, 60a/5, 60b/5, 65a/2, 75a/7, 76a/4, 86a/10, 88a/1, 91b/2, 92a/6, 92b/2, 92b/5, 92b/13, 93a/6, 94a/5, 94a/6, 96b/15, 97a/3

s.+ a 6a/7, 11b/1, 12b/7, 12b/8, 15b/8, 19b/4, 20b/8, 22a/1, 25b/4, 26a/8, 29a/6, 35a/3, 38b/13, 39a/4, 39b/2, 40b/3, 41a/15, 43b/9, 47b/13, 49a/10, 55b/2, 56a/11, 59b/10, 59b/12, 64b/8, 65b/6, 66a/14, 67b/1, 71b/5, 73a/11, 73a/15, 73b/12, 77a/6, 79b/2, 79b/5, 79b/6, 82a/8, 83a/1, 86a/5, 86b/5, 91b/3, 92b/2, 93a/2, 94a/6, 97a/5

s.+ de 30a/12, 55b/9, 75b/10, 77a/7, 93a/1

s.+ den 39b/8, 42a/10, 53b/8, 82a/9, 92a/10, 97a/6

s.+ i 16a/5, 19b/6, 26b/5, 41a/6, 49a/13, 60a/5, 60b/6, 73b/7, 83a/8, 88b/14, 92a/7, 92b/13, 92b/5

s. + sin 60b/4

s.+ üñ 4b/4, 9b/7, 11b/8, 12b/6, 15b/9, 15b/15, 25b/1 41b/3, 41b/4, 43b/8, 44a/9, 55b/6, 55b/8, 55b/10, 56a/2, 66a/15, 71b/6, 74b/15, 77a/2, 78a/15, 82b/7, 82b/9, 82b/13, 83a/3, 86a/7, 87a/5, 88a/2, 88a/13, 88b/15, 92a/11, 93a/4, 97a/2

s.+ üñle 42a/4, 43b/1, 43b/11

şenā : (Ar.) Övgü

ş. *it*- Övmek 36a/1

sendabād-ı hākīm : ...

s. 9b/11, 26a/7, 30b/9, 33b/4, 44a/13, 64a/6, 74a/4

sene : (Ar.) Yıl

s. 86a/6

sene-i hadîka : (Ar.) Taze bahçe

s.2b/8

sengîn : (Far.) Taştan yapılmış, taştan olan

s. 23a/12

ser- bülend : (Far.) Yüksek, yüce

s. o/- Yüce olmak 30a/4

ser- efrâz : (Far.) Başkaldıran, başı dik, alını açık, haklı ve galip

s. 29b/4

ser- firâz : (Far.) Başını yukarı kaldıran, benzerlerinden üstün olan

s. o/- Benzerlerinden üstün olmak 12b/4, 43a/1

ser- sebz : (Far.) Taze, genç

s. 1b/2

serâ- perde : (Far.) Büyük, kalın perde

s. 91b/9

serâ- ser : (Far.) Baştanbaşa

s. 93b/12

serâb : (Ar.) Peşinden koşulan fakat gerçekleşmesi mümkün olmayan şey

s. 22b/4

serbeser : (Far.) Başbaşa,beraberce

s. o/- Başbaşa,beraberce olmak 85a/15

serencâm : (Far.) Olay, bir işin sonu, başa gelen

s.+ 1 97a/3

sergerdân : (Far.) Başı dönmüş, şaşkın, hayran

s.+ dur 20a/1, 90b/12

s. *kal-* Başı dönmek 96a/8

serîr : (Ar.) Taht

s.+ ini 13a/7, 94b/5

serîr- i muraşsa' : (Ar.) Mücevherlerle süslenmiş taht

s. + 1 96a/7

sermâye : (Far.) Fayda, yarar, ana mal, esas para

s. 47b/15, 49a/9, 56b/6

s.+ dür 7b/12, 23b/2

s. + sin 20a/11

sermâye-i dünyâ : (Far.+ Ar.) Dünya varlığı

s. 28a/3

sermāye- i ‘ōmr-i cāvidānī : (Far.+ Ar. + Far.) Edebi hayatın sermayesi

s. + dūr 74a/14

sermāye- i re’ y : (Far.) Fikir sermayesi

s. 13a/12

ser-nūvišt : (Ar.) Alın yazısı, kader

s.+ idūr 29a/1

serrīšte : (Far.) İpucu, işaret, delil, vesile, maksat

s. 59a/2, 85a/15

serv-i bālā : (Far.) Yüce,yüksek servi

s.70b/7

server : (Far.) Reis, baş, lider

s.+ dūr 67b/15

server- i cūybār : (Far.) Akarsuyun başı, nehrin başı

s. 2b/7

servī : (Far.) Uzun boylu

s. 32b/10

setr : (Ar.) Örtü, örtmek

s. 39a/14

sev - : Sevmek

s.- mez 47b/14

şevāb : (Ar.) Fayda, kazanç, iyi, mükâfat, ödül

ş.+ dur 19a/9

ş.+ ı 52a/6

ş.+ ın 52a/15

şevāb- ı māl : (Ar.) Malın kazancı

ş. + a 10b/5

sevād-dergeh : (Ar.+ Far.) Siyah dergâh, siyah örtülü Kâbe

s.+ üñ 4b/2

seyr : (Ar.) Gezme, bakma, izleme

s.+ üñ 92a/10

s. *it-* Bakmak 89b/3

s. *ey/e-* Bakmak 92a/9

seyr- i zulumāt : (Ar.) Karanlıkları izleme, zulümleri izleme

s.*ey/e-* Zulümleri izlemek 93b/14

seyyī’e : (Ar.) Kötü olan, kötü

s. *o/-* Kötü olmak 68b/2

- sezāvār** : (Far.) Layık, uygun, şayan
s. 31a/12
- sezāvār- 1 nefis** : (Far.+ Ar.) Nefse uygun
s. + indür 69a/11
- şiddik** : (Ar.) Özü, sözü doğru olan
ş. 33a/6
ş. *it-* Özü, sözü doğru olmak 75b/15
- şiddk** : (Ar.) Doğruluk
ş. 1b/1, 4a/10, 36a/10
ş.+ uñ *o/-* Doğru olmak 65b/6
- şifat** : (Ar.) Özellik, vasıf
ş.+ ina 18b/1
- şifat- 1 hamīde** : (Ar.) İyi özellikler
ş.+ dūr 65b/9
- şıgır** : Büyükbaş, boynuzlu evcil hayvanların ortak adı
ş.+ dur 48b/6
- şın -** : Kırılmak, parçalanmak
ş.- duğdan 74a/9
ş. + duğ 35a/3
ş.- ması 74a/9
- şı-** : Yenmek, mağlup etmek
ş.40b/12
- şına -** : Denemek, tecrübe etmek
ş.- miş 9b/6
- şınıf** : (Ar.) Kısım, bölüm, tabaka
ş. 70a/11
ş.+ idur 74b/5
- şırça** : (Far.) Cam
ş. 25b/9, 25b/10
- şırdāş** : (Ar.) Sır saklayan
s. 83a/7
- şır(r)** : (Ar.) Gizli, saklı, özel
s. 81a/6, 84a/3
s. + ı 83b/11
s.+ ın 22b/7, 80b/14, 80b/15, 81b/1
s.+ ını 80a/14, 84a/4
s.+ uñdan 81b/9

- s.+ uñuz 42b/12
- şiyānet** : (Ar.) Koruma, korunma
ş. *i/-* Korumak, himaye ve muhafaza etmek 46b/14
- şiyānet-i māl** : (Ar.) Malı koruma
ş. 18b/9
- şīb-i ğabġab** : (Far.) Elmayı andıran gerdan, elma gibi çene
s. 70b/8
- sidre- i kadr-i refi'** : (Ar.) Gökteki yüksek makam
s. 4b/1
- sidre- i mūntehā** : (Ar.) Gökte yedinci kat
s. 4b/1
- sikender** : (M.Ö. 356-323) Büyük İskender M.Ö. 336-323 yılları arasındaki Makedonya kralı
s. 92a/6, 92a/8, 92b/4, 92b/12, 93a/2, 93b/12
s. + isen 92b/15
- silāh** : (Ar.) Tabanca, tüfek, kılıç
s.+ uñı 41a/6
- silāh- pūş** : (Ar.+ Far.) Silah kuşanmış
s. *o/-* Silah kuşanmak 91a/1
- silk** : (Ar.) Dizi, sıra, yol
s.+ e 47a/11
- silk-i itmam** : (Ar.) Tamamlama yolu
s. + da 9b/1
- silsile-i mevcūdāt-ı mūmkināt** : (Ar.) Olabilir ve mevcut şeylerin silsilesi
s. 2a/6
- sīm** : (Far.) Gümüş
s. 59b/6, 68b/14, 80a/12, 88a/13, 92a/6, 92a/6, 92a/7
- simāt** : (Ar.) İşaretler, alametler
s. + ıyla 3b/10
- sīne** : (Far.) Göğüs, kalp, gönül
s. 39a/13, 63b/11
s. + si 39a/10
- sipāh** : (Far.) Asker, er
s.+ la 91a/6
- sipāhī** : (Far.) Süvari askeri
s.+ leri 55a/10
- sipāriş** : (Far.) Yapılmasını veya gönderilmesini isteme
s. *o/-* Yapılmasını veya gönderilmesini istemek 58a/9

- s. *olm-* Yapılması veya gönderilmesi istenmek 32a/3
- sipās** : (Far.) Minnet belirtme, teşekkür etme, şükretme
s. 1b/1
- siper** : (Far.) Koruma, sığınak
s.+ dūr 60b/7
- siper- i nigehbān** : (Far.) Bekçinin, gözcünün sığınağı
s. 60b/9
- sirāyet** : (Ar.) Yayılma
s. *eyle-* Yayılmak 46a/4, 46b/4
- sīret** : (Ar.) Manevi güzellik, iç güzelliği
s. 3b/15, 4a/9, 97a/12
- sirran** : (Ar.) Gizlice
s. 8a/2
- şīt** : (Ar.) Ses, çatırtı, patırtı, gürültü
ş. 49b/2
- sitāyiş-i bī-kıyās** : (Far.+ Far.+ Ar.) Bol bol övme
s. 1b/2
- sitāyiş-i ehl-i dāniş** : (Far.) Bilginlerin övgüsü
s. + dedür 5a/7
- sitāyiş-i ‘ulemā** : (Far.+ Ar.) Âlimlerin övgüsü
s. 11b/9
- sitem** : (Far.) Nazikçe çıkışma, kırılmalık ifadesi
s.+ den 95a/8
- siyādet** : (Ar.) Yücelik, efendilik
s.+ üñ *o/-* Yüce olmak 49b/1
- siyādet- i eyyām-ı hümāyun** : (Ar.+ Ar.+ Far.) Padişahlık günlerinin yüceliği
s. 54b/15
- siz** : Çoğul ikinci şahıs zamiri
s. 8b/5, 42a/12
s. + e 90b/10
s.+ lere 95a/14
s.+ lerüñle 72a/7
s.+ üñ 24b/1, 24b/3, 31a/15, 87b/14
s.+ üñle 71b/9, 72a/4
- şoḥbet** : (Ar.) Konuşma
ş.+ de 45a/14
ş.+ e 17b/14

ş. *it-* Sohbet etmek 72a/3, 72a/6

ş. *eyle-* Sohbet etmek 33b/9, 45a/10, 74b/5

ş. *kıl-* Sohbet etmek 31a/6, 45a/9, 45a/13, 96a/1

şok- : Batırmak, saptırmak

ş.+ ar 67b/4

sokrāt : (M.Ö. 469-399) Antik felsefede önemli bir dönüşüm gerçekleştiren Yunan filozofudur. Yunan felsefesinin kurucularındandır

s. 39a/5, 40a/10, 64a/12, 69a/5, 87b/4, 87b/5, 87b/7, 87b/10, 87b/13, 88a/1

s.+ a 87b/4

sokrāt-ı hakīm : (M.Ö. 469-399) Antik felsefede önemli bir dönüşüm gerçekleştiren Yunan filozofudur. Yunan felsefesinin kurucularındandır

s. 47b/1, 87b/1

şoḡ : Gelecek, akıbet

ş.+ ı 29b/11

şoḡra : İçinde bulunulan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zaman

ş. 2b/7, 9b/14, 14a/10, 14a/11 , 17a/8, 20a/10, 33a/15, 37a/2, 45a/3, 47a/14, 55a/6, 71a/4, 71b/3, 74a/10, 75b/5, 78a/5, 78a/8, 79a/14, 80b/14, 82a/11, 82b/6, 82b/11, 95b/13, 96a/4, 96a/10, 97a/6

şor- : Sual etmek

ş. 55b/1, 71b/8

ş.- ar 15a/7

ş.- dı 27a/13, 60b/2, 71a/5

ş.- dılar 30a/5, 32b/3, 58a/2, 59b/12, 73a/11, 89a/12

ş.- dum 4a/12

sōg- : Kötü söz söyleme

s.- megi 46a/9

sōyle - : Söyleme, deme, anlatma

s.- di 22b/9

s.- diler 15a/13, 94a/14

s.- dügi 26a/13, 63a/11

s.- me 11b/2, 18a/3

s.- megi 46a/10

s.- mek 5a/8, 9b/15, 21a/14, 22b/3, 22b/4, 25b/13, 30b/10, 32b/6, 46a/13, 66a/7, 79b/13, 81a/6

s.- mekde 23a/15

s.- mekden 24b/14

s.- mekdür 38a/10, 79b/10, 8b/15

s.- mekle 56b/2

s.- memek 24b/14
s.- meye 24b/13, 44a/15, 81b/10
s.- meyeler 51a/12
s.- mez 41b/4
s.- ne 26a/7, 26b/8
s.- nmedin 23a/12
s.- r 27a/15, 71b/14
s.- rven 40a/1
s.- ye 25a/2, 26a/14, 71b/14, 72b/1
s.- yesin 71b/2
s.- yüp 8b/14, 24b/12, 25b/13

söylen- : Söylemek işi yapılmak, sözle anlatılmak

s.- e 4b/4
s.- miş 14a/14
s.- ürse 41a/10

söz : Bir fikri, bir isteği yazılı veya sözlü olarak anlatmaya, açıklamaya yarayan kelimeler dizisi

s. 5a/8, 13b/6, 14a/14, 14a/15, 14b/2, 16b/7, 21a/14, 24a/1, 24a/4, 25a/1, 25b/4, 25b/10, 25b/15, 26a/5, 26a/6, 26b/8, 27b/2, 30b/10, 30b/13, 31b/8, 41a/10, 44a/15, 63a/1, 71b/2, 71b/13, 72b/1
s.+ de 11b/1, 24b/13
s.+ den 66a/2
s.+ dür 25b/4
s.+ e 87b/10
s.+ i 8b/14, 10a/2, 16a/1, 24b/12, 25a/4, 25b/12, 26a/13, 40a/1, 46a/13, 51a/11, 72a/8, 79b/13
s.+ in 22b/4, 22b/9, 36a/3
s.+ ine 38b/2, 66a/4
s.+ ini 41b/1, 79b/14
s.+ iyle 71a/13
s.+ le 26a/9
s.+ ler 22b/5
s.+ lere 72a/9
s.+ leri 41b/11
s.+ lerin 92a/2
s.+ lerinde 23b/14
s.+ ü 38a/10
s.+ üñ 18a/3, 25b/6
s.+ üñ 71a/2

sözlü : Konuşma şeklinde olan

s. 9a/2

şu : Su

ş. 4b/10, 86b/3

ş.+ dur 4a/11

ş.+ yı 66b/3

ş.+ ya *ş a/-* Bırakmak 75a/7

su'âl : (Ar.) Soru

s. 33a/14

s. *it-* Soru sormak 8b/4

s. *ey/e-* Soru sormak 53a/15

s. *eyit-* Soru sormak 8b/8, 36b/5, 58a/2, 59b/10, 77a/10

sū'î- zann : (Ar.) Kötü düşünce

s. *ey/e-* Kötü düşünmek 39b/15

sūd : (Far.) Fayda, yarar, kâr, kazanç

s. 34b/10, 43a/7, 66b/10

suht : (Ar.) Kızgınlık, öfke, gazab

s. 63b/11

şuḥuf- ı ibrahim : (Ar.) İbrahim peygambere gelen sahifeler

ş + de 25a/2

şulḥ : (Ar.) İyilik, barış

ş. 29b/15, 80a/1

sultān : (Ar.) Kral, hükümdar, padişah

s. 15a/9, 15b/2, 15b/10, 16b/14, 59b/8

s.+ a 16b/4, 16b/8, 64a/5

s.+ dur 62a/13, 85b/11

s.+ uḡ 16a/7, 82a/14

sultān- ı ḥorasan : (Ar.) Horasan ülkesinin padişahı

s. + dı 25a/12

sultān- ı 'ādil : (Ar.) Adaletli padişah

s. 52a/13

s. + e 52a/14

sultān- ı zamān : (Ar.) Devrin hükümdarı

s. 66b/6

şun- : Vermek

ş.76b/14

şunıl - : Verilmek, takdim edilmek

- ş.- miş 10b/8
- süre-i t̄ahā** : (Ar.) K.K ‘ de Taha suresi
s. 41b/2
- şüret** : (Ar.) Biçim, görünüş
ş. 3b/14, 57b/10
ş.+ de 22b/13
ş.+ le 16b/1, 27b/6
- şüret- i intizām** : (Ar.) Düzenin biçimi
ş. 9b/1
- sübül-i mukāveme** : (Ar.) Mukavemet yolları, dayanma yolları
s. yi 37b/7
- sücüd** : (Ar.) Secdeler
s.+ a 50a/3
- südde-i seniyye** : (Ar.) Yüksek kapı
s. 61b/11
- sūha** : (Ar.) Cömert
s.+ ndan 23b/5, 23b/6
- sūhan** : (Far.) Kelime, söz, kelam, konuşmak
s. 23a/12, 23b/3, 83b/8
s.+ dān 22b/9
- sūhan- gū** : (Far.) Söz söyleyen
s. 39b/11
- sūhandānlık** : Konuşan, söz söyleyen
s.+ ın 24a/10
- sükün** : (Ar.) Sakinlik, hareketsiz, gürültüsüz
s.+ ı 75a/14
- sükünet** : (Ar.) Sakinlik, hareketsiz, gürültüsüz
s. 35b/4
- süleymān** : Hz.Süleyman peygamber
s. 13a/6, 94a/12, 95b/12
s.+ uñ 94a/14
- sülük** : (Ar.) Belli bir gruba girme, bir yolu takip etme, manevi mertebe
s. *it-* Girmek, katılmak 94b/14
- sünnet** : (Ar.) Kanun, yol, tarz, adet, İslam’da peygamberin tarzı
s.+ idür 41a/4
- sürç-** : Ayağın kayması veya bir yere takılmak

s. + üp 73b/3

sürür : (Ar.) Sevinç, neşe

s. 14a/4, 15a/10, 19a/2, 67b/14

s.+ a 28b/3

süst : (Far.) Gevşek, zayıf, güçsüz

s. 97a/1

sütüde : (Far.) Övülmüş, övülmeye değer

s. 80b/12

süvār : (Far.) Ata binen, binici

s. 42a/12

-Ş-

şād : (Far.) Sevinçli, memnun

ş. *kıl-* Sevindirmek 88b/15

ş. *o/-* Sevinmek, memnun olmak 43a/8, 85a/13, 88b/14

şādān : (Far.) Sevinçli, neşeli, mutlu

ş. *o/-* Sevinmek, memnun ve mesrur olmak 23b/1, 42b/12

şādī : (Far.) Sevinç veren, neşe veren, mutluluk veren kimse

ş. 34a/13

ş.+ lerdür 28b/1

şādmān : (Far.) Mutluluk, sevinç, neşe

ş. .+ 1 30a/5

şāh : (Far.) Hükümdar, kral, padişah

ş. 15a/9, 15b/10, 15b/15, 25b/9, 59b/8, 63b/2, 75a/7

ş.+ a 15b/6, 16a/11, 16b/12, 59b/9

ş. + 1 94b/12

şāh- ı cihan : (Far.) Cihanın hükümdarı, dünyanın hükümdarı

ş. + uñ 57a/3

şāh- ı eyvān : (Far.) Hükümdarın toprağı

ş. 94b/6

şāh-ı ferīdūn : İran'ın efsanevi kahramanıdır, Fars edebiyatından zafer, adalet ve cömertliğin sembolü olarak bilinir

ş. 59a/1

şāhān- ı rüzgār : (Far.) Devrin hükümdarları

ş. 26b/2

şahbāz : (Far.) İri ve beyaz doğan kuşu

ş. + 1 97b/3

şāhid : (Ar.) Gören, tanık

ş.+ e 15b/1

ş.ey/e- 1b/8 Tanık göstermek

şāhid- i gül-i şad-berg : (Ar.+ Far. + Far.) Katmerli gülün şahidi

ş. 3a/4

şahş : (Ar.) İnsan, kişi

ş. 20b/6, 62a/9

ş.+ a 10a/5, 12b/14, 14b/12, 31a/1

ş.+ ı 26a/5, 32a/2

ş.+ uñ 6a/15, 31b/10, 53b/15

şahş- ı āhar : (Ar.) Diğer kişi

ş. 71a/6

şahş- ı hūb : (Ar.+ Far.) Hoş kişi, iyi huylu kişi

ş. 97a/12

şāibe- i tama^c : (Ar.) Aç gözlülük şüphesi

ş. + dur 37a/10

şā^c ir : (Ar.) Şiir yazan, manzum sözler yazan

ş. 26b/14, 27a/7

ş.+ e 26b/11, 27a/5

şakīk-i belhī : (ö.790) Belh'de doğmuştur. Evliyanın büyüklerinden Hatim-i Esam'ın hocasıdır.

Horasanlı sūfidir

ş. 68b/15

şākir : (Ar.) Hoşnut olan, şükür eden

ş. + e 85a/8

şākird : (Far.) Mürit, öğrenci, talebe

ş. 66b/4

ş.+ e 48a/4

ş.+ iydi 87b/4

ş.+ leri 50a/13, 76a/8

şām-ı halīfe : (Ar.) Şam halifesi

ş. 26a/15

şān : (Far.) Şöhret

ş.+ ı 25b/6, 82a/5

şark : (Ar.) Doğu

ş.+ dan 91a/13

şart : (Ar.) Koşul

şart+ ıla 36a/4, 51b/1

şart- ı muḥabbet : (Ar.) Sevginin koşulu, dostluğun koşulu

ş. 36b/8

şart- 1 vefâ-i muhabbet : (Ar.) Sevginin vefa şartı

ş. 37a/1

ş. + i 36b/15

şâyed : Şart bildirir, eğer

ş. 18a/7, 29b/11

şâyeste : (Far.) Layık, uygun, yaraşır, yakışır

ş.+ dür 16a/14

şeb : (Far.) Akşam

ş. 50b/4

şefâ' at : (Ar.) Aracı olma, bağışlanma

ş.+ ler *it-* Şefaatte bulunmak 14a/1

şefkat : (Ar.) Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi

ş. 57b/14, 95b/5

ş.+ den 51b/3

ş. *eyle* - Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek 60a/2

ş. *it-* Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek 58a/5

ş. *kıl-* Bir kimseyle esirgeyici bir sevgi göstererek ilgilenmek 85b/11

şeh : (Far.) Padişah, hükümdar, kral

ş. 63b/12

ş.+ e 67a/7

ş.+ ler 63b/10, 67a/6

ş.+ lerden 67b/4

ş.+ lerle 67b/2

şehd : (Ar.) Bal

ş. 31b/6, 39a/4

şehenşâh-ı' adudu' d-devle : (936-983) Fena Hüsrev, Büveyhoğulları hükümdarıdır. İslam tarihinde 'Şehinşah' ünvanını taşıyan ilk devlet adamıdır

ş. 24a/8

şehr : (Far.) Kalabalık yerleşim yeri, kent

ş.+ de 15b/4

ş.+ deyüm 14a/4

ş.+ in 13b/9

ş.+ inde 55a/3

ş.+ ün 13a/8

şehr-i nişâbûr : İran'ın Ravazi Horasan Eyaleti'nde bir şehirdir

- ş. + a 15a/10
ş. + da 15b/1
- şehristān** : (Far.) Büyük şehir, büyük il, büyük ülke, büyük eyalet
ş.+ a 13a/8
- şehriyar** : (Far.) Hükümdar, padişah, iktidarlı, güçlü, kral, prens
ş. 14b/14, 66b/2, 67a/8
ş.+ da 56b/9
ş.+ e 67a/10
- şehvet** : (Ar.) Arzu, istek
ş. 6b/7, 46b/8
- şehzāde²-i ‘ālī** : (Far.+ Ar.) Yüce prens, yüce veliaht
ş. 11a/10
- şekk** : (Ar.) Şüphe
ş. 15b/8, 16a/13, 37b/9, 85a/2
- şeker** : Şeker kamışı, şeker pancarı gibi bitkilerin öz suyundan çıkarılan oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortal isim
ş. 39a/4
ş.+ de 31b/6
- şekl** : (Ar.) Suret, biçim
ş. + e 38a/15
- şekl-i saṭḥ-ı cūy-bār** : (Ar.+ Ar. + Far.) Deniz yüzeyinin şekli
ş. 3a/1
- şekl-i zerrīn** : (Ar. + Far.) Altın gibi, şekli altın şekli, altın gibi yuvarlak
ş. 4b/10
- şem^c** : (Ar.) Işık, mum
ş. 13a/2
- şem^c-i ma‘rūf** : (Ar.) Filozofların ışığı
ş.79b/5
- şem^c-i rūşen** : (Ar.+ Far.) Mum ışığı
ş. + dür 12b/7
- şem^c-i tābān** : (Ar.) Mum ışığı
ş. + uḡ 33b/7
- şenā‘at** : (Far.) Kötülük, alçaklık
ş.+ e 16a/5
- şerr** : (Ar.) Kötü, kötülük
ş. 70b/11, 82b/3, 93b/12, 94a/10
ş. o/- Kötü olmak 30b/6

- şer'** : (Ar.) Kanun
ş. 45a/9
- şer' - i nebevîyye** : (Ar.) Peygamberin şeriatı
ş. 62b/4
- şer' - i şerîf** : (Ar.) İslam şeriatı
ş. + e 53b/6
- şerāyit** : (Ar.) Şartlar, kanunlar, kurallar
ş.+ in 36a/8
- şerāyit- i müşāfat** : (Ar.) Samimiyet şartları, dostluk şartları
ş. 35b/14
- şeref** : (Ar.) Yücelik, itibar
ş. 10b/9, 12a/13, 17a/13, 74a/4, 76b/15, 80b/8
ş.+ indedür 17a/3
ş. *o/-* İtibar kazanmak 12a/13
- şeref- i girān-māye** : (Ar.+ Far.) Değerli itibar, yüce itibar
ş. 12b/9
- şeref- i hikmet-i yezdānī** : (Ar.+ Ar.+ Far.) Tanrı'nın ilminin yüceliği
ş. 49a/13
- şeref- i nefis** : (Ar.) Kişinin itibarı
ş. 12a/6
- şeref- i şeyhūhet** : (Ar.) İhtiyarlığın itibarı
ş. + den 31b/1
- şerh- i fezā'il** : (Ar.) Faziletlerin açıklaması
ş. + inde 4a/4
- şerī'at** : (Ar.) Kanun
ş. 53b/2
ş.+ den 53b/13
- şerī'at- i muḥammedīye** : (Ar.) Hz. Peygamberin şeriatı
ş. 8b/10
- şerîf** : (Ar.) Yüce, şerefli
ş. 12b/15
- şerm** : (Far.) Utanma
ş. 6a/13, 7b/12, 26b/7, 50a/14, 79b/8
ş.+ i 32b/13
ş. *eyle-* Utandırmak 82b/11
ş. *it-* Utandırmak 50a/14
ş. *o/-* Utanmak 10b/1

- şerm- i pāk** : (Far.) Halis, saf utanma
ş.+ i 66b/2
- şerm- sār** : (Far.) Utangaç, mahcup
ş. *kıl-* Utandırmak 24a/12
ş. *o/-* Utanmak 71b/13, 72a/8
- şerr** : (Ar.) Kötülük
ş.+ inden 42b/8
- şetāmet- i hilāf** : (Ar.) Muhalefet, karşıt sözler
ş.55a/2
- şeyātin** : (Ar.) Şeytanlar
ş. 45a/14, 45a/15
- şeyh** : (Ar.) Büyük, yaşlı, hoca, tarikat lideri
ş. 14a/3, 16b/14, 24b/1, 50a/4
ş.+ ün 14a/7
- şeyh- i islām** : (Ar.) İslam bilgini, islam bilimlerinde yetkin kişi
ş. 72a/5
- şeyhūhet** : (Ar.) Yaşlılık, hocalık, üstadlık
ş.+ den 10b/9
- şeytān** : (Ar.) İblis
ş. 67b/10
- şī'ār-dişār** : (Ar.) Çok belirtili, çok belirgin
ş. *eyle-* Özellik olarak benimsetmek 17b/11, 52b/4, 62b/1, 63a/14, 79a/6
ş. *it-* Özellik olarak benimsetmek 9a/5
ş. *o/-* Özellik olarak benimsenmek 14b/10
- şibāk- ı helāk** : (Ar.) Helak ağrı
ş. + ma 20a/10
- şikār** : (Ar.) Açık etme, açığa koyma, gösterme
ş. 42b/4
ş.+ dan 44a/3
ş.+ e 43b/15
ş. *it-* Açık etmek 44a/9
ş. *eyle* Açık etmek 44a/10
- şikāyet** : (Ar.) Sızlanma
ş. *it-* Durumdan yakınmak, sızlanmak 53a/3
ş. *kıl-* Durumdan yakınmak, sızlanmak 97b/10
- şikest** : (Far.) Kırma, kırılma, kıran
ş. 56b/7, 68a/12

ş. *o/-* Kırmak 74a/11, 74a/12

şikeste : (Far.) Kırma

ş. *kl/-* Gönül kırmak 55a/8, 96a/15

şikeste-hâtır : (Far. + Ar.) Gönül kırma

ş. 56b/14

şimdi : İçinde bulunduğumuz zaman, şu anda

ş. 14a/5, 43a/9, 72a/4, 82b/8, 92a/7, 92b/13, 93a/2, 95a/10

ş.+ ye 92a/6, 92b/12

şimdiki : İçinde bulunulan zamanda olan veya yapılan, bu andaki

ş. 36b/7

şimşir : (Far.) Kılıç

ş. 41a/8

ş.- i 74a/1

ş.+ den 25b/14

şî'r : (Ar.) Manzum söz, kafiyeli sözler, nazım ve heceleri uyan sözler, dizeler

ş. 3a/6, 6a/5, 6a/10, 6b/5, 6b/13, 7a/5, 7a/16, 12a/11, 12a/14, 12b/11, 13b/2, 14b/3, 14b/11, 14b/15, 17b/4, 19a/14, 20a/14, 20b/7, 20b/11, 21b/15, 22a/8, 22b/8, 23a/8, 23a/13, 23b/3, 24b/15, 25b/5, 26a/2, 26b/14, 27a/15, 28a/3, 29b/15, 30a/10, 30b/6, 30b/13, 32a/4, 32a/9, 32b/8, 32b/14, 59b/1, 60a/7, 60b/10, 63b/7, 64a/4, 64b/1, 65a/1, 65a/10, 65b/3, 65b/12, 66a/11, 66b/10, 67a/2, 67a/12, 68b/10, 72a/12, 73a/13, 73b/10, 74a/1, 74a/14, 74b/7, 75a/2, 77a/4, 77a/15, 78b/12, 79a/6, 80a/2, 80a/8, 80b/2, 81a/8, 83a/5, 83a/11, 83b/2, 83b/13, 84a/15, 85a/10, 85b/1, 85b/8, 85b/14, 86a/11, 86b/9, 87a/1, 88a/6, 88a/10, 88b/11, 89a/5, 89b/8, 90a/13, 93a/8, 96b/4

şîr : (Far.) Süt, aslan

ş. 46a/5

şîr- i ğurrān : (Far.) Kükreyen aslan

ş. 44b/4

şîrîn : (Far.) Tatlı, sevimli, cana yakın

ş. 10a/7, 23b/5, 41b/1, 73b/15, 79a/4

ş. *it-* Cana yakın yapmak 41b/1

ş. *o/-* Şirin olmak 28a/10

şitāb : (Far.) Acele etme, seğırtme, hızlı, koşma

ş. 41b/14, 67a/6, 67b/7, 68a/11, 68b/7, 69a/15, 71b/2

ş.+ dadur 5a/14

ş.+ da 68a/3

ş.+ dan 68a/4

ş.+ ında 35b/5

ş. *it-* Acele etmek 41b/14, 70a/6, 71b/3

ş. *eyle-* Acele etmek 67b/5

şol : Şu, o

ş. 10a/15, 14a/13, 14a/14, 19a/4, 23a/4, 24a/2, 24a/4, 24a/6, 30a/9, 34b/10, 36a/4, 37b/2, 38a/2, 38b/5, 38b/7, 39b/6, 40a/2, 41a/9, 41a/15, 43b/3, 44b/5, 46a/11, 47b/3, 49a/15, 51b/1, 51b/15, 53a/12, 54a/6, 56b/13, 57a/14, 57b/7, 59a/5, 62b/5, 69b/5, 69b/10, 70b/5, 71a/11, 72b/2, 78a/15, 81a/1, 84a/10, 85a/8, 85a/9, 87a/6, 87a/7, 88b/7, 89a/12, 89b/4, 90a/6, 90b/10, 95b/12

şöyle : Şuna benzer, şunun gibi

ş. 11a/9, 13a/14, 19a/6, 35a/13, 37a/7, 53b/13, 57a/8, 62a/7, 63a/10, 88b/5, 92b/8, 94a/9, 94a/11

şu : 1- zamir

ş. 14b/5, 15a/5, 23b/5, 32a/6, 33a/5, 34a/13, 41a/8, 48a/14, 48a/15, 67a/7, 67b/2, 67b/3, 81a/9, 81b/4, 84a/2, 88a/8, 90b/1

ş. +lar 97a/4

ş.+ na 39a/14, 73a/14, 81a/7

ş.+ nı 35a/2, 85a/12, 86b/14

ş.+ nuş 18b/3

2- sıfat

ş. 25a/1, 26a/1, 39a/13, 40a/9, 64b/6, 64b/7

şuḥluḳ : Arsızlık, oynaklık

ş. 46b/4

şuhūr : (Ar.) Aylar

ş. 27b/8, 69b/9

şūr : (Far.) Kötü, şamata, gürültü

ş. *o/-* Kötü olmak 30b/6

şura : Şu yer

ş. 69b/11

şūristān : (Far.) Çöl, kurak yerler, çorak yerler

ş.+ dur 86a/11

şurū' : (Ar.) Başlama

ş. *it-* Başlamak 9a/8

şurūḫ- ı şehādet : (Ar.) Görmenin şartları

ş. + den 15a/12

şükr : (Ar.) Şükür, minnet, memnuniyet

ş. 1b/1

ş.+ i 49b/5

ş. *ey/e-* Şükretmek 11a/14

şükr-i ni' met : (Ar.) Nimetin şükrü

ş. + üñi 82b/9

şüküh : (Far.) Azamet, celal, ululuk, yücelik, büyüklük

ş.+ ı 7a/8

-T-

tā : (Far.) Ta ki, yeter ki, sonunda

t. 7a/13, 7a/14, 7b/8, 11a/8, 11a/11, 11b/5, 12b/4, 13b/9, 16b/6, 23a/7, 25b/14, 26a/8, 26a/14, 28a/2, 34b/7, 40b/7, 42a/3, 42a/5, 42a/13, 43a/14, 44a/15, 46a/15, 46b/9, 51a/4, 53a/3, 53b/6, 62b/1, 63a/3, 66a/14, 70b/4, 71b/3, 72b/10, 71b/14, 74b/11, 87b/9, 89a/4, 91b/5, 95a/13, 95b/12

tā'ife : (Ar.) Topluluk, millet, ulus

t. 19b/15, 50a/15, 55b/15

t.+ nūñ 45b/10

tā'ife-i benī ādem : (Ar.) Âdemoğlu topluluğu, insan topluluğu, Âdem'in oğulları

t. 27b/6

tā'ife-i tatar : (Ar.) Tatar milleti

t.96a/14

ta'ab : (Ar.) Yorgunluk, sıkıntı, eziyet, bezginlik

t. 47b/9

ta'accüb : (Ar.) Şaşırma

t. *it-* 76a/10

ta'addī : (Ar.) Düşmanlık

t. 8b/12

ta'alluḡ-ı irādet-i lem-yezeliyye : (Ar.) İrade devamlılığının bağı

t. + si 2a/1

ta'ām : (Ar.) Yiyecek, yemek

t. 70a/11, 73b/2

tā'at : (Ar.) Bağlılık, itaat etme, Allah'ın emirlerine uyma

t. 16a/12, 52a/10

t.+ ine 52a/7

t. *ey/e-* Bağlı olmak 60a/4

t. *vir-* İbadet etmek 59b/9

tab' : (Ar.) Doğa, doğal, fitrat, yaratılış

t. 97a/13

ṭabʿ-ı insān : (Ar.) İnsan doğası

ṭ.+ ı 49b/7

ṭabaK : İçine yiyecek konulan yayvan kap

ṭ.+ ıla 73b/2

ṭabaKa- i saltanat : (Ar.) Saltanat zümresi

ṭ. 97a/11

tābān : (Far.) Işıklı, parlayan, aydınlatan

t. o/- Parlamak 32a/12

tābān-ı lemeʿ ān : (Far.+ Ar.) Işıklı parıltılar

t.3b/4

ṭaberistān : Şimdiki Mazenderan, Gülistan ve Gilan eyaletlerini içine alan İran'da tarihi bir bölgedir

ṭ.+ da 29b/3, 84b/9

tābiʿ : (Ar.) Bağlanan, uyan kimse

t. 8b/6

ṭabīʿ at : (Ar.) Doğa, doğallık, varlık

ṭ. 22a/6, 22a/7, 46a/5, 57b/4

ṭ.+ dan 22a/7

ṭ.+ de 46a/15

ṭ. + la 85a/15

ṭabīb : (Ar.) Hekim, doktor

ṭ. 57b/5

taʿbīr- i münkir : (Ar.) Yanlış yorumlama

t. 15b/6

ṭabşur- : Verme, ulaştırma, emanet etme

ṭ. 87a/7

tābūt : (Ar.) İçine ölü konan sandık

t.+ dan 91a/12

t.+ um 90a/8

tābūt- ı zerīn : (Ar.+ Far.) Altın tabut

t. + i 92a/3

taʿcīl : (Ar.) Acele etme

t. 29a/12, 41b/14, 42a/7, 67b/7, 68a/2, 68b/9, 69b/3, 70a/6, 71b/2

t.+ de 67b/12, 68a/12

t.+ den 68b/1

t.+ dür 31a/14

t.+ le 69a/9

- t. *eyle-* Acele etmek 68a/8
t. *it-* Acele etmek 41b/14, 70a/6, 71b/2
- tācir** : (Ar.) Ticaret yapan, alışveriş yapan, mal satan
t.+ ün 60b/13
- tağyir** : (Ar.) Değiştirme
t. 2a/10, 28b/9
t. + ine 16b/3
t. *eyle-* Değiştirmek 46a/6
- taḥammül** : (Ar.) Zor şeylere dayanma gücü
t. 24b/8
t. *eyle-* Ses çıkarmadan katlanmak, dayanmak 29b/10, 72a/10
t. *ḳıl-* Ses çıkarmadan katlanmak, dayanmak 76b/1, 82b/4
- taḥarruz** : (Ar.) Sakınma, kaçınma
t. *göster-* Sakınmak, çekinmek 21b/10
- taḥbîr** : (Ar.) Haber verme
t. *olun-* Haber verilmek 4a/6
- taḥfif** : (Ar.) Hafifletme, azaltma
t. *it-* Hafifletmek , azaltmak 16a/2, 16a/5
- taḥrîr** : (Ar.) Yazma, araştırma
t.+ de 5a/4
t. *it-* Yazmak, araştırmak 12b/7
t. *olun-* Yazılmak, araştırılmak 16b/5
- taḥşîn** : (Ar.) Güzel bulup takdir etme
t. 69a/11
- taḥşîl** : Toplama, alma
t. *it-* Elde etmek, kazanmak 17b/6, 19a/11, 47a/6, 49a/15, 53a/8, 81a/1
t. *eyle-* Elde etmek, kazanmak 46b/15, 48a/11, 72b/11
- taḥşîl- i māl ü menāl**: (Ar.) Mal kazanma, mal elde etme
t. *it-* Mal kazanmak, mal elde etmek 88b/9
- taḥşîl- i' ilm** : (Ar.) İlim öğrenme
t. 46a/14
- taḥt** : (Ar.) Alt, aşağı
t. 26a/5, 29b/4
t.+ ında 55a/12
t.+ ıyla 95b/10
- taḥt- ı ḥükümet** : (Ar.) Yönetim altında
t. + ümmedür 91a/2

- taht- 1 nākış** : (Ar.+ Far.) Kusurlu hükümdarlık
t. 96a/15
- taht- 1 taşarruf** : (Ar.) Kullanımında, idare altında
t. + ma 23a/2
- taht- 1 şu'ā'** : (Far.) Işık altında, dolunay
t. + da 45b/14
- taht** : (Far.) Hükümdarların üzerine oturdukları koltuk, makam
t. 96a/6
t.+ a 96a/9
t.+ ı 95b/3, 96b/2
t.+ inuḡ 96a/11
- taḥvīf** : (Ar.) Korkutma
t. 25a/14, 25b/2
- taḫīm-** : Belli bir niteliğe bürünmek
t.- sa 32b/10
- taḫarrub** : (Ar.) Yakınlaştırma
t.+ da 64a/2
- taḫarrur** : (Ar.) Yerleştirme , kararlaştırma
t. 1b/12
- tāḫat** : (Ar.) Güç, fiziksel ve ruhsal güç, kuvvet
ḫ. 5a/1
ḫ. 53b/5
ḫ. *getür-* Dayanmaya gücü yetmek 53b/5, 65a/14
ḫ. *o/-* Gücü olmak 41a/4
- taḫdīm** : (Ar.) Öncelik tanıma, öne alma
t. *it-* Öncelik tanımak, öne almak 53b/13
- taḫdīr** : (Ar.) Değer verme , kıymet verme , değerini anlama
t.28b/9
t. *it-* Değer vermek , kıymet vermek , değerini anlamak 25a/13
- taḫdīr- i rabbānī** : (Ar.) Yüce Rabbin ezelde olmasını istediği şeyler
t. 25a/6, 62a/7
t. + ye 29b/6
- taḫşīr** : (Ar.) Azaltma, kısaltma, kusurlu bulma
t. 35a/7, 35a/9
t.*göster-* Kusurlu bulmak 27a/6
t. *it-* Kusurlu bulmak 16b/7, 51b/12, 73a/3, 82b/10
t. *eyle-* Kusurlu bulmak 48b/5, 69b/6

taḳṣīr- i ḥādīs : (Ar.) Meydana çıkan kusur

t. 36b/2

taḳvā : (Ar.) Dindar, dinde özenli olma

t. 74a/5

tal' at : (Ar.) Doğuş, yeniden doğuş, güneşin doğuşu

ṭ.+ üñ 93a/4

ṭaleb : (Ar.) Arzu etme, isteme

ṭ. *it-* Arzu etmek, istemek 29b/9, 36a/3, 37a/9, 48b/5

ṭ. *eyle-* Arzu etmek, istemek 46a/3, 54a/1, 54a/2, 59a/14, 75a/8

ṭ. *ḳıl-* Arzu etmek, istemek 49b/5, 63b/2, 75b/5

ṭaleb-i ferzend : (Ar.+ Far.) Oğul talebi

ṭ. 45a/10

ṭālī' -i menḥūs : (Ar.) Kötü baht, kötü şans

ṭ *o/-* Kötü bahtlı olmak 46a/1

ṭālī' -i vilādet : (Ar.) Şanslı doğma

ṭ *o/-* Şanslı doğmak 45b/13

ṭālib : (Ar.) Arzu eden, isteyen

ṭ. 14b/15, 47b/8, 54a/6

ṭ.+ ine 87a/12

ṭālib- i faẓl : (Ar.) Güzel ahlaklı olmayı isteme

ṭ. *o/-* Güzel ahlaklı olmayı istemek 31a/5

ṭālib-i meṭālib-i nefṣānī : (Ar.) Nefsin istediklerini isteme

ṭ. 52b/14

ṭ ālib-i māl : (Ar.) Mal talep eden

ṭ. 78a/8

ṭāliḥ-i müfsīd : (Ar.) Kötü baht, kötü şans

ṭ. *o/-* Kötü bahtlı olmak 60b/5

ta' lim : (Ar.) Öğretme

t. 36a/14

t. *eyle-* 48a/4

ta' lim-i ' ilm : (Ar.) İlim öğretme

t. *eyle-* İlim öğretmet 17a/8, 17a/13

ṭa' m : (Ar.) Yiyecek, tad, lezzet

ṭ. 24a/3

ṭama' : (Ar.) Hırsla isteme , doymazlık, aç gözlülük

ṭ. 89a/11

- ‡. + dan 56b/9
- ‡. *it-* Aç gözlülük etmek 28b/7, 38a/6, 96a/9
- ‡. *ey/e-* Aç gözlülük etmek 11b/4
- ‡ama⁶kār** : (Ar.+ Far.) Hırsla isteyen kimse, açgözlü kimse
- ‡. *o/-* Hırsla istemek 31a/6
- ‡ama⁶kārlik** : Hırsla isteme durumu
- ‡. 73a/10
- tamām** : (Ar.) Bitme, sonuç, tam
- t. 13b/1, 15a/14, 15b/14, 92a/10
- t. + ma 70a/15
- t. *it-* Tamamlamak 79a/14
- t. *o/-* Tamamlanmak 32a/13, 54b/4, 92a/10
- tamāmet** : (Ar.) Tamam olma, tam olma durumu
- t. 14b/1
- ‡a⁶n** : (Ar.) Kötü görme, ayıplama, kınama
- ‡. *ey/e-* Kötü görmek, ayıplamak, kınamak 32a/4
- ‡araf** : (Ar.) Yan, yön
- ‡.+ dan 20a/12, 70a/14
- ‡.+ ından 37b/8, 63a/12
- ‡ariḥ** : (Ar.) Belirlenen vakit, zaman tesbiti, zaman, gün, süre
- t.+ de 95a/3
- ‡arīk** : (Ar.) Yol
- ‡. +a 20a/13, 57a/9, 78a/10, 94b/14
- ‡.+ ıyla 94b/12
- ‡arīk- i fütüvvet** : (Ar.) Cömertlik yolu
- ‡. 34a/6
- ‡arīk- i ma⁶delet** : (Ar.) Adaletli yol, doğru yol
- ‡. 38a/10
- ‡arīk- i muḥāşama** : (Ar.) Düşmanlık yolu
- ‡.37b/6
- ‡arīk-i mürüvvet** : (Ar.) Cömertlik yolu
- ‡.43b/7
- ‡arīk- i müstahsen** : (Ar.) Güzel yol
- ‡. 33a/12, 56b/11, 95a/4
- ‡arīk- i mustakīm** : (Ar.) Doğru yol, sağlam yol
- ‡.90a/5
- ‡arīk- i şevāb** : (Ar.) Doğruluk yolu

- . 23b/1
- Çarlık** : (Ar.) Darlık
 + da 19b/6
 + u 30a/4
- aarruf** : (Ar.) Kazanma, idare etme, yönetme, harcama, kullanma
t. 6b/2, 57a/14
t. *it-* Harcamalarda tutumlu ve hesaplı davranmak 27b/9
- adik** : (Ar.) Doğrulama
t. *it-* Dorulamak 33a/15
- a** : Deiik renk ve şekildeki sert cisim
.+ dan 40b/14
- ara** : Dışarı
. 63b/4, 83a/2, 96a/2, 96a/9, 96a/12
. *it-* Dışarı çıkarmak 91a/12
- atlu** : İnsanın üzerinde iyi etki bırakan, hoa giden, ferahlık veren, rahatlatan, yumuşak
. 10a/1, 38b/2
- tavrik-i hidsan** : (Ar.) Gece meydana gelen olaylar
t.19a/2
- ayyibetu'llhi erhe ne** : (Ar.) 'Allah kabrini temiz ve hoş eylesin'
.15a/9
- ta'yn** : (Ar.) Belirlemek, yerini belli etmek, göreve göndermek, atamak
t. *ey/e-* 56a/15
- azarru'** : (Ar.) Gizli yaklaşmak, gizli yakarı, gizli dua etmek, içten yakarı
t. + lar 13b/12
- tze** : İlk ve yeni durumunu koruma
t. 1b/2, 85a/7, 96b/15
t. *kt-* İlk ve yeni durumunu korumak 7a/1
- tzele-** : Yenilemek
abdestin *t-*ye 79a/11
- tazı** : İlk ve yeni durumunu koruyan
t. 64a/9
- ta'zm** : (Ar.) Saygı gösterme, yüceltme
t. 51b/8
t. *it-* Saygı göstermek 66a/14
- te'db** : (Ar.) Edepli olma, terbiyeli olma
t. 56b/3

te'addī : (Ar.) Zulmetme, hak ve insaf sınırını aşma

t. 57a/10

t. + dūr 38a/8

t. *ey/e-* Zulmetmek 53b/2

te'azzūz : (Ar.) İzzet, şeref

t.3b/14

te'ennī : (Ar.) İhtiyatlı olma, düşünceli hareket etme

t. 62b/5, 71b/14

t. *ey/e-* İhtiyatlı olmak, düşünceli hareket etmek 68a/6

te'hīr : (Ar.) Sona bırakma, erteleme

t. 72b/10

te'hīr - i kazā'-ı hācet : (Ar.) İhtiyaçların karşılanmasını erteleme

t. 52b/8

te'sīr : (Ar.) İz bırakma, etki etme

t. + i 38b/6

tebā'ud : (Ar.) Uzaklaşma

t. + iyledür 64a/3

tebāyün-i 'inbāt : (Ar.) Bitkileri bitirme, bitkileri tohumundan filizlendirerek açığa çıkarma

t. la 2a/5

tecennüb : (Ar.) Çekinme, sakınma, kaçınma

t. 21b/10

tecrübe : (Ar.) Deneyim, deneme, sınama

t. 9b/3

t.+ den 9b/14

t.+ ye 9b/12

t. *it-* Deneyim kazanmak 9b/13

tecvīz : (Ar.) Uygun görme, izin verme

t. *it-* Uygun görmek, izin vermek 52b/6

tedārik : (Ar.) Ele geçirme, edinme, hazırlama

t. 50b/9

t. *it-* Ele geçirmek, edinmek, hazırlamak 81a/3

tedbīr : (Ar.) Önlem

t. 6b/2, 9a/15, 29a/12, 34a/15, 58a/10, 59a/14, 86a/5

t.+ den 9a/12, 56b/4

t.+ dūr 13a/13

t.+ i 9a/13, 33b/6, 42a/13

t.+ inden 83b/10

t.+ ine 17b/15

t.+ üj 83b/7

t. *eyle*- Bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak 9a/10, 42a/13

t. *kı/-* Bir işi önlemek veya yapılmasını sağlamak için gerekli önlemleri almak 72b/2

tedbîr- i memleket : (Ar.) Memleketi koruma

t. + e 52b/15

tedbîr-i şayib : (Ar.) Kusurlara karşı tedbirli olma

t. + le 81b/6

t.81b/7

tedrîc : (Ar.) Basamakları çıkma, derece derece ilerleme

t. 57b/2

t. *eyle*- Basamakları çıkmak, derece derece ilerlemek 62b/4

te'essüf : (Ar.) Üzülme

t.+ dür 24b/15

te'ennî : (Ar.) İlerisini düşünerek hareket etme

t. 67b/10

tefađđul : (Ar.) Faziletli olma, ahlaklı olma

t. 14b/12

tefađđuş : (Ar.) Araştırma

t. *olın-* Araştırılmak 52a/4

tefađđur : (Ar.) Kibirleşme, böbürlenme

t. *it-* Kibirleşmek, böbürlenmek 58b/6

tefekür : (Ar.) Düşünme

t. *eyle*- Düşünmek 70b/1

tefhîm : (Ar.) Anlatma

t. *it-* Anlatmak 36a/14

teftîş : (Ar.) İnceleme, araştırma, kontrol etme

t. *it-* Kontrol etmek 71a/8

t. *olın-* Kontrol edilmek 52a/4

tefvîz : (Ar.) Havale etme, bırakma, gönderme

t. 84b/13

t. *kı/-* Havale etmek, bırakmak, göndermek 58a/10

teğāfûl : (Ar.) Gafil olma, habersiz olma, ilgilenmeme

t. 69b/3

t. *it-* Gafil olmak, habersiz olmak, ilgilenmemek 69b/15

tehdîd : (Ar.) Korkutma, gözdağı verme

- t. 25a/14
t.+ ine 25b/2
- tehevür** : (Ar.) Düşünmeden hareket etme, sonunu düşünmeme
t. + ile 20a/8
- te'hîr** : (Ar.) Sona bırakma, erteleme
t. 16b/4, 27a/6
t. *it-* Sona bırakmak, ertelemek 16b/7
t. *ey/e-* Sona bırakmak, ertelemek 26b/12
- tehlîl** : (Ar.) İslam'da tevhid kelimesi ve mefhumunu zikretme
t. 91a/9
t. + le 91a/8
- tekāsül** : (Ar.) Yavaş, tembellik
t. 69b/4
t. + ü 69b/1
t. *it-* Tembellik etmek 63a/5
- tekebbür** : (Ar.) Böbürlenme, kibirli olma, üstün görme
t. *it-* Böbürlenmek, kibirli olmak, üstün görmek 46a/10
- tekellûf** : (Ar.) Zorluğa katlanma, sorumluluk alma, sorumlu olma
t. 37a/6
t.+ i 37a/6
- tekellüm** : (Ar.) Konuşma
t. + e 93a/1
- teksîr** : (Ar.) Çoğaltma
t. 2a/10
- tekvîn** : (Ar.) Oluşum, yaradılış
t. 1b/12
- teķāzā** : (Ar.) Sıkıştırma, borçluyu zorlama, başa kakma
t. *ey/e-* Sıkıştırmak, borçluyu zorlamak, başa kakmak 78a/4
t. *it-* Sıkıştırmak, borçluyu zorlamak, başa kakmak 78a/12
- telaṭṭuf** : (Ar.) Nazik davranma, lütuf etme, kibar davranma
t. 25b/2
t. *göster-* Nazik davranmak 25a/14, 51a/2
- telef** : (Ar.) Boş yere harcama, yok olma
t. *o/-* Boş yere harcamak 60a/13
t. *o/-* Yok olmak, mahvolmak 18b/13
- telh** : (Ar.) Ekşi, acı, yüz ekşitme, surat asma
t. 37a/14

- t. 31b/6
- temāmet** : (Ar.) Tamamen, hepsi
t. 13b/9
- temāṣā** : (Ar.) Bakma, seyretme, izleme, hoşlanarak bakma
t. 3a/6
t. *it-* Bakmak, seyretmek, izlemek, hoşlanarak bakmak 17a/7
t. *ey/e-* Bakmak, seyretmek, izlemek, hoşlanarak bakmak 15a/6
- temennā** : (Ar.) Selamlaşma
t. *ey/e-* Selamlaşmak 43b/4
- temeṣṣül-i ‘ināyet-i ezeliyye** : (Ar.) Ezeli yardımın ortaya çıkması
t. si 2a/3
- temettu‘-ı ḥūb** : (Ar.+ Far.) İyi huy kazanma
t. 7b/13
- temhīd-i ḳavā‘id-i ḥizmet** : (Ar.) Hizmet kanunlarını düzeltme
t. *it-* Hizmet kanunlarını düzeltmek 82b/5
- temhīd-i tehni‘e-i salṭanat** : (Ar.) Sultanlığı kutlamanın şükürü
t. 94b/8
- temmetü’l kitāb** : (Ar.) ‘Kitap bitti’
t. 97b/13
- temṣīl** : (Ar.) Numune, örnek verme, benzetme
t. + i 65a/6
- ten** : (Far.) İnsan, insan vücudunun dış derisi, gövde, beden, vücut
t. 6b/1, 80a/11
- ten-i tenhā** : (Far.) Yalnız başına
t. 92b/11
- tenāsül-i evvel** : (Ar.) İlk yaradılış, fitrat
t. + ini 45a/8
- teng-dīl** : (Far.) Yüreği sıkılan, içi sıkılan, yüreği daralan
t. *o/-* Yüreği daralmak 40b/5
- tenhā** : (Far.) İssız, içinde az insan bulunan yer
t. 22a/4
t. 96a/10
- ter** : (Far.) Yeni, taze
t. *kıl-* Tazelemek 7a/1
- teraccūḥ** : (Ar.) Tercih etme, seçme
t. *it-* Tercih etmek, seçmek 80a/2
- terbiyyet** : (Ar.) Edeb öğretme, eğitim

t. *it-* 4 Edeb öğretmek, eğitmek 3b/5

terceme : (Ar.) Anlamlandırma, çevirme, bir dilden başka dile çevirme, meal

t. 6a/7, 6a/12, 7a/7, 7b/1, 7b/10, 11b/7, 12a/13, 12b/4, 12b/13, 13b/3, 14b/5, 14b/12, 15a/4, 17a/2, 17b/5, 17b/8, 19b/3, 20b/2, 20b/8, 20b/13, 22a/1, 22a/10, 22b/9, 23a/11, 23a/15, 23b/4, 25a/1, 25b/6, 26a/4, 27a/1, 27b/2, 28a/6, 28b/13, 29b/1, 30a/3, 30a/12, 30b/8, 30b/15, 32a/5, 32a/11, 32b/10, 33a/2, 33b/12, 34a/9, 34b/5, 34b/10, 35a/2, 37a/12, 38b/13, 39a/3, 39a/13, 39b/5, 39b/11, 39b/14, 40a/8, 40b/3, 40b/12, 41a/8, 41a/14, 41b/9, 42a/10, 42a/15, 42b/14, 43a/6, 43a/11, 44a/6, 44b/2, 47a/10, 47b/12, 48a/4, 48a/14, 48b/12, 49a/8, 49b/10, 50b/3, 57a/2, 58b/15, 59a/1, 59b/5, 60a/8, 60b/11, 61b/6, 62a/6, 63b/2, 63b/9, 64a/5, 64b/6, 65a/2, 65a/11, 65b/5, 65b/15, 66a/13, 66b/12, 67a/5, 67b/1, 68b/13, 72a/15, 73a/14, 73b/11, 74a/2, 74b/2, 74b/10, 75a/6, 77a/6, 77b/5, 78b/13, 79a/8, 80a/3, 80a/10, 80b/6, 81a/9, 81b/4, 83a/7, 83a/14, 83b/6, 84a/2, 84b/4, 85a/12, 85b/2, 85b/9, 86a/2, 86b/1, 86b/11, 87a/3, 88a/8, 88a/12, 88b/13, 89a/6, 89b/10, 90b/1, 96b/14

t. *ey/e-* Tercüme etmek 3a/14,

t. *kül-* Tercüme etmek 34a/12

tercümān : (Ar.) Anlam veren, bir dilden başka dile çeviren, meal veren, başka dilde konuşan

t.+ a 55a/15

tereddüd : (Ar.) Onaylamama, kararsız olma

t. 32b/7

terk : (Ar.) Arkasını dönüp gitme, bırakma, vazgeçme

t. 64a/8

t.+ i 54a/11

t. *it-* Arkasını dönüp gitmek 35a/4, 35b/3, 87b/12, 88b/10, 94a/3

t. *ey/e-* Arkasını dönüp gitmek 7a/5, 18b/3, 69b/1, 86b/15

terk-i diyār : (Ar.) Ülkeyi terk etme, memleketi terk etme

t. *it-* Ülkeyi terk etmek 42b/9

terk-i edeb : (Ar.) Edebi bırakma, terbiyeyi bırakma, saygısızlık yapma

t. + dür 16a/7

terk-i evāmīr : (Ar.) Emirlere uymama

t. 36b/3

terk-i salṭanat : (Ar.) Tahtı bırakma, tahttan vazgeçme

t. *it-* Tahtı bırakmak, tahttan vazgeçmek 95a/5

tertīb- i muḳaddemāt : (Ar.) Yeni şeyler düzenleme yapma

t. *it-* Yeni şeyler yapmak 18a/8

tesbīḥ : (Ar.) Allah'ı takdis ve tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusur ve noksandan uzak olduğunu dile getirme

t. 91a/8, 91a/9

- tesdīs** : (Ar.) Altıya çıkarma, sayısını altı yapma
t. 45b/5
- teslīm** : (Ar.) Bir emaneti verme, doğru ve haklı bulma, kabul etme, koruma
t. 42b/10
t. *it-* Verilmesi gereken yere bırakmak 41a/6
t. *ey/e-* Verilmesi gereken yere bırakmak 58b/1
t. *kit-* Verilmesi gereken yere bırakmak 84b/13
t. *ol-* Boyun eğmek 61a/3
- te'shīr** : (Ar.) Etki etme, etkileme, iz bırakma
t. + i 25b/14
t. *it-* Etkilemek, iz bırakmak 14a/15
t. *ey/e-* etkilemek, iz bırakmak 22b/6
- teşlīs** : (Ar.) Üçleme, hristiyanlarda tanrı, isa ve meryem ana üçlemesi
t.+ i 45b/5
- teṣa'ül** : (Ar.) Parlama
t.+ le 3a/6
- teṣgale-i temāṣā** : (Far.) Seyretme işi
t. 3a/6
- teṣne** : (Far.) Susamış, istekli, arzulu
t. 86b/2
- teṣne-leb** : (Far.) Dudağı kurumuş, çok susamış, susuz
t. 85b/3, 89b/6
t.+ dür 89b/7
- teṣrif- i emāret** : (Ar.) Emirlik şerefiyle, krallık, padişahlık şerefi
t. + le 51b/5
- teṣvīṣ** : (Ar.) Karıştırma, karmakarışık etme, bulandırma
t.+ den 32a/7
t. *ol-* Karıştırmak, karmakarışık etmek, bulandırmak 97a/5
- tevakku'** : (Ar.) Umma, ümid etme, oluşma, vaki olma, bekleme
t. *it-* Ummak 39a/6
- tevakku'-ı ṣerīf** : (Ar.) Şerefli bekleyiş
t. + iyle 3b/8
- tevāzu'** : (Ar.) Alçak gönüllü olma
t. 74a/4
t. *ey/e-* Alçak gönüllülük göstermek 10b/12
t. *göster-* Alçak gönüllülük göstermek 73b/13

- t. *kı/-* Alçak gönüllülük göstermek 10b/10
- tevbe** : (Ar.) Temizlenme
t. 36b/10
- teveccüh** : (Ar.) Yönünü dönme, yönelme, sevmek
t. *it-* Doğrulamak, yönelmek 54b/9
- tevfik** : (Ar.) Allah'ın yardımı
t. *ey/e-* Allah'ın yardımına uygun işler yapmaya muvaffak olmak 49b/6
- tevkîc'** : (Ar.) Alamet, belirti
t. *it-* Belirti vermek 20b/10
- tevrît** : İlahi kitap
t.+ de 6a/1, 68a/13
t. + üç 94b/7
- te'yîd- i fer** : (Ar.+ Far.) Gözü kuvvetlendirme
t. 12b/14
- tezvîr** : (Ar.) Söze yalan karıştırma, yalan sözü süsleme
t. *ey/e-* Yalan söylemek 43a/9
- tıfl** : (Ar.) Çocukluk, çocuk
t. 71a/12
- ticâret** : (Ar.) Alım-satım
t. *ey/e-* Alım-satım yapmak 64a/8
- tîğ** : (Far.) Kılıç, ok
t. 25b/14, 43a/12
t.+ ı 4a/10
t.+ uñda 4b/10
- tîğ-ı berrân** : (Far.) Keskin kılıç, keskin ok
t. + ı 26a/4, 73b/15
- tîre** : (Far.) Karanlık, bulanık
t. 6a/14
t. *ey/e-* Karartmak 40a/12
t. *it-* Karartmak 70b/13
- tîz** : Çabuk
t. er- Çabuk olmak 27b/4
t. *it-* Hızlandırmak 67a/6
- tîzlik** : Çabukluk
t. 31a/12
- toğrulık** : Doğru hareket etme

ṭ.65b/1

ṭ.+ dan 65a/9, 65a/11

ṭ.+ dur 9a/4

toḥm- 1 girān-maye : (Far.) Kıymetli tohum, değerli tohum

t. + dür 73a/1

toḥm- 1 peşimānī : (Far.) Pişmanlık tohum

t. 69a/5

toḥm- 1 sa'ādet : (Far.+ Ar.) Mutluluk tohumu

t. *ek*- Mutluluk tohumu saçmak 44b/10

toḥm- 1 şekāvet : (Far.+ Ar.) Kötülük tohumu

t. *ek*- Kötülük tohumu saçmak 44b/11

toḫuz : Sekizden sonra, ondan önce gelen sayının adı

ṭ.+ ı 15a/11

toḫuzuncı : Dokuz sayısının sıra sıfatı

ṭ. 5a/12, 10b/9, 51a/9, 51a/13, 54a/8, 63a/6

top : Top

ṭ.+ ın 48b/7

tuḡrā- 1 ḡarrā : (Ar.) Yüce mühür

ṭ + sıyla 3b/6

tuhfe : (Ar.) Hediye

t. 16a/3, 16a/6

tuhşā : (Ar.) Sayılır, sayılabilir

t. 86b/12

ṭur- : Dikilmek, ayakta beklemek

ṭ.- urdı 25a/15

ṭūr- 1 sīnā : Mısır'da Sina yarımadasında yer alan dinler tarihinde önemli bir yeri olan dağdır

ṭ + dan 75b/1

turş-rūy : (Far.) Suratsız

n. *o*/- Suratsız olmak 63a/8

tut- : Tutmak

t. +maḡiçün 60b/7

ṭūṭī- i ḡūftār : (Far.) Dudu dilli

ṭ 70b/8

ṭūṭī-nevā : (Far.) Papağan sesli

ṭ 2b/5

tūtiyā : (Ar.) Sürme taşının göze sürülen tozu

t.4b/2

tütiyâ-ı çeşm-i devlet : (Ar. + Far.+ Ar.) Devlet gözünün sürmesi

t.4b/9

türlü : Çeşit, cins

t. 13b/12

tütün : Duman

t. + de 86b/4

tüvânâ : (Far.) Güçlü, kuvvetli, iktidarlı

t. 26b/4

t. o/- Güçlü olmak 70a/5

tüvân-ger : (Far.) Güçlü, kuvvetli

t. 87a/14, 87a/15

t.+ dür 89a/3, 97b/7

t. o/- Güçlü olmak 85a/10, 87a/7

-U-

u. ve 1b/1, 2b/9, 4a/7, 4a/8, 4b/14, 5a/1, 6b/9, 7a/11, 7a/12, 8b/5, 9a/7, 9a/14, 9b/13, 10b/2, 10b/4, 10b/8, 10b/14, 11a/2, 11b/4, 12b/5, 12b/10, 13a/14, 14a/4, 14b/10, 15b/12, 16a/11, 16a/12, 18a/15, 19a/9, 19a/10, 24b/7, 25a/14, 25a/14, 25b/2, 25b/2, 25b/11, 26a/5, 27b/15, 28a/11, 29b/8, 30a/5, 30a/8, 30b/6, 31a/8, 31b/4, 32a/9, 33a/8, 33a/14, 33a/14, 34b/10, 34b/12, 34b/14, 36b/13, 37b/14, 38b/6, 38b/7, 38b/13, 40a/2, 42a/5, 42b/7, 46a/12, 46a/12, 46b/4, 47b/8, 47b/9, 49a/3, 49a/10, 50a/1, 51b/11, 51b/12, 52a/6, 52b/7, 53a/8, 54a/4, 54b/5, 58a/9, 58b/3, 60a/11, 60a/12, 60b/15, 61b/6, 62b/2, 62b/10, 63a/13, 66b/7, 66b/10, 67b/5, 67b/14, 68a/10, 70a/2, 70a/2, 70a/5, 70a/15, 72a/9, 75a/7, 75a/9, 75b/14, 76b/15, 78a/13, 78b/9, 78b/11, 79b/8, 79b/12, 80a/1, 80a/11, 80b/7, 80b/8, 82a/14, 82b/3, 82b/4, 83a/10, 85b/11, 87a/8, 88b/3, 88b/4, 88b/15, 89a/2, 89a/7, 89a/14, 91a/10, 94a/1, 94a/10, 96a/1, 96a/1

uç- Havada yol almak

u.- maz 30a/15

uğra- Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek

u.- dı 76a/2

u.- yıcağ 40a/4

uğrula - : Çalmak

u.- dı 79a/14

u.- dum 82a/9

u. + r 22a/7

u.- mişam 82b/14

‘**uḳālā** : (Ar.) Akıllılar, halk dilinde akıllı olduğunu iddia edenler

‘u. 22b/4, 57b/12, 65b/9, 67b/11

‘u.+ nuḳ 5b/4, 34a/2

‘u.+ ya 23b/2, 33a/12

‘u.+ yile 5b/11

‘**uḳbā** : (Ar.) Son, ahret, öbür alem

‘u.+ da 10b/5, 97a/5

‘u.- yı 88b/10

‘**uḳde** : (Ar.) Düğüm, bağ, dert

‘u.+ ye 7a/12

‘**uḳūbet** : (Ar.) İşkence, ceza, eziyet

‘u. 18a/11, 60a/2, 70b/5

‘u.+ e 61b/1

‘u.+ i 70b/15

‘u.+ ini 56b/3

‘u. *it-* İşkence etmek 14a/10, 14a/11, 18a/11, 97b/11, 97b/12

‘**uḳūd-ı le‘ālī** : (Ar.) Kabul edilmiş, değerli inciler

‘u.4a/5

‘**uḳūl** : (Ar.) Akıllar

‘u. + uḳ 6b/7

ulaşdur - : Ulaşmasını sağlamak

u.- up 14a/3

‘**ulemā** : (Ar.) Alimler, bilginler

‘u. 11b/11, 13a/14, 18b/8, 18b/11, 74b/3

‘u.+ dan 53b/7, 54a/7

‘u.+ nuḳ1 15b/1, 17a/4

‘u.+ nuḳ 15b/11, 91a/9

‘u.+ ya 16b/11, 20b/4

‘**ulemā- ı ehl-i yaḳīn** : (Ar.) İyi bilen alimler

‘u.12a/3

‘u.+ den 76a/8

ulu : Çok üstün niteliklere sahip olan, çok büyük, yüce

u. 7a/10, 7b/12, 10b/12, 17a/2, 24a/10, 33b/8, 42b/10, 43a/6, 47b/15, 51a/10, 56b/6, 56b/7, 56b/8, 57b/15, 64a/12, 74a/5, 78b/5, 80a/10

u.+ lar 46b/3, 48b/6, 49b/4

u.+ lardı 72a/1

ulu *o/-* Yüce olmak 88a/10

ululık : Ulu olma durumu, büyüklük, yücelik

u. 74a/5

u. +a 46b/15

u. + un 88a/9

um- : Beklemek

u. +ya 47b/1

‘**ummāl** : (Ar.) İdare amirleri, devlet çalışanları, valiler

‘u.- ı 54a/13

‘**ummāl-i na-be-kâr** : (Ar.+ Far.) İşe yaramaz amirler, yarar sağlamayan devlet görevlileri

‘u. 57a/9

‘**ummān** : (Ar.) Deniz, okyanus

‘u. 3b/3

umūr : (Ar.) İşler

u.+ da 68b/9

u.+ ujuza 95a/8

umūr- ı ‘ālem : (Ar.) Dünya işleri

u. 6b/4

umūr- ı āyāl : (Ar.) Aile işleri

u. ini 51b/15

umūr- ı dīn ü devlet : (Ar.) Din ve dünya işleri

u.54b/6

umūr- ı dünyeviyye : (Ar.) Dünya işleri

u. + de 27b/9

‘**unf** : (Ar.) Kabalık, sertlik, katılık, zorbalık

‘u. 94a/10

‘u.+ ıla 40a/9

‘u. *ey/le* Kabalık yapmak 53a/9, 53a/13

‘**unvān** : (Ar.) İsim, nam, lakap, adres

‘u.+ ını 26b/1

‘u.+ ıyla 60b/14

‘**unvān-ı şahıfe-i mü’essir** : (Ar.) Etkili sayfanın şöhreti

‘u.3b/2

ur - : Vurmak

u.- a 25b/3

u.- a 48a/4

u.- dı 82a/7

u.- maq 72b/3

u.- up 44a/7

2- Üzerinde görünmek, üzerine düşmek, yansımak, aksetmek

u.- anlar 48b/7

el *u.-mağ* 72b/3

‘**uryān** : (Ar.) Bilgisiz, çıplak

‘u. 84b/5, 86b/13, 94a/9

uy - : Şartları ve özellikleri bakımından birbiriyle bağdaşmamak

u.- madı 95b/9

uyan - :Gaflet durumundan çıkmak

u.- ur 89b/5

uyar - : Öğüt vererek doğruyu görmesini sağlamak

u.- salar 13a/2

uyhu : 1- Uyku

u.+ da 89a/13

2- Çevrede olup biteni fark etmeme durumu

u.+ sına 53a/3

uyu- : 1- Uyumak

u.- dı 44a/2

u.- r 44a/4

2- Gerçeklerin ve çevresinde olup bitenlerin farkında olmamak

u. 53a/5

u.- sa 40b/5

u.- rsağ 53a/4

uzat- : Uzatmak

u. -dı 31b/13

u.- ma 67b/1

u.- sa 70b/15

u.- up 11b/4

2- Yardımcı eylem

elüh *u.- ma* 67b/1

elüh *u.- makdur* 8b/12

‘**uzlet** : (Ar.) Kendini toplumdan soyutlama, yalnızlık

‘u. 95a/15

‘u. *it-* Görünürde halkın içinde olduğu halde kalben onlardan uzak olma 87b/1, 95b/2

uzluğ : Uzlaşma

u. 86a/3

‘uzv- i şağır : (Ar.) Küçük organ

‘u + dür 26a/12

-Ü-

ü. ve 1b/1, 1b/2, 2a/10, 3a/13, 3b/14, 4a/7, 4a/9, 5a/1, 5a/1, 5a/9, 5b/15, 6a/13, 6b/4, 7a/3, 7a/10, 7b/13, 8a/1, 8a/2, 8a/6, 8b/12, 8b/14, 11a/11, 11b/11, 12b/10, 13a/3, 13a/4, 13a/5, 13a/11, 13a/12, 13a/13, 13b/6, 13b/10, 14a/7, 14a/12, 14b/8, 14b/14, 15b/3, 15b/11, 16a/6, 17a/3, 17a/13, 17b/6, 17b/10, 18b/7, 19b/14, 19b/15, 20b/15, 21a/8, 22a/5, 23b/6, 25b/7, 25b/14, 26a/6, 26a/12, 26b/5, 26b/7, 26b/8, 27b/5, 27b/7, 27b/15, 28a/8, 28a/9, 29b/9, 29b/10, 30a/6, 30a/7, 30b/3, 32a/9, 32b/2, 34a/15, 34b/4, 34b/6, 35b/13, 36a/14, 38a/5, 38a/7, 38a/15, 38b/13, 39a/3, 39a/4, 39b/8, 40a/11, 40b/6, 40b/8, 40b/15, 42b/7, 43b/7, 43b/7, 44b/10, 45a/1, 45b/5, 47a/4, 47a/5, 47a/6, 47a/8, 47a/9, 47b/6, 47b/7, 48a/8, 48b/2, 48b/13, 49a/2, 49a/10, 49b/2, 49b/13, 50a/10, 51b/3, 52a/2, 52b/4, 52b/10, 53a/2, 54a/4, 54a/8, 54a/9, 54a/14, 54b/1, 54b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/8, 54b/11, 56a/10, 56b/1, 56b/5, 56b/10, 57a/10, 57a/13, 57b/7, 57b/15, 58b/3, 59a/1, 59a/2, 59a/6, 59b/6, 59b/7, 60a/4, 60a/15, 60b/6, 60b/9, 61b/6, 62a/13, 64b/12, 64b/14, 66a/3, 66b/10, 67a/5, 67b/2, 67b/7, 68a/9, 68b/14, 69a/4, 69a/11, 69b/7, 71b/2, 78b/6, 79b/9, 79b/15, 80a/12, 82b/15, 84b/5, 86b/8, 87a/12, 87a/14, 88a/5, 88a/13, 88b/9, 89b/10, 90a/11, 90b/2, 90b/11, 90b/15, 92a/6, 92a/7, 92a/15, 94a/4, 94b/1, 95a/8, 95a/10, 96a/6, 96a/13, 97a/1, 97a/3, 97a/11

ücret : Bir hizmet veya emek karşılığında ödenen hizmet veya para

ü.+ i 13a/9

üç : İki den sonra, dörtten önce gelen sayının adı

ü. 13b/11, 19b/8, 19b/15, 21a/3, 57b/12, 59a/13, 64b/11, 66a/4, 69a/12, 70a/9, 72a/1, 74a/6, 78a/1, 81a/6, 96a/6, 97a/9

ü. + i 20a/5, 96a/13

üçüncü : Üç sayısının sıra sayı sıfatı

ü. 5a/7, 5a/15, 8b/14, 17b/15, 18b/14, 19b/7, 21a/8, 35b/4, 38a/8, 46a/7, 50b/11, 52b/13, 56a/13, 57b/15, 62b/7, 66a/6, 68a/8, 69a/4, 69a/14, 70a/11, 71a/12, 74a/7, 76a/15, 77a/8, 79a/3, 81a/7, 97a/11

ü. + si 21a/15

ümerā : (Ar.) Emirler, krallar, liderler, önderler

ü. 94a/13

ü.+ ya 18b/8

ümerā- ı ‘ālī cenāb : (Ar.) Haysiyetli emirler

ü. 16a/6

ümīd : (Far.) Ümit, emel, arzu, istek, bekleme

ü. 25a/14, 25b/2, 68a/13, 87a/14

ü.+ dür 4a/7, 36b/9

ü.+ e 17b/9

ü.+ üñ 89b/10

ümîd-i ferhat : (Far.) Mutlu olma ümidi

ü. 67b/14

ümîdlen - : (Far.) Umutlanmak

ü.- 90a/2

ü.- düği 38a/9

üslûb : (Ar.) Yol, biçim, tarz, dizmek, ifade tarzı

ü. 42b/6

üst : Yukarı taraf

ü.+ inde 4b/10, 12b/7, 29b/5

ü.+ ine 3a/2, 4b/3

ü.+ ünde 13a/9

üstâd : (Ar.) İlim ve sanatta üstün olan kimse, usta, sanatkar

ü. 32a/14

ü.+ a 48b/8, 66b/4

ü.+ ı 11a/13, 29a/8, 48a/5

ü.+ ina 11a/11

üstâd-ı hâzık : (Ar.) Maharetli üstat

ü. o/- Maharetli üstad olmak 57b/6

üstüksâ' - i erba'a : Dört cevher (ateş, hava, su, toprak)

ü.+ yı 2a/4

üzere : Şart, amaç bildirir

ü. 16b/14, 22b/5, 29b/5, 35b/8, 38a/7, 42b/6, 43b/13, 45b/1, 57a/9, 60a/14

ü.+ dür 29b/11

ü. o/- Gibi, olduğu yolda olmak 11a/12, 29a/11, 57a/9, 60a/14

üzeri : 1- Bir kimsenin kendisi, şahsı

ü. + müze 43b/1

2- Üst taraf

ü.+ ne 82a/6, 90a/8

üzerine : Hakkında, dair, üstüne

ü. 7b/7, 9b/1, 16b/9, 19b/8 , 45a/9 , 51b/9, 51b/15, 53b/12, 54a/9, 57a/12, 59a/4, 61a/15,
66a/3, 80a/1, 94b/10

ü.+ dür 35b/12

ü. o/- Hakkında olmak 38a/11 , 51b/3

vācib : (Ar.) Yapılması gereken, gerekli, şart olan, lüzumlu, mecburi olan

v. 10b/3, 17a/4, 28a/1, 37b/11, 51b/10

v.+ dūr 9a/7, 10a/5, 10a/12, 15a/13, 16b/9, 16b/11, 16b/12, 21b/11, 23a/4, 33b/6, 38b/2, 39b/9,
43b/2, 52b/1, 57b/13, 62a/15, 64a/14, 69b/9, 76a/14, 79b/12, 91b/5

v. *o/-* Yapılması gerekli olmak, şart olmak 11a/6, 18b/8, 28a/1, 35b/7, 38a/2, 47a/12

vācibāt : (Ar.) *Vācibe*'nin çoğul eki *-āt* almış şekli , vācip olan, yapılması gerekli şeyler

v. 36b/3

vaʿd : (Ar.) Söz verme

v. + i 88b/1

v.+ ümde 56a/14

v. +üñ 94a/9

vaʿde : (Ar.) Söz verme, süre

v.+ sinde 87a/14

v. *eyle-* Söz vermek 54a/2

vaḥdāniyyet : (Ar.) Birlik, bir olma

v.+ ine 33a/13

vaḥīd-i dehr : (Ar.) Emsalsiz zaman

v. 15b/3

vaḥşet : (Ar.) Yabani, korkunç

v.+ dūr 35a/13

vaʿīd : (Ar.) Vaat eden, söz veren

v.+ ümde 56a/14

vaḳʿa : (Ar.) Olay

v.+ ya 29a/1

vaḳār-ı nefis : (Ar.) Şerefli nefis

v. + ümle 95a/5

vāḳıʿā : (Ar.) Olmuş olay, vuku bulmuş, gerçekleşmiş olay, yaşanmış olay

v. 29b/13

vāḳıf : (Ar.) Haber sahibi, bilen

v. 9b/5, 95b/9

v. *o/-* Haber sahibi olmak 81a/2, 83a/4

vāḳiʿ : (Ar.) Olan, olay, oluşan

v. 35a/8

v. *o/-* Vuku bulmak, gerçekleşmek 14a/14, 28b/9, 31a/13, 36b/2, 36b/3, 38b/4, 52b/4, 94a/13

vaqt : (Ar.) Süre, zaman, mevsim, çağ

v. 13b/8, 27a/7, 39b/1, 40b/8, 45a/13, 53b/3, 53b/7, 58a/13, 58b/3, 63a/12, 75b/1, 83a/15

v.+ de 18a/2, 22a/5, 27a/5, 41a/3, 62a/10, 62b/9, 78a/12

v.+ deki 45a/9

v.+ den 75b/7

v.+ e 26b/9

v.+ i 40b/12, 96a/2

v.+ in 65b/5

v.+ inde 6b/10, 10b/14, 11a/3, 59b/1, 69b/12, 72b/15, 85b/1, 89b/14

v.+ ine 25b/13

v. *ey/e-* 50a/14

vaqt- i cem' iyyet : (Ar.) Topluluk zamanı

v. 96a/4

vaqt- i fırsat : (Ar.) Uygun zaman

v. 40b/13

vaqt- i ibtidā- i kevn : (Ar.) Yaradılışın başlangıç zamanı

v. + de 45b/14

vaqt- i kār- zār : (Ar.+ Far.) Kavga zamanı

v. + da 55a/14

vaqt- i laṭīf : (Ar.) Hoş zaman

v. + üñ 13a/10

vaqt- i meşakkat : (Ar.) Sıkıntı zamanı

v. + de 13b/5

vaqt- i muktezā- i ' aql : (Ar.) Aklın gerektiği zaman

v. 45a/8

vaqt- i naṣīhat : (Ar.) Öğüt zamanı

v. + de 60a/10

vaqt- i riḥlet : (Ar.) Gezme zamanı

v. + de 90b/4

vaqt- i şerīf : (Ar.) Kutsal zaman

v.3a/10

vaqt- i ṭaleb- i ferzend : (Ar.+ Ar.+ Far.) Çocuğun istediği zaman

v. + de 45b/4

vālā : (Ar.) Yüksek, yüce, şerefli

v. 15a/6, 47a/12

v. *o/-* Yüce olmak 13b/3, 15a/5, 15a/6

va'l-lāhu'l-müste'ān : (Ar.) Kendisinden yardım istenen Allah'a yemin olsun ki

v.5a/5

vālī : (Ar.) Veli, sahip, yönetici, dost olan kimse

v. 31b/10, 53a/11, 53a/12

vālī- i ḥorasān : (Ar.) Horasan valisi, horasan yöneticisi

v. + uḡ 59a/7

vālī -i' irāk : (Ar.) Irak valisi

v. 32a/1

vālide : (Ar.) Anne

v.+ m 90b/14

v.+ me 91a/4

v.+ sisin 91b/2

vālīh : (Ar.) Şaşkın, şaşırın, hayret eden

v. 20a/1

var : Var, mevcut

v. 7b/4, 7b/6, 14a/9, 16a/14, 26a/4, 26b/11, 35a/14, 35b/7, 63a/10, 67a/8, 70b/7, 73b/9, 77b/15, 87b/4, 95b/3

v.+ dı 11a/10, 13b/13, 24a/11, 47a/3, 55a/3, 60a/9, 79a/12, 82a/1

v.+ dur 6a/15, 7b/5, 11a/4, 11b/11, 15b/10, 18b/7, 22a/15, 24b/4, 31a/13, 67b/11, 67b/13, 69b/3, 69b/8, 81b/10, 82a/4, 97b/6

v. + ısa 91a/3

v. *it-* Yaratmak 93b/12

var - : 1- Gitmek

v. - alum 27a/1

v.- am 50a/8

v.- dı 50a/1 , 50a/3, 78a/8

v.- uḡ 15b/13

v.- up 43a/14, 82b/5, 95b/10

2- Varmak

v.- dı 82a/13,

3- Belli bir durum veya düzeye erişmek

v.- dı 94a/14

v.+ maḡ 16a/7, 16a/9

4- Bir hale girmek, o hal üzere olmak, o hale dalmak

v.- ma 53a/3

v.- up 17b/12

- 5- Ulaşmak, vasıl olmak
v.- ur 49b/12
- varıl-** : Belli bir yere ulaşmak
v.- maya 16b/2
- vārid** : (Ar.) Ulaşan, yetişen, gelen, erişen
v. *o/-* Ulaşmak, yetişmek 3a/12, 16b/3
- vāriş** : (Ar.) Kendine miras düşen, mirascı, kişinin ölümünden sonra malvarlığını alacak aile fertleri
v.+ ler 60b/15, 61a/6
- vāsıta** : (Ar.) Araç, aracı
v.+ sıyla 54b/4, 72b/10, 87a/8
- vaşf** : (Ar.) Anlatım, anlatma, özellik, nitelik, hammadde
v. + ı 4b/12
- vaşf- ı hāl** : (Ar.) Durumun özelliği, durumu anlatma
v. + i 3b/7, 4b/4
- vāşıl** : (Ar.) Ulaşan, kavuşan
v. 40a/10, 54b/15, 94a/1
v. *o/-* Kavuşmak 2b/9, 3a/1, 10b/5, 11a/14, 44a/13, 44b/12, 51a/5, 69a/8, 81b/12, 86b/7, 94a/1
- vaşiiyyet** : (Ar.) Öğüt, nasihat, bir kimsenin ölümünden sonra yapılmasını istediği şeyler
v. 91b/7, 95a/14, 95b/5
v.+ ler 43b/3
v. *it-* Öldükten sonra ne istediğini belirtmek 89b/14
v. *it-* Öğüt, nasihat vermek 80a/14
v. *kit-* Öğüt, nasihat vermek 45a/12
v. *kit-* Öldükten sonra ne istediğini belirtmek 91b/3
v. *o/-* Öldükten sonra ne istendiğini belirtmek 90b/10
- vaż'** : (Ar.) Durum, konulma, belirtme, duruş
v.16b/3
v. + la 16a/6, 16a/12, 16b/3
- vaż'- ı haml** : (Ar.) Yükü bırakma, hamile hanımın düşük yapması, çocuğunu düşürme
v. *it-* Çocuğu düşürmek 24b/4
- vazgel-** : Vaz geçmek
v.-mez 33a/9,
v.-mek 34a/6, 35a/6
v.-düm 95a/10
- vāzih** : (Ar.) Açıklayan, izah eden, belli eden
v. 2a/9, 54b/5, 68b/8
- vazife-i 'uqalā** : (Ar.) Akıllı olanların görevleri

v. 29b/7

vaz'iyet : (Ar.) Hal, durum, görev

v. 26a/1

ve : Ve, ile, hem, ayrıca, bir de

v. 1b/1, 1b/2, 1b/4, 1b/7, 1b/8, 1b/9, 1b/10, 1b/11, 1b/12, 2a/1, 2a/2, 2a/3, 2a/4, 2a/5, 2a/6, 2a/7, 2a/8, 2a/9, 2a/10, 2a/11, 2a/12, 2a/13, 2b/2, 2b/5, 2b/7, 2b/8, 2b/14, 3a/1, 3a/2, 3a/4, 3a/5, 3a/11, 3a/13, 3a/15, 3b/1, 3b/2, 3b/3, 3b/4, 3b/6, 3b/8, 3b/10, 3b/11, 3b/12, 3b/14, 4a/5, 4a/6, 4b/9,, 5a/4, 5a/5, 5a/9, 5a/10, 5a/11, 5a/12, 5a/14, 5a/15, 5b/2, 5b/4, 5b/5, 5b/6, 5b/7, 5b/8, 5b/9, 5b/10, 5b/11, 6a/1, 6a/2, 6a/4, 6a/8, 6a/9, 6a/10, 6a/13, 6a/14, 6b/1, 6b/2, 6b/3, 6b/4, 6b/7, 6b/9, 6b/10, 6b/12, 6b/13, 7a/3, 7a/4, 7a/10, 7a/11, 7a/13, 7a/14, 7a/15, 7b/3, 7b/4, 7b/5, 7b/6, 7b/12, 7b/13, 8a/1, 8a/2, 8a/4, 8a/5, 8a/6, 8a/7, 8a/8, 8a/9, 8a/10, 8a/11, 8a/13, 8a/15, 8b/1, 8b/2, 8b/6, 8b/7, 8b/8, 8b/9, 8b/10, 8b/11, 8b/12, 8b/15, 9a/2, 9a/3, 9a/4, 9a/6, 9a/8, 9a/9, 9a/11, 9a/12, 9a/13, 9a/14, 9b/2, 9b/3, 9b/6, 9b/8, 9b/10, 9b/12, 9b/13, 10a/1, 10a/3, 10a/5, 10a/7, 10a/8, 10a/10, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/15, 10b/2, 10b/4, 10b/6, 10b/8, 10b/9, 10b/10, 10b/12, 10b/13, 10b/14, 11a/2, 11a/3, 11a/4, 11a/5, 11a/6, 11a/8, 11a/9, 11a/12, 11a/13, 11a/14, 11a/15, 11b/1, 11b/2, 11b/3, 11b/4, 11b/5, 11b/9, 11b/10, 11b/11, 11b/12, 11b/14, 11b/15, 12a/2, 12a/3, 12a/4, 12a/7, 12a/10, 12a/14, 12b/9, 12b/10, 12b/14, 13a/2, 13a/4, 13a/6, 13a/8, 13a/10, 13a/11, 13a/14, 13a/15, 13b/1, 13b/4, 13b/5, 13b/6, 13b/8, 13b/12, 13b/14, 14a/4, 14a/5, 14a/8, 14a/13, 14a/14, 14b/8, 14b/14, 14b/15, 15a/10, 15a/12, 15b/3, 15b/4, 15b/7, 15b/8, 15b/10, 15b/11, 15b/12, 15b/14, 16a/2, 16a/10, 16a/12, 16a/14, 16a/15, 16b/1, 16b/2, 16b/3, 16b/5, 16b/7, 16b/8, 16b/13, 17a/2, 17a/8, 17a/9, 17a/10, 17a/13, 17a/14, 18a/5, 18a/6, 18a/10, 18a/11, 18b/2, 18b/5, 18b/6, 18b/10, 18b/11, 18b/13, 18b/14, 19a/4, 19a/7, 19a/9, 19a/12, 19a/13, 19b/3, 19b/8, 19b/9, 19b/10, 19b/12, 19b/13, 19b/14, 19b/15, 20a/1, 20a/2, 20a/4, 20a/5, 20a/6, 20a/11, 20a/14, 20b/4, 20b/5, 20b/9, 20b/15, 21a/1, 21a/4, 21a/5, 21a/6, 21a/11, 21a/13, 21b/1, 21b/2, 21b/3, 21b/6, 21b/7, 21b/8, 21b/10, 21b/12, 22a/2, 22a/4, 22a/6, 22a/11, 22a/13, 22a/14, 22b/2, 22b/6, 22b/11, 22b/12, 22b/14, 22b/15, 23a/1, 23a/2, 23a/3, 23a/4, 23a/5, 23b/2, 23b/3, 23b/6, 23b/7, 23b/8, 23b/11, 23b/13, 23b/14, 24a/2, 24a/3, 24a/5, 24a/6, 24a/7, 24a/12, 24a/15, 24b/3, 24b/5, 24b/6, 24b/8, 24b/9, 24b/10, 24b/13, 24b/15, 25a/2, 25a/5, 25a/6, 25a/7, 25a/8, 25a/10, 25a/13, 25a/14, 25b/3, 25b/11, 25b/12, 25b/13, 25b/15, 26a/1, 26a/9, 26a/10, 26a/11, 26a/14, 26b/1, 26b/2, 26b/3, 26b/4, 26b/5, 26b/7, 26b/9, 26b/12, 27a/6, 27a/7, 27a/11, 27a/14, 27b/4, 27b/5, 27b/6, 27b/7, 27b/8, 27b/9, 27b/10, 27b/11, 27b/12, 27b/13, 27b/15, 28a/1, 28a/3, 28a/8, 28a/9, 28a/10, 28a/11, 28a/12, 28a/13, 28a/14, 28a/15, 28b/1, 28b/3, 28b/4, 28b/6, 28b/7, 28b/9, 29a/1, 29a/2, 29a/3, 29a/9, 29a/10, 29a/12, 29a/13, 29a/14, 29b/5, 29b/6, 29b/8, 29b/9, 29b/10, 29b/15, 30a/13, 30a/14, 30b/3, 30b/4, 30b/9, 30b/11, 30b/12, 30b/13, 31a/4, 31a/5, 31a/6, 31a/7, 31a/8, 31a/9, 31a/10, 31a/12, 31a/13, 31a/14, 31b/1, 31b/2, 31b/4, 31b/5, 31b/6, 31b/7, 31b/12, 31b/14, 32a/7, 32a/8, 32a/9, 32a/14, 32b/3, 32b/5, 32b/7, 32b/12, 32b/13, 33a/6, 33a/7, 33a/8, 33a/9,

33a/10, 33a/12, 33a/13, 33a/14, 33b/1, 33b/2, 33b/5, 33b/6, 33b/8, 33b/9, 33b/10, 34a/1, 34a/5, 34a/7, 34a/14, 34b/3, 34b/14, 35a/9, 35a/10, 35a/12, 35a/13, 35b/1, 35b/2, 35b/3, 35b/4, 35b/6, 35b/7, 35b/8, 35b/9, 35b/10, 35b/15, 36a/1, 36a/3, 36a/4, 36a/7, 36a/10, 36a/11, 36a/13, 36a/14, 36b/2, 36b/3, 36b/6, 36b/10, 37a/1, 37a/3, 37a/9, 37a/15, 37b/3, 37b/4, 37b/7, 37b/9, 37b/11, 37b/13, 37b/15, 38a/3, 38a/8, 38a/12, 38a/13, 38b/1, 38b/2, 38b/5, 38b/6, 38b/7, 38b/9, 39a/5, 39a/6, 39a/8, 39a/11, 39b/7, 39b/8, 40a/3, 40a/11, 40a/12, 40b/8, 40b/15, 41a/1, 41a/2, 41a/5, 41a/11, 41b/2, 41b/3, 41b/4, 41b/5, 42a/11, 42a/12, 41b/14, 42a/7, 42b/2, 42b/6, 42b/7, 42b/11, 42b/12, 42b/13, 43a/1, 43a/2, 43a/9, 43b/5, 43b/7, 43b/8, 43b/10, 43b/12, 43b/13, 43b/14, 44a/8, 44a/14, 44b/5, 44b/6, 44b/7, 44b/8, 44b/11, 44b/12, 44b/13, 44b/14, 45a/1, 45a/3, 45a/4, 45a/5, 45a/6, 45a/8, 45a/9, 45a/11, 45a/12, 45b/6, 45b/13, 46a/3, 46a/4, 46a/6, 46a/7, 46a/8, 46a/9, 46a/10, 46a/11, 46a/12, 46a/13, 46a/14, 46b/1, 46b/5, 46b/6, 46b/7, 46b/8, 46b/10, 47a/1, 47a/7, 48a/15, 47b/5, 47b/7, 47b/8, 47b/15, 48b/2, 48b/3, 48b/5, 48b/12, 49a/2, 49a/3, 49b/3, 49b/5, 49b/6, 49b/15, 50a/6, 50a/8, 50b/4, 50b/7, 50b/12, 50b/13, 51a/4, 51a/6, 51a/10, 51a/12, 51a/13, 51a/14, 51a/15, 51b/2, 51b/3, 51b/5, 51b/6, 51b/7, 51b/9, 51b/10, 51b/11, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 52a/1, 52a/3, 52a/4, 52a/7, 52a/10, 52a/11, 52a/13, 52a/14, 52b/5, 52b/8, 52b/14, 53a/1, 53a/4, 53a/6, 53a/9, 53a/12, 53b/2, 53b/7, 53b/10, 53b/12, 53b/13, 54a/1, 54a/2, 54a/6, 54a/10, 54a/11, 54a/14, 54a/15, 54b/2, 54b/3, 54b/5, 54b/6, 54b/7, 54b/8, 54b/9, 54b/10, 54b/12, 54b/13, 54b/14, 54b/15, 55a/2, 55a/7, 55a/13, 55a/14, 55b/7, 55b/8, 55b/11, 55b/13, 55b/14, 56a/1, 56a/4, 56a/5, 56a/6, 56a/13, 56a/14, 56b/3, 56b/4, 56b/5, 56b/6, 56b/7, 56b/8, 56b/10, 56b/12, 56b/13, 56b/15, 57a/4, 57a/5, 57a/6, 57a/7, 57a/11, 57a/12, 57a/15, 57b/1, 57b/2, 57b/3, 57b/4, 57b/5, 57b/6, 57b/7, 57b/8, 57b/9, 57b/10, 57b/11, 57b/14, 58a/5, 58a/6, 58a/10, 58a/11, 58b/2, 58b/6, 58b/8, 58b/11, 59a/3, 59a/4, 59a/5, 59a/10, 59a/11, 59a/14, 59a/15, 59b/13, 60a/2, 60a/3, 60a/4, 60a/5, 60a/13, 60a/15, 60b/1, 60b/6, 60b/7, 60b/9, 61a/6, 61a/7, 61b/9, 61b/10, 61b/12, 61b/13, 62a/1, 62a/2, 62a/8, 62a/10, 62b/3, 62b/4, 62b/12, 62b/14, 63a/1, 63a/4, 63a/7, 63a/8, 63a/11, 63a/13, 63b/5, 63b/6, 63b/15, 64a/1, 64a/3, 64a/7, 64a/8, 64a/12, 64b/12, 65a/1, 65a/4, 65a/9, 65b/1, 65b/2, 65b/9, 65b/10, 65b/12, 66a/1, 66b/2, 66b/4, 66b/5, 66b/6, 66b/7, 66b/10, 66b/14, 66b/15, 67a/2, 67a/9, 67b/6, 67b/7, 67b/8, 67b/10, 67b/12, 67b/13, 67b/14, 67b/15, 68a/3, 68a/4, 68a/6, 68a/7, 68a/8, 68a/9, 68a/11, 68a/12, 68a/15, 68b/4, 68b/6, 68b/7, 68b/9, 68b/10, 69a/3, 69a/6, 69a/7, 69a/10, 69b/4, 69b/7, 69b/8, 69b/9, 69b/10, 69b/12, 69b/14, 70a/1, 70a/3, 70a/4, 70a/6, 70a/8, 70a/13, 70b/1, 70b/2, 70b/3, 70b/5, 71b/14, 72a/8, 72a/10, 72a/11, 72a/12, 72b/4, 72b/5, 72b/6, 72b/7, 72b/10, 72b/11, 72b/13, 73a/5, 73a/7, 73a/10, 73b/8, 73b/9, 73b/13, 74a/4, 74a/5, 74a/6, 74a/14, 74b/4, 74b/6, 74b/12, 75a/2, 75a/14, 75b/12, 75b/14, 75b/15, 76a/5, 76a/8, 76a/9, 76b/5, 76b/6, 76b/8, 76b/9, 76b/11, 76b/13, 76b/14, 76b/15, 77a/1, 77a/8, 77a/9, 77a/12, 77a/14, 77b/11, 77b/12, 77b/15, 78a/15, 78b/1, 78b/2, 78b/4, 78b/5, 78b/8, 78b/11, 78b/15, 79a/2, 79b/1, 79b/8, 79b/9, 79b/10, 79b/12, 79b/14, 80a/1, 80a/6, 80a/7, 80a/11, 80a/13, 80b/1, 80b/11, 80b/12, 80b/13, 81a/2, 81a/4, 81a/5, 81a/11, 81a/13, 81a/15,

81b/6, 81b/7, 81b/9, 81b/12, 81b/13, 82b/7, 82b/8, 82b/9, 82b/11, 82b/13, 83a/3, 83b/11, 84a/6, 84a/7, 84a/9, 84a/10, 84a/11, 84a/14, 84b/12, 84b/13, 84b/15, 85a/1, 85a/4, 85a/6, 85a/8, 85a/9, 85a/10, 85a/14, 85b/6, 85b/7, 85b/9, 85b/10, 85b/12, 86a/8, 86b/8, 86b/14, 87a/8, 87a/11, 87a/14, 87a/15, 87b/13, 88a/3, 88a/5, 88a/14, 88a/15, 88b/3, 88b/5, 88b/6, 88b/9, 88b/10, 89a/3, 89a/4, 89a/7, 89a/11, 89a/14, 89a/15, 90a/3, 90a/4, 90a/6, 90a/8, 90a/9, 90a/11, 90a/13, 90b/7, 90b/8, 90b/9, 90b/15, 91a/1, 91a/3, 91a/4, 91a/5, 91a/6, 91a/8, 91a/9, 91a/10, 91a/11, 91a/13, 91b/1, 91b/2, 91b/6, 91b/7, 91b/9, 91b/12, 91b/15, 92a/1, 92a/2, 92a/11, 92a/13, 92b/3, 92b/4, 92b/5, 92b/6, 92b/7, 92b/10, 92b/14, 93a/7, 93b/13, 94a/3, 94a/10, 94a/11, 94a/13, 94a/14, 94b/1, 94b/2, 94b/5, 94b/7, 94b/8, 94b/9, 94b/10, 94b/11, 94b/13, 94b/15, 95a/5, 95a/7, 95a/9, 95a/10, 95a/12, 95a/13, 95a/14, 95a/15, 95b/2, 95b/5, 95b/8, 95b/9, 95b/10, 95b/11, 95b/14, 96a/1, 96a/4, 96a/7, 96a/8, 96a/10, 96a/12, 96a/14, 96a/15, 96b/2, 97a/9, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97b/1, 97b/2, 97b/4, 97b/5, 97b/6, 97b/7, 97b/8, 97b/9, 97b/11, 97b/12

vech : (Ar.) Yöntem, yüz, surat, çehre, suret, yön

v. 10b/5

v.+ iyle 58b/4

v.+ le 16b/9, 18a/8, 24a/13, 26b/4, 35a/14, 39a/9, 38a/4, 51a/5, 54a/13, 59a/9, 63a/12, 76a/9

v.+ le 56a/10, 57a/14

vech- i evvel : (Ar.) Birinci yöntem

v. 45b/3

vech- i ihsân : (Ar.) İyilik yönü

v. 95a/4

vech- i ma'kûl : (Ar.) Doğru yöntem

v. 45b/1

vech- i müstenkir : (Ar.) Kötü yöntem, uygun olmayan yöntem

v. + le 15b/7

vech- i sâni : (Ar.) İkinci yöntem

v. 45b/9

vedâlaş - : Birakmak, ayrılmak

v.- a 89b/15

vedî' at : (Ar.) Emanet, özel

v. 44b/6

vefâ : (Ar.) Sözünde durma, yerine getirme, değer verme, sevgi, dostluk, yetişme

v. 87a/14

v. *göster*- Değer vermek 87a/10

v. *kıt*- Sözünde durmak, değer vermek 96b/3

v. *it*- Sözünde durmak, değer vermek 38b/15

- v. *ge/-* Hayır gelmek 10a/13, 39a/6
- vefā-dār** : (Ar.+ Far.) Sözünde duran, vefalı olan, iyiliği unutmayan
v. *o/-* Sözünde durmak 34b/1
- vefāt** : (Ar.) Ölüm, ahrete geçme
v.+ *ina* 53b/15
v.+ *indan* 47a/14
v.+ *um* 90b/9
v. *it-* Ölmek 90b/5
- vehm** : (Ar.) Korku
v. 8a/4
v. *it-* Korkmak 16b/3
v. *ey/e-* Korkmak 8a/4
- vekīl** : (Ar.) Yardımcı, geçici, başkasının görevini geçici süre yapan
v. 78a/3, 78a/5, 78a/7
- veled- i muḫbil** : (Ar.) Mübarek çocuk, bahtiyar çocuk
v. 47b/2
- velī** : (Ar.) Ebeveyn, sahip, dost, iyi, evliya
v. 19b/4, 25b/7, 31a/2, 31b/10, 41a/15, 44b/8, 54a/6, 74a/10, 83a/15, 86b/2, 94a/6
- velī' ahd** : (Ar.) Prenses, şehzade
v. 95a/3
- velīkin** : (Ar.+Far.) Lakin, ama, fakat
v. 15b/12, 22b/10, 24b/5, 94a/1
- velī-ni' met** : (Ar.) Bir kimsenin nimetinden faydalandığı, birçok şeyini ona borçlu olduğu kimse
n. + *ine* 70b/15
- vezīr** : (Ar.) Vezirlik rütbesine sahip
v. *o/-* Vezirlik rütbesine sahip olmak 57a/8
- verāṣe- i enbiyā** : (Ar.) Peygamberlerin mirasçıları
v. 12a/4
- verīṣe-i erzānī** : (Ar.+ Far.) Ucuz olan
v. *o/-* Ucuz olmak 61a/6
- vesīle** : (Ar.) Bahane, sebep, aracı
v.+ *siyle* 18b/5, 18b/11, 54b/2, 87a/7
- vesīle- i necat** : (Ar.) Kurtuluş aracı
v. 19a/8
- vesvās** : (Ar.) Kötü fısıltılar, kötü düşünceler
v. 45a/15

veyā : Ayrı olmakla birlikte aynı değerde tutulan iki şeyi anlatan kelimelerden ikincisinin önüne getirilen söz

v. 4b/2, 45b/15, 68a/7

veyāhūd : Yahut, veya

v. 59a/1

vezīr : (Ar.) Yardımcı, idareci, bakan, hükümdar yardımcısı

v. 57a/5, 57a/8, 87b/7, 87b/9, 87b/11, 87b/14

v.+ i 56b/12, 56b/14, 87b/3, 87b/6

vezīr- i vüzerā : (Ar.) Bakanların bakanı, bakanların lideri, başbakan

v. 54b/5

vilāyet : (Ar.) Diyar, şehir, ülke, il

v. 51a/14, 59b/10, 92b/4

v.+ de 54a/13

v.+ dendür 55b/1

v.+ e 96b/1

v.+ i 58a/5

v.+ inde 53a/11

v.+ üñ 57b/13, 87b/3, 95b/15

v.+ üñe 56a/2

vilāyet-i rüm : (Ar.) Anadolu

v. a 24a/8

vir- 1-Nasihah vermek

v. 11a/11

2-İletmek, bırakmak

v.- di 43b/15, 79b/7

3- Vermek

v.- e 11a/3, 25b/3, 41a/8, 80a/13

v.- emez 57a/7

v. + in 79b/5, 79b/6

v.- medi 26b/12

v.- medüm 75b/10

v.- megi 62b/7

v.- mekde 27a/6

v.- memişdür 5b/15, 23b/14

v.- meyem 87a/13

v.- se 33b/15

v.- señ 89a/2

v.- ür 19a/2, 25b/9, 74a/3, 85b/13

4- Bırakmak, bağışlamak

v.- mek 85b/6

v.- ürsen 27a/3

5- Evlendirmek

v.-mekde 70a/10

6- Harcamak, sarf etmek

v.- meye 53a/5

7-Karşısındakine iletmek istenen fikir, öğüt, haber)bildirmek

v.- üp 14b/1, 36b/11, 37b/5

v.- ür 34b/1

8-Yardımcı eylem

cānı v.-di 94a/3

cevāp v.- di 8b/8

cevāp v.- ıcek 55b/2

cevāp v.- üp 87b/11

destür v.-di 50a/6

el v. -dükçe 72b/8

el v. -e 40b/9,

el v.- inceye 39b/9

el v.- mese 40a/14

fā`ide v. -medi 13b/12

furşat v.- üp 44a/15

haber v.-diler 76a/4, 94b/2

haber v.- e 36a/13, 80a/14

haber v.- eyin 71b/12

haber v.- ür 57b/9,

haber v.- mez 22b/8

mühlet v.-mez 94a/6

şadaqa v.-mek 9b/15

tā`at-vir v.-mekle 59b/9

yüz v.- meye 57a/8

zahmet v.- meye 48a/14

vīrān : (Far.) Yıkık, harab

v. 40a/9

v. *ey/e-* Harap olma 86a/7, 90a/13

vird : (Ar.) Belirli zamanlarda manevi görev olarak düzenli şekilde okunan dua, hadis

v. *it*- 4b/12

vişāl- i dost : (Ar.+ Far.) Dosta kavuşma

v. + lardan 37a/13

vuḥūṣ- ı tıyūr : (Ar.) Vahşi kuşlar

v. 94a/15

vurūd- ı ḥiṭāb : (Ar.) İyi konuşma, doğru konuşma

v. 5b/7

vuşūl : (Ar.) Ulaşma, kavuşma

v. 14b/15

vü : ve

v. 1b/2, 3a/6, 7a/1, 12a/10, 17b/13, 27b/15, 70b/11, 84b/5, 91a/7, 97a/1

vücüb- ı vücūd : (Ar.) Varlığının şart olması

v. + ina 2a/7

vücūd : (Ar.) Varlık

v. 1b/12

v.+ a 58b/8

v.+ da 5b/6

v.+ ı 32b/1, 51b/7, 88b/1

v. + a *ge*- Yaradılmak, doğmak 24b/5, 58b/8

vüs^ç : (Ar.) Kuvvet

v. 4b/15

vüs^çat : (Ar.) Kavuşma

v. 37b/4

v. + i 30a/4

vüşūk : (Ar.) İnanma, güvenme, itimat etme

v.29a/3

vüzerā : (Ar.) Vezirler, yardımcılar, bakanlar

v. 94a/13

-Y-

yā : (Ar.) Ey, seslenme ünlemi

y. 14a/3, 14a/9, 17a/15, 53a/11, 60b/2, 61a/10, 75b/9, 79b/3, 89b/4, 92a/6, 92a/8, 92b/12, 93a/2

ya: (Far.) Ya, yahut, veya

27a/2, 66b/9

yād : (Far.) Anma, hatırlama

y. *it-* Anmak, hatırlatmak 27a/2, 36b/12, 92a/3

yād-ı şāh : (Far.) Şahı anma, padişahı anma

y. 55b/3

yağmur : Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar halinde düşen su

y. 14b/14

yahşî : Güzel, iyi

y. 26a/5

yāhūd : (Far.) Ya, yahut, veya

y. 8b/5

yağ- : 1- Yanmasını sağlamak

y.- dılar 75b/4

y.- up 75b/4

2- Büyük zarara uğratmak, geleceğini kötü şekilde etkilemek

y.- up 59a/12

yağın : Yakın

y. 34b/5

y. *ol-* Yakın olmak 27b/4

yağın : (Ar.) Tecrübe etme, kesin, kati, sağlam bilgi

y. 52a/1, 63b/6, 63b/10, 64b/10, 66b/4, 80b/6, 96b/3

y. *eyle-* 90b/15

yağūt : (Ar.) Çeşitli renkleri olan kıymetli taş, özel isim

y. 4b/11

yağūt-ves : (Ar. + Far.) Yakut gibi

y. 23a/11

yalan : Asılsız, uydurma, gerçek tarafı olmayan

y. 41b/10, 46a/10, 64a/8, 65b/10, 66a/2, 66a/6

y.+ a 95b/1

y.+ 1 66a/3

y. *söyle-* 46a/10

yalancı : Yalan söylemeyi huy edinmiş kimse

y. *ol-* Yalancı olmak 66a/1

yalancılık : Yalancı olma durumu

y. 46b/5

- y.+ dan 65b/11
- yan** : Taraf, yön
y.+ na 50a/8
y.+ nda 4a/2, 35b/6
- yan-** : Tutuşmak, alev almak
y. - a 62a/5
- ya'nī** : (Ar.) Anlatılmak, açıklanmak istenen bir hükümden önce 'Şu anlatılmak isteniyor, demek ki'anlamında kullanılır
y. 6a/1, 8a/4, 8a/13, 8b/3, 9a/1, 9a/10, 9a/11, 9b/5, 9b/7, 9b/10, 9b/15, 10a/4, 10a/7, 10a/11, 10a/12, 10b/3, 10b/7, 10b/11, 11a/1, 12a/3, 12a/6, 14b/13, 17b/1, 19b/12, 19b/13, 21b/4, 21b/13, 22a/4, 22a/7, 22a/12, 22a/14, 22b/3, 23a/7, 23b/10, 23b/13, 24b/10, 25a/9, 25a/11, 27b/14, 28b/9, 30a/15, 31a/15, 33a/11, 36a/12, 37a/4, 38a/1, 38b/8, 41a/3, 42a/2, 43b/6, 45a/9, 46a/5, 46b/12, 47a/5, 48a/8, 48b/4, 51b/9, 52a/9, 54a/4, 56a/8, 58a/4, 58b/7, 60b/4, 60b/9, 61a/5, 61b/15, 62a/3, 62a/12, 67b/10, 68a/1, 68a/6, 68a/10, 68a/14, 72b/14, 75a/13, 76a/12, 76b/3, 76b/8, 77a/10, 77a/12, 77a/13, 78b/3, 80b/14, 80b/15, 81a/12, 84a/13, 87a/10, 88a/4, 89a/9
- yār** : (Far.) Dost, ahbap, sevgili
y. 20b/8, 33b/12, 34a/13, 34b/1, 35a/3, 40b/4, 42b/15, 49a/11, 63b/10, 67b/4, 83a/15, 84a/5, 85b/10
y.+ ı 49b/2
y.+ ıyla 33b/13
y. o/- Dost olmak 20b/8
- yār-ı bā-vefā** : (Far.+ Ar.) Vefalı dost
y. + dur 13b/6
- yār-ı işār** : (Far.+ Ar.) Cömert dost
y. 34a/12
- yār-ı mihribān** : (Far.) Güler yüzlü dost
y. 7b/13
- yār-ı muvāfiq** : (Far.+ Ar.) Uygun dost
y. 33b/5
- yār-ı nādīr** : (Far.) Özel dost
y. 48b/14
- yār-ı nīk** : (Far.) İyi dost
y. 69a/14
- yār-ı vefādār** : (Far.+ Ar. + Far.) Vefalı dost
y. + uñ 11b/8
y. o/- Vefalı dost olmak 10a/5

yara : Üzüntü, acı, dert

y.+ mıza 72a/9

yara- : Yarar sağlamak, faydalı olmak

y. - sını 17b/9

yaramaz : İşe yaramayan, yararlı olmayan

y. 27b/2, 30b/11, 46b/2, 46b/3, 46b/6, 57b/1, 79a/9

y.+ ı 38b/9, 47b/1, 79a/5, 80b/1

yaramazlık : Yaramaz olma durumu

y. 73b/9, 74b/6, 74b/10

y.+ dadur 5a/14

y.+ dan 74a/7, 74b/6

y.+ ı *it-* Yaramaz olmak 7b/3

yaraş - : Uymak, uygun düşmek

y.- maz 67a/6

yarat - : Yoktan var etmek

y.- miş 49b/11, 86a/4

yāre : Yara sözcüğünün eski metinlerde kullanılan şekli

y. 86a/4, 88a/12

yāren : Dost, arkadaş

y. +desi 76a/6

yarın : İçinde bulunulan günden sonra gelen gün

y. 15b/5

yāsīn : (Ar.) K.K' de Yasin suresi

y. 41b/2

yaş : Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman

y.+ ındaiken 50a/12

yat - : 1- Uzanmak

y.- dı 44a/2

y.- miş 44a/4

2- Hastalanıp yatağa düşmek

y.- dı 89b/14

yavuz : Sert, çetin

y.+ a 49b/10

y.+ ı 23b/5

yayınlan - : Yayına girmek

y.- maya 63a/4

yaz - : 1- Belli işaret ve harflerle bir yere geçirmek

y.- dılar 26b/1

y.- uş 90a/8

2- Yazı ile bildirmek, mektup ile haber vermek

y.- dı 61a/3

y.- mayım 26b/6

3- Kader olarak belirlemek

y.- mayalardı 16b/7

y.- uş 90a/1

y.- mışdur 6a/1

yazı : Dilin seslerini göstermeye yarayan işaretler sistemi

y. 64a/8

yazıl - : 1- Yazıya geçirilmek

y.- mışdı 13a/9, 33b/8, 34a/10, 50b/6

y.- mışdur 35a/9

2-Belirtmek

y.- mışdur 68a/14, 72a/11, 90a/7

ye- : 1- Hoşa gitmeyecek bir duruma uğramak, maruz kalmak

y.- dügi 38a/2

2-İçin için üzülüp durmak

y.- me 11a/15

3- Yok etmek

y.- meden 60a/5

y.- ye 57a/15

y.- yesin 60a/5

4- Ağızda çiğneyip yutmak

y.+ mege 73b/2

y. -rdi 43b/14

yebāb : (Far.) Yıkık, dökük, harab, bozuk, virane

y. *it*- 55b/7

yedi : Altıdan sonra yediden önce gelen sayının adı

y. 52a/11, 56a/12

yedinci : Yedi sayısının sıra sayı sıfatı

y. 5a/10, 10a/8, 18a/9, 37a/15, 51a/5, 53b/15, 56b/3, 62b/15

yeg : Daha iyi, daha üstün

y. 41b/1, 47b/7, 56b/10, 68b/15, 69a/2

y. + dür 38b/14

y. *ol-* Daha iyi, daha üstün olmak 68b/13

yegâne- i rüzgār : (Far.) Zaman biriciği

y. + dı 61a/9

yek : Tek, bir

y. 7a/8, 17b/9, 29b/2, 43a/8,

y. *ol-* Tek olmak 37a/13

yele : Aslan gibi hayvanların ensesinde bulunan gür kıllar

y.+ sine 95b/3

yemeK :Aş

y.+ i 85a/14, 88a/1, 88a/2

yer : Bir nesne veya kimsenin bulunduğu mahal

y. 39a/9

y.+ de 11b/14, 63b/4, 79a/12, 95a/13

y.+ den 67b/3

y.+ e 46b/8, 66b/8, 67b/3, 92b/11, 94b/5

y.+ inde 86a/9

y.+ inden 40a/6

y.+ ine 36a/8, 37a/1

y.+ lere 28a/3, 60a/13

y. *it-* Yerleşmek, iz bırakmak 14b/1

y.+ine *getirüp* 36a/8, 37a/1

y.+ inde *söyle-* 24b/12

yeryüzü : Üzerinde yaşadığımız yer küresinin kabuğu

y.+ nde 51a/15

yet- : 1- Ulaşmak, erişmek, vasıl olmak

y. 85a/8

2- Bir husus için yeterli olmak

y. + dügi 69b/15, 72b/8

yeter : Gereken kadar

y. + dür 39a/5

yetiş - : 1- Ulaşmak, vasıl olmak

y.- di 70b/5, 79a/11, 96b/1

y. -düre 14b/9

y.- e 45a/4, 48a/9

2- Eğitim görmek

y.- düm 50a/8, 50a/9

3- Yeter olmak, yetmek, kifayet etmek

y.- medügi 69b/14

4- Gelişip büyümek

y.- miş 24a/3

5- Aradaki farkı kapatmak, aynı seviyeye ulaşmak

y.- üp 11a/4

yetmiş : Altmış dokuzdan sonra yetmiş birden önce gelen sayının adı

y. 50a/12

yıl : Sene

y. 58a/3, 58a/7, 78a/2, 78a/6, 78a/9, 78a/10, 93b/14, 94a/6

y.+ da 27a/11, 95b/15

y.+ lar 43a/2

yılan : Uzun sürüngen hayvan

y. 25b/15, 50b/11

y.+ ı 26a/6

yıllık : Senelik

y. 52a/10

yırtıcı : Etlerini yiyip beslenmek için diğer hayvanları parçalayan hayvan

y. 25a/9

yigirmi : On dokuzdan sonra yirmi birden önce gelen sayının adı

y. 15a/11

yigit : Er kişi

y. 14a/9, 72a/4

y.+ di 75a/7

y.+ lerde 31a/12

yigitlik : Yiğit olma durumu

y. + de 48b/12

yigrek : İyi, üstün, tercih edilir

y. 40a/15

y.+ dürür 7b/11

y. *ka/-* 40a/15

yine : Bir daha, tekrar, yine

y. 16a/4, 16b/15, 43a/12, 45b/12, 60a/9, 74a/10, 74b/2, 78a/2, 78a/7, 78a/8, 82b/14, 84a/15,

84b/6, 85b/13, 87b/6, 89a/2, 94a/8, 94a/9, 96a/3, 96a/4

yitik : Kaybolmuş, kayıp, zayi

y. + i 71b/5

yitişdür- : Yetişmesini, ulaşmasını sağlama

y.-ür 48a/1

yohsa : Aksi takdirde

y. 71a/6

yok :Bulunmayan, mevcut olmayan

y. 6a/2, 6a/8, 9b/11, 12a/9, 14a/11, 28b/9, 31b/11, 47a/5, 56b/5, 56b/6, 56b/8, 56b/9, 56b/11, 65a/9, 66b/2, 68a/15, 74a/12, 85b/3, 87a/14, 92b/8, 93a/1, 93a/3

y.+ dur 9a/11, 14a/13, 16a/13, 19a/6, 19b/12, 19b/14, 37a/14, 56a/9, 61b/8, 65b/2, 83b/12, 85a/2, 89b/5, 91a/5, 91b/5

y. idi 84b/5

y. iken 60a/9

y.o/- Mevcut olmamak 60a/9

yol : Ulaşım şeridi

y. 12a/2, 88a/5

y.+ a 49b/12, 64b/7, 90a/5

y.+ da 64b/6, 93a/2

y.+ lardan 88a/9

y.+ ın 20a/8

y.+ ında 35b/13

y. *bul-* Ulaşmaya fırsat ve imkan bulmak 6b/13, 12a/2, 88a/5

yorğan : Yatarken örtülen, içi pamuklu örtü

y.+ uña 67b/2

yozluk : Kaba, bayağı olma durumu

y. *ey/e-* Kaba, bayağı yapmak 90a/3

yufka : Saçta pişen bir ekmek çeşidi

y. 75b/9

y.+ nuñ 75b/7

yular : Dizgin

y.+ a 87a/4

yum- : Kapatmak

y.63b/3

yük :İnsana baskı yapan ağır durum veya görev

y. + leriyle 68b/13

y. çek- Ağır sorumluluk almak14b/12

yüsr : (Ar.) Kolaylık

y.64a/6

yüz : Doksan dokuzdan sonra yüz birden önce gelen sayının adı

y. 13a/10, 13b/11, 18b/15, 25b/3, 30b/10, 32a/8, 72a/1, 76a/5, 76b/14, 79a/9, 81a/11
y.+ den 45b/2, 67b/3
y.+ in 11a/13, 71b/6
y.+ inden 69a/12
y.+ ine 22a/14, 41a/10, 86b/2
y.+ inü 78b/14

yüz : Yüz, çehre, surat

y. *du-* ... olmaya yaklaşmak 18b/15, 30b/10
y. .+ in gör- 71b/6
y. *göster-* 7a/14
y. *vir-* İlgi ve yakınlık göstermek 57a/8

yüz- : Suda ilerlemek

y.- eyor 71b/11

-Z-

zā'il : (Ar.) Devamlı ve kalıcı olmayan

z. *ol-* Yok olmak, ortadan kalkmak 85b/1

zabt : (Ar.) Sıkıca tutma , ezberleme, koruma altına alma, bağlama

z. *it-* Koruma altına almak 59a/9
z. *eyle-* koruma altına almak 51a/15, 52b/3, 54a/13, 92b/5, 92b/6

zafer : (Ar.) Başarı

z. 44a/12, 68a/10

zāhir : (Ar.) Açık olan, görünen, belli olan

z. 6b/4, 22b/14, 38b/7, 92a/1
z.+ dür 18b/3
z. *ol-* Açık olmak 23a/3, 25b/14, 32a/9, 57b/1, 57b/4, 92a/1, 95a/3

zahire - i ahiret : (Ar.) Ahiret azığı

z. 18b/5

zahire-i 'ömr-i kāmran : (Ar.+ Ar. + Far.) Bahtiyar ömrün erzakı

z. + ı 45a/5

zaḥm : (Ar.) Sıkıntı, yara

z.+ ina 34a/9, 50b/15

zahmet : (Ar.) Zorluk, yorgunluk

z. 57a/7, 59b/13

- z. *çek*- Zorluk çekmek 48a/15
z. *vir*- Sıkıntı ve yorgunluk vermek 48a/14
- zâ'îf** : (Ar.) Güçsüz, iktidarsız, zayıf
z. 87b/13
z. + e 91b/6
- zâlim** : (Ar.) Zulüm eden, acı çektiren, hak yiyen
z. 35b/5, 67a/1
z.+ üñ 57b/10, 76a/3
- zamân** : (Ar.) Vakit, çağ, devir, süre, mevsim
z. 12b/5, 18b/15, 19a/3, 29b/3, 30a/5, 32a/7, 33a/3, 40a/14, 40b/5, 60b/5, 60b/6, 78a/9, 78a/10,
84b/9, 94a/6, 95b/6, 95b/13
z.+ a 40b/7, 60b/4, 95b/12
z.+ da 13b/12, 38b/1
z.+ dan 17a/8, 43a/15
z.+ ında 58b/8, 60b/12, 71b/7
- zamân-ı fütüvvet** : (Ar.) Dostluk zamanı
z. + de 31b/3
- zamân-ı muhannet** : (Ar.) Korkaklık zamanı
z. + de 34a/14
- zamâne** : (Ar.) Devir, zaman
z. + den 20b/2
- zamîr-i esrâr** : (Ar.) Sırların iç yüzü, sırların gizli tarafı
z.+ a 81a/3
- zarar** : (Ar.) Zıyan, kayıp, azaltma
z. 23a/5
z.+ ı 54a/11
z. *it*- Zıyan etmek 53b/15
- zarûret** : (Ar.) Yoksulluk, muhtaçlık, ihtiyaç
z. 59a/15
- zât-ı basîf-i ma'lûl** : (Ar.)
z. 1b/8
- zât-ı meymûn** : (Ar.) Mübarek zat
z. + ına 55a/1
- zât-ı pāk** : (Ar.+ Far.) Temiz şahsiyet
z. + lerini 88b/7
- zâyi'** : (Ar.) Giderme, kayıp, zıyan, yitik

z. 6a/5, 19a/5, 28a/3

z. *ey/e-* Yitirmek, kaybetmek 46b/12

z. *o/-*Kaybolmak, ziyan olmak 19a/5, 19a/13, 28a/3, 44b/9, 46b/9, 47b/4, 58a/10, 59a/8, 73a/1, 88b/6

zā'il : (Ar.) Giden, geçen, yok olan, silen

z. *o/-* Yok olmak, ortadan kalkmak 2b/15, 19a/6

zebān : (Far.) Öğretmen, dil, lisan, lugat, lehçe

z. 25a/1, 26a/12, 73b/15

z.+ dur 23a/3

z.+ ina 23a/4

z.+ indadur 81a/13

z.+ ını 33a/5

z.+ um 25a/9

z.+ uñı 26a/8

z. *ey/e-* Dil öğretmek 76b/3

zebān-ı fārisī : (Far.) Farsca dili

z. + den 3a/13

zebān-ı insān-perver : (Far.+ Ar.+ Far.) Dili koruyan insan

z. 22b/11

zebān-ı sūhandān : (Far.) Güzel konuşanın konuşması

z. 25b/14

zebān-ı şirīn : (Far.) Tatlı söz, tatlı dil

z. + dūr 6a/10

zehārif : (Ar.) Yaldızlı, geçici, süslü

z. 84a/9

zehārif-i dünyā : (Ar.) Dünyanın süsleri

z. 27b/10

zehr-i kıtil : (Far.+ Ar.) Öldüren zehir

z. 39a/5

zemīn : (Far.) Satıh, yüzey, yeryüzü, yer

z.+ den 66b/6

zemīn ü āsumān : (Far.) Yeryüzü ve gökyüzü

z. 62a/13

zemīn-i 'ubūdiyyet : (Far.+ Ar.) Kulluk yeri

z. + i 82b/6

zemīn-i pāk : (Far.) Temiz yer

z. + dur 44b/9

zen- i pāk : (Far.) Temiz kadın

z. 82b/15

zenāne : (Far.) Kadınla alakalı, kadına mahsus, kadınla ilgilenme

z. *o/-* Kadınla ilgili olmak 80b/6

zencī : (Ar.) Siyah tenli, siyah derili

z. 94a/2

zenon- 1 ekber : (m.ö.490-430) Antik Yunan filozofu ve matematikçisidir

z. 8b/6, 73a/2

zenon- 1 aşfer : ...

z. 92a/11

zer : (Far.) Altın

z. 59b/6, 88a/13, 92a/7

z. + den 68b/14,

z. + i 92a/6

zer- i ḥālīş : (Far.+ Ar.) Saf altın

z. 88b/4

zer- nigār : (Far.) Altınla işlenmiş

z.+ a 39b/5

zerd : (Far.) Sarı, solgun

z. 32b/11

zerkārī : (Far.) Altın işi, altın gibi

z. 3a/4

zerre : (Ar.) Ufak parça, çok küçük, toz, tane

z. 13a/2, 94a/10

zerrīn : (Far.) Altından yapılmış, altın gibi parlak, sarı

z. 4b/6, 80a/12

zevahir-i bevāhir-i süfliyyat : (Ar.) Çiçekler gibi süslü gözüken haram ve günah olan şeyler

z.+ ı 2a/2

zevāl : (Ar.) Kaybolma, batma

z. 88a/5

z.+ e 30b/10, 55b/12

z. *ge/-* Zarar gelmek 19a/3

zevāt- 1 cevāhir-i mücerredāt : (Ar.) Manevi cevherlerin sahibi

z. 1b/11

zevk : (Ar.) Tat, hoş, lezzet

z. 23b/5, 96a/1

zıdd : (Ar.) Ters, aksi, zıt

z.+ ı 68a/12

z.+ ıdur 68a/3

zıll-ı ized-i müthāl : (Ar.) Bir Allahın gölgesi

z. 67a/9

zībā : (Far.) Güzel, yakışıklı, süslü, süsleyen

z.+ dur 88a/14

z. *o/-* Güzel olmak 77b/8

zibān-ı muşāḥabat : (Far. + Ar.) Karşılıklı sohbet

z.51a/10

zihn-i fiḳād : (Ar.) Zihin kaybı

h. + ından 19a/7

zıkr : (Ar.) Anma, hatırlama, söyleme

z. *it-* Anmak, hatırlamak, söylemek 20b/14

z. *eyle-* Anmak, hatırlamak, söylemek 4a/5

zillet : (Ar.) Hor olma, aşağılık, hakirlik, alçaklık

z. 36b/2

zindegānī : (Far.) Yaşayan

z. 38a/3, 74a/13, 84a/8

z.+ ye 89a/11

z. *it-* Yaşamak 67a/9, 69a/13

zīnet : (Ar.) Süs, mücevher, takı

z.+ i 49a/2

zinhār : (Far.) Sakın, aman, asla

z. 40b/5, 84a/5, 85b/10

zırā : Çünkü, şundan dolayı

z. 6b/1, 7b/7, 9b/13, 10b/1, 17b/3, 17b/13, 18a/7, 18a/15, 20a/7, 20b/10, 21a/4, 22a/7, 22b/5, 22b/14, 24b/14, 27a/10, 28b/1, 31a/12, 31b/1, 32a/13, 33b/6, 34a/14, 35a/12, 35b/1, 35b/5, 35b/9, 36a/15, 37a/6, 37b/14, 38b/3, 39a/9, 40a/12, 41a/10, 45a/13, 46a/3, 46b/3, 53a/5, 53a/10, 62b/12, 65a/9, 84b/15, 85b/5

zirve- i kemāl : (Ar.) Olgunluğun en yüksek derecesi

z. dedür 55b/11

zişt : (Far.) Kötü, çirkin

z. 32b/4, 67a/5

z. + e 97a/7

z.+ i 18b/2, 39b/5

zīver : (Far.) Süs, zinet

z. 12a/10

zīver-i ‘aql : (Far.+ Ar.) Akıl süsü, düşünce, mantık

z. 11a 33b/5

zīver-i elfāz-ı türki : (Far.) Türkçenin süslü sözleri

z.5a/3

ziyāde : (Ar.) Artan, fazla

z. 23a/2, 33b/9, 35a/4, 49b/5, 59b/8, 67a/11

z.+ dūr 15b/9, 58a/15

z. *eyle-* Artmak, fazlalaşmak 10b/13, 78b/7, 84a/14

z. *it-* Artmak, fazlalaşmak 59b/8

z. *ki-* Artmak, fazlalaşmak 21b/7,

z. *ol-* Fazla olmak 16a/8, 18a/9, 19a/2, 30b/4, 35a/15, 38b/7

ziyān : (Ar.) Kayıp, zarar, yitik

z. 25a/2, 34b/10, 64b/6

z.- kār 56b/9

z.+ da 23a/7, 41a/11

z.+ ı 27b/4

z.*it-* Zarar vermek 75a/9

zor : (Far.) Güç yapılan

z. 40b/13

zorbā : (Far.) Güç kullanarak başkalarının hakkına el koyan

z.+ sına 20a/3

zorla : Zor kullanarak

z. 97a/4

zuhūr : (Ar.) Açık olma, meydana çıkma, gözükme

z. 94b/3

z. + ı 94a/12

z. *eyle-* Meydana çıkarmak 57b/3

z. *it-* Meydana çıkmak, baş göstermek, görünmek 94b/4, 96a/15

z.+ a *getür-* Açığa çıkarmak 24b/6

zulm : (Ar.) Haksızlık, acı, eziyet

z. 8b/12, 38a/8, 53b/2, 54a/14, 57a/10, 97b/8

z. *it-* Haksızlık etmek 54a/12

zulmet : (Ar.) Gölge, karanlık

z. 31b/5

zulümāt-ı cehl : (Ar.) Bilgisizliğin karanlığı

z. + den 6b/3

zühhd : (Ar.) Kaçınma, sofuluk, sadelik

z. 86b/8

zümre : (Ar.) Bölük, cemaat, topluluk, sınıf

z. + ler 92b/7

zümre- i enām : (Ar.) Canlılar topluluğu

z. 54b/7

zümre- i fuḍalā : (Ar.) Faziletliiler topluluğu

z. 72b/7

SONUÇ

Bu çalışmaya 16.yüzyılda Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi tarafından yazılan Tercüme-i Enîsü'l-Ârifin isimli eser konu olmuştur. Öncelikle eser hakkında ayrıntılı bir nüsha taraması yapılmış, eserin bilinen nüshaları incelenmiştir. (Bu nüshalarla ilgili ayrıntılı bilgi 'Giriş' bölümünde verilmiştir.) Bu nüshaların altı tanesi yurt içinde sadece iki tanesi yurt dışında bulunmaktadır. Bu nüshalardan yurt dışında bulunan Londra British Museum Demirbaş numarası Or. Nr. 8016 ve Or. 8995 olan nüshalara ulaşılammış fakat diğer nüshalar mukayeseli bir bakış açısıyla tek tek incelenmiş aralarından Millet Yazma Eserler Kütüphanesi AEsry 1024 numaralı nüsha incelemeye uygun bulunmuştur.

Tercüme-i Enîsü'l-Ârifin 15 bölümden meydana gelen bir ahlak kitabıdır. Eserde bölümlerin başlıkları özellikle belirtilmiş, hemen hemen hepsi ayrı bir menkıbeye dayandırılmış ve ayet ve hadislerle desteklenmiştir. Tercüme bir eser olması sebebiyle eserde Arapça ve Farsça kelimelerin çokluğu dikkat çekmektedir. Az da olsa bazı yerlerin sorunlu olmasının dışında tüm eser okunaklı bir yapıya sahiptir.

Çalışmamızın inceleme kısmını 'Söz dizimsel İnceleme' oluşturmaktadır. Eser mensur bir metin olup öğüt ve ahlak kitabı niteliğindedir. Metinde *Hız. Allah, Hız. Peygamber, din büyükleri, padişahlar, felsefeciler, bilim insanları* vs.den yapılan sayısız alıntı vardır. Alıntı tümcelerinin önemli bir kısmı ise ki'li tümcelerdir. Bu sebeple metin üzerine ki(m)'li birleşik tümce taraması yapılmış ve elde edilen verilere göre ki'li birleşik tümceler tanıf edilmiştir.

Bu tümceler yardımcı tümcenin temel tümcenin bir ögesi konumunda bulunması, yardımcı tümcenin temel tümcenin bir ögesini açıklaması durumunda bulunması, iç içe birleşik ki(m)'li tümcelerde yardımcı tümcelerin, hem temel tümcenin bir ögesi olması hem de bir ögenin açıklayıcı konumunda bulunması şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu ki(m)'li tümcelerin temel yüklemeleri, eylem tümcelerinde *buyur- di-, eyit-, rivayet kıl-, sual et-, yaz-* vb. şeklindedir. *Buyur* - eylemi genellikle *Hız. Allah, Hız. Peygamber* isimleriyle birlikte kullanılırken *di - ve eyit-* eylemleri de *padişahlar, felsefeciler* için kullanılmıştır. Bazı tümce yapılarının, (özellikle ki(m)'li tümcelerde) yarım sayfaya yaklaştığı görülmektedir. O dönemin eserlerinde gerek kelimelerin birbirleriyle olan bağlantıları gerekse de tümcelerin bağlantıları ki(m)'li kullanımları arttırmıştır. Noktalama işaretlerinin olmayışı da bu durumu ortaya koyan diğer bir etkidir. Yüklemin türüne göre tümcelerde isim tümcelerinin daha ağırlıklı kullanıldığı görülmüştür. Yüklemin yerine göre tümceler kısmında kurallı tümce örneklerinin yanı sıra devrik tümce örneklerine de rastlanmıştır. Devrik tümceler genellikle eser içerisinde verilen şiir kısımlarının açıklamasında kullanılmıştır. Anlamalarına göre tümceler kısmında olumlu isim ve fiil tümcelerinin sayısı, olumsuz isim ve fiil tümcelerinin sayısına göre fazladır. Soru tümceleri ise daha az sayıdadır.

Çalışmanın bir diğler bölümünü 'Çeviriyazılı Metin' oluşturmaktadır. Metin çeviriyazı işaretleleri ile Latin harflerine aktarılmıştır. Sayfa altında metnin içinde geçen ayet ve hadislerin anlamları verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünü dizin teşkil etmektedir. Dizin (TürkSözDiz 3.4 versiyonu) programıyla oluşturulmuştur. Sözcüklerin anlamları bağlamalarını dikkate alınarak verilmiştir. Doktora tezi olarak hazırlamış olduğumuz Tercüme-i Enîsü'l-Ârifin adlı eserin bilim ve kültür dünyasına kazandırılması bu çalışmanın en büyük kazancıdır.

KAYNAKÇA

- Akın, Lemi (2011). Cevâhirü'l-Ma'ânî (Paris nüshası) metin ve söz dizimi incelemesi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, İstanbul.
- Akkuş, Mücahit (2018). Ali Münşî'nin Tercüme-i Ebubekir er-Râzî adlı eseri (Söz dizimi ve anlam bilim çalışması), Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora tezi, Kırıkkale.
- Akpınar, Turgut (1972). Amasya Tarihi Yazarı Hüseyin Hüsameddin ve Bilinmeyen Eserleri, Bibliyografya, Ankara.
- Aksan, Doğan (1971). Anlambilimi ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle), Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları.
- Aksan, Doğan (1977). Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim 1. TDK Yayınları.
- Akteker, Osman (2014). “Nüzhetname Üzerine Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme”, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Atabay, N., Özel, S. ve Kutluk, İ. (2003). *Sözcük Türleri*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Atay, Hakan (2003). Heves-nâme'de Aşk Oyunu: Tâcî-Zâde Cafer Çelebi'nin Özgünlük Hayali, Bilkent Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Babinger, Franz (1992). Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri, çev. C. Üçok. Ankara: KB
- Banguoğlu, Tahsin (1940). Ana hatları ile Türk Grameri, İstanbul.
- Banguoğlu, Tahsin (1990). Türkçenin Grameri, TDK Yay., Ankara
- Batıslam, H. Dilek (2010). “Mesnevilerdeki Hasb-i Hâl Bölümleri ve Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Heves-nâmesi'ndeki Hasb-i Hâller”. Turkish Studies, Türkoloji Araştırmaları: Prof. Dr. Zeynep Korkmaz Adına - Eski Oğuz Türkçesi 5 (1): 819-829.
- Boz, Erdoğan (2007). Türkiye Türkçesinde +A Durum Biçimbirimi, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Boz, Erdoğan-Gülsevin, Gürer (2013). Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Boz, Erdoğan (Edit), (2020). Türkiye Türkçesi Söz Dizimi IV , Gazi Kitabevi, Ankara.

- Bursalı Mehmed Tâhir (1333). Osmânlı Müellifleri. C. 1. İstanbul.
- Canan, İbrahim (1993). Hadis Ansiklopedisi, Ankara.
- Calp, Mehralı (1987). Tacî-zâde Ca'fer Çelebi Divanı'nın Şerhi: Elli Gazel, İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Cemiloğlu İsmet (2001). Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme, TDK Yayınları, Ankara.
- Cunbur, Müjgan (2002). "Ca'fer". Türk Dünyası Edebiyatçılar Yazarlar ve Şairler Ansiklopedisi. C. 2. AKM Yay. 375-376., Ankara.
- Çiftçi, Cemil (1997). Maktul Şairler, İstanbul.
- Daşdemir M. (2000), Dedem Korkut Kitabı'nın Söz Dizimi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Demirci, Kerim (2014). Türkoloji İçin Dilbilim- Konular Kavramlar Teoriler, Genişletilmiş 2.Baskı, Anı Yayınları, Ankara.
- Deny, Jean (2013). Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları (Türkiye Türkçesi) (Çeviren: O.Şahin), 4.Baskı, TDK, Ankara.
- Demirli, Ekrem (2012). *TDV İslam Ansiklopedisi*, C: 42, Türkiye Diyanet Vakfı, İstanbul, ss. 431.
- Dilaçar, A. (1964). Türk Diline Genel Bir Bakış, TDK Yayınları, Ankara.
- Durmaz, Canan (2008). "Yûnus Emre Divanı'nda ve Risâletü'n-Nushiyye'de Kelime Grupları ve Söz Varlığı", Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Ediskun, Haydar (1962). Yeni Türk Dilbilgisi, İstanbul.
- Ediskun, Haydar (2003). *Türk Dilbilgisi*, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Eker, Süer (2009). *Çağdaş Türk Dili*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- El Mekki, Kalplerin Ağızı, Semerkand Yayınları, İstanbul.
- Emre, A. Cevat (1945). Türk Dilbilgisi, Türkçenin Bugünkü ve Geçmişteki Gelişimleri Üzerine Gramer Denemesi, İstanbul.
- Emre, A. Cevat (1945). *Türk Dilbilgisi*, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul.

- Ercilasun, Ahmet Bican, (2015).Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dil Tarihi, 15.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Ergin, Muharrem (1962).Türk Dil Bilgisi, İstanbul.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet (1938). Türk Şairleri. C. 2. İstanbul.
- Erkul, Rasih (2004). *Cümle ve Metin Bilgisi*, Anı Yayınları, Ankara.
- Ertonga, Cemil (1987). Tâcî-zâde Cafer Çelebi: Devri, Hayatı, Eserleri, Edebî Şahsiyeti, Gazelleri Şerhi, İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Erünsal, İsmail (hızl.) (1983). The Life and Works of Tâcî-zâde Ca'fer Çelebi, With A Critical Edition of His Dîvân, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Erünsal, İsmail E. (2010). “Tâcîzâde Cafer Çelebi”, İslâm Ansiklopedisi, C. 39. TDV Yay. 353-356, İstanbul.
- Et-Tebarani, Keşfü'l-Hafa, 2:133
- Gazali, İhya-u Ulumi'd-Din, Çelik Yayınevi, Ankara.
- Gencan, T. Nejat (1999). Dilbilgisi, 2. Baskı, İstanbul.
- Gülsevin, Selma (2020) ‘Tümce Bilgisi I’, Türkiye Türkçesi IV Söz Dizimi, (Edit.E.Boz), Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Gümüşhanevi, Ahmed Ziyaeddin Ramuzu'l-Ehadis, İstanbul.
- Hacıeminoğlu, Necmettin (1971). Türk Dilinde Edatlar, En Eski Türkçe Metinlerden Zamanımıza Kadar, İstanbul.
- Hanbel Ahmed b. (1971). Kitâbü'z-Zühd, s.24; Beyhakî, Şuabü'l-İmân, VII, 347, 348, 368, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Hatipoğlu, Vecihe (1972). Türkçenin Söz Dizimi, TDK Yayınları Ankara.
- Kandemir, Yaşar, (2017). El-Edebü'l Müfred, Tahlil yayınları,İstanbul.
- Karaağaç, Günay (2011). *Türkçenin Söz Dizimi*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Karahan, Berna (1987). Tâcî-zâde Cafer Çelebi Divanı Gazel Şerhi: 51-100. İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Karahan, Leyla (2010) Türkçede Söz Dizimi, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karahan, Leyla, (2000) “Yapı Bakımından Cümle Sınıflandırılması Üzerine”, Türk Dili Dil

ve Edebiyat Dergisi, (16-23), S. 583, Ankara.

Kavaklıçeşme, Kotan Hüsna (2015). Yunus Emre Divanının söz dizimi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.

Kayaboğazı, Şeref (1953). Tacizâde Tuğrayî Cafer Çelebi, Mahruse-i İstanbul Fetihnamesi, İstanbul.

Korkmaz, Zeynep (1973). “Dilde Doğal Gelişme ve Devrim Açısından Türk Dil Devrimi”, Türkoloji dergisi,c. V/1, s. 97-114

Levend, Agah Sırrı (1961). Tarih Boyunca Türk Dili, Ankara.

Levend, Agah Sırrı (1972). Türk Dilinde Gelişme Ve Sadeleşme Evreleri, Ankara.

Lugal, Necati, A. Erzi (hızl.) (1956). Tâci-zâde Sa’dî Çelebi Münşeâtı, İstanbul Fetih Cemiyeti Yay. İstanbul.

Mansuroğlu, M. (1997). Türkiye Türkçesinde ses uyumu: Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1959, 88-93

Mehmedoğlu, Alaeddin, (1999) “Bağımlı Birleşik Cümle Üzerine”, Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, (222-229), S. 567, Ankara.

Mevlana,(1967-1972). Mesnevi, Haz.Amil Çelebioğlu, C.1-4, İstanbul.

Özcan, Kübra (2014). “Ahmed Mithat Efendi’nin ‘Müşahadat’ Adlı Eserinin Söz Dizimi Açısından İncelenmesi”, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.

Özkan, Mustafa ve Sevinçli, Veysi (2015). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, Akademik Kitaplar, İstanbul.

Özmen, Mehmet (2013). *Türkçenin Söz Dizimi*, Karahan Kitabevi, İstanbul.

Ramuz El-Hadis, Hadisler Deryası, (1982). çev.Abdülaziz Bekkine, Milsan.

Sevim, Osman (1992). Tâcî-zâde Cafer Çelebi Divanı’nda Maddi Kültür, Marmara Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul

Sungur, Necati (1998). Tâcî-zâde Cafer Çelebi'nin Heves-nâme’si: İnceleme-Tenkitli Metin. Ankara Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.

Sungur, Necati (2000). “Hevesname Şairi Tâcî-zâde Cafer Çelebi'den 15. Yüzyılda Kozmolojiye Felsefî Bir Yaklaşım”. Bilge (27): 134-135.

Sungur, Necati (2000). “Tâcî-zâde Cafer Çelebi’nin ‘Heves-Nâme’sinde XV. Yüzyıl İstanbul’una Ait Folklorik Unsurlar”. Bilge (24): 89-90.

Sungur, Necati (hzl.) (2006). Tâcî-zâde Cafer Çelebi, Heves-nâme (İnceleme-Tenkitli Metin). TDK Yay., Ankara.

Şebnem Dergisi (2018). Sayı: 166

Şemseddîn Sâmi (1306). Kâmûsu’l-A’lâm. C. 2. İstanbul.

Şen, Fatma Meliha (2002). Tâcîzâde Cafer Çelebi Dîvânı’nda XV. ve XVI. Yüzyıl Toplum Hayatı, İstanbul Üniversitesi, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Şeyda, A. (2011). “Mehmet Akif Ersoy’un Safahat’ında Söz Dizimi”, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Erzurum.

Tekin, Şinasi (1992) “Eski Türkçe”, Türk Dünyası El Kitabı, C. 2, Türk Kültür Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara.

Timurtaş, Faruk Kadri (1964). Osmanlıca Grameri, İstanbul.

Tüngüç Çelik, Kader (2020) “Envârü’l Hikem ve Ki’li Birleşik Cümleler Üzerine” Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- BELLETEN, 69 (Haziran), 115-134.

Üstünova, Kerime (2014). Türkiye Türkçesinde Yapı Kavramı ve Söz Dizimi İncelemeleri, Sentez Yayıncılık, Bursa.

Yağmur, Ömer (2013). Latin harfli çeviri yazılı metinlerde Türkçe söz dizimi (16.-19.

yüzyıllar), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Sözlükler :

Caferoğlu, Ahmet (1968). Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, TDK, İstanbul.

Cebecioğlu, Ethem (2009). Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, Ağaç Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Clauson, Sir Gerard (1972). An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth-Century Turkish, Oxford University Press, USA.

Devellioğlu, Ferit (2007). Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat, 24. Baskı, Aydın Kitabevi, Ankara.

Gülensoy, Tuncer (2007). Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü, TDK, Ankara.

Korkmaz, Zeynep (1994). Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK, Ankara.

Pala, İskender (1998). Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, Ötüken Yayınları, Ankara.

Parlatır, İsmail (2006). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü, Yargı Yayınları, Ankara.

Sami, Şemseddin (2004). Kamus-ı Türki, 13.baskı, Çağrı yay. İstanbul.

Vardar, Berke (2007). Açıklamalı Gramer Terimleri Sözlüğü, 2.baskı, İstanbul.

Genel Ağ Bağlantıları :

<http://www.dinimizislam.com>

<http://www.diyaret.gov.tr>

<http://www.fetva.net>

<http://www.hakikat.com>

<http://www.islamveihsan.com>

<http://www.islamansiklopedisi.info>

<http://katalog.istanbul.edu.tr/client/>

<http://www.kubbealti.gov.tr>

<http://www.kuranmeali.org>

<http://www.pinterest.com>

<https://www.prof-dr-cevat-aksit@milligazete.daktilo.com>

<http://www.risalehaber.com>

<http://www.sorularlaislamiyet.com>

<http://www.tdk.gov.tr>

<https://www.yazmalar.gov.tr>